

ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007 - 2013

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2007



ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΤΩΝ Ε.Π.	3
1.1 Η διαβούλευση για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ σε εθνικό επίπεδο	3
1.2 Κυριότερες εισροές και μεθοδολογία κατάρτισης του ΕΣΠΑ	5
2. ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	9
2.1 Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	9
2.2 Κανονιστικό πλαίσιο και συνθήκες ανταγωνισμού	10
2.3 Αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας	10
2.4 Αγορά εργασίας και απασχόληση	12
2.5 Διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας - τάσεις	15
2.6 Εκπαίδευση, έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη	21
2.7 Κοινωνική συνοχή	24
2.8 Περιβαλλοντική διάσταση	26
2.9 Περιφερειακή ανάλυση	27
3. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	31
4. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013	40
4.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση	40
4.2 Θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής	43
4.2.1 Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας	43
4.2.2 Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	45
4.2.3 Απασχόληση και κοινωνική συνοχή	47
4.2.4 Θεσμικό περιβάλλον	56
4.2.5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.	58
4.3 Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων	62
4.3.1 Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα περίοδο 2007-2013	62
4.3.2 Οι αναπτυξιακοί στόχοι των πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα προγραμματική περίοδο.	64
4.3.3 Περιφερειακή στρατηγική για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	70
4.4 Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής	78
4.4.1 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη	78
4.4.2 Ανάπτυξη της υπαίθρου	86
4.4.3 Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία (Στόχος 3)	91
5. ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ	94
5.1 Συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013	94
5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση	95
5.2.1 Ποιοτική ανάλυση : Η συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με το ΕΠΜ και τη ΣΤΛ σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής	96

5.2.2	Ο συντονισμός στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ	106
5.2.3	Η συμβολή του ΕΣΠΑ στις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας / Earmarking	108
6.	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	112
6.1	Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα	112
6.1.1	Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	112
6.1.2	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	115
6.1.3	Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας	116
6.1.4	Κατάλογος ΕΠ ανά Στόχο και Ταμείο	116
6.2	Συνάφεια των ΕΠ με ΕΣΠΑ	117
6.3	Συμπληρωματικότητα μεταξύ ΕΣΠΑ και ΕΣΣΑΑ – ΕΣΣΑΑΛ και κύριες αρχές διαχωρισμού.	120
6.4	Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή ανά ΕΠ (Κοινοτική Συνδρομή)	124
6.5	Περιφερειακή κατανομή κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων	129
7.	ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ	131
7.1	Η εκ των προτέρων εκτίμηση της προσθετικότητας	131
7.2	Η ενδιάμεση επαλήθευση της προσθετικότητας	131
7.3	Η επαλήθευση της προσθετικότητας στο τέλος της περιόδου	131
8.	ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	134
8.1	Συστήματα επιτελικής εποπτείας	134
8.1.1	Όργανα εποπτείας, παρακολούθησης και συντονισμού	134
8.1.2	Συντονισμός ΕΠ του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ	135
8.1.3	Συντονισμός δράσεων ΕΚΤ	135
8.1.4	Συντονισμός δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος	136
8.1.5	Συντονισμός δράσεων στον τομέα της υγείας	136
8.1.6	Μηχανισμοί συντονισμού και προώθησης της Έρευνας και Καινοτομίας	136
8.1.7	Εισαγωγή και συντονισμός μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής	137
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Κοινωνικοοικονομική ανάλυση	138
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - Πίνακες κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης	229
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - Διαρθρωτικοί δείκτες και ποσοτικοποιημένοι στόχοι σε επίπεδο θεματικών προτεραιοτήτων	257
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV - SWOT ανάλυση ανά Περιφέρεια και Χωρική Ενότητα	273
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V - Πίνακας Earmarking	333

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΤΩΝ Ε.Π.

1.1 Η διαβούλευση για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ σε εθνικό επίπεδο

Ο εθνικός αναπτυξιακός σχεδιασμός είναι αποτέλεσμα μίας απαιτητικής προσπάθειας σύνθεσης προτάσεων και συγκερασμού προτεραιοτήτων και καλύπτει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που αγγίζει τις συνολικές αναπτυξιακές επιλογές της οικονομίας και της κοινωνίας της χώρας, τις κατευθύνσεις της Ε.Ε., την οικονομική συγκυρία και τις αντικειμενικές δυνατότητες αποτελεσματικής και αποδοτικής υλοποίησης των έργων. Στο πλαίσιο των διαδικασιών σχεδιασμού πραγματοποιήθηκε **μια ευρύτατη διαβούλευση**, επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή και συναίνεση στη διαμόρφωση των στρατηγικών επιλογών που θα οδηγήσουν στην επίτευξη ενός μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού οράματος για τη χώρα.

Η διατύπωση της πρότασης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2007-2013 και ο συντονισμός των διαδικασιών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ). Το ΕΣΠΑ διαμορφώθηκε σε συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία, τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές και σε διαβούλευση με την ΕΕ, στο πλαίσιο μιας ενδυναμωμένης σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο εταιρικής σχέσης, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Γενικού Κανονισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Η αρχή της **εταιρικής σχέσης**¹ εφαρμόστηκε πλήρως στις διαδικασίες κατάρτισης του ΕΣΠΑ και βασίστηκε στην αρχή της **διαφάνειας**. Η συμμετοχή των εταίρων στη διαδικασία προέκυψε με βάση την αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση τομέων πολιτικής και κοινωνικών ομάδων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, την πλήρη κάλυψη του εύρους των πολιτικών και ειδικών οριζόντιων θεμάτων που αναπτύσσονται στο ΕΣΠΑ, κατά τις απαιτήσεις του Γενικού Κανονισμού.

Καθ' όλη τη διάρκεια της διαβούλευσης δημοσιοποιήθηκαν στην ιστοσελίδα του ΥΠΟΙΟ και κοινοποιήθηκαν σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς τα βασικά υποστηρικτικά έγγραφα του σχεδιασμού. Οι προτάσεις των φορέων αναρτήθηκαν σε ειδική ιστοσελίδα του ΥΠΟΙΟ για την 4η Προγραμματική Περίοδο, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα ευρύτερου διαλόγου και ενημέρωσης των πολιτών.

Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε οι αρμοδιότητες και η συμμετοχή των εταίρων να διευρυνθούν κατά το μέγιστο, σε όλες τις φάσεις του σχεδιασμού (υποβολή και επεξεργασία προτάσεων, συστηματική ενημέρωση, διοργάνωση ειδικών συσκέψεων, εισροές στα προσχέδια του ΕΣΠΑ κλπ). Η οργάνωση των διαδικασιών αποσκοπούσε στην ενεργή και ευρύτερη δυνατή συμμετοχή τους και στην αξιοποίηση των προτάσεων που διαμόρφωσαν. Οι προτάσεις αυτές αποτέλεσαν αντικείμενο συστηματικής επεξεργασίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ και βασική εισροή στα προσχέδια του ΕΣΠΑ.

Τα **κυριότερα ορόσημα** στο πλαίσιο της μέχρι σήμερα διαβούλευσης και του αναπτυξιακού προγραμματισμού ήταν τα εξής:

Με την αποστολή της **1^{ης} Εγκυκλίου** στους φορείς ευθύνης τομεακών και περιφερειακών πολιτικών Εκκίνηση τον Ιούνιο 2004 ξεκίνησαν και επίσημα οι **διαδικασίες σχεδιασμού** του ΕΣΠΑ.

Στη συνέχεια προσδιορίστηκαν τα **όργανα και τα επίπεδα κατάρτισης του ΕΣΠΑ** ως εξής:

- «**Διυπουργική Επιτροπή Συντονισμού και Χάραξης Πολιτικής Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013**», ως ο κεντρικός συντονιστικός μηχανισμός που θέτει το βασικό πλαίσιο πολιτικής του ΕΣΠΑ, στην οποία προϊστάται ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.

¹ όπως αποτυπώνεται στα Άρθρα 11 και 28.1 του Γενικού Κανονισμού των Ταμείων

- «**Ομάδα Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013**» και «**Επιστημονική-Οργανωτική Γραμματεία Σχεδιασμού του ΕΣΠΑ**» του ΥΠΟΙΟ, οι οποίες υποστηρίζουν την παραπάνω Επιτροπή σε συνεχή βάση.
- «**Ομάδες Σχεδιασμού Προγραμμάτων Υπουργείων και Περιφερειών**» (ΟΣΠ). Αποτελούν το σύνδεσμο του Υπουργείου / Περιφέρειας με την Ομάδα Κατάρτισης και υποστηρίζουν την Περιφέρεια /Υπουργείο για τη συμμετοχή της /του στο σχεδιασμό του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ). Στελεχώνονται από προσωπικό των υφιστάμενων Διαχειριστικών Αρχών, των Υπουργείων και των Περιφερειών και υποστηρίζονται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.

Η **2η Εγκύκλιος** του ΥΠΟΙΟ, που απεστάλη τον Οκτώβριο 2004 σε πάνω από 60 φορείς (κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, Υπουργεία, Περιφέρειες κλπ), περιλάμβανε το προγραμματικό πλαίσιο της περιόδου 2007-2013, τα προς διαμόρφωση έγγραφα καθώς και το χρονικό προγραμματισμό εκπόνησής τους, τη μεθοδολογία και τις διαδικασίες για την κατάρτιση των κατευθύνσεων της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης και των Τομεακών και Περιφερειακών προτεραιοτήτων ανάπτυξης.

Στη βάση ερωτηματολογίου της 2ης Εγκυκλίου, **το Φεβρουάριο του 2005** υπεβλήθησαν 34 αναλυτικές προτάσεις Υπουργείων και Περιφερειών με τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές τους.

Στο διάστημα Ιουνίου-Ιουλίου 2005 διοργανώθηκαν από τις 13 Περιφέρειες αντίστοιχα **Περιφερειακά Αναπτυξιακά Συνέδρια**, με σκοπό την επεξεργασία των αρχικών αναπτυξιακών κατευθύνσεων από όλους τους εμπλεκόμενους, σε περιφερειακό επίπεδο, φορείς ενώ σε αρκετές περιπτώσεις προηγήθηκε αντίστοιχη διαβούλευση σε νομαρχιακό επίπεδο.

Στο πλαίσιο του **1ου Εθνικού Αναπτυξιακού Συνεδρίου** (Ιούλιος 2005) διαμορφώθηκαν και υπεβλήθησαν στο ΥΠΟΙΟ 42 επικαιροποιημένες συνοπτικές προτάσεις από Υπουργεία / Περιφέρειες / άλλους φορείς, με κωδικοποίηση των προτεραιοτήτων τους.

Τον **Οκτώβριο του 2005** υποβλήθηκε στην Ε.Ε. και παρουσιάστηκε στις Επιτροπές Οικονομικών και Ευρωπαϊκών Κοινοτικών Υποθέσεων του Ελληνικού Κοινοβουλίου το Ελληνικό **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008** (ΕΠΜ), σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δόθηκαν μετά την αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας (ΣΤΛ). Σε όλη τη διαδικασία κατάρτισης του Ελληνικού ΕΠΜ, εκφράστηκε η προσπάθεια για στενότερη σύνδεση των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής με τη ΣΤΛ, και αντιμετωπίστηκε ως διαδραστική διαδικασία σε σχέση με την κατάρτιση του ΕΣΠΑ.

Παράλληλα, προωθούνται οι διαδικασίες αναμόρφωσης του Εθνικού Σκέλους του ΠΔΕ σε ένα μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό πρόγραμμα με εξειδίκευσή του σε ετήσια βάση και με συγκεκριμένες δομές και διαδικασίες διαχείρισης.

Η διαβούλευση υποστηρίχθηκε, επίσης, από τις ακόλουθες ειδικές **θεματικές συναντήσεις**:

- Το **Νοέμβριο του 2005** και τον **Ιούνιο του 2006** με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, αποσκοπώντας στην προώθηση της αποτελεσματικότερης ενσωμάτωσης, στην εθνική αναπτυξιακή στρατηγική, των επιμέρους οριζόντιων και ειδικών θεμάτων (π.χ. ισότητα ευκαιριών, ρόλος και συμβολή επιμέρους τομέων, κοινωνικών ομάδων, φορέων κλπ).
- Το **Δεκέμβριο του 2005** με τα Υπουργεία και τις Περιφέρειες, με στόχο την επίτευξη της μέγιστης συνέργειας μεταξύ περιφερειακών και τομεακών στρατηγικών.

Στο **2ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο (Δεκέμβριος 2005)**, παρουσιάστηκε από το ΥΠΟΙΟ έγγραφο εργασίας - προσχέδιο του στρατηγικού μέρους του ΕΣΠΑ προς σχολιασμό του από τους αρμόδιους φορείς.

Το διάστημα Δεκεμβρίου 2005-Μαΐου 2006 ακολούθησε μία περίοδος συνεργασίας με τους εμπλεκόμενους, στο σχεδιασμό, φορείς και εταίρους και επεξεργασίας των σχολίων που ελήφθησαν από αυτούς, με στόχο την ενσωμάτωση των προτάσεών τους στο υπό διαμόρφωση ΕΣΠΑ.

Στην πλειονότητα των ανωτέρω ενεργειών συμμετείχαν ως παρατηρητές ή εισηγητές **εκπρόσωποι των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ)**, με τους οποίους περιοδικά οργανώνονταν και επιμέρους άτυπες συναντήσεις εργασίας.

Μετά την ολοκλήρωση του νέου κανονιστικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ και της αποκωδικοποίησης των απαιτήσεών του, το ΥΠΟΙΟ κατάρτισε και απέστειλε στις **31/5/2006** την **3η Εγκύκλιο**, με την οποία εξειδικεύονταν οι αρχές που διέπουν τη δομή και το περιεχόμενο των ΕΠ, προκειμένου οι Ομάδες Σχεδιασμού Προγράμματος (ΟΣΠ) των Υπουργείων και των Περιφερειών και κατ' επέκταση οι αρμόδιες αρχές προγραμματισμού, να έχουν την κατάλληλη υποστήριξη και καθοδήγηση κατά τη διαδικασία εκπόνησης των ΕΠ. Υποστηρικτικά απεστάλη ειδική Τεχνική Οδηγία με τη δομή, το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013.

Στο **3^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο (Ιούνιος 2006)** παρουσιάστηκε επικαιροποιημένο έγγραφο εργασίας - προσχέδιο του στρατηγικού μέρους του ΕΣΠΑ προς σχολιασμό από τους φορείς, η πρόοδος στο σχεδιασμό των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στη βάση της 3^{ης} Εγκυκλίου καθώς και το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του σχεδιασμού. Επίσης, υπήρξε ενημέρωση για τα συμπεράσματα από τη διαδικασία της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους.

Τον **Οκτώβριο του 2006** διεξήχθη το **4^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο** όπου παρουσιάστηκαν προτάσεις σχετικά με τους μηχανισμούς εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013, το ενδεικτικό πλαίσιο κριτηρίων διαχειριστικής επάρκειας των δυνητικών δικαιούχων της περιόδου 2007-2013 και το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου. Επίσης υπήρξε ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο του νέου κύκλου διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς χάραξης πολιτικής και τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, με αντικείμενο το σχεδιασμό του Πλαισίου Διαχείρισης, Παρακολούθησης & Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και τα κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων της περιόδου 2007-2013.

Η εποικοδομητική συνεργασία και ευρεία συναίνεση που διασφαλίστηκε κατά την κατάρτιση του ΕΣΠΑ με την ευρεία συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών σε όλα τα στάδια στρατηγικού σχεδιασμού και επιχειρησιακής εξειδίκευσης των ΕΠ, επεκτείνεται και στην ενεργοποίηση, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων. Αυτό αντανακλάται από τα μέτρα που έχουν ληφθεί και τα μέτρα που σχεδιάζονται να υλοποιηθούν, όπως η εκπροσώπηση οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, αντιπροσωπευτικών ΜΚΟ, εκπροσώπων των ΟΤΑ α' και β' βαθμού στη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης του κάθε ΕΠ, με παράλληλη ενίσχυση του ρόλου της κα.

Όλα τα κείμενα της διαβούλευσης καθώς και οι προτάσεις των φορέων που απεστάλησαν στο ΥΠΟΙΟ και λήφθηκαν υπόψη κατά το σχεδιασμό είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα <http://www.hellaskps.gr/programper4/>.

1.2 Κυριότερες εισροές και μεθοδολογία κατάρτισης του ΕΣΠΑ

Το ΕΣΠΑ αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Εκπονήθηκε **στο πλαίσιο της νέας Στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Για τη διαμόρφωση των διαδοχικών σχεδίων του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο ΥΠΟΙΟ, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ποσοτικών δεδομένων και μελετών, που τυποποιούνται σε 3 επίπεδα:

- Στο επίπεδο του **κοινωνικού διαλόγου και της διαβούλευσης** που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.
- Στο επίπεδο των εισροών και της συνεργασίας με τις **υπηρεσίες της ΕΕ**.
- Στο επίπεδο των **τεχνικών αναλύσεων και μελετών** (εσωτερικά στις υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ, εξωτερικά από λοιπούς φορείς κλπ).

Η υφιστάμενη διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε επιμέρους ενότητες ακολουθεί τις σχετικές προδιαγραφές του Γενικού Κανονισμού, αναλυτικότερες κατευθύνσεις των Γενικών Διευθύνσεων (ΓΔ) Περιφερειακής Πολιτικής και Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων

της ΕΕ καθώς και κείμενα τεχνικών κατευθύνσεων (Fiches) που εκδόθηκαν από την ΕΕ για ειδικά θέματα.

Οι αποφάσεις του **Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005**, με τις οποίες διασφαλίστηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι **Κανονισμοί** των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι **Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής**, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού (ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και προοπτικές, διαμόρφωση εναλλακτικών επιλογών, αναπτυξιακή στρατηγική, εξειδίκευση σε βασικές θεματικές και χωρικές προτεραιότητες, χρηματοδότηση, νέο πλαίσιο διαχείρισης και εφαρμογής, «αρχιτεκτονική» των ΕΠ) και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη **Στρατηγική της Λισσαβώνας**² και το **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων** για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ε. Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠΑ.

Οι κατευθύνσεις της «Διυπουργικής Επιτροπής Συντονισμού και Χάραξης Πολιτικής Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013», αποτέλεσαν καθοριστικές εισροές τόσο στο Στρατηγικό όσο και στο Επιχειρησιακό Μέρος του ΕΣΠΑ, με βασικές κατευθύνσεις και στρατηγικές επιλογές σε εθνικό επίπεδο.

Το **Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2005-2008** καθώς και δεδομένα που αφορούν στις μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές (ΥΠΟΙΟ, ΕΣΥΕ, διεθνείς οργανισμοί κλπ) αξιοποιήθηκαν για την ανάλυση του κεφαλαίου για την υφιστάμενη κατάσταση.

Στατιστικά δεδομένα των υπηρεσιών της ΕΕ που αφορούν στη χωρική επιλεξιμότητα των Περιφερειών (Eligibility statistics), στοιχεία της Eurostat και πρόσφατες εκθέσεις της Ε. Επιτροπής και διεθνών οργανισμών με δεδομένα ανά τομέα πολιτικής³ αξιοποιήθηκαν για την αποτύπωση και δυναμική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Η ανάλυση αυτή εμπλουτίστηκε επίσης από τα πορίσματα εκθέσεων αποτίμησης των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων σε προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού⁴ καθώς και από τη χωρική ανάλυση.

Η σε βάθος ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης καθώς και η διαμόρφωση εναλλακτικών στρατηγικών επιλογών αποτέλεσαν μία από τις πρώτες επεξεργασίες στο πλαίσιο του προγραμματισμού, που τροφοδοτήθηκαν επίσης από τα συμπεράσματα της **Έκθεσης Γενικής Μελέτης Προοπτικών Ανάπτυξης της Ελλάδας** (Σεπτέμβριος 2005), καθώς και από τα παραδοτέα **5 Θεματικών Μελετών**⁵ που εκπονήθηκαν για λογαριασμό της ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣΣΑΑΠ του ΥΠΟΙΟ και λειτούργησαν ως προσχέδιο των θεματικών προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής στρατηγικής και υποστήριξαν τη διαβούλευση.

Στην εξειδίκευση των **θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων** του ΕΣΠΑ συνέβαλαν και εισροές από προτάσεις των αρμοδίων Υπουργείων, των Περιφερειών και κοινωνικοοικονομικών εταίρων που κατατέθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της διαβούλευσης

² Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear, Brussels, 25.1.2006,

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Ιουλίου 2005 σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών και της Κοινότητας (2005-2008) (2005/601/ΕΚ), ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Ιουλίου 2005 για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών (2005/600/ΕΚ).

³ Ενδεικτικά αναφέρονται: Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear (Brussels, 25.1.2006), Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας -World Competitiveness Yearbook του Ιδρύματος IMD, GEM - London Business School, World Economic Forum, "Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines - 2005 compendium" DG Employment Social Affairs and Equal Opportunities, στοιχεία της ΕΣΥΕ, Τράπεζα της Ελλάδος, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005/Υπουργείο Ανάπτυξης/ΕΣΑΑ, Έκθεση Στρατηγικής για τις Συντάξεις 2005.

⁴ Πχ. «Επιπτώσεις των Διαρθρωτικών Πολιτικών της ΕΕ στην Ελλάδα 1989 - 2006» ΚΕΠΕ Οκτώβριος 2005, Εκθέσεις Ενημέρωσης Ενδίδμεσης Αξιολόγησης ΕΠ του Γ ΚΠΣ του 2005, «Εξέλιξη και προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας: Βασικοί Δείκτες», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Εργαστήρι Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Δεκέμβριος 2005.

⁵ Ανθρώπινο Δυναμικό, Ανταγωνιστικότητα, Περιβάλλον, Μεταφορές, Περιφερειακή Ανάπτυξη.

καθώς και από τα υποβληθέντα στο ΥΠΟΙΟ Προσχέδια Αναπτυξιακών και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Βάσει των ανωτέρω, η **στοχοθεσία του ΕΣΠΑ** διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα **εθνικές πολιτικές** που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το 'Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας' (ΥΜΕ), Εθνική Λιμενική Πολιτική (ΥΕΝ), το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ.

Σημαντική προσπάθεια καταβλήθηκε για μία συστηματική συνεκτίμηση και ενσωμάτωση των επιμέρους Κοινοτικών πολιτικών και προτεραιοτήτων στην αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για τη διαμόρφωση των θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων ελήφθησαν υπόψιν :

- Βασικές αποφάσεις και δεσμεύσεις της χώρας που αποτυπώνονται σε συμπεράσματα Ευρωπαϊκών Συμβουλίων,
- Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση και οι Στρατηγικοί στόχοι της ΕΕ για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, η στρατηγική για την ισότητα των φύλων,
- Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Διακυβέρνηση (πχ Report on European Governance, European Governance: Better lawmaking, Impact Assessment Guidelines),
- Οι πολιτικές που συνδέονται με την Ανοικτή μέθοδο συντονισμού για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική ενσωμάτωση καθώς και η πολιτική Υγείας και προστασίας του καταναλωτή,
- Το ευρωπαϊκό πλαίσιο που αφορά τις Δημοσιονομικές και μακροοικονομικές πολιτικές,
- Η Κοινοτική πολιτική για τις επιχειρήσεις, την εσωτερική αγορά, την πολιτική ανταγωνισμού, το πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις,
- Οι Κοινοτικές προτεραιότητες για το περιβάλλον, τις μεταφορές, την ενέργεια : ανανεωμένη στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το 6ο Πρόγραμμα δράσης για το Περιβάλλον, η Λευκή Βίβλος για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το 2010, η νέα ενεργειακή πολιτική της Ευρώπης,
- Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την Έρευνα και Τεχνολογία, τις νέες τεχνολογίες, την καινοτομία,
- Η ευρωπαϊκή πολιτική για τις νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα, η Κοινοτική Πρωτοβουλία «i2010 A European Information Society for Growth and Employment» (COM(2005) 229 final).
- Ο σχεδιασμός για την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης.

Η ενότητα με τον **κατάλογο – σύνοψη των ΕΠ και την αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ** διαμορφώθηκε στη βάση του πλαισίου / περιορισμών των νέων Κανονισμών της ΕΕ και της εθνικής επιλογής για μικρότερο αριθμό συγχρηματοδοτούμενων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και λιγότερων αλλά αποτελεσματικότερων Διαχειριστικών Αρχών σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, καθώς και με στοιχεία από τα προσχέδια των ΕΠ.

Η εκ των προτέρων επαλήθευση της αρχής της **προσθετικότητας** διενεργήθηκε στη βάση των μεθοδολογικών κατευθύνσεων της ΕΕ⁶, με στοιχεία δημοσίων δαπανών του ΠΔΕ, του Κρατικού Προϋπολογισμού, των ΔΕΚΟ και της εθνικής συμμετοχής στην περίοδο προγραμματισμού 2000-2006.

Το **πλαίσιο χρηματοδότησης** διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη ΣΤΛ. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τους **μηχανισμούς εφαρμογής** αποτέλεσαν αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης (4^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο, Οκτώβριος 2006) και αποτυπώθηκαν σε κείμενα θέσεων των συμμετεχόντων φορέων: α) για το σχεδιασμό του Πλαισίου Διαχείρισης, Παρακολούθησης & Ελέγχου των ΕΠ της περιόδου 2007-2013, και β) για τα Κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας δυνητικών Δικαιούχων των ΕΠ. Συμπληρώθηκαν από τα πορίσματα συστηματικής ανάλυσης των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών της ΕΕ (Γραμματεία σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, ΜΟΔ ΑΕ, ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣ) και σχετικής μελέτης που εκπονήθηκε για το ΥΠΟΙΟ με θέμα τη «Βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ του ΚΠΣ 2000 – 2006, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής και στην προσαρμογή αυτών για την περίοδο 2007 – 2013».

Η **ποσοτικοποίηση των στόχων** στο επίπεδο του ΕΣΠΑ ακολούθησε το μεθοδολογικό πλαίσιο που προτείνει η ΕΕ⁷ και βασίσθηκε σε μία προσέγγιση «από κάτω προς τα πάνω», κατά την οποία συνεκτιμήθηκε η συμβολή των ποσοτικοποιημένων στόχων (δεικτών) που περιλαμβάνονται στο επίπεδο των επιμέρους σχεδίων ΕΠ. Το πλέγμα ποσοτικοποιημένων στόχων του ΕΣΠΑ διαμορφώθηκε με βάση την αρχή της αναλογικότητας σε ένα περιορισμένο αριθμό δεικτών εκρών, αποτελεσμάτων και, όπου ήταν δυνατό, επιπτώσεων ανά θεματική προτεραιότητα.

Σχόλια, παρατηρήσεις και κατευθύνσεις των υπηρεσιών της ΕΕ που διατυπώθηκαν επί των ανωτέρω τροφοδότησαν όλες τις επιμέρους Ενότητες του ΕΣΠΑ.

⁶ The new programming period 2007-2013. Methodological working documents. Working Document No.3. The verification of additionality for the Convergence objective.

⁷ The New Programming Period, 2007-2013: Methodological Working Papers. Working Paper no. 2. INDICATORS FOR MONITORING AND EVALUATION: A PRACTICAL GUIDE.

2. ΣΥΝΟΨΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

2.1 Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Η Ελληνική οικονομία κατά τα διάρκεια της δεκαετίας του 1980 παρουσίασε ανάπτυξη με μέσο ρυθμό 0,7% έναντι 2,4% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (ΕΕ-15), με αποτέλεσμα να υπάρξει απόκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το μέσο εισόδημα των υπολοίπων χωρών της ΕΕ-15 (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης). Από τη δεκαετία του 1990, όμως, η κατάσταση διαφοροποιείται με το ρυθμό ανάπτυξης να επιταχύνεται. Μια σειρά παραγόντων συνετέλεσαν στην ανάκαμψη αυτή, οδηγώντας σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, κατά μέσον όρο υψηλότερους από τον αντίστοιχο ρυθμό της ΕΕ-15 (3% για την περίοδο 1991 – 2004 έναντι 2% για την ΕΕ-15). Ο ρυθμός ανάπτυξης για το 2005 διαμορφώθηκε στο 3,7%, ενώ για το 2007 και 2008 προβλέπονται ρυθμοί 3,9% και 4% αντίστοιχα (για το έτος 2006 εκτιμάται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα ανέρχεται στο 4%). Παρά την ταχεία ανάπτυξη των πρόσφατων ετών, όμως, το επίπεδο του κατά κεφαλήν προϊόντος της Ελλάδας σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης εξακολουθεί να υπολείπεται των προηγμένων χωρών της ΕΕ.

Παράλληλα, χαρακτηριστικό της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας είναι το γεγονός ότι το 2005, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βελτιώθηκε σημαντικά στο 77,3% του μέσου όρου της ΕΕ-15, από 75,5% το 2004. Η πραγματική αύξηση των 1,8 ποσοστιαίων μονάδων είναι περίπου τριπλάσια της μέσης ετήσιας αύξησης που παρουσίασε ο σχετικός δείκτης την περίοδο 1994-2001. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα για τη διετία 2006-2007, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης στο τέλος της περιόδου αυτής θα προσεγγίσει το 84% του κοινοτικού μέσου.

Ωστόσο, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, η αύξηση της απασχόλησης από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν σχετικά περιορισμένη: ο μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν 0,8% έναντι 1,2% της ΕΕ-15 και έναντι 0,9% της περιόδου 1981 – 1995, όπου επίσης η εγχώρια ανάπτυξη ήταν πολύ χαμηλότερη. Η ανεργία αυξήθηκε από 7,1% τη δεκαετία 1981 – 1990 σε 10% τη δεκαετία 1991 – 2000 για να φθάσει το 11% το 2004. Το 2005 παρουσιάστηκε μείωση στο 10,4%, ενώ οι προβλέψεις του προϋπολογισμού για το 2006 και το 2007 είναι ότι θα μειωθεί περαιτέρω στο 9,2% και το 8,2% αντίστοιχα (σε εθνολογιστική βάση). Οι προβλέψεις αυτές για την τάση μείωσης του ποσοστού ανεργίας επιβεβαιώνονται και από τις προβλέψεις τόσο του ΟΟΣΑ όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο πληθωρισμός από 19,1% τη δεκαετία του 1980 να μειώθηκε σε 9,4% την δεκαετία που ακολούθησε, παραμένει όμως ταυτόχρονα σημαντικά υψηλότερος από το μέσο της ευρωζώνης και της ΕΕ-15. Το 1999 ο πληθωρισμός άγγιξε το 2,6% για να ακολουθήσει στη συνέχεια και πάλι ανοδική πορεία. Το 2004 διαμορφώθηκε στο 2,9%, για να φθάσει το 3,5% το 2005, κυρίως λόγω συγκυριακών παραγόντων, και να επιβραδυνθεί στο 3,2% το 2006. Αντίστοιχα, ο ρυθμός μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕΔΚ) παραμένει σταθερά υψηλότερος στην Ελλάδα από το μέσο όρο των χωρών στη ζώνη του ευρώ, παρά το γεγονός ότι η διαφορά αυτή έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Πάντως, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σταδιακή μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης, αντικατοπτρίζοντας σημάδια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και σύγκλισης με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και ξεπέρασε για αρκετά χρόνια το 10%, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ξεκίνησε η προσπάθεια της ονομαστικής σύγκλισης ώστε να εξασφαλισθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στην ευρωζώνη. Μετά την επίτευξη του στόχου αυτού, όμως, το έλλειμμα ακολούθησε και πάλι αυξητική τάση για να φθάσει το 7,8% το 2004. Η πολιτική της ήπιας δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολούθηθηκε έκτοτε έχει ήδη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα, με το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να μειώνεται κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 2004 - 2006 (από 7,8% σε 2,6%). Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώνεται για πρώτη φορά μετά την είσοδο στην ΟΝΕ κάτω από το όριο του 3% το 2006 (2,6%), για να φθάσει το 2,4% το 2007 και να ακολουθήσει πτωτική πορεία προς τον μεσοπρόθεσμο στόχο του ισοσκελισμένου ή ελαφρά πλεονασματικού προϋπολογισμού στη συνέχεια. Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης από έλλειμμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα, υποβοηθώντας έτσι την

ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, το οποίο το 2008 μειώνεται κάτω από το 100% του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά από το 1992.

Τέλος, ένα από τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας αποτελεί ο χρόνια ελλειμματικός εξωτερικός τομέας, ως αποτέλεσμα της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας. Χαρακτηριστικό είναι ότι το *έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ* αυξήθηκε από 1,1% κατά τη δεκαετία του 1980 σε 2,5% τη δεκαετία του 1990, για να φθάσει το 10% το 2003. Στόχος της Ελληνικής κυβέρνησης είναι να αντιστραφεί η τάση αυτή και μετά από συντονισμένες προσπάθειες τα πρώτα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά, με το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (9,2% έναντι 9,5% το 2004) και τον εξωτερικό τομέα να έχει θετική συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ.

2.2 Κανονιστικό πλαίσιο και συνθήκες ανταγωνισμού

Λόγω της θέσης σε ισχύ του Κανονισμού 1/2003 από την 1^η Μαΐου 2004, κατέστη επιτακτική η ανάγκη τροποποίησης της εθνικής νομοθεσίας για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και δη του Ν.703/1977, όπως ίσχυε, προκειμένου το αρμόδιο για την εφαρμογή του όργανο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, να αποκτήσει τα κατάλληλα εργαλεία που θα της επιτρέψουν να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα και απαιτήσεις που θέτει η κοινοτική έννομη τάξη. Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα συμμετέχει ισότιμα και θα συνεισφέρει στο Κοινοτικό γίγνεσθαι, τόσο με την ενιαία και ομοιόμορφη εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού, όσο και με τη συμβολή της στη διαμόρφωση της νομολογίας σε θέματα ανταγωνισμού.

Συγκεκριμένα, οι σημαντικότερες εξελίξεις αφορούν στην τροποποίηση του Ν.703/1977 κυρίως από τον Ν.3373/2005 αλλά και από τους Ν.3419/2005, άρθρο 26 παρ. 4 και παρ. 5 και Ν.3438/2006 (προσθήκη της παρ. 20 στο άρθρο 8 του Ν.703/77), στην έκδοση του νέου Προεδρικού Διατάγματος 31/2006 σχετικά με τον Οργανισμό της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού, καθώς και στην έκδοση αποφάσεων – ανακοινώσεων για την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού.

Ο Ν.3373/2005 ευθυγράμμισε σε μεγάλο βαθμό την ελληνική νομοθεσία με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου και εισήγαγε σημαντικές τροποποιήσεις στην ελληνική νομοθεσία κατά των περιορισμών του ελεύθερου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, περιέχει τη νομική βάση και τη νομοθετική εξουσιοδότηση για το πρόγραμμα επιείκειας, ενισχύει τις αρμοδιότητες της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού αναφορικά με τη διεξαγωγή ερευνών, καθώς επίσης και τις εξουσίες της τελευταίας σε περίπτωση παράβασης του Ν.703/1977. Επιπλέον, επανεισήγαγε την απαγόρευση καταχρηστικής εκμετάλλευσης της σχέσης οικονομικής εξάρτησης, επιτρέπει στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να προχωρεί σε κανονιστικές παρεμβάσεις στους τομείς της οικονομίας, επιφέρει μεταβολές στο πλαίσιο για τις συγκεντρώσεις και ενδυναμώνει την εσωτερική δομή της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία αποκτά διακριτή νομική προσωπικότητα, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των μελών της και των στελεχών της.

Τέλος, προς την κατεύθυνση ευθυγράμμισης της ελληνικής με την κοινοτική νομοθεσία, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέδωσε την υπ'αρ. 299/V/2006 Απόφαση, θεσπίζοντας το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας καθώς και δύο ανακοινώσεις (Ανακοίνωση de minimis και Ανακοίνωση για τον Υπολογισμό των Προστίμων), προκειμένου να εξασφαλίσει συνθήκες ασφάλειας δικαίου για τις επιχειρήσεις και να δώσει τις αναγκαίες κατευθύνσεις προς αυτές για όλα τα ανωτέρω θέματα.

2.3 Αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

Σύμφωνα με διεθνείς συγκρίσεις και δείκτες, το επίπεδο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας στις μέρες μας παραμένει (συγκριτικά) χαμηλό, γεγονός που υπονομεύει την εξασφάλιση συνθηκών αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Με βάση εκτιμήσεις για την ανταγωνιστικότητα, οι οποίες καλύπτουν πολλές χώρες και ένα πολύ ευρύτερο φάσμα παραγόντων, η χώρα μας καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ. Το 2005, πάντως, υπάρχει μία σημαντική βελτίωση κατά τέσσερις θέσεις της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας στην κατάταξη των χωρών του IMD (International Institute for Management Development).

Η θέση της χώρας στις διεθνείς αγορές

Εξωτερικό εμπόριο

Ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών από χώρες της ΕΕ-15 από εξαγωγές προς αυτές επιδεινώθηκε από 48% σε 30% μεταξύ 1989 και 2003. Με βάση στοιχεία της Eurostat, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην Ελλάδα αποτελούν το 20% του ΑΕΠ σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 27% έως και 84%. Ο περιορισμένος όγκος των εξαγωγών των ελληνικών προϊόντων οφείλεται μεταξύ άλλων στο μικρό μέγεθος της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών επιχειρήσεων, στην περιορισμένη καινοτομική τους δραστηριότητα, στη μεγάλη απόσταση της Ελλάδας από τις άλλες χώρες της ΕΕ και στο γεγονός ότι τα τελευταία δέκα χρόνια οι εξαγωγές της Ελλάδας προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό από άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές.

Σημαντικό στοιχείο, πάντως, αποτελεί το γεγονός ότι, παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας ως προς το εμπόριο αγαθών, εμφανίζει και ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και έντασης «εξειδικευμένης εργασίας», στις οποίες η Ελλάδα παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών, στο σύνολο της ΕΕ-15. Θετική εξέλιξη αποτελεί, επίσης, η σημαντική αύξηση του όγκου των εξαγωγών αγαθών (8,2%) το 2005. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου ως ποσοστού του ΑΕΠ και τη θετική, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, συμβολή του κατά 1,07 ποσοστιαίες μονάδες στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας.

Τέλος, διαφορετική εικόνα, σε σχέση με το γενικά αρνητικό κλίμα, παρουσιάζουν οι εξαγωγές υπηρεσιών, όπου η χώρα μας, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, έχει καλύτερες επιδόσεις. Η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο ορισμένων τομέων υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και την ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται. Η θέση αυτή ενισχύθηκε κατά τη δεκαετία του 1990 ενώ η υπεροχή της Ελλάδας διευρύνεται και κατά την τρέχουσα δεκαετία.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Εδώ και αρκετά χρόνια, οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το 2005, η οποία εξετάζει συνολικά 140 χώρες, η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντική θέση από άποψη ελκυστικότητας Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, γεγονός που παραπέμπει ευθέως σε διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η συμμετοχή της Ελλάδας στις παγκόσμιες ροές σταδιακά μειώνεται. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αρνητική πορεία διατηρείται αναλλοίωτη και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, με αποτέλεσμα οι εισροές κεφαλαίων το 2002 να υποχωρήσουν έναντι του 2001, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών του 2002 σε σχέση με το 2001 ήταν της τάξης του 11%. Το δε 2002 οι εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων περιορίστηκαν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας τριακονταπενταετίας με την τάση αυτή, να αντιστρέφεται τα επόμενα χρόνια (στο δεκάμηνο του 2006 οι εισροές ΞΑΕ είναι υπερδεκαπλάσιες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2005).

Όσον αφορά τις αγορές του εξωτερικού στις οποίες υλοποιούνται ελληνικές επενδύσεις, από τα στοιχεία του αποθέματος εξερχόμενων επενδύσεων προκύπτει ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά περιορισμένη παρουσία στις διεθνείς αγορές, και έχει επιδόσεις περιφερειακού, κυρίως, χαρακτήρα (ΝΑ Ευρώπη). Ειδικότερα, οι ελληνικές επενδύσεις καταλαμβάνουν το 25% του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με αυξητική τάση για τα προσεχή χρόνια. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η δυναμική δραστηριοποίηση των ελληνικών τραπεζών, με μερίδιο περίπου 16% της αγοράς. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, δεδομένου του περιθωρίου ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των χρηματοοικονομικών μας συστημάτων στις γειτονικές μας χώρες. Επιπλέον, η Ελλάδα εξελίσσεται σε ενεργειακό κόμβο στην περιοχή, με την ενέργεια να αποτελεί προνομιακό πεδίο για επενδύσεις στο μέλλον.

Η ελληνική παρουσία στις χώρες των Βαλκανίων

Το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών προς τις βαλκανικές χώρες κατά την πενταετία 1999-2003 κατέγραψε μέση ετήσια αύξηση 9,6%. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση (2003) καταγράφηκε στις εξαγωγές προς την Κροατία (57,4%) και ακολούθως προς τη Βουλγαρία,

την Τουρκία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, με μικρές μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Αποτέλεσμα της ελληνικής δραστηριοποίησης στις βαλκανικές χώρες ήταν ότι στο τέλος του 2003, το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις χώρες των Βαλκανίων εμφανίστηκε θετικό με τέσσερις από αυτές (Αλβανία, Βουλγαρία, Π.Γ.Δ.Μ., Σερβία και Μαυροβούνιο), ενώ ήταν αρνητικό για τις υπόλοιπες τέσσερις (Τουρκία, Ρουμανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία).

Χαρακτηριστικό, ωστόσο είναι το γεγονός ότι οι εξαγωγές της Ελλάδος προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία δέκα χρόνια με άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές. Οι κύριες αιτίες των ελληνικών άμεσων επενδύσεων στα Βαλκάνια είναι η γεωγραφική εγγύτητα, το χαμηλό κόστος εργασίας και η ύπαρξη ελληνικής κοινότητας στις χώρες αυτές.

Συμπερασματικά, το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εντοπίζεται με ιδιαίτερη οξύτητα στο ενδο-ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου έχουν συντελεστεί επί εικοσαετία οι μεγαλύτερες απώλειες, προς την εξωτερική ή προς την εσωτερική αγορά. Η δυσμενής θέση της χώρας εξηγείται από την ύπαρξη συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων στις νέες χώρες – μέλη (ΝΧΜ). Συνεπώς, σημαντικό ζήτημα για την ελληνική ανταγωνιστικότητα συνιστά και η τελευταία διεύρυνση της ΕΕ προς τις (ΝΧΜ) της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, καθώς πρόκειται για οικονομίες που προσελκύουν ξένες άμεσες επενδύσεις σε όγκο εικοσαπλάσιο από ότι η ελληνική, είναι πολλαπλάσια πιο εξωστρεφείς και έχουν είτε πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο είτε πολύ μικρότερο έλλειμμα.

2.4 Αγορά εργασίας και απασχόληση

2.4.1 Πρόσφατες εξελίξεις στην απασχόληση

Το ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1994-2005 παρουσίασε αύξηση από 54,2% σε 60,1%, υπολειπόμενο όμως συστηματικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε από 59,8% σε 65,2% και παραμένει σημαντικά κάτω από το στόχο του 70% της συνολικής απασχόλησης για το 2010 που τίθεται στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Το ποσοστό μερικής απασχόλησης παραμένει, επίσης, ιδιαίτερα χαμηλό και για το έτος 2005, ανερχόμενο σε 4,8% έναντι 18,5% στην ΕΕ-25 για την ίδια περίοδο.

Η σημαντική απόκλιση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο οφείλεται κυρίως στο χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, το οποίο παρουσιάζει, μεν, αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια (45,2% το 2004, από 41,7% το 2001), υπολείπεται, δε, κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου (55,7% ΕΕ-25).

2.4.2 Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Αναφορικά με την κατανομή της απασχόλησης ανά τομέα δραστηριότητας, από δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2005 προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας αποτελούν πλέον μόλις το 13% του συνόλου, ενώ η Βιομηχανία - Βιοτεχνία διατηρεί σε γενικές γραμμές σταθερό το μερίδιό της στη συνολική απασχόληση (23%). Ο τομέας των Υπηρεσιών αύξησε εντυπωσιακά το μερίδιό του στη συνολική απασχόληση (65% του συνόλου).

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, η πλειονότητα των κλάδων παρουσιάζει δυνατότητες «παραγωγής» νέων θέσεων εργασίας με κυρίαρχους τους κλάδους της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, του εμπορίου, αλλά και των κλάδων που συνδέονται άμεσα με το δημόσιο όπως είναι η Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση, και Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα. Από την άλλη μεριά, οι κλάδοι που συνδέονται με τον πρωτογενή τομέα, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φαίνεται να συρρικνώνονται σε όρους απασχόλησης με αποτέλεσμα να χάνουν θέσεις εργασίας διαχρονικά.

2.4.3 Παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα της εργασίας βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ότι στην ΕΕ-15 και αποτελεί, μαζί με το συγκριτικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, τη βασική αιτία υστέρησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Σύμφωνα με την πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, ως πιθανές αιτίες

αναφέρονται τα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), την έλλειψη ανταγωνισμού, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την υστέρηση στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στην κατάταξη των χωρών της ΕΕ με βάση το δείκτη παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας (ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά ώρα εργασίας σε σχέση με ΕΕ-15=100), η τιμή του δείκτη για την Ελλάδα παραμένει χαμηλή σε σχέση με τον Κοινοτικό μέσο όρο (74,5 το 2003). Επίσης, η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας, είναι η δεύτερη πιο χαμηλή στην ΕΕ-15.

Ωστόσο, η παραγωγικότητα, εκφρασμένη ως ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά απασχολούμενο σε σχέση με την ΕΕ-15=100, παρουσιάζει εντυπωσιακή βελτίωση, καθώς στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η τιμή του σχετικού δείκτη αυξήθηκε και αναμένεται να φτάσει το 99,7 το έτος 2007.

2.4.4 Απασχόληση γυναικών, ηλικιωμένων και νέων

Κατά τα τελευταία χρόνια (1999-2004) παρατηρήθηκε αύξηση των θέσεων εργασίας, οι οποίες κυρίως καλύφθηκαν από *γυναίκες*. Ειδικότερα, η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών ανήλθε στις 4,2 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ των ανδρών στις 2,6 μονάδες. Παρακολουθώντας τη διαχρονική εξέλιξη της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες στην Ελλάδα, συνάγεται ότι η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης βαίνει διαχρονικά μειούμενη (από 30,1 το 1999 σε 28,5 το 2004). Παρόλα αυτά, η διαφορά ως προς τα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα στα δύο φύλα εξακολουθεί να είναι σημαντική, με τα ποσοστά απασχόλησης των ανδρών στην Ελλάδα να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη.

Σε αυτό το πλαίσιο, η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών είναι η δέουσα λύση για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Από την άλλη πλευρά, η *απασχόληση των ηλικιωμένων* (55-64 ετών) παραμένει σχεδόν σταθερή τα τελευταία χρόνια και βρίσκεται στο 39,4% για το 2004, λίγο χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (41% ΕΕ-25). Η μέση ηλικία εξόδου από την εργασία διαμορφώνεται στα 59,5 χρόνια έναντι των 60,7 της ΕΕ-25 το 2004. Υπογραμμίζεται ότι η απασχόληση των ατόμων 55-64 ετών απέχει πλέον των 10 ποσοστιαίων μονάδων από το στόχο του 50% για το 2010 (ΣτΛ). Τα έτη δε 1999-2004 σημειώνεται μείωση του ποσοστού απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών κατά -0,4 ποσοστιαίες μονάδες.

Τέλος, σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, το 2005, το ποσοστό *απασχόλησης των νέων* στην Ελλάδα (15-24 ετών) διαμορφώθηκε στο 25%, υπολειπόμενο κατά 12, περίπου, ποσοστιαίες μονάδες του μέσου όρου της ΕΕ-25 (36,8%). Το δε ποσοστό ανεργίας των νέων 15-24 ετών για το 2005 ανήλθε σε 25,5%, παρουσιάζοντας μείωση κατά σχεδόν μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2004 (26,9%), υπολειπόμενο όμως σημαντικά έναντι του αντίστοιχου ποσοστού της ΕΕ-25 (18,7%). Η δυσκολία εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας αντικατοπτρίζει τόσο τη δυσαρμονία του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της οικονομίας, όσο και την αδυναμία της οικονομίας να δημιουργήσει επαρκείς θέσεις εργασίας.

2.4.5 Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία

Η ανεργία αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των οικονομιών της ΕΕ. Για την Ελλάδα, η ανεργία παραμένει υψηλή, ξεπερνώντας ήδη από το 1998 το μέσο όρο της ΕΕ-15. Συγκεκριμένα, το ποσοστό ανεργίας με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ διαμορφώθηκε για το έτος 2005 στα επίπεδα του 9,9%, παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2004 (10,5%), αλλά βρίσκεται πάντοτε άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου (8,7% ΕΕ-25).

Επιπροσθέτως, η Ελλάδα έχει πολύ υψηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας. Κατά την τελευταία πενταετία, ενώ οι περισσότερες χώρες περιόρισαν τους μακροχρόνια άνεργους, η Ελλάδα παρουσίασε αυξητική τάση, ύστερα από διετία στασιμότητας, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2000.

Αναφορικά με την κατά φύλο κατανομή της ανεργίας, παρατηρείται ότι αυτή πλήττει αναλογικά περισσότερο τις γυναίκες από ότι τους άνδρες. Πιο αναλυτικά, στη χώρα μας οι γυναίκες παρουσιάζουν μονίμως υπερδιπλάσια ποσοστά ανεργίας από ότι οι άνδρες.

Διαχρονικά όμως, η μείωση της ανεργίας των γυναικών είναι εντονότερη σε σύγκριση με το ρυθμό μείωσης της ανεργίας των ανδρών με αποτέλεσμα την τάση μείωσης του χάσματος ανεργίας ανάμεσα στα δύο φύλα.

2.4.6 Ειδικές ομάδες πληθυσμού

Το πρόβλημα της ανεργίας αντιμετωπίζεται ιδιαίτερα έντονα από άτομα με αναπηρία και άτομα άλλων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, κυρίως λόγω των ιδιαιτεροτήτων που τα χαρακτηρίζουν. Συγκεκριμένα, τα άτομα με αναπηρία βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας σε ποσοστά κατά πολύ υψηλότερα από εκείνα του γενικού πληθυσμού της χώρας (σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ του 2003, το 84% των ατόμων με αναπηρία βρίσκεται εκτός εργατικού δυναμικού). Τα άτομα με αναπηρία εντός της αγοράς εργασίας καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό θέσεις εργασίας χαμηλών δεξιοτήτων και αμοιβών.

Όσον αφορά τα άτομα με εθνικότητα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στη χώρα μας, με βάση στοιχεία Ερευνών του Εργατικού Δυναμικού, εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από τα άτομα με εθνικότητα της ΕΕ, ενώ αντίθετα τα ποσοστά ανεργίας τους είναι μικρότερα. Αναφορικά με τις μεταβολές της απασχόλησης στην Ελλάδα, κατά την τελευταία 5ετία, περίπου οι μισές νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν οφείλονται στην απασχόληση αλλοδαπών.

2.4.7 Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και Δια βίου μάθηση

Στο πλαίσιο των πολιτικών που αναπτύσσονται για την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της ανεργίας, η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Συγκεκριμένα, το 2003 στη χώρα μας δαπανήθηκε το 0,11% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων ενεργητικής απασχόλησης, ποσοστό πολύ μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (0,70% ΕΕ-15).

Θετικό είναι το γεγονός ότι στο χώρο των ενεργητικών πολιτικών ολοκληρώνεται το δίκτυο Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης, στελεχωμένων με εκπαιδευμένους Εργασιακούς Συμβούλους, εξοπλισμένων με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και δικτυωμένων με ένα εξειδικευμένο πληροφοριακό σύστημα.

2.4.8 Δια βίου μάθηση

Η διεθνοποίηση των αγορών και των νέων τεχνολογιών καθιστούν αναγκαία τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Ωστόσο, στην Ελλάδα η δια βίου μάθηση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδомένη. Η χώρα μας μοιράζεται την τελευταία θέση με την Πορτογαλία μεταξύ των ΕΕ-25 ως προς τη συμμετοχή των πολιτών ηλικίας 25-64 ετών σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης (2% το 2004 έναντι 9,9% της ΕΕ-25). Παρά το γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό είναι οριακά βελτιωμένο έναντι των προηγούμενων ετών (2000-2002), η Ελλάδα απέχει ακόμη σημαντικά από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ.

Κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού δεν υπήρξε συνολική στρατηγική παρά μεμονωμένες δράσεις. Καταγράφηκαν ωστόσο, θετικές ενέργειες, όπως η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ), η καθιέρωση θεσμικού πλαισίου για τη Δια Βίου Μάθηση, ο σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών πιστοποίησης δομών, εκπαιδευτών, συστημάτων συνεχούς ελέγχου, παρακολούθησης πιστοποιημένων φορέων, προγραμμάτων δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης και διαδικασιών πιστοποίησης γνώσεων - δεξιοτήτων - ικανοτήτων, η ανάπτυξη συστήματος Διάγνωσης των Αναγκών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης από το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε.

Χαρακτηριστική ήταν, όμως, αφενός η έλλειψη συντονισμού των φορέων εκπαίδευσης και κατάρτισης και η καταγραφή αλληλοεπικάλυψης των δράσεων και ενεργειών τους, αφετέρου η καθυστέρηση που διαπιστώθηκε τόσο ως προς την ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου της πιστοποίησης των δομών συνεχιζόμενης κατάρτισης με την πιστοποίηση προγραμμάτων, εκπαιδευτών, γνώσεων και δεξιοτήτων, όσο και ως προς την ενεργοποίηση του ΕΣΣΕΕΚΑ.

2.4.9 Επιχειρηματικότητα και απασχόληση

Κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 ο αριθμός των επιχειρηματιών (αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό) στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση της τάξης του 1,7%. Όμως, ο ρυθμός αύξησης του αριθμού και των δύο κατηγοριών αυτοαπασχολούμενων είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του συνόλου των απασχολούμενων (8,5%), κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μια σταθερή διαχρονική μείωση της παρουσίας των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο της απασχόλησης.

Όσον αφορά τη συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις της χώρας, κατά το 2003 απασχολούνταν 1.785.000 άτομα, εκ των οποίων οι 1.545.000 εργάζονταν στις ΜΜΕ και οι 239.000 στις μεγάλες επιχειρήσεις. Είναι φανερό, επομένως, η συμβολή των ΜΜΕ στην απασχόληση καθώς προσφέρουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας (87%).

2.5 Διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας - τάσεις

Η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο γεωργικό κλάδο (7% του ΑΕΠ) σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, πράγμα που δηλώνει τη σημασία της γεωργίας για τη χώρα. Η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό είναι το Λουξεμβούργο, όπου η γεωργία καλύπτει μόνο το 0,5% του ΑΕΠ.

Στην Ελλάδα η μεταποίηση φτάνει το 22% του συνολικού ΑΕΠ, ποσοστό σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τα ποσοστά των άλλων μελών της ΕΕ. Οι μόνες χώρες στην ΕΕ με λιγότερο κυρίαρχη βιομηχανία είναι η Κύπρος και το Λουξεμβούργο. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό είναι η Τσεχία, όπου το 39,3% του ΑΕΠ της προέρχεται από βιομηχανικές δραστηριότητες.

Όσον αφορά στον κλάδο των υπηρεσιών, η Ελλάδα κατέχει την έβδομη θέση, πράγμα που υποδεικνύει ότι οι υπηρεσίες στην Ελλάδα είναι πολύ πιο σημαντικές απ' ό,τι η βιομηχανία, φτάνοντας το 71% του συνολικού ΑΕΠ. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ στις υπηρεσίες είναι το Λουξεμβούργο με 83,1% ενώ το χαμηλότερο ποσοστό το έχει η Τσεχία (57,3%).

2.5.1 Μεταποίηση

Ο συνολικός δείκτης παραγωγής της μεταποίησης, εμφανίζει μία στασιμότητα μετά το έτος 2000, στο τέλος μιας περιόδου αύξησης (1995-2000). Οι περισσότεροι κλαδικοί δείκτες παρουσιάζουν μικρές αλλαγές το 2004, ως ένδειξη διατήρησης είτε σταθερής είτε ελαφρά καθοδικής πορείας. Συγκεκριμένα:

- υποχωρούν οι κλάδοι Κλωστοϋφαντουργικών υλών, Ειδών ενδυμασίας, Δέρματος - ειδών υποδήσεως, Ξύλου και φελλού, Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών, Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί, Μηχανών γραφείου - Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών, Μεταφορικών μέσων, Συσκευών ραδιοτηλεόρασης & επικοινωνιών,
- είναι στάσιμοι οι κλάδοι Τροφίμων - ποτών, Μη μεταλλικών ορυκτών, Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού, Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κλπ., Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, και,
- αναπτύσσονται οι κλάδοι Καπνού, Εκτυπώσεων - εκδόσεων, Χημικών προϊόντων, Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη, Βασικών μετάλλων, Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου.

Παράλληλα, η μεταποίηση εμφανίζει σημαντική υστέρηση σε ότι αφορά τη συγκέντρωσή της σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας, καθώς βρίσκεται στο 75% του ευρωπαϊκού μέσου όρου όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και στο 154% όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Από άποψη σύνθεσης, προσομοιάζει σχεδόν απολύτως με την ισπανική μεταποίηση, η οποία όμως διαθέτει το εγγενές πλεονέκτημα της μεγαλύτερης εσωτερικής αγοράς.

Συνολικό αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση τάσης «αποβιομηχάνισης», με μείωση μονάδων και, φυσικά, απασχόλησης. Η ως άνω "αποβιομηχάνιση" αντανακλά καταρχήν την επένδυση ευρύτερων διεθνών παραμέτρων. Η αρνητική επίδραση των διεθνών παραγόντων ασκείται στο πρόσφορο έδαφος των ελληνικών διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα προβλήματα της ελληνικής μεταποίησης έχουν τις ρίζες τους στις συνθήκες ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας διαχρονικά: ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας υπό καθεστώς

δασμολογικής προστασίας, τραπεζική χρηματοδότηση με «αρνητικά» επιτόκια, υψηλή δημόσια συμμετοχή στο κόστος της επένδυσης (επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις επιτοκίου), εξαιρετικά μικρό μέσο μέγεθος μονάδων, «οικογενειακή» διοίκηση ακόμη και των «μεγάλων» επιχειρήσεων, εγγενής ισχυρή «ανακύκλωση» των ΜΜΕ, απόπειρες για «κατευθυνόμενη» ανάπτυξη κινητήριων κλάδων.

Σχεδόν μόνιμα χαρακτηριστικά της ελληνικής βιομηχανίας αποτελούν η μακροπρόθεσμη στασιμότητα, η συρρίκνωση του μεριδίου της βιομηχανίας στο ΑΕΠ, η μείωση / στασιμότητα της βιομηχανικής απασχόλησης, η χαμηλή προστιθέμενη αξία, ο χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας, η ένταση της εισαγωγικής διείσδυσης, η εξάρτηση από «παραδοσιακούς» κλάδους, η αδυναμία παραγωγής καινοτομίας και η ανεπαρκής υιοθέτηση / προσαρμογή εισαγόμενης, οι «σωστικού» χαρακτήρα παρεμβάσεις του δημοσίου που είχαν ως μόνο αποτέλεσμα την ανάληψη από το δημόσιο των ζημιών και την αύξηση της συνολικής δανειακής επιβάρυνσης.

Τέλος, σημαντικότερο χαρακτηριστικό της ελληνικής μεταποίησης είναι η χωρική της συγκέντρωση: 48% των μονάδων της, 46% της απασχόλησης και 53% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής συγκεντρώνονται στους νομούς Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας και Κορινθίας, ενώ οι τέσσερις αυτοί νομοί μαζί με το νομό Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν 63% των μονάδων, 57% της απασχόλησης και 65% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής όλης της ελληνικής μεταποίησης. Η χωρική συγκέντρωση είναι προφανής ένδειξη της εξάρτησης της ελληνικής μεταποίησης αφενός από τις υποδομές και τις οικονομίες περιβάλλοντος που εξασφαλίζουν οι δύο μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), αφετέρου από την αγορά τους.

2.5.2 Τουρισμός και Ναυτιλία

Παρά το μικρό της μέγεθος, η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται κατά βάση στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και του τουρισμού. Με βάση τα οριστικά στοιχεία του World Trade Organization για το 2003, η Ελλάδα είναι ο 9^{ος} εξαγωγέας στις ταξιδιωτικές υπηρεσίες και ο 15^{ος} στις μεταφορικές.

Ο τουρισμός αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την Ελλάδα αυτό αντιστοιχεί σε δεκατρία εκατομμύρια αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ετησίως (15η χώρα παγκοσμίως στις τουριστικές αφίξεις), στοιχείο που την κατατάσσει στην τέταρτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε καθαρά έσοδα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει, επίσης, στο 17% του ΑΕΠ ενώ παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης (18% της συνολικής απασχόλησης).

Ενδεικτικό της συμβολής του τουριστικού κλάδου στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας αποτελεί ότι το μέγεθος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην Ελλάδα το έτος 2004 ανήλθε σε 8.821,9 εκατ. € και αντιστοιχούσε στο 7,57% της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Σε σχέση με το παρελθόν, το μέγεθος της συμμετοχής του κλάδου στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία είναι αυξανόμενο.

Κατά την περίοδο 1990-2000 διατηρήθηκαν θετικοί ρυθμοί μεταβολής της τουριστικής κίνησης. Ωστόσο, στην περίοδο 2000-04 σημειώθηκε συρρίκνωση της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 6.313.228 σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2000 της τάξης του 18,72%. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, παρατηρούνται οι ίδιες τάσεις και στην εσωτερική τουριστική κίνηση, με μικρότερη ωστόσο ένταση. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις ημεδαπών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 5.567.107, καταγράφοντας μείωση 4,62% σε σχέση με το 2000. Έτσι, ο συνολικός αριθμός αφίξεων το 2004 ανήλθε σε 11.880.335 παρουσιάζοντας πτώση 12,67% σε σχέση με το 2000.

Η υποχώρηση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας οφείλεται σε πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι και η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, που, λόγω της ισχυρής ισοτιμίας του ευρώ, κατέστησε την χώρα λιγότερο ελκυστική, από ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου. Ωστόσο, η υιοθέτηση του ευρώ δεν αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για την απώλεια της ανταγωνιστικής ισχύος της χώρας στην τουριστική αγορά. Η Ελλάδα κατέχει τη 16^η θέση στη λίστα των πιο δημοφιλών τουριστικών προορισμών, με μερίδιο αγοράς για το 2003 ίσο με 2,03%. Τις 5 πρώτες θέσεις ως προς τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2004 κατέχουν η Γαλλία (9,8%), η Ισπανία

(7,0%), οι Η.Π.Α. (6,0%), η Κίνα (5,5%) και η Ιταλία (4,9%). Γενικότερα, κατά την περίοδο 2000-2004 παρατηρούνται ιδιαίτερα καλές επιδόσεις για τις άμεσα ανταγωνίστριες προς την Ελλάδα χώρες, με εξαίρεση ίσως την Ιταλία.

Κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης μέχρι σήμερα αποτέλεσαν η έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, ο αυτοσχεδιασμός και η απορρύθμιση. Το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο αδιαφοροποίητος παραθεριστικός τουρισμός («ήλιος και θάλασσα»), ενώ διαφοροποιημένα συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα έχουν κάνει την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να επηρεάσουν σημαντικά το συνολικό τουριστικό προϊόν.

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός της παγκοσμιοποιημένης πλέον τουριστικής οικονομίας, τόσο από την πλευρά της προσφοράς με την εμφάνιση νέων τουριστικών προορισμών χαμηλού κόστους και παραπλήσιου προϊόντος, όσο και από την πλευρά της ζήτησης λόγω της μετεξέλιξης των καταναλωτικών προτύπων και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, έχουν μεταβάλει καθοριστικά τα συστατικά στοιχεία της τουριστικής οικονομίας. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και εστιάζεται όλο και περισσότερο μεταξύ προορισμών, ενώ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι το κλειδί για την ευημερία (των τουριστικών προορισμών).

Η Ελλάδα κατέχει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα και στον τομέα της ναυτιλίας, όπου διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς ναυτιλιακής κοινότητας και αποτελεί κόμβο για τα συγκοινωνιακά και μεταφορικά δίκτυα που συνδέουν την Ε.Ε. με χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Ο υπό ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στον κόσμο με βάση τη χωρητικότητά του, ενώ ο ελληνόκτητος στόλος κατατάσσεται ως η σημαντικότερη πλοιοκτητική κοινότητα του κόσμου και ελέγχει το 14,1% της παγκόσμιας χωρητικότητας και 16,5% της μεταφορικής ικανότητας. Στην ΕΕ ο υπό Ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την πρώτη θέση και απασχολεί περισσότερους από 25.000 Έλληνες ναυτικούς. Επιπλέον, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην ΕΕ ως προς τη θαλάσσια κίνηση επιβατών, με ποσοστό 25% του κοινοτικού συνόλου.

Ωστόσο, η ναυπηγική δραστηριότητα στην Ελλάδα έχει συρρικνωθεί, ενώ στην ίδια σχεδόν κατάσταση βρίσκεται και η ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα.

2.5.3 Αγορά κεφαλαίων

Κύρια χαρακτηριστικά της πορείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς τα τελευταία χρόνια είναι η αύξηση της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. και η διαμόρφωσή της σε επίπεδα που πλησιάζουν το μέσο όρο των χρηματιστηριακών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντική αύξηση της συμμετοχής ξένων θεσμικών επενδυτών στην ελληνική χρηματιστηριακή αγορά, η μείωση του κόστους διενέργειας χρηματιστηριακών συναλλαγών και των εισφορών των μελών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, η βελτίωση της κερδοφορίας των περισσότερων εισηγμένων εταιρειών, και, η αύξηση των μερισματικών τους αποδόσεων.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρούνται ορισμένες αδυναμίες στην ελληνική κεφαλαιαγορά οι οποίες χρήζουν αντιμετώπισης και λήψης μέτρων για βελτίωση. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς διαμορφώνεται σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ημερήσιες συναλλαγές παρουσιάζουν υψηλό δείκτη συγκέντρωσης σε μικρό αριθμό μετοχών, ενώ καταγράφεται περιορισμένη διασπορά μετοχικής ιδιοκτησίας σε πολλές εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Η ελληνική κεφαλαιαγορά διαθέτει, πλέον, ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο λειτουργίας το οποίο διασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία και διαφάνεια της αγοράς. Ειδικότερα, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς έχει πλήρως εκσυγχρονιστεί καθώς έχει πραγματοποιηθεί σημαντική ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου και των υποδομών εποπτείας. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ασκεί την προληπτική και κατασταλτική της εποπτεία για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς με μεγαλύτερη ευχέρεια και αυτοτέλεια καθώς οι (επιμέρους) εποπτικές αρμοδιότητες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και του Χρηματιστηρίου Αθηνών έχουν μεταφερθεί πλήρως στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ούτως ώστε αυτή να λειτουργεί με βάση τις προδιαγραφές των ευρωπαϊκών προτύπων και πρακτικών. Τέλος, όσον αφορά το μελλοντικό σχεδιασμό δράσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής

χρηματιστηριακής αγοράς από πλευράς των ελληνικών αρχών, βρίσκεται σε εξέλιξη σχετικός σχεδιασμός ο οποίος προβλέπει, τη δημιουργία και εισαγωγή στην αγορά νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και επενδυτικών εργαλείων, η δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για είσοδο και δραστηριοποίηση στην εγχώρια αγορά των ραγδαία αναπτυσσόμενων παγκοσμίως αντισταθμιστικών επενδυτικών κεφαλαίων, η επανεξέταση του φορολογικού πλαισίου των αμοιβαίων κεφαλαίων, η αναθεώρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση των εισηγμένων εταιρειών προκειμένου αυτό να εναρμονισθεί με τις αναθεωρημένες αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ, η διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών ούτως ώστε αυτό να συγκλίνει πλήρως με τα αντίστοιχα των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, η δημιουργία μικρής χρηματιστηριακής αγοράς με περιορισμένες προϋποθέσεις εισαγωγής εταιρειών σε αυτήν προκειμένου να προσελκύνονται μικρές εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και κερδοσκοπικά επενδυτικά κεφάλαια, κ.α.

2.5.4 Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών

Τα στοιχεία για τις μεταφορές στην Ελλάδα σε σχέση με αυτά της ΕΕ-15, υποδεικνύουν ότι η συμμετοχή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι ισχυρότερη απ' ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Με την άρση των εγγενών εμποδίων προσβασιμότητας, εξασφαλίζεται η ευρύτερη διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης και των συνεργειών της οικονομικής δραστηριότητας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, οφείλεται και σε εξωγενείς γεωπολιτικούς παράγοντες, όπως η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δημιουργία της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου με τους Μεσογειακούς Εταίρους της Ε.Ε, που συντελεί στη διεύρυνση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας διαμέσου και του συστήματος μεταφορών. Οι παράγοντες αυτοί σε συνδυασμό με την προς τα ανατολικά μετατόπιση του «γεωπολιτικού» κέντρου βάρους της ΕΕ-25, μεγεθύνουν τη σημασία της χώρας και του ρόλου της στην περιοχή των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου. Η προοπτική αυτή αναμένεται να ενισχύσει το ρόλο του συστήματος μεταφορών της χώρας σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Οδικές Μεταφορές – οδικό δίκτυο

Η κατάσταση του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας παραμένει στο σύνολό της μέτρια, παρά τις σημαντικές τμηματικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών. Βασική αιτία αποτελούν η εξάρτηση από μη αναβαθμισμένα σε ένα ομοιογενές επίπεδο σύγχρονων λειτουργικών προδιαγραφών οδικά τμήματα, καθώς και οι ελλείπουσες συνδέσεις. Ανεπάρκειες εντοπίζονται και στις συνδέσεις του βασικού οδικού δικτύου με τα αστικά κέντρα και τις παραγωγικές περιοχές της χώρας, καθώς επίσης και με σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους των λοιπών δικτύων μεταφορών (λιμένων, αεροδρομίων, εμπορευματικών κέντρων κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να καθυστερεί η ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών στη χώρα. Επιπλέον, σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Κύριος στόχος της χώρας είναι η ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με σύγχρονες προδιαγραφές και με προτεραιότητα στο σύστημα αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ, που εντάσσεται στα 30 έργα προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την αποφ. Αριθ. 884/2004/ΕΚ «περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών».

Παράλληλη επιδίωξη αποτελεί η συμπλήρωση/αναβάθμιση της αστικής οδικής υποδομής των μητροπολιτικών περιοχών και η βελτίωση της σύνδεσης των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών της χώρας και των κύριων αρχαιολογικών και τουριστικών προορισμών με το ΔΟΔ, καθώς και η βελτίωση της σύνδεσης με τα υπόλοιπα μεταφορικά δίκτυα της χώρας.

Παρά τις συνεχείς σημαντικές αυξήσεις, ο αριθμός των μικρών επιβατικών οχημάτων που κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα το 2003 ήταν περιορισμένος, σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας. Ο δείκτης οχημάτων ανά 1.000 κατοίκους, παρότι στην Αττική δεν παρουσιάζει σημαντική υστέρηση, στην Ελλάδα συνολικά ήταν κατά το έτος αυτό 348, στο επίπεδο του 70% του αντίστοιχου δείκτη της Ε.Ε. των 15 και του 75% της Ε.Ε. των 25, με αποτέλεσμα η χώρα να κατατάσσεται στην 15^η θέση στην Ε.Ε. των 15 και στην 20^η θέση στην Ε.Ε. των 25.

Η θέση της χώρας ήταν πολύ υψηλότερη ως προς τον αριθμό λεωφορείων-πούλμαν και φορτηγών αυτοκινήτων ανά 1.000 κατοίκους – με τους ελληνικούς δείκτες σημαντικά υψηλότερους από τους αντίστοιχους μέσους της Ε.Ε.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές

Η συμμετοχή του σιδηρόδρομου στις χερσαίες μεταφορές στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Το 2000 ο σιδηρόδρομος μετείχε στις χερσαίες επιβατικές μεταφορές της Ελλάδας με ποσοστό 1,8%, με τη χώρα να καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην Ε.Ε. των 15 και την προτελευταία στην Ε.Ε. των 25. Η κατάσταση δεν έχει βελτιωθεί τα πιο πρόσφατα χρόνια, δεδομένης της στασιμότητας στο επιβατικό έργο του σιδηρόδρομου στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις σχετικές αυξήσεις που εμφανίσθηκαν σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Το ποσοστό του σιδηρόδρομου στις χερσαίες εμπορευματικές μεταφορές στην Ελλάδα είναι επίσης περιορισμένο, λίγο άνω του 2%, έναντι 8% στην Ε.Ε. το 2002. Οι προοπτικές πάντως στον τομέα αυτό αρχίζουν να διαφαίνονται θετικές, δεδομένης της αύξησης στο εμπορευματικό έργο του σιδηρόδρομου τα τελευταία χρόνια.

Στα διευρωπαϊκά σιδηροδρομικά δίκτυα εντάσσεται ο βασικός σιδηροδρομικός άξονας της χώρας, ο άξονας Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης / Προμαχώνα (Π.Α.Θ.Ε./Π.). Παρά τον εκσυγχρονισμό του βασικού αυτού άξονα, εάν εξαιρεθούν τα τμήματα που αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, (περίπου 74% του μήκους του δικτύου), η γραμμή στο υπόλοιπο δίκτυο έχει πολύ φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πεπαλαιωμένη υποδομή, ενώ χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία σύγχρονων τηλεπικοινωνιών και σηματοδότησης.

Συνδυασμένες Μεταφορές

Μέχρι σήμερα σημειώνονται σοβαρές καθυστερήσεις στην υλοποίηση έργων που εξυπηρετούν τις συνδυασμένες μεταφορές, με συνέπεια η Ελλάδα να μην διαθέτει ακόμα οργανωμένο και διαλειτουργικό δίκτυο εμπορευματικών κέντρων. Η δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων δεν υλοποιήθηκε, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης σχετικού νομικού πλαισίου, το οποίο ψηφίστηκε μόλις πρόσφατα.

Ταυτόχρονα, η διασύνδεση των οδικών, σιδηροδρομικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και, έτσι το ελληνικό σύστημα εμπορευματικών μεταφορών παρουσιάζει προβλήματα και ελλείψεις στην οργάνωση και λειτουργία του, στις υποδομές και αδυναμία εξυπηρέτησης των συνδυασμένων μεταφορών, με αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα προσέλευσης διερχόμενων εμπορευματικών ροών.

Αστικές συγκοινωνίες και σχετικές υποδομές

Το βασικότερο πρόβλημα των αστικών συγκοινωνιών, που χρησιμοποιούν το οδικό δίκτυο στα μεγάλα αστικά κέντρα άπτεται του κυκλοφοριακού προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζει τάση επιδείνωσης, τόσο λόγω της συνεχούς αύξησης που παρατηρείται στη ζήτηση του σχετικού μεταφορικού έργου, όσο και του περιορισμένου ρυθμού αύξησης της κυκλοφοριακής ικανότητας του αστικού οδικού δικτύου σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση της κυκλοφοριακής ζήτησης.

Κατά το στάδιο της κατάρτισης της πολιτικής μεταφορών, οι ανισότητες που είχαν διαπιστωθεί στην πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου υπηρεσίες αστικών συγκοινωνιών, μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ε.Ε. εξακολουθούν να υφίστανται, παρά την ουσιαστική βελτίωση του συστήματος (κυρίως στην Αθήνα) με σημαντικές παρεμβάσεις που ολοκληρώθηκαν και αποδόθηκαν σε λειτουργία. Η ζήτηση και οι απαιτήσεις για ποιοτική αναβάθμιση της εξυπηρέτησης, εξακολουθούν να αυξάνουν με γρήγορους ρυθμούς, καθιστώντας απαραίτητη την σημαντική αύξηση των βελτιωτικών παρεμβάσεων. Οι ανισότητες στο σύστημα αστικών συγκοινωνιών είναι επίσης έντονες μεταξύ των κύριων αστικών κέντρων της χώρας.

Το 2003 η Ελλάδα εξακολουθούσε να υστερεί των μέσων δεικτών ανά κάτοικο της Ε.Ε., αλλά η σχετική διαφορά μειώνεται, ιδιαίτερα από το 2000 και μετά, λόγω της ταχύτερης αύξησης του σχετικού μεταφορικού έργου στην Ελλάδα.

Αεροπορικές Μεταφορές

Το ελληνικό δίκτυο αεροδρομίων είναι πολύ εκτεταμένο σε σχέση με την έκταση και τον πληθυσμό της χώρας, λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας και του ανάγλυφου της, που καθιστά την αεροπορική σύνδεση απαραίτητη για την αποτελεσματική διασύνδεση του νησιωτικού χώρου και της Περιφέρειας με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας και η περιφερειακή της θέση σε σχέση με τα δυναμικά ευρωπαϊκά κέντρα, σε συνδυασμό με την μείωση του κόστους μετακίνησης που οφείλεται στην

απελευθέρωση των αερομεταφορών, οδηγεί σε μία σχεδόν απόλυτη εξάρτηση των διεθνών επιβατικών μετακινήσεων της χώρας από τις αεροπορικές μεταφορές.

Οι αεροπορικές μεταφορές της χώρας αναμένεται να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο με την διεύρυνση της Ε.Ε. και την επέκταση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία παρατηρείται σημαντική αύξηση της συνολικής αεροπορικής επιβατικής κίνησης – 5% και 11% αύξηση στις πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού αντίστοιχα. Επίσης, υπολογίζεται ότι το 2004 τα αεροδρόμια της Ελλάδας εξυπηρέτησαν περίπου το 4% της επιβατικής κίνησης μεταξύ των 25 Κρατών-Μελών της Ε.Ε. Η Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2004, κατατάσσεται στην 6^η θέση μεταξύ των 25 Χωρών της Ε.Ε. ως προς το απόλυτο μέγεθος της επιβατικής κίνησης αερομεταφορών και στην 7^η θέση ως προς το μέγεθος αυτό κατ' αναλογία με το μόνιμο πληθυσμό (ανά 1.000 κατοίκους) με ένα μεγάλο μέρος της κίνησης να δημιουργείται από πτήσεις charter που διακινούν τουρίστες προς και από τους διάφορους τουριστικούς προορισμούς της χώρας.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Λόγω του έντονου νησιωτικού της χαρακτήρα η Ελλάδα έχει σημαντική εξάρτηση από τις θαλάσσιες μεταφορές, που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη μεγάλου αριθμού νησιωτικών λιμένων. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχουν υλοποιηθεί σημαντικές παρεμβάσεις βελτίωσης / εκσυγχρονισμού στους κύριους εμπορευματικούς και σε επιλεγμένους ακτοπολικούς λιμένες. Οι παρεμβάσεις αυτές, συμβάλλουν συνολικά στην ανάπτυξη των πανευρωπαϊκών θαλάσσιων εμπορευματικών διαδρόμων και ενισχύουν την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Παρά τη σχετική πρόοδο, η διασύνδεση των οδικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων της Ε.Ε. δεν έχει πλήρως επιτευχθεί, καθώς θα πρέπει να υλοποιηθούν συμπληρωματικές υποδομές, των οποίων η ολοκλήρωση θα επιτρέψει την κεφαλαιοποίηση των ωφελειών των προηγηθεισών επενδύσεων.

Στην Ελλάδα, η αύξηση του αριθμού των κατάπλων πλοίων, της διακίνησης επιβατών ακτοπλοΐας και της διακίνησης εμπορευμάτων εσωτερικού και εξωτερικού είναι σημαντική. Αντίθετα, περιορισμένη και φθίνουσα είναι η διακίνηση επιβατών τακτικών γραμμών εξωτερικού, ενώ στασιμότητα παρουσιάζει η κίνηση των τοπικών πορθμείων.

2.5.5 Ενέργεια

Στην Ελλάδα, στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η ενεργειακή κατανάλωση αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς ιδιαίτερα στον κτιριακό τομέα και στις μεταφορές. Οι παραγωγικές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι ενεργειακά σπάταλες, δηλαδή δεν έχουν υιοθετηθεί επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. Παράλληλα, εμφανίζεται σε πολύ χαμηλές θέσεις και κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» και κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα, ως αποτέλεσμα της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας των κτιρίων, ο οποίος ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης, άρα και της έμμεσης εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα μαζί με τις ρυπογόνες βιομηχανίες, απαιτούν την λήψη πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ως προς την ενεργειακή ένταση της οικονομίας, η Ελλάδα εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα (250 kgr ανά μονάδα ΑΕΠ) από το μέσο ευρωπαϊκό όρο (ΕΕ-25 210 kgr), παρουσιάζοντας όμως μικρή κάμψη.

Η τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα κατά το 2005 έφθασε συνολικά τις 51074 GWh εκ των οποίων: η βιομηχανία κατανάλωσε 15156 GWh, ο τομέας μεταφορών 199 GWh, ο εμπορικός τομέας και οι δημόσιες υπηρεσίες 16479 GWh, ο οικιακός 16875 GWh και ο αγροτικός 2932 GWh. Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής της χώρας κατά το 2005 ήταν 14023 MW εκ των οποίων, οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας είχαν 13763,71 MW και οι συμπαραγωγοί 259,785 MW. Ο λιγνίτης αποτελεί την κύρια πηγή της πρωτογενούς εγχώριας παραγωγής ενέργειας, αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 82,95% του συνόλου.

Η συνολική ακαθάριστη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2005 στη χώρα ανήλθε στις 60020 GWh οι οποίες προήλθαν κατά 59,2% από στερεά καύσιμα, 15,3% από υγρά, 13,6% από φυσικό αέριο, 9,35% από υδροηλεκτρικά, 2,1% από αιολικά και 0,37% από

βιομάζα και απόβλητα. Σύμφωνα με τις προβλέψεις εκτιμάται ότι το 2010 η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας θα ανέλθει στις 71546 GWh.

Η Ελλάδα, αν και προικισμένη με φυσικούς πόρους, παρουσιάζει χαμηλό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και συγκεκριμένα 9,6% για το 2003 (σε σχέση με το μέσο όρο ΕΕ25 12,7%). Η Οδηγία 2001/77/ΕΕ προβλέπει για την Ελλάδα ενδεικτικό στόχο κάλυψης από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, περιλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων, σε ποσοστό της ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας κατά το έτος 2010 ίσο με 20,1%, στόχος συμβατός με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας μας βρίσκεται σε στάδιο μετεξέλιξης στο πλαίσιο της πορείας για την απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και παράλληλα της πολιτικής προώθησης των ΑΠΕ και ΣΗΘ. Η απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας εξελίχθηκε σταδιακά και όχι πάντα με τους απαιτούμενους ρυθμούς σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα της κοινοτικής οδηγίας. Το τελευταίο διάστημα, ωστόσο, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει επιταχύνει σημαντικά τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα:

- Στον τομέα του φυσικού αερίου ολοκληρώνεται το νομοθετικό πλαίσιο, που θα οδηγήσει στην απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς. Τον Δεκέμβριο του 2005, ψηφίστηκε στην Ελληνική Βουλή, ο Ν. 3428/2005, με τον οποίο τίθενται οι κανόνες λειτουργίας μίας απελευθερωμένης αγοράς. Τον Μάρτιο του 2006, εκδόθηκε η Υ.Α. που καθορίζει το μηχανισμό υπολογισμού των τιμολογίων μεταφοράς και αναμένεται να εκδοθεί Υ.Α. για την Πρότυπη Σύμβαση Μεταφοράς μεταξύ των Χρηστών του Συστήματος και του Διαχειριστή του ΕΣΜΦΑ. Με αυτές τις νομοθετικές παρεμβάσεις, δίδεται η δυνατότητα σε οποιονδήποτε νέο προμηθευτή να δραστηριοποιηθεί στην Ελληνική αγορά.
- Με την ψήφιση του Ν. 3426/2005 περί επιτάχυνσης της διαδικασίας για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δημιουργείται ένα σύγχρονο πλαίσιο, ελκυστικό για επενδύσεις μεγάλης κλίμακας στην ηλεκτροπαραγωγή, με προφανή οφέλη για την απασχόληση και τους καταναλωτές. Ταυτόχρονα ενισχύεται ο ανταγωνισμός και, σταδιακά, μέχρι τον Ιούλιο του 2007, όλοι οι καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων των οικιακών, αποκτούν τη δυνατότητα επιλογής του προμηθευτή τους.
- Με το Ν. 3468/2006 θεσπίστηκε νέο πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και ολοκληρώθηκε η εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με την Οδηγία 2001/77/ΕΚ. Ο νόμος αυτός αποτελεί μια μείζονος σημασίας παρέμβαση για την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ, δεδομένου ότι απλοποιείται η αδειοδοτική διαδικασία και παρέχονται σημαντικά οικονομικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις.

Οι εθνικές δράσεις στον τομέα ενέργειας και φυσικών πόρων στην προγραμματική περίοδο 2000-2006 υλοποιήθηκαν μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και ειδικότερα του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Ανταγωνιστικότητα (ΕΠΑΝ).

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας, σε συνδυασμό με τις μεγάλες διεθνείς ενεργειακές πρωτοβουλίες δημιουργούν ένα νέο τοπίο στην ενέργεια. Η χώρα μας, στο σταυροδρόμι των μεγάλων διεθνών ενεργειακών δρόμων ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και πετρελαίου, διαθέτει πλέον ένα πλαίσιο ελκυστικό για την προσέλκυση επενδύσεων μεγάλης κλίμακας με στόχο τον ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αναβάθμιση της γεωστρατηγικής της θέσης.

2.6 Εκπαίδευση, έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

2.6.1 Εκπαίδευση

Η θέση της Ελλάδας ως προς την επίτευξη των στόχων της ΣΤΛ είναι η εξής:

Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

- *Δαπάνες για την εκπαίδευση*

Στην Ελλάδα οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν το 3,94% του ΑΕΠ, με το μεγαλύτερο μερίδιο των δημοσίων δαπανών να κατευθύνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (περίπου 1,28% του ΑΕΠ για το 2003, ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού ποσοστού την ίδια περίοδο).

Παρόλα αυτά, η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με συγκριτικά χαμηλά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Στον τομέα των ιδιωτικών επενδύσεων εκπαίδευσης, το σύνολο των κρατών μελών της Ευρώπης δεν έχουν ξεπεράσει το φράγμα του 1% των ιδιωτικών επενδύσεων εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το μέσο ποσοστό είναι 0,63% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα οι ιδιωτικές δαπάνες αποτελούν το 0,22% του ΑΕΠ και είναι χαμηλότερες ακόμα και από ορισμένες νεοεισερχόμενες στην ΕΕ-25 χώρες.

Από την σκοπιά των επιχειρήσεων και του κόστους που δαπανούν για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων, στην ΕΕ-25 το μέσο ποσοστό του εργατικού κόστους που δαπανάται στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση είναι 2,3%, ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό δεν ξεπερνά το 1% (0,9%) του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων.

- *Η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού στην εκπαίδευση*

Στην Ελλάδα παρατηρείται μια συνεχής μείωση του ρυθμού των γεννήσεων διαχρονικά, η οποία αντανακλάται αντίστοιχα στη σημαντική μείωση του ποσοστού συμμετοχής των δύο παραγωγικών για το εκπαιδευτικό σύστημα ηλικιακών κατηγοριών (0 έως 14 ετών και 15 έως 19 ετών) στο σύνολο του πληθυσμού. Καταγράφεται, επομένως, ένα διαρκώς αυξανόμενο δημογραφικό έλλειμμα στην ελληνική εκπαίδευση λόγω της δραματικής μείωσης των γεννήσεων. Το έλλειμμα αυτό αποτυπώνεται στη μείωση των ατόμων σχολικής ηλικίας και συνακόλουθα στη μείωση των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Από την άλλη πλευρά, επισημαίνεται ότι λόγω της αύξησης του αριθμού των παιδιών των μεταναστών, καταγράφεται μια σταδιακή μεταβολή όσον αφορά στη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα το ελληνικό σχολείο να προσλαμβάνει όλο και περισσότερο ένα πολυ-πολιτισμικό χαρακτήρα.

Είναι προφανές ότι τόσο το δημογραφικό έλλειμμα και η συνακόλουθη συρρίκνωση του πληθυσμού σχολικής ηλικίας, όσο και η αυξανόμενη διαφοροποίηση της σύνθεσης του μαθητικού δυναμικού προστίθενται στις νέες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει άμεσα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Σε σχέση με την αναλογία μαθητών ανά διδακτικό προσωπικό, προκύπτει ότι ενώ η μέση ευρωπαϊκή (ΕΕ-25) αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό για την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι 13,7:1, η μέση αναλογία στην Ελλάδα είναι στο 10:1 (2003) μειωμένη σε σχέση με το 2000, όπου αντιστοιχούσαν 11,2 μαθητές ανά εκπαιδευτικό. Η μείωση της αναλογίας είναι αποτέλεσμα τόσο της μείωσης των μαθητών, όσο και της αύξησης των εκπαιδευτικών.

- *Ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*

Το 77,3% των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) της ΕΕ-25 ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το εν λόγω ποσοστό απέχει ακόμα πολύ από το ποσοστό στόχο ύψους 85% της ΕΕ, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ορισμένες χώρες.

Η Ελλάδα και σε αυτό το συγκριτικό δείκτη βρίσκεται εγγύτερα σε σχέση με το ποσοστό αναφοράς, έχοντας μεγάλο ποσοστό (84,0% το 2005) του πληθυσμού της με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ελλάδα δε, όπως και σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, το ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες.

- *Σπουδαστές θετικών και τεχνικών επιστημών*

Στην Ελλάδα φοιτά το 4,2% των σπουδαστών μαθηματικών, θετικών και επιστημών τεχνολογίας (MST) της ΕΕ-25 (Eurostat, 2002), ενώ οι σπουδαστές αυτοί αποτελούν το 29,7% των συνολικών σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Eurostat, 2002). Στην Ευρώπη, οι ευρωπαίοι σπουδαστές (ΕΕ-25) στις αντίστοιχες επιστήμες αποτελούν το 25,9% των συνολικών σπουδαστών της ΕΕ-25 (Eurostat, 2003).

Επίσης, οι απόφοιτοι σε MST, ως ποσοστό όλων των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτελούν το 27,3% (Eurostat, 2004), όταν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23,6% στην ΕΕ-25.

- *Διασφάλιση προσβασιμότητας σε ΤΠΕ*

Η μετά το 2000 εποχή χαρακτηρίζεται από γρήγορη μείωση της αναλογίας των μαθητών ανά Η/Υ. Μάλιστα, η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με την μεγαλύτερη πρόοδο της αναλογίας αυτής.

Συγκεκριμένα, η αναλογία ήταν 57,9 μαθητές ανά Η/Υ το 2000, ενώ το 2003 περιορίστηκε στους 21,2 μαθητές ανά Η/Υ (OECD, PISA 2000 and 2003). Παρόλα αυτά, η διαφορά με τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης παραμένει σημαντική.

Η αναλογία των μαθητών ανά υπολογιστή εμφανίζει συσχέτιση με το μέσο ποσοστό διείσδυσης μαθητών στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, οι χώρες με τη μικρότερη αναλογία μαθητών ανά Η/Υ τείνουν να έχουν υψηλότερα ποσοστά διείσδυσης στο Internet. Στην Ελλάδα το ποσοστό διείσδυσης έχει αυξηθεί (OECD, PISA 2000 and 2003) καθώς το 2000 βρισκόταν στο 26,4%, ενώ το 2003 έφτασε στο 69,2% και τοποθετεί, συγκριτικά, την Ελλάδα σε ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Διευκόλυνση της πρόσβασης στα συστήματα εκπαίδευσης

- *Σχολική και ανώτερη εκπαίδευση*

Στην Ελλάδα, ένα στα δύο παιδιά ηλικίας τεσσάρων ετών συμμετέχει στην προσχολική αγωγή, όταν η αντίστοιχη αναλογία για την ΕΕ-25 είναι 8 στους 10 (Eurostat, 2004). Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών είναι 83,5%, καταδεικνύοντας τη μέση ηλικία πρόσβασης στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.

Επιπλέον, το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ατόμων ηλικίας 15-24 ετών αυξάνεται διαρκώς από το 2001 (52,3%) φτάνοντας το 2004 στο 61,6% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Κατά συνέπεια, στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην ενίσχυση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση.

- *Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου*

Σχεδόν το 15% των νέων (18 έως 24 ετών) στην ΕΕ-25 εξακολουθεί να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, ποσοστό που αντικατοπτρίζει πολύ μικρή πρόοδο προς το ποσοστό στόχο ύψους 10% της ΕΕ για το 2010.

Στην Ελλάδα η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον περιορισμό της πρόωρης εγκατάλειψης (18,2% το 2000) είναι σημαντική. Η Ελλάδα βρίσκεται πλησιέστερα στο ποσοστό αναφοράς της ΕΕ για το 2010, με το ποσοστό των ατόμων (18 έως 24 ετών), που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να φτάνει το 13,3 (2005).

Άνοιγμα των συστημάτων στον έξω κόσμο

Το ποσοστό των Ελλήνων μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μαθαίνουν έστω και μία γλώσσα είναι 99,2%, ενώ παραπάνω από τους μισούς (59,4%) μαθαίνουν δύο γλώσσες. Αντίστοιχα, στην Ευρώπη ο μέσος αριθμός ξένων γλωσσών ανά μαθητή είναι περίπου 1,5.

2.6.2 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Επενδύσεις σε ΕΤΑ

Η Ελλάδα εμφανίζει υστέρηση στους δείκτες έρευνας και τεχνολογίας, διαθέτοντας το χαμηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία και εξάγοντας τα λιγότερα προϊόντα τεχνολογικής αξίας από τις χώρες της ΕΕ-15. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ), η οποία βρίσκεται στο επίπεδο του 0,61% του ΑΕΠ για το 2004 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ πλησιάζει το 2%, και στο πλήθος των ερευνητών ανά 1.000 εργαζόμενους οι οποίοι ανέρχονται σε 3,3 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 5,7.

Από στοιχεία της ΓΓΕΤ, το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρηματικών δαπανών σε ΕΤΑ προέρχεται από μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις παρότι αποτελούν χαμηλό ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων. Όσον αφορά στους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας περίπου 70% της δαπάνης των επιχειρήσεων παράγεται στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), των χημικών προϊόντων και των τροφίμων - ποτών. Τέλος, περίπου 40% των επιχειρήσεων που έχουν διεξαγάγει έρευνα είναι σχετικά νέες.

Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Η θέση της Ελλάδας στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, συγκρινόμενη τόσο με τις χώρες της ΕΕ-25 όσο και παγκοσμίως, δεν είναι ικανοποιητική. Το Μάρτιο του 2004, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μέτρηση του WEF, η Ελλάδα βρέθηκε στην 42η θέση επί συνόλου 104 χωρών στο δείκτη τεχνολογικής ετοιμότητας.

Παρά το γεγονός ότι η αγορά των ΤΠΕ συνεχίζει να αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς (αύξηση 3,2% το 2004 σε σχέση με το 2003) η Ελλάδα παραμένει στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά στη συμμετοχή των ΤΠΕ στο ΑΕΠ συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες. Το ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας είναι ακόμα πολύ χαμηλό (μόλις 0,1% το 2003, 0,3% το 2004 και 0,8% το 2005) σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕ-15 (5,1% το 2003, 8,4% το 2004 και 12% το 2005) και ΕΕ-25 (7,4% το 2004 και 10,6% το 2005). Παρόλα αυτά, διαφαίνεται μια σημαντική αυξητική τάση στο ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας στην Ελλάδα, η οποία ξεπερνά την αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση που παρατηρείται στις ΕΕ-15 και ΕΕ-25 για τα έτη 2004 και 2005.

Παραγωγικότητα Έρευνας και Τεχνολογίας

Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας Έρευνας και Τεχνολογίας μπορούν να διακριθούν από το «προϊόν» που παράγουν σε σχέση με τον πληθυσμό σε: α) επιστημονικές δημοσιεύσεις, β) αναφορές στις δημοσιεύσεις αυτές, γ) πατέντες καταχωρημένες στα διεθνή γραφεία.

Ως προς τον πρώτο δείκτη (επιστημονικές δημοσιεύσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού) το ποσοστό της Ελλάδας αντιστοιχεί στο 82% του μέσου ευρωπαϊκού επιπέδου. Στον δεύτερο όμως (αριθμός αναφορών ανά επιστημονική δημοσίευση) η εικόνα είναι δυσμενέστερη καθώς η Ελλάδα βρίσκεται στο ήμισυ περίπου των χωρών που ηγούνται στην Ευρώπη (2,76 έναντι 5,64 της Ολλανδίας).

Αναφορικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η Ελλάδα εμφανίζει πολύ μεγάλη απόκλιση σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (8,1 αιτήσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού έναντι 133 ΕΕ-25 για το 2002). Ο χαμηλός αριθμός πατεντών εκφράζει τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε εφαρμογές και υιοθέτηση τεχνολογίας παρά στη δημιουργία τεχνολογίας.

Τα παραπάνω δείχνουν ότι η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ χαμηλά στην παραγωγή έρευνας και τεχνολογίας. Τα θετικά όμως στοιχεία, όπως το επιστημονικό δυναμικό και οι δαπάνες για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, θα μπορούσαν να ενισχυθούν και να βελτιωθούν ώστε να δημιουργήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και σύγκλιση.

2.7 Κοινωνική συνοχή

2.7.1 Εισοδηματικές Ανισότητες και Δαπάνες Κοινωνικής Προστασίας

Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ανήλθαν στο 26% του ΑΕΠ το 2004, πλησιάζοντας το μέσο ευρωπαϊκό όρο του 27,3%. Ο κίνδυνος φτώχειας, επίσης, εμφανίζει μια μικρή αλλά σταθερή πτωτική τάση. Ειδικότερα, το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανερχόταν το 2004 σε 19,6% έναντι 19,9% το 2003, εμφανίζοντας μικρή μείωση.

Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας είναι σημαντικά υψηλότερο στις κατηγορίες των ανέργων (32,8%) και των συνταξιούχων (27,9%), ενώ είναι σημαντικά χαμηλότερο για τους απασχολούμενους (12,9%). Επίσης υψηλό κίνδυνο φτώχειας παρουσιάζουν τα μοναχικά νοικοκυριά ηλικιωμένων (37%), τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με αρχηγό γυναίκα (35,1%), οι πολύτεκνες οικογένειες (30,5%), καθώς και τα νοικοκυριά όπου τουλάχιστον ο ένας είναι άνω των 65 (29%). Η σημασία της απασχόλησης διαφαίνεται επίσης από το γεγονός ότι το 68% των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας δεν εργάζονται.

Αξίζει να σημειωθεί η ιδιαιτερότητα της Ελλάδας, αναφορικά με την ιδιοκατοίκηση. Έτσι, λόγω των υψηλών ποσοστών ιδιοκατοίκησης, ο κίνδυνος φτώχειας περιορίζεται σε 17% όταν στο εισόδημα περιληφθεί η ιδιοκατοίκηση, τα ιδιοπαραγόμενα αγαθά και τα αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται δωρεάν στα νοικοκυριά από τρίτους.

Υπογραμμίζεται ότι η αυξημένη βαρύτητα της φτώχειας στην ύπαιθρο δεν συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της κάλυψης που παρέχουν η οικογένεια και τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο καθώς και η ιδιο-παραγωγή και κατανάλωση. Ωστόσο, μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις αποτελεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας: ενώ οι δαπάνες για κοινωνικά επιδόματα και παροχές στην ΕΕ-15 μειώνουν τη φτώχεια κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες, στην Ελλάδα μια σχεδόν ισοδύναμη δαπάνη (ως ποσοστό του ΑΕΠ) μειώνει τη φτώχεια κατά 3 μόνο ποσοστιαίες μονάδες.

2.7.2 Υγεία

Στην Ελλάδα οι γενικοί δείκτες υγείας του πληθυσμού αν και σε καλό επίπεδο, δεν βελτιώνονται με το ρυθμό άλλων μεσογειακών χωρών, παρουσιάζοντας υστέρηση στην πρόληψη, την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας, καθώς και στη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η συνολική δαπάνη για την υγεία παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξητική τάση. Το 2002 η Ελλάδα δαπάνησε περισσότερο από το 9,5% του ΑΕΠ της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Καταγράφονται, ωστόσο, και υψηλά ποσοστά ιδιωτικής δαπάνης (47% της συνολικής δαπάνης υγείας), η οποία μάλιστα αποτελεί ένδειξη ανισότητας στην πρόσβαση και στην κατανάλωση υπηρεσιών υγείας.

Παρά, όμως, τις συνολικά υψηλές δαπάνες για την υγεία, μεγάλης σημασίας στοιχείο είναι η δυσανεμία των Ελλήνων πολιτών από το σύστημα υγείας και ειδικά σε ότι αφορά την περιφερειακή διάσταση των παρεχομένων υπηρεσιών.

Επίσης, παρά τα βήματα που έχουν γίνει προς το λειτουργικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό των μονάδων υγείας, υπάρχουν ακόμα σημαντικά προβλήματα, όπως:

- ελλείψεις, κατακερματισμένες και ασυντόνιστες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- απαξιωμένα τμήματα της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των νοσηλευτικών μονάδων.
- έλλειμμα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των μονάδων υγείας.
- Μειωμένη διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης της πληροφορίας
- έλλειψη Επιδημιολογικού Χάρτη με αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την νοσηρότητα

2.7.3 Κοινωνική Ενσωμάτωση

Στην εθνική πολιτική μακροχρόνιας φροντίδας επιχειρήθηκε μία σταδιακή μεταστροφή των παραδοσιακών προνομιακών υπηρεσιών κλειστού τύπου σε σύγχρονες, ανοικτού τύπου υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, καθώς και η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών με στόχευση σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού. Ωστόσο, παρατηρείται μειωμένη προσβασιμότητα, συγκέντρωση των φορέων παροχής φροντίδας στα αστικά κέντρα, ελλείψεις στις ημι-αστικές και αγροτικές περιοχές, ελλείψεις εξειδικευμένων φορέων καθώς και περιορισμένη λειτουργικότητα των προγραμμάτων πρόληψης και ανοικτής φροντίδας με βάση τις δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

Παράλληλα, εντοπίζονται αδυναμίες ως προς τη λειτουργία του Δικτύου Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας, τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών που παρέχονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς φροντίδας, την εξασφάλιση υπηρεσιών πληροφόρησης και ενημέρωσης, την ανάπτυξη Ειδικών Προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη ομάδων – στόχων που μέχρι σήμερα δεν αντιμετωπιζόταν ενιαία από τις υπηρεσίες πρόνοιας, την εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης και αξιολόγησης των κοινωνικών υπηρεσιών, την απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού και τη συμπληρωματικότητα και συνέργια των δράσεων του δημόσιου, ιδιωτικού και εθελοντικού τομέα.

Ταυτόχρονα, οι δημογραφικές αλλαγές θέτουν νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας. Το ποσοστό δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων αναμένεται να αυξηθεί στην Ελλάδα από 26% το 2003 σε 60% το 2050, ενώ ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας αναμένεται να μειωθεί στο 56,41%, με συνέπεια την επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος και του συστήματος υγείας και την ένταση των πιέσεων αναφορικά με τη βιωσιμότητά του.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, ανέδειξε τις στρατηγικές κατευθύνσεις που θα πρέπει να διατρέχουν το σύνολο της προσπάθειας για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και συναρθρώνονται με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί τόσο από την αναθεωρημένη ΣτΛ όσο και από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008.

2.8 Περιβαλλοντική διάσταση

2.8.1 Αστικά Στερεά Απόβλητα

Κατά την τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στην κατασκευή υποδομών μεταφοράς και τελικής διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων και ειδικότερα στην κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων. Δεν έχει επιτευχθεί, ωστόσο, η ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων, ενώ σοβαρά κενά υπάρχουν στην επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 85% των παραγόμενων αποβλήτων συλλέγεται κανονικά, ενώ το υπόλοιπο 15% που αντιστοιχεί σε απομονωμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές, συλλέγεται και διατίθεται πλημμελώς.

Τα σχετικά ποσοστά ανακύκλωσης των αστικών στερεών αποβλήτων κυμαίνονται στο επίπεδο του 8% με σημαντικές, ωστόσο, προοπτικές ανόδου στα αμέσως επόμενα χρόνια.

2.8.2 Υδατικοί Πόροι

Όσον αφορά τον τομέα των υδατικών πόρων, η ποιότητά τους βρίσκεται γενικά σε αρκετά καλά επίπεδα. Ο δείκτης συνολικής κατανάλωσης ως προς τα διαθέσιμα αποθέματα κινείται γενικά σε ικανοποιητικά επίπεδα, όμως σημαντικές αποκλίσεις σημειώνονται σε ορισμένες περιοχές της χώρας (τουριστικές περιοχές, αστικά κέντρα).

Προβλήματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων εκδηλώνονται κυρίως στις πιο ευάλωτες περιοχές από πλευράς υδατικού ισοζυγίου και περιβαλλοντικών πιέσεων (νησιά, παράκτιες περιοχές, περιοχές έντονης γεωργικής ανάπτυξης).

Πρόσφατα ξεκίνησαν οι προσπάθειες ουσιαστικής ενσωμάτωσης και εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων.

2.8.3 Αστικά Λύματα

Στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, παρουσιάζονται ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αλλά, κυρίως, σε δίκτυα αποχέτευσης. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να τονισθεί η μεγάλη πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια.

Το συνολικό σχέδιο δράσης βασίζεται στις απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271 με κεντρικό στόχο την ολοκλήρωση των απαιτούμενων υποδομών για τη συλλογή, μεταφορά και επεξεργασία των λυμάτων. Σημειώνεται κάλυψη του εξυηρητούμενου πληθυσμού σε ποσοστό της τάξης του 90% από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών που υπάγονται σε Α' και Β' προτεραιότητα, όμως ο βαθμός επεξεργασίας δεν είναι πάντα ο επιβεβλημένος και συχνά η συντήρηση είναι πλημμελής με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων κατά τη λειτουργία. Όσον αφορά στους οικισμούς προτεραιότητας Γ' της Οδηγίας 91/271 υπάρχουν 204 (σε σύνολο 335) οικισμοί που δεν εξυηρητούνται ακόμη από κατάλληλα συστήματα επεξεργασίας.

2.8.4 Ατμοσφαιρική Ρύπανση – Ακουστικό Περιβάλλον – Προβλήματα Υποβάθμισης

Τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη. Επίσης, προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εμφανίζονται και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται επιδείνωση της ποιότητας του ακουστικού περιβάλλοντος στη χώρα μας, με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σχεδόν σε όλες τις τουριστικές περιοχές.

Προβλήματα υποβάθμισης έχουν παρουσιαστεί, επίσης, και λόγω της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης του πληθυσμού σε ακτινοβολίες κυρίως λόγω των γραμμών μεταφοράς ενέργειας και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

2.8.5 Βιοποικιλότητα

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλή βιοποικιλότητα με το σύνολο των χερσαίων τμημάτων των περιοχών Natura να καλύπτει το 19,1% της επιφάνειας της χώρας. Έχουν εκπονηθεί περίπου 100 ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες για τέτοιες περιοχές και κάποια επιμέρους σχέδια διαχείρισης, όμως το καθεστώς προστασίας και διαχείρισης των περισσότερων από τις περιοχές αυτές παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και καθυστερήσεις.

2.8.6 Πολιτική Προστασία

Στον τομέα της πολιτικής προστασίας, δηλαδή της ανάπτυξης και υλοποίησης σχεδίων για την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών που μπορούν να προέλθουν από φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους, οι ελλείψεις σε υποδομές είναι χαρακτηριστικές. Στον τομέα αυτό χαρακτηριστικές είναι οι ελλείψεις σε υποδομές κυρίως αντιπλημμυρικής αλλά και αντιπυρικής προστασίας. Επιπλέον, βασική έλλειψη αποτελεί και η καθυστέρηση στην ανάπτυξη και ολοκληρωμένη ενεργοποίηση ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης πληροφορίας και συντονισμού, το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για έγκαιρη προειδοποίηση και επέμβαση.

2.9 Περιφερειακή ανάλυση

Η αναπτυξιακή κατάσταση των δεκατριών Περιφερειών της χώρας σε μεγάλο βαθμό συνδέεται με μια σειρά παραγόντων όπως το πληθυσμιακό τους μέγεθος, την αστικοποίησή τους και το ρόλο των αστικών κέντρων, την ιεραρχημένη δομή του αστικού συστήματος της χώρας, τη δομή του παραγωγικού προτύπου, τη θέση (κάθε Περιφέρειας), την περιορισμένη δυνατότητα κάθε Περιφέρειας να προχωρήσει στη συγκρότηση ενός δυναμικά εξελισσόμενου παραγωγικού προτύπου στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο.

Με εξαίρεση τα δύο μητροπολιτικού χαρακτήρα κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ίσως και τις περιοχές εγγύτερα σε αυτά, αλλά ειδικά σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα των Περιφερειών, είναι φανερό ότι οι υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας δεν διαθέτουν την ελάχιστη κρίσιμη μάζα σε επίπεδο χωρικού, πληθυσμιακού, παραγωγικού και τεχνολογικού δυναμικού, που είναι αναγκαία, με βάση τις συγκριτικές επιδόσεις στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων και προβλημάτων που είτε συνδέονται με τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας στο σύνολό της είτε αποτελούν χαρακτηριστικά προβλήματα κάθε Περιφέρειας ή ομάδας Περιφερειών είτε αναδύονται λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού.

Η γενική εικόνα που προκύπτει συνίσταται στο ότι, συνολικά, οι περιφέρειες της χώρας συγκλίνουν προς το σύνολο των Περιφερειών της ΕΕ-25 αλλά η σύγκλιση αυτή πραγματοποιείται αργά, καθώς, κατά την πορεία αυτή, οι περιφέρειες της χώρας αντιμετωπίζουν κατά περιόδους διαφορετικά προβλήματα, με αποτέλεσμα οι περιφερειακές ανισότητες να επιμένουν, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας.

Με κριτήριο τη μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ της περιόδου 1995-2003, οι επιδόσεις των δεκατριών Περιφερειών της χώρας εμφανίζουν την εξής εικόνα:

- (α) Η χώρα στο σύνολό της αναπτύσσεται με ρυθμούς υψηλότερους από το μέσο όρο της ΕΕ.
- (β) Οι περιφέρειες της χώρας συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή κατά διαφοροποιημένο τρόπο.
- (γ) Με ρυθμό που υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας αναπτύσσονται οι Περιφέρειες Β. Αιγαίου, Θεσσαλίας, Ν. Αιγαίου, Κρήτης. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας βρίσκονται πολύ κοντά στο μέσο ρυθμό της χώρας. Σχετική καθυστέρηση παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Στερεάς Ελλάδας και Δυτικής Ελλάδας.

Η θεώρηση των ίδιων στοιχείων σε επίπεδο χωρικών ενότητων, οδηγεί σε άμβλυση της εικόνας που παρουσιάζουν οι περιφερειακές ανισότητες. Το ΑΕΠ κατά κεφαλή σε τρέχουσες τιμές την περίοδο που εξετάζεται 1995-2003, αυξάνεται πάνω από το μέσο όρο της χώρας στις χωρικές ενότητες της Αττικής, και Βορείου Αιγαίου Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, και Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας, ενώ υπολείπεται αντίστοιχα στις άλλες δύο χωρικές ενότητες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και

Δυτικής Μακεδονίας, και Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας και Ιονίων Νησιών.

2.9.1 Ανισότητες στον πληθυσμό

Η Ελλάδα διακρίνεται για την έντονη ανισότητα κατανομής του πληθυσμού στο χώρο.

Το γεγονός αυτό οφείλεται στην πολύ μεγάλη συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων στην Αττική, αλλά και στην ιδιομορφία του ανάγλυφου της χώρας (ορεινές, νησιωτικές περιοχές).

Οι διαφορές στην αστικότητα και στο γεωγραφικό ανάγλυφο των Περιφερειών της χώρας αποτυπώνονται και στους δείκτες πυκνότητας ανά Περιφέρεια. Έτσι οι Περιφέρειες χωρίς ιδιαίτερα μεγάλα αστικά κέντρα και με σημαντικούς ορεινούς όγκους, όπως οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, παρουσιάζουν πυκνότητες κάτω των 40,0 κατοίκων ανά τετρ. χιλ. σε αντίθεση με την Αττική όπου η τιμή του δείκτη ανέρχεται σε 1025,1 κατ. ανά τετρ. χιλ.

2.9.2 Ανισότητες ως προς τις αναπτυξιακές επιδόσεις

Αν και η χώρα παρουσιάζει κατά τα τελευταία χρόνια ρυθμούς ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ σημαντικά υψηλότερους του κοινοτικού μέσου όρου, η τάση αυτή διαχέεται στις περιφέρειες κατά ανάμοιο τρόπο.

Σε ότι αφορά στις περιφερειακές ανισότητες στη χώρα, οι οποίες παραμένουν από τις πιο χαμηλές στο σύνολο της ΕΕ-15, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές ύστερα από μια περίοδο σχετικής στασιμότητας από το 1983 μέχρι το 1993, που συνδέονταν με ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλό πληθωρισμό και τάσεις αύξησης της ανεργίας, στη συνέχεια παρουσίασαν αύξηση για να κινηθούν πτωτικά από το 1998 μέχρι το 2001.

Σε σχέση με τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, οι αναπτυξιακές επιδόσεις στις Περιφέρειες εξελίσσονται σε μεγάλο βαθμό ομόρροπα, ενώ οι διαφορές σε κάθε Περιφέρεια συνδέονται άμεσα με παράγοντες όπως η αστικότητα, η θέση, η ασκηθείς πολιτική ως προς τις υποδομές, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η γενική τάση συνίσταται στη μείωση της συμβολής του πρωτογενή τομέα, σε μια σχετικά περιορισμένη μείωση της συμβολής του δευτερογενή και σε μια περιορισμένη τάση αύξησης της σχετικής συμβολής του τριτογενή τομέα, σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 2000 – 2003.

2.9.3 Απασχόληση και ανεργία

Στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας παρατηρούνται κοινά φαινόμενα σε ότι αφορά το σχετικό υψηλό ποσοστό της ανεργίας, της ανεργίας των νέων και στις δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας εκείνων που αναζητούν για πρώτη φορά εργασία. Επίσης, σε όλες τις περιφέρειες το ποσοστό συμμετοχής στην απασχόληση είναι σχετικά χαμηλό σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο. Τέλος, αναφορικά με τις γυναίκες, αυτές παρουσιάζουν χειρότερες – συγκριτικά – τιμές σε όλους τους σχετικούς δείκτες.

Η διαρθρωτική αυτή εικόνα ολοκληρώνεται με την εγκατάσταση και απασχόληση στη χώρα, από το 1989 και στο εξής, σημαντικού αριθμού οικονομικών μεταναστών, πολλοί εκ των οποίων τείνουν να εγκατασταθούν με τις οικογένειές τους μόνιμα στην Ελλάδα.

Διάρθρωση της απασχόλησης ανά Περιφέρεια

Οι περισσότεροι απασχολούμενοι, σε σχετικές τιμές, στον τριτογενή τομέα είναι συγκεντρωμένοι, όπως είναι αναμενόμενο, στην, μακράν των υπολοίπων, πολυπληθέστερη Περιφέρεια της Αττικής. Στο δευτερογενή τομέα, αντίστοιχα, είναι συγκεντρωμένοι στη Δυτική Μακεδονία, ενώ στον πρωτογενή τομέα οι περισσότεροι σε ποσοστό απασχολούμενοι δραστηριοποιούνται στην Πελοπόννησο.

Όσον αφορά την κατανομή της απασχόλησης ανά Περιφέρεια και ανά τομέα, ο τριτογενής τομέας καταλαμβάνει τις πρώτες θέσεις ως προς το ειδικό βάρος τους στην απασχόληση, τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Ο δευτερογενής τομέας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στο σύνολο της χώρας, καθώς και στις Περιφέρειες της Αττικής, του Βορείου Αιγαίου, της Δυτικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου ισχύει το ίδιο. Ο πρωτογενής

τομέας παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις από Περιφέρεια σε Περιφέρεια, συνιστώντας μόλις το 0,67% της απασχόλησης στην Αττική έως το 29,05% στην Πελοπόννησο.

Ανισότητες ως προς την απασχόληση

Κατά το έτος 2004, το ποσοστό απασχόλησης διαμορφώθηκε σε επίπεδα άνω του 60% σε έξι Περιφέρειες, ενώ κυμάνθηκε σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά (53,3%) σε μόνο μία (Δυτική Μακεδονία), με τις λοιπές Περιφέρειες να κυμαίνονται σε επίπεδα λίγο κατώτερα (έως -4%) του εθνικού μέσου όρου (59,4%), έναντι του στόχου της ΣΤΛ για αύξηση του δείκτη στο 67% το 2005 και στο 70% το 2010.

Αναφορικά με τη μερική απασχόληση, η διάχυσή της στο σύνολο της χώρας είναι, σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης, ιδιαίτερα περιορισμένη. Σε απόλυτα μεγέθη, οι μισοί περίπου μερικά απασχολούμενοι είναι συγκεντρωμένοι στις μεγάλες Περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας. Όμως, η μερική απασχόληση είναι αναλογικά περισσότερο διαδεδομένη στη Δυτική Μακεδονία και στην Κρήτη και λιγότερο διαδεδομένη στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Βασική αιτία για τη χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στο ποσοστό απασχόλησης αποτελεί ο πολύ χαμηλός βαθμός συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, σε επίπεδα κάτω του 50%, σε όλες τις Περιφέρειες πλην της Κρήτης.

Χαρακτηριστική, τέλος, είναι η διαφοροποίηση των Περιφερειών ως προς την αυτοαπασχόληση: η Περιφέρεια με την υψηλότερη αναλογία αυτοαπασχολούμενων είναι η Πελοπόννησος (44,6%), ενώ η Αττική αποτελεί την Περιφέρεια με τη χαμηλότερη αναλογία.

Ανισότητες ως προς την ανεργία

Σημαντική διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ ελληνικών Περιφερειών ως προς το ποσοστό ανεργίας. Οι δια-περιφερειακές διαφορές των ποσοστών ανεργίας εμφανίζονται αρκετά υψηλές και το 2005 κυμαίνονται μεταξύ του 18,1% που παρουσιάζεται στη Δυτική Μακεδονία και του 7,1% που παρουσιάζεται στην Κρήτη.

Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου ποσοστό ανεργίας τα έτη 2003-2005 είναι οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (17,1%), Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (11,8%), Ηπείρου (11,5%), Κεντρικής Μακεδονίας (11,2%), Στερεάς Ελλάδος και Εύβοιας (11,1%), Δυτικής Ελλάδος (10,8%) και Ιονίων Νήσων (10,6%). Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο του μέσου όρου ποσοστό ανεργίας είναι οι Περιφέρειες Αττικής (8,9%), Πελοποννήσου (8,7%), και Κρήτης (7,4%), ενώ στις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (9,9%), Θεσσαλίας (9,9%) και Βορείου Αιγαίου (9,2%) το ποσοστό ανεργίας είναι περίπου ίσο με το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο της χώρας.

Η ανεργία φαίνεται να πλήττει ιδιαίτερα συγκεκριμένες περιοχές, ιδιαίτερα εκείνες που δεν προχώρησαν σε αγροτική ή μεταποιητική αναδιάρθρωση.

Δυσκολία πρόσβασης στην εργασία για τους νέους

Ιδιαίτερο πρόβλημα πρόσβασης στην αγορά εργασίας φαίνεται ότι έχουν οι νέοι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, όπου τα ποσοστά ανεργίας πλησιάζουν το 44%, ενώ υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου εμφανίζονται και τα ποσοστά ανεργίας των νέων στις Περιφέρειες Ηπείρου, Βορείου Αιγαίου, Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου. Αντίθετα, χαμηλότερα του εθνικού μέσου όρου ποσοστά παρατηρούνται στις Περιφέρειες, Αττικής, Ιονίων Νήσων, Θεσσαλίας και Νοτίου Αιγαίου, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά νεανικής ανεργίας εμφανίζονται στην Κρήτη (20,4%).

2.9.4 Ανισότητες ως προς την παραγωγικότητα της εργασίας

Η απόκλιση της παραγωγικότητας της μεγάλης πλειονότητας των Περιφερειών (και της χώρας συνολικά) από το μέσο όρο της ΕΕ-25 είναι μεγαλύτερη από την απόκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας επιδρούν ανασχετικά στην παραγωγικότητα των εργαζομένων στη Ελλάδα. Ειδικότερα, με βάση και τις δύο προσεγγίσεις μέτρησης της παραγωγικότητας της εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο, ικανοποιητικές επιδόσεις σημειώνονται μόνο στην Στερεά Ελλάδα (περίπου 115% του μέσου όρου της ΕΕ-25) και σε μικρότερο βαθμό στο Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο και την Δυτική Μακεδονία (μεταξύ 80-90%).

Η παραγωγική εξειδίκευση σε τομείς και κλάδους της οικονομίας κάθε Περιφέρειας, σε συνάρτηση με άλλες παραμέτρους όπως το μορφωτικό επίπεδο, θεωρούνται καθοριστικής σημασίας για τη βελτίωση του επιπέδου της παραγωγικότητας.

2.9.5 Ανισότητες ως προς το μορφωτικό επίπεδο

Με βάση στοιχεία που αναφέρονται στην αναλογία των κατοίκων των Περιφερειών (ηλικίες 25-64 ετών) που κατέχουν τίτλους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προκύπτει ότι η Αττική κατέχει την υψηλότερη αναλογία κατοίκων – τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (23,0%) τριπλάσια περίπου από την Περιφέρεια με τη μικρότερη αναλογία (Στερεά Ελλάδα 7,8%).

3. ANALΥΣΗ SWOT

Η χρήση της τεχνικής ανάλυσης SWOT κατά την διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού συνίσταται στην συστηματική, εμπειριστάωμένη και, κατά το δυνατόν, κωδικοποιημένη καταγραφή της υφιστάμενης αναπτυξιακής κατάστασης και των σχετικών τάσεων. Το αποτέλεσμα της ανάλυσης SWOT είναι δομημένη πληροφόρηση, διαμόρφωση συναντίληψης περί της αναπτυξιακής πραγματικότητας και ένα σύνολο από στρατηγικές επιλογές.

Η ανάλυση SWOT διαιρείται σε δύο επιμέρους βασικές ενότητες:

1. Στοιχεία του *εσωτερικού περιβάλλοντος (εντός της χώρας, περιφέρειας)* που αφορούν τα υφιστάμενα ισχυρά σημεία και αδυναμίες. Ειδικότερα:
 - a. *Ισχυρά σημεία* είναι κάθε ενδογενής αναπτυξιακός συντελεστής που συμβάλλει στην αξιοποίηση των ευκαιριών και στην αντιμετώπιση των απειλών.
 - b. *Αδυναμίες* είναι κάθε ενδογενής αναπτυξιακή συνθήκη ή έλλειμμα που υπονομεύει την ανταγωνιστική θέση της χώρας ή παρεμποδίζει την αξιοποίηση των ευκαιριών.
2. Στοιχεία του *εξωτερικού περιβάλλοντος (εκτός της χώρας, περιφέρειας)* που αφορούν τις υφιστάμενες απειλές και τις μη διερευνημένες ευκαιρίες. Ειδικότερα:
 - a. *Ευκαιρίες* είναι κάθε εξωγενής συνθήκη ή χαρακτηριστικό που ευνοεί την τόνωση της ζήτησης στη χώρα (ή Περιφέρεια), ή που συντελεί στη διαμόρφωση συγκριτικού πλεονεκτήματος.
 - b. *Απειλές* είναι η πρόκληση που δημιουργείται εξαιτίας μη ευνοϊκών τάσεων ή κάθε εξωγενούς συνθήκης που ασκεί μη ευνοϊκή επίδραση στην αναπτυξιακή θέση της χώρας.

Η συνδυασμένη ανάλυση - όπως θα επεξηγηθεί παρακάτω - των ισχυρών σημείων και των αδυναμιών της χώρας από κοινού με τις ευκαιρίες και τις απειλές που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον της Ελλάδας έχει ως αποτέλεσμα την προκαταρκτική διαμόρφωση των στόχων, της αναπτυξιακής στρατηγικής, καθώς και την ιεράρχηση των στρατηγικών προτεραιοτήτων, με βάση το χρονικό ορίζοντα (βραχύ-, μέσο-, μακροπρόθεσμο) υλοποίησης που απαιτείται για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων.

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT που βασίζεται στην κοινωνικοοικονομική ανάλυση που αναπτύχθηκε στο κεφάλαιο 2. Ο Πίνακας επιμερίζεται, οριζοντίως, σε τρία βασικά πεδία ανάλυσης σύμφωνα με το θεματικό χαρακτήρα του αντικειμένου. Ειδικότερα, τα πεδία ανάλυσης αφορούν σε:

1. ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ – ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ. Θεώρηση της ενδογενούς κατάστασης και των εξωγενών συνθηκών του παραγωγικού περιβάλλοντος, περιλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας, της κοινωνίας της γνώσης και της καινοτομίας.
2. ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. Θεώρηση της ενδογενούς κατάστασης και των εξωγενών συνθηκών του εργασιακού χώρου, της κοινωνικής συνοχής και της δημόσιας διοίκησης.
3. ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ, ΥΠΟΔΟΜΕΣ. Θεώρηση της ενδογενούς κατάστασης και των εξωγενών συνθηκών της περιφερειακής και χωρικής ανάπτυξης, καθώς και των τεχνικών υποδομών.

Η ανωτέρω προσέγγιση κρίνεται σκόπιμη ώστε να τεκμηριωθεί με σαφήνεια η συνεκτικότητα της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης με την προτεινόμενη αναπτυξιακή στρατηγική στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-13. Διευκρινίζεται, επίσης, ότι οι αναφορές της ανάλυσης SWOT της Χώρας στην περιφερειακή διάσταση είναι ιδιαίτερα σύντομες και περιεκτικές δεδομένου ότι στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ του ΕΣΠΑ παρατίθενται πλήρεις αναλύσεις SWOT (13) για κάθε μια Διοικητική Περιφέρεια. Τέλος, σε κάθε περίπτωση οι αναφορές της ανάλυσης SWOT προκύπτουν και επικεντρώνονται στις πλέον σημαντικές επισημάνσεις και ευρήματα της

κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης χωρίς να υποκαθιστούν την εκτενή και διεξοδική τεκμηρίωση που παρέχεται στο κείμενο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 - Ανάλυση SWOT

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
ΑΓΟΡΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας. - Σταθεροποιημένο μακροοικονομικό περιβάλλον. - Πρωταγωνιστικός ρόλος στους τομείς της ναυτιλίας και του τουρισμού. - Άνω του μέσου όρου της ΕΕ ροπή προς επιχειρηματικότητα. - Υψηλές επιδόσεις στις εξαγωγές υπηρεσιών. - Αυξανόμενος αριθμός ιδρυμάτων & φορέων γνώσης που συμβάλουν στην έρευνα & καινοτομία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλότερο του μέσου όρου της ΕΕ κατά κεφαλήν ΑΕΠ. - Χαμηλή διεθνή ανταγωνιστικότητα αγορών, προϊόντων. - Χαμηλή ωριαία παραγωγικότητα εργασίας. - Χαμηλό ποσοστό εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών ως % του ΑΕΠ: Χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας της οικονομίας. - Χαμηλές επιδόσεις στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ). - Διογκωμένος δημόσιος και αγροτικός τομέας. - Τάσεις αποβιομηχάνισης. - Μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων. - Μικρό μερίδιο προϊόντων τεχνολογικής έντασης / αδυναμία δημιουργίας παραγωγικών δικτύων. - Χαμηλό επίπεδο ποιότητας της επιχειρηματικότητας. - Ανεπαρκής σύνδεση των επιχειρήσεων με την έρευνα. - Χαμηλή ιδιωτική δαπάνη Ε&ΤΑ και αριθμός διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. - Χαμηλός αριθμός πατεντών που εκφράζει τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε εφαρμογές και υιοθέτηση τεχνολογίας παρά στη δημιουργία τεχνολογίας. - Συγκριτικά χαμηλές δαπάνες για τεχνολογίες πληροφοριών ως ποσοστό του ΑΕΠ. - Χαμηλό ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας. - Χαμηλή ανάπτυξη εφαρμογών ηλεκτρονικού εμπορίου από τις ελληνικές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> - Προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την απελευθέρωση αγορών. - Αναβάθμιση των αγορών στη Βαλκανική ενδοχώρα μετά την διεύρυνση του 2007. - Άνοδος βιοτικού επιπέδου και αυξανόμενη ζήτηση διεθνώς για ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες. - Αυξανόμενη ζήτηση εναλλακτικών / θεματικών μορφών τουρισμού. - Διαρκής τεχνολογική εξέλιξη σε ψηφιακά μέσα. - Συμμετοχή στον ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. - Περαιτέρω πρόσβαση των Ελληνικών εξαγωγών σε νέες αναπτυσσόμενες περιοχές (Μ. Ανατολή, Β. Αφρική). 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες που προσφέρουν χαμηλό κόστος εργασίας. - Διαφυγή εγχώριων κεφαλαίων σε άλλες χώρες λόγω δυσκολιών στην ανάπτυξη επενδύσεων στην Ελλάδα. - Δυναμική είσοδος νέων ανταγωνιστών στο χώρο του τουρισμού. - Διεύρυνση ψηφιακού χάσματος με χώρες που παρουσιάζουν ραγδαία ανάπτυξη του τομέα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
		(ΜΜΕ). Μικρή αποτελεσματικότητα στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.		
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ & ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιόλογο απόθεμα εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. - Υψηλού επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό στην έρευνα με διεθνή παρουσία και δικτύωση με την ερευνητική κοινότητα της διασποράς. - Ύπαρξη άτυπων δικτύων κοινωνικής συνοχής που αμβλύνουν το κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. - Υψηλές δαπάνες για την υγεία. - Υψηλό ποσοστό του πληθυσμού με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση - Υψηλά ποσοστά νέων 20-24 ετών που λαμβάνουν ανώτερη εκπαίδευση. 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλός ρυθμός δημιουργίας θέσεων εργασίας. - Ελλιπής αξιοποίηση δυνατοτήτων νέων, περισσότερο ευέλικτων, μορφών εργασίας. - Υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων. - Μεγάλο χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 15-64 ετών . Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών και των νέων. - Υψηλά ποσοστά αδήλωτης απασχόλησης. - Περιορισμένη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας – πρόβλημα «αρχικής ενσωμάτωσης». - Υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού. - Ελλείψεις σε υποδομές εκπαίδευσης. - Χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης. - Μη επαρκής αποτελεσματικότητα του συστήματος και υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας. - Έλλειψη σε νοσηλευτικό και παραϊατρικό προσωπικό. - Έλλειψη μηχανισμών ελέγχου κόστους / απόδοσης. Μη ανταποδοτικό σύστημα υγείας. - Προβλήματα καθολικής κάλυψης και προσβασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας λόγω της γεωμορφολογίας της χώρας. - Ανυπαρξία πλαισίου που να ελέγχει την ποιότητα και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης. - Πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων στη Δημόσια Διοίκηση που συνδέεται με το θεσμικό πλαίσιο. - Χαμηλή ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβώνας για ανάπτυξη και απασχόληση. - Αξιοποίηση & ενσωμάτωση μη-Ελλήνων εργαζόμενων και οικονομικών μεταναστών στο παραγωγικό ιστό της χώρας. - Ύπαρξη σημαντικού επιστημονικού αποθέματος της ελληνικής ομογένειας. - Υλοποίηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που έχει συνάφεια με το στόχο βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού. - Αξιοποίηση των καλών πρακτικών και μεθοδολογιών που αναπτύχθηκαν σε άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ για την μεταρρύθμιση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία θυλάκων ανεργίας από τη ραγδαία συρρίκνωση του αγροτικού τομέα, λόγω των ρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. - Αύξηση της διαρροής επιστημονικού δυναμικού υψηλού επιπέδου στο εξωτερικό. - Παράνομη μετανάστευση & trafficking ανθρώπων που απειλεί τις αντοχές του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, ιδιαίτερα σε ακριτικές περιοχές. - Εμφάνιση κινδύνων υγείας που δε γνωρίζουν σύνορα (π.χ. SARS). - Δημογραφική γήρανση που επιφέρει αυξημένη ζήτηση για παροχή μακροχρόνιας φροντίδας και επιβάρυνση του ασφαλιστικού συστήματος.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
<p>ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ, ΥΠΟΔΟΜΕΣ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων (διαχρονικά). - Επίπεδο ποιότητας των υδατικών πόρων που καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τα όρια που τίθενται σε σχετικές κοινοτικές Οδηγίες. - Ύπαρξη υψηλής βιοποικιλότητας. - Υψηλό απόθεμα περιοχών φυσικού κάλλους, πλούσιας πολιτιστικής – περιβαλλοντικής κληρονομιάς. - Εκτενής χωρική διασπορά των πολιτιστικών πόρων σε όλη την έκταση της ελληνικής επικράτειας. - Σημαντικές επενδύσεις στον τομέα των μεταφορών κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους 	<p>διακυβέρνησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ελληνικών Περιφερειών στο επίπεδο και την εξέλιξη των αναπτυξιακών επιδόσεων τους. Υπερβολική συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε μια Περιφέρεια. - Περιφερειακοί θύλακες με υψηλά ποσοστά πληθυσμού που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας. - Υψηλή ενεργειακή ένταση. Υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας. - Μη ολοκληρωμένη εναρμόνιση με το Κοινοτικό δίκαιο σε θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας. - Χαμηλό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές. - Ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών και στερεών αποβλήτων. - Πρόβλημα ερημοποίησης για το 1/3 της χώρας. - Υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ποιότητας του ακουστικού περιβάλλοντος, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. - Ελλείψεις στο καθεστώς προστασίας και διαχείρισης για τις περιοχές Natura. - Σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων αλλά και του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας. - Ανεπαρκής διασύνδεση μέσων και δικτύων και ελλείψεις προσβάσεις σε κέντρα διακίνησης φορτίων (λιμάνια, βιομηχανικές περιοχές). - Μικρό σε έκταση και ανεπαρκές σε τεχνολογία σιδηροδρομικό δίκτυο. - Ανεπαρκείς λιμενικές υποδομές και μη ορθολογική λειτουργία του συστήματος θαλάσσιων μεταφορών. - Ανεπάρκεια του συστήματος αστικών συγκοινωνιών και έντονα προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη της χώρας έξω από τα αθηνοκεντρικά όρια. - Εγγύτητα σε Βαλκάνια, Παρευξείνια ζώνη και ΝΑ λεκάνη της Μεσογείου – ζώνη μεγάλων αλλαγών και προοπτικών. - Βελτιωμένα επίπεδα διασυνοριακών και διακρατικών σχέσεων στη ΝΑ Ευρώπη. - Ολοκλήρωση και εξειδίκευση θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας. - Αυξανόμενη χρήση οικονομικών εργαλείων για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». - Ολοκλήρωση των νέων ενεργειακών δικτύων (εθνικών και διεθνών). - Ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών (με έμφαση στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών) και βελτίωση των αντίστοιχων υπηρεσιών - Τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον και άλλες εξελίξεις στον ψηφιακό τομέα (intelligent transport), στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αστικών συγκοινωνιών στα αστικά κέντρα και στις περιοχές της 	<ul style="list-style-type: none"> - Περαιτέρω εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό, που είναι ως δραστηριότητα ιδιαίτερα ευάλωτη σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες. - Καθυστέρηση στην υλοποίηση ενεργειακών συμφωνιών και υιοθέτηση πολιτικής (σε παγκόσμιο επίπεδο). - Πολύπλοκο σύστημα έγκρισης, χρηματοδότησης, ωρίμανσης δημοσίων έργων (π.χ. πολλές αδειοδοτήσεις)

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
		<p>σχεδόν σε όλα τα αστικά κέντρα της χώρας.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλός βαθμός ανάπτυξης των υπηρεσιών προσέλκυσης και εξυπηρέτησης επισκεπτών στους πολιτιστικούς πόρους της χώρας. 	<p>υπαίθρου με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.</p>	

Το αποτέλεσμα της ανάλυσης SWOT συνθέτει το πλαίσιο διαμόρφωσης του αναπτυξιακού οράματος της χώρας και της επιλογής δημόσιων πολιτικών που προσανατολίζονται στην κάλυψη των ενδογενών αναγκών λαμβάνοντας υπόψη το υφιστάμενο εξωγενές δυναμικό.

Πρακτικά, η διαδικασία παραγωγής πολιτικής διενεργείται μέσω της ομαδοποίησης των τεταρτημορίων της ανάλυσης SWOT όπως εμφανίζεται στο παρακάτω διάγραμμα. Ειδικότερα, στο διάγραμμα παρουσιάζεται σχηματικά ο τρόπος αξιοποίησης της ανάλυσης SWOT για την διαμόρφωση κομβικών επιλογών πολιτικής για την χώρα, ανάλογα με την συνδυασμένη ανάγνωση των τεταρτημορίων ανά ζεύγος (ισχυρά σημεία με ευκαιρίες, αδυναμίες με ευκαιρίες, ισχυρά σημεία με απειλές, αδυναμίες με απειλές). Στα τεταρτημόρια συνδυασμού που προκύπτουν περιέχονται εναλλακτικές αλλά ρεαλιστικές, με βάση τον συνδυασμό των ενδογενών με τα εξωγενή χαρακτηριστικά, κατευθύνσεις πολιτικής, οι οποίες κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες σύμφωνα με τον χαρακτήρα τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 -Χρήση μεθόδου SWOT για την παραγωγή επιλογών πολιτικής (policy choices)

	Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
Ευκαιρίες	Επιταχυντικές πολιτικές	Διαρθρωτικές πολιτικές
Απειλές	Σταθεροποιητικές πολιτικές	Προληπτικές πολιτικές

Οι κατηγορίες των κατευθύνσεων πολιτικής είναι οι εξής:

1. Επιταχυντικές πολιτικές (growth-accelerating/expansionary policies). Αποβλέπουν στην διαστολή του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και στη διατήρηση – διεύρυνση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.
2. Διαρθρωτικές πολιτικές (structural policies). Αντιμετωπίζουν διαχρονικές στρεβλώσεις και αναπτυξιακές στερήσεις και συμβάλουν στη διατηρησιμότητα - βιωσιμότητα του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.
3. Σταθεροποιητικές πολιτικές (stabilisation policies). Στοχευμένες πολιτικές που εξουδετερώνουν ή αντισταθμίζουν συγκεκριμένες αρνητικές εξελίξεις ή τάσεις στο αναπτυξιακό περιβάλλον.
4. Προληπτικές πολιτικές (preventive/discretionary policies). Επιλεκτικές πολιτικές που προλαμβάνουν και αμβλύνουν αρνητικές επιδράσεις στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Βάσει της ανάλυσης αυτής προκύπτει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του αναπτυξιακού οράματος της χώρας και, ειδικότερα, προτείνεται στο Διάγραμμα 2 με ποιο τρόπο είναι σκόπιμο να εξελιχθεί η χώρα στο βραχυ-μεσοπρόθεσμο μέλλον, ποιες είναι οι βασικές προτεραιότητες στρατηγικής και ποιοι οι κατευθυντήριοι άξονες για την ανάπτυξη της. Το Διάγραμμα 2 τροφοδοτεί την ανάπτυξη της στρατηγικής που παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2 -Κατευθύνσεις στρατηγικής

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη επιχειρηματικής εξωστρέφειας – Προώθηση ελληνικών επενδύσεων σε γειτονικές χώρες. • Προώθηση εξαγωγών υπηρεσιών σε αναπτυσσόμενες χώρες. • Ανάπτυξη παραγωγικών συνεργιών και συμπληρωματικότητας με τομείς με υψηλές επιδόσεις. • Ολοκληρωμένη - αειφορική προσέγγιση της επιχειρηματικότητας. • Δικτύωση φορέων Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. • Ανάδειξη της Ελλάδας ως συνδετικού κρίκου ανάμεσα σε Ε.Ε. και τρίτες περιοχές: Βαλκάνια, Μαύρη Θάλασσα και Μεσόγειος (π.χ. εφοδιασμός με φυσικό αέριο της ΕΕ). • Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και ΞΑΕ στον τομέα της ενέργειας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επενδύσεις σε υλικό κεφάλαιο – Ολοκλήρωση δικτύου μεταφορικών υποδομών. • Αναδιάρθρωση / Απελευθέρωση αγορών. • Διοικητική μεταρρύθμιση – εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης με οργανωτικές και ενισχυτικές παρεμβάσεις και με έμφαση σε κύριες υπηρεσίες. • Ενίσχυση τεχνολογικής και επιχειρηματικής καινοτομίας με την παροχή κρατικών ενισχύσεων, κινήτρων και επενδυτικών κεφαλαίων για την άμβλυση της ιδιωτικής υπο-επένδυσης στην Έρευνα & Τεχνολογική Ανάπτυξη. • Αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, των μέσων και των πολιτικών που σχετίζονται με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (παιδεία και κατάρτιση). • Προώθηση απόκτησης νέων δεξιοτήτων και προσαρμοστικότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων. • Ευαισθητοποίηση / κινητοποίηση του κοινωνικού συνόλου και της επιχειρηματικής βάσης για αποδοχή και ενσωμάτωση ατόμων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. • Ενίσχυση ψηφιακής οικονομίας. • Διεύρυνση των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω του διαδικτύου και τη βελτίωση της ασφάλειας χρήσης τους. • Ανάπτυξη διακρατικής εδαφικής συνεργασίας για την επίλυση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων. • Αειφορική ενεργειακή πολιτική. • Αναβάθμιση προς υψηλότερη προστιθέμενη αξία στους «παραδοσιακούς» κλάδους της μεταποίησης, συμβατής και με το νέο χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας. • Διαφοροποίηση αναπτυξιακής στρατηγικής σε επίπεδο Περιφέρειας.

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών εντός και εκτός συνόρων σε αποδοτικούς για τη χώρα τομείς παραγωγής. • Ενίσχυση της δημιουργίας διεθνοποιημένων επιχειρήσεων με υψηλό επίπεδο επιχειρηματικής δομής. • Περαιτέρω ενίσχυση των δικτύων μεταξύ των συστημάτων παραγωγής και διάχυσης καινοτομίας της χώρας. • Δημιουργία εσωτερικής αγοράς και ενθάρρυνση της υιοθέτησης καινοτομιών για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του εγχώριου συστήματος καινοτομίας • Ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε συστήματα και συνοδευτικές επενδύσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της απόδοσης των αγορών προϊόντων και κεφαλαίου με την ενίσχυση των δομών και διαδικασιών διαφάνειας. • Μείωση των εμποδίων εισόδου των επιχειρήσεων γενικά στην αγορά. • Εφαρμογή κατάλληλης ρυθμιστικής πολιτικής σε ορισμένους βασικούς κλάδους δικτύων που έχουν ρόλο υποδομών. • Ενθάρρυνση της παραγωγής νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κυρίως μέσω της αξιοποίησης των νέων (ψηφιακών) τεχνολογιών. • Διαμόρφωση ελκυστικότερων συνθηκών δραστηριοποίησης για επιχειρήσεις και προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης. • Δημιουργία Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών για την ενθάρρυνση της καινοτομικής επιχειρηματικότητας. • Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

4. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

4.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την ικανότητα προσαρμογής της στο διεθνές περιβάλλον μέσω μιας ισχυρής και διαρκούς ώθησης της ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται **σύνθετη και ολοκληρωμένη δράση** σε ευρύ πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Η στρατηγική εστιάζει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τρόπο, που θα καταστήσει τις Περιφέρειες αλλά και τις πόλεις της χώρας **τόπους έλξης και εγκατάστασης επιχειρήσεων**, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της και αμβλύνοντας τις διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Η νέα αυτή προσέγγιση εδράζεται στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών μέσω απλοποιημένων μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής.

Στόχος είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007-2013 στοχεύει στην ανάδειξη της σε μια εξωστρεφή χώρα με ισχυρή διεθνή παρουσία με ανταγωνιστική και παραγωγική οικονομία. Μία Ελλάδα με έμφαση στην εκπαίδευση και τους νέους, στην ποιότητα, στην τεχνολογία και την καινοτομία, στο σεβασμό του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται :

- **στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεσή τους.** Η υποστήριξη της οικονομίας της γνώσης θα αναζητηθεί στη διαρκή βελτίωση της παραγωγής γνώσης από το σύνολο του παραγωγικού ιστού της χώρας. Δεδομένης και της σχετικής υστέρησης της χώρας στον τομέα αυτό, η στρατηγική θα εστιάσει στην κάλυψη του ελλείμματος στην έρευνα, την καινοτομία και την τεχνολογία, με έμφαση στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και στον προσανατολισμό στην αριστεία και στην Κοινωνία της Γνώσης.

Μέσω της στρατηγικής θα προωθηθεί η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων και η υποστήριξη των ΜΜΕ που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επέκτασης καθώς και η διεύρυνση της αναπτυξιακής προσπάθειας προς συσσωματώσεις (clusters) ή κατηγορίες επιχειρήσεων, που εμφανίζουν θετικές προοπτικές και παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες. Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη των τομέων, όπου κατά κύριο λόγο η καινοτομία μετατρέπεται κατά την παραγωγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- **στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές,** απαραίτητη προϋπόθεση βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας για την προσέλκυση επενδύσεων και την ποιότητα ζωής. Σημαντική θέση κατέχουν η ολοκλήρωση έργων, οι λειτουργικές διασυνδέσεις των μεταφορών (δίκτυα), η βέλτιστη αξιοποίηση των ήδη υλοποιηθέντων έργων, καθώς και η ανάπτυξη και παροχή συναφών υπηρεσιών. Στον τομέα της ενέργειας θα δοθεί έμφαση και στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας και στη βελτίωση του ενεργειακού εφοδιασμού, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας μεσο-μακροπρόθεσμα.
- **στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο,** που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται η σημασία της **Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ)** σε αναφορά τόσο με τον καθορισμό των πολιτικών για την αγορά εργασίας, όσο και με τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής σχετικής με την ενσωμάτωση ομάδων, που απειλούνται με αποκλεισμό.

Η Ελλάδα θα επικεντρωθεί στην **ανάπτυξη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού**, που συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η προεξάρχουσα σημασία του ανθρώπινου δυναμικού συναρτάται ευθέως με την εισαγωγή

νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, όπου το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτιμάται πλέον κυρίως σε γνώση (παραγωγή νέας και διάχυση της διαθέσιμης), δεξιότητες και στη δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής και ενσωμάτωσης καλών πρακτικών. Η προαγωγή της δια βίου μάθησης, η βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης και κατάρτισης και η προσαρμοστικότητα εργαζομένων, εργοδοτών και επιχειρήσεων αποτελούν στο πλαίσιο αυτό κομβικές στρατηγικές επιλογές για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της αγοράς εργασίας.

Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εργασία συναρτάται άμεσα με τη συνολική ανάπτυξη της χώρας, την επίτευξη και διατήρηση υψηλών επιπέδων ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για εργασία. Η σχετική υστέρηση της χώρας σε δαπάνες για ενεργητικά μέτρα απασχόλησης και η ανάγκη για τη διεύρυνση των μέτρων αυτών είναι γνωστή. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος λαμβάνονται υπόψη τόσο οι συστάσεις του **Συμβουλίου 2004 για την απασχόληση** όσο και η αποτίμηση των αδύνατων σημείων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων.

- στην αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και τον ουσιαστικό **εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης** για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών θα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της εργασίας, την προώθηση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία απασχόλησης. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης του θεσμικού περιβάλλοντος, **κυρίαρχο ρόλο έχει η αναμόρφωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου**, καθώς και η ενσωμάτωση των κοινοτικών οδηγιών.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, την ευρύτατη διαβούλευση και τους ανωτέρω στρατηγικούς στόχους, προσδιορίζονται **οι παρακάτω πέντε (5) θεματικές προτεραιότητες**, οι οποίες εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή
- Θεσμικό Περιβάλλον
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ διαμορφώνεται **σε συνέργεια με πολυετείς εθνικές τομεακές πολιτικές**, που περιλαμβάνουν (εκτός των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων) παρεμβάσεις αμιγούς εθνικής χρηματοδότησης ή και τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα. Λαμβάνοντας υπόψη τη Στρατηγική Προσέγγιση για την Πολιτική Συνοχής της περιόδου 2007-2013, το παρόν έγγραφο περιλαμβάνει είτε **σχετικές παραπομπές στα εθνικά αυτά έγγραφα είτε ονομαστική αναφορά των κυριοτέρων προτεραιοτήτων**, ενώ αναλυτικότερες αναφορές περιλαμβάνονται κατά περίπτωση στα τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Ενδεικτικά αναφέρεται η κάλυψη των κυριοτέρων εθνικών θεματικών πολιτικών από έγγραφα προγραμματισμού:

Θεματικές πολιτικές	Έγγραφα Προγραμματισμού
Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 • ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση 2007-2013, ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013 • [Συνοπτική αναφορά στο Γενικό Στόχο 4 του ΕΣΠΑ]
Προσαρμοστικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων, Πρόσβαση στην απασχόληση	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 • ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013 • [Συνοπτική αναφορά στους Γενικούς Στόχους 7 και 8 του ΕΣΠΑ]
Κοινωνική Ενσωμάτωση	<ul style="list-style-type: none"> • Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008/

	<ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013 [Συνοπτική αναφορά στο Γενικό Στόχο 9 του ΕΣΠΑ]
Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη	<ul style="list-style-type: none"> Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008/ Έκθεση Στρατηγικής για την Υγεία και την Μακροχρόνια Φροντίδα
Δημόσια Διοίκηση	<ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 ΕΠ Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης 2007-2013 «ΠΟΛΙΤΕΙΑ: Επανάδρυση της Δημόσιας Διοίκησης 2005-2007» «ΘΗΣΕΑΣ 2005-2009» [Συνοπτική αναφορά στο Γενικό Στόχο 12 του ΕΣΠΑ]
Μεταφορές	<ul style="list-style-type: none"> Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας (ΥΜΕ) Εθνική Λιμενική Πολιτική (ΥΕΝ) ΕΠ Προσελασιμότητα 2007-2013 [Συνοπτική αναφορά στο Γενικό Στόχο 13 του ΕΣΠΑ]
Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης – Τομέας Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη περιόδου 2007 – 2013 Αθήνα, Οκτώβριος 2006
Ισότητα Φύλων	<ul style="list-style-type: none"> Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008 Πρόγραμμα Δράσης της Γενικής Γραμματείας Ισότητας «Εθνικές Προτεραιότητες πολιτικής και άξονες δράσης για την ισότητα των φύλων (2004-2008)» [Συνοπτική αναφορά στο Γενικό Στόχο 11 του ΕΣΠΑ]
Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών	<ul style="list-style-type: none"> Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013 ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση 2007-2013
Αγροτική Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013

Κεντρικό στοιχείο της **αναπτυξιακής στρατηγικής** αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών είναι εξέχουσα σημασία για τη χώρα, για την επίτευξη της οποίας απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας. **Το μέλλον κάθε ελληνικής Περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της**, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής, που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Η προσαρμογή των αγορών εργασίας και προϊόντων και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της δημόσιας διοίκησης θα συνεισφέρουν στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα, η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες, που ανταγωνίζονται στη διεθνή αγορά ή διαθέτουν βάσιμες μελλοντικές προοπτικές, συντελεί στην ισχυροποίηση της βάσης ανάπτυξης κάθε Περιφέρειας με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο παραγόμενο προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση.

Η στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης εστιάζει στη **διαμόρφωση ευρύτερων και ανταγωνιστικότερων χωρικών ενότητων** με την εφαρμογή **προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής** και τη δημιουργία ενός **μικρού αριθμού ανταγωνιστικών πόλων ανάπτυξης** σε αυτές.

Η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας ολοκληρώνεται με τη χωρική της διάσταση και με την εισαγωγή στον προβληματισμό συγκεκριμένων στοιχείων, που προκύπτουν από τη θεώρηση της γεωγραφικής - φυσικής διάστασης του χώρου. Η εξισορροπημένη και αειφόρος χωρική ανάπτυξη φιλοδοξεί να ικανοποιήσει ταυτόχρονα στόχους, που συνδέονται άρρηκτα με την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Η χωρική ανάπτυξη επιπλέον αποσκοπεί στον εμπλουτισμό του προβληματισμού που συνάγεται από τη περιφερειακή και θεματική θεώρηση με πρόσθετα στοιχεία, τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, στην ιεραρχήσή τους καθώς και στην

εξειδίκευση δράσεων συγκεκριμένων πολιτικών, που με τον τρόπο αυτό θα καταστούν αποτελεσματικότερες. Επίσης, μέσα από τον εξειδικευμένο προβληματισμό της χωρικής διάστασης μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα ιδιαίτερα χρήσιμα για την αντιμετώπιση με ολοκληρωμένο τρόπο των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα χωρικά σύνολα.

Επισημαίνονται **τρεις στόχοι άμεσα συνδεδεμένοι με το χώρο**, οι οποίοι και προσδιορίζουν το περιεχόμενο της χωρικής ανάπτυξης: η ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού αστικού συστήματος και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου, η εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση, καθώς και η αειφόρος ανάπτυξη, ορθολογική διαχείριση και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Έτσι αναδεικνύονται τρεις χωρικές προτεραιότητες:

- η βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- η ανάπτυξη της υπαίθρου
- η διασυνორιακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

4.2 Θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

4.2.1 Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

Γενικός στόχος 1: Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Ο γενικός στόχος επιδιώκει :

- τη στοχευμένη προσέλκυση επενδυτών
- τη βελτίωση της εξωστρέφειας του ελληνικού παραγωγικού συστήματος
- την αξιοποίηση του πλεονεκτήματος της χώρας ως πύλης πρόσβασης στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- την εδραίωση της χώρας ως διεθνές επιχειρηματικό και οικονομικό κέντρο.

Η «στοχευμένη προσέλκυση επενδυτών» εστιάζει στη βελτίωση του θεσμικού περιβάλλοντος και των υποστηρικτικών δομών, των υποδομών, των μηχανισμών και των εργαλείων για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στη διασύνδεση με διεθνή ολοκληρωμένα συστήματα παραγωγής και στην εγκατάσταση μόνιμων συνεργασιών ελληνικών και διεθνών επιχειρήσεων. Επιπλέον, ο στόχος επιδιώκει την ανάπτυξη και προσέλκυση δραστηριοτήτων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και δραστηριοτήτων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας με αυξημένες απαιτήσεις σε επιστημονικό δυναμικό.

Η «βελτίωση της εξωστρέφειας του ελληνικού παραγωγικού συστήματος» εστιάζει στην υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων για τη μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης και την ενίσχυση της παρουσίας των ελληνικών επιχειρήσεων στην εγχώρια και τις διεθνείς αγορές.

Η «αξιοποίηση του πλεονεκτήματος της χώρας ως πύλης πρόσβασης στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης» στον τομέα της επιχειρηματικότητας εστιάζει στην ενίσχυση του ρόλου του εμπορίου, του τουρισμού και των λοιπών συνοδευτικών υπηρεσιών στο παραγωγικό σύστημα προκειμένου, να προωθηθεί η παρουσία και η προβολή των ελληνικών επιχειρήσεων και προϊόντων στις διεθνείς αγορές.

Η «εδραίωση της χώρας ως διεθνές επιχειρηματικό και οικονομικό κέντρο» εστιάζει στην ανάπτυξη συστήματος στοχευμένης προβολής ευκαιριών επενδύσεων μέσω διεθνών και περιφερειακών διαύλων επικοινωνίας προς ξένους δυνητικούς επενδυτές για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν (έμμεσα) στην ΟΚΓ 12 «Επέκταση και εμπάθυνση της Εσωτερικής Αγοράς». ⁸

Γενικός στόχος 2: Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα
- στη μετατόπιση από την επιχειρηματικότητα ανάγκης στην εταιρική επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων
- στη στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας σε τομείς με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
- στην προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος

Οι 3 πρώτοι στόχοι εστιάζουν στην υποστήριξη συστάδων (clusters) επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο, στη διεύρυνση της υποστήριξης των επενδυτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των άυλων επενδύσεων και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό. Επίσης, εστιάζουν στην ανάπτυξη ενός ορθολογικού συστήματος δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στην αναβάθμιση και απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στην άρση εμποδίων στην ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων και στη δημιουργία «φιλικού» διοικητικού – ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, μέσω των ειδικών αυτών στόχων προωθείται ο αναπροσανατολισμός των κρατικών ενισχύσεων υπέρ της ποιοτικής και εξειδικευμένης επιχειρηματικότητας, η ανάπτυξη των επικοινωνιακών εκστρατειών και η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα.

Τέλος, προωθείται η λήψη μέτρων για την ενίσχυση των ακτοποϊκών συνδέσεων κυρίως για κοινωνικούς λόγους, η προώθηση της βιώσιμης και ασφαλούς κινητικότητας, καθώς και η βελτίωση των υπηρεσιών, που παρέχονται στους λιμένες της χώρας προκειμένου να αποτελέσουν παράγοντες προσέλκυσης δραστηριοτήτων και επενδύσεων.

Η «προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος» εστιάζει στην ενίσχυση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας για την παραγωγή περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών, στην προώθηση της καινοτομίας για την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών καθώς και στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος στις βιομηχανικές συγκεντρώσεις.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.2.2 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας», 1.2.4 «Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση» καθώς και στις ΟΚΓ 8, 10, 13, 14 και 15.

Γενικός στόχος 3 : Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στον εμπλουτισμό και
- στην προβολή του τουριστικού προϊόντος της χώρας

⁸ Για την κωδικοποίηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνοχή (ΚΣΚΓ) και των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ) βλ. κεφάλαιο 5 του ΕΣΠΑ. Η επισήμανση των ΟΚΓ γίνεται σε σχέση με τις Μικροοικονομικές (7-16) και τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση (17-24). Σημειώνεται ότι η επισήμανση των σχετικών ΟΚΓ και ΚΣΚΓ στο παρόν κεφάλαιο γίνεται με κριτήριο τη σημαντική και άμεση συνέργεια-συμβολή των γενικών στόχων του ΕΣΠΑ σε αυτές. Δεν περιλαμβάνεται ειδική επισήμανση όπου ενδεχομένως εντοπίζεται συμβολή του ΕΣΠΑ σε επιμέρους – ειδικά σημεία των ΟΚΓ-ΚΣΚΓ ή έμμεση συμβολή του σε αυτά.

Ο «εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος» εστιάζει στην αξιοποίηση φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Αυτό θα επιτευχθεί με τη δυναμική ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού μέσω ολοκληρωμένων και καινοτόμων παρεμβάσεων εκσυγχρονισμού του τουριστικού τομέα, καθώς και συμπλήρωσης και αναβάθμισης των υποδομών για την ανάπτυξη παραδοσιακών, ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η «προβολή του τουριστικού προϊόντος της χώρας» θα επιτευχθεί μέσω της αξιοποίησης των επιτευγμάτων και των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης και των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.2.2 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας» καθώς και στην ΟΚΓ 15.

4.2.2 Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία

Γενικός στόχος 4 : Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- Επένδυση στο μέλλον, προώθηση των μεταρρυθμίσεων στο εκπαιδευτικό σύστημα και βελτίωση της πρόσβασης και του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων. Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου θα προωθηθούν η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, η συστηματική μέτρηση της προόδου που επιτελείται με την α) ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και β) την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης, διασφάλισης της ποιότητας και τεκμηρίωσης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης προβλέπεται η βελτίωση των συνθηκών και του επιπέδου εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία, καθώς και η ενίσχυση της αποκέντρωσης στη διοικητική οργάνωση και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Ενίσχυση της δια βίου μάθησης. Θα προωθηθούν η διεύρυνση της δια βίου μάθησης, με την ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων (ιδιαίτερα των ατόμων με χαμηλά προσόντα ή μεγαλύτερης ηλικίας, των ατόμων που εγκατέλειψαν πρόωρα το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα).
- Αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου με την καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της ενισχυτικής διδασκαλίας.
- Βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της αναθεώρησης του τρόπου δόμησης και συνάρθρωσης των ειδικοτήτων και των προγραμμάτων σπουδών στον τομέα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, του καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων και της θέσπισης συστήματος αναγνώρισης της τυπικής πιστοποίησης της μάθησης, σε επίπεδο ενός ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων. Έμφαση θα δοθεί στην αποτελεσματικότερη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω Γενικού Στόχου, επισημαίνεται ότι εντάσσεται η μάθηση των νέων τεχνολογιών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, συμβαδίζοντας με τις απαιτήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Συστηματοποιείται συνολικά, σε θεσμικό και ουσιαστικό επίπεδο, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η δια βίου μάθηση. Υλοποιείται η σύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, δημιουργώντας ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο σύστημα παροχής επαγγελματικών προσόντων. Τέλος, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων σε όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η συνεχής καταγραφή των οποίων θα καθιστά δυνατή και αποτελεσματική την διορθωτική παρέμβαση.

Ειδικό βάρος θα δοθεί στην ενσωμάτωση δράσεων υπέρ της ισότητας των φύλων και εξάλειψης των στερεοτύπων στα συστήματα εκπαίδευσης και στη στρατηγική δια βίου μάθησης.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.3.3 «Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων», καθώς και στις ΟΚΓ 7, 20, 23, και 24.

Γενικός στόχος 5 : Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικό παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας, που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς
- στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και στην υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ
- στην προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της ΕΤΑ
- στην οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας

Η «παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας, που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς» όπως την υγεία, την ενεργειακή πολιτική, τη γεωργική πολιτική κ.λ.π., εστιάζει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων καθώς και στη αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας μέσω της στροφής στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα επιδιωχθεί μέσω της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων ή/και επιχειρήσεων με φορείς ΕΤΑ από την Ελλάδα και το εξωτερικό, της δημιουργίας εθνικών τομιακών πόλων ΕΤΑ σε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την εθνική οικονομία, καθώς και της δημιουργίας φυσικών ή δικτυακών κέντρων αριστείας και της διασύνδεσής τους με αντίστοιχα κέντρα στο εξωτερικό.

Η «μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και η υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ» εστιάζει σε ειδικά σε προγράμματα καινοτομίας, στις δράσεις ολοκληρωμένης στρατηγικής για την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο, στην υποστήριξη ενδιάμεσων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στη δημιουργία spin-off, στην υποστήριξη νέων καινοτομικών ή/και υψηλής τεχνολογίας επιχειρήσεων και στην υποστήριξη ΜΜΕ και ομάδων ΜΜΕ (clusters).

Η «προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της Ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στην ΕΤΑ» εστιάζει στην υποστήριξη της Ελληνικής συμμετοχής στα αντίστοιχα Κοινωνικά Προγράμματα και προγράμματα διακυβερνητικών οργανισμών, στην υποστήριξη συμπληρωματικών δράσεων και συνέργιας με το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο ΕΤΑ και το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία και στην υποστήριξη κοινών δράσεων και δράσεων συντονισμού δραστηριοτήτων ΕΤΑ, προγραμμάτων και υποδομών με ευρωπαϊκές και άλλες χώρες στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων με τρίτες χώρες, ομάδες χωρών όπως τα Δ. Βαλκάνια, τη Μαύρη Θάλασσα και με ευρωπαϊκούς διακυβερνητικούς οργανισμούς στο πλαίσιο δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας ανοικτού στον κόσμο.

Στο πλαίσιο του στόχου «οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, τεχνολογίας, καινοτομίας» προωθείται η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα και όλους τους φορείς, περιλαμβανομένης της κινητικότητας μεταξύ ΕΤΑ και παραγωγικών φορέων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και η ένταξη προσωπικού υψηλού επιπέδου στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, προβλέπεται η ανάληψη ερευνητικών δράσεων και ενεργειών για την ανάπτυξη ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την υποστήριξη της βασικής έρευνας στο πλαίσιο της αναθεώρησης και ενοποίησης του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την οργάνωση και διεξαγωγή Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας.

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών προωθείται ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για την ΕΤΑ.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.2.1 «Αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ΕΤΑ» καθώς και στην ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης».

Γενικός στόχος 6 : Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ
- στη βελτίωση της ποιότητας ζωής με τη χρήση των ΤΠΕ.

Η «βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ» εστιάζει στη χρήση ΤΠΕ και στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στην ενίσχυση της συμβολής του κλάδου ΤΠΕ στην ελληνική οικονομία, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς, που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, στην περαιτέρω προώθηση ενός σύγχρονου περιβάλλοντος ηλεκτρονικών και ευρυζωνικών υποδομών, που θα βελτιώσει σημαντικά τη «δικτυακή ετοιμότητα» της χώρας, αλλά και σε θεσμικές παρεμβάσεις, που θα επιταχύνουν τη μετάβαση στην ψηφιακή ευρυεκπομπή.

Η «βελτίωση της ποιότητας ζωής αξιοποιώντας ΤΠΕ» εστιάζει στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε τομείς, που βελτιώνουν την καθημερινή ζωή των πολιτών ενισχύοντας παράλληλα την ισότιμη πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Επίσης, εστιάζει στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών εξυπηρέτησης των πολιτών και στην προώθηση της πρόσβασης των πολιτών σε ευρυζωνικές και καινοτόμες υπηρεσίες.

Η Ελλάδα έχει σχεδιάσει μια ολοκληρωμένη και συνεκτική «Ψηφιακή Στρατηγική» για την περίοδο έως το 2013, που αντιμετωπίζει με ολοκληρωμένο τρόπο τις παρεμβάσεις για την πληροφορική και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες σε όλο το εύρος της οικονομίας και της κοινωνίας. Η νέα στρατηγική αποσκοπεί στο να πραγματοποιηθεί ένα «Ψηφιακό Άλμα στην Παραγωγικότητα, ένα Ψηφιακό Άλμα στην Ποιότητα Ζωής» και είναι συμβατή τόσο με το σχέδιο δράσης «Jobs & Growth» της Ε.Ε., όσο και με τη νέα Ευρωπαϊκή πολιτική για τις νέες τεχνολογίες με τον τίτλο «i2010». (<http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/sthnellada/committee/default1/>).

Σημαντική παράμετρος για την πορεία προς μια «Ψηφιακή Ελλάδα» αποτελεί η δυνατότητα της Δημόσιας Διοίκησης να βελτιώσει το επίπεδο εξυπηρέτησης επιχειρήσεων και των πολιτών, αξιοποιώντας τα νέα τεχνολογικά μέσα παράλληλα με τις απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές. Η αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης μέσω της αναδιοργάνωσης και ηλεκτρονικοποίησης των διαδικασιών της, αποτελεί τη βάση για την δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος δράσης για τον Ιδιωτικό τομέα αλλά και τη μείωση του κόστους για το Δημόσιο τομέα. Η βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη αλλά και η αποδοτική χρήση των πόρων, που διαθέτει το κράτος, συνδέονται άμεσα με την αναδιοργάνωση των διαδικασιών της Δημόσιας Διοίκησης.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.2.3 Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους», καθώς και στην ΟΚΓ 9 (και συμπληρωματικά στις 16,23 και 24).

4.2.3 Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

Γενικός στόχος 7 : Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων

Αφορά στη σταδιακή αύξηση της συμμετοχής σε ενέργειες εκπαίδευσης και κατάρτισης, από τα σημερινά χαμηλά επίπεδα σε αυτά του Κοινοτικού μέσου όρου, έτσι ώστε τα άτομα να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για να ανταπεξέρχονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και παράλληλα, να βελτιώνεται η

ποιότητα και η παραγωγικότητα της εργασίας. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται στους εξής ειδικούς:

- Εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων σε συστημικό επίπεδο, καθώς και παρεμβάσεων που αφορούν στους σημαντικότερους φορείς όπως το ΕΚΕΠΙΣ και τα Ινστιτούτα δια βίου μάθησης). Θα προωθηθεί ο εκ των προτέρων εντοπισμός των αναγκών και των αλλαγών στην αγορά εργασίας και η ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Συστήματος Έρευνας Αναγκών Εργασίας, η καθιέρωση κοινού συστήματος πιστοποίησης της προσφερόμενης αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ο καθορισμός προτύπων (standards) για την αναγνώριση της πρότερης μάθησης των ατόμων, η ολοκλήρωση και εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου παροχής προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης.

Επίσης, προτεραιότητα αποτελούν η αναμόρφωση του συστήματος κατάρτισης εργαζομένων, με σταδιακή μετατόπιση του βάρους από την προσφορά και τη διαθεσιμότητα πόρων στη ζήτηση και τις πρωτοβουλίες των εργοδοτών, καθώς και η ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων για τη συμμετοχή των ατόμων σε ενέργειες δια βίου μάθησης, με έμφαση στους ανέργους και μακροχρόνια ανέργους, στους ανειδίκευτους εργαζομένους και στους εργαζομένους με επισφαλή θέση εργασίας. Τέλος, θα ενισχυθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών δια βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και η ενίσχυση της συμμετοχής των αυτοαπασχολουμένων σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων.

- Βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας. Προωθείται η εισαγωγή νέων και καινοτόμων μεθόδων και μορφών απασχόλησης, με έμφαση σε πολιτικές που θα αναζητούν την ευελιξία με συνθήκες ασφάλειας για τους εργαζομένους. Βαρύτητα θα δοθεί στην ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων, στην προώθηση ικανοποιητικών συνθηκών ασφάλειας και υγιεινής στο χώρο εργασίας, στην ενθάρρυνση της ενεργού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού μεγαλύτερης ηλικίας, στην αντιμετώπιση ομαδικών απωλειών θέσεων εργασίας.
- Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ). Περιλαμβάνονται κίνητρα για επενδύσεις στη βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και την ανάπτυξη μαθησιακής κουλτούρας, κατάρτιση εργαζομένων και προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις (συμπεριλαμβανομένης και της κατάρτισης και διάχυσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών, της συνεχιζόμενης κατάρτισης εργαζομένων με χαμηλές δεξιότητες και εργαζομένων υψηλής/τεχνικής ειδίκευσης, κατάρτιση γυναικών και μεγαλύτερων σε ηλικία μελών του εργατικού δυναμικού και ενίσχυσης σχετικών πρωτοβουλιών των κοινωνικών εταίρων). Επίσης στον ειδικό στόχο περιλαμβάνεται η ανάπτυξη και διάχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις επιχειρήσεις, η προώθηση και επιβράβευση νέων δομών / μεθόδων οργάνωσης των επιχειρήσεων και της εργασίας σε σχέση με την ενσωμάτωση καινοτομίας, εξατομικευμένες δράσεις για τη δια βίου μάθηση των αυτοαπασχολουμένων.

Επισημαίνεται ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας⁹ των επιχειρήσεων προϋποθέτει μια διττή προσέγγιση: η μια διάσταση συνδέεται άμεσα με τα ζητήματα της ενίσχυσης της απασχόλησης, διευκολύνοντας την αυτο-απασχόληση και το ξεκίνημα των μικρών επιχειρήσεων. Η άλλη διάσταση συνδέεται με την ενίσχυση των επιχειρήσεων και θα στηρίζει την ανάπτυξη και τη μεγέθυνση των ΜΜΕ.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω Γενικού στόχου, θα ληφθεί μέριμνα ώστε οι σχεδιαζόμενες δράσεις σε επίπεδο των Τομεακών ΕΠ να συνδυάζονται με τις δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας στις Περιφέρειες που υλοποιούνται μέσω των ΠΕΠ, ενώ θα προωθηθεί η ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων, σύμφωνα με διαπιστωμένες ανάγκες ανά περιοχή.

⁹ Επισημαίνεται ότι η προτεραιότητα του Καν. ΕΚΤ 'αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών' θα εξυπηρετηθεί κατά κύριο λόγο από το Τομεακό ΕΠ 'Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού' (με συγχρηματοδότηση ΕΚΤ και κάλυψη των 13 Περιφερειών, βλ αναλυτικότερα κεφ. 6 κατωτέρω). Συμπληρωματικά, η προτεραιότητα αυτή δύναται να εξυπηρετηθεί από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (στις 8 περιφέρειες Στόχου 1) και τα 5 ΠΕΠ (στις 5 περιφέρειες μεταβατικής στήριξης). Οι επιλεγμένες κατηγορίες δράσεων στα πλαίσια του ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα και των 5 ΠΕΠ θα προσδιοριστούν σε επιχειρησιακό επίπεδο.

Τέλος, στο τοπικό επίπεδο θα ενισχυθούν πρωτοβουλίες με τη συμμετοχή φορέων της τοπικής κοινωνίας, όπου το ανθρώπινο δυναμικό καθίσταται η βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας, και δημιουργία εταιρικών σχέσεων που συντείνουν στη διαμόρφωση τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» και 1.3.2 «Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας», καθώς και στις ΟΚΓ 17, 20, 23 και 24.

Γενικός στόχος 8 : Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

Αφορά στη δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης προσβάσιμων σε όλους. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- Διεύρυνση, αναδιοργάνωση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, καθώς και αύξηση της χρηματοδοτικής προσπάθειας έως το 2013, λαμβανομένου υπόψιν του χαμηλού ποσοστού δαπανών του ΑΕΠ που κατευθύνεται σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στη χώρα, συγκριτικά με το μέσο όρο της ΕΕ.
- Ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας, με τη συνέχιση των επενδύσεων που αποσκοπούν στην απρόσκοπτη διαθεσιμότητα των γυναικών για απασχόληση και στη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, τη λήψη μέτρων για την περαιτέρω μείωση της απόκλισης των αποδοχών, της συγκέντρωσης και της κατάτμησης της αγοράς εργασίας σε επαγγέλματα ανάλογα με το φύλο, καθώς και την ανάπτυξη μέτρων στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών.
- Ενίσχυση της απασχόλησης των νέων, (και με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006), με την προσφορά ευκαιριών για εργασία, μαθητεία, συμπληρωματική επιμόρφωση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας ή απασχόληση σε κάθε νέο που εγκαταλείπει το σχολείο και είναι άνεργος. Μείωση της διάρκειας μετάβασης από το εκπαιδευτικό σύστημα στην ενεργό επαγγελματική ζωή.
- Ενεργοποίηση τουλάχιστον 25% των μακροπρόθεσμα ανέργων και μείωση των εισροών στην μακροχρόνια ανεργία, με την προσφορά ευκαιριών συμμετοχής σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, πριν τη συμπλήρωση 12 μηνών ανεργίας.
- Αύξηση των δημιουργούμενων βιώσιμων επιχειρήσεων από αυτοαπασχολούμενους, ιδιαίτερα νέους άνεργους.
- Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των δομών και των συστημάτων της αγοράς εργασίας για την εξυπηρέτηση του πολίτη (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), με τη διαρκή βελτίωση, αναβάθμιση και μετατροπή των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ σε κέντρα ολοκληρωμένων συναλλαγών (one-stop-shops) που παρέχουν εξατομικευμένες υπηρεσίες και ενσωματώνουν τρεις βασικές λειτουργίες: πληροφόρηση, επαγγελματικό προσανατολισμό και τοποθέτηση σε απασχόληση, με το συντονισμό της δράσης του δικτύου από το Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Βαρύτητα θα δοθεί στην ανάπτυξη του πλαισίου σύζευξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας, με τη συμμετοχή φορέων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, της αυτοδιοίκησης, της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των κοινωνικών εταίρων, καθώς και στην ανάπτυξη ολοκληρωμένου δικτύου παροχής υπηρεσιών απασχόλησης με πιστοποιημένες δομές του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Προτεραιότητα αποτελεί ο επαναπροσδιορισμός του συστήματος κατάρτισης ανέργων, με έμφαση στην πιστοποίηση και διασφάλιση ποιότητας, τη βελτίωση των επιδόσεων και της ελκυστικότητάς του και τη μετατόπιση του βάρους στη σύνδεση με την απασχόληση και τις πραγματικές ανάγκες των ανέργων.

Στον ειδικό στόχο εντάσσεται επίσης ο επαναπροσδιορισμός και η αναβάθμιση του ρόλου και της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε. (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), με εστίαση στην

προετοιμασία του τμήματος «Απασχόληση» του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, στην παρακολούθηση της υλοποίησης των πολιτικών απασχόλησης, στη συστηματική ανταλλαγή δεδομένων στο πλαίσιο του ΕΠΜ και του ΕΣΠΑ, καθώς και στην υποστήριξη υπουργείων και φορέων σε θέματα συντονισμού πολιτικής απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό θα επανεξετασθεί το θεσμικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία του φορέα.

- Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και τη μη καταγεγραμμένης ανεργίας, με την αναβάθμιση των μηχανισμών επιτήρησης της αγοράς εργασίας, την ευαισθητοποίηση εργοδοτών σε τοπική κλίμακα, την ενίσχυση των παρεμβάσεων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, την εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων για την αδήλωτη εργασία και τη ρύθμιση των νέων (μελλοντικών) μεταναστευτικών ροών.
- Εφαρμογή ολοκληρωμένης πολιτικής για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού, με την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και κατάρτισης για τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη του εργατικού δυναμικού, την καταπολέμηση της διακριτικής μεταχείρισης λόγω ηλικίας, τη βελτίωση της πρόβλεψης από την πλευρά της ζήτησης στην αγορά εργασίας και την άρση των κινήτρων για πρόωρη έξοδο από την ενεργό εργασιακή ζωή.
- Συστηματική καταγραφή και πρόβλεψη των αλλαγών που επέρχονται στις τοπικές αγορές εργασίας εξαιτίας της παραγωγικής αναδιάρθρωσης της οικονομικής δραστηριότητας, με την αναβάθμιση της δυνατότητας των υφιστάμενων δομών (ΣΕΠΕ, ΟΑΕΔ, ΠΑΕΠ, ΕΚΕΠΙΣ) για την έγκαιρη διάγνωση των προβλημάτων και την ανάπτυξη ικανότητας ταχείας αντίδρασης στις μεταβολές.
- Ενσωμάτωση των αρχών της Κ.Π. EQUAL στην αναπτυξιακή πολιτική (συμπεριλαμβανομένων παρεμβάσεων συστημικού χαρακτήρα), τόσο σε προγραμματικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής, καθώς αποτελεί οριζόντια προτεραιότητα του σχεδιασμού και απορρέει ως υποχρέωση από τους νέους κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» καθώς και στις ΟΚΓ 17, 18, 19, 20, 21 και 22.

Γενικός στόχος 9 : Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης.

Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη των φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού.

Η **εθνική στρατηγική** για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας και για τη διασφάλιση υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής συνοχής βασίζεται σε στρατηγικές κατευθύνσεις που διαπνέουν τις πολιτικές και των τριών τομέων του (κοινωνική ένταξη, σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων, υγεία και μακροχρόνια φροντίδα). Στο πλαίσιο αυτό, το **Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008**, στοχεύει στην οριζόντια ενσωμάτωση των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας, θέτοντας τέσσερις προτεραιότητες:

- Α) Ενίσχυση της απασχόλησης, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.
- Β) Αντιμετώπιση της μειονεκτικής θέσης προσώπων και ομάδων όσον αφορά στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.
- Γ) Ενίσχυση της οικογένειας και στήριξη των ηλικιωμένων.
- Δ) Κοινωνική ένταξη των ΑμΕΑ, των μεταναστών και των ατόμων με πολιτισμικές/θρησκευτικές ιδιαιτερότητες.

Το μέρος των πολιτικών κοινωνικής ένταξης που συγχρηματοδοτούνται από τα ταμεία της ΕΕ (ιδιαίτερα από το ΕΚΤ) υποστηρίζει και τις τέσσερις ανωτέρω προτεραιότητες του Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη και θα εστιάσει στις αναδυόμενες εκφάνσεις – απειλές του κοινωνικού αποκλεισμού, που επενεργούν είτε στην εμφάνιση νέων (για τη χώρα μας τουλάχιστον) ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, είτε στην περαιτέρω επιβάρυνση ομάδων του πληθυσμού που παραδοσιακά απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (πχ ηλικιωμένοι με επιβαρημένη υγεία, νοικοκυριά με περισσότερους του ενός ανέργους). Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη συστημικών

παρεμβάσεων, προληπτικών δράσεων, στην αποτελεσματική θεραπεία και στην ενίσχυση μέτρων τόνωσης της προσφοράς εργασίας για ευπαθείς ομάδες. Λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο αυτό, καθώς και τα κύρια συμπεράσματα της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης (κεφ. 2.5.3) που προσδιορίζουν ουσιαστικά τη λογική (rationale) πίσω από την επιλογή της στοχοθεσίας, οι **ειδικοί στόχοι του ΕΣΠΑ για την κοινωνική ενσωμάτωση** αναπτύσσονται ως εξής:

- Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων (‘ΕΚΟ’, π.χ. Άτομα με Αναπηρίες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο, θύματα trafficking, ομάδες με πολιτισμικές ή/και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, χρήστες και πρώην χρήστες ουσιών, άστεγοι, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, μονογονεϊκές/πολύτεκνες οικογένειες) με στοχευμένες και ολοκληρωμένους χαρακτήρα παρεμβάσεις για την ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Έμφαση θα δοθεί επίσης στην ενίσχυση επιχειρήσεων για την καταπολέμηση διακρίσεων στην απασχόληση για άτομα προερχόμενα από ΕΚΟ.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης και ενσωμάτωσης στο εκπαιδευτικό σύστημα ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, σε συνεργασία με τη στρατηγική του Γενικού Στόχου 5 ανωτέρω.
- Πρώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης σε τοπικό επίπεδο, με τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων, των επιχειρήσεων, ΜΚΟ, κοινωνικών και οικονομικών φορέων. Ενίσχυση του υφιστάμενου δικτύου υποστήριξης Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων και πρώθηση της αποκέντρωσης στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, με τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού πλαισίου (θεσμικού, κανονιστικού, φορολογικού, διοικητικού) για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, με το σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων σχεδίων σε τοπικό επίπεδο (ειδικά στα πεδία ποιότητας ζωής, περιβάλλοντος και πολιτισμού) για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Έμφαση θα δοθεί σε σύγχρονα εργαλεία χρηματοδότησης κοινωνικών επιχειρήσεων, στη δικτύωση με τον δημόσιο/ιδιωτικό τομέα και τους ΟΤΑ, καθώς και στην υποστήριξη, δραστηριοποίηση και συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις για τη στήριξη ατόμων που χρήζουν βοήθειας (πχ ηλικιωμένα άτομα άνω των 65 ετών με ή χωρίς δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης, ΑμεΑ που δεσμεύουν άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος για την απαιτούμενη φροντίδα) με κοινωνική – ψυχολογική στήριξη υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας, για την πρόληψη εμφάνισης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο.
- Ενίσχυση των μηχανισμών για το συντονισμό, παρακολούθηση, αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής προστασίας και διασφάλιση της συμπληρωματικότητας με τις αμιγώς εθνικές πολιτικές, μέσω του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Προστασίας και πρώθηση του κοινωνικού διαλόγου.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών μεταβιβάσεων και της σύνδεσής τους με την απασχόληση, με προσανατολισμό τους στην ανάληψη εργασίας ή επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Οριζόντια εφαρμογή της διάστασης της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και της ισότητας ευκαιριών (Social Inclusion Mainstreaming) σε όλες τις πτυχές της αναπτυξιακής πολιτικής, με την ενεργό συμμετοχή δημοσίων φορέων, κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ.

Σε όρους στόχευσης επιμέρους κοινωνικών ομάδων, λαμβάνοντας υπόψιν και τις αρχές της μη διάκρισης εξαιτίας της φυλής ή της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας, βαρύτητα δίδεται:

- A) Στην πρώθηση της ομαλής εργασιακής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, με εξειδικευμένες υπηρεσίες υποδοχής και πληροφόρησης / συνοδευτικά μέτρα, καθιέρωση προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, κατάρτισης και πιστοποίησης σε βασικές δεξιότητες.
- B) Στον αποϊδρυματισμό και την ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης των Ατόμων με Αναπηρία. Θα προωθηθεί η κοινωνική ένταξη των ΑμεΑ που βρίσκονται σε προστατευτικό περιβάλλον φροντίδας και η προετοιμασία για την εργασιακή, μέσω υλοποίησης προγραμμάτων αυτόνομης διαβίωσης, η ανάπτυξη υπηρεσιών πρόληψης ιδρυματισμού και αξιολόγησης της λειτουργικότητας ατόμων με αναπηρία, η υλοποίηση

της κάρτας αναπηρίας, η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των μηχανισμών εφαρμογής πολιτικών κοινωνικής αλληλεγγύης.

Στο στόχο αυτό περιλαμβάνεται η ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών απασχόλησης, η ενημέρωση και στήριξη των οικογενειών των ΑμεΑ για την καταπολέμηση ανισοτήτων και διακρίσεων, η διευκόλυνση της πρόσβασης των ΑμεΑ στην επαγγελματική κατάρτιση, αναβάθμιση του Εθνικού Παρατηρητηρίου για ΑμεΑ, η ενίσχυση των Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης για την επαγγελματική ένταξη των ΑμεΑ και η ανάπτυξη δικτύου εξειδικευμένων συμβούλων κοινωνικο-επαγγελματικής ένταξης.

Γ) Στην υποστήριξη ατόμων με θρησκευτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες, με παρεμβάσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, προώθησης της απασχόλησης και της αυτοαπασχόλησης, συμβουλευτικής υποστήριξης.

Δ) Στην καταπολέμηση των διακρίσεων και προκαταλήψεων που βιώνουν οι μακροχρόνια άνεργοι στο κοινωνικό και εργασιακό πεδίο, με ενέργειες προκατάρτισης, συμβουλευτικής και υποστήριξης άμεσα ωφελουμένων και των οικογενειών τους.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» και 2.1 «Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση» καθώς και στις ΟΚΓ 17, 18, 19 και 21.

Γενικός στόχος 10 : **Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.**

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Υγεία¹⁰, οι **ειδικοί στόχοι του ΕΣΠΑ για τον τομέα της υγείας** αναπτύσσονται ως εξής:

• Ανάπτυξη του δικτύου της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας και της Δημόσιας Υγείας.

Οι παρεμβάσεις για την Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας θα εστιάσουν στην ανάπτυξη κέντρων υγείας πόλης στα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα (σε συνέργεια με την υλοποίηση του θεσμού του οικογενειακού ιατρού) καθώς και στη βελτίωση εξοπλισμού και συνθηκών φροντίδας των αγροτικών κέντρων υγείας. Περιλαμβάνουν επίσης την ανάπτυξη δικτύου κινητών μονάδων κυρίως για τις νησιωτικές περιοχές και την εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες τεχνολογίες και συνθήκες. Για την υλοποίηση της μεταρρύθμισης στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας αναπτύσσεται συγκεκριμένο επιχειρησιακό πλάνο ενώ καταρτίζεται συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο.

Η αναδιάρθρωση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας θα βασισθεί στην ενδυνάμωση της σχέσης δημοσίου/ιδιωτικού τομέα και του ρόλου της αυτοδιοίκησης, στην αναθεώρηση του ρόλου των ασφαλιστικών ταμείων, στην αξιολόγηση και στον επαναπροσδιορισμό του ρόλου των εξωτερικών ιατρείων στα δημόσια νοσοκομεία, στην καθιέρωση του θεσμού του οικογενειακού ιατρού και της ηλεκτρονικής κάρτας παρακολούθησης του ιατρικού ιστορικού του πληθυσμού, με πιλοτική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων σε νομαρχιακό ή περιφερειακό επίπεδο.

¹⁰ Η **Εθνική Στρατηγική για την Υγεία** αναλύεται σε δέκα βασικούς στόχους:

- Οικονομική εξυγίανση του ΕΣΥ και εξασφάλιση της βιωσιμότητας μέσω διοικητικής αναδιοργάνωσης και νέου πλαισίου προμηθειών (που υποστηρίζεται από σχετικό νομοσχέδιο).
- Ανάπτυξη του δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, προώθηση της προληπτικής ιατρικής και της δημόσιας υγείας.
- Βελτίωση των υπηρεσιών στη δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή εργαλείων ψηφιακής τεχνολογίας και e-υπηρεσιών υγείας.
- Νέες πολιτικές διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αξιολόγηση και εδραίωση της μεταρρύθμισης της ψυχικής υγείας.
- Ενίσχυση της Εκπαίδευσης. Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας.
- Ανάπτυξη και προώθηση του εθελοντισμού και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Συμπράξεις με τον ιδιωτικό τομέα (ΣΔΙΤ).
- Προώθηση της Ελλάδας στην παγκόσμια αγορά της υγείας.

Στη δημόσια υγεία αναπτύσσεται το δίκτυο δημόσιας υγείας μέσω της ενεργοποίησης των υφιστάμενων δομών (στελέχωση ΠΕΔΥ, άμεση λειτουργία του συντονιστικού κεντρικού εργαστηρίου ΚΕΔΥ, ενεργοποίηση του Εθνικού Συμβουλίου Δημόσιας Υγείας – ΕΣΥΔΥ, ανάπτυξη του Εθνικού Κέντρου Επιχειρήσεων Υγείας – ΕΚΕΠΥ, ενεργοποίηση του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας-ΕΚΕΑ), καθώς και της εκπαίδευσης των επαγγελματιών δημόσιας υγείας. Περιλαμβάνεται η ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης των προσδιοριστικών παραγόντων της υγείας (Health monitoring), η ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για τον έλεγχο των πυλών εισόδου και η προώθηση προγραμμάτων υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων. Τμήμα του σχεδιασμού αποτελεί η ανάπτυξη συντονιστικού κέντρου για τον Εθελοντισμό για την ενδυνάμωση της συνέργειας του Δημόσιου και Εθελοντικού τομέα με στοχευμένες δράσεις κατάρτισης και επικοινωνίας στο ΕΣΥ (πρόληψη και προαγωγή, προσφορά υπηρεσιών κ).

- Βελτίωση της ανταποκρισιμότητας της Δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Περιλαμβάνονται στοχευμένες παρεμβάσεις στις συνθήκες νοσηλείας των μονάδων, στην εισαγωγή μηχανημάτων υψηλής τεχνολογίας, στη διαχείριση μολυσματικών αποβλήτων, στη διαχείριση ενέργειας, στην συνεχιζόμενη κατάρτιση και εκπαίδευση, στη στοχευμένη κάλυψη αναγκών υγείας των τουριστικών περιοχών, στην ανάπτυξη συστήματος/μηχανισμού για την ενσωμάτωση της έρευνας και της καινοτομίας, στην ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης της ποιότητας. Επίσης, σχεδιάζεται η κατασκευή-ενίσχυση νοσοκομειακών υποδομών για την άρση περιφερειακών ανισοτήτων και ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη του νέου συστήματος προμηθειών, όπου απαιτούνται στοχευμένες δράσεις για την εισαγωγή νέας τεχνολογίας (διοίκησης και υποδομών) ενώ άμεσα προωθείται νομοθετικό πλαίσιο.

Αξιοποιείται το επαρκές ανθρώπινο δυναμικό επαγγελματιών υγείας και οι ιδιωτικές επενδύσεις στον τουρισμό, σχεδιάζονται δράσεις ενίσχυσης και υποστήριξης του ιατρικού τουρισμού και η ανάπτυξη κέντρων τουρισμού υγείας.

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην αξιολόγηση της υφιστάμενης νοσοκομειακής υποδομής της χώρας σύμφωνα με τα πληθυσμιακά δεδομένα και το επιδημιολογικό προφίλ σε επίπεδο νομού/περιφέρειας, προκειμένου να υλοποιηθούν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις (πχ ανάπτυξη νοσοκομείων σε αυστηρά επιλεγμένες περιοχές υψηλής προτεραιότητας, ανάπτυξη νέων τμημάτων και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων, μετασχηματισμός μη αναγκαίων παλαιών τμημάτων κλπ). Στο πλαίσιο αυτό προωθούνται επίσης προγράμματα πιστοποίησης και διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, στρατηγικής και επιχειρησιακής διοίκησης (σχεδιασμός, υλοποίηση, παρακολούθηση, αξιολόγηση), εξοικονόμησης ενέργειας στα νοσοκομεία και η ανάπτυξη συστημάτων παραγωγής ενέργειας από ήπιες πηγές, καθώς και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος (μέτρα για την διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων και προστασία από τους αέριους ρύπους). Ειδικό στόχο αποτελεί επίσης η κατάρτιση, εξειδίκευση και μετεκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της υγείας.

- Προώθηση της Πληροφορικής Τεχνολογίας και των e-υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής αλληλεγγύης - Ολοκλήρωση της πολιτικής εισαγωγής ψηφιακής τεχνολογίας.

Περιλαμβάνεται η εισαγωγή e-υπηρεσιών υγείας καθώς και η διαμόρφωση της απαιτούμενης εργασιακής κουλτούρας για την υιοθέτησή τους (κατ' οίκον νοσηλεία, έξυπνες ηλεκτρονικές κάρτες, e-learning, e-procurement, υποδομές, συσκευές υψηλής τεχνολογίας, τηλεϊατρική κ.α.), η διασύνδεση των ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων με την κεντρική δικτύωση (μηχανισμός και υποδομές), η υλοποίηση της κάρτας υγείας των πολιτών και ειδικά των μαθητών (με αρχικά πιλοτική εφαρμογή), με προϋπόθεση την εφαρμογή αριθμού μητρώου υγείας.

- Μεταρρύθμιση στην ψυχική υγεία και ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης.

Στόχος είναι η κάλυψη της χώρας με υπηρεσίες στην κοινότητα για πρόληψη και αποασυλοποίηση, μέσω της ανάπτυξης κέντρων ψυχικής υγείας, ιατροπαιδαγωγικών κέντρων, κέντρων ημέρας και κινητών μονάδων σε Πρωτοβάθμιο επίπεδο, ψυχιατρικών τμημάτων (παιδών, εφήβων, ενηλίκων) σε δευτεροβάθμιο επίπεδο καθώς και της εκπαίδευσης προσωπικού. Περιλαμβάνεται επίσης η υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας των κοινωνικών συνεταιρισμών των πρώην χρονίων ασθενών.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός στον τομέα αυτό περιλαμβάνει την πλήρη εφαρμογή του Νόμου για την ψυχική υγεία (Ν.2716/99), την κατάλληλη χρησιμοποίηση και πλήρη λειτουργία

όλων των δομών που δημιουργήθηκαν σε προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού, τη συνέχιση της λειτουργίας των δομών που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της περιόδου 2007-2013, των δομών που αποβλέπουν στην εξασφάλιση της συνεχούς φροντίδας και όλων όσων οδηγούν τελικά στην κατάργηση των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων και την κάλυψη των αναγκών περίθαλψης σε κοινοτικές υπηρεσίες.

Ειδικό στόχο αποτελεί επίσης το κλείσιμο όλων των Ψυχιατρικών Νοσοκομείων έως το 2015 και η θέσπιση σχετικών νομικών διατάξεων για την κατάργηση της νομικής τους υπόστασης, η διατήρηση του προσωπικού στο πλαίσιο της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης, η κατοχύρωση των δικαιωμάτων ασθενών που παραμένουν στα ψυχιατρεία ή που σταδιακά αποασυλοποιούνται, η ενίσχυση πολιτικών ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης και η αύξηση των επενδύσεων σε υλικούς και άυλους πόρους.

Οι ανωτέρω στόχοι υλοποιούνται σε συνέργεια με τις προτεραιότητες που διατυπώνονται στην Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Υγεία και τη Μακροχρόνια Φροντίδα (Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008). Υπογραμμίζεται επίσης η απαίτηση για διασφάλιση των συνεργειών μεταξύ των παρεμβάσεων που θα υποστηριχθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και αφετέρου εκείνων με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό θα προωθηθούν και δράσεις συστημικού χαρακτήρα οι οποίες θα εξειδικευθούν στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.3.5 «Προστασία της υγείας των εργαζομένων», καθώς και στις ΟΚΓ 7 (έμμεση συμβολή) και 18.

Γενικός στόχος 11 : Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη - απασχόληση - κοινωνική συνοχή).

Η πολιτική ισότητας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 βασίζεται στη «διπλή» προσέγγιση:¹¹

A) Προώθησης **εξειδικευμένων - στοχευμένων μέτρων υποστήριξης των γυναικών («θετικές δράσεις»)** και

B) Αποτελεσματικότερης προσαρμογής της διάστασης του φύλου στις τομεακές και περιφερειακές πολιτικές όλων των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ (**gender mainstreaming**).

Κεντρική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ αλλά και του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων αποτελεί η **ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και η προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας**, με παρεμβάσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, εξάλειψη στερεοτυπικών αντιλήψεων για το ρόλο των φύλων και τον επαγγελματικό διαχωρισμό, με την προώθηση φιλικού προς την οικογένεια περιβάλλοντος εργασίας για την συμφιλίωση της επαγγελματικής με την ιδιωτική ζωή, με τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων, με την ενθάρρυνση της συμμετοχής τους σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες της κοινωνικής οικονομίας.

Κρίσιμο στοιχείο αποτελεί επίσης η ενσωμάτωση στοχευμένων παρεμβάσεων στις ανάγκες των γυναικών, οι οποίες θα διευκολύνουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και την επενένταξή τους στην αγορά εργασίας μετά από μακρά απουσία.

Στο πλαίσιο της θεματικής προτεραιότητας «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της Οικονομίας», όπως αναπτύσσεται ανωτέρω, έμφαση δίδεται στην ενίσχυση της γυναικείας

¹¹ Η εφαρμογή της προσέγγισης αυτής θα προωθηθεί στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ισότητας και της κατάλληλης χρηματοδοτικής προσπάθειας, σε συνάφεια με τις σχετικές πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, των Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, του Προγράμματος Δράσης της Γενικής Γραμματείας Ισότητας «Εθνικές Προτεραιότητες πολιτικής και άξονες δράσης για την ισότητα των φύλων (2004-2008)» αλλά και σε συνέργεια με τις δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ).

επιχειρηματικότητας, με την απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την παροχή εξειδικευμένης συμβουλευτικής στήριξης σε γυναίκες επενδύτριες, με τη διασφάλιση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη επιχειρηματικών δικτύων, με την ενθάρρυνση πρωτοβουλιών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την ισότητα των φύλων. Θα ενισχυθούν επίσης πρωτοβουλίες γυναικών σε τοπικό επίπεδο και ειδικά στους κλάδους τουρισμού και της παραγωγής πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και η προώθηση ίσων ευκαιριών για την αξιοποίηση του γυναικείου ανθρωπίνου δυναμικού στην Ε&ΤΑ.

Σε συνέργεια με τη στοχοθεσία του Γενικού Στόχου 9 ανωτέρω εντάσσεται και η στοχευμένη προσέγγιση για τη στήριξη της γυναικείας απασχολησιμότητας και η διασφάλιση προσβάσιμων μονάδων φροντίδας παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων. Θα αναληφθούν συνοδευτικές δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την εξάλειψη στερεοτύπων για το ρόλο των δύο φύλων στην οικογένεια, αξιοποίηση καλών πρακτικών της ΚΠ EQUAL, ενίσχυση σχεδίων εφαρμογής νέων ευέλικτων μορφών εργασίας για τη διευκόλυνση των εργαζομένων με υποχρεώσεις φροντίδας εξαρτημένων προσώπων, θέσπιση σχετικών κινήτρων στις επιχειρήσεις.

Στο πλαίσιο των πολιτικών κοινωνικής ένταξης έμφαση δίδεται στην καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων, ειδικότερα εις βάρος των μεταναστριών, των ατόμων με αναπηρία, των γυναικών που ανήκουν σε πολιτισμικές, θρησκευτικές ή εθνικές μειονότητες, καθώς και των γυναικών θυμάτων trafficking. Παράλληλα, οι υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας πρέπει να εκσυγχρονιστούν με κατεύθυνση τη βελτίωση της δυνατότητας πρόσβασης, της ποιότητας και της ανταπόκρισής τους στις νέες και συγκεκριμένες ανάγκες των γυναικών. Στους ειδικούς στόχους των πολιτικών ισότητας του ΕΣΠΑ εντάσσεται επίσης και η συμβολή στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, με την αναβάθμιση των δομών της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την πρόληψη της βίας και την υποστήριξη των γυναικών θυμάτων βίας και διακίνησης, την ανάπτυξη δικτύων, κέντρων υποδοχής και πληροφόρησης μεταναστριών, προσφύγων και ειδικών ευπαθών ομάδων γυναικών, ειδικά σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας», και 1.3.2 «Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας» και στις ΟΚΓ 17, 18, 19 και 21.

Επισημαίνεται ότι οι Γενικοί Στόχοι του ΕΣΠΑ που αφορούν τις θεματικές προτεραιότητες 4.2.2 και 4.2.3:

- *Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων,*
- *Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση,*
- *Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης,*
- *Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο, που θα προωθηθούν **κυρίως με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ, έχουν διατυπωθεί κατ' αντιστοιχία με τις τέσσερις πρώτες προτεραιότητες του νέου Κανονισμού ΕΚΤ** (αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών, τόνωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων, επέκταση και βελτίωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο).*

Επιπλέον, κατ' αντιστοιχία με την 5η προτεραιότητα του Κανονισμού του ΕΚΤ, θα προωθηθούν εταιρικές σχέσεις, συμφωνίες και πρωτοβουλίες μέσω της δικτύωσης των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, όπως οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΜΚΟ, σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και διακρατικό επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων, στην ενίσχυση των ικανοτήτων και κοινών δράσεων (σύμφωνα με το Άρθρο 5.3 Καν ΕΚΤ) με στόχο την αποτελεσματικότερη συνεισφορά τους στους τομείς ευθύνης τους ιδίως, όσον αφορά στη διαχείριση των αλλαγών και την προσαρμοστικότητα (positive management of change), ώστε να επιλύονται αποτελεσματικά τα προβλήματα που διαπιστώνονται σε περιφερειακές ή τοπικές αγορές.

Ολοκληρωμένα σχέδια για την απασχόληση, προσαρμοσμένα σε τοπικές αγορές εργασίας

Η παρέμβαση στοχεύει στην υποστήριξη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα, καθώς και στη δημιουργία τοπικών και περιφερειακών δικτύων-συμπράξεων μεταξύ των κατά τόπους ΚΠΑ-ΔΥΑ, των κοινωνικο-οικονομικών φορέων, των φορέων της εκπαίδευσης κλπ, με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης με βάση τις τοπικές ανάγκες της αγοράς εργασίας ή συνθηκών πλήρους απασχόλησης (πολυαπασχόληση, συμπληρωματική απασχόληση κλπ), ιδιαίτερα σε περιοχές με φθίνοντες κλάδους που αντιμετωπίζουν προβλήματα αναδιάρθρωσης.

Η αναβάθμιση δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ανέργων σε περιφερειακές και τοπικές αγορές εργασίας θα προωθηθεί με κατάλληλα προσαρμοσμένα προγράμματα σε επαγγέλματα ή περιοχές που απειλούνται, λόγω των αλλαγών που επέρχονται στην αγορά εργασίας.

Στο σκεπτικό αυτό, θα υπάρξει πρόβλεψη και θετική διαχείριση των μελλοντικών συνεπειών των παραγωγικών αναδιρθρώσεων για να διευκολυνθεί η προσαρμογή τους στις νέες απαιτήσεις. (Κατευθυντήρια γραμμή 21). Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρέμβασης θα αναληφθούν ενδεικτικά οι ακόλουθες ενέργειες:

- Υποστήριξη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα (τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης και τοπικά σύμφωνα απασχόλησης).
- Περιφερειακά Δίκτυα Απασχόλησης και αξιοποίηση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στο πλαίσιο ενιαίου συστήματος εφαρμογής.
- Δράσεις απόκτησης εργασιακής εμπειρίας, επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων κλαδικά, ΤΠΕ και νέες ειδικότητες (περιφερειακά-τοπικά), όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό ΕΚΤ.
- Εφαρμογή και αξιολόγηση των επιμέρους συνιστωσών της δια βίου μάθησης με ολοκληρωμένο-εστιασμένο τρόπο σε περιφερειακές και τοπικές αγορές εργασίας.
- Προώθηση στην αγορά εργασίας ειδικών ομάδων σε τοπικό επίπεδο, όπως αναφέρεται στο γενικό στόχο 9.

*Η εξυπηρέτηση των παραπάνω Γενικών Στόχων θα στηριχθεί σε **βασικές αρχές και οριζόντιες πολιτικές** όπως η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) και οι ίσες ευκαιρίες εκκίνησης για όλους, η αρχή της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία και της μη διακριτικής μεταχείρισης, η αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση αρμοδιοτήτων καθώς και η ενδυνάμωση των εταιρικών σχέσεων με κοινωνικούς εταίρους, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ και φορείς του ιδιωτικού τομέα για το σχεδιασμό, εφαρμογή και αποτίμηση των παρεμβάσεων. Θα επιζητηθεί επίσης η συστηματική αξιολόγηση νέων και τρεχουσών παρεμβάσεων με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους, η αύξηση της εξωστρέφειας των παρεμβάσεων (πειραματισμός και μεταφορά ορθών πρακτικών) και η προώθηση λύσεων στο χώρο της μη τεχνολογικής (κοινωνικής) καινοτομίας.*

4.2.4 Θεσμικό περιβάλλον

Γενικός στόχος 12 : **Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης.**

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και την ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης
- στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών
- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης και
- στη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης της εφαρμογής.

Η «βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης» εστιάζει:

- στη βελτίωση της ποιότητας και των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής των δημοσίων πολιτικών με προτεραιότητα τις πολιτικές σε συγκεκριμένους τομείς δημόσιας δράσης, ιδιαίτερα τις πολιτικές οριζόντιου χαρακτήρα, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών στους αντίστοιχους τομείς, και την εκπαίδευση του προσωπικού
- στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στη δράση των δημοσίων αρχών, στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη και της κοινωνικής συναίνεσης και στη διασφάλιση της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης του πολίτη και της επιχείρησης.

Ο «εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών» εστιάζει στη βελτίωση της ποιότητας των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στην προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου και των διαδικασιών εφαρμογής του με βάση τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της ποιότητας εξυπηρέτησης από τις δημόσιες υπηρεσίες. Βασικές επιδιώξεις αποτελούν:

- η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με την άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων, που τίθενται από το κανονιστικό πλαίσιο και τις πρακτικές οργάνωσης και λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών, την ελαχιστοποίηση του διοικητικού κόστους συμμόρφωσης των επιχειρήσεων προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις, τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών προμηθειών αγαθών και υπηρεσιών από τη Δημόσια Διοίκηση,
- η ενίσχυση της οικονομικότητας και αποδοτικότητας της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και η βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου έργου και υπηρεσιών σε συγκεκριμένους κρίσιμους τομείς της δημόσιας δράσης,
- ο προσανατολισμός της οργάνωσης της εργασίας και των πρακτικών των δημοσίων υπηρεσιών προς τις ανάγκες των χρηστών των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και η ανάπτυξη λιτών και ευέλικτων δομών δημόσιας δράσης,
- η ενοποίηση αρμοδιοτήτων και λειτουργιών, που κατανέμονται σε πολλές υπηρεσίες ή φορείς, η αποκέντρωση κεντρικών αρμοδιοτήτων και λειτουργιών προς φορείς δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση του επιτελικού και ρυθμιστικού ρόλου της κεντρικής διοίκησης,
- η χρήση των νέων τεχνολογιών να συμβάλει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων των δημοσίων φορέων, στο πλαίσιο μιας γενικότερης επιχειρησιακής ανασυγκρότησης και ενδυνάμωσής τους. Για το σκοπό αυτό θα δημιουργηθούν ειδικοί μηχανισμοί (Διυπουργική Επιτροπή, σύστημα και διαδικασίες συντονισμού των ΕΠ «Βελτίωση διοικητικής ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και «Ψηφιακή σύγκλιση»), ώστε να υπάρξει χρονοπρογραμματισμός των αντίστοιχων δράσεων και συνέργια των αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων, που θα εξασφαλίσει την επιτυχή ενσωμάτωση των ΤΠΕ στις δημόσιες υπηρεσίες.

Η «ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» εστιάζει:

- στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου διοίκησης του προσωπικού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ορθολογική αξιοποίηση του, μέσα από την κινητικότητα, την ανάπτυξη σύγχρονων δομών διοίκησης του προσωπικού στους φορείς της δημόσιας διοίκησης, την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας, σε συνδυασμό με κίνητρα συμμετοχής του στην εκπαίδευση και την πιστοποίηση τους,
- στην ενίσχυση της υπευθυνότητας του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, στην καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών προσανατολισμένων προς τις αξίες της αποδοτικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής, και δίκαιης Δημόσιας Διοίκησης και στη βελτίωση της ποιότητας της εργασιακής ζωής του προσωπικού.

Η «δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης της εφαρμογής» εστιάζει στη διασφάλιση της απαραίτητης πολιτικής και τεχνικής υποστήριξης για την επιτυχή υλοποίηση των δράσεων και τη συστηματική τεκμηρίωση, ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης της χώρας σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της Ευρωπαϊκής και διεθνούς εμπειρίας.

Στο πλαίσιο των στόχων «Βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων πολιτικών και ενίσχυση της Ανοιχτής Διοίκησης» και «Εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της

δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών», οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν σε επιλεγμένους τομείς δημοσίων πολιτικών (π.χ. υποστήριξη επιχειρηματικότητας, ενίσχυση της απασχόλησης κ.α.) με κρίσιμη σημασία για την αναπτυξιακή διαδικασία, στην εξυπηρέτηση πολιτών και επιχειρήσεων, με παράλληλη ενίσχυση των δομών εφαρμογής τους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για τη διασφάλιση της επιτυχούς εφαρμογής του ΕΠ και την επίτευξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών αποτελεσμάτων, από τα πρώτα στάδια της περιόδου 2007-2013 θα υλοποιηθούν κατά προτεραιότητα συγκεκριμένες παρεμβάσεις κομβικού χαρακτήρα, με βάση αντίστοιχο Οδικό Χάρτη Εφαρμογής του ΕΠ.

Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται ότι θα αποτελέσουν ουσιαστικές καινοτομίες στο περιβάλλον της δημόσιας διοίκησης και σε συνδυασμό με συμπληρωματικές δράσεις που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» (όπως υποστήριξη φορέων υλοποίησης με στόχο την αναβάθμιση της διαχειριστικής τους ικανότητας στο σχεδιασμό και υλοποίηση έργων κλπ) θα συμβάλουν σημαντικά στην αποτελεσματική διαχείριση των πόρων των Ταμείων.

Σημαντικό οριζόντιο στόχο αποτελεί η αποτελεσματική ένταξη της εθνικής πολιτικής Ισότητας σε όλο το πεδίο της δημόσιας δράσης (κεντρική διοίκηση και αυτοδιοίκηση), στην ενίσχυση της αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών ισότητας με στοχευμένες παρεμβάσεις αντιμετώπισης των ανισοτήτων στη δημόσια ζωή και του αποκλεισμού ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων από αυτή. Επίσης, θα προωθηθεί ο εκσυγχρονισμός των δομών και των μηχανισμών παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής και μέτρων ισότητας, η συστηματική και ουσιαστική συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και η συνεχής διαβούλευση με τις γυναικείες οργανώσεις και ευρύτερα με την κοινωνία των πολιτών.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.4 «Διοικητικές ικανότητες», 1.2.3 Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους», καθώς και στις ΟΚΓ 9, 12, 13, 14, και 21.

4.2.5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Γενικός στόχος 13: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και την ενίσχυση της διατροφικότητας του συστήματος μεταφορών
- στη σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών
- στην αναβάθμιση υποδομών
- στην προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων

Η «αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη συμπλήρωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Προτεραιότητα δίνεται στην συμπλήρωση του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου της χώρας με έμφαση στο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων και κύριων διασυνδέσεων με τις όμορες χώρες καθώς και στη συμπλήρωση του βασικού σιδηροδρομικού άξονα της χώρας (ΠΑΘΕ/Π).

Η «ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και η ενίσχυση της διατροφικότητας του συστήματος μεταφορών» εστιάζει στη διασύνδεση των υποδομών με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Η «σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη σύνδεση των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών και των κύριων τουριστικών προορισμών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα.

Η «ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών» εστιάζει στην ενίσχυση των υποδομών Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στα αστικά κέντρα για την αντιμετώπιση των κυκλοφοριακών προβλημάτων.

Η «αναβάθμιση υποδομών» εστιάζει στον εκσυγχρονισμό των οδικών και σιδηροδρομικών υποδομών, των λιμανιών και των αεροδρομίων με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης και ασφάλειας των χρηστών.

Η «προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων» εστιάζει στη βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος παραγωγής έργων και υπηρεσιών.

Ο Γενικός Στόχος 13 είναι σε συνάφεια με την πολιτική της Ε.Ε για τον τομέα των Μεταφορών, καθώς οι βασικές ανάγκες της Ε.Ε. για τις μεταφορές, όπως διατυπώνονται στη Λευκή Βίβλο, συνοψίζονται σε τέσσερις άξονες πολιτικής:

- Απελευθέρωση των αγορών των μεταφορών
- Εξισορρόπηση της ανάπτυξης ανάμεσα στα μέσα μεταφοράς
- Αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις οδικές, αστικές και αεροπορικές μεταφορές
- Αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των μεταφορών

Η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, σε συνδυασμό με τους διαθέσιμους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, θα χρησιμοποιηθεί στην ανάπτυξη και λειτουργία των δικτύων και των υπηρεσιών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσονται οι συμβάσεις παραχώρησης για την υλοποίηση έργων μεταφορικών υποδομών, όπου έχουν ήδη υλοποιηθεί και τεθεί σε λειτουργία μείζονος κλίμακας συγκοινωνιακά έργα και έχει επομένως αποκτηθεί πολύτιμη σχετική εμπειρία στον τομέα των συγκοινωνιακών έργων.

Στον τομέα των οδικών μεταφορών, προβλέπεται κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 η ολοκλήρωση μέσω συμβάσεων παραχώρησης σημαντικών οδικών αξόνων, οι διαδικασίες των οποίων έχουν ξεκινήσει και προωθηθεί κατά την περίοδο 2000-2006.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.1 «Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών», 2. «Διασυνοριακή, Διεθνική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στην ΟΚΓ 16 «Επέκταση, βελτίωση και διασύνδεση των Ευρωπαϊκών υποδομών και ολοκλήρωση των διασυνοριακών έργων προτεραιότητας».

Γενικός στόχος 14 : Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό του ηλεκτρικού δικτύου της χώρας
- στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον

Η «ολοκλήρωση του ενεργειακού συστήματος της χώρας» εστιάζει στη διεθνή διασύνδεση της χώρας, λαμβανομένων υπόψη και των προτεραιοτήτων των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας (TEN-E), καθώς και την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό του εθνικού διασυνδεδεμένου συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της διασύνδεσης των νησιών με το ηπειρωτικό διασυνδεδεμένο σύστημα της χώρας, το οποίο αφενός εξασφαλίζει την κάλυψη των αναγκών τους και αφετέρου συμβάλλει στην αύξηση της ικανότητας εγκατάστασης μονάδων ΑΠΕ.

Η «μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο, με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον» εστιάζει στην προώθηση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, την έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων ενεργειακών τεχνολογιών καθώς και την ορθολογική διαχείριση των Ορυκτών Φυσικών Πόρων.

Ο Γενικός Στόχος 14 αντικατοπτρίζει τους στρατηγικούς τομείς καίριας σημασίας της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι είναι :

- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- Αντιμετώπιση της εξωτερικής εξάρτησης της ΕΕ από τις εισαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου
- Προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς μέσω των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε συστήματα και συνοδευτικές επενδύσεις θα δημιουργήσει ελκυστικό περιβάλλον για την περαιτέρω ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων και την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών για τους καταναλωτές.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.3 «Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη», 2.3 - 2.6 «Διασυνοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στις ΟΚΓ 11 και 16.

Γενικός στόχος 15 : Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων
- στην διαχείριση των Υδατικών Πόρων και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- στην εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος
- στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- στη διαχείριση κινδύνου
- στην αειφόρο διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος.

Η «ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων» εστιάζει στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, την υποβάθμιση, την ερημοποίηση και τη ρύπανση. Βασικό παράγοντα αποτελεί η ολοκλήρωση της υλοποίησης των έργων υποδομής για τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Η «διαχείριση των Υδατικών Πόρων και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρηση της καλής κατάστασης σε όλα τα υδατικά συστήματα, στην ανάσχεση της υποβάθμισης επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων υδατικών συστημάτων, καθώς και στη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Αυτό θα επιτευχθεί με τη διαχείριση των αστικών λυμάτων με προτεραιότητα την κάλυψη των αναγκών με βάση την κατηγοριοποίηση της Οδηγίας 91/271 και την ανάγκη συμμόρφωσης της χώρας στις απαιτήσεις της Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, την εξασφάλιση πόσιμου νερού σε επαρκείς ποσότητες και καλή ποιότητα και τη διατήρηση και αποκατάσταση καλής ποιότητας νερών κολύμβησης. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 για την επίτευξη καλής κατάστασης των επιφανειακών & υπόγειων υδάτων και τη διασυνοριακή συνεργασία για την κοινή διαχείριση των διασυνοριακών λεκανών απορροής και την εφαρμογή διατάξεων διεθνών συμβάσεων, που αφορούν την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η «εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρηση των επιπέδων ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Αυτό θα επιτευχθεί με τη στρατηγική μείωση των αέριων εκπομπών και σωματιδίων από τη βιομηχανία, τη μείωση των επιπέδων θορύβου στα αστικά κέντρα και στις ευαίσθητες σε θόρυβο περιοχές ή σε περιοχές ειδικών χρήσεων και τη διαχείριση των πηγών εκπομπής ακτινοβολίας.

Η «αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» εστιάζει στην επίτευξη του στόχου σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, στη μείωση των εκπομπών αερίων, που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην προστασία της στοιβάδας του όζοντος. Αυτό θα

επιτευχθεί με τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, του συστήματος εμπορίας ρύπων και του ειδικού χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ.

Η «διαχείριση κινδύνου» εστιάζει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου εθνικού δικτύου πολιτικής προστασίας. Αυτό θα επιτευχθεί με τη συντονισμένη οργανωτική και επιχειρησιακή αναβάθμιση όλων των Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, το συντονισμό αποκατάστασης, τις υποδομές πολιτικής προστασίας, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών, των εργαλείων και του εξοπλισμού με ταυτόχρονη αξιοποίηση των συνεργειών σε διακρατικό και διασυνοριακό επίπεδο.

Η «αιεφόρος διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος» εστιάζει στη δημιουργία ενός συνεκτικού, οργανωμένου και λειτουργικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών. Αυτό θα επιτευχθεί με την προστασία της βιοποικιλότητας, τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών και περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, τη διατήρηση και ανάδειξη φυσικών τοπίων υψηλής αισθητικής αξίας, τον ολοκληρωμένο αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό στις προστατευόμενες περιοχές και την ενσωμάτωση της συμμετοχικής διαδικασίας στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Γενικός στόχος 16 : Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής
- στην ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας

Η «βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής» εστιάζει στη δημιουργία μηχανισμών και μέσων καθώς και στην ενίσχυση των φορέων και θεσμών ελέγχου & άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής με την ανάπτυξη οικονομικών εργαλείων, την προώθηση οικονομικών μέσων εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, την αξιόπιστη περιβαλλοντική πληροφορία και την εκτίμηση των επιπτώσεων των προγραμμάτων και των έργων.

Η «ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας» εστιάζει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, στην καθιέρωση δημοκρατικών και συμμετοχικών μορφών δημόσιας διαβούλευσης μεταξύ της Πολιτείας και της Κοινωνίας των Πολιτών στο σχεδιασμό περιβαλλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων όλων των εργαζομένων στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος και στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.2 «Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη», 1.1.3 «Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη», 2.3 – 2.6 «Διασυνοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στις ΟΚΓ 11 και 14.

Γενικός στόχος 17 : Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας και
- στην τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού

Η «ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών» αφορά όλες τις περιόδους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υποδομών Σύγχρονου Πολιτισμού στα αστικά κέντρα και στον αγροτικό χώρο. Επίσης, στοχεύει στην ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών στο νησιωτικό χώρο, στους ορεινούς όγκους και κατά μήκος των σημαντικών οδικών αξόνων και των υδάτινων δρόμων.

Η «τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού» εστιάζει στην ανάπτυξη ποιοτικών υπηρεσιών και πολιτιστικών θεσμών ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας.

Για την επίτευξη των στόχων, ειδικό μέσο αποτελεί η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων για την ενίσχυση του θεσμού των χορηγιών, την ενίσχυση του τομέα του σύγχρονου πολιτισμού και τη συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε δραστηριότητες όπως οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες, η παραγωγή και εμπορία πιστών αντιγράφων κ.λ.π.

Τέλος, σημαντικό μέσο για την προώθηση των στόχων, αποτελεί η συνεργασία σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 2.3 – 2.6 «Διασυνοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία».

Στο Παράρτημα ΙΙΙ παρουσιάζονται διαρθρωτικοί δείκτες καθώς και ποσοτικοποιημένοι στόχοι σε επίπεδο κάθε μίας από τις παραπάνω θεματικές προτεραιότητες.

Στον παρακάτω Πίνακα δίνεται μια ενδεικτική κατανομή των πόρων, με όρους κοινοτικής συνδρομής, που θα διατεθούν μέσω των ΕΠ Στόχου 1 & 2 για την εξυπηρέτηση των θεματικών προτεραιοτήτων που αναλύθηκαν προηγουμένως. Δεδομένου ότι, η συνάφεια των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007–2013 με τις θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής είναι εκτεταμένη καθώς και ότι οι θεματικές προτεραιότητες και οι επιμέρους στόχοι δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους, είναι προφανές ότι τα στοιχεία του πίνακα αποτελούν μια κατά προσέγγιση εκτίμηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 - Ενδεικτική κατανομή κοινοτικής συνδρομής ανά θεματική προτεραιότητα.

Π/Υ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΕΠ Στ.1 & 2 (εκ. €)	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΒΑΡΥΤΗΤΑ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
1.432	7%	Επιχειρηματικό περιβάλλον	1,2,3
4.488	22%	Κοινωνία της γνώσης & καινοτομία	4,5,6
2.975	15%	Απασχόληση & κοινωνική συνοχή	7,8,9,10,11
505	3%	Θεσμικό περιβάλλον	12
9.844	49%	Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών ως τόπο επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης	13,14,15,16,17
806	4%	Οριζόντιες προτεραιότητες	
20.050	100%	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	

4.3 Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων

4.3.1 Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενότητων στη νέα περίοδο 2007-2013

Η διαμόρφωση πέντε προγραμματικών/αναπτυξιακών χωρικών ενότητων, όπως παρατέθηκε στο κεφάλαιο της συνολικής στρατηγικής, υπακούει σε αναπτυξιακά κριτήρια, συνδέεται άμεσα με σειρά παραγόντων, που συνοψίζουν την εμπειρία των τελευταίων 20 ετών σε ό,τι αφορά στο σχεδιασμό και την άσκηση περιφερειακής πολιτικής και αναμένεται να ενισχύσει άμεσα την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

A. Η λειτουργικότερη οργάνωση

Τα αποτελέσματα της μέχρι σήμερα ασκηθείσας περιφερειακής πολιτικής εγείρουν ερωτήματα ως προς το κατά πόσον σήμερα, με δεδομένο το μέγεθός τους, οι Περιφέρειες προσφέρονται για την άσκηση αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής. Μπορεί μάλιστα να υποστηριχθεί ότι, παρά τη σταθερή διαδικασία σύγκλισης των Περιφερειών της χώρας, η οποία έχει μέχρι σήμερα επιτευχθεί, εξακολουθεί να αναπαράγει, σε περιφερειακό επίπεδο, τη διάρθρωση των ανισοτήτων της αρχής της περιόδου σε ένα πλαίσιο περισσότερο αναπτυγμένων υποδομών αλλά και με σημαντική βελτίωση όχι μόνο των μακροοικονομικών δεικτών αλλά και της ποιότητας ζωής στο σύνολο της χώρας.

Η συγκέντρωση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων των Περιφερειών της χώρας στις πέντε χωρικές ενότητες αναμένεται να **συμβάλει σημαντικά στην ενδυνάμωση της οικονομικής λειτουργικότητας** κάθε μιας από αυτές και στην τόνωση της εξωστρέφειας τους. Το μεγαλύτερο μέγεθός τους ανταποκρίνεται καλύτερα στις νέες συνθήκες ανάπτυξης της χώρας, αλλά και στον επιδιωκόμενο διεθνή της ρόλο.

B. Κρίσιμα πληθυσμιακά, οικονομικά και χωροταξικά δεδομένα.

Η διαμόρφωση των χωρικών ενότητων συνδέεται άμεσα με την αντιμετώπιση μιας σειράς ζητημάτων που είναι χαρακτηριστικά για κάθε Περιφέρεια και η οποία με βεβαιότητα θα καταστήσει την περιφερειακή πολιτική αποτελεσματικότερη:

- **Το μέγεθος του πληθυσμού.** Με τη νέα διάρθρωση αυξάνει το μέσο μέγεθος πληθυσμού. Συνολικά η κατανομή του πληθυσμού εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από την βαρύνουσα σημασία της Αττικής, με εξαίρεση, όμως, τη χωρική ενότητα αυτή **ο πληθυσμός των λοιπών εξισορροπείται.**
- **Σχέση χωρικών ενότητων με τους άξονες ανάπτυξης της χώρας.** Με τη νέα προσέγγιση **εξισορροπείται σε μεγάλο βαθμό και η σχέση των χωρικών ενότητων με τους (υφιστάμενους αλλά και αναδυόμενους) άξονες ανάπτυξης** της χώρας. Ο ιστορικός άξονας ανάπτυξης της χώρας, ο ΠΑΘΕ, (Πάτρα- Αθήνα- Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι) αποτυπώνεται στην εγκατάσταση ενός δυισμού σε ότι αφορά την ανάπτυξη ανατολικής και δυτικής χώρας, διαμορφώνοντας ένα συγκεκριμένο πρότυπο. Η νέα προσέγγιση δημιουργεί προϋποθέσεις ενδυνάμωσης του συγκεκριμένου άξονα και εξισορρόπηση σταδιακά της αναπτυξιακής εικόνας της χώρας με την ανάδυση νέων αξόνων και την επέκταση του υφισταμένου.
- **Γεωγραφικά στοιχεία.** Κύριο στοιχείο που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί είναι η υπέρβαση των φραγμών που συνιστούν οι ορεινοί όγκοι της χώρας, οι οποίοι τη διατρέχουν από βορρά προς νότο, προσδιορίζουν τα βόρεια σύνορα της, αλλά εκτείνονται στο εσωτερικό της και προς τα ανατολικά, χωρίζοντας ουσιαστικά σε τμήματα, τις ιστορικές γεωγραφικές ενότητες. Δεύτερο, αντίστοιχης σημασίας, στοιχείο αποτελούν τα μεγάλα και μεσαίου μεγέθους νησιά της χώρας και τα νησιώτικα συμπλέγματά της. Παρά το διαφορετικό μέγεθος που τα χαρακτηρίζει, τα νησιά αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα, όπως ο προσανατολισμός προς τον τουρισμό και την οικιστική ανάπτυξη, η υποχώρηση με λίγες εξαιρέσεις των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων, κυρίως, του πρωτογενή τομέα, η μεγάλη εποχικότητα των δραστηριοτήτων, η ευαισθησία του περιβάλλοντος, το ζήτημα των συνδέσεων με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας και μεταξύ τους. **Διαμορφώνοντας ευρύτερα λειτουργικά σύνολα δημιουργεί τις προϋποθέσεις περιορισμού των προβλημάτων** που προκαλούνται από το ανάγλυφο και τη γεωγραφική δομή της χώρας.
- **Αστικότητα και ιεραρχία αστικών κέντρων.** Με τη διαμόρφωση των νέων χωρικών ενότητων συνδέεται περισσότερο η επιδιωκόμενη πολυκεντρική αστική ανάπτυξη των κύριων αστικών κέντρων με την ενδοχώρα τους και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις **ενδυνάμωσης των δικτύων** που αναδύονται σε πολλές περιπτώσεις, στο πλαίσιο του ιεραρχημένου αστικού συστήματος της χώρας. **Διαμορφώνονται έτσι, καλύτερες προϋποθέσεις συγκρότησης ενός πολυκεντρικού αστικού συστήματος διαρθρωμένου σε τρεις βαθμίδες** με βασικά του στοιχεία, στο ανώτερο επίπεδο, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Τα κύρια αστικά κέντρα κάθε χωρικής ενότητας μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης σε κάθε χωρικό σύνολο, ενώ η αναπτυξιακή δυναμική μπορεί να περιλάβει σταδιακά και τα λοιπά αστικά κέντρα καθώς και την ύπαιθρο που τα περιβάλλει συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός δυναμικού αναπτυξιακού προτύπου που θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της αγοράς.

Γ. Καλύτερη αντιμετώπιση προκλήσεων μεσοπρόθεσμα

Με τη νέα οργάνωση των χωρικών ενότητων **επιδιώκεται η διάχυση των θετικών αποτελεσμάτων των δυναμικότερων Περιφερειών στις γειτονικές Περιφέρειες**, η ανάπτυξη των οποίων παρουσιάζει καθυστέρηση και αποφεύγεται η δημιουργία Περιφερειών δύο ή τριών ταχυτήτων, χωρίς οι διαρθρώσεις που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των αναπτυξιακών διαφορών να έχουν ακόμη παγιωθεί. Επίσης, **δίνεται η ευκαιρία άσκησης στα νέα χωρικά σύνολα μιας ευέλικτης πολιτικής**, η οποία μπορεί ταυτόχρονα να στηρίζει και να ενδυναμώνει την αναπτυξιακή διαδικασία στις δυναμικές περιοχές αλλά και να συμβάλλει στην επιτάχυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας στις Περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση και απαιτούν συνεχείς και έντονες προσπάθειες. Με τον τρόπο αυτό **δίδεται η δυνατότητα να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα** όχι μόνο τα διαπεριφερειακά προβλήματα και οι ανισότητες, αλλά και **οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες**.

Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα περιφερειακής ανάπτυξης, **τονώνοντας την εξωστρέφεια τους και καθιστάμενες ικανές να ανταποκριθούν στις μεσοπρόθεσμες προκλήσεις ανταγωνισμού** καθώς και στη συνεργασία με τις γειτονικές προς αυτές περιοχές, αλλά και με τα γειτονικά κράτη, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται σε ευρωπαϊκή τροχιά.

4.3.2 Οι αναπτυξιακοί στόχοι των πέντε χωρικών ενότητων στη νέα προγραμματική περίοδο.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι θα εξυπηρετηθούν από το σύνολο των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ (Τομεακά και Περιφερειακά ΕΠ).

Χωρική ενότητα Μακεδονίας-Θράκης (Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας)

Το αναπτυξιακό όραμα της Μακεδονίας - Θράκης για την περίοδο 2007 – 2013 συμπυκνώνεται στη δημιουργία μιας βιώσιμης ανταγωνιστικής περιφερειακής οικονομίας με έντονο εξωστρεφή προσανατολισμό και εσωτερική οικονομική, κοινωνική, χωρική και διοικητική συνοχή.

Ο προσανατολισμός αυτός στηρίζεται στην ανάδειξη του ρόλου της χωρικής ενότητας ως κόμβου ενέργειας και μεταφορών διεθνούς ακτινοβολίας, στην ενίσχυση του πολυκεντρικού αστικού συστήματός της με τις αναδυόμενες δικτυώσεις μεταξύ συγκεκριμένων αστικών κέντρων και στην αναβάθμιση του ρόλου του μητροπολιτικού κέντρου της Θεσσαλονίκης σε κέντρο υπηρεσιών και καινοτομίας.

Ο στόχος είναι πολυλειτουργικός και δίνει έμφαση στην:

- **αξιοποίηση της θέσης της χωρικής ενότητας** στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα των Βαλκανίων, καθώς και της εγγύτητας στις αναδυόμενες αγορές της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου.
- υποστήριξη της **καινοτομικής επιχειρηματικότητας**, ώστε να αναπτυχθούν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και να δοθεί μια σημαντική ώθηση στην αύξηση της απασχόλησης. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και η συγκρότηση της περιφερειακής αγοράς εργασίας σύμφωνα με τις ανάγκες μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής αναβάθμισης των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων και της παραγωγικότητας της εργασίας.
- **ισόρροπη και βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη** με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων και μεγαλύτερη συμμετοχή όλων στα αποτελέσματα της ανάπτυξης. Η άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων θα συμβάλει στη συνοχή του βορειοελλαδικού χώρου, στη δημιουργία περιφερειακής συνείδησης, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών πολιτικών και δράσεων, στη δημιουργία λειτουργικών δικτυώσεων, σε κοινές δράσεις και στη δημιουργία μιας συμπαγούς χωρικής ενότητας.

Κύρια αναπτυξιακή επιλογή για την **Κεντρική Μακεδονία**, τόσο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων όσο και για την εκμετάλλευση ευκαιριών στο πλαίσιο της οικονομίας της

γνώσης, είναι η ανάπτυξη μιας περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, με στόχο το μετασχηματισμό της σε περιοχή καινοτομίας, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης. Παράλληλα, η γεωγραφία της περιοχής διαμορφώνει ένα εξαιρετικά ευνοϊκό υπόβαθρο για την ανάπτυξη της Κεντρικής Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης και τη διαμόρφωσή της σε μητροπολιτικό βαλκανικό Κέντρο, αλλά και πόλο διακρατικής συνεργασίας και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης.

Σημαντικές προϋποθέσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η **ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων μεταφορών** και η βελτίωση της προσπελασιμότητας της Περιφέρειας, τόσο στο επίπεδο του ΠΣΘ (με παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση των μεταφορικών υποδομών εντός της μητροπολιτικής περιοχής) όσο και στην ευρύτερη περιφέρεια. Παράλληλα, ο ρόλος της Περιφέρειας στη ΝΑ Ευρώπη και ιδιαίτερα στα Βαλκάνια αναμένεται να ενισχυθεί μέσω της ολοκλήρωσης ένταξής της στα διευρωπαϊκά δίκτυα, της αύξησης των διασυνοριακών διευκολύνσεων και της ανάπτυξης των συνδυασμένων μεταφορών.

Η ενίσχυση της εξωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας θα επιτευχθεί μέσω της τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στους κλάδους του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, την **παροχή υπηρεσιών στήριξης προς τις επιχειρήσεις** με στόχο την αναβάθμιση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας ιδιαίτερα σε κλάδους που πλήττονται από το διεθνή ανταγωνισμό, την **ενδυνάμωση του περιφερειακού ιστού ερευνητικών, επιχειρηματικών και καινοτομικών δομών** (Ζώνη Καινοτομίας Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Πόλος Καινοτομίας Κεντρικής Μακεδονίας, σύστημα Θερμοκοιτίδων, spin-off εταιριών, clusters τεχνολογικών εταιριών), της προώθησης της χρήσης ΤΠΕ και της παροχής ψηφιακών υπηρεσιών σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας αλλά και της προώθησης της τοπικής επιχειρηματικότητας σε τομείς που αξιοποιούν ΤΠΕ.

Τέλος, σημαντική θέση στη στρατηγική κατέχουν δράσεις προστασίας και ανάδειξης του φυσικού –δομημένου περιβάλλοντος, ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων καθώς και βελτίωσης και ορθολογικής διαχείρισης των υποδομών περιβάλλοντος.

Στη **Δυτική Μακεδονία** έμφαση θα δοθεί στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα της ενέργειας βελτιώνοντας τη διασύνδεσή της με το τοπικό παραγωγικό σύστημα, ενώ εξαιρετικής σημασίας είναι και η δημιουργία μόνιμης δομής Περιφερειακού Πόλου Καινοτομίας για την Ενέργεια. Επιπλέον, η στρατηγική θα εστιάσει στη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό της παραγωγικής δομής με την υιοθέτηση της καινοτομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, έμφαση θα δοθεί στο σχεδιασμό και την υλοποίηση Περιφερειακού Σχεδίου Έρευνας και Καινοτομίας με έμφαση στη διαμόρφωση και την υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε επιλεγμένα clusters της Περιφέρειας.

Τέλος, θα επιδιωχθούν η ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας με την παράλληλη υιοθέτηση καινοτόμων τεχνολογιών αξιοποίησης και επανάχρησής τους, η διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων καθώς και η αποκατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και ακουστικού περιβάλλοντος.

Στην **Ανατολική Μακεδονία - Θράκη** που παρουσιάζει μεγαλύτερο αναπτυξιακό έλλειμμα, η στρατηγική θα εστιάσει σε επιλογές που θα διασφαλίσουν υψηλό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για την επίτευξη της σύγκλισης. Ετσι, προτεραιότητα θα δοθεί στην ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των κάθετων οδικών αξόνων και πολύτροπων μεταφορών (μεθοριακοί σταθμοί αλλά και στην προσαρμογή του σχεδιασμού των τμημάτων σύνδεσης της Εγνατίας με χώρους οικονομικών δραστηριοτήτων. Ακόμη, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στην προσέλκυση νέων επενδύσεων με στόχο τις νέες γειτονικές αγορές, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων. Παράλληλα, η ανάπτυξη ηλεκτρονικών συναλλαγών και υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη για την ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η ολοκλήρωση των αστικών ευρυζωνικών υποδομών, η δημιουργία ευρυζωνικών ή ασύρματων δικτύων στους τουριστικούς πόλους και η ενσωμάτωσή τους στην Περιφερειακή οικονομία Έμφαση τέλος θα δοθεί στην αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος (π.χ. προστασία της ποιότητας επιφανειακών και υπόγειων υδάτων) και την ορθολογική διαχείριση ενεργειακών πόρων, αξιοποιώντας τα γεωθερμικά αποθέματα (εναλλακτικές μορφές ενέργειας).

Χωρική ενότητα Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, και Ιονίων Νήσων

Διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χωρικής ενότητας, η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης και η αύξηση της παραγωγικότητας για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της περιοχής προγραμματισμού

Τρεις αναπτυξιακές προτεραιότητες εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χωρικής ενότητας: 1) Ελκυστικότητα της περιοχής προγραμματισμού ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης, 2) Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας στην περιοχή προγραμματισμού και 3) Άμβλυνση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Έτσι:

Η **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας** θα εστιάσει στην ανάπτυξη αλλά και την επιτάχυνση ολοκλήρωσης των υποδομών και των υπηρεσιών (π.χ. ολοκλήρωση μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών) και συγκεκριμένα η δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Αξονα της ΠΑΘΕ Κόρινθος-Πάτρα) που θα συμβάλουν στη βελτίωση του επιπέδου μεταφορών και θα δράσουν ως αναπτυξιακό εργαλείο οικονομικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού για το σύνολο της χωρικής ενότητας. Σημαντική θέση επίσης κατέχουν παρεμβάσεις στο πλαίσιο συνδυασμένων μεταφορών (ανάπτυξη εμπορευματικών σταθμών).

Έμφαση θα δοθεί επίσης στην αύξηση των επενδύσεων σε τομείς έντασης γνώσης και τον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού δυναμικού σε υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η προώθηση και ενίσχυση της συνεργασίας ΑΕΙ, ΤΕΙ, ερευνητικών ινστιτούτων και επιχειρήσεων, η ίδρυση νέων και ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων με έμφαση στην καινοτομία και νέες τεχνολογίες αλλά και η δημιουργία καινοτόμων προϊόντων με την αξιοποίηση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Περιφέρειας.

Δεδομένων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων από πλευράς κλίματος, γεωγραφικής θέσης, φυσικών και αρχαιολογικών-πολιτιστικών πόρων σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής θα αποτελέσει η ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές -εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Έμφαση, τέλος, θα δοθεί σε παρεμβάσεις προστασίας και βελτίωσης του αστικού και δομημένου περιβάλλοντος (π.χ. ανάπτυξη περιβαλλοντικών υποδομών επεξεργασίας διαχείρισης και αξιοποίησης στερεών και υγρών αποβλήτων) αλλά και στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας.

Η **Περιφέρεια Πελοποννήσου** θα στοχεύσει στη βελτίωση της ελκυστικότητάς της με την ολοκλήρωση των υποδομών για τη λειτουργική διασύνδεση των περιοχών της ενδοχώρας μεταξύ τους αλλά και με τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας που συγκεντρώνουν σημαντικές υπηρεσίες περιφερειακής και τοπικής κλίμακας. Ειδικότερα, θα δοθεί έμφαση στην ολοκλήρωση των βασικών οδικών αξόνων αλλά σε συμπληρωματικές παρεμβάσεις σε δευτερεύουσες συνδέσεις (π.χ. ημιαστικές ή ορεινές περιοχές).

Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί επίσης στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και στην παραγωγική διαδικασία και την εφαρμογή καινοτομιών. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδιωχθεί ειδικότερα η συνεργασία φορέων με ερευνητικά κέντρα για την ανάπτυξη καινοτομικών μεθόδων παραγωγής π.χ. στον αγροτικό τομέα. Επιπλέον, έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη και την προώθηση της χρήσης ΤΠΕ από τις υπηρεσίες δημοσίου για την εξυπηρέτηση των πολιτών (και ειδικότερα στις απομακρυσμένες περιοχές), αλλά και στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών. (π.χ. ηλεκτρονικό εμπόριο). Έμφαση τέλος θα δοθεί στην αξιοποίηση των αξιόλογων φυσικών και αρχαιολογικών/πολιτιστικών χώρων με τη συντήρηση και την ανάδειξη ιστορικών τόπων και μνημείων αλλά και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων** θα εστιάσει στην αναβάθμιση της ποιότητας και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με νέες και εναλλακτικές δυνατότητες προσαρμοσμένες στην τοπική ταυτότητα, σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση και τον αναπροσανατολισμό της οικονομίας του αγροτικού χώρου και τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης του δευτερογενή τομέα.

Έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση των συνεργασιών των δημόσιων ερευνητικών φορέων (αξιοποίηση του Ιονίου Πανεπιστημίου) με επιχειρήσεις και παραγωγικούς φορείς, για την ενίσχυση της παραγωγής εφαρμοσμένης έρευνας και τεχνολογίας, τη σύνδεση

επιχειρηματικότητας και καινοτομίας και τον προσανατολισμό των τοπικών παραδοσιακών κλάδων και των νέων επιχειρήσεων σε κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Επίσης, θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά και αναπτυξιακή τοπολογία, όπως σε αστικές, απομονωμένες, μειονεκτικές, παράκτιες περιοχές, με σκοπό την συμβολή στην επίτευξη της χωρικής συνοχής.

Με δεδομένο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των νησιών θα δοθεί έμφαση τόσο στις μεταξύ τους συνδέσεις (θαλάσσιες συνδέσεις και υποδομές λιμένων) όσο και στις συνδέσεις των νησιών με τον ηπειρωτικό κορμό της χωρικής ενότητας. Τέλος, έμφαση θα δοθεί στον εμπλουτισμό και τη βελτίωση υδάτων για ύδρευση, ολοκλήρωση και εκσυγχρονισμό των δικτύων άντλησης και διανομής πόσιμου νερού, με προτεραιότητα στις περιοχές που αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα. Ειδική μέριμνα θα ληφθεί για την υλοποίηση σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων σε συνδυασμό με περιβαλλοντική αποκατάσταση περιοχών.

Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τη δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χωρικής ενότητας σε ένα νέο περιβάλλον όπου κύριο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα. Τα αστικά κέντρα αποτελούν τα δυναμικά σημεία στα οποία θα στηριχθεί η συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Η στρατηγική εστιάζει στην ολοκλήρωση του μεταφορικού ιστού και τη λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών υποδομών, που θα συμβάλουν στη μείωση της ενδο-περιφερειακής ανισορροπίας, θα ενθαρρύνουν τη διαπεριφερειακή συνεργασία και θα συμβάλουν στην ενδυνάμωση των περιφερειακών πόλων ανάπτυξης. Κοινή συνιστώσα αποτελεί και η έμφαση στην επένδυση στη γνώση και την καινοτομία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της χωρικής ενότητας. Ετσι:

Η **Περιφέρεια Θεσσαλίας** θα εστιάσει στη διαμόρφωση καινοτομικού περιβάλλοντος, που θα ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια με την προώθηση συνεργασιών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και παραγωγικών φορέων. Επίσης θα δώσει έμφαση στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας και υπηρεσιών με την ενίσχυση συλλογικών μορφών δράσης των επιχειρήσεων.

Παράλληλα έμφαση θα δοθεί στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας με την οργάνωση της τουριστικής ανάπτυξης των θεσσαλικών περιοχών με γνώμονα τη διαφύλαξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ειδικότερα, θα επιδιωχθεί η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τουριστική δραστηριότητα, γεωργική ρύπανση, υπερ-αλίευση αλλά και η ορθολογική διαχείριση των υδάτων.

Η **Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας** θα προωθήσει την ανασυγκρότηση του παραγωγικού της ιστού προς τομείς, κλάδους και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, οι οποίοι ενσωματώνουν τις εξελίξεις στην τεχνολογική πρόοδο και στην καινοτομία με τρόπο που να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο συνεργιών μεταξύ των τριών τομέων παραγωγής, του πρωτογενή τομέα στις πεδινές περιοχές και των ήπιων και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή της ενδοχώρα και την Εύβοια. Επιπλέον, η στρατηγική θα εστιάσει στην ενίσχυση του τοπικού ερευνητικού δυναμικού και την προσέλκυση ερευνητών από το εξωτερικό και την προώθηση της συμμετοχής ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων σε κοινές δράσεις με άλλες χώρες της ΕΕ.

Σημαντικό στόχο αποτελεί η ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου καθώς και των τροφοδοτικών αξόνων του και των συνδέσεων με τις κύριες πύλες της χώρας. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στη διασφάλιση της προστασίας και της αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος από την αυθαίρετη οικιστική δραστηριότητα αλλά και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την ανάπτυξη αειφορικών μεθόδων αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας. Τέλος, έμφαση θα δοθεί στην αποδοτικότερη και περιβαλλοντικά αναβαθμισμένη αξιοποίηση των εγχώριων ενεργειακών πόρων και την προώθηση των ΑΠΕ.

Στην **Περιφέρεια Ηπείρου** θα επιδιωχθεί η ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών (Εγνατία οδός και ανάπτυξη συνδέσεων) αλλά και υποδομών διαμεταφορικού εμπορίου, η

οποία και θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση του στόχου για ανάδειξη της Ηπείρου σε Δυτική Πύλη της Χώρας προς την ΕΕ και τα Βαλκάνια, θα συμβάλει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, στην βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες που προσδιορίζουν την ποιότητα ζωής. Παράλληλα, έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση των τηλεπικοινωνιών με την ταυτόχρονη πρόσβαση σε ευρυζωνικές γραμμές αλλά και την ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις και ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές.

Επίσης, θα προωθηθεί η καινοτομική ικανότητα και επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα με την ενίσχυση της έρευνας για τη δημιουργία νέων προϊόντων, την περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την. Ετσι, θα προωθηθεί ιδίως η δημιουργία – ανάπτυξη περιφερειακών πόλων καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας για την Ήπειρο και η ανάπτυξη δικτύων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη διερεύνηση των τεχνολογικών προοπτικών σε επιλεγμένους κλάδους. Για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα προωθηθεί η δημιουργία οργανωμένων χώρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης στις ΜΜΕ.

Δεδομένου ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για την Ήπειρο ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά της πλεονεκτήματα, όπως η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και οι ήπιες μορφές τουρισμού σε συνδυασμό με το κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο στις παραθαλάσσιες περιοχές, η Περιφέρεια θα επιδιώξει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Έμφαση θα δοθεί και σε δράσεις ανάδειξης και συντήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου. Τέλος, έμφαση θα δοθεί και στην κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και οικοσυστημάτων- Περιοχές NATURA 2000.

Χωρική ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου)

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάδειξη της ελκυστικότητας της αναπτυξιακής χωρικής ενότητας Κρήτης και νήσων Αιγαίου, σε συνθήκες αειφόρου ανάπτυξης.

Ο στόχος θα επιτευχθεί με έμφαση στη λειτουργική ενδοπεριφερειακή και διαπεριφερειακή διασύνδεση των περιοχών της χωρικής ενότητας, με την ανάπτυξη υποδομών μεταφορών και τη χρήση ΤΠΕ. Επίσης, θα ενισχυθεί η καινοτόμος επιχειρηματικότητα, με την παράλληλη ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών, την αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων ως συγκριτικό πλεονέκτημα και την προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τέλος, ο στόχος της διασφάλισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων θα επιδιωχθεί σε συνδυασμό με την αξιοποίηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Στην **Περιφέρεια Κρήτης**, για την αναβάθμιση του ρόλου της στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, θα προωθηθεί ανάδειξη του Ηρακλείου σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή, με δεδομένη την ύπαρξη άλλων ισχυρών και ήδη ανεπτυγμένων λιμανιών, τόσο στην ανατολική όσο και στην κεντρική Μεσόγειο. Μέσα από την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων, δηλ. της θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης και εμπειρίας, θα προωθηθεί η ανάδειξη της σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο, ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.

Παράλληλα, καίριας σημασίας είναι η ολοκλήρωση και η αναβάθμιση του οδικού δικτύου και των λιμένων της Περιφέρειας, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου, με απώτερο σκοπό την ουσιαστική βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας, βασικής παραμέτρου βελτίωσης της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και συνακόλουθα της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της.

Μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων για ΑΠΕ σε συνδυασμό με δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας, σε συνεργασία και με τον ιδιωτικό τομέα, θα χρησιμεύσει ως πιλοτική Περιφέρεια - κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εφαρμογές ΑΠΕ στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Επιπλέον, θα δοθεί έμφαση στην ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας

γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα, σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικά ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδιωχθεί η υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παράγουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στην ευρύτερη διάδοση και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Τέλος, έμφαση θα δοθεί και στον επαναπροσδιορισμό του τουριστικού προϊόντος και τη διασύνδεσή του με την πολιτιστική κληρονομιά.

Η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**, θα εστιάσει στη βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας. Ετσι, θα δώσει έμφαση στην ανάπτυξη λιμένων και τη βελτίωση των θαλάσσιων συνδέσεων.

Παράλληλα, θα δώσει έμφαση στην προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα επιδιώξει τη συμμετοχή στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών. Η επιλογή αυτή, ως προτεραιότητα ανάπτυξης κατά την νέα προγραμματική περίοδο, θα γίνει αφορμή να προωθήσει άμεσα την διαπεριφερειακή και διακρατική συνεργασία.

Έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές) ιδίως στις απομακρυσμένες περιοχές αλλά και στην προώθηση της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.

Τέλος, η Περιφέρεια θα εστιάσει σε παρεμβάσεις ποιοτικής αναβάθμισης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος και τη διασύνδεση με την πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπικά προϊόντα, ενώ παράλληλα θα προωθηθούν δράσεις προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος από φαινόμενα εξάντλησης πανίδας και ρύπανσης αλλά και δράσεις επεξεργασίας υδάτων (λύματα).

Η **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου** θα εστιάσει στη βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και τη λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, με παράλληλη ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).

Έμφαση θα δοθεί και στην ενίσχυση της βιώσιμης επιχειρηματικότητας σε δραστηριότητες συμπληρωματικές στον τουρισμό και τον αγροτικό τομέα, ενώ θα επιδιωχθεί και η εγκατάσταση και η χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πχ ευρυζωνικά δίκτυα) για τη βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών, ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές.

Παράλληλα, μεγάλη σημασία στη στρατηγική θα δοθεί στη βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, με δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον ανάγεται πλέον στον κυρίαρχο πλουτοπαραγωγικό της πόρο, για την προώθηση και επίτευξη του στόχου της, για αειφόρο / βιώσιμη ανάπτυξη. Ετσι, θα προωθηθούν παρεμβάσεις όπως αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και διανομή του πόσιμου νερού, για μείωση των απωλειών και κάλυψη των αναγκών, κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων ΕΕΛ για την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων.

Χωρική ενότητα Αττικής

Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Περιφέρειας Αττικής, ως ευρωπαϊκής μητρόπολης στο χώρο της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου.

Η επίτευξη του οράματος θα εστιάσει στην προσπάθεια καθιέρωσης της Περιφέρειας ως Διεθνούς Επιχειρηματικού Κέντρου, τη βελτίωση της εξωστρέφειας του τοπικού παραγωγικού συστήματος και τη διευκόλυνση της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών.

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Αττικής συναρτάται άμεσα με την ποιότητα των υποδομών της. Έτσι, κρίσιμης σημασίας για την Αττική θα είναι οι παρεμβάσεις αναβάθμισης-επέκτασης του τομέα αστικών μεταφορών αλλά και βελτίωσης συγκοινωνιακών υποδομών, για τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών αλλά και την αύξηση του μεριδίου των μέσων μαζικής μεταφοράς στη μετακίνηση θα ενισχύσουν τις κοινωνικές και οικονομικές τάσεις που ήδη διαφαίνονται και θα επιτρέψουν την προσέγγιση στο μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, μείζονος σημασίας ενίσχυση του ρόλου της Αττικής σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σαν κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου και βασική πύλη εισόδου στην Ε.Ε είναι και η ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών για την καλύτερη διασύνδεση με τα λιμάνια και τους μεγάλους οδικούς διαπεριφερειακούς άξονες (π.χ. συντονισμένη ανάπτυξη των Εμπορευματικών Κέντρων της Περιφέρειας στην Ανατολική Αττική: Λαύριο –Μενίδι).

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Περιφέρειας και την ανάδειξη της Αττικής Μητρόπολης ως πόλου ανταγωνιστικότητας, επιχειρηματικών ευκαιριών και καινοτομίας, η στρατηγική θα εστιάσει στην προώθηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ΕΤΑ, εστιασμένων σε κλάδους υψηλής προτεραιότητας που θα συμβάλουν στην αναδιάρθρωση των παραγωγικών τομέων προς τομείς, νέα προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και πιο φιλικά προς το περιβάλλον. Ακόμη, προτεραιότητα θα δοθεί στην εφαρμογή δράσεων που συμβάλλουν στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες από υπάρχουσες ή νέες επιχειρήσεις (spin-offs), στη δημιουργία νέων καινοτόμων επιχειρήσεων (start-ups), στην υποβοήθηση μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις αλλά και στην ενίσχυση άυλων (soft) υποδομών που προάγουν ευθέως την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, όπως η προώθηση της δημιουργίας τεχνολογικών πάρκων και της δικτύωσής τους μέσω συσπειρώσεων (clustering) με Πανεπιστήμια και άλλους ερευνητικούς φορείς, η δημιουργία δικτύων επίδειξης για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των ΜΜΕ, δίκτυα καινοτομίας, διαχείρισης γνώσης, προσαρμοστικότητας κ.λπ.).

Έμφαση θα δοθεί σε υποδομές διαχείρισης των υγρών και στερεών αποβλήτων, στην εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ και τη μείωση του κινδύνου από φυσικές καταστροφές, τομέα που η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει υψηλή επικινδυνότητα (πυρκαγιές, πλημμύρες).

Έμφαση τέλος θα δοθεί στη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στα διάφορα γεωγραφικά τμήματα της με παρεμβάσεις προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης και των ίσων ευκαιριών, ιδιαίτερα σε θύλακες με υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής και λειτουργία της πόλης που υστερούν ως προς την οικονομική ανάπτυξη, αφού υπάρχει σημαντική συγκέντρωση ευαίσθητων για τον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων πληθυσμού όπως είναι οι εθνικές μειονότητες, οι μετανάστες, οι νέοι και οι γυναίκες.

Τέλος, έμφαση θα δοθεί σε παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στο μετασχηματισμό του αστικού τοπίου μέσω της αναζωογόνησης συγκεκριμένων περιοχών, την εφαρμογή εκτεταμένων αναπλάσεων και την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, π.χ. ευρείας κλίμακας παρεμβάσεις που αφορούν είτε στην αξιοποίηση μητροπολιτικών πάρκων, είτε στην αξιοποίηση ζωνών με ομοιογενή χαρακτηριστικά και σημαντικές προοπτικές προσέλκυσης δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας (βιομηχανία, εμπόριο, logistics, έρευνα και ανάπτυξη-διάχυση τεχνολογίας, υπηρεσίες, αναψυχή, τουρισμός-πολιτισμός, ναυτιλία κ.λπ.). Μπορεί π.χ. να περιληφθεί η πιλοτική αξιοποίηση περιοχών, με έμφαση στη συνδυαστική αναζωογόνηση υποβαθμισμένης περιοχής (όπως π.χ. Βοτανικός), με αποσυμφόρηση και μεταφορά δραστηριοτήτων από κορεσμένη περιοχή (όπως π.χ. Λ. Αλεξάνδρας), η αξιοποίηση τμήματος του παραλιακού μετώπου της Αττικής αλλά και η αξιοποίηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων και η ανάδειξη εγκαταστάσεων και λειτουργιών μητροπολιτικού χαρακτήρα.

4.3.3 Περιφερειακή στρατηγική για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού

Μέσα από την Περιφερειακή Στρατηγική αντιμετωπίζονται τα προβλήματα κατά Περιφέρεια που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης έχει ήδη διαπιστωθεί ότι παρά τις διαφορετικές αναπτυξιακές επιδόσεις κάθε Περιφέρειας, και κατά συνέπεια τη διαφοροποίηση της επιλεξιμότητάς τους κατά την επόμενη περίοδο προγραμματισμού, όσα έχουν επιτευχθεί είναι εκτεθειμένα στις πιέσεις της αγοράς κεφαλαίων και προϊόντων που

προέρχονται από τον εγχώριο και διεθνή ανταγωνισμό, ενώ οι διαρθρωτικές αδυναμίες της χώρας καθιστούν τις εξελίξεις στον τομέα της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης ιδιαίτερα ευαίσθητες.

Αντίστοιχα σημαντική ευαισθησία παρουσιάζουν και οι τομείς της φτώχειας και της κοινωνικής πολιτικής σε συνδυασμό με το σύνολο των εξελισσόμενων μετασχηματισμών της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Έτσι, παράλληλα με την διαφοροποίηση των Περιφερειών της χώρας με κριτήριο τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις, καταγράφονται και σημαντικές διαφοροποιήσεις των Περιφερειών της χώρας με κριτήριο τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, στην ανεργία, στην φτώχεια, καθώς και στους τομείς αρμοδιότητας της κοινωνικής πολιτικής.

Η σύγκριση των δύο αυτών στοιχείων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι δύο αυτές τάσεις, δηλαδή οι αναπτυξιακές επιδόσεις και τα στοιχεία που σχετίζονται με τον τομέα δράσης του ΕΚΤ, **δεν εξελίσσονται κατά τρόπο ευθέως ανάλογο μεταξύ τους.**

Το κύριο στοιχείο αυτής της διαφοροποίησης προκύπτει από την ιδιαίτερη ευαισθησία των ζητημάτων που συνδέονται με την επιτυχή σύζευξη της ζήτησης με την προσφορά εργασίας, το ρυθμό μεταβολής του εργατικού δυναμικού (εξαιτίας της ύπαρξης περισσότερων γυναικών και νέων ή και μεταναστών στην εργασία), την εξέλιξη της ανεργίας, της φτώχειας και της κοινωνικής πολιτικής, καθώς και της άνισης επιπτώσεως στο χώρο (διοικητικό και γεωγραφικό), αλλά και στις διάφορες κοινωνικές ομάδες - οι οποίες βρίσκονται κατά διαφορετικό τρόπο εκτεθειμένες στις ασκούμενες πιέσεις -σε σχέση ουσιαστικά με τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε Περιφέρειας.

Η συγκεκριμένη επομένως στρατηγική σε περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο πάντα των θεσμικών πλαισίων που ισχύουν, πρέπει να αναπτυχθεί σε δύο επίπεδα, ένα γενικό για το σύνολο των Περιφερειών της χώρας το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων, και ένα εξειδικευμένο κατά Περιφέρεια το οποίο στοχεύει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζουν ιδιαίτερη έξαρση σε συγκεκριμένες Περιφέρειες και συνδέεται με την προώθηση των στόχων της συγκεκριμένης πολιτικής. **Η στρατηγική θα υλοποιηθεί από το ΕΠ «Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού».**

Η επαγγελματική κατάρτιση και η δια βίου μάθηση των απασχολούμενων, η ενίσχυση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας των ομάδων που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα (γυναίκες, νέοι, ειδικές πληθυσμιακές ομάδες) μέσω της αποτελεσματικότερης σύζευξης της ζήτησης με την προσφορά εργασίας και η προώθηση της «ευελιξίας με ασφάλεια» στην αγορά εργασίας, αποτελούν τους κύριους άξονες της στρατηγικής μέσα από τους οποίους οι ενέργειες θα εστιάσουν στη μείωση του αριθμού των ανέργων και των κινδύνων έκθεσης στη φτώχεια. Επιπλέον, έμφαση θα δοθεί στις πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης αλλά και σε πολιτικές που θα λαμβάνουν υπόψη τον ειδικό χαρακτήρα της Περιφέρειας δηλ. τον ορεινό, μειονεκτικό, νησιωτικό της χαρακτήρα.

A. Χωρική ενότητα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας

Οι τρεις περιφέρειες απαρτίζουν την χωρική ενότητα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Προφανώς η στρατηγική αποτελείται από ένα κοινό στοιχείο και μια σειρά διαφοροποιημένων παρεμβάσεων κυρίως ως προς την έντασή τους. Άλλωστε η διαφοροποίηση της κατάταξης των τριών Περιφερειών συνδέονται με την ιδιαιτερότητα της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας η οποία αποτελεί την πλέον προβληματική περιφερειακή αγορά εργασίας της χώρας παρά τις σχετικά υψηλές αναπτυξιακές της επιδόσεις.

Σε ότι αφορά τα προβλήματα κοινωνικής ενσωμάτωσης δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σε πρώτη θέση βρίσκονται οι ανάγκες παρέμβασης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το πρόβλημα καθίσταται ιδιαίτερα έντονο αν συνδυαστούν τα προβλήματα φτώχειας, απασχόλησης και αγοράς εργασίας και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Στην περίπτωση αυτή η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι η πλέον προβληματική.

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Με κριτήριο το σύνολο των δεδομένων της αγοράς εργασίας και της ανεργίας η Περιφέρεια κατατάσσεται στην ενδιάμεση κατηγορία στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας. Σε ότι αφορά την ανεργία η Περιφέρεια κατατάσσεται στην κατηγορία που παρουσιάζει τα πλέον

έντονα προβλήματα, ενώ με τα κριτήρια της απασχόλησης κατατάσσεται στην κατηγορία των περιφερειών με σχετικά περιορισμένα προβλήματα. Τέλος με κριτήριο την έκθεση στη διακινδύνευση φτώχειας η Περιφέρεια αποτελεί μετά την Ήπειρο την πλέον απειλούμενη Περιφέρεια της χώρας. Η κατάσταση αυτή συνδέεται με τον ακριτικό της και συνοριακό της χαρακτήρα, κάτι που από μειονέκτημα μπορεί να μεταβληθεί σε πλεονέκτημα λόγω της διεύρυνσης της Ε.Ε., με την σημαντική σημασία του πρωτογενή τομέα τόσο στη διαμόρφωση του ΑΕΠ όσο και στην απασχόληση, με την αποβιομηχάνιση των τελευταίων ετών καθώς και με την βραδύτητα προσαρμογής του παραγωγικού προτύπου και του προτύπου απασχόλησης της Περιφέρειας στις απαιτήσεις της αγοράς.

Η πολιτική αύξησης των νέων και αναπλήρωσης των απωλεσθέντων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα στο πρωτογενή τομέα, πρέπει να στηρίζεται στην **ενδυνάμωση των τάσεων προσαρμογής του προτύπου απασχόλησης** σε μια σύγχρονη οικονομία μέσα από την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και κλάδων που πλήττονται (επιπτώσεις αποβιομηχάνισης), τη προσέλκυση βιώσιμων επιχειρήσεων στην Περιφέρεια και κινητοποίηση της ενδογενούς επιχειρηματικότητας.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Η συγκεκριμένη Περιφέρεια αποτελεί το γεωγραφικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδος, είναι και αυτή μια συνοριακή Περιφέρεια και εμφανίζει αντίστοιχα προβλήματα αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης όπως και η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, αν και μικρότερης έντασης λόγω της αυξημένης αστικότητας της. Παρά το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη Περιφέρεια βρίσκονται σημαντικά αστικά κέντρα, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα εξακολουθεί να είναι υψηλή. Η Περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα στην ανεργία και στην απασχόληση προφανώς εξ αιτίας της μετεγκατάστασης βιομηχανιών εκτός των συνόρων και της αδυναμίας προσέλκυσης επενδύσεων. Αντίθετα ο κίνδυνος έκθεσης σε φτώχεια, εμφανίζεται σχετικά περιορισμένος εξ αιτίας, προφανώς, των μεγάλων αστικών συγκεντρώσεων.

Οι σχετικές με την αγορά εργασίας δράσεις θα πρέπει να εστιάσουν στην **ενδυνάμωση των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την πρωτογενή παραγωγή** των δυτικών περιοχών της Περιφέρειας, με τον **εκσυγχρονισμό του παραγωγικού προτύπου** και άλλων περιοχών της Περιφέρειας και με τη στήριξη παραδοσιακών ευγενών προϊόντων. Οι παρεμβάσεις στη μεταποίηση, εξαιτίας του σημαντικού αστικού κέντρου της Θεσσαλονίκης, πρέπει να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της αποβιομηχάνισης στηρίζοντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστικότητα των κλάδων της μεταποίησης. Ο τομέας των υπηρεσιών και του τουρισμού μπορεί να αποτελέσει πρόσθετο δυναμικό παράγοντα ανάπτυξης σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των υπηρεσιών της πόλης καθώς και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την θάλασσα (δεύτερη κατοικία, διαφοροποιημένη τουριστική δραστηριότητα).

Επιπλέον, η διοίκηση των αστικών κέντρων της Περιφέρειας στο ημερήσιο σύστημα της Θεσσαλονίκης μέσα από την ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και προσαρμογών μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της αγοράς εργασίας.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η Δυτική Μακεδονία αποτελεί εφόσον συντηρηθούν οι δείκτες της ανεργίας και της απασχόλησης, την Περιφέρεια με τα πλέον έντονα προβλήματα στην αγορά εργασίας σε επίπεδο χώρας. Συγκεκριμένα η Περιφέρεια παρουσιάζει τα μεγαλύτερα προβλήματα ανεργίας, και σε ότι αφορά την απασχόληση υπολείπεται σε έκταση προβλημάτων μόνο της Περιφέρειας του Β. Αιγαίου. Δεν ισχύει ωστόσο το ίδιο στον τομέα της φτώχειας καθώς η Δυτική Μακεδονία κατατάσσεται στην τέταρτη θέση στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών της χώρας με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο.

Οι λόγοι αυτού του φαινομένου συνδέονται με τις δυσκολίες μετασχηματισμού του παραγωγικού προτύπου της Περιφέρειας από παραδοσιακό σε σύγχρονο, με την συρρίκνωση του πρωτογενή, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές, την αποβιομηχανοποίηση λόγω μείωσης της ανταγωνιστικότητας παραδοσιακών δραστηριοτήτων (π.χ.: γουνοποιία) και με την καθοριστική σημασία του κλάδου παραγωγής ενέργειας στην Περιφέρεια, παράγοντες οι οποίοι συντείνουν στη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων και στην αύξηση των ανέργων. Επισημαίνεται δε ότι ο κλάδος της παραγωγής ενέργειας προφανώς αμβλύνει και την ένταση των κινδύνων έκθεσης σε φτώχεια.

Προτεραιότητα αποκτά η διαφοροποίηση της εξάρτησης από την παραγωγή ενέργειας και η **σύνδεση του παραγωγικού προτύπου με δραστηριότητες που συνδέονται με την**

ενέργεια και τη χρήση τους, η αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παραδοσιακοί κλάδοι της περιοχής, ο εκσυγχρονισμός του πρωτογενή τομέα με την παραγωγή ευγενών προϊόντων και η ανάπτυξη των υπηρεσιών (εκπαίδευση, ορεινός ,πολιτιστικός τουρισμός κ.τ.λ). Καθοριστικό ρόλο προς την συγκεκριμένη κατεύθυνση μπορούν να αναλάβουν τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας. Η αναδυόμενη δικτύωση Κοζάνης- Πτολεμαΐδας και Γρεβενών περί την Εγνατία, αλλά και οι συνδέσεις Κοζάνης- Πτολεμαΐδας προς βορρά, δηλ. Φλώρινα και ΠΓΔΜ και με την Αλβανία.

Β. Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας

Οι τρεις Περιφέρειες αποτελούν μια χωρική ενότητα. Η ενότητα αυτή χαρακτηρίζεται από ένα κεντρικό ορεινό όγκο και τις ανατολικές απολήξεις του και από ένα παραγωγικό πρότυπο με σημαντικά κοινά στοιχεία, αλλά και με το ρόλο και τη δυναμική των αστικών κέντρων του συγκεκριμένου χωρικού συνόλου .

Στην κατάταξη η Θεσσαλία παρουσιάζεται ως μια Περιφέρεια σε γενικά ενδιάμεση κατάσταση, ενώ οι άλλες δύο Περιφέρειες κατατάσσονται προ το τέλος της κλίμακας και αυτό γιατί στην μεν Ήπειρο καθυστερεί ο εκσυγχρονισμός του παραγωγικού προτύπου και μόλις τώρα ολοκληρώνονται τα μεγάλα έργα υποδομής, ενώ στην Στερεά Ελλάδα αποτυπώνεται ο δεισιμόσ παραδοσιακή αγροτική οικονομία- βιομηχανική ανάπτυξη, ως συνέπεια της γειτνίασης με την Αθήνα – Αττική. Τέλος και οι τρεις Περιφέρειες παρουσιάζουν στοιχεία τουριστικής ανάπτυξης με διαφορετική ένταση και κατά διαφορετικό τρόπο (Πήλιο, Όλυμπος, Σποράδες, Ορεινός τουρισμός).

Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται και στο δείκτη έκθεσης στον κίνδυνο της φτώχειας. Η Ήπειρος είναι η Περιφέρεια με τα περισσότερα προβλήματα, η Στερεά Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη θέση από το τέλος και η Θεσσαλία σε ενδιάμεση θέση.

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία βρίσκεται σε ότι αφορά τα κριτήρια απασχόλησης, αγοράς εργασίας, φτώχειας και κοινωνικής ενσωμάτωσης σε ενδιάμεση κατάσταση στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα, η Περιφέρεια κατατάσσεται σύμφωνα με τα κριτήρια της απασχόλησης, της ανεργίας και της φτώχειας στην έκτη, έκτη και όγδοη θέση στο σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας. Η κατάσταση αυτή συνδέεται με την μεγάλη σημασία του πρωτογενή τομέα στην διαμόρφωση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης, με τις περιορισμένες σχετικά συνέπειες της αποβιομηχανοποίησης (εκτός από το Βόλο και εκτός από ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους στο σύνολο της Περιφέρειας που συνδέονται με την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων) καθώς και με την αυξανόμενη σημασία των υπηρεσιών.

Κύριος στόχος της στρατηγικής το ΕΚΤ είναι ο **μετασχηματισμός του προτύπου απασχόλησης από την σημερινή του μορφή σε μια πλέον σύγχρονη**, το οποίο σταδιακά θα αποσυνδεθεί από τον τρόπο οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας του παρελθόντος, προσανατολιζόμενο στην ανταγωνιστική αγορά καθώς και στον δυναμισμό και τη δικτύωση των αστικών της κέντρων.

Η στρατηγική του ΕΚΤ στοχεύει στην διευκόλυνση της απασχόλησης και στην αύξηση της απασχολησιμότητας του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, στην ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, στην δια βίου μάθηση με έμφαση στην προώθηση του αγροτικού μετασχηματισμού και της απασχόλησης στους λοιπούς τομείς της τοπικής οικονομίας, στην αξιοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης για την κατάρτιση των αγροτών στην διαχείριση σύγχρονων αγροτικών εκμεταλλεύσεων και την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας, στην προώθηση της αυτοαπασχόλησης μέσω κινήτρων, στην κατάρτιση τοπικών συμφωνιών απασχόλησης σε περιοχές – θύλακες ανεργίας, καθώς και στην κατάρτιση και κοινωνική ενσωμάτωση μεταναστών και ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Περιφέρεια Ηπείρου

Η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελεί μαζί με την γειτονική της Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας την πλέον προβληματική Περιφέρεια σε θέματα απασχόλησης, ανεργίας και φτώχειας. Σε αυτό συντείνει η συννοριακή και απομακρυσμένη θέση της ως προς τους άξονες ανάπτυξης και τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας, ο αγροτικός της χαρακτήρας και το παραδοσιακό και αργά μετασχηματιζόμενο παραγωγικό της πρότυπο και στις ανύπαρκτες μέχρι σχετικά πρόσφατα σχέσεις της με την άλλη πλευρά των εξωτερικών συνόρων της χώρας.

Ειδικότερα, το πρότυπο της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από ένα διπλό δυισμό, μεταξύ των αστικών περιοχών και των αγροτικών περιοχών και μεταξύ των παραλίων και της ενδοχώρας. Η συγκεκριμένη κατάσταση σε συνδυασμό με τον παραδοσιακό χαρακτήρα του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας διαμορφώνουν το πρότυπο, αλλά και τα προβλήματα της απασχόλησης και της αγοράς εργασίας.

Η Ήπειρος βρίσκεται στην τέταρτη από το τέλος θέση σε ότι αφορά την απασχόληση, γεγονός που συνδυάζεται με τον αγροτικό της χαρακτήρα και την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού της, στην δεύτερη από το τέλος θέση σε ότι αφορά την ανεργία, ενώ αποτελεί την πιο φτωχή Περιφέρεια της χώρας.

Κύριο στόχο της στρατηγικής αποτελεί η **συγκρότηση ενός παραγωγικού προτύπου το οποίο να στηρίζεται στον δυναμισμό των αστικών της κέντρων και κυρίως των Ιωαννίνων**, στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα και στην ενδυνάμωση της κτηνοτροφίας, στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και στην αξιοποίηση και την ενδυνάμωση των υπηρεσιών του τουρισμού οι διάφορες μορφές του οποίου αποτελούν δυναμικό αναπτυξιακό παράγοντα στην Περιφέρεια.

Η οικονομία τέλος της Περιφέρειας σταδιακά θα προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνουν οι σχέσεις με την άλλη πλευρά των συνόρων και του Ιονίου καθώς και με τη δυναμική που διαμορφώνεται από την αύξηση της προσβασιμότητας της Περιφέρειας από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας..

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η Στερεά Ελλάδα αποτελεί ως προς το αναπτυξιακό της πρότυπο και την απασχόληση μια ιδιαίτερη Περιφέρεια της χώρας. Η ιδιαιτερότητά αυτή προκύπτει από τη στενή της σχέση με την Αθήνα – Αττική και την εγκατάσταση σε αυτή σημαντικών μεταποιητικών μονάδων, από το γεωγραφικό της ανάγλυφο και την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στις ορεινές της περιοχές, από την έकाστη των περισσότερων αστικών της κέντρων στο ημερήσιο σύστημα της Αθήνας, από τον περιορισμό της κατοίκησης στα ορεινά, από τη δυναμική αγροτική περιοχή της Βοιωτίας, η οποία όμως είναι ακόμα προσανατολισμένη σε παραδοσιακά παραγωγικά σχήματα και από τις νησιωτικές περιοχές της Βόρειας και Νότιας Εύβοιας.

Η κατάσταση αυτή διαμορφώνει την εικόνα μιας εισοδηματικά εύρωστης Περιφέρειας η οποία, όμως, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα σε ότι αφορά την ανεργία και την απασχόληση. Ως προς την πρώτη ομάδα κριτηρίων η Περιφέρεια βρίσκεται στην τρίτη θέση από το τέλος στο σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας, ενώ ως προς την απασχόληση βρίσκεται στην ενδιάμεση ομάδα Περιφερειών αντίστοιχα.

Ο κίνδυνος έκθεσης στη φτώχεια, κατά συνέπεια, παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονος στην Περιφέρεια με αποτέλεσμα αυτή να κατατάσσεται στην δέκατη θέση κατά αύξουσα έκταση του προβλήματος.

Η πολιτική στην Περιφέρεια στοχεύει ταυτόχρονα στην πληρέστερη ενσωμάτωση της στο ημερήσιο σύστημα της Αττικής, στην ανάπτυξη συμπληρωματικότητας μεταξύ των αστικών κέντρων της, στον **σταδιακό εκσυγχρονισμό και την ανασυγκρότηση της μεταποίησης** σε ανταγωνιστική βάση αλλά και των δραστηριοτήτων στην ορεινή ενδοχώρα και τα νησιά της Περιφέρειας (Εύβοια).

Γ. Χωρική ενότητα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων.

Παρά το γεωγραφικό της δυισμό η συγκεκριμένη χωρική ενότητα χαρακτηρίζεται από μια σειρά κοινών προβλημάτων που συνδέονται με την εμμονή του παραδοσιακού προτύπου του αγροτικού τομέα, με τις επιπτώσεις της αποβιομηχάνισης στα αστικά της κέντρα αλλά και με το δυναμικό κλάδο της τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης ο οποίος, όμως, όπως είναι αναμενόμενο διαφοροποιείται κατά περιοχές. Συνολικά τα προβλήματα παρουσιάζουν ιδιαίτερη ένταση στην Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδας.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η Δυτική Ελλάδα αποτελεί σύμφωνα με τα κριτήρια της απασχόλησης και της ανεργίας μια από τις Περιφέρειες της χώρας που κατατάσσεται στο τελευταίο ένα τρίτο σε ότι αφορά την έκταση των προβλημάτων. Το ίδιο ισχύει και για την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας.

Οι λόγοι που οδηγούν στην συγκεκριμένη κατάσταση συνδέονται με την καθυστέρηση του μετασχηματισμού του παραγωγικού προτύπου κυριαρχίας του πρωτογενή τομέα και με τα προβλήματα αποβιομηχάνισης που αντιμετωπίζουν τα αστικά της κέντρα. Καθοριστική για την κατάσταση αυτή είναι και η σχετικά απομακρυσμένη χωρικά θέση της σε σχέση με τον υφιστάμενο άξονα ανάπτυξης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα μεγάλα έργα στην Περιφέρεια άρχισαν να πραγματοποιούνται με σχετική καθυστέρηση. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι στην Περιφέρεια προγραμματίζονται σημαντικά έργα έτσι ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτή σχετικά σύντομα θα αποτελέσει κεντρικό τμήμα του αναδυόμενου δυτικού άξονα ανάπτυξης της χώρας.

Έμφαση θα δοθεί στην **ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού των αστικών κέντρων της Περιφέρειας στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας** με νέες ανταγωνιστικές καλλιέργειες και στην καθετοποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα καθώς και στην τουριστική ανάπτυξη στις παραθαλάσσιες περιοχές και στις περιοχές της ορεινής ενδοχώρας.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η διοικητική Περιφέρεια Πελοποννήσου, που αποτελεί τμήμα μόνο της ομώνυμης γεωγραφικής ενότητας, παρουσιάζει έναν δυισμό εξ αιτίας της γειτνίασης της με την Αθήνα –Αττική. Δύο από τους πέντε νομούς της, η Κορινθία και η Αργολίδα, ουσιαστικά εντάσσονται στο ημερήσιο σύστημα του μητροπολιτικού κέντρου, ο νομός Αρκαδίας τείνει να ενταχθεί και αυτός, καθώς ολοκληρώνεται ο οδικός άξονας στο σύνολο του νομού, στο ίδιο σύστημα, ενώ οι υπόλοιποι νομοί λόγω της θέσης τους και της μορφής του παραμένουν απομακρυσμένοι.

Η σχέση αυτή με την Αθήνα –Αττική σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες συνθήκες στους νομούς της Περιφέρειας αλλά και με την πληθυσμιακή εξέλιξη της, διαμορφώνουν ένα πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο οι εξελίξεις στην απασχόληση και στην ανεργία δεν μπορούν να θεωρηθούν δυσμενείς. Σύμφωνα με τα σχετικά κριτήρια η Πελοπόννησος κατατάσσεται στο πρώτο ένα τρίτο των Περιφερειών της χώρας. Σε ότι αφορά την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας, όμως, η Περιφέρεια κατατάσσεται - εξ αιτίας του μη σταθεροποιημένου παραγωγικού της προτύπου, στο μεταίχμιο μεταξύ των ενδιαμέσων και των ιδιαίτερα προβληματικών Περιφερειών της χώρας.

Η στρατηγική θα εστιάσει στην περισσότερο ολοκληρωμένη ενσωμάτωση της Περιφέρειας στο σύστημα της Αθήνας –Αττικής, στην διάχυση των επιπτώσεων από την συγκεκριμένη ένταξη στο σύνολο της Περιφέρειας, **στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα, και στην καθετοποίηση της παραγωγής** καθώς και στην ανάπτυξη των υπηρεσιών (εκπαίδευση, υγεία, τουρισμός, αναψυχή, πολιτισμός).

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Η Περιφέρεια αποτελεί ένα νησιωτικό σύνολο, τα νησιά του οποίου χαρακτηρίζονται από κοινά στοιχεία σε ότι αφορά το παραγωγικό της και το πολιτιστικό της πρότυπο, ενώ η συνολική τους οικονομία συνδέεται άμεσα με τις συνδέσεις και τις επικοινωνίες τους με την ηπειρωτική πλευρά της χώρας. Ταυτόχρονα η Περιφέρεια, λόγω της συνοριακής της θέσης αποτελεί και γέφυρα με την απέναντι πλευρά του Ιονίου και της Αδριατικής.

Το παραγωγικό της πρότυπο το οποία παραδοσιακά στηρίζονται στην παραγωγή εμπορευματικών αγροτικών προϊόντων (ελιά, λάδι, σταφίδα) και τη μεταποίησή τους έχει εμπλουτιστεί με την τουριστική και οικιστική ανάπτυξη. Ο συνδυασμός αυτός οδηγεί σε μια κατάσταση η οποία αποτυπώνεται στους σχετικούς δείκτες της απασχόλησης και της ανεργίας κατά τρόπο που δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παραπέμπει σε ιδιαίτερα προβλήματα. Έτσι, σε ότι αφορά την πρώτη ομάδα, την απασχόληση, η Περιφέρεια κατατάσσεται στην πρώτη ενότητα, ενώ σε ότι αφορά την δεύτερη ομάδα, την ανεργία, η Περιφέρεια κατατάσσεται στο μεταίχμιο μεταξύ πρώτης και μεσαίας κατηγορίας.

Σε ότι αφορά την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατατάσσεται στην ενδιάμεση κατηγορία σε γειτονική θέση με το Ν. Αιγαίο, αλλά υπολειπόμενης των επίσης νησιωτικών Περιφερειών Κρήτη και Β. Αιγαίο.

Η στρατηγική θα εστιάσει στον **εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα με τον εμπλουτισμό ανταγωνιστικών προϊόντων, καθετοποίηση της παραγωγής και την ανάπτυξη υπηρεσιών τουρισμού, εκπαίδευσης και πολιτισμού** και η ενδυνάμωση των σχέσεων των νησιών με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.

Δ. Η χωρική ενότητα Αττικής

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί την μεγαλύτερη με σημαντική απόσταση και με κριτήριο τον πληθυσμό περιφερειακής χώρας. Εδώ συγκεντρώνεται το 40% περίπου του πληθυσμού και των απασχολούμενων και μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων της χώρας και της διοίκησης. Πολύ περισσότερο εδώ διαμορφώνονται τα πρότυπα που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη στον τομέα στο σύνολο της χώρας.

Λόγω του μεγάλου μεγέθους του πληθυσμού και των απασχολούμενων, του αστικού χαρακτήρα της Περιφέρειας και του καθοριστικού της ρόλου στην οικονομία της χώρας, όπως είναι αναμενόμενο οι σχετικοί με την απασχόληση και την ανεργία δείκτες παρουσιάζουν χαμηλές τιμές. Έτσι, η Αττική κατατάσσεται στο πρώτο τρίτο των Περιφερειών της χώρας σε όλους τους δείκτες. Το ίδιο ισχύει και για την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας όπου η Περιφέρεια κατατάσσεται στην πρώτη θέση.

Οι τιμές των δεικτών, όμως, αποκρύπτουν τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες και τα υπαρκτά ακραία φαινόμενα που προφανώς ισχύουν σε μια τόσο μεγάλη συγκέντρωση και τα οποία είναι και σε απολύτους αριθμούς των εμπλεκόμενων σημαντικά και συνεπάγονται σημαντικές ανισότητες και μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της Αττικής συνολικά, αλλά και εντός του Λεκανοπεδίου.

Καθώς, λοιπόν, στην Περιφέρεια αναπαράγονται- εξαιτίας του μεγέθους των απασχολούμενων, του πληθυσμού και των επιχειρήσεων- με διαφοροποιούμενη ένταση στις διάφορες ενότητες της όλα τα καθοριστικά προβλήματα της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης, έστω και σε συνολικά περιορισμένη έκταση, θα δοθεί έμφαση στη δυνατότητα επανένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας, στην αύξηση των απασχολούμενων με προσανατολισμό σε ανταγωνιστικούς και καινοτόμους κλάδους της μεταποίησης καθώς και των υπηρεσιών. **Οι διαφοροποιήσεις κατά κλάδους πρέπει να ανταποκρίνονται στον δυναμισμό τους.** Αντίστοιχα ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί και στη διαφοροποίηση και κατά χωρικές ενότητες της Περιφέρειας, ώστε να αντιμετωπιστούν τα κατά περιοχές έντονα προβλήματα.

Ε. Η χωρική ενότητα Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου.

Η συγκεκριμένη χωρική ενότητα αποτελείται από τρεις Περιφέρειες, στις οποίες παρά τις διαφορές λόγω μεγέθους των νησιών από τα οποία αποτελείται κάθε μια, της θέσεως των νησιών και του παραγωγικού τους προτύπου, επικρατούν τα κοινά στοιχεία της νησιωτικότητας.

Σε ότι αφορά τους συγκεκριμένους δείκτες η Κρήτη παρουσιάζει τα λιγότερα προβλήματα σε ότι αφορά απασχόληση, την ανεργία και την φτώχεια. Το Νότιο Αιγαίο παρουσιάζει περιορισμένα προβλήματα ανεργίας και εντονότερα απασχόληση και φτώχειας, ενώ το Βόρειο Αιγαίο παρουσιάζει ιδιαίτερα έντονα προβλήματα ανεργίας, αλλά περιορισμένα προβλήματα φτώχειας.

Περιφέρεια Κρήτης

Η Κρήτη αποτελεί τη μεγαλύτερη ενιαία νησιωτική Περιφέρεια της χώρας και είναι από τα μεγαλύτερα νησιά της Μεσογείου, παρουσιάζοντας έντονο οικονομικό και πληθυσμιακό δυναμισμό. Το παραγωγικό πρότυπο συνδυάζει παραδοσιακές δραστηριότητες οι οποίες εκσυγχρονίζονται, αλλά και σύγχρονες όπως ο τουρισμός, οι υπηρεσίες, η έρευνα και η τεχνολογία, καθώς και η οικιστική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τους σχετικούς δείκτες η Κρήτη βρίσκεται στη πρώτη θέση σε ότι αφορά στην απασχόληση και στην ανεργία, ενώ ως προς το κίνδυνο έκθεσης σε φτώχεια βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση καθώς ακολουθεί την Περιφέρεια Αττικής.

Έμφαση θα δοθεί στη **στήριξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων που αποτελούν τον εκσυγχρονιστικό κλάδο ως οικονομία του νησιού** (διαφοροποιημένος τουρισμός, έρευνα, υπηρεσίες εκπαίδευσης και πολιτισμού και υγείας, διαφοροποίηση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής) σε συνδυασμό με την προώθηση της παραγωγής ποιοτικών και ανταγωνιστικών προϊόντων ώστε να ενδυναμωθούν, ταυτόχρονα, και οι δυναμικοί κλάδοι του νησιού και οι παραδοσιακοί που συμβάλλουν ιδιαίτερα στην διατήρηση του περιβάλλοντός του.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελεί μια νησιωτική Περιφέρεια με νησιά μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, σύμφωνα με τα δεδομένα της χώρας, η οποία κατά το παρελθόν είχε αναπτύξει, παράλληλα με το παραδοσιακό πρότυπο παραγωγής στον πρωτογενή τομέα, και ένα σχετικό διαφοροποιημένο πρότυπο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

Η Περιφέρεια παρουσιάζει ιστορικά σημαντικές αναλογίες με τα Ιόνια Νησιά ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις σχέσεις της και την επικοινωνία της με την γειτονική ηπειρωτική ακτή. Η συνέχεια της εξέλιξης είναι προφανής για μια Περιφέρεια στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και συναρτάται άμεσα και με τις σχέσεις με την άλλη πλευρά των συνόρων Έτσι, κατά τα τελευταία χρόνια η Περιφέρεια υπέστη τις συνέπειες των αρνητικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας οι οποίες αποτυπώθηκαν και στο παραγωγικό της πρότυπο, ενώ σχετικά πρόσφατα η Περιφέρεια γνωρίζει τις θετικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης και της αναθέρμανσης των σχέσεων με την άλλη πλευρά των συνόρων.

Σε ότι αφορά την απασχόληση το Βόρειο Αιγαίο βρίσκεται στην τελευταία θέση στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας, ενώ σε ότι αφορά την ανεργία στην ενδιάμεση κατηγορία. Αντίθετα η Περιφέρεια βρίσκεται σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την σχετική έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας.

Η στρατηγική θα εστιάσει στον **εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα με τον εμπλουτισμό προϊόντων, καθετοποίηση της παραγωγής ανταγωνιστικών και ποιοτικών προϊόντων**, και με την ανάπτυξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης πολιτισμού και τουρισμού σε στενή σχέση με τον λοιπό νησιωτικό και ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και με την άλλη πλευρά των συνόρων.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτελείται από τα νησιωτικά συμπλέγματα των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου και εκτείνεται από τις παρυφές της Αττικής μέχρι τα μικρασιατικά παράλια. Κύριο χαρακτηριστικό της αποτελεί η μεγάλη ποικιλία των νησιών σε μέγεθος και οι ποικίλες συστάδες νησιών που συγκροτούνται κατά περιοχές που εμφανίζουν ακόμα περισσότερο εξειδικευμένα κοινά χαρακτηριστικά. Σε ότι αφορά το παραγωγικό της πρότυπο εκτός από τον πρωτογενή τομέα που βρίσκεται σε υποχώρηση, καθοριστική είναι η σχέση με την θάλασσα αλλά και με τον τουρισμό και την οικιστική ανάπτυξη. Αυτές οι δραστηριότητες όμως, δεν αναπτύσσονται ομοιόμορφα σε όλα τα νησιά. Σε ορισμένα έχουν εξελιχθεί σε μονοκαλλιέργεια ενώ σε άλλα αναπτύσσονται με σχετικά αργούς ρυθμούς με συνέπεια σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες (από νησί σε νησί).

Σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας το Ν. Αιγαίο κατατάσσεται σε ενδιάμεση θέση σε ότι αφορά την απασχόληση και σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την ανεργία. Ως προς την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας η Περιφέρεια βρίσκεται σε ενδιάμεση θέση.

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ολοένα και αυξανόμενη σημασία του τουρισμού στην οικονομία της, από πιέσεις αστικής και οικιστικής ανάπτυξης σε συνάρτηση με την θέση των νησιών ως προς το μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας- Αττικής και τους ενδοπεριφερειακούς τουριστικούς πόλους και από τάσεις σύνδεσης των δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα με τις τουριστικές δραστηριότητες με την παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων. Στόχο της πολιτικής αποτελεί η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο πλαίσιο ενός παραγωγικού προτύπου που συνδυάζει την πολυαπασχόληση και πολυλειτουργικότητα (σε τομείς και στον χρόνο), με την δημιουργία προϋποθέσεων βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων και βελτίωση των υπηρεσιών.

4.4 Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

Τα στοιχεία που συνάγονται από τη χωρική θεώρηση, σε συνδυασμό με τη διαπίστωση, ότι στη χώρα μας έχει ουσιαστικά γενικευθεί ένα αστικό πρότυπο συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά κατοίκηση, αναψυχή και πολιτισμό αλλά και τις παραγωγικές διαδικασίες, αναδεικνύουν τη χωρική διάσταση, όπως αυτή συνοψίζεται ως στόχος της χωρικής συνοχής, ως ιδιαίτερα κρίσιμη για τη χώρα μας. Και αυτό όχι μόνο γιατί επιτρέπει τον εμπλουτισμό, τη συμπλήρωση και την εξειδίκευση των θεματικών πολιτικών σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα, αλλά και γιατί οδηγεί στην ιδιαίτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων, που χαρακτηρίζουν τη χώρα στο σύνολο της.

Οι συνιστώσες της χωρικής διάστασης του αναπτυξιακού προγραμματισμού αφορούν σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα: τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, τις νησιωτικές περιοχές, καθώς και τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές, που συνδέονται με την αλιεία. Για κάθε χωρικό σύνολο ακολουθεί η περιγραφή των προτεραιοτήτων ανάπτυξης στη βάση της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης, που προηγήθηκε.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις τρεις ΚΣΚΓ που αφορούν στην Περιφερειακή Διάσταση της Πολιτικής Συνοχής: 2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση, 2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα, και 2.3 - 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διεθνική συνεργασία

4.4.1 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

Γενικά

Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη επικεντρώνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας και στους οικισμούς με αστικές λειτουργίες, όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου. Η βιωσιμότητα των συγκεκριμένων κέντρων αναφέρεται τόσο στην λειτουργικότητα τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων, που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, όσο και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους.

Η συνοχή του χώρου και η βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, που δε στερεί από τις μελλοντικές γενιές το δικαίωμα της επιλογής, ορίζεται ως ο μακροπρόθεσμος αναπτυξιακός στόχος των ελληνικών πόλεων: Η πόλη που αποτελεί ταυτόχρονα τόπο εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων και φιλοξενεί την κοινωνία των πολιτών της.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της αστικής πολιτικής στη νέα περίοδο είναι η πρόσβαση των πολιτών στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες και στην ψυχαγωγία, το αναβαθμισμένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η δυναμική και ανταγωνιστική οικονομική ανάπτυξη, οι καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μέσω μιας εκσυγχρονισμένης δημόσιας διοίκησης.

Η στρατηγική ανάπτυξης των αστικών κέντρων αναπτύσσεται ως συνδυασμός των παρακάτω στοιχείων.

- Πολυκεντρικότητα
- Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων
- Βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών και περιορισμός της αστικής διάχυσης
- Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων (αύξηση πρασίνου και κοινοχρήστων χώρων, ολοκληρωμένες υποδομές αστικών εξυπηρετήσεων, αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση των οικιακών αποβλήτων)
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων στα αστικά κέντρα
- Βελτίωση των πληροφοριών σχετικά με τις εξελίξεις στα αστικά κέντρα (παρατηρητήριο)

Η αστική ανάπτυξη επομένως εκτείνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας όπου αντιμετωπίζονται τόσο τα συνολικά ζητήματα βελτίωσης της λειτουργίας και επέκτασης των αστικών κέντρων της χώρας όσο και τα ιδιαίτερα ζητήματα που παρουσιάζουν ένταση και επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες περιοχές μέσα στα αστικά κέντρα (περιοχές σε κρίση,

περιοχές αλλαγής χρήσεων και αποβιομηχάνισης, περιοχές με έντονα κοινωνικά προβλήματα) αξιοποιώντας την εμπειρία που έχει μέχρι σήμερα αποκτηθεί (π.χ. Πρωτοβουλία Urban, καλές πρακτικές). Ταυτόχρονα, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενδυνάμωση της δυναμικής συγκεκριμένων αστικών κέντρων, που μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης της χώρας.

Με βάση τα προηγούμενα, η βιώσιμη αστική ανάπτυξη συγκεντρώνεται γύρω από συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας μητροπολιτικού και περιφερειακού επιπέδου. Η ανάπτυξη των κέντρων αυτών θα κινητοποιήσει, μέσα από τις αναδυόμενες δικτυώσεις, και την ανάπτυξη των περιοχών άμεσου επιρροής και συγκεκριμένων αστικών κέντρων, δηλ. την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, αλλά και την ανάπτυξη μικρότερων αστικών κέντρων, που βρίσκονται στην ακτίνα επιρροής τους:

Οι πόλοι ανάπτυξης της χώρας.

Καθοριστικό στοιχείο στην αναπτυξιακή πολιτική της επόμενης προγραμματικής περιόδου αποτελούν οι πόλοι ανάπτυξης της χώρας. Πρόκειται για συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας και για περιοχές δυναμικής περιστασιακής ανάπτυξης και αστικής διάχυσης. Οι εν λόγω πόλοι κρίνεται σκόπιμο να ενδυναμωθούν ώστε να βελτιωθεί η λειτουργικότητά τους, να αντιμετωπισθούν περιοχές στο εσωτερικό τους, που βρίσκονται σε κρίση, και να σχεδιαστούν έγκαιρα και σωστά οι περιοχές που δέχονται τις πιέσεις της αστικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, προωθείται η νέα **Κοινωνική Πρωτοβουλία "Regions for Economic Change"**. Έτσι, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ευρύτερη εφαρμογή και ένταξη στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού (**mainstream programming process**) καινοτόμων δράσεων που συνδέονται με τα αποτελέσματα των δικτύων στα οποία συμμετέχουν οι περιφέρειες.

Στόχο της συγκεκριμένης προσπάθειας αποτελεί η προσέλκυση επενδύσεων, η δημιουργία δηλ. συνθηκών ώστε οι συγκεκριμένες περιοχές να αποτελέσουν τόπους εγκατάστασης επιχειρήσεων, η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των αστικών περιοχών, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και η αντιμετώπιση προβλημάτων, που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών και των πιέσεων, που αυτό δέχεται από τις αστικές λειτουργίες και την αστική ανάπτυξη.

Οι πόλοι ανάπτυξης προκύπτουν από την **αξιολόγηση του ιεραρχημένου αστικού συστήματος** της χώρας με τη βοήθεια μιας σειράς κριτηρίων, τα οποία αναπτύσσονται στη συνέχεια.

Οι πόλοι ανάπτυξης αποτελούνται από **τρεις κατηγορίες αστικών κέντρων**.

Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται τα **μητροπολιτικά κέντρα**, τα οποία αντιστοιχούν στις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της Αθήνας – Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Οι συγκεκριμένες περιοχές θα πρέπει να θεωρούνται σε επίπεδο ημερησίων συστημάτων των συγκεκριμένων κέντρων τα οποία, καθώς ολοκληρώνονται τα βασικά μεγάλα έργα υποδομών (οδικοί άξονες, σιδηρόδρομος), τείνουν και αυτά να διευρύνονται σημαντικά. Έτσι το ημερήσιο σύστημα της Αθήνας – Αττικής μπορεί να θεωρηθεί, ότι επεκτείνεται μέχρι την Χαλκίδα, Λειβαδιά, και Θήβα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, μέχρι την Κόρινθο, Κιάτο, Άργος και Ναύπλιο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς και μέχρι τα νησιά του Αργοσαρωνικού (ανήκουν στην Περιφέρεια Αττικής) αλλά και μέχρι τα βορειότερα νησιά των Κυκλάδων.

Στη δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται συγκεκριμένα **αστικά κέντρα**, τα οποία είναι ή δευτερεύοντα κέντρα διαπεριφερειακής σημασίας, ή αποτελούν στοιχεία αναδυόμενων δικτυώσεων γειτονικών αστικών κέντρων ή προκύπτουν από αστικά κέντρα, τα οποία συγκεντρώνουν ειδικές χρήσεις, που κρίνονται σημαντικές για τη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία (π.χ πύλες, κόμβοι κτλ).

Σε μια τρίτη κατηγορία κατατάσσονται τα **μεγάλα αστικά κέντρα της Κρήτης καθώς και τα αστικά κέντρα του Αιγαίου και των Ιονίων Νησιών**, τα οποία ανεξάρτητα από το μεγέθός τους ιστορικά αποτελούν ένα «ενιαίο αστικό χώρο» με κοινά χαρακτηριστικά στο

σύνολό τους. Τα κέντρα αυτά αντιστοιχούν στην ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η αστική ανάπτυξη στις νησιωτικές περιοχές της χώρας¹².

Η επιλογή των πόλων ανάπτυξης που προτείνονται στη συνέχεια γίνεται στη βάση των τριών κατηγοριών αστικών κέντρων που αναφέρονται παραπάνω **με τη βοήθεια συγκεκριμένων κριτηρίων** από ένα σύνολο, το οποίο αποτελείται από τα αστικά κέντρα της χώρας και όσες από τις πρωτεύουσες των νομών δεν εμπίπτουν στη συγκεκριμένη κατηγορία.

Πρόκειται για :

- το πληθυσμιακό μέγεθος των πόλεων (ή πολεοδομικών συγκροτημάτων (ΠΣ),
- την πληθυσμιακή δυναμική,
- τη θέση των πόλεων σε σχέση με τους υφισταμένους και τους επιδιωκόμενους άξονες ανάπτυξης,
- τη διοικητική σημασία,
- τη διαθεσιμότητα υποδομών έρευνας και υγείας,
- την δομή και τη δυναμική του παραγωγικού προτύπου,
- την ύπαρξη στοιχείων δικτυώσεων με γειτονικά αστικά κέντρα.

Η αξιολόγηση των αστικών κέντρων της χώρας με τη βοήθεια των συγκεκριμένων κριτηρίων, οδηγεί στην επιλογή 26 από αυτά ως πιθανούς πόλους ανάπτυξης (βλ. παρακάτω πίνακα). Από τα 26 αυτά κέντρα εξαιρούνται ορισμένα ως εντασσόμενα στο ημερήσιο αστικό σύστημα των μητροπολιτικών κέντρων της Αθήνας – Αττικής και της Θεσσαλονίκης.

Οι πόλοι ανάπτυξης προσδιορίζονται συνεκτιμώντας την ιεραρχημένη διάρθρωση του αστικού συστήματος της χώρας **με τη βοήθεια συγκεκριμένων κριτηρίων**, τα οποία αναπτύσσονται στη συνέχεια.

Οι συγκεκριμένοι πόλοι ανάπτυξης προκύπτουν από την αυστηρή εφαρμογή των κριτηρίων, που έχουν επιλεγεί στο συγκεκριμένο σύνολο αστικών κέντρων και αποτελούν επιλεγμένα στοιχεία της αναπτυξιακής πολιτικής, χωρίς όμως, να αποκλείονται αναδιρθώσεις της συγκεκριμένης κατάταξης μέσα από την ίδια την **αναπτυξιακή δυναμική** (δυναμική διαδικασία), τις δραστηριότητες των αρμόδιων με την αστική ανάπτυξη φορέων και τη λειτουργία της αγοράς κατά την περίοδο εφαρμογής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 -Κριτήρια επιλογής αστικών κέντρων ανάπτυξης

¹² Πρβλ. Υπουργείο Πολιτισμού, *Το Αιγαίο: Μια Διάσπαρτη Πόλη*, 10η Έκθεση Αρχιτεκτονικής Μπιενάλε Βενετίας, Ελληνική Συμμετοχή, Αθήνα, 2006.

Κριτήρια επιλογής αστικών κέντρων πόλων ανάπτυξης

α/α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ (ΝΕΟΥ) Η ΠΣ 2001	ΜΕΡΜ ΠΛ	Παραγωγικό πρότυπο 2001	Τάσεις μεταβολής παραγωγικού προτύπου 1981-2001	Διοικητικά στοιχεία	Υποδομή ανώτατης εκπαίδευσης και υγείας	Σχέση με άζονες ανάπτυξης	Σχέση με εναυδόμενους άζονες ανάπτυξης	Στοιχεία δικτύωσης	Ειδικά χαρακτηριστικά νησιωτικού χώρου
1	ΑΘΗΝΑ (Π.Σ.)	xxxxxxxx	ΚΜ	ΚΜΜ	αμετ.	xxxx	xxx	Κ	Κ	ΚΗΣΑ	
2	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (Π.Σ.)	xxxxx	ΑΜ	ΚΜΜ	xx	xxxx	xxx	Κ	Κ	ΚΗΣΑ	
3	ΠΑΤΡΑ (Π.Σ.)	xxx	ΑΜ	ΚΜΜ	x	xx	xx	Κ	Κ	Π-ΑΙΓ	
4	ΗΡΑΚΛΕΙΟ (Π.Σ.)	xxx	ΑΜ	ΑΚΜ	x	xx	xx	Κ		ΒΑΚ	xx
5	ΛΑΡΙΣΑ	xxx	ΑΜ	ΑΜΜ	αμετ.	xx	xx	Κ		ΒΘΕΣ	
6	ΒΟΛΟΣ (Π.Σ.)	xxx	ΚΜ	ΑΜΜ	x	x	x	Κ		ΛΘΕΣ	
7	ΧΑΝΙΑ (Π.Σ.)	xx	ΑΜ	ΑΜΜ	xx	x	x	Ε		ΒΑΚ	xx
8	ΑΧΑΡΝΑΙ	xx	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	ΙΩΑΝΝΙΝΑ (Π.Σ.)	xx	ΚΜ	ΜΚΜ	x	xx	xx	Κ	Κ		
10	ΧΑΛΚΙΔΑ (Π.Σ.)	xx	—	—	—	—	—	—	—	ΗΣΑ	xx
11	ΚΑΒΑΛΑ	xx	ΑΜ	ΜΜΜ	x	x		Ε		ΚΔΞ	
12	ΑΓΡΙΝΙΟ (Π.Σ.)	xx	ΚΜ	ΑΜΜ	x	x		Ε	Ε		
13	ΚΑΤΕΡΙΝΗ (Π.Σ.)	xx	—	—	—	—	—	Ε	Ε	ΗΣΘ	—
14	ΣΕΡΡΕΣ	xx	—	—	—	—	—	Γ	—	ΗΣΘ	—
15	ΡΟΔΟΣ	xx	ΑΜ	ΚΚΜ	x	x					x
16	ΤΡΙΚΑΛΑ	xx	—	—	—	—	—	—	Ε	ΘΕΣ	—
17	ΚΑΛΑΜΑΤΑ (Π.Σ.)	xx	ΑΜ	ΑΜΜ	αμετ.	x		Ε	Ε		
18	ΛΑΜΙΑ	x	ΑΜ	ΑΜΜ	αμετ.	xx		Κ	Ε		
19	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	x	ΑΑΜ	ΑΜΜ	x	x	x	Κ	Ε	ΑΛΚ	
20	ΞΑΝΘΗ	x	ΑΑΜ	ΑΜΜ	αμετ.	x	x	Γ	Ε	ΚΔΞ	
21	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	x	ΑΜ	ΑΜΜ	x	xx	—	Γ	Ε	ΑΛΚ	—
22	ΒΕΡΟΙΑ	x	—	—	—	x	—	Ε	—	ΗΣΘ	—
23	ΔΡΑΜΑ	x	ΑΑΜ	ΑΜΜ	x	x		Ε		ΚΔΞ	
24	ΚΕΡΚΥΡΑ (Π.Σ.)	x	Μείωση	ΚΚΜ	x	xx					x
25	ΚΟΖΑΝΗ	x	ΑΜ	ΚΑΜ	x	xx	x	Κ	Κ	ΚΠτ/ΗΣΘ	
26	ΣΑΛΑΜΙΝΑ (Π.Σ.)	x	—	—	—	—	—	—	—	ΗΣΑ	

Κριτήρια επιλογής αστικών κέντρων – πόλων ανάπτυξης.

Τα αστικά κέντρα της χώρας που προσδιορίζονται ως πόλοι ανάπτυξης επιλέγονται από το σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας, όπως αυτά ορίζονται από την ΕΣΥΕ (πληθυσμός κύριου οικισμού άνω των 10000 κατοίκων) στα οποία προστίθενται και τα κέντρα με μικρότερο πληθυσμιακό μέγεθος που είναι πρωτεύουσες νομών.

Κρ.1 Μέγεθος Πληθυσμού:

Εξετάζονται οι εξής κατηγορίες:

- ✓ Άνω του 1000000 κατ.
- ✓ 100000 – 200.000 κατ.
- ✓ 50000 – 99999 κατ.
- ✓ 35000 – 49999 κατ.

Κρ.2 Πληθυσμιακή Δυναμική:

Η πληθυσμιακή δυναμική προσδιορίζεται με κριτήριο το μέσο ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού των αστικών κέντρων.

Προσδιορίζονται οι εξής κατηγορίες:

- ✓ Αύξηση σημαντική άνω του μέσου όρου: ΑΑΜ
- ✓ Αύξηση άνω του μέσου όρου: ΑΜ
- ✓ Αύξηση κάτω του μέσου ρυθμού ΚΜ
- ✓ Μείωση

Κρ.3 Κατάσταση Παραγωγικού Προτύπου:

Η κατάσταση του παραγωγικού προτύπου προσδιορίζεται με κριτήριο την ποσοστιαία σύνθεση της απασχόλησης στους τρεις τομείς πρωτογενή, δευτερογενή, και τριτογενή σε σχέση το μέσο όρο του συγκεκριμένου χωρικού συνόλου για το έτος 2001.

Διαμορφώνονται τρεις κατηγορίες:

- ✓ Άνω του μέσου όρου. Α
- ✓ Περί το μέσο όρο. Μ
- ✓ Κάτω του μέσου όρου. Κ

Η σειρά αναγραφής στον δείκτη αντιστοιχεί στον πρωτογενή, δευτερογενή, και τριτογενή τομέα αντίστοιχα.

Κρ. 4 Μεταβολή Παραγωγικού Προτύπου:

Η μεταβολή προσδιορίζεται από τη σύγκριση των τιμών του ίδιου δείκτη μεταξύ των ετών 1981, 1991 και 2001. Εξετάζονται τρεις κατηγορίες : αμετάβλητος (**αμετ**), περιορισμένη μεταβολή (**χ**), σημαντική μεταβολή (**χχ**).

Κρ. 5 Διοικητικά στοιχεία:

Κριτήριο αποτελεί η έδρα Περιφέρειας και άλλων βαθμίδων της διοίκησης.

Κρ. 6 Υποδομή ανώτατης εκπαίδευσης και υγείας:

Το κριτήριο συνδέεται με την ύπαρξη ΑΕΙ και πανεπιστημιακών νοσοκομείων.

Κρ7 Θέση αστικού κέντρου σε σχέση με τους υφιστάμενους άξονες ανάπτυξης:

Κεντρική θέση ή κόμβος (Κ), Εντός του άξονα (Ε), Σε γειτονική θέση (Γ).

Κρ 8 Θέση αστικού κέντρου σε σχέση με τους αναδυόμενους άξονες ανάπτυξης:

Κεντρική θέση ή κόμβος (Κ), Εντός του άξονα (Ε), Σε γειτονική θέση (Γ).

Κρ.9 Ειδικά χαρακτηριστικά νησιωτικού χώρου:

Η νησιωτικότητα ως κυρίαρχο χαρακτηριστικό

Κρ.10 Στοιχεία δικτυώσεων:

Υφιστάμενη δικτύωση (ημερήσιο σύστημα μητροπολιτικών κέντρων),

Αναδυόμενη δικτύωση (εξετάζονται κατά κανόνα οι δικτυώσεις που παραπέμπουν σε γεωμετρικά σχήματα).

Σύμφωνα με την ανωτέρω μεθοδολογία αξιολόγησης των αστικών κέντρων της χώρας, προκύπτουν ως πόλοι ανάπτυξης:

- **Αθήνα (ΠΣ)- Αττική**
- **Θεσσαλονίκη (ΠΣ)¹³**
- **Πάτρα**
- **Ηράκλειο –Χανιά**
- **Λάρισα – Βόλος**
- **Γιάννενα¹⁴**
- **Καβάλα – Δράμα – Ξάνθη**
- **Καλαμάτα**
- **Αλεξανδρούπολη-Κομοτηνή**

¹³ Η πόλη αυτή συμμετέχει στην κοινοτική πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την οικονομική αλλαγή»

¹⁴ Η πόλη αυτή συμμετέχει στην κοινοτική πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την οικονομική αλλαγή».

• **Ρόδος**

• **Κοζάνη-Πτολεμαΐδα.**

- 1. Η Αθήνα –Αττική.** Πρόκειται για τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή συγκέντρωση της χώρας και για τόπο εγκατάστασης πολλών επιχειρήσεων όλων των τομέων και κλάδων. Αποτελεί αστική συγκέντρωση διεθνούς ακτινοβολίας και ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της Μεσογείου, ενώ οι εξελίξεις σε αυτή, σε ότι αφορά τα πρότυπα κατοίκησης και παραγωγής λειτουργούν καθοριστικά στο σύνολο της χώρας.

Η Αθήνα τείνει να επεκτείνεται στο σύνολο της Αττικής και στα γειτονικά με αυτή νησιά, ενώ αποτελεί το κέντρο ενός σημαντικού, με κριτήριο τα αστικά κέντρα που εντάσσονται σε αυτό, ημερησίου συστήματος το οποίο συμπεριλαμβάνει και περιοχές των Περιφερειών Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, και Ν. Αιγαίου (Κυκλάδες). Χωρίς αμφιβολία η Αθήνα αποτελεί το κεντρικό σημείο σύνδεσης των περισσότερων νησιών του Αιγαίου με τον κύριο κορμό της χώρας και ταυτόχρονα την κύρια πύλη εισόδου στη χώρα, εμπορευμάτων και ανθρώπων. Όλοι οι δείκτες εμφανίζουν στην Αθήνα τις μεγαλύτερες τιμές τους (είτε ποιοτικά είτε ποσοτικά).

Τέλος, η Αθήνα – Αττική αποτελεί καθοριστικό κόμβο στον υφιστάμενο άξονα ανάπτυξης της χώρας, ενώ οι εξελίξεις σε αυτή, κυρίως στην οικονομία της θα επηρεάσουν καθοριστικά όχι μόνο τον υφιστάμενο αλλά και τους αναδυόμενους άξονες της χώρας.
- 2. Θεσσαλονίκη (πολεοδομικό συγκρότημα και ημερήσιο σύστημα).** Ο ρόλος της πόλης αντιστοιχεί με το ρόλο της Αθήνας – Αττικής αν και με μικρότερη έκταση. Και η Θεσσαλονίκη αποτελεί το κέντρο ενός ημερησίου συστήματος στο οποίο εντάσσονται όλα τα σημαντικά αστικά κέντρα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί και αυτή κόμβο του υφιστάμενου αναπτυξιακού άξονα της χώρας, αλλά και κεντρικό σημείο του αναδυόμενου άξονα Ανατολής – Δύσης περί την Εγνατία Οδό. Όλες οι τιμές των σχετικών δεικτών τεκμηριώνουν την επιλογή της Θεσσαλονίκης ως πόλο ανάπτυξης, ενώ η επιλογή αυτή ανταποκρίνεται στον αναμενόμενο μελλοντικό δυναμισμό της πόλης σε σχέση με τις αναμενόμενες θετικές εξελίξεις των γειτονικών χωρών Αλβανία και η ΠΓΔΜ, αλλά και των κρατών μελών της ΕΕ Βουλγαρία και Ρουμανία. Πρόσθετο επομένως στοιχείο επιλογής, αποτελεί και η εδαφική συνέχεια της ενδοχώρας της πόλης με τις χώρες των Βαλκανίων.
- 3. Πάτρα.** Η Πάτρα αποτελεί την τρίτη σε πληθυσμό πόλη της χώρας, παρουσιάζει τάσεις αύξησης του πληθυσμού, ενώ το παραγωγικό της πρότυπο αντιστοιχεί σε εκείνο της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (ΠΣ), παρουσιάζοντας τάσεις υποχώρησης της σημασίας του πρωτογενή τομέα. Επίσης, αποτελεί έδρα Περιφέρειας, ενός μεγάλου πανεπιστημίου και την πλέον σημαντική δυτική πύλη της χώρας, αναπτύσσοντας σταδιακά δικτυώσεις με το Αίγιο στην Πελοπόννησο και τη Ναύπακτο στην άλλη μεριά του Κορινθιακού κόλπου. Η Πάτρα αποτελεί ακρογωνιαίο σημείο του υφιστάμενου άξονα ανάπτυξης της χώρας αλλά και κεντρικό σημείο του αναδυόμενου δυτικού άξονα ανάπτυξης της χώρας (Γιάννενα, Άρτα, Πρέβεζα, Αγρίνιο-Μεσολόγγι, Πάτρα, Πύργος - μικρά αστικά κέντρα Δυτικής Πελοποννήσου, Καλαμάτα).
- 4. Λάρισα –Βόλος** Ο συγκεκριμένος πόλος αποτελείται από δύο σημαντικά πληθυσμιακού μεγέθους αστικά κέντρα της χώρας, που βρίσκονται σε μικρή απόσταση μεταξύ τους και παρουσιάζουν αυξανόμενα στοιχεία δικτύωσης, καθώς και συμπληρωματικές υποδομές (λιμάνι, αεροδρόμιο, σιδηροδρομικό δίκτυο). Και τα δύο αυτά κέντρα αποτελούν καθοριστικά στοιχεία του αστικού συστήματος της Θεσσαλίας και βρίσκονται στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της χώρας, το οποίο περιλαμβάνει και τα αστικά κέντρα της Δυτικής Θεσσαλίας, καθώς και ορισμένα μικρότερα αστικά κέντρα και αναπτύσσεται περιμετρικά του συγκεκριμένου πόλου. Και τα δύο αστικά κέντρα παρουσιάζουν σημαντικό για την χώρα πληθυσμιακό μέγεθος. Ο πληθυσμός τους αυξάνεται κατά την περίοδο 1991-2001 με ρυθμούς πάνω από το μέσο όρο της χώρας στη Λάρισα και κάτω από το αντίστοιχο μέγεθος στο Βόλο.

Το παραγωγικό τους πρότυπο παρουσιάζει συγγενική εικόνα αλλά και τάσεις εκσυγχρονισμού. Η Λάρισα αποτελεί κέντρο των κλάδων αγροδιατροφής και μεταποίησης βιομηχανικών φυτών, ενώ ο Βόλος παραδοσιακά συνδέεται με την μεταλλουργία και την τσιμεντοβιομηχανία. Το παραγωγικό πρότυπο της Λάρισας εμφανίζεται σταθεροποιημένο, ενώ το αντίστοιχο του Βόλου παρουσιάζει μικρές αλλαγές οι οποίες συνίστανται στον περιορισμό της σημασίας της μεταποίησης. Η Λάρισα αποτελεί έδρα Περιφέρειας, ενώ και στις δύο πόλεις έχουν την έδρα τους σημαντικά τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στη Λάρισα εδρεύει η Ιατρική Σχολή με το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο. Και οι δύο πόλεις αποτελούν κεντρικά στοιχεία του κύριου αναπτυξιακού άξονα της χώρας ενώ μπορεί να θεωρηθεί, ότι αυτές αποτελούν τμήματα του αναδυόμενου άξονα ανάπτυξης Βόλος-Λάρισα-Τύρναβος-Κοζάνη-Εγνατία-Πτολεμαίδα-Φλώρινα-σύνορα (π ΠΓΔΜ). Επίσης, ο συγκεκριμένος πόλος ανάπτυξης βρίσκεται σε άμεση επαφή με το σχεδιαζόμενο οδικό άξονα Ε65 Λαμία -Γρεβενά (Εγνατία), που θα αναπτυχθεί δυτικότερα. Τέλος, και τα δύο αστικά κέντρα αποτελούν κέντρα ημερησίων συστημάτων τα οποία ανατολικά της Λάρισας και δυτικά του Βόλου τείνουν να διαμορφώσουν μια ενότητα (τάση δικτύωσης). Ο πόλος αυτός μπορεί να αποτελέσει τον κεντρικό (γεωγραφικά) αναπτυξιακό πόλο της χώρας ασκώντας ακτινωτά επιρροή στην Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο, την Δυτική Ελλάδα και την Στερεά Ελλάδα και να λειτουργήσει ως ένα σημείο, εξισορροπητικά στην Αθήνα – Αττική και την Θεσσαλονίκη.

5. **Γιάννενα**. Τα Γιάννενα αποτελούν το κύριο αστικό κέντρο της Δυτικής Ελλάδας μετά την Πάτρα, το παραδοσιακό δυναμικό κέντρο της Ηπείρου και είναι πόλη με διεθνή ακτινοβολία. Διαθέτουν πληθυσμιακό μέγεθος που τα κατατάσσει στις πόλεις μεσαίου μεγέθους και ενσωματώνουν στις αστικές τους λειτουργίες το σύνολο των Δήμων του υψιπέδου στο οποίο βρίσκονται. Ο πληθυσμός της πόλης αυξάνεται με ρυθμό κάτω του μέσου όρου της χώρας. Το παραγωγικό πρότυπο της πόλης κινείται περί το μέσο όρο στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, ενώ υπολείπεται του αντίστοιχου μεγέθους στον δευτερογενή τομέα, παρά την παράδοση της πόλης στην καλλιτεχνική, κυρίως, επεξεργασία ευγενών μετάλλων. Το συγκεκριμένο παραγωγικό πρότυπο παρουσιάζει σταθεροποιητική εικόνα. Τα Γιάννενα αποτελούν έδρα Περιφέρειας και Νομού και διαθέτουν ολοκληρωμένο Πανεπιστήμιο με Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο με ακτινοβολία και επιρροή στο σύνολο της χώρας και στις γειτονικές χώρες των Βαλκανίων. Τα Γιάννενα αποτελούν κύριο στοιχείο του αναδυόμενου βόρειου άξονα ανάπτυξης της χώρας περί την Εγνατία Οδό, αλλά και το ακρογωνιαίο κόμβο του αναδυόμενου άξονα ανάπτυξης από βορρά προς νότο κατά μήκος της Ιόνιας Οδού (δυτικός οδικός άξονας).
6. **Καβάλα- Ξάνθη- Δράμα**. Ο συγκεκριμένος πόλος αποτελείται από τρία αστικά κέντρα της Περιφέρειας, που συνιστούν πόλεις μεσαίου πληθυσμιακού μεγέθους ενώ συνολικά συγκεντρώνουν περίπου 170.000 κάτοικοι.

Τα τρία αυτά κέντρα αναπτύσσουν ημερήσια συστήματα στα οποία εντάσσονται οι γειτονικοί προς αυτά Δήμοι ενώ αναπτύσσουν και σημαντικές τάσεις δικτύωσης μεταξύ τους. Οι τάσεις αυτές ενισχύονται από τις μικρές μεταξύ τους αποστάσεις και τον αυξανόμενο περιορισμό των χρονοαποστάσεων στις μεταξύ τους συνδέσεις λόγω των αναπτυσσομένων και βελτιωμένων έργων υποδομής.

Ο πληθυσμός της Καβάλας αναπτύσσεται με ρυθμό άνω του μέσου όρου της χώρας, ενώ ο πληθυσμός των λοιπών δύο κέντρων αναπτύσσεται σημαντικά άνω του αντίστοιχου μεγέθους. Το παραγωγικό πρότυπο της Καβάλας παρουσιάζει τάσεις κίνησης περί το μέσο της χώρας και στους τρεις τομείς, ενώ στα δύο άλλα αστικά κέντρα η απασχόληση στον πρωτογενή κινείται πάνω από το μέσο όρο της χώρας και στους λοιπούς τομείς περί τον εθνικό μέσο. Το συγκεκριμένο παραγωγικό πρότυπο παραμένει σταθερό στην Ξάνθη, ενώ παρουσιάζει μικρή μεταβολή στην Καβάλα (αύξηση της σημασίας του πρωτογενή τομέα) και στην Δράμα (μείωση της σημασίας του δευτερογενή την περίοδο 1991-2001).

Και οι τρεις πόλεις αποτελούν έδρα νομού, ενώ στην Καβάλα Δράμα λειτουργούν τμήματα ΤΕΙ. Στην Ξάνθη λειτουργεί μέρος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Πολυτεχνική Σχολή). Και οι τρεις πόλεις αποτελούν τμήματα του παραδοσιακού αναπτυξιακού άξονα της χώρας. Μάλιστα, μια και αυτός θεωρείται, ότι έχει στην Καβάλα το ανατολικό του άκρο, οι δύο άλλες πόλεις μπορεί να θεωρηθεί, ότι αποτελούν στοιχεία επέκτασης του άξονα. Άλλωστε το τμήμα Θεσσαλονίκης -Καβάλας του συγκεκριμένου άξονα εντάσσεται στον αναδυόμενο (Εγνατία Οδό) άξονα ανάπτυξης του βορρά με τάσεις επέκτασης προς Κομοτηνή και

Αλεξανδρούπολη αλλά και πέρα των συνόρων και προς βορρά και προς ανατολάς (κάθετοι άξονες Εγνατίας Οδού).

7. **Καλαμάτα**. Η Καλαμάτα αποτελεί ένα δυναμικό αστικό κέντρο στην νοτιοδυτική Πελοπόννησο και βρίσκεται στο κέντρο ενός αναπτυσσόμενου ημερησίου συστήματος, το οποίο εκτός από το σύνολο της λεκάνης επιρροής του Παμίσου καταλαμβάνει και τμήματα της δυτικής και κεντρικής χερσονήσου της Πελοποννήσου. Έχει μεσαίο πληθυσμιακό μέγεθος, ενώ πληθυσμιακά αναπτύσσεται με ρυθμό πάνω από το μέσο όρο της χώρας. Το πρότυπο απασχόλησης της πόλης παρουσιάζεται πάνω από το μέσο όρο στον πρωτογενή τομέα και κινείται περί το μέσο όρο στους λοιπούς τομείς παραμένοντας αμετάβλητο.

Η Καλαμάτα είναι έδρα ΤΕΙ και τμημάτων του σχετικά νέου Πανεπιστημίου της Πελοποννήσου. Σε σχέση με τους άξονες ανάπτυξης, μπορεί να θεωρηθεί ότι με την προϋπόθεση ολοκλήρωσης του σχετικού άξονα (Αθήνα –Κόρινθος- Τρίπολη – Καλαμάτα), η πόλη ουσιαστικά μπορεί να ενταχθεί στον εξωτερικό δακτύλιο του ημερησίου συστήματος της Αθήνας –Αττικής. Αντίστοιχα μπορούν να υποστηριχθούν για την σχέση της πόλης με τον αναδυόμενο δυτικό άξονα της χώρας η ολοκλήρωση του οποίου συνδέεται και με τη ομώνυμο οδικό άξονα (Ιονία οδός) Επίσης, η επιλογή της πόλης ως πόλο ανάπτυξης συμβάλλει και στην ενδυνάμωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου και του νοτίου τμήματος της χώρας.

8. **Αλεξανδρούπολη-Κομοτηνή**. Πρόκειται για δύο μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα της χώρας, τα οποία αντιμετωπίζονται από κοινού ως αναπτυξιακός πόλος εξαιτίας της συνοριακής τους θέσης και των αναμενόμενων αλλαγών λόγω της πρόσφατης και της επικείμενης διεύρυνσης της ΕΕ προς ανατολάς. Αποτελούν και οι δύο πόλεις μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα με αυξανόμενο πληθυσμό, με ιδιαίτερη ένταση, μάλιστα, στην Αλεξανδρούπολη.

Το παραγωγικό τους πρότυπο κινείται περί το μέσο όρο της χώρας στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες και άνω του μέσου όρου στον πρωτογενή τομέα, παρουσιάζοντας μικρές τάσεις μετασχηματισμού. Η Κομοτηνή αποτελεί έδρα νομού και περιφέρειας και είναι έδρα πανεπιστημιακών σχολών. Στην Αλεξανδρούπολη εδρεύει και το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο. Βρίσκονται και οι δύο στο αναδυόμενο τμήμα του βόρειου άξονα ανάπτυξης της χώρας. Οι δύο πόλεις βρίσκονται σε μια διαδικασία προσέγγισης, που μπορεί να αποδοθεί στην ανάπτυξη των μεταξύ τους συνδέσεων (Εγνατία Οδός), ενώ η Αλεξανδρούπολη σύμφωνα με τους ευρύτερους σχεδιασμούς εξελίσσεται σε ενεργειακό κόμβο διεθνούς σημασίας.

9. **Κοζάνη-Πτολεμαΐδα**. Η Κοζάνη και η Πτολεμαΐδα αποτελούν το ενεργειακό κέντρο της χώρας και βρίσκονται σε φάση μετασχηματισμού και διαφοροποίησης του παραγωγικού τους προτύπου. Ειδικά στο ζήτημα της ενέργειας προσανατολίζονται προς τη διαφοροποίηση των πηγών παραγωγής της, ενώ σε ό,τι αφορά το συνολικό παραγωγικό πρότυπο των αστικών κέντρων αναπτύσσεται η καινοτομία και οι κλάδοι που συνδέονται με την ενεργειακή οικονομία. Υπέρ της επιλογής των αστικών αυτών κέντρων ως πόλο ανάπτυξης, συνηγορεί η τάση ανάδυσης ενός αναπτυξιακού άξονα στην ανατολική πλευρά του κύριου ορεινού όγκου της χώρας από Γρεβενά προς Κοζάνη – Πτολεμαΐδα, και προς βορρά προς Αμύνταιο και Φλώρινα, με τάσεις επέκτασης και προς βορρά αλλά και προς την δύση πέραν των συνόρων. Ο άξονας αυτός θα ενισχυθεί και την κατασκευή του Ε-65 (Λαμία – Γρεβενά). Η Κοζάνη, παράλληλα, μέσα από την ολοκλήρωση της Εγνατίας συνδέεται στενότερα (μείωση των χρονοαποστάσεων) με τα Γιάννενα δυτικά και κυρίως με την Θεσσαλονίκη και το ημερήσιο σύστημά της ανατολικά. Τέλος, η Κοζάνη διαθέτει και σημαντικές υποδομές ανώτατης εκπαίδευσης.

10. **Ηράκλειο –Χανιά**. Τα δύο αστικά κέντρα αν και βρίσκονται σε σχετικά σημαντική απόσταση μεταξύ τους, θεωρούνται ως ένας αναπτυξιακός πόλος εξ αιτίας του νησιωτικού χαρακτήρα της Κρήτης. Η επιλογή αυτή συνδέεται με το νησιωτικό χαρακτήρα της Κρήτης, με την αναπτυξιακή κατάσταση των νομών της Κρήτης και κυρίως με την αστικότητα και την αστική συγκέντρωση κάθε νομού. Έτσι οι νομοί Χανίων και Ηρακλείου διαθέτουν περιφερειακού και μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα το Ηράκλειο και τα Χανιά αντίστοιχα, ενώ οι δύο άλλοι νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου το Ρέθυμνο και το σύστημα αστικών κέντρων του νομού Λασιθίου. Τα Χανιά και Ηράκλειο σηματοδοτούν το δυτικό άκρο και το κέντρο του βόρειου άξονα της Κρήτης. Και τα δύο αστικά κέντρα παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού τους άνω του μέσου όρου της χώρας και ένα παραγωγικό πρότυπο, το οποίο βρίσκεται

άνω του μέσου όρου της χώρας στον πρωτογενή τομέα, περί το μέσο όρο στον τριτογενή τομέα ενώ διαφοροποιούνται στο δευτερογενή όπου το Ηράκλειο βρίσκεται κάτω του μέσου όρου και τα Χανιά περί του μέσου όρου. Το παραγωγικό πρότυπο και των δύο αστικών κέντρων μεταβάλλεται. Στο μεν Ηράκλειο περιορισμένα, χωρίς ιδιαίτερη έκταση, καθώς μειώνεται η σημασία του δευτερογενή τομέα, ενώ στα Χανιά η μεταβολή αυτή είναι σημαντική. Στα Χανιά παρατηρείται στο σύνολο της χρονικής περιόδου θεώρησης αύξηση της σημασίας του πρωτογενή και αύξηση της σημασίας του δευτερογενή.

Το Ηράκλειο αποτελεί έδρα Περιφέρειας και νομού, ενώ τα Χανιά είναι έδρα νομού φιλοξενώντας επίσης και σημαντικές λειτουργίες δικαιοσύνης και άμυνας. Το Ηράκλειο φιλοξενεί τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο ενώ στα Χανιά βρίσκεται το Πολυτεχνείο Κρήτης.

11. **Ρόδος.** Η Ρόδος αποτελεί το μεγαλύτερο νησιωτικό κέντρο της χώρας, εκτός από το Ηράκλειο και τα Χανιά, που βρίσκονται στην Κρήτη. Είναι η πρωτεύουσα του νομού Δωδεκανήσου και συνιστά ένα από τα κύρια (η πόλη, το νησί της Ρόδου αλλά ορισμένα από τα νησιά του νομού) είναι από τους πιο σημαντικούς τουριστικούς τόπους της χώρας και σημαντικό κέντρο εκπαίδευσης και πολιτισμού. Το πληθυσμιακό της μέγεθος την κατατάσσει στην μεσαία κατηγορία αστικών κέντρων, ενώ η θέση της αυτή ενδυναμώνεται εξαιτίας του νησιωτικού της χαρακτήρα. Ο πληθυσμός της πόλης αυξάνεται με ρυθμό άνω του μέσου όρου της χώρας. Το παραγωγικό της πρότυπο παρουσιάζει τιμές κάτω του εθνικού μέσου όρου της χώρας στον πρωτογενή και το δευτερογενή τομέα και άνω του μέσου όρου στον πρωτογενή. Με τον τρόπο αυτό αποτυπώνεται η σημασία του τουρισμού και των υπηρεσιών (εκπαίδευση, εμπόριο, διοίκηση, πολιτισμός) στην απασχόληση των κατοίκων της πόλης. Το πρότυπο αυτό εμφανίζει περιορισμένες τάσεις μετασχηματισμού κυρίως στην περίοδο 1981-1991 οι οποίες συνίστανται στη σχετική μείωση της σημασίας των υπηρεσιών στην απασχόληση υποδηλώνοντας μια τάση εξισορρόπησης η οποία έκτοτε διατηρείται. Η Ρόδος είναι διοικητικό κέντρο νομαρχιακού επιπέδου και αποτελώντας δυναμικό μεσαίου μεγέθους της χώρας στα νοτιοανατολικά σύνορα, και εξωτερικά της ΕΕ, μπορεί να αποτελέσει σημείο σύνδεσης με την άλλη πλευρά των συνόρων. Αν και σε νησί η Ρόδος αποτελεί αστικό κέντρο με έντονα φαινόμενα επέκτασης με αποτέλεσμα πολλοί γειτονικοί της Δήμοι να έχουν αποκτήσει αστικό χαρακτήρα π.χ η Ιαλυσός. Η δυναμική αυτή ουσιαστικά συμπεριλαμβάνει σημαντικό μέρος του βόρειου τμήματος του νησιού όπως και του ανατολικού.

Αναδυόμενοι πόλοι ανάπτυξης. Η κατηγορία αυτή αστικών κέντρων περιλαμβάνει πόλεις οι οποίες **μπορούν να αποτελέσουν στο άμεσο μέλλον**, δηλ. ουσιαστικά κατά την διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού 2007-2013, δυναμικούς πόλους ανάπτυξης, συμπληρώνοντας τους πόλους που αναφέρονται προηγουμένως. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται η **Μυτιλήνη**, η οποία αποτελεί αναδυόμενο πόλο λόγω της συνοριακής της θέσης και του νησιωτικού της χαρακτήρα.

Για την τεκμηρίωση του ανωτέρω πίνακα βλ. πίνακες 47, 57, 58, 59, 60, 61 και 62 στο Παράρτημα II.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση.

4.4.2 Ανάπτυξη της υπαίθρου¹⁵

4.4.2.1 Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών

Για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών δε θα υιοθετηθεί σε επίπεδο Περιφερειών διαφοροποιημένη πολιτική αλλά οριζόντια και σε επίπεδο χώρας θα υλοποιηθεί ένα πλέγμα

¹⁵ Η επιλεχθείσα στρατηγική για την Ανάπτυξη της Υπαίθρου γίνεται στη βάση της ανάλυσης των αναγκών των αγροτικών περιοχών/περιοχών υπαίθρου, όπως αυτές καθορίζονται στο Παράρτημα I Κοινωνικοοικονομική Ανάλυση, 1.7.2 Περιχές της Υπαίθρου, στη σελ. 223.

παρεμβάσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ιδιαίτερα το ΕΤΠΑ και κατά περίπτωση το Ταμείο Συνοχής αλλά και από το ΕΓΤΑΑ.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου πρέπει να είναι κοινή για τη χώρα αφού τα προβλήματα του ορεινού χώρου είναι κοινά σε όλες τις Περιφέρειες, παρά την επιλεξιμότητα των Περιφερειών αυτών σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες. Άλλωστε στον ορεινό χώρο με ελάχιστες σημειακές εξαιρέσεις διαμορφώνονται και οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες των περισσότερων Περιφερειών.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποσκοπεί στην ανασυγκρότηση των δραστηριοτήτων παραγωγής και κατοίκησης, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντική εποχικότητα και υποχώρηση, με αποτέλεσμα πολλές ορεινές περιοχές να είναι αραιοκατοικημένες και να διακυβεύεται η οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητά τους και στην αντιμετώπιση των πιέσεων, που εμφανίζεται σε ορισμένες ορεινές περιοχές εξαιτίας της τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου θα επιδιωχθεί κατά τρόπο συνετό ώστε να μη διακυβεύεται η ευρύτερη οικολογική και πολιτιστική του σημασία, αλλά να διασφαλίζεται η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, συνδυάζοντας παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπίο όρια, αλλά και με τους κανόνες της αγοράς. Στο ανωτέρω πλαίσιο, η ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα του τουρισμού μικρής κλίμακας, η διατήρηση της άσκησης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η ανάδειξη της οικολογικής και κοινωνικής σημασίας των δασών και η δημιουργία/διατήρηση της μικρής βιοτεχνίας αποτελούν διακριτές ενότητες παρεμβάσεων

Η ανασυγκρότηση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από την στήριξη στη παραγωγή επώνυμων (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικά) γεωργικών προϊόντων σε μακροχρόνια προοπτική, και σε συνδυασμό με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, οι οποίες μπορούν να αναπτύσσονται κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα ενός ημερολογιακού έτους και μέσα από μία ελεγχόμενη μέσα από το σχεδιασμό οικιστική ανάπτυξη. Άρα είναι επιθυμητή η συγκρότηση ενός **πολυλειτουργικού προτύπου ανάπτυξης**.

Η προοπτική αυτή σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση και τις πιέσεις, που ασκούνται στο ορεινό χώρο παραπέμπει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής, η οποία θα περιορίζει τις επιπτώσεις από:

- τις χωρίς μακροχρόνιο ορίζοντα οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες τελικά, επιδρούν αρνητικά στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους
- τις πιέσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές του ορεινού χώρου, όπου αυτές έχουν εγκατασταθεί (περιοχές χειμερινού τουρισμού, περιοχές με γνωστά ονόματα ως περιοχές προορισμού ενταγμένες στο κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο της χώρας, αναδυόμενες τουριστικές περιοχές, περιοχές στις οποίες βρίσκονται σημαντικά μνημεία της φύσης και του πολιτισμού).
- τα μεγάλα έργα υποδομής και ενέργειας, που είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας όπως π.χ η ολοκλήρωση της Εγνατίας και των κάθετων αξόνων, που οδηγούν στα σύνορα της χώρας, τα ενεργειακά δίκτυα και τα κέντρα παραγωγής ενέργειας της χώρας, αλλά και από τις επιπτώσεις των αντιστοίχων υποδομών περιφερειακή και αστική σημασίας.
- πιέσεις της οικιστικής ανάπτυξης οι οποίες ασκούνται στο σύνολο του ορεινού χώρου αλλά εμφανίζονται με ιδιαίτερη ένταση σε συγκεκριμένες περιοχές σε στενή συνάρτηση με την προσβασιμότητα τους από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο.

Σε ό,τι αφορά τις **ορεινές περιοχές στο νησιωτικό χώρο** πρέπει να επισημανθεί, ότι καθώς αυτές αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τις ορεινές περιοχές του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας, αλλά λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα τους με μεγαλύτερη ένταση, είναι αναγκαία η καταβολή ιδιαίτερων περισσότερο έντονων και αποτελεσματικότερων προσαρμογών, ώστε η στρατηγική αυτή να επεκταθεί και στις ορεινές περιοχές των μεγαλύτερων νησιών της χώρας, προσαρμοζόμενης κατάλληλα.

4.4.2.2 Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών

Η αναπτυξιακή στρατηγική για το νησιωτικό χώρο αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα καθώς ο συγκεκριμένος χώρος χαρακτηρίζεται από πολλές ομοιότητες αλλά και από σημαντικές διαφορές.

Όπως και στην περίπτωση του ορεινού χώρου, έτσι και στο νησιωτικό, είναι αναγκαία μια ενιαία ως προς τις αρχές της στρατηγική με διαφοροποιήσεις οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε νησιού ή κάθε κατηγορίας νησιών.

Κύρια στοιχεία αυτής της στρατηγικής αποτελούν η ανασυγκρότηση ενός βιώσιμου και διαφοροποιημένου παραγωγικού προτύπου στηριζόμενη στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία, η επίλυση των κρίσιμων ζητημάτων προσπελασιμότητας και υποδομών των νησιών, και η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τους περιβάλλοντος. Απαραίτητη είναι η λήψη μέτρων για την οικονομική διαφοροποίηση των νησιών, που εξακολουθούν να έχουν μεγάλο αλιευτικό στόλο και απασχόληση στον τομέα της αλιείας. Η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας όπως απορρέει από τις προτεραιότητες της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛ) δε θα πρέπει να δημιουργήσει προβλήματα στην κοινωνική και οικονομική συνοχή των συγκεκριμένων νησιωτικών περιοχών. Για το σκοπό αυτό θα αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχονται από την ΚΑΛ για την υδατοκαλλιέργεια, τη διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία κτλ.

Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της συγκεκριμένης στρατηγικής θα κατευθύνονται κυρίως:

- στη μείωση των ενδο- και διαπεριφερειακών ανισοτήτων, που πηγάζουν από τη νησιωτικότητα: η ολοκλήρωση των υποδομών πρόσβασης (δίκτυα μεταφορών, υπηρεσίες και ενέργεια). Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας για τα μικρότερα νησιά. Η συνοχή έχει διπλή διάσταση: εσωτερική συνοχή, δηλαδή οι συνδέσεις εντός των ορίων της Περιφέρειας, και εξωτερική, μέσω της σύνδεσης με τα αστικά και διοικητικά κέντρα. Οι δράσεις θα έχουν ως στόχο τη συγκράτηση και την ευημερία του πληθυσμού.
- στην ανάπτυξη του επιχειρείν και την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιωτικού χώρου: οργάνωση εμπορίας, διακίνησης και προβολής τοπικών προϊόντων, δημιουργία υποδομών στήριξης της επιχειρηματικότητας και διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας. Μέσω της ενεργοποίησης τοπικών πόρων και δυνάμεων, η ανάπτυξη θα αποκτήσει ενδογενή και όχι επίκτητο χαρακτήρα.
- στην αξιοποίηση των φυσικών προϋποθέσεων των νησιών, ως τόπων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ χωρίς να έρχονται σε σύγκρουση με τις άλλες δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτά.
- στην περιβαλλοντική μέριμνα, για τη διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές υποδομές αποτελούν προϋπόθεση της ομαλής ανάπτυξης των νησιών, και περιλαμβάνουν δομές διαχείρισης λυμάτων, απορριμμάτων, και προστασίας και χρηστής διαχείρισης υδάτων, ακτών και φυσικών πόρων.
- στη διοικητική ενίσχυση και εξασφάλιση υποδομών υγείας, μέσω προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και εξειδικευμένων ενεργειών όπως ανάπτυξη και χρήση τηλεϊατρικής.
- στην αξιοποίηση του γεγονότος ότι σε ευρύτερο πλαίσιο, ο νησιωτικός χώρος αποτελεί κατεξοχήν έδαφος για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της πληροφορίας, όπου θα υπάρξουν εφαρμογές σε πολλούς τομείς, όπως ο τουρισμός, οι μεταφορές, η παιδεία, η διοίκηση, και η υγεία.
- στην ανάδειξη και προστασία του ιστορικού και πολιτισμικού πλούτου, ως προϋπόθεση για την ευρύτερη τουριστική και επιχειρηματική δραστηριότητα.
- στην επιδίωξη των απαραίτητων διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών για την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων που ξεπερνούν το πλαίσιο εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.
- στην ενδυνάμωση των σχέσεων των αστικών κέντρων, των νησιών, τόσο με την ενδοχώρα τους όσο και μεταξύ τους αλλά και με τις ηπειρωτικές ακτές.

- στο γεγονός ότι οι τέσσερις νησιωτικές Περιφέρειες είναι όλες παραμεθόριες. Έτσι τίθενται θέματα ασφάλειας και φύλαξης των συνόρων, με την προφανή μεγαλύτερη δυσκολία έναντι των ηπειρωτικών περιοχών. Επίσης, υπάρχει η ανάγκη συνεργασιών με τρίτες χώρες, σε διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας πέραν της αστυνόμευσης

4.4.2.3 Ανάπτυξη των λοιπών αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία.

Η νέα προγραμματική περίοδος συμπίπτει χρονικά με την έναρξη εφαρμογής της αναθεωρημένης Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και το γεγονός αυτό σηματοδοτεί ευρύτερες αλλαγές και μετασχηματισμούς στις αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας γι' αυτές σημαντικές ευκαιρίες αλλά και κινδύνους.

Η αναπτυξιακή στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές σε επίπεδο χώρας εστιάζει στην ενίσχυση και των τριών πυλώνων, που συνθέτουν την αειφόρο ανάπτυξη, δηλαδή την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική.

Η μείωση των πιέσεων, που επιφέρει η νέα ΚΓΠ στις αγροτικές περιοχές της χώρας και ιδιαίτερα στις περιοχές παραγωγής προϊόντων, που απολάμβαναν υψηλή στήριξη από τον πρώτο πυλώνα (όπως βαμβάκι, καπνός, κλπ) θα αντιμετωπισθεί κυρίως μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας των περιοχών αυτών με την αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών και ιδιαίτερα των μεγάλων οδικών αξόνων. Η Ιόνια οδός, ο εγκάρσιος οδικός άξονας της Κεντρικής Ελλάδος (Ε-65), η ολοκλήρωση του οδικού άξονα Τρίπολη Καλαμάτα Σπάρτη και η Εγνατία οδός διέρχονται από κυρίαρχα αγροτικές περιφέρειες, η ολοκλήρωσή τους θα δώσει τη δυνατότητα διάχυσης της ανάπτυξης αλλά και μείωση της εξάρτησης από τον πρωτογενή τομέα.

Παράλληλα, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και του ΕΠΑΛ 2007-2013 έμφαση δίνεται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα με σημαντική συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στα θέματα, που σχετίζονται με το ανθρώπινο κεφάλαιο και ιδιαίτερα την κάλυψη των αναγκών σε κατάρτιση τόσο των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα αλλά και γενικότερα των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.

Σε ότι αφορά την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών αλλά και διαφοροποίησης της οικονομικής βάσης παρεμβάσεις θα υλοποιηθούν τόσο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία όσο και από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ.

Ο σχεδιασμός βασίζεται σε ένα μικτό σχήμα «εκ των άνω προς τα κάτω» με ευρεία συμμετοχή στη φάση της κατάρτισης των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων σε επίπεδο Τομεακών Προγραμμάτων, ΠΕΠ, Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και Ε.Π Αλιείας 2007-2013.

Παράλληλα, υιοθετείται και η «εκ κάτω προς τα άνω» προσέγγιση στη βάση ολοκληρωμένων στρατηγικών για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές (μικροπεριφέρειες προγραμματισμού) που αποτελούν διακριτές γεωγραφικές ενότητες για την υλοποίηση του Άξονα 3 «Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας» του ΠΑΑ και με την προσέγγιση LEADER εκτός των προαναφερθέντων περιοχών και στις πεδινές περιοχές(ΠΑΑ) και σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, (ΕΠΑΛ).

Μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ με την κινητοποίηση του ενδογενούς τοπικού αναπτυξιακού δυναμικού και την προώθηση Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης θα ενισχυθούν παρεμβάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.

Η στρατηγική για την ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου (ορεινές, νησιωτικές και λοιπές αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία από τα διαρθρωτικά Ταμεία και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ στοχεύει:

- Βραχυπρόθεσμα στη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών. (ΕΤΠΑ – Ταμείο Συνοχής)
- Στη διασφάλιση της ευρύτερης οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των περιοχών της υπαίθρου καθώς και μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, που συνδυάζει παραδοσιακές

με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπικό όρια. (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ - ΕΤΑ)

- Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα μέσω της οργάνωσής του σε σύγχρονα επιχειρηματικά πρότυπα, με περαιτέρω ενδυνάμωση της εξωστρέφειας του, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει σε μια σειρά προϊόντων αλλά και μεθόδων παραγωγής (ΕΓΤΑΑ - ΕΤΑ)
- Στη δημιουργία υποδομών που σχετίζονται με την αλιευτική δραστηριότητα (ΕΤΠΑ).
- Στην ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της σαν σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων αλλά και διατήρησης του αγροτικού τοπίου, φυσικού και ανθρωπογενούς (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ)
- Στη βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω της μείωσης των πιέσεων και προστασίας εδάφους επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, προστασίας της βιοποικιλότητας αλλά και επίτευξης των στόχων της χώρας σε σχέση με το πρωτόκολλο του Κιότο (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ)
- Στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών, μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και της συμβολής τους στη διαφοροποίηση /εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος. (ΕΤΠΑ ΕΓΤΑΑ)
- Στη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις αλλά και στη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών στον πολίτη (ΕΤΠΑ)
- Στην αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ - ΕΚΤ).
- Στην αύξηση της ελκυστικότητας τους σαν περιοχών κατοικίας αλλά και επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιαίτερα στο τομέα του τουρισμού (ΕΤΠΑ - ΕΓΤΑΑ -ΕΤΑ)
- Στη δημιουργία δικτύων με τα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα με τα επιλεγμένα ημιαστικά και αστικά κέντρα που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης των ευρύτερων γεωγραφικών ενοτήτων και αποτυπώνονται στον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό. (ΕΤΠΑ - ΕΚΤ)
- Στην αειφόρο ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, μέσω της δημιουργίας ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ τουρισμός - πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κλπ) που συνδυάζεται με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας.
- Στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, στη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίηση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών αυτών και στη διατήρηση και προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος.

Στην επίτευξη των στόχων αυτών θα συμβάλλουν από κοινού:

- Οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του Α' και Β' βαθμού αυτοδιοίκησης και η περαιτέρω αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια, όπως αποτυπώνονται στο Εθνικό Σχέδιο Μεταρρυθμίσεων.
- Οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής, του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ.
- Οι εθνικοί πόροι που θα διατεθούν από το αναμορφωμένο, σε όρους σχεδιασμού και διαχείρισης, ΠΔΕ.
- Σύγχρονα χρηματοδοτικά μέσα.

Η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος και τη μεγιστοποίηση της προστιθέμενης αξίας θα επιτευχθεί μέσω της διάκρισης «τομέων και πεδίων παρέμβασης» ανά Ταμείο και της επιμέρους στοχοθέτησης σε όρους επιχειρησιακών στόχων, αλλά με δεδομένη την ταύτιση των στρατηγικών στόχων .

Οι βασικές αρχές διαχωρισμού παρουσιάζονται στην ενότητα 6.3

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ: 2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα.

4.4.3 Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία (Στόχος 3)

Η πολυκεντρικότητα, η πρόσβαση στη γνώση, η διατήρηση και ανάδειξη του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η προώθηση του επιχειρηματικού κλίματος αποτελούν για τον στόχο της Ευρωπαϊκής Χωρικής Συνεργασίας βασικές επιλογές, με δεδομένη και την αύξηση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της Κοινότητας και την επέκταση του εδάφους της.

Για το σχεδιασμό των επιμέρους προγραμμάτων του Στόχου 3, λαμβάνονται υπόψη:

- Το είδος της συνεργασίας (διαπεριφερειακή, διακρατική ή διασυνοριακή). Στο πλαίσιο της διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας θα επιδιωχθεί η καλύτερη αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών, η επίτευξη καλύτερης συνοχής και συνέχειας του χώρου και η συνέργεια με τα άλλα Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο της διαπεριφερειακής συνεργασίας θα επιδιωχθούν δράσεις περισσότερο άυλου περιεχομένου, όπως ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η ανάγκη βέλτιστης αξιοποίησης των πόρων, με δεδομένη τη μείωσή τους σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, δίνοντας έμφαση στη σκοπιμότητα έναντι του χαρακτήρα εκάστου προγράμματος, το βαθμό προώθησης των χωρικών συνεργασιών έως σήμερα και την ανάγκη ύπαρξης απτών αποτελεσμάτων στο τέλος της προγραμματικής περιόδου.
- Η νέα πιο συνεκτική γεωγραφική προσέγγιση των προγραμματικών περιοχών της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου, στις ανάγκες των οποίων θα πρέπει να προσαρμοσθούν οι δράσεις της νέας περιόδου.
- Ο βαθμός επιτυχίας και η ανάγκη συνέχισης ή συμπληρωματικότητας με δράσεις της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Οι τομείς προτεραιότητας, ανάλογα με την κατηγορία χωρικής συνεργασίας, έχουν ως ακολούθως:

Διασυνοριακή συνεργασία

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η Ελλάδα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη διασυνοριακή συνεργασία, τόσο στη διμερή με τα εσωτερικά και εξωτερικά της σύνορα, όσο και στην πολυμερή. Στο πλαίσιο της **διμερούς** συνεργασίας, η Ελλάδα αναπτύσσει συνεργασίες με παλαιά και νέα κράτη μέλη όπως η Ιταλία, η Κύπρος, καθώς και η Βουλγαρία (κράτος μέλος από 01.01.2007), με υποψήφια κράτη μέλη όπως η Τουρκία και με πιθανά υποψήφια μέλη όπως η Αλβανία και η πΓΔΜ. Στο πλαίσιο της **πολυμερούς** συνεργασίας η Ελλάδα θα έχει τη δυνατότητα συνεργασίας με χώρες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διασυνοριακής συνεργασίας είναι οι εξής:

- Επιχειρηματικότητα, τουρισμός και πολιτισμός,
- προστασία και κοινή διαχείριση του περιβάλλοντος, συστήματα διαχείρισης υδάτων, αποβλήτων και ενέργειας
- προαγωγή της Έρευνας, ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- κοινή χρήση υποδομών υγείας - εκπαίδευσης, και συνεργασία στους τομείς του ανθρώπινου δυναμικού και της διοικητικής και δικαστικής συνεργασίας,
- υπηρεσίες προσπελασιμότητας μέσω της συνεργασίας σε θέματα ελέγχου, τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα,

Οι επιμέρους προτεραιότητες ιεραρχούνται ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, το βαθμό προώθησης των συνεργασιών και το βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας των δράσεων κατά την περίοδο 2000-2006. Ενδεικτικά αναφέρεται,

ότι στη συνεργασία με την Ιταλία τίθεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, με τη Βουλγαρία το περιβάλλον και η κοινή διαχείριση υδάτινων πόρων και με την Κύπρο οι δράσεις στον τομέα του τουρισμού και του πολιτισμού.

Στα εξωτερικά σύνορα, (Ελλάδα/ Αλβανία/ πΓΔΜ, Τουρκία), θα γίνει μια περισσότερο επιλεκτική εφαρμογή προτεραιοτήτων, δίνοντας έμφαση σε δράσεις οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης και λιγότερο σε δράσεις ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας, σε συνάρτηση με τον εντοπισμό κοινών προβλημάτων προς επίλυση με την άλλη πλευρά, καθώς και όπου απαιτείται στην ενίσχυση δομών συναίνεσης και συνεργασίας.

Τα πολυμερή διασυνοριακά προγράμματα διαφοροποιούνται εν μέρει αλλά και συμπληρώνουν τα διμερή, επικεντρώνοντας στις ιδιαίτερες ανάγκες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής, μέσω της ανάπτυξης κοινής στρατηγικής για την επίτευξη προστιθέμενης αξίας σε σχέση με άλλα προγράμματα που υλοποιούνται στις περιοχές αυτές.

Διακρατική συνεργασία (Νοτιοανατολικός Ευρωπαϊκός Χώρος και Μεσογειακή ζώνη)

Θα επιδιωχθεί η επιλογή έργων στρατηγικής σημασίας με στόχο την ανάδειξη κοινών αναπτυξιακών προοπτικών των δύο αυτών χωρικών ενότητων. Οι θεματικές προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διακρατικής συνεργασίας είναι οι εξής:

- ο συνδυασμός της περιβαλλοντικής προστασίας με την ενδυνάμωση της ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και των νησιών της Μεσογείου
- βελτίωση της προσβασιμότητας και της διαλειτουργικότητας μέσω των μεταφορικών συστημάτων και των προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- διαχείριση υδάτων και προστασία από κινδύνους (πρόληψη περιβαλλοντικών και τεχνολογικών κινδύνων),
- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας.

Τέλος, θα επιδειχθεί ειδικότερο ενδιαφέρον και στις δυο περιοχές σε θέματα διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς, στις χωρικές πτυχές της μετανάστευσης, την κοινωνική συμμετοχή και κινητικότητα.

Διαπεριφερειακή συνεργασία και Δίκτυα

Η διαπεριφερειακή συνεργασία, η οποία στη νέα προγραμματική περίοδο και σύμφωνα με την ως τώρα προετοιμασία αντιμετωπίζεται ως ένα Ενιαίο Πρόγραμμα που θα καλύπτει όλη την Ε.Ε., στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς και στην εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, αξιοποιώντας την εμπειρία του διαπεριφερειακού προγράμματος της προηγούμενης περιόδου.

Οι προτεραιότητες, που τίθενται από τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις, σε επίπεδο διαπεριφερειακής συνεργασίας είναι η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, θέματα προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και η πρόληψη κινδύνων.

Οι παραπάνω προτεραιότητες μπορούν να προωθηθούν μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και της διάδοσης των καλύτερων πρακτικών και στο στάδιο της εφαρμογής τους μπορούν να συνδεθούν με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, ιδιαίτερα του Στόχου της «Σύγκλισης». Για παράδειγμα, η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των λεγόμενων "μειονεκτικών" περιοχών (εξαιτίας της γεωγραφικής τους απομόνωσης ή του αραιού πληθυσμού τους) της Ε.Ε., είναι δυνατόν να επηρεάσει με θετικό τρόπο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή και διαχείριση συγκεκριμένων παρεμβάσεων στα νησιά, τις παράκτιες ή τις ορεινές περιοχές της χώρας.

Τα **δίκτυα** ESPON, URBACT και INTERACT, προγράμματα που προάγουν την ισότιμη πρόσβαση στην κοινωνία της γνώσης, την παρατήρηση και ανάλυση των αναπτυξιακών τάσεων της Ε.Ε., αλλά και την προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ευρωπαϊκών πόλεων, θα συνεχισθούν με την χρηματοδότησή τους από το Στόχο 3 και στην επόμενη προγραμματική περίοδο. Η Ελλάδα, μετά και από την ικανοποιητική συμμετοχή της στην περίοδο 2000-

2006, στηρίζει τη συνέχιση και ενίσχυσή τους, όπως και την αναζήτηση πιθανών συνεργειών μεταξύ τους.

Οι προτεραιότητες, που αναφέρονται παραπάνω για κάθε είδος συνεργασίας, εξειδικεύονται και ιεραρχούνται από πολυμελείς διακρατικές ομάδες εργασίας που έχουν διαμορφωθεί με σκοπό την κατάρτιση των επί μέρους προγραμματικών εγγράφων. Στην αρμοδιότητα των ομάδων αυτών εμπίπτει και ο σχεδιασμός και η περιγραφή των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου, που θα αποτυπώνονται μέσα σε κάθε πρόγραμμα.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 2.3 - 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διεθνική συνεργασία καθώς και στην ΟΚΓ 16 «Επέκταση, βελτίωση και διασύνδεση των Ευρωπαϊκών υποδομών και ολοκλήρωση των διασυνοριακών έργων προτεραιότητας».

5. ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

5.1 Συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013

Οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Συνοχή 2007-2013 (ΚΣΚΓ) παρέχουν στα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνεργιών μεταξύ της Πολιτικής συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας, και ενισχύουν την οικειοποίηση της πολιτικής συνοχής από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους: I - Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας, II - Γνώση και καινοτομία για την ανάπτυξη, III - Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές δίδουν επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική συνοχή και συνεργασία. Αναγνωρίζουν τη συνεισφορά των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση, στηρίζουν την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών και προωθούν τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Η συνάφεια των ΚΣΚΓ ελέγχεται τόσο με βάση τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ όσο και με την αρχιτεκτονική των ΕΠ, η οποία περιγράφεται και αναλύεται στο Κεφάλαιο 6.

Η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ (και για λόγους οικονομίας του εγγράφου) **έχει ενσωματωθεί στην περιγραφή των επιμέρους θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων** (βλ. κεφάλαια 4.2 και 4.4 ανωτέρω), **όπου σε κάθε μία αντιστοιχίζονται σε πλαίσιο** οι σχετικές Ευρωπαϊκές ΣΚΓ για τη Συνοχή και οι Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ). Εκτενέστερη σχετική ανάλυση προβλέπεται και σε όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τα ΕΠ παρατίθεται στον κάτωθι Πίνακα:

Εξυπηρέτηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Συνοχή 2007-2013 από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Ασφάλος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διαικτική μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΠΠΑ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση									
1.1.1 Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών	●		●						●
1.1.2 Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	●	●	(●)		●				●
1.1.3 Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας	●	●			●				
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη									
1.2.1 Αύξηση και βελτίωση της στοχοθέτησης των επενδύσεων στην ΕΤΑ	●	●					●		
1.2.2 Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας	●	●		(●)		(●)	●		
1.2.3. Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους	●			●				●	
1.2.4. Βελτίωση της πρόσβασης στην χρηματοδότηση		●						●	
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας									

ΕΞΗΓΗΡΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΧΗ 2007-2013 ΑΠΟ ΤΑ ΕΠ ΤΟΥ ΕΣΠΑ	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΠΠΑ
1.3.1 Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας						●			
1.3.2. Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας		(●)				●			
1.3.3. Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων	(●)					●	●	(●)	
1.3.4. Διοικητικές ικανότητες						(●)		●	
1.3.5. Προστασία της υγείας των εργαζομένων	●				(●)	●			
Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ									
2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση	●					●			
2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα	●	(●)							
2.3 – 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διακρατική συνεργασία	(●)		(●)						●

● : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια

(●) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

Όπως προκύπτει από την ανάλυση αυτή, καθώς και από τα κεφ. 4.2 και 4.3 ανωτέρω, η **αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τις ΚΣΚΓ, το σύνολο των οποίων εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές του προτεραιότητες και εξειδικεύονται στα επιμέρους ΕΠ.**

5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Το ΕΠΜ συγκεντρώνει σε ένα ενιαίο κείμενο τις μεταρρυθμίσεις στους τομείς των δημοσίων οικονομικών, των διαρθρωτικών (μικροοικονομικών) αλλαγών και στην απασχόληση, θέτοντας 4 βασικές προτεραιότητες (αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αύξηση της απασχόλησης).

Η κατεύθυνση για διασφάλιση ισχυρής συνέργειας και συμπληρωματικότητας μεταξύ του ΕΠΜ και του ΕΣΠΑ έχει αποτυπωθεί στη στρατηγική των δύο εγγράφων, με την εστίαση σε **κοινά πεδία / προτεραιότητες**, όπως η ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, η εκπαίδευση και οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο, η αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η έρευνα και ανάπτυξη, οι ΤΠΕ, η Δημόσια Διοίκηση, το περιβάλλον. Συνολικά, εντοπίζεται ευθυγράμμιση ή/και συμπληρωματικότητα της στοχοθεσίας ΕΠΜ-ΕΣΠΑ στο επίπεδο των **Μικροοικονομικών πολιτικών και των πολιτικών Απασχόλησης**. Επισημαίνεται ότι οι **διαφορές σε επιμέρους προτεραιότητες των δύο εγγράφων προγραμματισμού** εξηγούνται κυρίως:

- Από την έμφαση που αποδίδεται στο **Μακροοικονομικό επίπεδο** στο πλαίσιο του ΕΠΜ (η αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και η εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών αποτελούν κεντρική επιλογή για τη χώρα μέσω

του ΕΠΜ και του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης), πεδίο που δεν εμπίπτει στις παρεμβάσεις της Πολιτικής Συνοχής και των Διαρθρωτικών Ταμείων.

- Από την **ισχυρότερη εδαφική και χωρική διάσταση της στρατηγικής του ΕΣΠΑ** (με ανάλυση της στοχοθεσίας σε χωρικές προτεραιότητες, όπως απαιτείται από τον Γενικό Κανονισμό, και διαφοροποίηση-προσαρμογή της αναπτυξιακής στρατηγικής του σε 5 χωρικές ενότητες).
- Από την **bottom-up και αποκεντρωμένη προσέγγιση** που ακολουθήθηκε στην εξειδίκευση των στόχων του ΕΣΠΑ σε επιμέρους ΕΠ και ΠΕΠ.
- Από τη συνεχιζόμενη έμφαση που αποδίδεται στο ΕΣΠΑ για την **ανάπτυξη φυσικών υποδομών** ως παράγοντα ελκυστικότητας της χώρας και των περιφερειών της, η οποία δεν αποτελεί κεντρική προτεραιότητα στο πλαίσιο του ΕΠΜ.

Στο κείμενο του ΕΣΠΑ, η συνέπεια (και η συμβολή) της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008 (ΕΠΜ) και την ατζέντα της Λισσαβώνας (ΣΤΛ) προσεγγίζεται και αποτυπώνεται σε **τρία επίπεδα**:

- Σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής, εξετάζοντας δηλαδή στη βάση ποιοτικής περισσότερο ανάλυσης, ποιες προτεραιότητες προτείνονται στο ΕΣΠΑ προκειμένου να εξυπηρετήσουν του βασικούς άξονες της ΣΤΛ, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ΕΠΜ και τις ΟΚΓ (βλ. και κεφ. 5.2.1, 4.2 και 4.3), και **συμπληρωματικά**:
- Στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών, όπου στόχος είναι η ανάδειξη της ΣΤΛ σε σταθερή συνιστώσα τους και ο στενός συντονισμός διαδικασιών, δομών και συστημάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ (βλ. κεφ. 5.2.2).
- Σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας, εξετάζοντας δηλαδή τους πόρους του ΕΣΠΑ που κατευθύνονται σε προτεραιότητες που σχετίζονται με την ατζέντα της Λισσαβώνας (**earmarking**, βλ. κεφ 5.2.3).

Αναλυτικότερα:

5.2.1 Ποιοτική ανάλυση : Η συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με το ΕΠΜ και τη ΣΤΛ σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Το Ελληνικό ΕΠΜ 2005-2008 καλύπτει τα αρχικά έτη εφαρμογής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΕΣΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός πολιτικών, αναπτυξιακών μέσων και παρεμβάσεων που έχουν περιληφθεί στο ΕΠΜ εξυπηρετούνται από το ΚΠΣ 2000 - 2006 και σημαντικό μέρος τους θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Οι παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ θα έχουν άμεση και σημαντική συμβολή στην 2η, 3η και 4η προτεραιότητα του ΕΠΜ (αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αύξηση της απασχόλησης). Η **1^η προτεραιότητα του ΕΠΜ** (αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών) αποτελεί προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός αξιόλογου αναπτυξιακού αποτελέσματος μέσω του ΕΣΠΑ.

Ειδικότερα:

- Οι παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ για την αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην **Έρευνα & Ανάπτυξη**, στην γνώση και καινοτομία συνιστούν την 2^η θεματική προτεραιότητά του (Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία) και θα αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη του εθνικού στόχου του ΕΠΜ για αύξηση των δαπανών για την έρευνα και την προώθηση της στρατηγικής του.
- Η στρατηγική του ΕΠΜ για το **Επιχειρηματικό Περιβάλλον** (κεφ. 3 του ΕΠΜ) εξυπηρετείται κυρίως από 1^η θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ (Επένδυση στον

παραγωγικό τομέα της οικονομίας), με χρηματοδότηση από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα και τα 5 ΠΕΠ,

- Η στοχοθεσία του ΕΠΜ για την **Κοινωνία της Γνώσης** (κεφ. 4 του ΕΠΜ) προωθείται με αντίστοιχη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ (Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία) και βασικότερα εργαλεία το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα και το ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.
- Η στοχοθεσία του ΕΠΜ για την **Περιφερειακή και Κοινωνική συνοχή** (κεφ. 7 ΕΠΜ) εξυπηρετείται οριζόντια από όλες τις χωρικές και θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, και κυρίως μέσα από τα ΠΕΠ (ΕΤΠΑ) και τα ΕΠ με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.
- Η προτεραιότητα του ΕΠΜ για την **Επανάδρωση της Δημόσιας Διοίκησης** (κεφ. 8 του ΕΠΜ) αναδεικνύεται και στο ΕΣΠΑ ως διακριτή θεματική προτεραιότητα (Θεσμικό περιβάλλον) και τυγχάνει αυξημένης χρηματοδοτικής προσπάθειας σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, μέσω του ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης και έμμεσα από το ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση. Η στρατηγική αυτή δεν περιορίζεται στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας στο πλαίσιο των υπηρεσιών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία αλλά διευρύνει τη στοχοθεσία προκειμένου να προσεγγίσει τις προκλήσεις για τη δημόσια διοίκηση σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο και να συμβάλει στην **Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση**.
- Οι προτεραιότητες της **Ευρωπαϊκής Πολιτικής Απασχόλησης** και οι αντίστοιχες του ΕΠΜ (κεφ. 9 του ΕΠΜ) προωθούνται μέσα από διακριτά τομιακά ΕΠ του ΕΣΠΑ. Σχετικά με την Απασχόληση και το Ανθρώπινο Κεφάλαιο:

Το ΕΠΜ (κεφ. 9) προσδιορίζει 3 προτεραιότητες πολιτικής: α) τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και συνακόλουθα της παραγωγικότητας της εργασίας, β) την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων, γ) τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

Οι υιοθετούμενες στο ΕΣΠΑ προτεραιότητες για το ανθρώπινο κεφάλαιο ευρίσκονται σε αρμονία με τις προτεραιότητες του ΕΠΜ, μια και έχουν κοινή επικέντρωση την αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης, μέσω βελτίωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου και της προσαρμογής στις νέες συνθήκες.

Αναγνωρίζοντας το ΕΣΠΑ, όπως εξάλλου και το ΕΠΜ, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, την υψηλή και επίμονη ανεργία, ιδιαίτερα των γυναικών, την χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και τις σχετικά χαμηλές δημόσιες δαπάνες για πολιτικές απασχόλησης αλλά και την παιδεία σε σχέση με το μ.ο. ΕΕ, προτείνει ένα συνεπές πλέγμα πολιτικών για την υλοποίηση των υιοθετημένων προτεραιοτήτων.

Σχετικά με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, που αποδίδουν κεντρικό βάρος στη δημοσιονομική ισορροπία και στην ενίσχυση της απασχόλησης, μέσω φιλικών προς αυτή θεσμικών αλλαγών, ενίσχυσης της ευελιξίας και προσαρμοστικότητας και της απόκτησης προσόντων και δεξιοτήτων, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις της θεματικής προτεραιότητας 'Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή' του ΕΣΠΑ βρίσκονται επίσης σε πλήρη εναρμόνιση.

Οι επενδύσεις του ΕΣΠΑ στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την ενίσχυση της απασχόλησης θα συμβάλουν στην επίτευξη του **στόχου του ΕΠΜ να αυξηθεί η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ**, ενώ εκτιμάται ότι θα έχουν και αξιολογη συμβολή στους **στόχους του ΕΠΜ για αύξηση της απασχόλησης έως το 2010**.

- Η **περιβαλλοντική διάσταση και οι προτεραιότητες του Γκέτεμποργκ** ενσωματώνονται επαρκώς σε όλες τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ αλλά ως Στρατηγική αντικατοπτρίζονται στο ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη και στα ΠΕΠ και συμβάλλουν στην προώθηση των συναφών στόχων του ΕΠΜ όπως αυτοί αποτυπώνονται στο 6ο κεφάλαιό του (Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη).

Η προσέγγιση που γίνεται για τα θέματα περιβάλλοντος και οι στόχοι που επιλέγονται (σε οριζόντια και κάθετη διάσταση) είναι σε απόλυτη αρμονία με το γενικό πλαίσιο για τις πολιτικές περιβάλλοντος που έχει τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ιδιαίτερα με το άρθρο 6 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη διατομιακή διάσταση του περιβάλλοντος, με τα Συμπεράσματα του Γκέτεμποργκ για τη **Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη**

της Ε.Ε. και με το **6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον** και τις θεματικές στρατηγικές.

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, το περιβάλλον αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο μια ολοκληρωμένης και βιώσιμης στρατηγικής που αφενός προωθεί την ουσιαστική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές και αφετέρου διασφαλίζει την περαιτέρω ανάπτυξη των αναγκαιών περιβαλλοντικών υποδομών στην κατεύθυνση της πλήρους εφαρμογής της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 -Σύνδεση των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2007-2013 με τις προτεραιότητες του ΕΠΜ

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διά βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
Προτεραιότητες του ΕΠΜ 2005-2008									
Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)
Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.	•	•		•		•	•	•	•
Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.	•	•	•	•	(.)	•	(.)	(.)	(.)
Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού.	(.)	(.)				•	•		

Αναμφισβήτητα, οι απαιτούμενες διαρθρωτικές πολιτικές για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος και των στρατηγικών στόχων που διατυπώνονται στα προηγούμενα κεφάλαια στο πλαίσιο συγχρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα συνοδεύονται από μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβώνας και του ΕΠΜ. Ήδη, η προσπάθεια για στενότερη σύνδεση των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής στη χώρα με τη Στρατηγική της Λισσαβώνας εκφράσθηκε κατά την κατάρτιση του Ελληνικού ΕΠΜ, όπου αυτή αντιμετωπίσθηκε ως **διαδραστική διαδικασία** σε σχέση με την κατάρτιση του ΕΣΠΑ (και αποτυπώνεται σε διακριτό κεφάλαιο του ΕΠΜ).

Με τις νέες στρατηγικές επιλογές που αναλύθηκαν στο κεφ. 4 καθίσταται σαφές ότι οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2007-2013 θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας μέσω:

- Εστίασης των επενδύσεων στους **μοχλούς της ανάπτυξης** (drivers of growth) : στο ανθρώπινο (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού), γνωστικό (ΕΠ Εκπαίδευση και διά βίου μάθηση, ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα) και φυσικό κεφάλαιο (ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας, ΠΕΠ).

- Παρεμβάσεων που συμβάλλουν στη **μετάβαση στην Οικονομία της Γνώσης**, με την επένδυση στις ΤΠΕ, στην Ε&ΤΑ (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα, ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση) και στο ανθρώπινο δυναμικό (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση).
- Επένδυσης σε **τομείς με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα** για τη χώρα και **επικέντρωσης των προσπαθειών σε τομείς που είναι ή μπορούν να γίνουν διεθνώς ανταγωνιστικοί** (π.χ. τουρισμός, πολιτισμός, ναυτιλία, αθλητικές υποδομές).
- **Κινητοποίησης πρόσθετων πόρων**, ιδιωτικών, εθνικών και διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων).
- **Βελτίωσης της Διακυβέρνησης** (μέσω των ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση, ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης, ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής).
- **Ενίσχυσης της περιφερειακής και τοπικής διάστασης της ΣΤΛ**, με την ενίσχυση της συμμετοχής των περιφερειών σε όλες τις πτυχές του προγραμματισμού και εφαρμογής, την αυξημένη χρηματοδοτική προσπάθεια προς αυτές, την ενδυνάμωση της περιφερειακής και χωρικής διάστασης των πολιτικών του ΕΣΠΑ.
- Ενίσχυσης της **προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και βελτιώνοντας την ελκυστικότητα των περιφερειών της χώρας ως τόπου επενδύσεων και εργασίας** (βασικό στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής και στο Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων), μέσω της βελτίωσης των μεταφορικών, ενεργειακών, τηλεπικοινωνιακών υποδομών καθώς και υποδομών ΤΠΕ, της απλοποίησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της αξιοποίησης επιχορηγήσεων και των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- Συμβολής στη **δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης**, τόσο μέσω των παρεμβάσεων του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (αναδιοργάνωση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, ενίσχυση της προσαρμοστικότητας εργαζομένων - εργοδοτών - επιχειρήσεων, σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας) αλλά και μέσω της δημιουργίας απασχόλησης κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση των έργων στο πλαίσιο όλων των ΕΠ του ΕΣΠΑ.

Βασικός στόχος για την εξειδίκευση της αναπτυξιακής αυτής στρατηγικής στα επιμέρους ΕΠ/ΠΕΠ και την **περιφερειακή προσαρμογή και εφαρμογή της** είναι να αποφευχθεί μία ονομαστική μόνο ευθυγράμμιση της με τους στόχους της Λισσαβόνας, αλλά σε επίπεδο περιφερειακό να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες, ανάγκες και αναπτυξιακά κενά.

Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Όπως καταδεικνύεται από τα κεφ. 4.2 και 4.3 ανωτέρω καθώς και από τον πίνακα που ακολουθεί, συνολικά **τόσο το σκέλος των Μικροοικονομικών (microeconomic guidelines) όσο και το σκέλος των κατευθύνσεων για την Απασχόληση (employment guidelines)** από τις **Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ (ΟΚΓ) εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ**, στους τομείς :

- έρευνας και καινοτομίας (ΟΚΓ 7-9),
- φυσικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 11),
- επιχειρηματικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 10, 12-15),
- υποδομών (ΟΚΓ 16) ,
- και απασχόλησης (ΟΚΓ 17-24).

Η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, η ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης, η κοινωνική συνοχή, καθώς και η περιβαλλοντική αειφορία προϋποθέτουν ένα υγιές μακροοικονομικό περιβάλλον που θα εξασφαλίζει βιωσιμότητα και σταθερότητα.

Ως εκ τούτου, **οι ΟΚΓ για το μακροοικονομικό περιβάλλον (ΟΚΓ 1-6) καθώς και οι ΟΚΓ 12, 13, 22 εξυπηρετούνται κυρίως μέσω του ΕΠΜ και ουσιαστικά αποτελούν προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός πραγματικού αναπτυξιακού αποτελέσματος**

μέσω του ΕΣΠΑ, δεδομένου ότι συμβάλλουν στην άρση των παραγόντων που αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη (πχ δημοσιονομικό έλλειμμα, συρρίκνωση παραγωγικής βάσης, τεχνολογική υστέρηση και χαμηλές επιδόσεις στην καινοτομία). Ειδικά η συνεχιζόμενη αποφασιστική δημοσιονομική εξυγίανση θα ενισχύσει περαιτέρω τις συνθήκες δημιουργίας απασχόλησης και ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 - Σύνδεση των ΕΠ του ΕΣΠΑ με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αεικρόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
Μικροοικονομικές Κατευθυντήριες Γραμμές (Microeconomic guidelines)									
(7) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης	•	•		(•)			•		
(8) Να διευκολυνθεί η καινοτομία	•	•		•			(•)		
(9) Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς	•	•		•		(•)	(•)	(•)	
(10) Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης	(•)	•							
(11) Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης	(•)	•			•			(•)	(•)
(12) Να επεκταθεί σε έκταση και σε βάθος η Εσωτερική Αγορά		(•)						•	
(13) Να εξασφαλισθούν ανοιχτές και ανταγωνιστικές αγορές εντός και εκτός της Ευρώπης και να προσκομισθούν οφέλη από την παγκοσμιοποίηση		•						•	(•)
(14) Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων		•						•	
(15) Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)	(•)	•		(•)		(•)		(•)	
(16) Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας	•		•						•
Κατευθυντήριες Γραμμές των πολιτικών Απασχόλησης (Employment guidelines)									

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διάβίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
(17) Να εφαρμοσθούν πολιτικές απασχόλησης που θα στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής	(●)	(●)				●			
(18) Να προωθηθεί προσέγγιση της εργασίας βασιζόμενη στον κύκλο ζωής	(●)	(●)				●			
(19) Να δημιουργηθούν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της εργασίας και να καταστεί αποδοτική για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων μειονεκτούντων ατόμων και των αέργων		(●)				●			
(20) Να βελτιωθεί η κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας						●			
(21) Να προωθηθεί η ευελιξία σε συνδυασμό με την εργασιακή ασφάλεια και να μειωθεί ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, λαμβανομένου δεόντως υπόψη του ρόλου των κοινωνικών εταίρων						●			
(22) Να εξασφαλισθεί ευνοϊκή προς την απασχόληση εξέλιξη των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία		(●)				(●)			
(23) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο	(●)	(●)				●	●		
(24) Να προσαρμοσθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες		(●)				●	●		

● : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια

(●) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006 για τη ΣΤΛ

Η συνέπεια της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΕΣΠΑ επιβεβαιώνεται και σε σχέση με στις προτεραιότητες για την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006:

οι «...μεγαλύτερες επενδύσεις στην γνώση και καινοτομία, την εκπαίδευση και κατάρτιση, στις ΜΜΕ και την ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ευρωπαϊκή πολιτική απασχόλησης, την πολιτική ενέργειας, το περιβάλλον, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, την ισότητα των φύλων...», όπως φαίνεται και από την ανάλυση των θεματικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ, συνιστούν κεντρικές επιλογές για την περίοδο 2007-2013.

Η «...απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού, ιδίως των ΜΜΕ...» αποτελεί στρατηγικό στόχο της εθνικής πολιτικής για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, και κεντρική επιλογή τόσο στο ΕΣΠΑ όσο και στο ΕΠΜ.

Ετήσια Έκθεση Προόδου της ΕΕ για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση του 2006

Ισχυρή συνάφεια εντοπίζεται και σε σχέση με τις **συστάσεις της ΕΕ για την Ελλάδα που περιλαμβάνονται στην Ετήσια Έκθεση Προόδου για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση του 2006**¹⁶: Οι προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, λαμβάνουν υπόψη τις **προκλήσεις** που περιλαμβάνει η γενική αποτίμηση του Ελληνικού ΕΠΜ από την ΕΕ, και ειδικότερα στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, στη χαμηλή απασχόληση, στη διαρθρωτική ανεργία, στην εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, στο επιχειρηματικό περιβάλλον και στον ανταγωνισμό, στην Ε&Α και καινοτομία.

Επιπλέον, **καλύπτουν συστηματικά τις συστάσεις**¹⁷ της ΕΕ (βλ. TIME TO MOVE UP A GEAR Country chapters, PART 2, Greece / PART III: CONCLUSIONS, σημείο 22) :

- Στις **πολιτικές ενίσχυσης της απασχόλησης** (π.χ. με την ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών απασχόλησης, εξατομικευμένη υποστήριξη των ανέργων, ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών κλπ), μέσω του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και του ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση.
- Στις μεταρρυθμίσεις στην **εκπαίδευση και δια βίου μάθηση** (μέσω του ΕΚΤ).
- Στις συστάσεις που αφορούν στο **επιχειρηματικό περιβάλλον και στον ανταγωνισμό, στην Ε&Α και καινοτομία**, μέσω των ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα, ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση, ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη.
- Στην **αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης**, με τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης.

Επισημαίνεται ότι οι προκλήσεις και συστάσεις της ανωτέρω έκθεσης που αφορούν στη **‘Δημοσιονομική προσαρμογή’** αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο του ΕΠΜ.

Ετήσια Έκθεση Προόδου της Ε. Επιτροπής για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (‘Εργαζόμαστε με στόχο την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση – Ένα επιτυχημένο έτος’)¹⁸

Η ανωτέρω ετήσια έκθεση προόδου της Ε. Επιτροπής βασίζεται στις εκθέσεις εφαρμογής των κρατών-μελών που υποβλήθηκαν το φθινόπωρο του 2006¹⁹ καθώς και στην επισκόπηση σχετικά με την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε επίπεδο ΕΕ. Η έκθεση της Επιτροπής περιλαμβάνει 4 συστάσεις (recommendations) για την Ελλάδα και 6 σημεία όπου θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή (watch list issues).

Οι προτάσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ που αναπτύσσονται σε αντιστοίχιση με τα εν λόγω θέματα εντοπίζονται στον κατωτέρω πίνακα με παραπομπές στους Γενικούς Στόχους και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που εξειδικεύονται (για την αποφυγή επαναλήψεων στο κείμενο του ΕΣΠΑ) καθώς και με συνοπτική αναφορά στα κυριότερα μέτρα που λαμβάνονται:

¹⁶ Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear, Brussels, 25.1.2006, Country chapters Part II to COM (2006) 30.

¹⁷ Ως σημεία που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή προσδιορίζονται : Δημοσιονομική προσαρμογή, Ε&Α, εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης, ενίσχυση των ενεργητικών μέτρων στην αγορά εργασίας, μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και δια βίου μάθηση.

¹⁸ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE SPRING EUROPEAN COUNCIL. IMPLEMENTING THE RENEWED LISBON STRATEGY FOR GROWTH AND JOBS "A year of delivery", Δεκέμβριος 2006.

¹⁹ Η Έκθεση Εφαρμογής του Ελληνικού Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για το 2006 είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.mnec.gr/downloads/2006-10-18/factsheet-08_2006.pdf

**ΠΙΝΑΚΑΣ 6 - Προτάσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ για την κάλυψη των συστάσεων της
Ετήσιας Έκθεσης Προόδου για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση**

Συστάσεις Ε. Επιτροπής για την Ελλάδα	Σχετικές προτάσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ / Παρατηρήσεις
1. να συνεχίσει τη δημοσιονομική εξυγίανση και τη μείωση του χρέους και να καταρτίσει ένα χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος με σκοπό τη μακροπρόθεσμη βελτίωση της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών	Η σύσταση αντιμετωπίζεται κυρίως στο πλαίσιο της ανοικτής μεθόδου συντονισμού και των διαδικασιών του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και του Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης (αναφορικά με τη Δημοσιονομική εξυγίανση) και της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη/Μέρος 3 ^ο (σε ότι αφορά στην εφαρμογή της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος).
2. να εκσυγχρονίσει τη δημόσια διοίκησή της, δημιουργώντας ένα κατάλληλο κανονιστικό, ελεγκτικό και εκτελεστικό πλαίσιο, ιδίως με τη βελτίωση των σχετικών δεξιοτήτων, για την αποτελεσματική αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων	Στην εφαρμογή της σύστασης για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις που συνοψίζονται στο Γενικό Στόχο 12 του ΕΣΠΑ ανωτέρω (κεφ. 4.2.4) και εξειδικεύονται στο ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης 2007-2013. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των διαρθρωτικών πόρων εξασφαλίζεται μέσω των ειδικών ρυθμίσεων που αναπτύσσονται στο Κεφ.8 «Διατάξεις Εφαρμογής» ΕΣΠΑ.
3. να εκσυγχρονίσει την προστασία της απασχόλησης, περιλαμβανομένης της νομοθεσίας, να περιορίσει τη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας, και να ενισχύσει τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης για την προώθηση της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας και τη μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε επίσημη απασχόληση	Στην προώθηση της 3ης σύστασης της Ε.Ε. συμβάλλουν τα μέτρα πολιτικής που περιλαμβάνονται στους Γενικούς Στόχους 7 και 8 του ΕΣΠΑ όπως εξειδικεύονται στο ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013, ιδιαίτερα αναφορικά με την ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, την προώθηση της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας και τη μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε επίσημη απασχόληση (που έχουν προσδιορισθεί και ως διακριτοί Ειδικοί Στόχοι του ΕΣΠΑ). Επισημαίνεται ότι οι πολιτικές αυτές υλοποιούνται σε συνέργεια με τις σχετικές μεταρρυθμίσεις για την αγορά εργασίας που προβλέπει το ΕΠΜ (κεφ. 9).
4. να αυξήσει τις επενδύσεις στην υποχρεωτική και την ανώτατη εκπαίδευση, να εφαρμοστεί η μεταρρύθμιση της δια βίου μάθησης και να βελτιωθεί η ποιότητά τους και η ικανότητα ανταπόκρισης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, να περιοριστεί η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, και να αυξηθεί η συμμετοχή ενηλίκων	Όλες οι συστάσεις του σημείου υπ' αριθμ. 4 λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση και εφαρμογή των Γενικών Στόχων 4 και 7 του ΕΣΠΑ , με βασικό εργαλείο το ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση 2007-2013. Οι επενδύσεις για την εκπαίδευση στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ ανέρχονται σε 3,3 δις. ευρώ δημόσιας δαπάνης (μέσω του ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση και των ΠΕΠ της περιόδου 2007-2013). Επιπλέον χρηματοδοτική προσπάθεια με εθνικούς πόρους θα καταβληθεί έτσι ώστε σταδιακά μέχρι το 2013, οι δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ να προσεγγίσουν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο λαμβάνοντας υπόψη το ΕΠΜ και τις αντίστοιχες συστάσεις.
Θέματα ιδιαίτερης προσοχής (watch list issues)	Σχετικές προτάσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ / Παρατηρήσεις
5. Επιτάχυνση των προσπαθειών για χάραξη στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία και για αύξηση των επενδύσεων σε Ε&Α	Στη σύσταση για επιτάχυνση των προσπαθειών για χάραξη στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία και για αύξηση των επενδύσεων σε Ε&Α ανταποκρίνεται κυρίως το περιεχόμενο του Γενικού Στόχου 5 του ΕΣΠΑ , όπως εξειδικεύεται σε επιχειρησιακό επίπεδο στα ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013 και στα 5 ΠΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση Σχέδιο νόμου για την ανάπτυξη της Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας (Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Υπ. Ανάπτυξης) στοχεύοντας στο συντονισμό των δραστηριοτήτων ΕΤΑ σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Οι δαπάνες για Ε&Α από τα Διαρθρωτικά Ταμεία στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ αυξάνονται σε πάνω από 1 δις ευρώ δημόσιας δαπάνης.
6. Βελτίωση της ενσωμάτωσης των οδηγίων στον τομέα της εσωτερικής αγοράς	Η σύσταση αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ με συγκεκριμένες προβλέψεις στο Κεφ. 8. Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων του ΕΠΜ συντονιστικό ρόλο για τη βελτίωση των επιδόσεων της χώρας έχει αναλάβει η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης σε συνεργασία με την Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία, για την επιτάχυνση της ενσωμάτωσης των κοινοτικών οδηγιών στο εθνικό δίκαιο και την αντιμετώπιση υποθέσεων που εκκρεμούν ως καταγγελίες από την Επιτροπή ΕΚ, με την υποστήριξη πληροφοριακού συστήματος και τη δικτύωση με όλα τα αρμόδια υπουργεία.
7. Εξασφάλιση της αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαρθρωτικών ταμείων για τη στήριξη των μεταρρυθμιστικών πολιτικών της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων για την προστασία του περιβάλλοντος	Η υπ' αριθμ. 7 σύσταση αποτελεί κεντρική επιλογή στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και, όπως άλλωστε φαίνεται από την ανάλυση που προηγήθηκε στα κεφάλαια 5.1 και 5.2 και την προσέγγιση για το Πλαίσιο Διαχείρισης και Εφαρμογής της περιόδου 2007-2013 (κεφ. 8 κατωτέρω), τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την προώθηση των στόχων ανάπτυξης και απασχόλησης, παράλληλα με τις πολιτικές του ΕΠΜ. Στο πλαίσιο της θεματικής προτεραιότητας «Εκκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης», έχουν διατυπωθεί 3 Γενικοί Στόχοι , που σχετίζονται άμεσα με την προστασία του περιβάλλοντος. Αυτοί είναι: Ο ΓΣ 14 «Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία», ο ΓΣ 15 «η αειφόρος διαχείριση του περιβάλλοντος» και ο ΓΣ 16 «Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής». Οι Γενικοί αυτοί στόχοι στη συνέχεια εξειδικεύονται σε όλα τα Περιφερειακά ΕΠ και στα τομεακά «ΕΠ

	<p>Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», «ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα» και «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης». Επίσης, εξειδικεύονται στα Προγράμματα του Στόχου «Χωρική Συνεργασία».</p> <p>Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης για τον τομέα του Περιβάλλοντος και της αειφόρου Ανάπτυξης της περιόδου 2007 – 2013 του ΥΠΕΧΩΔΕ έμφαση θα δοθεί :</p> <ul style="list-style-type: none"> • στο σχεδιασμό και την εφαρμογή αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής με τη δημιουργία μηχανισμών και μέσων άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, την ενίσχυση των Φορέων και των Θεσμών ελέγχου της εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής. • στην προώθηση των υπηρεσιών διαχείρισης στερεών αποβλήτων με κατάλληλες θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις (φορείς διαχείρισης κλπ), ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από τη Νομοθεσία. • στη δημιουργία ενός συνεκτικού, οργανωμένου και λειτουργικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών με τους αντίστοιχους φορείς διαχείρισης.
8. Ταχύτερη εκπλήρωση των στόχων της πολιτικής για τις ΜΜΕ που έθεσε το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2006	<p>Στη σύσταση που αφορά την πολιτική για τις ΜΜΕ βάσει των στόχων του Εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2006 (αναφορικά με την 'Απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού, ιδίως των ΜΜΕ') ανταποκρίνεται κατά κύριο λόγο η στοχοθεσία του Γενικού Στόχου 2 του ΕΣΠΑ, η οποία θα υλοποιηθεί μέσω μέτρων πολιτικής που περιλαμβάνονται στο ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013 και στα ΠΕΠ.</p> <p>Ήδη, η επιτάχυνση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων για τις ΜΜΕ προς την κατεύθυνση εκπλήρωσης των στόχων του Εαρινού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006 αποτυπώνεται αναλυτικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί στην Έκθεση εφαρμογής του ΕΠΜ για το 2006 (κυρίως στο κεφ. 3.1.1)</p>
9. Εφαρμογή πολιτικών για την ενθάρρυνση της απασχόλησης των γυναικών	<p>Στη σύσταση της Επιτροπής για εφαρμογή πολιτικών ενθάρρυνσης της απασχόλησης των γυναικών ευθυγραμμίζεται πλήρως το περιεχόμενο των Γενικών Στόχων 8 και 11 του ΕΣΠΑ, αναγνωρίζοντας τα σημαντικά περιθώρια αύξησης του γυναικείου εργατικού δυναμικού και της σημαντικής συμβολής του στο στόχο για περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης.</p> <p>Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη στοχευμένη πλέον προσέγγιση για τη στήριξη της γυναικείας απασχολησιμότητας, στη συνέχιση των επενδύσεων που απoσκοπούν στην απρόσκοπτη διαθεσιμότητα των γυναικών για απασχόληση και στη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, στη διευκόλυνση της πρόσβασης στις υπηρεσίες φύλαξης παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων, στη λήψη μέτρων για την περαιτέρω μείωση της απόκλισης των αποδοχών, της συγκέντρωσης και της κατάρτησης της αγοράς εργασίας σε επαγγέλματα ανάλογα με το φύλο, σε στοχευμένες παρεμβάσεις οι οποίες θα διευκολύνουν την ανάπτυξη των δεξιοτήτων γυναικών και την επανένταξή τους στην αγορά εργασίας μετά από μακρά απουσία.</p>
10. Χάραξη μιας συνεπούς στρατηγικής ενεργού γήρανσης	<p>Η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ενεργού γήρανσης αποτελεί συνιστώσα των μέτρων που προβλέπονται στο ΕΠΜ, στην Εθνική Έκθεση Στρατηγική για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη και στο ΕΣΠΑ, στο οποίο αποτυπώνεται και ως διακριτός Ειδικός Στόχος (στο πλαίσιο του Γενικού Στόχου 8), αντιστοιχώντας κυρίως σε παρεμβάσεις που προβλέπονται στο ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013.</p> <p>Λαμβάνοντας υπόψιν και τα σχετικά συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006, έμφαση θα δοθεί με τις παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και κατάρτισης για τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη του εργατικού δυναμικού, στην επιτάχυνση του ρυθμού συμμετοχής εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας σε ενέργειες δια βίου μάθησης, στην καταπολέμηση της διακριτικής μεταχείρισης λόγω ηλικίας, στη βελτίωση της πρόβλεψης από την πλευρά της ζήτησης στην αγορά εργασίας και στην άρση των κινήτρων για πρόωρη έξοδο από την ενεργό εργασιακή ζωή, ώστε να καταστεί ελκυστικότερη η περαιτέρω παραμονή των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας.</p>

Επιπλέον, θα επιδιωχθεί η μεγιστοποίηση της συμβολής των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ σε **επιμέρους συνιστώσες της Στρατηγικής της Λισσαβώνας**, όπως αποτυπώνονται ακολούθως:

Στρατηγικοί στόχοι για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης²⁰

Η στοχοθεσία της ΕΕ (EU benchmarks for education and training 2010) για :

- Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση,
- Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά,
- Άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο,

καθώς και οι πέντε βασικοί ευρωπαϊκοί συγκριτικοί δείκτες (benchmarks), που τέθηκαν στη Λισσαβώνα για την εξέταση της πορείας της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα εξυπηρετηθούν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ κυρίως από τη θεματικές προτεραιότητες 'Κοινωνία της Γνώσης και

²⁰ Πχ «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», SEC (2005)419 , SEC(2006) 639.

Καινοτομία' και 'Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή', με βασικά εργαλεία το ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση και το ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού.

Ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική ενσωμάτωση

Ένα μέρος των πολιτικών κοινωνικής ένταξης στη χώρα συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της ΕΕ (ιδιαίτερα από το ΕΚΤ) στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και του ΕΣΠΑ 2007-2013. Οι πολιτικές αυτές ενσωματώνονται στο Γενικό Στόχο «Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης» και στη θεματική προτεραιότητα «Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» (βλ. κεφ. 4.2). Δεδομένου ότι οι παρεμβάσεις αυτές εμφανίζουν ισχυρή συνάφεια με τις πολιτικές που υλοποιούνται στο πλαίσιο της **Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού της ΕΕ για την κοινωνική προστασία**, θα επιδιωχθεί και στο επίπεδο της εφαρμογής ο συντονισμός με τις πολιτικές του **Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη** (βλ. και Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας). Βασικό εργαλείο για το στόχο αυτό θα αποτελέσει το ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (και συμπληρωματικά τα 5 ΠΕΠ). Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνονται τα εξής:

Η νέα πολιτική που υλοποιείται, όπως αναφέρεται στο **Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008**, στοχεύει στην **οριζόντια ένταξη των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας, θέτοντας **4 προτεραιότητες**:

- **Ενίσχυση της απασχόλησης**, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ο σχεδιασμός για την επόμενη περίοδο προβλέπει, αφενός τη διατήρηση και ποιοτική αναβάθμιση όλων μέτρων πολιτικής έχουν αποδώσει ικανοποιητικά μέχρι σήμερα και αφετέρου τον επανασχεδιασμό αυτών που δεν έχουν αποδώσει τα αναμενόμενα, έτσι ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των ενεργητικών πολιτικών στην απασχόληση των 'ευάλωτων' πληθυσμιακών ομάδων.
- **Αντιμετώπιση της μειονεκτικής θέσης προσώπων και ομάδων** όσον αφορά στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Ο κεντρικός στόχος για την επόμενη περίοδο είναι μια εκπαίδευση και κατάρτιση που θα δίνει εφόδια για την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, την απρόσκοπτη ένταξη στην αγορά εργασίας και θα καταπολεμά τη σχολική διαρροή, ιδιαίτερα για τις ευπαθείς ομάδες.
- **Ενίσχυση της οικογένειας και στήριξη των ηλικιωμένων**. Οι πολιτικές που αφορούν τη συγκεκριμένη πολιτική προτεραιότητα εστιάζουν σε δράσεις για τη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής με σκοπό την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών τόσο στις υποχρεώσεις της οικογενειακής ζωής όσο και στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, οι πολιτικές αυτές αποτελούν το κύριο μέσο πρόληψης της παιδικής φτώχειας. Παράλληλα, η ικανοποίηση των αυξημένων αναγκών των ηλικιωμένων σε επαρκείς και ποιοτικές υπηρεσίες, όπως και η προσφορά των συνθηκών για αξιοπρεπή διαβίωση και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, περιλαμβάνονται στις κύριες στοχεύσεις των πολιτικών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης.
- **Κοινωνική ένταξη των ΑμεΑ, των μεταναστών και των ατόμων με πολιτισμικές/θρησκευτικές ιδιαιτερότητες**.

Οι παρεμβάσεις κοινωνικής ένταξης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 είναι ανάγκη να εστιάσουν στις νέες αναδυόμενες εκφάνσεις – απειλές του κοινωνικού αποκλεισμού, που επενεργούν είτε στην εμφάνιση νέων (για τη χώρα μας, τουλάχιστον) ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, είτε στην περαιτέρω επιβάρυνση ομάδων του πληθυσμού που παραδοσιακά απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (π.χ. ηλικιωμένοι με επιβαρημένη υγεία, νοικοκυριά με περισσότερους του ενός ανέργους). Για το λόγο αυτό απαιτείται η εξασφάλιση της διαχρονικής προσέγγισης του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού με μέσα και μηχανισμούς που επιτρέπουν την εστίαση, τόσο στην ανάπτυξη προληπτικών παρεμβάσεων, όσο και στην αποτελεσματική θεραπεία.

Το σύνολο των προτεραιοτήτων αυτών (τόσο στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ όσο του Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη) θα διατρέχεται από μια **στρατηγική που θα αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα**, και θα αναλαμβάνει δράσεις στην κατεύθυνση της **κάλυψης εξειδικευμένων αναγκών** που υπάρχουν για τις ομάδες αυτές. Στο πλαίσιο του

ΕΣΠΑ θα επιδιωχθεί και η **οριζόντια εφαρμογή της διάστασης της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και της ισότητας ευκαιριών (Social Inclusion Mainstreaming)** σε όλες τις πτυχές της αναπτυξιακής πολιτικής, με την ενεργό συμμετοχή δημοσίων φορέων, κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ.

Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση

Η στρατηγική του ΕΣΠΑ που σχετίζεται με την Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση, όπως αυτή αποτυπώνεται σε σχετικά έγγραφα της ΕΕ (π.χ. Report on European Governance, European Governance: Better lawmaking, Impact Assessment Guidelines), περιλαμβάνεται στη θεματική προτεραιότητα 'Θεσμικό Περιβάλλον'. Βασικό εργαλείο για την εξυπηρέτηση των στόχων της θα αποτελέσει το ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης, με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

5.2.2 Ο συντονισμός στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ

Ήδη κατά την περίοδο 2005-2006, **στο επίπεδο του στρατηγικού σχεδιασμού**, ο συντονισμός ΕΣΠΑ-ΕΠΜ διασφαλίστηκε στο πλαίσιο των δύο αρμοδίων οργάνων, των οποίων προΐσταται ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών και περιλαμβάνουν εκπροσώπους και των δύο Προγραμμάτων:

- **Για το ΕΣΠΑ**, στη **Διυπουργική Επιτροπή για το συντονισμό και τη χάραξη πολιτικής αναπτυξιακού προγραμματισμού** για την περίοδο 2007-2013, όπου συμμετέχουν μεταξύ άλλων και οι αρμόδιοι εκπρόσωποι για το ΕΠΜ (Οικονομικό Γραφείο του Πρωθυπουργού, Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομώνων/ΥΠΟΙΟ).
- **Για το ΕΠΜ**, στην **Επιτροπή Παρακολούθησής** του (λειτουργώντας ως Standing Committee), που αποτελείται από εκπροσώπους υπουργείων, περιφερειών, οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, και στην οποία συμμετέχουν και οι εκπρόσωποι της ΔΑ ΚΠΣ (αρμόδιας για το ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ). Ο συντονισμός στην επιτροπή αυτή γίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών με αναπληρωτή την Διευθύντρια του Οικονομικού Γραφείου του Πρωθυπουργού και με τη συνεργασία του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομώνων.

Σε επίπεδο επιχειρησιακού σχεδιασμού, ο συντονισμός προωθήθηκε στο πλαίσιο των 31 Ομάδων Σχεδιασμού Προγράμματος που συστάθηκαν στις Περιφέρειες και τα Υπουργεία με ευθύνη κατάρτισης των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, και στις οποίες επιδιώχθηκε (στην περίπτωση υπουργείων και περιφερειών) η ταυτόχρονη εκπροσώπησή τους στην ανωτέρω Επιτροπή του ΕΠΜ.

Στο επίπεδο της παρακολούθησης και εφαρμογής, ο συντονισμός θα επιδιωχθεί αντίστοιχα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων :

- Της Διυπουργικής Επιτροπής Κοινοτικών Προγραμμάτων
- Της ανωτέρω Επιτροπής του ΕΠΜ, η οποία έχει την αρμοδιότητα παρακολούθησης των παρεμβάσεων για τη ΣΤΛ στη χώρα.

Η υποχρέωση για τη διασφάλιση της συνέπειας των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ και των ΕΠ με τις κατευθύνσεις της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση και τη ΣΤΛ αποτυπώνεται ρητά στο κανονιστικό πλαίσιο για τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε., αποκτά **αμφίδρομο χαρακτήρα** μεταξύ των ευρωπαϊκών και εθνικών εγγράφων προγραμματισμού της Λισσαβώνας και της Συνοχής και αφορά τόσο στο επίπεδο του **σχεδιασμού** όσο και στην **στρατηγική παρακολούθηση και αξιολόγηση**.

Ειδικότερα, οι **παράλληλες διαδικασίες** εφαρμογής και παρακολούθησης της Λισσαβόνας και της Πολιτικής Συνοχής περιλαμβάνουν την κατάρτιση περιοδικών εκθέσεων (reporting) από τα κράτη-μέλη που **θα αναφέρονται και στις μεταξύ τους συνέργειες**²¹.

Λαμβάνοντας υπόψη :

- το πλαίσιο της **Στρατηγικής Παρακολούθησης της Πολιτικής Συνοχής** (άρθρο 29 του Γενικού Κανονισμού/ Cohesion Policy Reporting Framework) καθώς και
- το αντίστοιχο στο πλαίσιο της **Ανοικτής μεθόδου συντονισμού και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας**²² (Lisbon reporting framework),

ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο **συντονισμό και προσαρμογή των συστημάτων και των εργαλείων παρακολούθησης** (monitoring and reporting systems) του ΕΣΠΑ, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του ανωτέρω πλαισίου.

Απαραίτητη κρίνεται τέλος η **ενεργός συμμετοχή των Περιφερειών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων** στην προώθηση των στόχων του ΕΣΠΑ που συμβάλλουν στο ΕΠΜ, η συστηματική ενημέρωσή τους για τη ΣΤΛ και το ΕΠΜ σε περιφερειακό επίπεδο και η διάδοση των καλών πρακτικών και αποτελεσμάτων.

Επιπλέον, στόχος είναι να βελτιωθεί η σχετική θέση της χώρας (όπως μετράται περιοδικά στους διαρθρωτικούς δείκτες ή στους επιμέρους στόχους που έχουν τεθεί ανά τομέα πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ) τόσο σε ονομαστικούς όσο και σε πραγματικούς όρους. Στο πλαίσιο αυτό βασική επιδίωξη θα αποτελέσει η **συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση της συμβολής των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ** (σε εθνικό, τομεακό και περιφερειακό επίπεδο) **στους εθνικούς (ΕΠΜ) και Ευρωπαϊκούς στόχους της Λισσαβόνας**.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων περιλαμβάνει ποσοτικοποιημένους στόχους στους τομείς Έρευνας και Ανάπτυξης – Καινοτομίας, Εκπαίδευσης και Απασχόλησης.

Επισημαίνεται ότι στην φάση του προγραμματισμού η **εκ των προτέρων** εκτίμηση της **καθαρής συμβολής** των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ στους εθνικούς αυτούς ποσοτικούς στόχους του ΕΠΜ δεν είναι εφικτή ή είναι ιδιαίτερα επισφαλής. Αυτό αφορά στις περιπτώσεις των διαρθρωτικών δεικτών (όπως και οι 14 δείκτες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της ΣΤΛ σε επίπεδο ΕΕ), όπου πρόκειται για μεγέθη η εξέλιξη των οποίων εξαρτάται κυρίως από παράγοντες εκτός των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ.

Ωστόσο, η μακροοικονομική ανάλυση που διενεργήθηκε για τις ανάγκες του αναπτυξιακού προγραμματισμού 2007-2013 (ΚΕΠΕ, 2006) παρέχει μία **αρχική ποσοτικοποιημένη ένδειξη**²³ της συμβολής του ΕΣΠΑ στο στόχο του ΕΠΜ για την αύξηση της απασχόλησης.

- Σε όρους θέσεων εργασίας, το ΕΣΠΑ θα δημιουργήσει περισσότερες από 60.000 θέσεις εργασίας για την περίοδο 2007-2013, συμβάλλοντας έτσι στο αντίστοιχο στόχο του ΕΠΜ για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης.
- Επιπλέον, ένα μέρος των επενδύσεων του ΕΣΠΑ για το ανθρώπινο κεφάλαιο από τα τομεακά και περιφερειακά ΕΠ θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ για αύξηση της δημόσιας δαπάνης στην εκπαίδευση ως ποσοστού του ΑΕΠ, με περίπου **3,3 δις €**²⁴.
- Παράλληλα, το ΕΣΠΑ θα συμβάλει στον στόχο του ΕΠΜ για αύξηση των δαπανών ΕΤΑ ως ποσοστού του ΑΕΠ, με δημόσια δαπάνη που εκτιμάται²⁵ ότι θα ανέλθει σε πάνω από 1 δις € περίπου.

²¹ Για παράδειγμα, κατά την εκπόνηση της Ετήσιας Έκθεσης Προόδου του ΕΠΜ από κάθε Κ-Μ προβλέπεται η διαμόρφωση διακριτής ενότητας για τη συμβολή του ΕΣΠΑ και των ΕΠ στην επίτευξη των στόχων του. Ήδη, η πρώτη Έκθεση Προόδου του Ελληνικού ΕΠΜ (Οκτώβριος 2006) περιλαμβάνει σχετική συνοπτική αναφορά για τη συμβολή των Διαρθρωτικών Ταμείων στους στόχους της ΣΤΛ.

²² Commission staff working paper "Working together for growth and jobs: next steps in implementing the revised Lisbon strategy", SEC (2005) 622, 2 May 2005.

²³ Τα ποσοτικά αυτά δεδομένα αποτελούν αρχικές **εκτιμήσεις** της ΔΑ ΚΠΣ και θα επιβεβαιωθούν- επικαιροποιηθούν με την ολοκλήρωση του αναπτυξιακού προγραμματισμού και την έγκριση των ΕΠ .

²⁴ Στο ποσό συνεκτιμάται η συμβολή του Π/Υ (ΔΔ) των ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση και των 5 ΠΕΠ.

²⁵ Η εκτίμηση βασίζεται στην ανάλυση του 'earmarking' και περιλαμβάνει τη συμβολή τομεακών ΕΠ και ΠΕΠ.

5.2.3 Η συμβολή του ΕΣΠΑ στις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας / Earmarking

Με πρωτοβουλία του Προέδρου της Ε. Επιτροπής και σχετική απόφαση της Συνόδου Κορυφής του Ε. Συμβουλίου το 2005 προωθείται η κινητοποίηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για την επίτευξη των στόχων της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβόνας. Η επιλογή αυτή περιλαμβάνεται στο Γενικό Κανονισμό των Ταμείων (άρθρο 9, παρ. 3) :

«...Στόχος της συγχρηματοδοτούμενης από τα Ταμεία συνδρομής θα είναι οι προτεραιότητες της ΕΕ για την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, καθώς και η επίτευξη των στόχων των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008. Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους, ότι το 60% των δαπανών για το στόχο «Σύγκλιση» και 75% των δαπανών για το στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» διατίθενται για τις προαναφερθείσες προτεραιότητες».

Σχετικές μελέτες²⁶ κατέδειξαν ότι το Γ' ΚΠΣ (2000-2006) αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας στην Ελλάδα. Στο επίπεδο της χρηματοδότησης, το ποσοστό των πόρων του Γ' ΚΠΣ που κατανεμήθηκε σε παρεμβάσεις με άμεση συσχέτιση με τη Στρατηγική της Λισαβόνας στην Ελλάδα εκτιμήθηκε σε **55%** από τις υπηρεσίες της Ε. Επιτροπής²⁷, ήτοι 5 ποσοστιαίες μονάδες πλέον του μέσου όρου της ΕΕ. Με πιο πρόσφατες εκτιμήσεις της ΔΑ ΚΠΣ (Ειδική Υπηρεσία ΟΠΣ, Μάρτιος 2006) που λαμβάνουν υπόψη δεδομένα και των τελευταίων αναθεωρήσεων του ΚΠΣ, το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 52,3%. Τα μεγέθη αυτά προσδιορίζουν και την **'κατάσταση εκκίνησης'** για τη χώρα (baseline situation) αναφορικά με τις περιφέρειες του Στόχου 1.

Αντίστοιχη κατάσταση εκκίνησης δεν υπάρχει για το Στόχο 2. Πάντως, από την ίδια ανάλυση προέκυψε ότι, κατά την περίοδο 2000-2006, το ποσοστό των πόρων που κατανεμήθηκε για δράσεις που εξυπηρετούν τη ΣτΛ, στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου, ήταν της τάξης του 30% κατά μέσο όρο. Είναι, λοιπόν, εύλογο για τις περιφέρειες αυτές, οι οποίες κατά την νέα περίοδο υπάγονται πλέον στο Στόχο 2, να μην αποτελεί ρεαλιστικό στόχο το 75%, που αφορά το σύνολο του Στόχου 2 στην ΕΕ15.

Οι πόροι από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής συνεχίζουν να αποτελούν σημαντική εισροή για την Ελληνική οικονομία και για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013. Δεδομένης της σπουδαιότητας των μεταβιβάσεων αυτών στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής, το ΕΣΠΑ θα αποτελέσει (όπως και το Γ' ΚΠΣ) ένα σημαντικό μέσο για την προώθηση των προτεραιοτήτων της ατζέντας της Λισαβόνας στην Ελλάδα.

Η ανάλυση που περιλαμβάνεται κατωτέρω, σύμφωνα με την απαίτηση του άρθρου 9.3 του Γενικού Κανονισμού, καταδεικνύει την αύξηση της χρηματοδοτικής προσπάθειας της χώρας προς τις προτεραιότητες της ΕΕ για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση σε σχέση με την περίοδο 2000-2006.

Ειδικότερα, εκτιμάται ότι :

- **61,9 %** της Κοινοτικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στο Στόχο Σύγκλισης (12 σε σύνολο 19,4 δις €) και
- **67 %** της Κοινοτικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στο Στόχο Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης (0,43 σε σύνολο 0,63 δις €),

θα κατευθυνθούν για την εξυπηρέτηση του στόχου αυτού.

Στον πίνακα 81 του Παραρτήματος V δίνεται σε εποπτική μορφή και ανά στόχο η εκτιμώμενη **ενδεικτική κατανομή της κοινοτικής συνδρομής** στις κατηγορίες παρέμβασης που συμβάλλουν στην ΣτΛ, σύμφωνα με το Παράρτημα IV του Κανονισμού 1083/2006. Επισημαίνεται ότι ο πίνακας ενδέχεται να διαφοροποιηθεί ανάλογα με την εξέλιξη της διαπραγμάτευσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

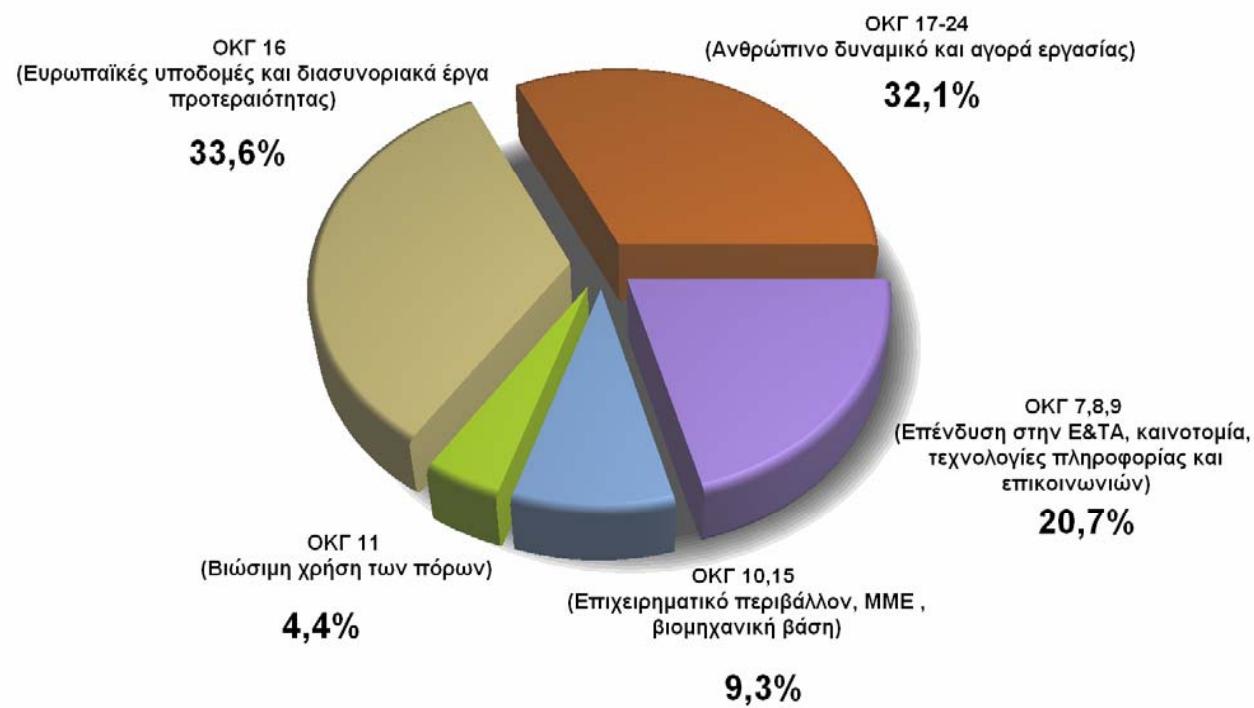
²⁶ Thematic Evaluation of the Structural Funds' Contributions to the Lisbon Strategy. Danish Technological Institute, February 2005.

²⁷ Με βάση προκαταρκτική ανάλυση για την υποστήριξη της διαδικασίας του 'earmarking', δηλ. της κατεύθυνσης πόρων του ΕΣΠΑ σε παρεμβάσεις που συμβάλλουν στη Στρατηγική της Λισαβόνας και τον υπολογισμό των τιμών βάσης.

Επιπλέον, η συμβολή του ΕΣΠΑ στις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση δύναται να αποτυπωθεί ανάγλυφα μέσω της σχετικής χρηματοδοτικής βαρύτητας που καταλαμβάνουν στο ΕΣΠΑ οι πόροι για την εξυπηρέτηση των Ολοκληρωμένων Κατευθυντηρίων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3 - Ποσοστιαία κατανομή της Κοινοτικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ)

(Η κατανομή βασίζεται στην κωδικοποίηση των κατηγοριών παρέμβασης, με τη χρήση των κωδικών του Παραρτήματος IV του Καν. ΕΚ 1083/2006)



Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 9.3 του Γενικού Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο:

‘...Με σκοπό να διασφαλισθεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες, καθώς και οι προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης, η Επιτροπή και έκαστο των ενδιαφερομένων κρατών μελών δύνανται να αποφασίζει τη συμπλήρωση, με ενδειγμένο τρόπο, τον κατάλογο των κατηγοριών του παραρτήματος IV’,

προτείνεται στις κατηγορίες δαπανών του Παραρτήματος IV του Γενικού Κανονισμού να συνυπολογισθεί για την περίπτωση της Ελλάδος (στους Στόχους 1 και 2) και η ακόλουθη :

Κωδικός 75 «Υποδομές εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων, των εξοπλισμών εργαστηρίων-βιβλιοθηκών και του λοιπού εξοπλισμού)»

Σημειώνεται ότι, ο κωδικός 75 έχει ληφθεί υπόψη για την «άσκηση earmarking», η οποία κατέληξε στα ποσοστά 61,9% και 67% για τον Στόχο 1 και 2 αντίστοιχα.

Τεκμηρίωση πρότασης

Η ανάπτυξη των υποδομών εκπαίδευσης συμβάλλει άμεσα στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβώνας, καθόσον **αποτελεί βασική προϋπόθεση** για την ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης και συντελεί στην αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους και στη δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για την παροχή γνώσης και δεξιοτήτων.

Η επιλογή για την κάλυψη των ελλείψεων στη φυσική υποδομή του εκπαιδευτικού συστήματος συνιστά ειδικό στόχο της Θεματικής Προτεραιότητας ‘Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία του ΕΣΠΑ’ και **αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής για το ανθρώπινο κεφάλαιο**, όπως αυτή εξειδικεύεται στο ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση». Για το λόγο αυτό, εξάλλου, ο συντονισμός των δράσεων αυτών θα γίνεται από την ΕΥΔ του αντίστοιχου ΕΠ.

Ειδικότερα, ένα από τα σοβαρά προβλήματα που παρατηρούνται σε ορισμένες περιοχές της χώρας είναι ο αριθμός των φοιτούντων μαθητών ανά τμήμα. Οι προϋποθέσεις για στενή συνεργασία διδασκόντων και διδασκόμενων, η καλύτερη αφομοίωση της ύλης, η αντιμετώπιση των αυξημένων μαθησιακών προβλημάτων αρκετών μαθητών, η στήριξη των παλιννοσοούντων και αλλοδαπών μαθητών, δεν πληρούνται σε τάξεις με πολλούς μαθητές, όπως αυτές που συναντώνται σήμερα σε αρκετές σχολικές μονάδες κυρίως αστικών κέντρων. **Η μείωση του ανώτατου κατά τμήμα αριθμού φοιτώντων μαθητών βοηθάει ουσιαστικά την παιδαγωγική και εκπαιδευτική διαδικασία στα σχολεία, ενώ αποτελεί και εθνική προτεραιότητα.**

Επομένως, **οι ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες** που συνδέονται με την κάλυψη των αυξημένων αναγκών σε **υλικότεχνική υποδομή** σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, όπως :

- το χρόνιο πρόβλημα της **σχολικής στέγης** (η διπλοβάρδια στις σχολικές μονάδες εξακολουθεί να υφίσταται και να είναι έντονη κυρίως στα αστικά κέντρα της χώρας),
- οι ανάγκες για κάλυψη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων με τον αναγκαίο τεχνολογικό εξοπλισμό και λογισμικό για **την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στις εκπαιδευτικές διαδικασίες.**
- οι ανάγκες για επέκταση **των εργαστηριακών υποδομών** στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και την επέκταση και βελτίωση των **βιβλιοθηκών** στα Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης,

υποστηρίζουν την ανωτέρω προσθήκη, ως αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών για την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισαβώνας στη χώρα.

6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

6.1 Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007–2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, όπως αποτυπώθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ενώ λήφθηκαν υπόψη και τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης). Παράλληλα, η επιλογή αυτή στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσχερειών σχεδιασμού και υλοποίησης που εντοπίστηκαν στην προγραμματική περίοδο 2000-2006.

Έτσι, το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται κατ' αρχάς από το **μικρότερο, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας. Έτσι, στην περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο **ενός τομεακού ΕΠ**, ενώ για τους τομείς της **υγείας** και του **πολιτισμού** δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Επιπλέον, βασικό στοιχείο της νέας αρχιτεκτονικής αποτελεί ο διαφορετικός ρόλος των πέντε Περιφερειών μεταβατικής στήριξης, και ιδιαίτερα των δύο Περιφερειών σταδιακής εισόδου στο στόχο 2, σε σχέση με τις οκτώ Περιφέρειες του αμιγούς στόχου 1. Οι πέντε Περιφέρειες που ξεπέρασαν προκαθορισμένα επίπεδα ανάπτυξης εισέρχονται σε καθεστώς σταδιακής «απεξάρτησης» από τους κοινοτικούς πόρους: η ενίσχυσή τους από τα διαρθρωτικά ταμεία μειώνεται βαθμιαία, ώστε προοπτικά να σταθούν αυτοδύναμα μεταξύ των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών Περιφερειών. Ωστόσο, προκειμένου οι Περιφέρειες σταδιακής εισόδου, ειδικότερα, να αντιμετωπίσουν τις αυξημένες απαιτήσεις που απορρέουν από τη Στρατηγική της Λισαβόνας, προβλέπεται να ενισχυθούν με πρόσθετους εθνικούς πόρους (αυξημένα ποσοστά εθνικής συμμετοχής στη δημόσια δαπάνη).

Δεδομένου ότι η ΕΕ επιβάλλει υποχρεωτικές πιστώσεις για αυτές τις Περιφέρειες και μάλιστα την ξεχωριστή παρακολούθησή τους στα ΕΠ, το σύνολο του αναπτυξιακού σχεδιασμού στις Περιφέρειες αυτές θα υλοποιηθεί μέσα από τα οικεία ΠΕΠ, με την επιφύλαξη του Κοινωνικού Ταμείου λόγω του μονοταμειακού χαρακτήρα των νέων ΕΠ. Αντίθετα, οι ανάγκες των Περιφερειών αμιγούς Στόχου 1 θα καλυφθούν τόσο μέσα από τα Τομεακά όσο και από τα Περιφερειακά ΕΠ με απόλυτα διακριτές πιστώσεις.

Η επιλογή αυτή αντανακλά τον πρωτεύοντα λόγο που καλούνται να έχουν οι πέντε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης ως προς τη αξιοποίηση των περιορισμένων και σταδιακά μειούμενων πόρων που τους αναλογούν. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό καθίσταται εφικτή η ξεχωριστή παρακολούθηση των μεταβατικών πιστώσεων, που αποτελούν περίπου το 43% των συνολικών περιφερειακών πιστώσεων για την Ελλάδα.

Έτσι, στα νέα ΕΠ υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση για τις δύο κατηγορίες Περιφερειών, τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης και τις Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται τόσο στη χρηματοδοτική κατανομή των πόρων μεταξύ των ΕΠ όσο και στο είδος των δράσεων που θα υλοποιηθούν από τα ΠΕΠ.

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

6.1.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας, κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013, σε εθνικό επίπεδο σχεδιάζονται οκτώ (8) τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Παρακάτω γίνεται μία σύντομη περιγραφή των ΕΠ. **Οι παρεμβάσεις κάθε ΕΠ είναι ενδεικτικές:**

1. ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»

Το ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΕΠ είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και η προστασία των εδαφών, η ολοκληρωμένη εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 και η διαχείριση αστικών λυμάτων, η διαμόρφωση συστημάτων μέτρησης και ελέγχου στο σύνολο των πηγών ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η εφαρμογή σχεδίων δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών.

Επίσης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις που αφορούν στη διαμόρφωση εργαλείων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή χωροταξικών ρυθμίσεων για τη διάδοση των ΑΠΕ, στην ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση βιοτόπων, στις υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας μεγάλης κλίμακας, στην πρόληψη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών μέσω μηχανισμών και ορθών πρακτικών και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών.

2. ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»

Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Το ΕΠ θα εστιάσει στην υλοποίηση παρεμβάσεων ως εξής :

Στον τομέα των οδικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής και αναβάθμισης οδικών αξόνων και τμημάτων της προηγούμενης περιόδου, στην κατασκευή ή/και αναβάθμιση οδικών αξόνων και τμημάτων του διευρωπαϊκού και του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου καθώς και του περιφερειακού οδικού δικτύου.

Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση & αναβάθμιση επιδομής & υποδομής του υφιστάμενου σιδηροδρομικού δικτύου με προτεραιότητα στα τμήματα TEN-T, σε παρεμβάσεις σηματοδότησης, τηλεδιοίκησης, τηλεπικοινωνιών καθώς και στη σιδηροδρομική σύνδεση των κομβικών λιμανιών της χώρας και των ΒΙ.ΠΕ.

Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην προώθηση της ολοκλήρωσης του δικτύου των κυρίων λιμένων και λιμενικών υποδομών και στη διασύνδεσή τους με τα λοιπά Διευρωπαϊκά Δίκτυα. Επίσης στη βελτίωση υπαρχόντων και δημιουργία νέων λιμενικών υποδομών, με σκοπό την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων υπηρεσιών και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών.

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην επέκταση, βελτίωση και εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων υφιστάμενων αεροδρομίων, στην κατασκευή νέων αεροδρομίων, στην εγκατάσταση Ειδικών Συστημάτων στο δίκτυο των αεροδρομίων και στην αεροναυτιλία.

Στον τομέα των αστικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής των εργασιών του Μετρό Αθηνών και σε οδικά αστικά έργα στην Περιφέρεια της Αττικής και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Στον τομέα των αστικών συγκοινωνιών έμφαση θα δοθεί στην ολοκλήρωση ή/και επέκταση υφιστάμενου δικτύου Μέσων Σταθερής Τροχιάς, στον εκσυγχρονισμό παλαιών αμαξοστασίων / κατασκευή νέων, στην προμήθεια τροχαίου υλικού και λεωφορείων και στην οργάνωση συστήματος ΜΜΜ.

Στον τομέα της ασφάλειας των μεταφορών έμφαση θα δοθεί στην εφαρμογή συστημάτων τηλεματικής, στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και την ηλεκτρονική διαχείριση της οδικής κυκλοφορίας καθώς και στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας. Επίσης έμφαση θα δοθεί στη βελτίωση της διαχείρισης της σιδηροδρομικής κυκλοφορίας, στη βελτίωση της διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας με την εγκατάσταση σε επιλεγμένα αεροδρόμια ειδικών συστημάτων ελέγχου της αεροναυτιλίας, στη βελτίωση της ασφάλειας του συστήματος μαζικών μεταφορών και στην εφαρμογή συστημάτων πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών για την αναδιοργάνωση και το διοικητικό εκσυγχρονισμό του ΟΣΕ.

3. ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ αποσκοπούν στην προώθηση του συστήματος Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΑΚ) της χώρας και στη διασύνδεση του συστήματος με τον παραγωγικό ιστό, καθώς και στην ενίσχυση του επιχειρηματικού ιστού και την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικής δικτύωσης. Επίσης αποσκοπούν στην ενίσχυση των δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στη βελτίωση των μηχανισμών εποπτείας της αγοράς, στην υποστήριξη δομών υποδοχής επιχειρηματικών και καινοτόμων δράσεων κ.λπ. καθώς και στην εξασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας της χώρας και μέσω των ΑΠΕ.

4. ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»

Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στο στρατηγικό στόχο «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής».

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΠ στοχεύουν στην προώθηση των ΤΠΕ σε επιχειρήσεις, στον ανασχεδιασμό διαδικασιών του Δημόσιου Τομέα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης για τον πολίτη και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω των ΤΠΕ.

5. ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης»

Το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολιτο-κεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες καλύπτουν τα δύο βασικά πεδία της δημόσιας δράσης, που είναι το πεδίο διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων και το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών και προγραμμάτων.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι η αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, ο οργανωτικός και λειτουργικός ανασχεδιασμός και η διοικητική ανασυγκρότηση, η κάλυψη των αναγκών της δημόσιας διοίκησης σε εκπαίδευση, και η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην πράξη.

6. ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, καθώς και την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις του ΕΠ περιλαμβάνουν την εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση, τον εκσυγχρονισμό των δομών και συστημάτων της αγοράς εργασίας, ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, μέτρα καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, την εξατομικευμένη υποστήριξη των ανέργων καθώς και την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών. Το ΕΠ χρηματοδοτεί επίσης την προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, μέτρα για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού, στοχευμένες και ολοκληρωμένου χαρακτήρα παρεμβάσεις για την εργασιακή και

κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων, την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας, το Πρόγραμμα Ψυχαγωγίας, τον αποϊδρυματισμό και την ανάπτυξη πολιτικών επανένταξης των Ατόμων με Αναπηρία.

7. ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους: επένδυση στο μέλλον – βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων, μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ενδεικτικές προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση των ρυθμών ένταξης των νέων τεχνολογιών, η αναδόμηση της επαγγελματικής κατάρτισης σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των ναυτικών επαγγελματών κτλ, η επέκταση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του Ανοικτού Πανεπιστημίου και η ενίσχυση των Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενισχυμένη διδασκαλία των μειονοτήτων.

8. ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής»

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αποσκοπεί στην κάλυψη της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, πληροφόρησης-δημοσιότητας και ελέγχου των ΕΠ, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των δράσεων των Ταμείων.

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και περιλαμβάνει κατηγορίες πράξεων που εμπίπτουν στα δύο πεδία παρέμβασης της τεχνικής βοήθειας:

1ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για την προπαρασκευή, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και τον έλεγχο.

2ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για παρεμβάσεις εκπόνησης μελετών και αξιολογήσεων, καθώς και για παρεμβάσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας.

6.1.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, στο επίπεδο των πέντε χωρικών ενότητων που περιγράφηκαν στο κεφάλαιο 4.3, σχεδιάζονται πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ως εξής:

1. ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
2. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
3. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
4. ΠΕΠ Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
5. ΠΕΠ Αττικής

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα θα συμβάλλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, όπως παρατέθηκαν στο Κεφάλαιο 4, συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα και με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / περιφέρειας, όπως αυτά εξειδικεύονται στο σχετικό τμήμα της περιφερειακής στρατηγικής (Ενότητα 4.3).

Λόγω του ότι τα 5 ΠΕΠ καλύπτουν Περιφέρειες που ανήκουν σε διαφορετική κατηγορία (αμιγής στόχος σύγκλισης, phasing out, phasing in), θα υπάρξει διαφοροποίηση του εύρους των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν σε κάθε τέτοια κατηγορία.

Σε **κάθε περίπτωση**, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα καλύψουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές,
- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός, μέτρα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας),
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς),
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας,
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών.

6.1.3 Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας

Στο πλαίσιο του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση των κάτωθι 12 ΕΠ.²⁸

1. Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας

1.1 Εξωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - IPA)

1. Ελλάδα-Αλβανία
2. Ελλάδα-ΠΓΔΜ
3. Ελλάδα-Τουρκία

Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - IPA)

4. Αδριατική

Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - ENPI)

5. MEDITERRANEAN SEA BASIN
6. BLACK SEA BASIN

1.2 Εσωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ)

7. Ελλάδα-Ιταλία
8. Ελλάδα-Κύπρος
9. Ελλάδα-Βουλγαρία

2. Προγράμματα Διακρατικής Συνεργασίας

10. MEDITERRANEAN SEA BASIN
11. SOUTH EAST EUROPEAN SPACE

3. Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας (INTER-REGIONAL COOPERATION PROGRAMME- INTERREG IV C)

Επιπλέον, μέσω του μηχανισμού διαπεριφερειακής συνεργασίας και των δικτύων αστικής ανάπτυξης, **η Ελλάδα θα συμμετάσχει στην Κοινοτική Πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την Οικονομική Αλλαγή»**.²⁹

6.1.4 Κατάλογος ΕΠ ανά Στόχο και Ταμείο

Τα όσα αναλύθηκαν παραπάνω συνοψίζονται στον παρακάτω Πίνακα, ο οποίος παρέχει εποπτικά την ανάλυση του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ανά Στόχο και ανά Ταμείο.

Λαμβάνοντας υπόψη:

- α) τη στρατηγική επιλογή διαμόρφωσης πέντε χωρικών ενοτήτων και συνακόλουθα πέντε Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) που περιλαμβάνουν Περιφέρειες επιπέδου NUTS II διαφορετικού Στόχου,

²⁸ Το περιεχόμενο και οι πόροι των ΕΠ θα οριστικοποιηθούν στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων με τους εταίρους που συμμετέχουν στα Προγράμματα.

²⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Περιφέρειες για την Οικονομική Αλλαγή, Ανακοίνωση 675 (2006), της 8.11.2006

- β) τη στρατηγική επιλογή μείωσης του πλήθους των ΕΠ και τις αυστηρές απαιτήσεις του κανονιστικού πλαισίου ως προς τον μονοταμειακό χαρακτήρα των προγραμμάτων, που οδήγησαν στην αποκλειστική χρηματοδότηση των ΠΕΠ από το ΕΤΠΑ και κατ' επέκταση στην παρέμβαση του ΕΚΤ σε όλες τις Περιφέρειες,
- γ) το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΚΤ συνιστούν μία συνεκτική εθνική στρατηγική, όπως για παράδειγμα οι δράσεις για την ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας και για τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος,
- δ) το γεγονός ότι η ενδεχόμενη δημιουργία δύο ΕΠ συγχρηματοδοτούμενων από ΕΤΠΑ και άλλων δύο από ΕΚΤ για τις δύο Περιφέρειες του Στόχου 2 θα συντελούσε στη διαιώνιση της διαχειριστικής πολυπλοκότητας του συστήματος,

σχεδιάστηκαν 3 Τομεακά και 2 Περιφερειακά ΕΠ Στόχου «Σύγκλισης» και Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» (multi-objective programmes) κάνοντας χρήση της σχετικής πρόβλεψης του Γενικού Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006. Σε αυτά τα ΕΠ, οι παρεμβάσεις στις Περιφέρειες Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» αποτυπώνονται σε διακριτούς Άξονες Προτεραιότητας.

Σε κάθε περίπτωση, οι βασικές αρχές της αρχιτεκτονικής που παρατέθηκαν στο κεφ. 6.1, αλλά και το Σύστημα Διαχείρισης & Ελέγχου της περιόδου 2007-2013 διασφαλίζουν την αποτελεσματική παρακολούθηση της τήρησης των χρηματοδοτικών περιορισμών για τις Περιφέρειες Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» και τη χρηστή διαχείριση των αντίστοιχων δράσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 - Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Στόχο και ανά Ταμείο

A/A	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Ταμείο	Στόχος
1	Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
2	Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
3	Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
4	Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
5	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
6	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
7	Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
8	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
9	Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
10	Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
11	Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
12	Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
13	Αττικής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
14-25	12 Επιχειρησιακά Προγράμματα	ΕΤΠΑ	Εδαφική Συνεργασία

Τέλος, η Ελλάδα προτίθεται να χρησιμοποιήσει **Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων (ΕΑΑ)**. Το ΕΑΑ θα χρηματοδοτηθεί με πόρους που αντιστοιχούν στο 1% των πιστώσεων για την περιφερειακή σύγκλιση και θα αποτελέσει ειδικό εθνικό Πρόγραμμα. Το Πρόγραμμα θέτει ως στρατηγικό στόχο την κάλυψη απροβλέπτων τοπικών ή τομεακών κρίσεων της αγοράς εργασίας που συνδέονται με την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση ή με τις συνέπειες της απελευθέρωσης του εμπορίου.

Εάν ο τελικός σχεδιασμός της παρέμβασης οδηγήσει σε αλλαγή του κοινοτικού χρηματοδοτικού μέσου, αυτό θα αποφασιστεί από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

6.2 Συνάφεια των ΕΠ με ΕΣΠΑ

Η συνάφεια της αρχιτεκτονικής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007–2013 με τις θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής είναι εκτεταμένη και οι διασυνδέσεις μεταξύ των ΕΠ και των γενικών στόχων που εξειδικεύουν κάθε προτεραιότητα είναι εμφανείς. Σε πρώτο επίπεδο, η συνάφεια αυτή απορρέει ήδη από τη σύντομη περιγραφή των ΕΠ στην παράγραφο 6.1.

Ειδικότερα, η συμβολή -με βάση τις στρατηγικές κατευθύνσεις και τη στοχοθεσία- έκαστου ΕΠ (πλην του ΕΠ «Τεχνικής Υποστήριξης Εφαρμογής» που έχει υποστηρικτικό χαρακτήρα) στην υλοποίηση των γενικών στόχων του ΕΣΠΑ αποτυπώνεται, εποπτικά, στην ακόλουθη ποιοτική Μήτρα Συνάφειας (Πίνακας 8).

Σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση, προκύπτουν συνοπτικά τα εξής:

- Στη θεματική προτεραιότητα **Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας** (Γ.Σ. 1-3) συμβάλλουν κατά κύριο λόγο το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και το σύνολο των ΠΕΠ, ενώ έμμεση είναι η συμβολή των υπολοίπων ΕΠ.
- Στη θεματική προτεραιότητα **Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία** (Γ.Σ. 4-6) συμβάλλουν τα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», «Ψηφιακή Σύγκλιση» «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και το σύνολο των ΠΕΠ.
- Στη θεματική προτεραιότητα **Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή** (Γ.Σ. 7-11) συμβάλει κατά κύριο λόγο το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», αλλά και τα ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και «Ψηφιακή Σύγκλιση», ενώ με έμμεσο τρόπο συμβάλλουν τα ΕΠ της Εκπαίδευσης της Ανταγωνιστικότητας και της Προσπελασιμότητας. Τα ΠΕΠ συμβάλουν πρωτίστως στην προώθηση της Υγείας -η οποία αποτελεί βασική συνιστώσα της θεματικής προτεραιότητας- και στο Γ.Σ. 11, ενώ έμμεση είναι η συμβολή τους στο Γ.Σ. 7.
- Στη θεματική προτεραιότητα **Θεσμικό Περιβάλλον** (Γ.Σ. 12) κατά άμεσο τρόπο συμβάλλουν τα ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- Στη θεματική προτεραιότητα **Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης** (Γ.Σ. 13-17) συμβάλλουν κατά άμεσο τρόπο το σύνολο των Τομεακών ΕΠ, με την εξαίρεση των ΕΠ για την Εκπαίδευση και για την Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, καθώς και το σύνολο των ΠΕΠ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 -Μήτρα συνάφειας γενικών στόχων ΕΣΠΑ & Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ / ΑΕΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ -ΘΡΑΚΗΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ/ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ/ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ
1	Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων		(●)	●	(●)	(●)	(●)		●	●	●	●	●
2	Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και αύξηση της παραγωγικότητας	(●)		●	(●)	●	(●)	(●)	●	●	●	●	●
3	Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας	(●)	(●)	●			(●)		●	●	●	●	●
4	Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος							●	●	●	●	●	●
5	Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης			●	(●)			●	●	●	●	●	●
6	Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης			(●)	●	●		●	●	●	●	●	●
7	Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων						●	(●)	(●)			(●)	(●)
8	Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση						●	(●)					
9	Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης		(●)				●		●	●	●	●	●
10	Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας				●	(●)	●		●	●	●	●	●
11	Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση - κοινωνική συνοχή)			(●)		●	●		●	●	●	●	●
12	Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών				●	●							
13	Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας		●			(●)		●	●	●	●	●	●
14	Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία	●		●		(●)		●	●	●	●	●	●
15	Η αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος	●		●		(●)		●	●	●	●	●	●
16	Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής	●				●		(●)	●	●	●	●	●
17	Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας	●		●	●		(●)	●	●	●	●	●	●

● : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργια , (●) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

6.3 Συμπληρωματικότητα μεταξύ ΕΣΠΑ και ΕΣΣΑΑ – ΕΣΣΑΑΛ και κύριες αρχές διαχωρισμού.

Το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας (ΕΣΣΑΑΛ) αποτελούν τα δύο προγραμματικά κείμενα, όπου περιγράφεται η στρατηγική της χώρας για την ανάπτυξη του τομέα γεωργίας και των αγροτικών περιοχών /περιοχών της υπαίθρου όπως επίσης και του τομέα της αλιείας και των αλιευτικών περιοχών.

Η επιλεχθείσα στρατηγική θα υλοποιηθεί μέσω δύο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, που είναι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (ΠΑΑ), το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ) και το ΕΠ Αλιείας 2007-2013 (ΕΠΑΛ), που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ).

Τα δύο προγραμματικά έγγραφα και τα αντίστοιχα ΕΠ σε επίπεδο στρατηγικής και στόχων είναι απόλυτα συνεκτικά και συμπληρωματικά με το ΕΣΠΑ και τα ΕΠ που θα χρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο.

Τα δύο Προγράμματα (ΠΑΑ και ΕΠΑΛ) περιλαμβάνουν τρεις κοινές βασικές ενότητες παρεμβάσεων που στοχεύουν:

- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα (γεωργία – αλιεία)
- στην προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των πόρων
- στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία.

Κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο, τόσο μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων όσο και μέσω κυρίως του ΕΓΤΑΑ, επιχειρείται να διασφαλισθούν οι ομαλές συνθήκες μετάβασης των αγροτικών περιοχών στα νέα δεδομένα που διαμορφώνει η αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και η αναγκαιότητα μείωσης της αλιευτικής προσπάθειας στα κράτη μέλη για την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος. Η προσαρμογή στα νέα δεδομένα και η μείωση της εξάρτησης σε όρους απασχόλησης και εισοδήματος των περιοχών της υπαίθρου δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί μόνο από τους πόρους των δύο Ταμείων (ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ) και προϋποθέτει τη διαθεση σημαντικών πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής.

Η βελτίωση των φυσικών και τεχνολογικών δομών προσπελασιμότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση του κόστους μεταφοράς των γεωργικών προϊόντων από τις περιοχές παραγωγής στους τόπους κατανάλωσης, στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό. Κατά συνέπεια, το σύνολο των παρεμβάσεων που σχετίζονται με την αναβάθμιση και τη δημιουργία υποδομών στον τομέα των μεταφορών στις περιοχές της υπαίθρου θα καλυφθεί από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής.

Παράλληλα, οι παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ για την επέκταση των ευρυζωνικών δικτύων στο σύνολο της χώρας θα συμβάλλουν στη μείωση του χάσματος ως προς τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.

Σημαντική είναι η συμβολή των παρεμβάσεων του ΕΓΤΑΑ για την επίτευξη των προτεραιοτήτων της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής για την προστασία των εδαφών, των υδάτων και των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών, μέσω των αγροπεριβαλλοντικών δράσεων του Άξονα Προτεραιότητας 2 του ΠΑΑ «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου», αλλά και της επίτευξης των στόχων του Κιότο (δασοπεριβαλλοντικά μέτρα) στο πλαίσιο του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας.

Οι παρεμβάσεις για την δημιουργία/επέκταση/αναβάθμιση των υποδομών που σχετίζονται με την διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων και την προμήθεια πόσιμου ύδατος στις αγροτικές περιοχές θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής

Η διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών/περιοχών της υπαίθρου καθώς και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία, αλλά και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους, θα εξυπηρετηθεί από το σύνολο των Ταμείων. Η θέσπιση κριτηρίων διαχωρισμού μεταξύ των ομοειδών αυτών κατηγοριών πράξεων πρέπει, κατά βάση, να αντανακλά τις προτεραιότητες των επιμέρους πολιτικών των ταμείων (περιφερειακή πολιτική, πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, αλιευτική πολιτική), το σύνολο των οποίων, όμως, επηρεάζεται από τη διάσταση του χώρου. Ωστόσο, η μεγάλη έκταση των αγροτικών

περιοχών, το μήκος της ακτογραμμής και το πλήθος των νησιών καθιστούν απαγορευτική την υιοθέτηση του «χωρικού – γεωγραφικού» κριτηρίου ως μόνου κριτηρίου διαχωρισμού των πράξεων των Ταμείων, διότι είναι δεδομένο ότι οι πόροι του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ δεν επαρκούν για να καλύψουν επαρκώς τις ανάγκες των περιοχών, όπου τα εν λόγω ταμεία παρεμβαίνουν με δράσεις ομοειδείς.

Ως εκ τούτου τα κριτήρια διαχωρισμού των ομοειδών πράξεων που θα ενισχυθούν από τα διάφορα ταμεία στις αγροτικές και τις αλιευτικές περιοχές αποτελούν ένα συγκερασμό χωρικών – γεωγραφικών, οικονομικών και διοικητικών κριτηρίων, που, ειδικότερα, σχετίζονται με:

- Την κλίμακα και το ύψος του προϋπολογισμού των έργων
- Το είδος του τελικού δικαιούχου για τα μικρά δημόσια έργα
- Την επαγγελματική ιδιότητα του εν δυνάμει δικαιούχου (π.χ. γεωργοί και αλιείς), το είδος της επένδυσης (π.χ. ίδρυση ή εκσυγχρονισμός), τον κλάδο της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και την περιοχή παρέμβασης του Άξονα 3 «Ποιότητα Ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας», του Άξονα Προτεραιότητας 4 «Προσέγγιση LEADER» για το ΠΑΑ και του Άξονα Προτεραιότητας 4 «Προσέγγιση LEADER» του Ε.Π Αλιείας 2007 -2013, για τα καθεστώτα ενίσχυσης
- Τη φύση και τους ειδικότερους στόχους των έργων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα θεματικά πεδία διαχωρισμού:
 - οι παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη της αγροτικής/αλιευτικής πολιτιστικής κληρονομιάς ενισχύονται αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ ή ΕΤΑ αντίστοιχα.
 - οι παρεμβάσεις για τη βελτίωση των υποδομών στους τομείς της υγείας-πρόνοιας και της εκπαίδευσης δύνανται ενισχύονται αποκλειστικά από το ΕΤΠΑ
 - οι παρεμβάσεις στον τομέα του πολιτισμού με σκοπό την προστασία και ανάδειξη των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται σε αγροτικές περιοχές, δύνανται να ενισχυθούν από το ΕΤΠΑ
 - Οι παρεμβάσεις στον τομέα του περιβάλλοντος σε ό,τι αφορά στις περιοχές Natura 2000 θα ενισχυθούν κατά προτεραιότητα από το ΕΤΠΑ, πλην των εισοδηματικών ενισχύσεων προς παραγωγούς, οι οποίες θα καλυφθούν από το ΕΓΤΑΑ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο τεχνικό εγχειρίδιο της DG Environment. Σε ό,τι αφορά τους υδάτινους πόρους, οτιδήποτε αφορά έγγειες βελτιώσεις και άρδευση (υποδομές, διαχείριση υδάτων) θα χρηματοδοτηθεί από το ΕΓΤΑΑ, ενώ οι υπόλοιπες παρεμβάσεις θα καλυφθούν από το ΕΤΠΑ.

Τα ανωτέρω αποτελούν ενδεικτικές κατηγορίες κριτηρίων διαχωρισμού και θα εξειδικευτούν αναλυτικότερα σε επίπεδο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Η ενίσχυση του αποκεντρωμένου δικτύου Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στις αγροτικές περιοχές μέσω των δράσεων του ΕΚΤ συμβάλει στην ενίσχυση της απασχόλησης και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Σε ό,τι αφορά στις αμιγώς τομεακές προτεραιότητες των δύο Προγραμμάτων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, αυτές στοχεύουν στην εξυπηρέτηση του κεντρικού στρατηγικού στόχου του ΕΣΠΑ «Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007-2013 στοχεύει στην ανάδειξη της ως μιας εξωστρεφούς χώρας με ισχυρή διεθνή παρουσία: Μια Ελλάδα παραγωγική, ανταγωνιστική και με έμφαση στην ποιότητα και την καινοτομία» και την Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας», με δεδομένο ότι σημαντικό τμήμα των ελληνικών εξαγωγών προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα.

Η συνέργεια, συμπληρωματικότητα και συνοχή μεταξύ των Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΣΣΑΑ και ΕΣΣΑΑΛ, αφενός, και των θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ, αφετέρου, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί, λαμβάνοντας υπόψη ότι υποδομές που σχετίζονται με υδατοκαλλιέργειες συγχρηματοδοτούνται μόνο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 - Συσχέτιση αξόνων προτεραιότητας αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας με τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΣΠΑ		ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ	•		(•)	(•)	•	
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ					•	
	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	•			(•)		•
	ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER	•					•
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΛΙΕΙΑ						
	ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	•				•	
	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΜΕΤΡΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
	ΔΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	•		(•)		•	•
	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ & ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ				(•)	•	
	ΧΡΗΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ					•	

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα, η Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας» παρουσιάζει άμεση και σημαντική συνάφεια και συνέργεια:

- με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας» του ΠΑΑ, που αποτελεί ταυτόχρονα και Γενικό του Στόχο, και
- με τους Άξονες Προτεραιότητας 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση τη αγροτικής οικονομίας» και 4 «Προσέγγιση Leader» του ΠΑΑ, κυρίως λόγω των δράσεων που περιλαμβάνουν και σχετίζονται με την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Κατ' αντιστοιχία, η Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας» παρουσιάζει άμεση συνάφεια και συνέργεια με τους Άξονες Προτεραιότητας 2 «Υδατοκαλλιέργειες – μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων» και 4 «Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών» του ΕΠΑΛ.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία» υπάρχει έμμεση συνέργεια με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 του ΠΑΑ «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας», κυρίως λόγω των μέτρων που περιλαμβάνει και αφορά στην εισαγωγή της καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή, όπως επίσης έμμεση και με τον Άξονα Προτεραιότητας 3 του ΕΠΑΛ «Διάρθρωση του κλάδου & οικονομικό περιβάλλον - μέτρα συλλογικού ενδιαφέροντος», που περιλαμβάνει την ενίσχυση καινοτομικών δράσεων.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Απασχόληση και κοινωνική συνοχή» εντοπίζεται έμμεση συνέργεια με τους Άξονες Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας», και 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ καθώς και τον Άξονα Προτεραιότητας 5 «Ανθρώπινο κεφάλαιο & κοινοτικές πολιτικές» του ΕΠΑΛ, καθώς στους Άξονες αυτούς περιλαμβάνονται δράσεις κατάρτισης γεωργών και αλιέων.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Ελκυστικότητα της Ελλάδος και των περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» παρουσιάζεται άμεση συνέργεια με τους Άξονες Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας» και 2 «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου» του ΠΑΑ καθώς και τους Άξονες Προτεραιότητας 2 «Υδατοκαλλιέργειες – μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων», 4 «Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών», 5 «Ανθρώπινο κεφάλαιο & κοινοτικές πολιτικές» και 6 «Χρηστή διαχείριση της κοινής αλιευτικής πολιτικής Κ.Α.Π.» του ΕΠΑΛ, καθώς το σύνολο των δράσεων αφορά στην ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος στη γεωργική και αλιευτική δραστηριότητα.

Τέλος, έντονη χωρική διάσταση παρουσιάζουν οι Άξονες Προτεραιότητας 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση τη αγροτικής οικονομίας» και 4 «Προσέγγιση Leader» του ΠΑΑ καθώς και ο Άξονας Προτεραιότητας 4 «Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών» του ΕΠΑΛ.

6.4 Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή ανά ΕΠ (Κοινοτική Συνδρομή)

Οι πίνακες που ακολουθούν δίνουν την ενδεικτική ετήσια κατανομή πόρων των ΕΠ στο σύνολο ΕΣΠΑ, στο στόχο «Σύγκλιση» και στο στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα & Απασχόληση».

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 -Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο σύνολο του ΕΣΠΑ

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	29.592.630	30.184.482	30.788.172	31.403.936	32.032.014	32.672.655	33.326.111	220.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΤΣ	212.528.891	216.779.468	221.115.057	225.537.358	230.048.107	234.649.069	239.342.050	1.580.000.000
1	<i>ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη</i>	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>242.121.521</i>	<i>246.963.950</i>	<i>251.903.229</i>	<i>256.941.294</i>	<i>262.080.121</i>	<i>267.321.724</i>	<i>272.668.161</i>	<i>1.800.000.000</i>
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	225.609.683	230.121.881	221.534.894	222.124.385	225.363.294	228.692.588	229.553.275	1.583.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΤΣ	284.783.449	290.479.119	296.288.701	302.214.475	308.258.763	314.423.939	320.712.418	2.117.160.864
2	<i>ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας</i>	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>510.393.132</i>	<i>520.601.000</i>	<i>517.823.595</i>	<i>524.338.860</i>	<i>533.622.057</i>	<i>543.116.527</i>	<i>550.265.693</i>	<i>3.700.160.864</i>
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	173.654.935	177.128.034	180.670.594	184.284.008	187.969.686	191.729.080	195.563.663	1.291.000.000
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	115.680.282	117.993.887	120.353.765	122.760.840	125.216.060	127.720.380	130.274.786	860.000.000
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	348.650.828	340.015.809	330.895.935	321.275.253	311.137.390	306.490.830	301.533.955	2.260.000.000
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	222.149.202	216.647.243	210.836.346	204.706.354	198.246.830	195.286.194	192.127.831	1.440.000.000
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	77.906.490	75.976.984	73.939.135	71.789.380	69.524.064	68.485.786	67.378.161	505.000.000
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	25.826.295	26.342.821	26.869.677	27.407.075	27.955.212	28.514.317	29.084.603	192.000.000
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	430.161.700	415.463.615	400.005.543	383.762.961	366.710.676	348.822.792	330.072.713	2.675.000.000
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	122.943.932	125.402.806	127.910.860	130.469.081	133.078.461	135.740.029	138.454.831	914.000.000
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	146.446.064	138.022.627	129.203.671	119.976.747	110.329.064	112.535.646	114.786.359	871.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας -	ΕΤΠΑ	225.137.389	199.944.406	173.653.649	146.231.279	117.642.556	119.995.406	122.395.315	1.105.000.000

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
	Ηπείρου									
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	416.821.712	398.591.947	365.471.061	345.938.110	325.475.971	304.055.293	281.645.906	2.438.000.000
14	ΕΠ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΤΠΑ	27.574.653	28.224.118	28.988.463	29.874.024	30.783.410	31.611.174	32.459.737	209.515.579
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΚΤ	0	0	27.184.623	30.772.421	31.780.082	32.767.748	36.295.529	158.800.403
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	1.939.449.275	1.887.420.624	1.805.450.349	1.744.232.446	1.682.556.404	1.662.089.360	1.637.617.299	12.358.815.757
		ΕΚΤ	648.706.520	632.640.036	642.856.039	628.543.408	610.688.366	603.030.558	597.335.476	4.363.800.403
		ΤΣ	497.312.340	507.258.587	517.403.758	527.751.833	538.306.870	549.073.008	560.054.468	3.697.160.864
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ 2007 - 2013		3.085.468.135	3.027.319.247	2.965.710.146	2.900.527.687	2.831.551.640	2.814.192.926	2.795.007.243	20.419.777.024
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΣΑ 2007 - 2013	ΕΤΑΑ	461.376.206	463.470.078	453.393.090	452.018.509	631.768.186	626.030.398	619.247.957	3.707.304.424
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΑ 2007 - 2013	ΕΤΑ	30.260.710	30.102.447	29.925.751	29.729.945	29.514.336	29.278.211	29.020.837	207.832.237

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 -Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο στόχο «Σύγκλιση»

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	29.592.630	30.184.482	30.788.172	31.403.936	32.032.014	32.672.655	33.326.111	220.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΤΣ	212.528.891	216.779.468	221.115.057	225.537.358	230.048.107	234.649.069	239.342.050	1.580.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>242.121.521</i>	<i>246.963.950</i>	<i>251.903.229</i>	<i>256.941.294</i>	<i>262.080.121</i>	<i>267.321.724</i>	<i>272.668.161</i>	<i>1.800.000.000</i>
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	225.609.683	230.121.881	221.534.894	222.124.385	225.363.294	228.692.588	229.553.275	1.583.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΤΣ	284.783.449	290.479.119	296.288.701	302.214.475	308.258.763	314.423.939	320.712.418	2.117.160.864
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>510.393.132</i>	<i>520.601.000</i>	<i>517.823.595</i>	<i>524.338.860</i>	<i>533.622.057</i>	<i>543.116.527</i>	<i>550.265.693</i>	<i>3.700.160.864</i>
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	173.654.935	177.128.034	180.670.594	184.284.008	187.969.686	191.729.080	195.563.663	1.291.000.000
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	115.680.282	117.993.887	120.353.765	122.760.840	125.216.060	127.720.380	130.274.786	860.000.000
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	325.056.903	321.516.483	317.704.428	313.611.279	309.227.326	304.542.564	299.546.724	2.191.205.707
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	207.115.905	204.860.061	202.431.138	199.823.114	197.029.798	194.044.821	190.861.631	1.396.166.468
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	72.634.396	71.843.285	70.991.475	70.076.855	69.097.258	68.050.443	66.934.112	489.627.824
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	25.826.295	26.342.821	26.869.677	27.407.075	27.955.212	28.514.317	29.084.603	192.000.000
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	430.161.700	415.463.615	400.005.543	383.762.961	366.710.676	348.822.792	330.072.713	2.675.000.000
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	122.943.932	125.402.806	127.910.860	130.469.081	133.078.461	135.740.029	138.454.831	914.000.000
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	98.328.239	100.294.806	102.300.703	104.346.714	106.433.648	108.562.322	110.733.568	731.000.000
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	99.269.823	101.255.221	103.280.327	105.345.930	107.452.849	109.601.906	111.793.944	738.000.000
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	416.821.712	398.591.947	365.471.061	345.938.110	325.475.971	304.055.293	281.645.906	2.438.000.000

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΚΤ	0	0	27.184.623	30.772.421	31.780.082	32.767.748	36.295.529	158.800.403
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	1.737.889.231	1.722.779.500	1.679.185.596	1.657.843.040	1.637.687.871	1.616.111.362	1.590.503.400	11.642.000.000
		ΕΚΤ	604.807.204	598.219.829	618.311.664	614.283.669	607.134.464	599.405.576	593.637.996	4.235.800.402
		ΤΣ	497.312.340	507.258.587	517.403.758	527.751.833	538.306.870	549.073.008	560.054.468	3.697.160.864
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		2.840.008.775	2.828.257.916	2.814.901.018	2.799.878.542	2.783.129.205	2.764.589.946	2.744.195.864	19.574.961.266

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 - Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα & Απασχόληση»

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	23.593.925	18.499.326	13.191.507	7.663.974	1.910.064	1.948.266	1.987.231	68.794.293
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	15.033.297	11.787.182	8.405.208	4.883.240	1.217.032	1.241.373	1.266.200	43.833.532
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	5.272.094	4.133.699	2.947.660	1.712.525	426.806	435.343	444.049	15.372.176
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	48.117.825	37.727.821	26.902.968	15.630.033	3.895.416	3.973.324	4.052.791	140.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου	ΕΤΠΑ	125.867.566	98.689.185	70.373.322	40.885.349	10.189.707	10.393.500	10.601.371	367.000.000
ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ		ΕΤΠΑ	173.985.391	136.417.006	97.276.290	56.515.382	14.085.123	14.366.824	14.654.162	507.300.178
		ΕΚΤ	43.899.316	34.420.207	24.544.375	14.259.739	3.553.902	3.624.982	3.697.480	128.000.001
		ΤΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ			217.884.707	170.837.213	121.820.665	70.775.121	17.639.025	17.991.806	18.351.642	635.300.179

6.5 Περιφερειακή κατανομή κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων

Σημαντική παράμετρο για το σχεδιασμό των ΕΠ του ΕΣΠΑ αποτέλεσε η μέριμνα του ΥΠΟΙΟ για ισόρροπη περιφερειακή κατανομή των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων, στο πνεύμα των Αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2005, όπως ανακοινώθηκαν επίσημα στην Ελλάδα με επιστολή της Επιτρόπου Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ, D. Huebner, τον Αύγουστο 2006.

Έτσι, οι επιλογές που έγιναν για την διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε ΕΠ (βλ. κεφ. 6.1) εξασφαλίζουν, κατ'αρχήν, την απόλυτη τήρηση των συνολικών πιστώσεων για κάθε μία από τις τρεις κατηγορίες Περιφερειών.

Επιπλέον, για κάθε μία από τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης το σκέλος ΕΤΠΑ είναι διασφαλισμένο, στο πλαίσιο διακριτών Αξόνων Προτεραιότητας στα οικεία ΠΕΠ, ενώ για το σκέλος ΕΚΤ υπάρχουν κατευθύνσεις προς τα τρία ΕΠ, ως προς τις πιστώσεις για κάθε μια από τις πέντε αυτές Περιφέρειες.

Τέλος, υπάρχει συνεχής παρακολούθηση της διαδικασίας σχεδιασμού και κατάρτισης των ΕΠ και μέριμνα ώστε ο επιμερισμός των πόρων μεταξύ των Περιφερειών του αμιγούς στόχου 1, που θα προκύψει συνολικά με την ολοκλήρωση της διαδικασίας κατάρτισης και διαπραγμάτευσης των ΕΠ, να ανταποκρίνεται στο πνεύμα των ενδεικτικών κατανομών ανά Περιφέρεια της επιστολής της Επιτρόπου Huebner.

Στον παρακάτω Πίνακα δίνεται εποπτικά η κατανομή ανά ΕΠ και Ταμείο των κονδυλίων που αντιστοιχούν στις τρεις διακριτές κατηγορίες Περιφερειών (αμιγής στόχος 1, phasing out και phasing in).

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 - Κατανομή των πόρων ΕΤΠΑ/ΕΚΤ των ΕΠ στις τρεις κατηγορίες περιφερειών

€, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΜΙΓΗΣ ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ (PHASING OUT)	ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ (PHASING IN)
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	220.000.000	220.000.000		
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	1.583.000.000	1.583.000.000		
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	1.291.000.000	1.291.000.000		
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	860.000.000	860.000.000		
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	2.260.000.000	1.245.284.185	945.921.522	68.794.293
6	ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση	ΕΚΤ	1.440.000.000	793.455.410	602.711.058	43.833.532
7	ΕΠ Βελτίωση διοικητικής ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	505.000.000	278.260.404	211.367.420	15.372.176
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	192.000.000	192.000.000		
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	2.675.000.000	480.000.000	2.195.000.000	
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	914.000.000	914.000.000		
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	871.300.178	731.000.000		140.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	1.105.000.000	738.000.000		367.000.000
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	2.438.000.000		2.438.000.000	
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΚΤ	158.800.403	94.246.328	64.554.075	
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	12.149.300.178	7.009.000.000	4.633.000.000	507.300.178
		ΕΚΤ	4.363.800.403	2.411.246.327	1.824.554.075	128.000.001
		ΣΥΝΟΛΟ	16.513.100.581	9.420.246.327	6.457.554.075	635.300.179
	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (12/2005)		16.513.100.581	9.420.246.327	6.457.554.075	635.300.179

7. ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

7.1 Η εκ των προτέρων εκτίμηση της προσθετικότητας

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών της περιόδου 2000-2005 σε τιμές 2006, για το σύνολο των περιφερειών του Στόχου της Σύγκλισης (Στόχος 1) και ο αντίστοιχος μέσος όρος των δαπανών που εκτιμάται ότι θα πραγματοποιηθούν στη διάρκεια της περιόδου 2007-2013.

Ο πραγματοποιηθείς ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών για την περίοδο 2000-2005 ανέρχεται, σε τιμές 2006, στο ποσό των **8.338.895.113 Ευρώ**.

Η εκ των προτέρων (ex ante) πρόβλεψη του αντίστοιχου ετήσιου μέσου όρου για την περίοδο 2007-2013 ανέρχεται, σε τιμές 2006, στο ποσό των **8.660.610.907 Ευρώ**. Με το ποσό αυτό καλύπτεται το τιθέμενο, από τον Κανονισμό 1083/2006, όριο της Αρχής της Προσθετικότητας. Πρόκειται για **αύξηση της τάξης του 4 %** σε σχέση με το μέσο επίπεδο των εθνικών δημοσίων δαπανών για την περίοδο 2000-2005.

Τόσο τα πραγματικά αποτελέσματα της περιόδου 2000-2006 -που έχουν επισήμως επιβεβαιωθεί και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή-, όσο και οι εκ των προτέρων εκτιμήσεις για την περίοδο 2007-2013, εξήχθησαν με τη χρησιμοποίηση της συμφωνηθείσας μεθοδολογίας, η οποία μεταξύ των άλλων λαμβάνει υπόψη τον εξαιρετικό χαρακτήρα των δαπανών για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, καθώς επίσης και τις αναγκαίες, με βάση τους Κανονισμούς, αφαιρέσεις δαπανών για τις περιοχές του Στόχου 2 και τους Τομείς Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας. Οι παραπάνω εκτιμήσεις βασίζονται σε προβλέψεις για μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης των δαπανών που λαμβάνουν απολύτως υπόψη το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

7.2 Η ενδιάμεση επαλήθευση της προσθετικότητας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το Κράτος Μέλος θα επαληθεύσει την αρχή της προσθετικότητας το 2011. Θεωρείται ότι η αρχή της προσθετικότητας επαληθεύεται αν ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών κατά την περίοδο 2007-2010 ανέρχεται τουλάχιστον στο εκ των προτέρων συμφωνηθέν επίπεδο δαπανών.

Με βάση το έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προσθετικότητα, οι Ελληνικές Αρχές πρέπει να παράσχουν τη σχετική πληροφόρηση σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ακολουθεί :

- Το αργότερο μέχρι 31 Ιουλίου 2011 : υποβολή συνολικών και ετήσιων πινάκων με τα τελικά στοιχεία για τα έτη 2007-2009, καθώς και τα προσωρινά στοιχεία για το έτος 2010
- Το αργότερο μέχρι 31 Οκτωβρίου 2011 : αν απαιτείται, μεθοδολογικές βελτιώσεις επί τη βάση σχολίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το αργότερο μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2011 : λήξη της προθεσμίας για την υποβολή τυχόν επιπρόσθετων πληροφοριών.

Σε περίπτωση που δεν επιτυγχάνεται η κάλυψη της αρχής της προσθετικότητας ή εφόσον έχει τροποποιηθεί η οικονομική κατάσταση στο ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει μετά από διαβουλεύσεις με το Κράτος Μέλος την αναθεώρηση του απαιτούμενου ύψους δαπάνης για την κάλυψη της αρχής της προσθετικότητας. Η ενδιάμεση επαλήθευση δίνει τη δυνατότητα στις Ελληνικές Αρχές, σε συνεννόηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναθεώρησης του επιπέδου των δαπανών που έχει τεθεί ως στόχος για το υπόλοιπο της περιόδου, εφόσον η υπάρχουσα, τη στιγμή εκείνη, οικονομική κατάσταση και οι προβλέψεις για το μέλλον καθιστούν κάτι τέτοιο απαραίτητο.

Οι Ελληνικές Αρχές θα ενημερώσουν την Ετήσια Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης των Ε.Π. σχετικά με τα αποτελέσματα της επαλήθευσης.

7.3 Η επαλήθευση της προσθετικότητας στο τέλος της περιόδου

Η επαλήθευση αυτή θα γίνει πριν την 30^η Ιουλίου 2016. Θεωρείται ότι επαληθεύεται η αρχή της προσθετικότητας εάν ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών κατά την περίοδο 2007-2013 έχει φτάσει τουλάχιστον στο επίπεδο των δαπανών που έχει συμφωνηθεί εκ των προτέρων ή που έχει αναθεωρηθεί ενδιάμεσα.

Οι Ελληνικές Αρχές θα πρέπει να παράσχουν τη σχετική πληροφόρηση σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ακολουθεί :

- Το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου 2016 : υποβολή συνολικών και ετήσιων πινάκων με τα τελικά στοιχεία για τα έτη 2007-2013
- Το αργότερο μέχρι 31 Μαρτίου 2016 : αν απαιτείται, μεθοδολογικές βελτιώσεις επί τη βάση σχολίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το αργότερο μέχρι 30 Ιουλίου 2016 : λήξη της προθεσμίας για την υποβολή τυχόν επιπρόσθετων πληροφοριών.

Αν οι Ελληνικές Αρχές δεν καταφέρουν να υποστηρίξουν ικανοποιητικά την επαλήθευση της προσθετικότητας έως την 30^η Ιουλίου 2016, θα θεωρηθεί ότι δεν έχει γίνει σεβαστή η αρχή της προσθετικότητας. Η μη επαλήθευση της αρχής της προσθετικότητας επισύρει δημοσιονομικές διορθώσεις που μπορεί να φτάσουν μέχρι το 5% της κοινοτικής συνδρομής για τον στόχο της Σύγκλισης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 - Εκ των προτέρων εκτίμηση της Προσθετικότητας

Συνολικός Χρηματοδοτικός Πίνακας Δημόσιας ή Άλλης Ισοδύναμης Διαρθρωτικής Δαπάνης στις Περιφέρειες του Στόχου Σύγκρισης (Σε €, τιμές 2006)												
	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΕΤΗΡΙΟΣ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000-2005						ΜΕΣΗ ΕΤΗΡΙΑ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2013 ΕΣΠΑ (ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ)					
	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΚΠΣ) /ΕΝΙΑΙΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ (ΕΕΠ)		ΕΚΤΟΣ ΚΠΣ / ΕΕΠ	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΕΣΠΑ)		ΕΚΤΟΣ ΕΣΠΑ	ΣΥΝΟΛΟ
	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ
	2=4+5+6	3	4	5	6	7=5+6=2-4	8=10+11+12	9	10	11	12	13=11+12=8-10
1.ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	5.171.766.216	1.380.113.452	730.826.206	524.644.585	3.916.295.425	4.440.940.010	5.648.953.320	1.521.876.557	1.146.182.819	579.305.644	3.923.464.857	4.502.770.501
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	3.696.740.146	721.598.492	557.655.734	440.380.202	2.698.704.210	3.139.084.412	3.764.048.451	795.719.965	623.429.134	315.094.600	2.825.524.717	3.140.619.317
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ (ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΗΦΟΡΙΑΣ	73.314.680	63.710.293	18.695.447	6.823.359	47.795.874	54.619.233	345.083.113	70.254.515	154.396.362	78.035.268	112.651.483	190.686.751
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	552.214.984	466.914.650	56.419.907	36.125.879	459.669.198	495.795.077	608.316.981	514.875.396	58.539.391	29.587.077	520.190.513	549.777.590
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΑ	526.182.052	48.840.758	41.280.297	18.416.592	466.485.163	484.901.755	576.757.404	53.857.605	255.891.978	129.333.353	191.532.073	320.865.426
ΥΓΕΙΑ	323.314.354	79.049.259	56.774.821	22.898.553	243.640.980	266.539.533	354.747.371	87.169.076	53.925.954	27.255.346	273.566.071	300.821.417
2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	2.425.273.596	143.916.981	402.510.055	147.143.179	1.875.620.362	2.022.763.541	2.696.057.054	158.699.909	551.254.473	278.615.962	1.866.186.619	2.144.802.581
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.837.078.228	0	239.280.169	86.499.265	1.511.298.794	1.597.798.059	1.923.298.421	0	241.641.583	122.130.895	1.559.525.943	1.681.656.838
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	347.391.263	143.916.981	141.454.134	47.559.033	158.378.096	205.937.129	508.971.652	158.699.909	237.950.834	120.265.510	150.755.308	271.020.818
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	240.804.105	0	21.775.752	13.084.881	205.943.472	219.028.353	263.786.981	0	71.662.056	36.219.557	155.905.368	192.124.925
3. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	683.102.677	19.290.625	194.430.245	96.339.951	392.332.481	488.672.432	720.917.480	21.272.127	171.619.860	86.740.398	462.557.222	549.297.620
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	384.419.666	16.397.031	75.156.166	39.898.144	269.365.356	309.263.500	353.219.515	18.081.308	91.674.121	46.334.088	215.211.306	261.545.394
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	67.838.765	2.893.594	13.262.853	7.040.849	47.535.063	54.575.912	62.332.856	3.190.819	16.177.786	8.176.604	37.978.466	46.155.070
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	230.844.246	0	106.011.226	49.400.958	75.432.062	124.833.020	305.365.109	0	63.767.953	32.229.706	209.367.450	241.597.156
4. ΆΛΛΑ	1.461.992.411	0	75.473.281	31.365.116	1.355.154.014	1.386.519.130	1.601.528.193	0	137.787.988	69.641.036	1.394.099.169	1.463.740.205
ΣΥΝΟΛΟ	9.742.134.900	1.543.321.058	1.403.239.787	799.492.831	7.539.402.282	8.338.895.113	10.667.456.047	1.701.848.593	2.006.845.140	1.014.303.040	7.646.307.867	8.660.610.907

8. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Στο ΕΣΠΑ που εξελίσσεται παράλληλα με το ΚΠΣ, πέραν του στόχου της πλήρους απορρόφησης, προτάσσεται η **πολιτική μεγιστοποίησης της αναπτυξιακής απόδοσης των παρεμβάσεων**, σε πλήρη συνάφεια με τη μακροοικονομική πολιτική και σε συναρμογή του εθνικού σχεδιασμού με τον συγχρηματοδοτούμενο. Δομικά στοιχεία της πολιτικής αυτής αποτελούν η επιτελική εποπτεία του αναπτυξιακού προγραμματισμού³⁰ και της εφαρμογής των πολιτικών, η ενίσχυση των ικανοτήτων των φορέων προγραμματισμού, διαχείρισης, ελέγχου και υλοποίησης, η προώθηση νέων και βιώσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και η ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και της συνυπευθυνότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Κρίσιμη θεωρείται η περίοδος προσαρμογής για την αφομοίωση των μέσων που θα επιτρέψουν το σταδιακό μετασχηματισμό φορέων και διαδικασιών ώστε και η μετάβαση στο νέο σύστημα να συντελεστεί ομαλά και να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τυχόν εκκρεμότητες κατά τη λήξη του Γ' ΚΠΣ.

8.1 Συστήματα επιτελικής εποπτείας

8.1.1 Όργανα εποπτείας, παρακολούθησης και συντονισμού

8.1.1.1 Διυπουργική Επιτροπή Κοινοτικών Προγραμμάτων (ΔΕΠ)

Με το άρθρο 20 του Ν. 3483/2006 συστάθηκε **Διυπουργική Επιτροπή** (ΔΕΠ) με Πρόεδρο τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία εποπτεύει την πρόοδο των αναπτυξιακών προγραμμάτων και λαμβάνει πολιτικές αποφάσεις σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο, σε συνέργια με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Η ΔΕΠ εκφράζει γνώμη επί των εκθέσεων στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και δίνει κατευθύνσεις στην Ετήσια Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΔΙΠ).

8.1.1.2 Ετήσια Διάσκεψη Προέδρων Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕΔΙΠ)

Η Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ έχει ως αποστολή την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΕΠ συνολικά αλλά και σε σχέση με τη θεματική, περιφερειακή και χωρική προσέγγιση του ΕΣΠΑ και τη συμπληρωματικότητα με το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΔΙΠ υποβάλλει σχετική ετήσια έκθεση στη ΔΕΠ και δίνει κατευθύνσεις στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ. Στην ΕΔΙΠ συμμετέχουν οι Πρόεδροι των Επιτροπών Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, εκπρόσωποι του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, της Εθνικής Αρχής Συντονισμού, της Αρχής Πιστοποίησης, εκπρόσωποι των αρμόδιων Υπουργείων και αντιπρόσωποι των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Πρόεδρος της ΕΔΙΠ είναι ο Υφυπουργός Οικονομίας & Οικονομικών, αρμόδιος για θέματα Κοινοτικών Προγραμμάτων.

8.1.1.3 Εθνική Αρχή Συντονισμού Αναπτυξιακών Προγραμμάτων

Η Εθνική Αρχή Συντονισμού εδρεύει στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, παρακολουθεί την ορθή εφαρμογή των ΕΠ και την αποτελεσματική λειτουργία των Συστημάτων Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ), διασφαλίζει τον ορθολογικό προγραμματισμό ενεργειών και πόρων και την τήρηση του Κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου, εξασφαλίζει το

³⁰ Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, ΕΣΠΑ, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑ).

συντονισμό μεταξύ των ΕΠ και των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ, συντονίζει τη χρηματοδοτική στήριξη άλλων μέσων (ΕΤΕπ, Ταμείο Αλληλεγγύης, ΕΟΧ κλπ) και παρακολουθεί το σχεδιασμό και την εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων για τις οποίες οι Διαχειριστικές Αρχές των ΕΠ διασφαλίζουν ότι τηρούνται οι κανόνες που βρίσκονται σε ισχύ τη χρονική στιγμή που λαμβάνει χώρα η έγκριση της κάθε ενίσχυσης.

Η Εθνική Αρχή Συντονισμού ενεργεί υποστηρικτικά της ΔΕΠ και της ΕΔΙΠ και αποτελεί το σύνδεσμο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το ΕΣΠΑ.

8.1.2 Συντονισμός ΕΠ του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ

Για το συντονισμό των ΕΠ του ΕΣΠΑ με τα ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ, θεσπίζεται, στο πλαίσιο της Εθνικής Αρχής Συντονισμού, μηχανισμός προώθησης της συμπληρωματικότητας των δράσεων σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς χάραξης πολιτικής, χωρικά (περιοχή παρέμβασης) και θεματικά (τομέας παρέμβασης), που λειτουργεί σε επίπεδο α) Προγραμματισμού, β) Παρακολούθησης υλοποίησης (Διαχειριστικές Αρχές), και γ) Επανεξέτασης Στρατηγικής (Εθνική Αρχή Συντονισμού και Διαχειριστικές Αρχές του ΠΑΑ και του ΕΠΑ).

Στο πρώτο επίπεδο, ο μηχανισμός αυτός εξειδικεύει κατευθύνσεις για τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και του διαχωρισμού των δράσεων και συντονίζει το πλαίσιο εφαρμογής τους, θεματικά και γεωγραφικά.

Στο δεύτερο επίπεδο, οι Διαχειριστικές Αρχές (ΔΑ) των ΕΠ του ΕΣΠΑ, του ΠΑΑ και του ΕΠΑ τηρούν τις κατευθύνσεις κατά τη διαδικασία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων. Σε ετήσια βάση, συντάσσουν ειδική αναφορά για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων με χρήση των κωδικών θεματικής και χωρικής διάστασης και τις γνωστοποιούν στον μηχανισμό αυτό.

Στο τρίτο επίπεδο και στο πλαίσιο της ανωτέρω ειδικής αναφοράς, ο μηχανισμός, εξετάζει την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων, προσδιορίζει την ανάγκη αναθεώρησης των κατευθύνσεων και της κατανομής των Κοινοτικών πόρων, συνεπεία αλλαγών στις προτεραιότητες (κοινοτικές, εθνικές, περιφερειακές) ή στις συνθήκες υλοποίησής τους και εισηγείται μέτρα στην ΕΔΙΠ.

8.1.3 Συντονισμός δράσεων ΕΚΤ

Ο συντονισμός των δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ ασκείται από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της παρακολούθησης δράσεων ΕΚΤ (ΕΥΣΕΚΤ) του Υπουργείου Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή Συντονισμού και τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Η ΕΥΣΕΚΤ είναι επίσης αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση δράσεων που συγχρηματοδοτούνται μέσω της χρήσης της ρήτρας ευελιξίας του 10% σε όλα τα εμπλεκόμενα ΕΠ με στόχο την αποφυγή επικαλύψεων και την επίτευξη συνεργιών. Παράλληλα παρακολουθεί την υλοποίηση στόχων του ΕΣΠΑ που αφορούν θέματα όπως η κοινωνική ένταξη, η προώθηση στην απασχόληση, η ισότητα των φύλων, η τοπική διάσταση της ανάπτυξης, οι κοινωνικές υπηρεσίες και το ανθρώπινο κεφάλαιο κλπ. Σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή Συντονισμού διασφαλίζει τη συνέργια και συμπληρωματικότητα των δράσεων μεταξύ των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό των δράσεων του ΕΚΤ και προκειμένου να διασφαλίζεται η συνέργια και συμπληρωματικότητα των συγχρηματοδοτούμενων ενεργειών, θα προσδιοριστούν και θα περιγραφούν λεπτομερείς διαδικασίες συντονισμού κατά την εξειδίκευση των ΕΠ. Επιπλέον, κατά το στάδιο εφαρμογής των πράξεων θα συντονίζονται οι κανονιστικές πράξεις που θα καθορίζουν ειδικότερες λεπτομέρειες εφαρμογής επί μέρους κατηγοριών πράξεων.

Η ενσωμάτωση των αρχών της Equal κάθετα και οριζόντια (horizontal and vertical mainstreaming) θα διασφαλιστεί μέσω εξειδικευμένης δομής. Η δομή αυτή αφενός θα προσδιορίζει ευκαιρίες για την ενσωμάτωση των αρχών της Equal στις δράσεις των ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, αφετέρου θα παρέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία προς την κατεύθυνση αυτή.

Οι υφιστάμενες Ειδικές Υπηρεσίες Εφαρμογής που λειτουργούν στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ στα Υπουργεία Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας και Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων συνεχίζουν τη λειτουργία τους και την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Για την υποστήριξη της αποτελεσματικής εφαρμογής του ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης», προωθείται η σύσταση ανώνυμης μη κερδοσκοπικής εταιρίας του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα («Διοικητική Αναδιοργάνωση Α.Ε.»), με κύριο αντικείμενο τον περιορισμό της πολυνομίας, την αξιολόγηση και αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων οργανισμών, τον οργανωτικό και λειτουργικό ανασχεδιασμό και την ανασυγκρότησή τους.

Επίσης στο πλαίσιο της παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των ΕΠ και στις συνεδριάσεις των οικείων Επιτροπών Παρακολούθησης παρουσιάζεται με ειδική αναφορά η πορεία υλοποίησης των δράσεων αυτών και όταν απαιτείται λαμβάνονται οι αναγκαίες αποφάσεις προσαρμογής. Η σύνθεση των πληροφοριών αυτών και η αποτίμηση της πορείας τους παρουσιάζεται στην ΕΔΙΠ.

8.1.4 Συντονισμός δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος

Το σύνολο των έργων και των δράσεων περιβάλλοντος που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ΕΠ (συμπεριλαμβανομένων και των δράσεων των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ) θα πρέπει να συντονίζονται στο επίπεδο του σχεδιασμού και να παρακολουθούνται κατά τη διάρκεια της υλοποίησής τους, ως προς τη σκοπιμότητα και τη συνδρομή τους στην υλοποίηση της στρατηγικής και των στόχων της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της χώρας, καθώς και ως προς την τήρηση των υποχρεώσεων και δεσμεύσεων έναντι της ΕΕ.

Για το σκοπό αυτό δημιουργείται στο ΥΠΕΧΩΔΕ ευέλικτος μηχανισμός σε επίπεδο Ειδικής Υπηρεσίας, ο οποίος με λειτουργία σχετικού δικτύου θα συντονίζει και θα παρακολουθεί το σύνολο των περιβαλλοντικών έργων και δράσεων ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησής τους, ώστε να διασφαλιστεί η αναγκαία συνέργια και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος. Η υπηρεσία αυτή θα υποστηρίζει και θα συντονίζει τη λειτουργία περιβαλλοντικού Δικτύου (Environmental Network) σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) και τις λοιπές Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ και των συναρμόδιων Κεντρικών & Περιφερειακών Αρχών, θα συντάσσει ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις για την πρόοδο των έργων και δράσεων περιβάλλοντος τις οποίες θα αποστέλλει προς την Εθνική Αρχή Συντονισμού και τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΕ, θα υποστηρίζει με επεξεργασμένα στοιχεία και αναφορές την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» και την ΕΔΙΠ, θα συμμετέχει στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ και θα υποστηρίζει το ΥΠΕΧΩΔΕ και τις λοιπές δημόσιες αρχές στην αναγκαία διαρκή δημόσια διαβούλευση με τους Κοινωνικούς Εταίρους και τις Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για συναφή ζητήματα.

8.1.5 Συντονισμός δράσεων στον τομέα της υγείας

Ο συντονισμός των δράσεων του τομέα της υγείας θα διασφαλιστεί (α) σε στρατηγικό, επιτελικό επίπεδο, από ένα διυπουργικό όργανο υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και (β) σε επιχειρησιακό επίπεδο, από ειδική υπηρεσία η οποία θα υποστηρίζει το διυπουργικό όργανο για θέματα κατάρτισης της στρατηγικής και θα αναλάβει αρμοδιότητες συντονισμού των δράσεων του τομέα υγείας- πρόνοιας που υλοποιούνται από διαφορετικά ΕΠ του ΕΣΠΑ.

8.1.6 Μηχανισμοί συντονισμού και προώθησης της Έρευνας και Καινοτομίας

Η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας και η αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και ανάπτυξη αποτελεί βασική εθνική προτεραιότητα στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Σημαντικά μέτρα θεσμικού κυρίως χαρακτήρα έχουν αναληφθεί, των οποίων η επίπτωση αναμένεται να είναι σημαντική με καθοριστικές συνέπειες σε όλους τους υπόλοιπους τομείς. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται π.χ. η έκπτωση των δαπανών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας από τα καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων (άρθρο 9 του Ν.3296/2004), τα κίνητρα του αναπτυξιακού νόμου για ενίσχυση επενδύσεων στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας κλπ. Στο πλαίσιο του σχεδιασμού του νέου πλαισίου που προετοιμάζεται, έχει δημοσιευτεί και βρίσκεται υπό διαβούλευση το νομοσχέδιο 'Θεσμικό πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας' στο οποίο προβλέπεται συντονισμός και εποπτεία των δράσεων και παρεμβάσεων Ε&Τ στον ανώτατο δυνατό βαθμό, καθώς για το σκοπό αυτό θα ιδρυθούν ο Εθνικός Οργανισμός Έρευνας, η Διυπουργική Επιτροπή Έρευνας και Τεχνολογίας και το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας

και Τεχνολογίας -ανεξάρτητο Συμβουλευτικό όργανο- το οποίο θα υπάγεται απ' ευθείας στον Πρωθυπουργό.

Στην αρμοδιότητα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας εκτός από τη χάραξη και άσκηση πολιτικής στους τομείς της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας, ανήκει και ο συντονισμός της υλοποίησης της πολιτικής αυτής από εμπλεκόμενα όργανα ή φορείς .

Η Διυπουργική Επιτροπή χαράζει και συντονίζει την κυβερνητική πολιτική στον τομέα καθώς και την κατανομή των πόρων στα Υπουργεία και τους αρμόδιους φορείς.

Ο Εθνικός Οργανισμός Έρευνας και Τεχνολογίας προβλέπεται να επιλαμβάνεται της προώθησης, υλοποίησης και διαχείρισης του αντίστοιχου Προγράμματος E&T.

8.1.7 Εισαγωγή και συντονισμός μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής

Στην προγραμματική περίοδο 2000-2006, η ΕΤΕπ χορήγησε δάνεια για την αναβάθμιση και επέκταση των υποδομών της χώρας, την υποστήριξη ιδιωτικών επενδύσεων σε διάφορους τομείς της οικονομίας, τη βελτίωση των υποδομών στον τομέα της παιδείας, την ενίσχυση του ενεργειακού εφοδιασμού και την προώθηση της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς και για τη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω εμπορικών τραπεζών. Η ΕΤΕπ εμπλέκεται επίσης σε νέες χρηματοδοτικές δυνατότητες σε τομείς προτεραιότητας, και ιδίως στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η προσφυγή σε πόρους της ΕΤΕπ αναμένεται να συνεχισθεί και στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων που εντάσσονται στα ΕΠ (συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων έργων που προωθούνται με συγχρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα) ή σειρά επενδύσεων μικρότερου μεγέθους που εντάσσονται στο ίδιο ή περισσότερα μέτρα κοινού στόχου, τόσο στο πλαίσιο των τομεακών όσο και των περιφερειακών ΕΠ, συμπεριλαμβανομένων και δράσεων που προωθούνται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων παρέχει νέες δυνατότητες).

Πλέον των ανωτέρω τρόπων προσφυγής στην ΕΤΕπ, στο πλαίσιο του άρθρου 44, Καν. 1083/2006, προωθούνται από το Υπ.Οι.Ο. εργαλεία χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη και διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητά τους με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, την ΕΤΕπ και άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Ειδικότερα, στα πλαίσια των ΕΠ της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 δύναται να χρηματοδοτηθούν πράξεις που αφορούν στην υποστήριξη μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής για επιχειρήσεις και ταμεία αστικής ανάπτυξης. Οι πράξεις αυτές δύναται να οργανώνονται και μέσω ταμείων χαρτοφυλακίου. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη συνεισφορά από τα ΕΠ σε μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής και ταμεία αστικής ανάπτυξης προσδιορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω, τον Οκτώβριο του 2006, το Υπ.Οι.Ο. υπέγραψε Μνημόνιο Συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ) στο οποίο προβλέπεται ότι το ΕΤαΕ θα αναλάβει διαχειριστής των πόρων της πρωτοβουλίας JEREMIE και στο οποίο εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες των δύο πλευρών και οι προβλεπόμενες περαιτέρω ενέργειες. Στο άμεσο μέλλον αναμένεται να υπογραφεί Συμφωνία Χρηματοδότησης μεταξύ Υπ.Οι.Ο. και ΕΤαΕ, προκειμένου η πρωτοβουλία JEREMIE να τεθεί σε εφαρμογή.

Επίσης, προβλέπεται να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής της πρωτοβουλίας JESSICA δεδομένου ότι το συγκεκριμένο εργαλείο αναμένεται να συμβάλλει σημαντικά στην υλοποίηση δράσεων αστικής ανάπτυξης.

Η εποπτεία της οργάνωσης και διαχείρισης των ταμείων χαρτοφυλακίου καθώς και ο συντονισμός των πράξεων που θα οργανωθούν μέσω αυτών ασκείται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, την Εθνική Αρχή Συντονισμού, η οποία συνεργάζεται με τις λοιπές αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική παρακολούθηση των επιμέρους δράσεων που υλοποιούνται με τη συμμετοχή της ΕΤΕπ ή του ΕΤαΕ στη χώρα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Κοινωνικοοικονομική ανάλυση

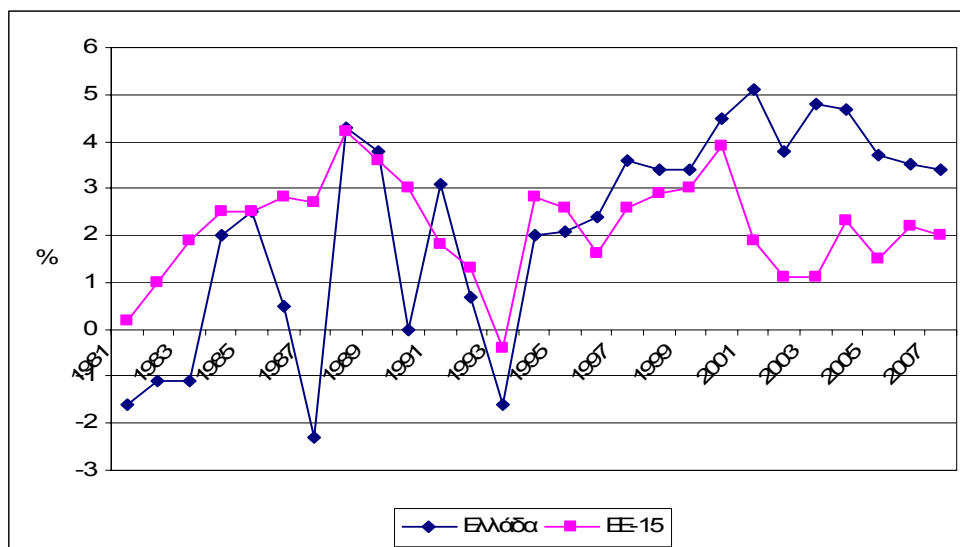
1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1.1 Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές³¹

Η Ελληνική οικονομία κατά τα διάρκεια της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε με μέσο ρυθμό 0,7% έναντι 2,4% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (παρά την δημοσιονομική επέκταση και την ταχεία συσσώρευση δημοσίου χρέους), με αποτέλεσμα να υπάρξει απόκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το μέσο εισόδημα των χωρών αυτών (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης). Από τη δεκαετία του 1990, όμως, ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνεται. Μια σειρά παραγόντων συνετέλεσαν στην ανάκαμψη αυτή: η δημοσιονομική επέκταση κυρίως λόγω της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι εισροές κοινοτικών κονδυλίων (ΚΠΣ), η πιστωτική επέκταση ως αποτέλεσμα της πορείας ονομαστικής σύγκλισης και, πιο πρόσφατα, η συνεισφορά τομέων όπως η ναυτιλία και ο τουρισμός οδήγησαν σε υψηλούς **ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης**, κατά μέσον όρο υψηλότερους από τον αντίστοιχο ρυθμό της ΕΕ-15 (3% για την περίοδο 1991 – 2004 έναντι 2% για την ΕΕ-15).

Ο ρυθμός ανάπτυξης για το 2005 διαμορφώθηκε στο 3,7%, ενώ για τα έτη 2007 και 2008 προβλέπεται επιτάχυνση στο 3,9% και 4% αντίστοιχα. Ήδη το 1^ο εξάμηνο του 2006, ο ρυθμός ανάπτυξης έφθασε το 4,1%, με ευνοϊκές ενδείξεις και προοπτικές για το υπόλοιπο του έτους, γεγονός που δείχνει ότι η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας θα μπορούσε να ξεπεράσει το τις προβλέψεις του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Οι προβλέψεις για διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής και του διαφορικού ρυθμού μεγέθυνσης (κοντά στην 1,5 ποσοστιαία μονάδα) επιβεβαιώνονται και από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4 -Ρυθμός ανάπτυξης της Ελλάδας και της ΕΕ-15 (ΕΕ15=100)



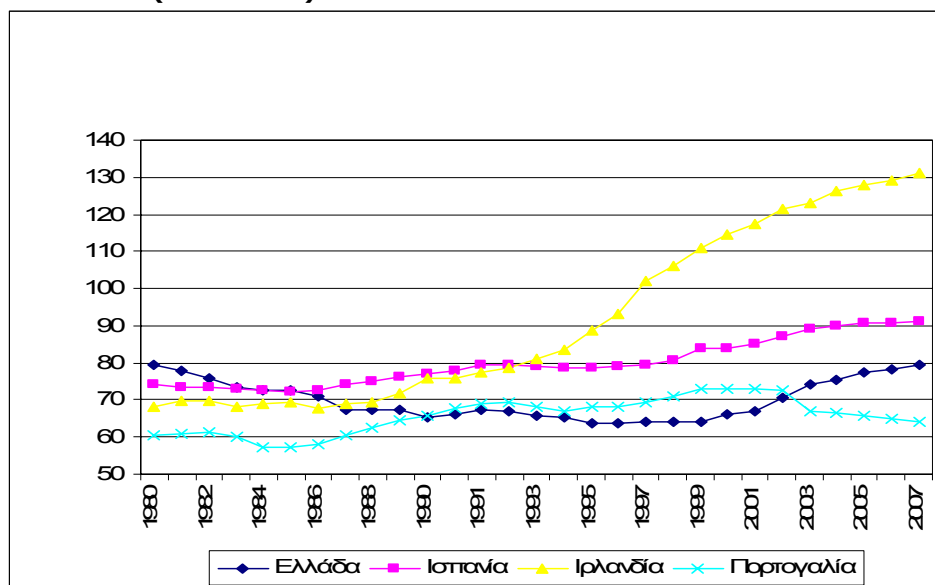
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006.

Παρά την ταχεία ανάπτυξη των πρόσφατων ετών, όμως, το επίπεδο του κατά κεφαλήν προϊόντος της Ελλάδας σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης εξακολουθεί να υπολείπεται των προηγμένων χωρών της ΕΕ. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει το μέγεθος της πρόκλησης αλλά και των προσπαθειών που θα πρέπει να καταβληθούν προκειμένου να μειωθούν οι εισοδηματικές ανισότητες σε σχέση με την Ε.Ε. και να επιτευχθεί πραγματική σύγκλιση στο ορατό μέλλον.

³¹ Σημειώνεται ότι τα στοιχεία του ΑΕΠ που χρησιμοποιούνται στο ΕΣΠΑ είναι στοιχεία προ της αναθεώρησης που ανακοίνωσε η ΕΣΥΕ (Σεπτέμβριος 2006).

Το 2005, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βελτιώθηκε σημαντικά στο 77,3% του μέσου όρου της ΕΕ 15, από 75,5% το 2004. Η πραγματική αύξηση των 1,8 ποσοστιαίων μονάδων είναι περίπου τριπλάσια της μέσης ετήσιας αύξησης που παρουσίασε ο σχετικός δείκτης την περίοδο 1994-2001. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα για τη διετία 2006-2007, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης στο τέλος της περιόδου αυτής θα προσεγγίσει το 84% του κοινοτικού μέσου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5 -Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης) (ΕΕ15=100)



Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006.

Παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, η αύξηση της **απασχόλησης** από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν σχετικά περιορισμένη: ο μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν 0,8% έναντι 1,2% της ΕΕ-15 (που είχε όμως πολύ χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης) και έναντι 0,9% της περιόδου 1981 - 1995 όπου επίσης η εγχώρια ανάπτυξη ήταν πολύ χαμηλότερη. Η ανεργία αυξήθηκε από 7,1% τη δεκαετία 1981 - 1990 (σε εθνικολογιστική βάση) σε 10% τη δεκαετία 1991 - 2000 για να φθάσει το 11% το 2004. Το 2005 μειώθηκε στο 10,4%, ενώ οι προβλέψεις του προϋπολογισμού για το 2006 και το 2007 είναι ότι θα μειωθεί περαιτέρω στο 9,2% και το 8,2% αντίστοιχα (σε εθνικολογιστική βάση). Οι προβλέψεις αυτές για την τάση μείωσης του ποσοστού ανεργίας επιβεβαιώνονται και από τις προβλέψεις τόσο του ΟΟΣΑ όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ανεργία, πάντως, έχει διαρθρωτικά χαρακτηριστικά, με τη μακροχρόνια ανεργία και την ανεργία των νεοσειρχόμενων στην αγορά, των νέων και των γυναικών να αποτελούν σημαντικές παραμέτρους του προβλήματος. Το ποσοστό απασχόλησης, πάντως, βρίσκεται σε ανοδική τροχιά φθάνοντας το 60,1% το 2005 από 54,6% το 1990.

Ο πληθωρισμός από 19,1% τη δεκαετία του 1980 μειώθηκε σε 9,4% την δεκαετία που ακολούθησε, στο πλαίσιο της ονομαστικής σύγκλισης, παραμένοντας όμως ταυτόχρονα σημαντικά υψηλότερος από το μέσο της ευρωζώνης και της ΕΕ-15. Το 1999 (χρονιά κρίσης για την εκπλήρωση των κριτηρίων του Μάαστριχτ) ο πληθωρισμός έφθασε το 2,6% για να ακολουθήσει στη συνέχεια και πάλι ανοδική πορεία. Τα τελευταία χρόνια ο πληθωρισμός επηρεάζεται σημαντικά από συγκυριακούς παράγοντες, όπως οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου, εξέλιξη που απεικονίζεται στην πορεία του πυρήνα του πληθωρισμού. Το 2004 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,9%, για να φθάσει το 3,5% το 2005, κυρίως λόγω των συγκυριακών παραγόντων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ο ρυθμός μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕΔΚ), πάντως, παραμένει σταθερά υψηλότερος στην Ελλάδα από το μέσο όρο των χωρών στη ζώνη του ευρώ παρά το γεγονός ότι η διαφορά αυτή έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Το **έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης** παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και ξεπέρασε για αρκετά χρόνια το 10%, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ξεκίνησε η προσπάθεια ονομαστικής σύγκλισης ώστε να

εξασφαλισθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στην ευρωζώνη. Μετά την επίτευξη του στόχου αυτού, όμως, το έλλειμμα ακολούθησε και πάλι αυξητική τάση για να φθάσει το 7,8% το 2004. Η πολιτική της ήπιας δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολουθήθηκε έκτοτε έχει ήδη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα, με το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να μειώνεται κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 2004 - 2006 (από 7,8% σε 2,6%). Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώνεται για πρώτη φορά μετά την είσοδο στην ΟΝΕ κάτω από το όριο του 3% το 2006 (2,6%), για να φθάσει το 2,4% το 2007 και να ακολουθήσει πτωτική πορεία προς τον μεσοπρόθεσμο στόχο του ισοσκελισμένου ή ελαφρά πλεονασματικού προϋπολογισμού στη συνέχεια. Η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης θα συνεχισθεί προς το στόχο αυτό, με έμφαση τόσο στη βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών όσο και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης.

Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης από έλλειμμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα, υποβοηθώντας έτσι την ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, το οποίο το 2008 μειώνεται κάτω από το 100% του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά από το 1992. Ας σημειωθεί ότι το χρέος της γενικής κυβέρνησης ακολούθησε έντονα ανοδική πορεία από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, φθάνοντας από το 29,7% του ΑΕΠ το 1981 στο υψηλότερο σημείο του το 1997 (114%). Ταυτόχρονα, οι τόκοι εξυπηρέτησής του είχαν φθάσει να απορροφούν ακόμη και το 13,9% του ΑΕΠ (1994). Η σταδιακή μείωση του λόγου χρέους/ΑΕΠ θα προέλθει από το συνδυασμό των αυξανόμενων πρωτογενών πλεονασμάτων, των μειωμένων προσαρμογών ελλείμματος-χρέους, των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις και του υψηλού ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ.

Ένα από τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας είναι ο χρόνια ελλειμματικός εξωτερικός τομέας, ως αποτέλεσμα της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας. Το **έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ (εθνικολογιστική βάση)** αυξήθηκε από 1,1% κατά τη δεκαετία του 1980 σε 2,5% τη δεκαετία του 1990, για να φθάσει το 10% το 2003. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στο διαφορικό πληθωρισμό και την έλλειψη, μέχρι πρόσφατα, κάποιων σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Στόχος της Ελληνικής κυβέρνησης είναι να αντιστραφεί η τάση αυτή και τα πρώτα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά, με το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (9,2% έναντι 9,5% το 2004) και τον εξωτερικό τομέα να έχει θετική συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις και προβολές για τα μακροοικονομικά μεγέθη για την περίοδο 2007-2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 - Προβλέψεις / προβολές μακροοικονομικών μεγεθών για την περίοδο 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ρυθμός ανάπτυξης (% μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ)	3,9%	4,0%	4,1%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Ρυθμός μεταβολής δαπανών Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	8,0%	7,0%	6,0%	5,0%	5,0%	5,0%	6,5%
Έλλειμμα γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-2,4%	-1,8%	-1,2%	-0,7%	-0,2%	0,0%	0,2%
Χρέος γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	100,1%	95,9%	91,3%	87,6%	83,0%	78,4%	73,8%

Πηγή: ΥΠΟΙΟ, 2006

1.2 Μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών

1.2.1 Η δημογραφική πρόκληση

Στην Ελλάδα και κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα ο δείκτης γονιμότητας μειώθηκε από 2,57 παιδιά ανά γυναίκα, σε 1,28 παιδιά ανά γυναίκα το 2003, δηλαδή μειώθηκε κατά 50%. Από το 1970 παρατηρείται πτώση της γονιμότητας, μέχρι και το 2002. Από το 2002 και ύστερα φαίνεται μία ελαφριά ανάκαμψη στη γονιμότητα, που όπως προβλέπεται θα συνεχιστεί. Όμως αν και αναμένεται να ανέλθει στο 1,53 μέχρι το 2050, θα παραμείνει πολύ

πιο κάτω από το 2,1, το βαθμό δηλαδή αναπλήρωσης του πληθυσμού. Σε βάθος χρόνου **το φαινόμενο αυτό οδηγεί σε συρρίκνωση του νεανικού πληθυσμού (0-14 ετών)**, σε διόγκωση του γεροντικού (65+ ετών) και σε συρρίκνωση του πληθυσμού των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών). Αντίθετα η **θνησιμότητα μειώνεται εντυπωσιακά** από έτος σε έτος, με το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση να έχει φτάσει το 2005 σε 76,61 χρόνια για τον άνδρα και 81,42 χρόνια για τη γυναίκα.

Σύμφωνα με τις δημογραφικές προβολές της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, από το 2005 μέχρι το 2050, ο συνολικός πληθυσμός (μετά από μία ενδιάμεση αύξηση από 11,08 εκατ. σε 11,3 εκατ.) από το 2019 αρχίζει να μειώνεται καταλήγοντας να είναι 10,7 εκατομμύρια το 2050. Σύμφωνα με τις ίδιες προβολές, ο πληθυσμός άνω των 65 ετών (ως ποσοστό του πληθυσμού από 15-64 ετών) θα αυξηθεί από 26,75% το 2005 σε 55,76% το 2050 (βλέπε Πίνακα 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 16 -Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα 2005 - 2050

Ηλικίες/Έτος	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Κάτω των 15 ετών	1.596.737	1.580.078	1.529.492	1.370.566	1.320.561	1.307.097
Από 15 έως 64 ετών	7.482.321	7.581.210	7.505.246	7.253.058	6.674.492	6.080.902
Άνω των 65 ετών	2.001.654	2.082.830	2.308.186	2.626.278	3.082.763	3.390.998
ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	11.080.712	11.244.118	11.342.924	11.249.902	11.077.816	10.778.997
ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ³²	125,36	131,82	150,91	191,62	233,44	259,43
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ³³	48,09	48,32	51,13	55,11	65,97	77,26
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ³⁴	26,75	27,47	30,75	36,21	46,19	55,76

Πηγή: ΕΣΥΕ και Έκθεση Στρατηγικής για τις Συντάξεις, 2005.

Οι συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης πάνω στην παραγωγικότητα δεν έχουν εξεταστεί διεξοδικά, αλλά μια ενδεχόμενη συνέπεια είναι η αδυναμία δημιουργίας και αφομοίωσης νέων τεχνολογιών από ένα ηλικιακά μεγαλύτερο εργατικό δυναμικό, κάτι το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει μακροχρόνια τα μεγέθη της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό αποκτούν ολοένα και **μεγαλύτερη σπουδαιότητα για την οικονομική ανάπτυξη οι πολιτικές για τη δια βίου μάθηση και για τη συμφιλίωση του επαγγελματικού βίου με την προσωπική ζωή**, έτσι ώστε να συμβάλλουν σε υψηλότερα ποσοστά γεννητικότητας και συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, τα μέτρα ένταξης των νέων στην επαγγελματική ζωή και οι παρεμβάσεις για την «ενεργό γήρανση».

1.2.2 Μακροχρόνιες συνέπειες στα δημόσια οικονομικά

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες προβολές για την επίδραση της γήρανσης του πληθυσμού στη μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, οι δημογραφικές εξελίξεις που περιγράφηκαν οδηγούν σε σημαντική αύξηση του ποσοστού της δαπάνης για συντάξεις στο ΑΕΠ μέχρι το 2050. Μικρότερη είναι η επιβάρυνση για τις δαπάνες υγείας, ενώ δεν προκύπτει επιβάρυνση για τα συστήματα μακροχρόνιας φροντίδας των ηλικιωμένων και εκπαίδευσης ή λόγω των επιδομάτων ανεργίας.

³² Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμό ηλικίας 0-14

³³ Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ και 0-14 / Πληθυσμό ηλικίας 15-64

³⁴ Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμό ηλικίας 15-64

Στο πλαίσιο της προηγηθείσας ανάλυσης και την επιλογή της κυβέρνησης για εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης έχει ξεκινήσει ήδη από την άνοιξη του 2006 ο εθνικός διάλογος για το ασφαλιστικό. Ταυτόχρονα, συστάθηκε «Επιτροπή Εμπειρογνομώνων για τη Μελέτη του Ασφαλιστικού Συστήματος» στην οποία προΐσταται ο Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ). Η επιτροπή αυτή έχει την ευθύνη και την εποπτεία για την αρτιότητα και την αντικειμενικότητα των μελετών για την αποτύπωση του μεγέθους των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το χρονοδιάγραμμα προβλέπει ότι οι εργασίες της Επιτροπής θα έχουν ολοκληρωθεί ως το 2008, έτσι ώστε όλες οι πληροφορίες, τα σενάρια και οι προτάσεις να δημοσιοποιηθούν έγκαιρα σε όλους.

Σημαντική προτεραιότητα σε αυτό τον τομέα αποτελεί επίσης και ο **εξορθολογισμός των δαπανών διαχείρισης και λειτουργίας** του Εθνικού Συστήματος Υγείας ώστε να αντιμετωπισθούν οι αυξανόμενες δαπάνες για την υγεία που προαναφέραμε. Τα σχετικά μέτρα και πολιτικές περιγράφονται διεξοδικά στη φετινή Έκθεση Προόδου για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005 – 2008.

Για την καλύτερη αντίληψη της αναπτυξιακής πορείας της Ελλάδας, αμέσως παρακάτω αναλύεται η δομή αλλά και η θέση της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο και θεματικό πεδίο συνοπτικά, προκειμένου να συναχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την αντιμετώπιση των βασικών προβλημάτων στους συγκεκριμένους κλάδους.

1.3 Συνοπτική αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

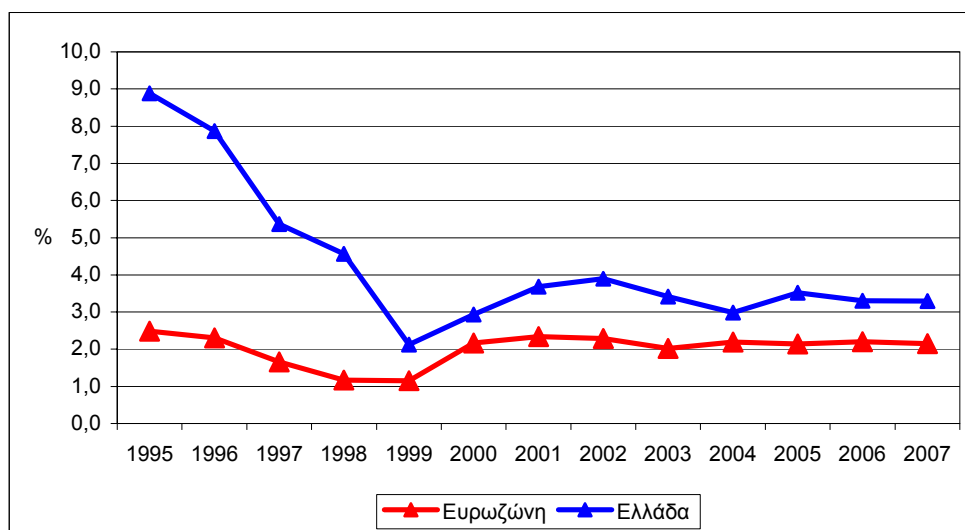
1.3.1 Διεθνείς συγκρίσεις – κύριοι δείκτες

Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες επηρεάστηκε μεταξύ άλλων από:

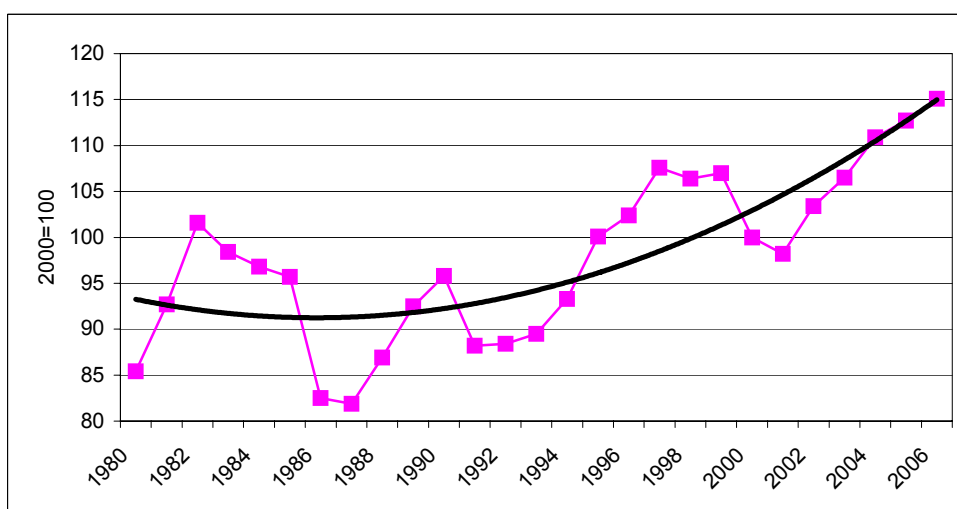
- Το μακροοικονομικό περιβάλλον που επιδρά στην ανταγωνιστικότητα είτε άμεσα (πχ. πληθωρισμός) είτε έμμεσα (καθώς, για παράδειγμα, το δημόσιο έλλειμμα και χρέος επηρεάζουν το κόστος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων).
- Παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων, όπως το κόστος εργασίας σε σχέση με την εξέλιξη της παραγωγικότητας (η ταχύτερη αύξηση της οποίας εμποδίστηκε, μεταξύ άλλων, από την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και των συστημάτων κατάρτισης, επανακατάρτισης, και δια βίου μάθησης), το φορολογικό σύστημα, το διοικητικό βάρος στις επιχειρήσεις, η ποιότητα των δημόσιων υποδομών.
- Θεσμικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, όπως η οργάνωση των αγορών προϊόντος και συντελεστών παραγωγής, το μέγεθος του δημοσίου τομέα και το εύρος της συμμετοχής του στην παραγωγική διαδικασία, η αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, η αποτελεσματική λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, η παραγωγική δομή της οικονομίας και η οργανωτική δομή των επιχειρήσεων: για παράδειγμα, η κυριαρχία των Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΠΜΕ) και των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) καθιστά δυσκολότερη τόσο την υιοθέτηση καινοτομίας όσο και την προσαρμογή στα δεδομένα των ολοκληρωμένων παγκόσμιων αγορών.

Για αρκετούς από αυτούς τους παράγοντες υπήρξε διαχρονικά σημαντική πρόοδος (αλλά, και πάλι, όχι πάντα επαρκής, όπως στις δημόσιες υποδομές) ενώ σε άλλους παράγοντες, όπου ήταν επιβεβλημένες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (πχ, άνοιγμα αγορών και αύξηση του ανταγωνισμού), αυτές μέχρι πρόσφατα καθυστέρουσαν ή ήταν περιορισμένης κλίμακας (πχ, αγορά ενέργειας, εργασίας).

Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται δύο από τους συνήθεις δείκτες που χρησιμοποιούνται για τη διαχρονική μέτρηση της ανταγωνιστικότητας: ο διαφορικός πληθωρισμός (όπου η μείωση είναι ιδιαίτερα σημαντική αλλά παραμένει μία διαφορά που ξεπερνάει την μία ποσοστιαία μονάδα) και η πραγματική σταθμισμένη ισοτιμία (όπου διαχρονικά παρατηρούμε μία τάση χειροτέρευσης).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6 - Μεταβολή εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή

Πηγή: ΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7 - Πραγματική σταθμισμένη ισοτιμία στην Ελλάδα

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και δείκτες, το επίπεδο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εξακολουθεί να παραμένει συγκριτικά χαμηλό, πράγμα που υπονομεύει την εξασφάλιση συνθηκών αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Με βάση τις εκτιμήσεις των οργανισμών WEF (World Economic Forum) και IMD (International Institute for Management Development) για την ανταγωνιστικότητα που καλύπτουν πολλές χώρες και ένα πολύ ευρύτερο φάσμα παραγόντων, άλλοτε με ποσοτική και άλλοτε με ποιοτική προσέγγιση, η Ελλάδα καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ. Το 2005, πάντως, υπάρχει μία σημαντική βελτίωση κατά τέσσερις θέσεις της ανταγωνιστικότητας στην κατάταξη των χωρών του IMD.

Σε ό,τι αφορά στις επιδόσεις των χωρών μελών της ΕΕ σε σχέση με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβώνας, οι τιμές αφετηρίας για την Ελλάδα ήταν αναλογικά χαμηλές για αρκετούς από τους διαρθρωτικούς δείκτες (όπως, για παράδειγμα στα ποσοστά απασχόλησης, ιδιαίτερα των γυναικών και των εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας, τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ, το ποσοστό ατόμων που απειλούνται από φτώχεια, και τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, την ενεργειακή ένταση της οικονομίας). Τα προηγούμενα χρόνια σε κάποιους τομείς σημειώθηκε σημαντική πρόοδος

και σε άλλους μικρότερη, αλλά ήδη με την εφαρμογή του Προγράμματος Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων 2005 – 2008 η τάση βελτίωσης φαίνεται να παγιώνεται και να αποκτά σημαντική δυναμική.

1.3.2 Η θέση της χώρας στις διεθνείς αγορές

Εξωτερικό εμπόριο

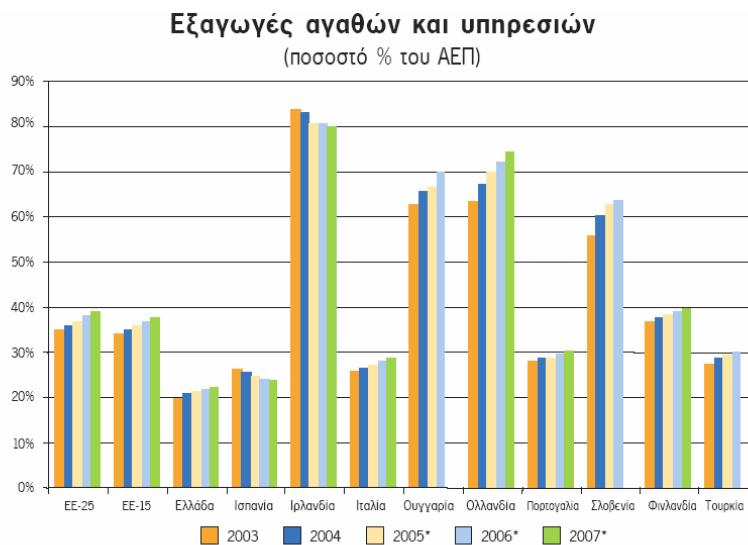
Η δυνατότητα μεγαλύτερης διασύνδεσης και οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και τα διεθνή επιχειρηματικά δίκτυα αποτελεί σημαντική εν δυνάμει πηγή ανάπτυξης.

Η ελληνική οικονομία παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από χαμηλή κάλυψη των εισαγωγών λόγω διαρθρωτικών αδυναμιών, της σύνθεσης του παραγωγικού ιστού και λόγω των συνεχιζόμενων αυξημένων επενδυτικών αναγκών, ο δείκτης όμως εμφάνισε μακροπρόθεσμη σταθερή επιδείνωση με ιδιαίτερα αρνητικές τιμές στο εμπόριο με τους εταίρους της ΕΕ-15³⁵. Ο βαθμός κάλυψης εισαγωγών από χώρες της ΕΕ-15 από εξαγωγές προς αυτές επιδεινώθηκε από 48% σε 30% μεταξύ 1989 και 2003.

Πιο αναλυτικά, ενώ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών ήταν υψηλότερη από την αύξηση των παγκόσμιων εξαγωγών διευρύνοντας έτσι το μερίδιό τους σε αυτές (π.χ. ανήλθαν στο 2,6% των παγκόσμιων εξαγωγών για το 1992), κατά την τελευταία δεκαετία η τάση αναστρέφεται και, οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν σε 1,8%. Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη του ποσοστού κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές: το εν λόγω ποσοστό από 48,2% το 1981 περιορίστηκε σε 29,1% το 2004, παρουσιάζοντας, ωστόσο, βελτίωση το 2005 (31,8%).

Επίσης, την τελευταία δεκαετία **παρατηρείται υστέρηση του ρυθμού ανάπτυξης των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ**: η ελληνική οικονομία είχε πάντοτε χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας, το πρόβλημα όμως εμφανίστηκε να επιδεινώνεται, με το ποσοστό των εξαγωγών αγαθών στο ΑΕΠ να μειώνεται από 10,4% το 1995 σε 7,6% το 2004 για να ακολουθήσει ανοδική πορεία στη συνέχεια. Αντίστοιχα, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών που καταγράφονται σε εθνολογιστική βάση (στις οποίες δεν περιλαμβάνονται τα μεταναστευτικά εμβάσματα, οι καθαρές εισροές από την ΕΕ και μεγάλο μέρος των εισροών από τη ναυτιλία) αποτελούσαν μόνο το 20% του ΑΕΠ το 2003. Επίσης, όπως αναφέρουμε σε άλλη ενότητα, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από συστηματικά ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ), τα οποία αντισταθμίζονται από τα πλεονάσματα στα ισοζύγια κίνησης κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8 -Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών

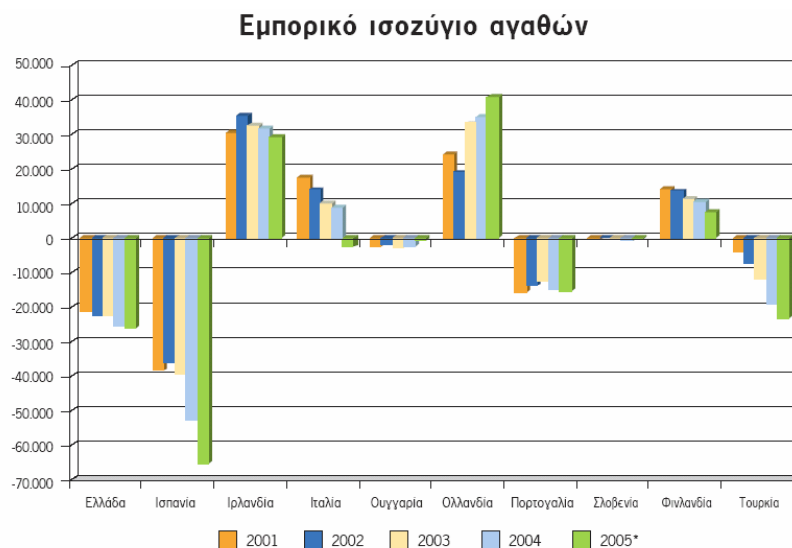


* Προβλέψεις Eurostat (Newcronos Database) εκτός Ουγγαρίας, Σλοβενίας & Τουρκίας για το 2007.

³⁵ Στοιχεία Τράπεζας της Ελλάδος, σειρά Στατιστικών Δελτίων Οικονομικής Συγκυρίας.

Σε σύγκριση με επιλεγμένες Ευρωπαϊκές χώρες αλλά και με τους μέσους της ΕΕ-15 και ΕΕ-25, το εξωτερικό εμπόριο έχει μικρή σχετικά συμμετοχή. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αποτελούν το 20% του ΑΕΠ σε αντίθεση με τις άλλες χώρες, όπου το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από 27% (Τουρκία) έως και 84% (Ιρλανδία). Επίσης, η Ελλάδα παρουσιάζει από τα υψηλότερα εμπορικά ελλείμματα αγαθών ενώ οι άλλες χώρες εμφανίζουν μικρότερο έλλειμμα ή και πλεόνασμα (π.χ. Φινλανδία, Ιρλανδία – βλέπε σχετικά διαγράμματα).

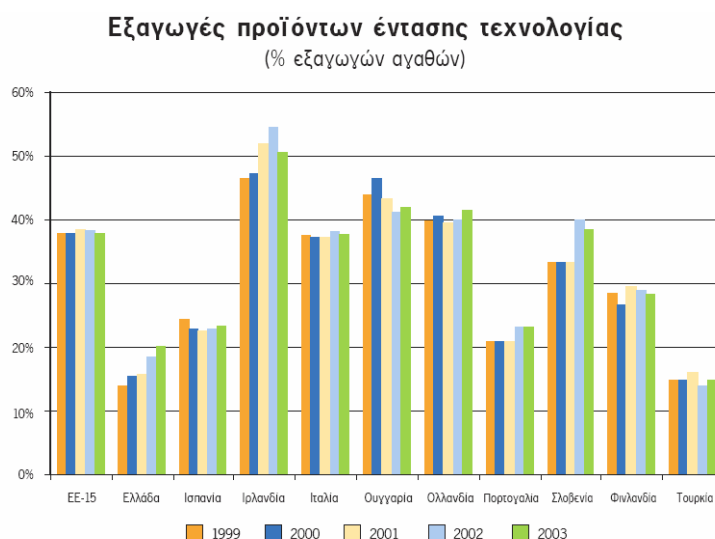
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9 -Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών



* Οι τιμές βασίζονται στο 1ο εξάμηνο του 2005.
Πηγή: Eurostat (Newcronos Database)

Σημαντικό στοιχείο, πάντως, αποτελεί το γεγονός ότι, παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας ως προς το εμπόριο αγαθών, εμφανίζει και ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και έντασης «εξειδικευμένης εργασίας», στις οποίες η χώρα μας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών, στο σύνολο της ΕΕ15.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10 - Εξαγωγές προϊόντων έντασης τεχνολογίας



Πηγή: International Trade Centre UNCTAD/WTO: PC-TAS, SITC Revision 3, 1999-2003

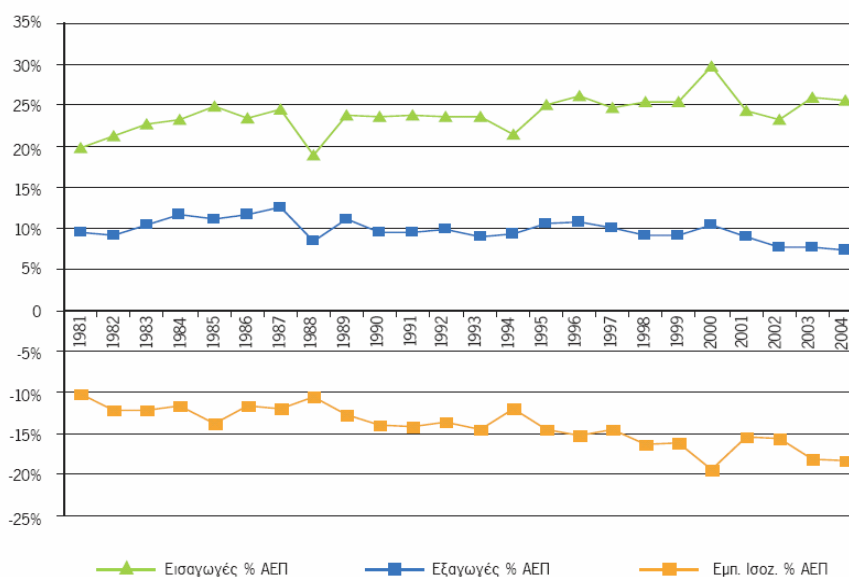
Η επιδείνωση στο ήδη ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο αποδίδεται μεταξύ άλλων στους ακόλουθους παράγοντες: χαμηλή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, μικρός βαθμός διείσδυσης σε ξένες αγορές, υψηλός ανταγωνισμός από ομοειδή προϊόντα της διεθνούς αγοράς, αδυναμίες των ελληνικών επιχειρήσεων για εξαγωγικές δραστηριότητες, περιορισμένη καινοτομική δραστηριότητα και έλλειψη μέχρι πρόσφατα εθνικής στρατηγικής στόχευσης για επιχειρηματική εξωστρέφεια.

Στον τομέα των εξαγωγών, ο περιορισμένος όγκος των εξαγωγών των ελληνικών προϊόντων οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στο μικρό μέγεθος της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών επιχειρήσεων που δεν τους επιτρέπει να εκμεταλλευθούν τις οικονομίες κλίμακας και έτσι δυσχεραίνει την ικανότητά τους να ανταγωνιστούν αποτελεσματικά στο διεθνές περιβάλλον. Επίσης, η μεγάλη απόσταση της Ελλάδας από τις άλλες χώρες της ΕΕ επιδρά αρνητικά στο κόστος των ελληνικών προϊόντων που διοχετεύονται στην ευρωπαϊκή αγορά. Σε ό,τι αφορά στις εξαγωγές, πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι τα τελευταία δέκα χρόνια οι εξαγωγές της Ελλάδος προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό από άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές. Αντί για παραγωγή στην Ελλάδα και εξαγωγή των προϊόντων στις βαλκανικές χώρες υπάρχει σήμερα σε μεγάλη έκταση και ιδιαίτερα, στους παραδοσιακούς κλάδους, παραγωγή (με χαμηλό κόστος) στις βαλκανικές χώρες και πολλές φορές, εξαγωγή των προϊόντων αυτών στην Ελλάδα ή τις άλλες βαλκανικές χώρες ή τις χώρες της ΕΕ-15.

Θετική, πάντως, εξέλιξη αποτελεί η σημαντική αύξηση του όγκου των εξαγωγών αγαθών (8,2%) το 2005. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου ως ποσοστού του ΑΕΠ και τη θετική, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, συμβολή του κατά 1,07 ποσοστιαίες μονάδες στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11 -Ελληνικό εξαγωγικό εμπόριο αγαθών και Α.Ε.Π.

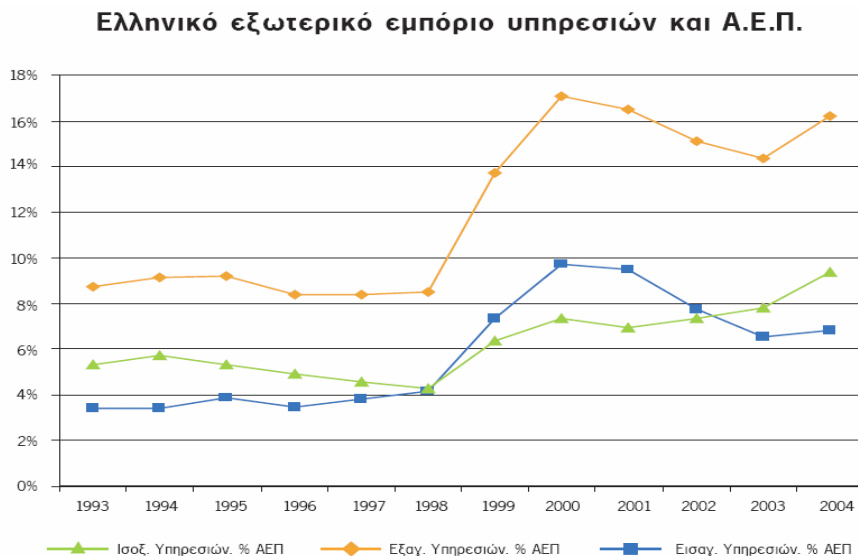
Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο αγαθών και Α.Ε.Π.



Πηγή: ΕΣΥΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί

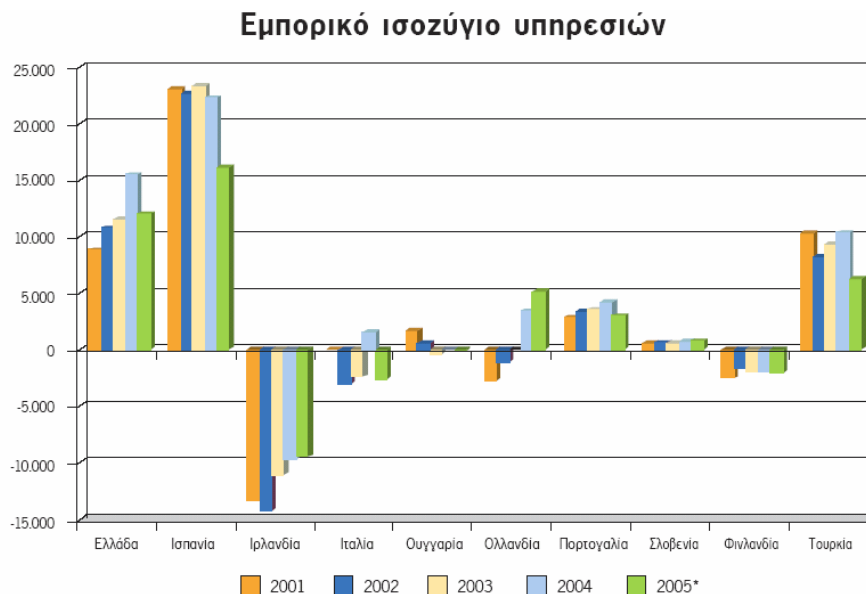
Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν οι **εξαγωγές υπηρεσιών, όπου η χώρα μας, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, έχει καλύτερες επιδόσεις**: Η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο ορισμένων τομέων υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και την ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται. Η θέση αυτή ενισχύθηκε κατά τη δεκαετία του 1990 ενώ η υπεροχή της Ελλάδας διευρύνεται και κατά την τρέχουσα δεκαετία. Ειδικότερα, για το 2004 οι εισπράξεις από τις εξαγωγές υπηρεσιών ξεπέρασαν αισθητά το διπλάσιο των εξαγωγών αγαθών. Όπως προκύπτει και από το παρακάτω διάγραμμα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών είναι από τα υψηλότερα μεταξύ επιλεγμένων Ευρωπαϊκών χωρών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12 - Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο υπηρεσιών και Α.Ε.Π.



Πηγή: ΕΣΥΕ και Εθνικοί Λογαριασμοί

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13 - Εμπορικό ισοζύγιο υπηρεσιών



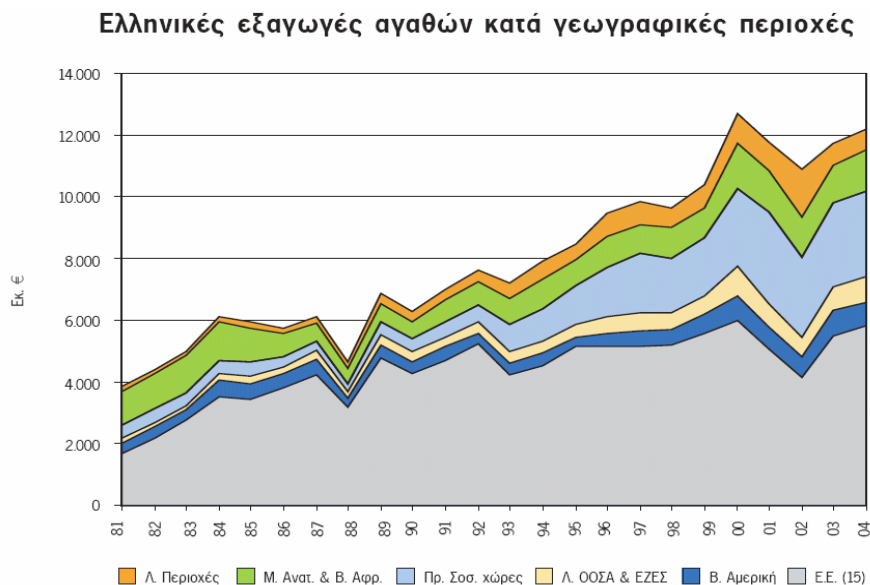
* Οι τιμές βασίζονται στο 1ο εξάμηνο του 2005.
 Πηγή: Eurostat (Newcronos Database)

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται επίσης ουσιαστικές μεταβολές στη **γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών**. Κατά τη δεκαετία 1990 υπάρχει σημαντική παρουσία των ελληνικών εξαγωγών σε όλες τις μεγάλες γεωγραφικές περιοχές. Το 1990, οι πέντε κύριες αγορές απορροφούσαν το 61% των ελληνικών εξαγωγών, ενώ έκτοτε το ποσοστό αυτό αρχίζει να μειώνεται σταδιακά και το 2004 περιορίζεται σε 43%. Σημαντική μείωση εμφανίζει το ποσοστό των εξαγωγών που απευθύνεται προς τις χώρες μέλη της ΕΕ (48% της συνολικής αξίας εξαγωγών το 2004 από 60% το 1995). Κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολεμικής περιόδου, οι εξαγωγές κατευθύνονταν κυρίως προς τη Δ. Ευρώπη και τις ΗΠΑ πριν αρχίσουν να επεκτείνονται και στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Σ.Ενωση. Σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η ανάδειξη της ζώνης των χωρών της Μ.Ανατολής

και της Β.Αφρικής στη δεύτερη σημαντικότερη περιοχή, μετά την ΕΕ, για τις ελληνικές εξαγωγές. Από τη δεκαετία, όμως, του 1990 και έκτοτε οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες αποτελούν και πάλι τη δεύτερη σημαντικότερη περιοχή προορισμού των ελληνικών εξαγωγών, θέση που διατηρούν σταθερά, με αυξανόμενο μάλιστα ποσοστό. Νεότερη εξέλιξη αποτελεί η βαθμιαία υποβάθμιση της σημασίας της Β.Αμερικής, η θεαματική ανάκαμψη του ρόλου των χωρών της Βαλκανικής και της Παρευξείνιας ζώνης για τις ελληνικές εξαγωγές.

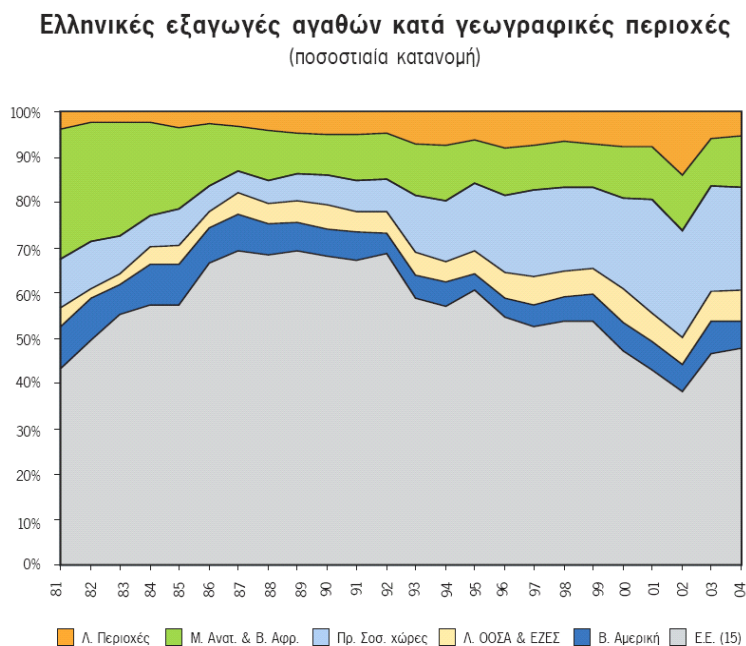
Με δεδομένες τις νεότερες αυτές εξελίξεις, η χώρα μας αποκτά **πρόσβαση σε νέες αναπτυσσόμενες περιοχές**, δηλ. στις νέες χώρες μέλη της ΕΕ καθώς και στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής, για τις οποίες θα μπορούσε να καταστεί βασικός εταίρος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14 - Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά γεωγραφικές περιοχές (εκ €)



Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15 - Ελληνικές εξαγωγές αγαθών κατά γεωγραφικές περιοχές (ποσοστιαία κατανομή)



Πηγή: ΕΣΥΕ

Πρέπει ακόμη να γίνει αναφορά και στο **πρότυπο του ανταγωνισμού** που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, δηλ. στο ποιες χώρες την ανταγωνίζονται στις αγορές όπου κατευθύνεται ο κύριος όγκος των εξαγωγών της. Σύμφωνα με σχετική μελέτη του Κέντρου Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ), οι κυριότερες ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας στις εξαγωγές προς τις χώρες της ΕΕ είναι: Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, ΗΠΑ, Βέλγιο, Βρετανία και Κίνα. Όπως προκύπτει και από το παρακάτω διάγραμμα, οι χώρες αυτές καλύπτουν το 72% του συνολικού ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές εξαγωγές. Ενδιαφέρον, δε, προκαλεί και η ανακατάταξη τα τελευταία χρόνια των βασικών ανταγωνιστών και συγκεκριμένα η σημαντική άνοδος της Ισπανίας, της Τουρκίας, της Ολλανδίας και της Κίνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 - Οι βασικές ανταγωνίστριες χώρες της Ελλάδας στις εξαγωγές (σύνολο προϊόντων)

A / A	Ανταγωνίστρια χώρα	Ποσοστό (%) συνολικού ανταγωνισμού	Προοδευτικό άθροισμα (%)
1	ΙΣΠΑΝΙΑ	12,9%	12,9%
2	ΙΤΑΛΙΑ	11,3%	24,2%
3	ΤΟΥΡΚΙΑ	9,4%	33,6%
4	ΓΑΛΛΙΑ	9,0%	42,5%
5	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	7,6%	50,2%
6	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	7,0%	57,2%
7	Η.Π.Α.	5,0%	62,2%
8	ΒΕΛΓΙΟ - ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	3,9%	66,1%
9	Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	2,9%	69,0%
10	ΚΙΝΑ	2,8%	71,8%
11	ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	2,1%	73,9%
12	ΤΥΝΗΣΙΑ	2,0%	75,9%
13	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1,8%	77,7%
14	ΕΛΒΕΤΙΑ	1,5%	79,2%
15	ΧΟΝΓΚ - ΚΟΝΓΚ	1,4%	80,6%
16	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1,1%	81,7%
17	ΠΟΛΩΝΙΑ	1,1%	82,8%
18	ΑΥΣΤΡΙΑ	1,1%	83,9%
19	ΙΝΔΙΑ	1,1%	85,0%
20	ΜΑΡΟΚΟ	0,9%	86,0%
21	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	0,8%	86,6%
22	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	0,8%	87,6%
23	ΚΑΝΑΔΑΣ	0,8%	88,4%
24	ΣΟΥΗΔΙΑ	0,8%	89,2%
25	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	0,7%	90,0%
26	ΧΙΛΗ	0,7%	90,7%
27	ΔΑΝΙΑ	0,7%	91,4%
28	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	0,6%	92,0%
29	ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	0,6%	92,6%
30	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	0,4%	93,0%
	ΣΥΝΟΛΟ (98 ΧΩΡΕΣ)	100,0%	100,0%
	ΧΩΡΕΣ Ε.Ε.	61,0%	
	ΧΩΡΕΣ Ο.Ο.Σ.Α.	81,0%	

Πηγή: Κέντρο Εξαγωγικών Μελετών και Ερευνών, Κ.Ε.Ε.Μ.

Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Δυναμικό συστατικό στοιχείο του οικονομικού περιβάλλοντος αποτελούν οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ), δεδομένου ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στην αύξηση της παραγωγικότητας, αποτελώντας ένα από τα σημαντικότερα κανάλια διάχυσης της τεχνολογίας και διευκολύνοντας τη διασύνδεση των εγχώριων επιχειρήσεων με αγορές του εξωτερικού.

Εδώ και αρκετά έτη, **οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση ΞΑΕ παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές** και αυτό παρά το γεγονός ότι την εποχή αυτή σημειώνεται σε διεθνές επίπεδο έκρηξη του όγκου των ΞΑΕ. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το 2005 (UNCTAD) η οποία εξετάζει συνολικά 140 χώρες, η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντική θέση από άποψη ελκυστικότητας ΞΑΕ, γεγονός που παραπέμπει ευθέως σε διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η συμμετοχή της Ελλάδας στις παγκόσμιες ροές σταδιακά μειώνεται. Αξιοσημείωτο είναι ότι η αρνητική πορεία διατηρείται αναλλοίωτη και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, παρά τη θετική δυναμική που δημιούργησε αρχικά η επισήμοποίηση της εισόδου της χώρας στην ΟΝΕ, με αποτέλεσμα οι εισροές κεφαλαίων το 2002 να υποχωρήσουν έναντι του 2001, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών του 2002 σε σχέση με το 2001 ήταν της τάξης του 11%.³⁶ Το δε 2002 οι εισροές ΞΑΕ περιορίστηκαν στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας τριακονταπενταετίας (50 εκατ.δολ.) με την τάση αυτή να αντιστρέφεται σταδιακά τα επόμενα χρόνια (στο δεκάμηνο του 2006 οι εισροές ΞΑΕ είναι υπερδεκαπλάσιες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2005).

Από τα στοιχεία του αποθέματος εξερχόμενων επενδύσεων προκύπτει ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά περιορισμένη παρουσία στις διεθνείς αγορές, και οι σχετικές επιδόσεις της έχουν κυρίως περιφερειακό χαρακτήρα (ΝΑ Ευρώπη).

Οι ελληνικές επενδύσεις στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης υπερβαίνουν τα 8 δισ. ευρώ την τελευταία δεκαετία. Περισσότερες από 3.500 ελληνικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στις Βαλκανικές χώρες. Οι ελληνικές επενδύσεις καταλαμβάνουν το 25% του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με αυξητική τάση για τα προσεχή χρόνια, ενώ η διείσδυση των επιχειρήσεων υλοποιείται είτε με εξαγορές εταιρειών (πολλές από τις οποίες είναι κρατικές) είτε με ίδρυση νέων κλάδων στη μεταποίηση, τις τηλεπικοινωνίες, τις κατασκευές, το χρηματοπιστωτικό τομέα, την ενέργεια. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η δυναμική δραστηριοποίηση των ελληνικών τραπεζών. Οι 5 μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της Ελλάδας διατηρούν στην ευρύτερη περιοχή ένα δίκτυο 950 υποκαταστημάτων, με μερίδιο περίπου 16% της αγοράς και απασχολούν περίπου 16.000 άτομα. Οι επιδόσεις των ελληνικών τραπεζών στην περιοχή είναι εξαιρετικά υψηλές και ο κύκλος εργασιών τους διευρύνεται με διψήφιους ρυθμούς. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, δεδομένου του περιθωρίου ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού των χρηματοοικονομικών συστημάτων στις γειτονικές μας χώρες. Επιπλέον, η Ελλάδα εξελίσσεται σε ενεργειακό κόμβο στην περιοχή, με την ενέργεια να αποτελεί προνομιακό πεδίο για επενδύσεις στο μέλλον.

Η ελληνική παρουσία στις χώρες των Βαλκανίων

Το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών προς τις χώρες αυτές στην πενταετία 1999-2003 κατέγραψε **μέση ετήσια αύξηση 9,6%**. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση (2003) καταγράφηκε στις εξαγωγές προς την Κροατία (57,4%) και ακολούθως προς τη Βουλγαρία, την Τουρκία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, με μικρές μεταξύ τους διαφορές. Με βάση την αξία των εξαγωγών, στην πρώτη θέση με μεγάλη διαφορά και μερίδιο 30,5% βρίσκεται η Βουλγαρία, ενώ ακολουθεί η Τουρκία με μερίδιο 19,6%.

Στο τέλος του 2003, το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας με τις χώρες των Βαλκανίων είναι θετικό με τέσσερις από αυτές (Αλβανία, Βουλγαρία, Π.Γ.Δ.Μ., Σερβία και Μαυροβούνιο), ενώ είναι αρνητικό για τις υπόλοιπες τέσσερις (Τουρκία, Ρουμανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Κροατία). Το 2003 οι εισαγωγές από την Τουρκία εμφανίζονται διπλάσιες από τις εξαγωγές, ενώ από το 2001 και μετά αρνητικό γίνεται το εμπορικό μας ισοζύγιο και με τη Ρουμανία, όπως οι εισαγωγές μας από τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Θεαματική αλλαγή υπάρχει σε σχέση με την Κροατία, χώρα με την οποία το εμπορικό μας ισοζύγιο ήταν, οριακά, θετικό για τέσσερα έτη (1999 – 2002), ενώ άλλαξε θεαματικά το 2003, οπότε οι εισαγωγές μας τριπλασιάστηκαν σε σχέση με το 2002, οδηγώντας το ισοζύγιο σε έλλειμμα περίπου 30 εκατ. Ευρώ.

³⁶ Υπουργείο Ανάπτυξης, Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, 2005.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 -Οι Ελληνικές εξαγωγές προς τις χώρες των Βαλκανίων, 1999 – 2003 (χιλ. Ευρώ)

Χώρα	1999	2000	2001	2002	2003	ΜΕΡΙΔΙΟ 2003	ΜΕΡΙΔΙΟ 2002	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΣΗ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	391.330	487.997	650.200	586.354	726.609	30,5%	27,0%	16,7%
Χώρα	1999	2000	2001	2002	2003	ΜΕΡΙΔΙΟ 2003	ΜΕΡΙΔΙΟ 2002	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΣΗ
ΤΟΥΡΚΙΑ	316.055	631.463	393.876	369.071	466.935	19,6%	17,0%	10,2%
Π.Γ.Δ.Μ.	401.133	509.765	461.064	346.962	313.532	13,1%	16,0%	-6,0%
ΑΛΒΑΝΙΑ	210.599	269.339	376.615	340.972	310.771	13,0%	15,7%	10,2%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	200.529	415.490	397.013	297.638	304.844	12,8%	13,7%	11,0%
ΣΕΡΒΙΑ	104.259	142.287	202.876	190.143	205.027	8,6%	8,8%	18,4%
ΚΡΟΑΤΙΑ	19.467	25.622	27.487	26.663	41.967	1,8%	1,2%	21,2%
ΒΟΣΝΙΑ	12.508	22.565	13.291	13.079	16.155	0,7%	0,6%	6,6
ΣΥΝΟΛΟ	1.655.880	2.504.528	2.522.422	2.170.882	2.385.840	100,00%	100,00%	9,60%

Πηγή: EUROSTAT, Επεξεργασία στοιχείων: Τμήμα Τεκμηρίωσης και Μελετών, Σ.Β.Β.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 - Οι Ελληνικές εισαγωγές από τα Βαλκάνια, 1999 – 2003 (χιλ. Ευρώ)

Χώρα	1999	2000	2001	2002	2003
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	336.369	432.106	546.444	328.935	368.896
ΤΟΥΡΚΙΑ	352.397	429.172	623.666	630.511	768.296
ΣΚΟΠΙΑ	56.950	75.201	97.601	56.912	91.477
ΑΛΒΑΝΙΑ	37.662	45.987	71.391	10.212	16.916
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	198.513	326.450	450.140	341.556	391.779
ΣΕΡΒΙΑ	56.610	93.291	117.460	110.518	98.182
ΚΡΟΑΤΙΑ	28.852	25.709	28.184	16.667	73.314
ΒΟΣΝΙΑ	3.353	9.344	20.562	41.099	24.443
ΣΥΝΟΛΟ	1.070.706	1.437.260	1.955.448	1.536.410	1.833.303

Πηγή: EUROSTAT Επεξεργασία Στοιχείων: Τμήμα Τεκμηρίωσης και Μελετών, Σ.Β.Β.Ε.

Όπως επισημάνθηκε πιο πάνω, οι εξαγωγές της Ελλάδος προς γειτονικές βαλκανικές χώρες υποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό τα τελευταία δέκα χρόνια με άμεσες επενδύσεις ελληνικών επιχειρήσεων σε αυτές. Οι κύριες αιτίες των ελληνικών άμεσων επενδύσεων στα Βαλκάνια είναι η γεωγραφική εγγύτητα και το χαμηλό κόστος εργασίας.

Επιπλέον, η ύπαρξη ελληνικής κοινότητας σ' αυτές τις χώρες αποτέλεσε κίνητρο για τις επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν στα Βαλκάνια. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκαν τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες κτλ. Ειδικότερα, οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν πλεονεκτήματα για επέκταση των δραστηριοτήτων τους στις Βαλκανικές χώρες ακολουθώντας τις ελληνικές επιχειρήσεις, που επιτυγχάνουν ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, καθώς η Βουλγαρία και η Ρουμανία εντάχθηκαν στην ΕΕ από τις αρχές του 2007. Μπορούν, έτσι, να υποστηρίξουν την επέκταση της ελληνικής επιχειρηματικότητας στα Βαλκάνια και σε άλλες χώρες.

Όπως συμπεραίνεται εύκολα από τα παραπάνω, το **πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εντοπίζεται με ιδιαίτερη οξύτητα στο ενδο-ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου** έχουν συντελεστεί επί εικοσαετία οι μεγαλύτερες απώλειες, προς την εξωτερική ή προς την εσωτερική αγορά. Κατά συνέπεια, σημαντικό ζήτημα για την ελληνική ανταγωνιστικότητα συνιστά και η τελευταία διεύρυνση της ΕΕ προς τις νέες χώρες - μέλη (ΝΧΜ) της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης: πρόκειται για οικονομίες που προσελκύουν ξένες άμεσες επενδύσεις σε όγκο εικοσαπλάσιο από ό,τι η ελληνική, είναι πολλαπλάσια πιο εξωστρεφείς και έχουν είτε πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο είτε με πολύ μικρότερο έλλειμμα.

Η δυσμενής θέση της χώρας εξηγείται από την ύπαρξη συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων στις Νέες Χώρες Μέλη (ΝΧΜ): χαμηλότερο κόστος παραγωγής σε κλάδους έντασης εργασίας ή «παραδοσιακούς» (όπως είναι και οι ελληνικοί κλάδοι), εγγύτητα μεγάλων αγορών στις ΝΧΜ ώστε αυτές να λειτουργούν ως "εξαγωγικές βάσεις", ειδικές στρατηγικές επέκτασης που ακολουθούν οι μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις³⁷, περισσότερο υποστηρικτικές δημόσιες πολιτικές, διαθεσιμότητα σχετικώς υψηλά εκπαιδευμένου προσωπικού με χαμηλό κόστος.

Στον τουριστικό τομέα, η χώρα είναι σε πλεονεκτικότερη θέση ως προς τις ΝΧΜ και τις υποψήφιες χώρες, αλλά προφανώς δεν είναι δυνατόν να στηριχθεί μακροπρόθεσμα στην εκμετάλλευση των συγκυριακών ευνοϊκών περιθωρίων που εκάστοτε παρουσιάζονται στη διεθνή ζήτηση δεδομένου ότι λόγω της ανεπαρκούς ακόμη θεματικής και ποιοτικής διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, ο παράγων κόστος είναι κυρίαρχος στον τομέα, όπως είναι επίσης κυρίαρχη η θέση των διεθνών tour operators λόγω της δυνατότητας τους για χειραγώγηση της ζήτησης.

1.4 Δομή της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο

1. Σύνθεση του ΑΕΠ ανά κλάδο

Η Ελλάδα έχει το **μεγαλύτερο γεωργικό κλάδο** (7% του ΑΕΠ) σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, πράγμα που δηλώνει τη σημασία της γεωργίας για τη χώρα. Η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό είναι το Λουξεμβούργο, όπου η γεωργία καλύπτει μόνο το 0,5% του ΑΕΠ.

Στην Ελλάδα **η μεταποίηση φτάνει το 22%** του συνολικού ΑΕΠ, ποσοστό σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τα ποσοστά των άλλων μελών της ΕΕ. Οι μόνες χώρες στην ΕΕ με λιγότερο κυρίαρχη βιομηχανία είναι η Κύπρος και το Λουξεμβούργο. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό είναι η Τσεχία, όπου το 39,3% του ΑΕΠ της προέρχεται από βιομηχανικές δραστηριότητες.

Όσον αφορά στον κλάδο των υπηρεσιών, η Ελλάδα κατέχει την έβδομη θέση, πράγμα που υποδεικνύει ότι **οι υπηρεσίες στην Ελλάδα είναι πολύ πιο σημαντικές απ' ό,τι η βιομηχανία**, φτάνοντας το 71% του συνολικού ΑΕΠ. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ στις υπηρεσίες είναι το Λουξεμβούργο με 83,1% ενώ το χαμηλότερο ποσοστό το έχει η Τσεχία (57,3%).

2. Εξελίξεις στην προστιθέμενη αξία, την απασχόληση και την παραγωγικότητα την τελευταία δεκαετία

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνονται οι εξελίξεις στο προϊόν, την απασχόληση και την παραγωγικότητα κατά τομέα και κλάδο την τελευταία δεκαετία (1995-2004).

³⁷ Π.χ., αμυντική επέκταση σε άμεση "γειτονιά" για μείωση του κόστους ενόψει επερχόμενης όξυνσης του ανταγωνισμού με περιοχές ακόμη χαμηλότερου κόστους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 -ΕΞελίξεις βασικών μεγεθών ανά τομέα (μεταβολή %)

	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία			Απασχόληση			Παραγωγικότητα της εργασίας		
	1995-1999	2000-2004	1995-2004	1995-1999	2000-2004	1995-2004	1995-1999	2000-2004	1995-2004
Γεωργία,Θήρα,Αλιεία	0,70	-2,29	-1,19	-1,27	-3,42	-2,55	1,99	1,16	1,39
Δευτερογενής τομέας	2,00	2,23	2,46	-0,44	-1,82	-1,21	2,45	4,13	3,71
- Εξορυκτικές δραστηριότητες	-3,41	1,47	1,42	-3,35	-5,24	-3,02	-0,06	7,08	4,58
- Μεταποίηση	1,67	1,95	2,11	-0,44	-1,77	-1,19	2,12	3,78	3,35
- Ηλεκτρική ενέργεια,αέριο, συλλογή-διανομή νερού	5,01	3,73	4,42	0,54	-1,38	-0,80	4,44	5,18	5,25
Κατασκευές	4,03	7,13	5,58	1,81	3,76	2,83	2,18	3,25	2,67
Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Μεταφορές	5,05	7,20	6,27	1,14	1,37	1,26	3,87	5,76	4,95
- Εμπόριο,χονδρικό-λιανικό,επισκευές αυτοκινήτων	3,37	6,35	4,65	1,31	1,34	1,34	2,04	4,94	3,27
- Ξενοδοχεία και εστιατόρια	3,90	7,29	5,56	1,77	1,38	1,71	2,08	5,83	3,79
- Υπηρεσίες μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνιών	9,20	8,33	9,57	0,21	1,42	0,71	8,97	6,82	8,80
Χρηματοπιστωτικές και συναφείς υπηρεσίες	2,12	3,65	3,13	3,75	4,39	3,92	-1,57	-0,71	-0,76
- Υπηρεσίες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης	8,72	6,95	8,06	1,55	1,57	2,12	7,06	5,30	5,82
- Διαχείριση ακινήτων, ενοικιάσεις,επιχειρηματικές δραστ/τες	0,27	2,36	1,55	4,69	5,50	4,65	-4,22	-2,98	-2,96
Λοιπές υπηρεσίες	1,50	5,69	3,32	1,80	3,42	2,35	-0,29	2,19	0,94
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα	1,57	4,56	2,39	-0,10	2,57	1,39	1,67	1,94	0,98
- Εκπαίδευση	-0,32	6,04	2,67	2,01	4,41	2,99	-2,29	1,55	-0,31
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,69	3,53	2,21	3,50	3,15	2,64	-2,71	0,37	-0,42
- Λοιπά	5,40	10,28	7,79	2,76	3,62	2,71	2,56	6,43	4,95
Σύνολο	2,79	4,76	3,84	0,78	0,99	0,77	2,00	3,73	3,05

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Σεπτέμβριος 2005

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι είναι συνεχής και έντονη η μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, και βαθμιαία περιορίζεται στο δευτερογενή τομέα, ενώ σημαντική αύξηση της απασχόλησης παρατηρείται στον τριτογενή τομέα. Στο σύνολο της απασχόλησης το 2005, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα διαμορφώνεται στο 12,4%, στο δευτερογενή τομέα στο 22,4%, ενώ στον τριτογενή τομέα ανέρχεται στο 65% περίπου των εργαζομένων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 - Σύνοψη της Απασχόλησης κατά Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας (% συμμετοχής κάθε κλάδου στο σύνολο)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	18,0	17,9	17,3	16,1	15,6	15,4	12,6	12,4
Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	17,7	17,6	17,0	15,8	15,2	15,1	12,3	12,1
Αλιεία	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	23,3	22,9	22,8	23,0	22,8	22,6	22,4	22,4
Ορυχεία και Λατομεία	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,4
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	14,5	14,3	14,0	14,1	13,8	13,3	13,1	12,8
Παροχή Ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου & νερού	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Κατασκευές	7,4	7,1	7,3	7,5	7,6	8,1	8,1	8,3
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	58,7	59,2	60,0	60,9	61,6	62,0	65,0	65,2
Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκευών	16,8	17,0	17,2	17,2	17,3	17,3	17,5	17,8
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	6,2	6,3	6,5	6,6	6,7	6,7	6,4	6,8
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	6,1	6,2	6,2	6,3	5,9	6,1	6,2	6,2
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικού οργανισμοί	2,3	2,4	2,6	2,6	2,5	2,6	2,6	2,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. Δραστηρ.	4,8	4,9	4,9	5,4	5,8	5,8	6,5	6,6
Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	7,0	7,1	7,5	7,5	7,5	7,6	8,2	8,0
Εκπαίδευση	6,0	6,0	6,1	6,4	6,4	6,6	7,2	7,1
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4,6	4,7	4,6	4,5	4,5	4,3	5,1	5,0
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3,5	3,4	3,2	3,3	3,7	3,6	3,6	3,5
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,6	1,6

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε., 2006

Από τα ως άνω προκύπτει ότι ως προς τις αναπτυξιακές επιδόσεις, οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να καταταγούν σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Σ'εκείνους όπου σημειώθηκε συγκριτικά ταχεία αύξηση της παραγωγής μαζί με αντίστοιχη γρήγορη αύξηση της παραγωγικότητας (μεταφορές-επικοινωνίες, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ξενοδοχεία-εστιατόρια, εμπόριο) και για τους οποίους μπορεί να λεχθεί ότι λειτούργησαν ως «ατμομηχανή» της ανόδου τα τελευταία χρόνια.
2. Σ'εκείνους όπου η αύξηση του προϊόντος δεν παρουσίασε δυναμισμό, ενώ η παραγωγικότητα αυξανόταν με ταχείς ρυθμούς, υποδηλώνοντας ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές και συγκριτικά υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (κυρίως μεταποίηση και ο δευτερογενής τομέας γενικότερα).
3. Σ'εκείνους όπου η το επίπεδο μεταβολής της ΑΠΑ, σε συνδυασμό με χαμηλές αυξήσεις ή και μείωση στην παραγωγικότητα, υποδηλώνουν χαμηλό επίπεδο αναπτυξιακού

δυναμισμού και σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα (πρωτογενής τομέας και τομείς δημόσιων κυρίως υπηρεσιών)

4. Σ'εκείνους με ικανοποιητικές αποδόσεις αν ληφθεί υπόψη η αύξηση του προϊόντος σε συνδυασμό και με την αύξηση της παραγωγικότητας (κυρίως κατασκευές).

Οι κλάδοι των τηλεπικοινωνιών και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παλαιότερα τελούσαν υπό τον έλεγχο του κράτους. Η απελευθέρωση τους, που άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 εξελίχθηκε σταδιακά και οδήγησε (με υστέρηση χρόνου που είναι συνήθης στις περιπτώσεις αυτές) στα πρόσφατα χρόνια σε έντονο αναπτυξιακό δυναμισμό. Πρόκειται για μια εμπειρική επιβεβαίωση του καταλυτικού ρόλου που μπορεί να διαδραματίσουν στην ανάπτυξη οι διαρθρωτικές αλλαγές και η μετάβαση από καθεστώτα κρατικού ελέγχου σε μορφές λειτουργίας που στηρίζονται όλο και περισσότερο στις δυνάμεις της αγοράς και στον ανταγωνισμό.

1.5 Συνοπτική θέση της Ελλάδας ανά κλάδο της οικονομίας

1.5.1 Αγορές προϊόντων

1.5.1.1 Το ανταγωνιστικό και ρυθμιστικό περιβάλλον

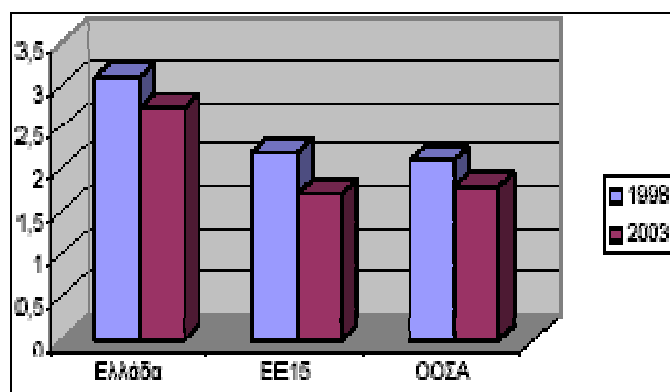
Στην Ελλάδα, παρά τις προσπάθειες ενίσχυσης του ανταγωνισμού σε συγκεκριμένους τομείς, διαπιστώνεται **υστέρηση και ύπαρξη διοικητικών εμποδίων** σε πολλούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας καθώς και σχετική υστέρηση στην πλήρη ανάπτυξη μηχανισμών ρύθμισης και εποπτείας, με αποτέλεσμα να επιτείνεται ο περιορισμός του ελεύθερου ανταγωνισμού και να επικρατούν φαινόμενα νόθευσής του.

Οι κρατικές ρυθμίσεις σε μια αγορά έχουν γενικά αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, καθόσον θεωρούνται ως εμπόδια της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα με έρευνα του ΟΟΣΑ που περιγράφει τις τάσεις στην περίοδο 1998-2003³⁸ η Ελλάδα έχει κάνει μικρά βήματα προς την κατεύθυνση της άρσης των εμποδίων της ανταγωνιστικότητας. Με βάση ένα γενικό δείκτη ρύθμισης της αγοράς (Product Market Regulation Indicator), που λαμβάνει υπόψη όλες τις κατηγορίες των ρυθμίσεων (διοικητικές και οικονομικές), η Ελλάδα κατατάσσεται στην ομάδα των χωρών με τις πιο περιοριστικές για τον ανταγωνισμό ρυθμίσεις. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται η Πολωνία, η Τουρκία, το Μεξικό, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Τσεχία και η Γαλλία, με την Ελλάδα να καταλαμβάνει την πέμπτη χειρότερη θέση το 2003.

Η εξέταση της πορείας του δείκτη των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα, δείχνει ότι στο διάστημα 1998-2003 υπήρξε μείωση των εμποδίων στην Ελλάδα όπως και στο μέσο όρο της ΕΕ 15 και του ΟΟΣΑ. Το επίπεδο του δείκτη όμως εξακολουθεί να είναι δύο μονάδες υψηλότερα του μέσου ευρωπαϊκού, πράγμα που δηλώνει την ανάγκη της χώρας για περαιτέρω λήψη μέτρων μείωσης των περιοριστικών ρυθμίσεων της αγοράς προς ενίσχυση του ανταγωνισμού και σύγκλιση με τις άλλες χώρες μέλη της ΕΕ.

³⁸ OECD (2005), Economic Policy Reforms: Going for growth, Ch. 8, pp. 123-145.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16 - Δείκτης Ρύθμισης Αγοράς: Διοικητικά εμπόδια σε νέες επιχειρήσεις



*Ο δείκτης παίρνει τιμές από 0-6 με κλίμακα από τις λιγότερο προς τις περισσότερο ρυθμιστικές αγορές.

Η ένταση του ανταγωνισμού είναι ένα μέγεθος που δεν μπορεί να μετρηθεί άμεσα και με ακρίβεια, καθώς ο τρόπος με τον οποίο ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις διαφέρει από αγορά σε αγορά. Υπάρχουν όμως ισχυρές ενδείξεις ότι **η ένταση του ανταγωνισμού στην Ελληνική αγορά δεν είναι επαρκής**. Ειδικότερα, παρατηρείται γενικά μια σχετικά υψηλή (και αυξανόμενη) συγκέντρωση σε ορισμένους κλάδους, με ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων να κατέχουν ένα υψηλό μερίδιο στην αγορά. Επιπλέον, υπάρχει γενικά σταθερότητα στα μερίδια αυτών των επιχειρήσεων και στην ταυτότητα των επιχειρήσεων που ηγούνται σε τέτοιους κλάδους.

Οι μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει στην Ελλάδα σε ό,τι αφορά στο ανταγωνιστικό και ρυθμιστικό περιβάλλον έχουν οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση χωρίς όμως να είναι ακόμη αρκετές για να θεραπεύσουν τα βασικά διαρθρωτικά προβλήματα και τις δυσλειτουργίες των αγορών που χαρακτηρίζουν σε ορισμένες περιπτώσεις την ελληνική οικονομία³⁹. Ειδικότερα:

Η απελευθέρωση της αγοράς υπηρεσιών έχει προχωρήσει σε βασικούς τομείς, όπως ο χρηματοοικονομικός τομέας, οι τηλεπικοινωνίες (και ιδιαίτερα οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας) και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες. Στους τομείς αυτούς έχουν σημειωθεί αξιοσημείωτες βελτιώσεις στην αποδοτικότητα των επιχειρηματικών μονάδων, στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών για τους καταναλωτές και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Σε άλλους όμως τομείς, η πρόοδος για την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέχρι σήμερα ήταν περιορισμένη. Υπάρχουν τομείς που χαρακτηρίζονται από υψηλά διοικητικά εμπόδια στην είσοδο νέων επιχειρηματικών μονάδων ή και τομείς στους οποίους κυριαρχούν επιχειρήσεις που βρίσκονται ακόμα υπό κρατικό έλεγχο.

Υπογραμμίζεται ότι τα τελευταία έτη προωθούνται σημαντικές παρεμβάσεις σε μεγάλο εύρος πεδίων:

- Με το νέο Νόμο 3373/2005 αναβαθμίζεται ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού και ενισχύεται η ανεξαρτησία της και η συνεργασία της με διεθνείς φορείς και την Ε.Ε.,
- Θεσμοθέτηση Αρχής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης,
- Ο Νόμος 3377/2005 για τη λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων προάγει την εξυγίανση του εμπορίου καταπολεμώντας τα φαινόμενα παραεμπορίου και τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού,
- Ιδρύεται Εθνικό Συμβούλιο Ηλεκτρονικού Εμπορίου,

³⁹ Βλέπε, επίσης, τη μελέτη του ΟΟΣΑ (2001), *Regulatory Reform in Greece* και Τράπεζα της Ελλάδος (Φεβρουάριος 2005), *Νομισματική Πολιτική 2004-2005*, σελ. 95-102

- Παράλληλα, βρίσκεται υπό αναθεώρηση όλο το σύστημα διαχείρισης των Κρατικών Προμηθειών, με κύριους στόχους την απλούστευση και τη διαφάνεια
- Επίσης, ο νέος νόμος για την αδειοδότηση των επιχειρήσεων της μεταποίησης (Ν. 3325/2005), όπως και το προετοιμαζόμενο νομοσχέδιο για την αδειοδότηση των επιχειρήσεων του Εμπορίου και των Υπηρεσιών ενισχύουν την επιχειρηματικότητα και βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων,
- Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου σύστασης Ανωνύμων Εταιριών, των κινήτρων του νόμου 89/1967, ο οποίος θα ενθαρρύνει την εγκατάσταση στην Ελλάδα ξένων και εγχώριων επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά εκτός χώρας και υφιστάμενου πτωχευτικού δικαίου,
- Επιπλέον, έχει δοθεί προς διαβούλευση το νομοσχέδιο για την «Ευρωπαϊκή Εταιρία», σκοπός του οποίου είναι η δημιουργία μιας νέας εταιρικής μορφής που θα επιτρέψει σε επιχειρήσεις από διάφορα κράτη μέλη να ενοποιήσουν το δυναμικό τους, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης των παραγωγικών δομών σε κοινοτικό επίπεδο,
- Τέλος, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει αναπτύξει δράσεις ενίσχυσης της καταναλωτικής συνείδησης και προστασίας του καταναλωτή (τιμοληψίες καυσίμων, δημοσίευση στοιχείων τιμών κτλ), οι οποίες αναμένεται να ενισχυθούν.

1.5.1.2 Ο Δημόσιος Τομέας και η Δημόσια Διοίκηση

Ο τρόπος λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και οι ρυθμίσεις και διαδικασίες που διέπουν τις συναλλαγές των πολιτών και των επιχειρήσεων με τις δημόσιες υπηρεσίες ασκούν καθοριστικό ρόλο για την ποιότητα ζωής και για την επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις. Η διαφανής, αποτελεσματική και υπεύθυνη λειτουργία του δημόσιου τομέα αποτελεί, ολοένα και περισσότερο στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, καθοριστική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Η σημαντικότερη ίσως επίδραση του δημόσιου τομέα στην ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας συνδέεται με την **ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του Δημοσίου, το πρόβλημα της γραφειοκρατίας**.⁴⁰

Στην Ελλάδα, **όσον αφορά στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης**, διαπιστώνεται ότι η οργανωτική δομή και η λειτουργία του δημόσιου τομέα εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από **μειωμένη αποτελεσματικότητα**. Έτσι:

Α) παρά τις όποιες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν, δεν έγινε δυνατός ακόμα ο πλήρης εκσυγχρονισμός του. Η διάρθρωσή του χαρακτηρίζεται, σε πολλές περιπτώσεις, από πολύπλοκο κανονιστικό πλαίσιο και πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων μεταξύ μεγάλου αριθμού υπηρεσιών και επιπέδων διοίκησης.

Β) η διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού εξακολουθεί, παρά τις επιμέρους παρεμβάσεις, να χαρακτηρίζεται από εγγενείς αδυναμίες (μειωμένη υποκίνηση, ανεπαρκή κινητικότητα, τυπολατρία κλπ.) που πρέπει να αντιμετωπισθούν περαιτέρω προκειμένου να συμβάλει στην προσφορά υψηλότερης ποιότητας υπηρεσιών.

Γ) Οι μέθοδοι και οι διαδικασίες διαχείρισης του δημόσιου τομέα εξακολουθούν να μην είναι αποτελεσματικές αφού δεν αξιοποιούν πλήρως σύγχρονα και αποδοτικά συστήματα διοίκησης και συνεπώς δεν μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και την εξυπηρέτηση του πολίτη. Η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης συντελέστηκε με αρκετή επιτυχία σε συγκεκριμένους τομείς, αλλά προσκρούει στην αδυναμία κάποιων φορέων της δημόσιας διοίκησης να διαχειρισθούν αποτελεσματικά τα συστήματα αυτά και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ για τη βελτίωση των υπηρεσιών του δημοσίου.

⁴⁰ Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ η γραφειοκρατία στην Ελλάδα προκαλεί απώλεια στο ΑΕΠ κατά μία μονάδα ετησίως.

Γραφειοκρατία

Το μέγεθος της γραφειοκρατίας είναι το πιο συνηθισμένο πρόβλημα που διαπιστώνουν οι επιχειρήσεις. Ενώ το επιχειρηματικό περιβάλλον εξελίσσεται, οι απαραίτητες προσαρμογές της σχετικής νομοθεσίας παρουσιάζουν καθυστέρηση και όλες αυτές οι διαδικασίες μεταφράζονται σε σημαντικά κόστη, μείωση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας για τις επιχειρήσεις. Παράλληλα, **δυναμικό εμπόδιο για την είσοδο στην αγορά νέων επιχειρήσεων είναι η λήψη σχετικών αδειών από τις κανονιστικές αρχές.**

Πρόσφατη έκθεση της ΕΕ κατατάσσει την Ελλάδα στην δυσμενέστερη θέση σε ότι αφορά το κόστος της διοικητικής επιβάρυνσης για τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις, το οποίο υπολογιζόμενο ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχεται στο 4,4%. Περαιτέρω εκτιμάται ότι, **εάν το κόστος της διοικητικής επιβάρυνσης μειωθεί κατά 25%, το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 1,3%**⁴¹.

Ο περιττός φόρτος εργασίας, το κόστος και η συντήρηση της γραφειοκρατίας συνιστούν μεγάλο διαχειριστικό βάρος και οικονομικό κόστος για τους συναλλασσόμενους με τη δημόσια διοίκηση, πολίτες και επιχειρήσεις. Σε συνδυασμό δε με τις χρονικές καθυστερήσεις που οι αδυναμίες αυτές συνεπάγονται στη διεκπεραίωση των διαδικασιών και στη λήψη αποφάσεων, αποτελούν αντικίνητρο στην επιχειρηματική δράση και τις επενδύσεις.

Για την αντιμετώπιση των αδυναμιών αυτών της δημόσιας διοίκησης έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχέσεων πολίτη – κράτους. Στο ίδιο πλαίσιο, βήματα έχουν γίνει προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της εσωτερικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, τα οποία όμως περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό σε θεσμικές παρεμβάσεις (κυρίως στα θέματα του ανθρώπινου δυναμικού –πρόσληψη, αξιολόγηση, εξέλιξη προσωπικού, κλπ.) οι οποίες, ωστόσο, δεν έχουν πάντοτε ορατό αποτέλεσμα στην επιχειρησιακή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και στην ποιότητα των υπηρεσιών που παράγει, και δεν εξασφαλίζουν την εξωστρέφεια της δημόσιας διοίκησης.

1.5.1.3 Επιχειρηματικότητα – Καινοτομία

1. Χαρακτηριστικά και τάσεις της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

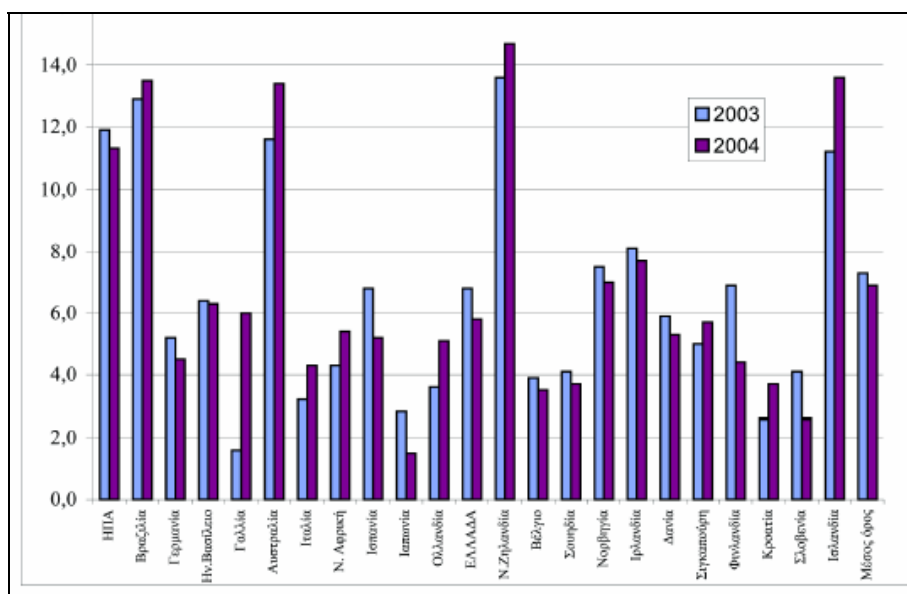
Από τη γενική παρατήρηση των τάσεων εξέλιξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα παρατηρείται αυξημένη ροπή προς την επιχειρηματικότητα, με τους αυτοαπασχολούμενους ως ποσοστό των εργαζομένων, να αποτελούν στην Ελλάδα πολύ υψηλό ποσοστό μεταξύ των χωρών μελών ΕΕ. Στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων, οι γυναίκες αποτελούν σχετικά χαμηλό ποσοστό και η θέση της Ελλάδας βρίσκεται χαμηλά στις σχετικές κατατάξεις. Ο **δείκτης συνολικής επιχειρηματικότητας** εμφανίζει την Ελλάδα να τοποθετείται σε επίπεδο ελαφρά **ανώτερο του μέσου όρου της ΕΕ** (ποσοστό 5,8% έναντι 5,5%)⁴²

Ωστόσο, η Ελλάδα φαίνεται να μειονεκτεί στην **ποιοτική διάσταση της επιχειρηματικότητας**, όπου οι αδυναμίες εντοπίζονται κυρίως στα ακόλουθα: χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων ευκαιρίας, μεγάλος αριθμός ύπαρξης επιχειρήσεων που απευθύνονται (μέσω υπηρεσιών και προϊόντων) σε καταναλωτές, χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και χαμηλές προοπτικές δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ειδικότερα:

⁴¹ EC, G.M.M. Gelauf and A.M. Lejour, 2006, The new Lisbon Strategy, an estimation of the economic impact of reaching five Lisbon targets, Industrial Policy and Economic Reforms Papers No 1

⁴² Η επιχειρηματική δραστηριότητα φθάνει στο 5,8% του ενεργού πληθυσμού και συγκεκριμένα 390.000 άτομα ηλικίας 18-64 (λίγο κάτω από το σταθμισμένο μέσο όρο των χωρών του Ευρωπαϊκού δείγματος) και ο ρυθμός δημιουργίας ΜΜΕ είναι υψηλότερος του μέσου όρου της ΕΕ-25 (11% έναντι 8,5%). Global Entrepreneurship Monitor 2004, Executive Summary, σελ.1

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17 - Τάσεις επιχειρηματικότητας 2003-2004



Πηγή: Global Entrepreneurship Monitor, 2004

Η **επιχειρηματικότητα "ανάγκης"** παραμένει σε υψηλό ποσοστό, τόσο σε σχέση με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας όσο και με άλλες ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες υπερτερεί η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, πράγμα που αντικατοπτρίζει την έλλειψη καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης. Εκτιμάται ότι το 28% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας συνιστά επιχειρηματικότητα ανάγκης, σε σύγκριση με ποσοστό 18% σε επίπεδο ΕΕ.

Όσον αφορά στο είδος και την ποιότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας, η Ελλάδα παρουσιάζει **σχετικά χαμηλό Δείκτη Επιχειρηματικότητας Υψηλών Δυνατοτήτων**, γεγονός που την κατατάσσει στις τελευταίες θέσεις σε επίπεδο ΕΕ 25⁴³. Πιο συγκεκριμένα, από τα επιχειρηματικά εγχειρήματα στην Ελλάδα το 16,14% μπορεί να χαρακτηριστεί ως υψηλών δυνατοτήτων (που συμβάλλουν στην επέκταση των αγορών, στη δημιουργία απασχόλησης, στην αύξηση του εξαγωγικού προσανατολισμού της χώρας κτλ.). Η χαμηλή αυτή κατάταξη αντανακλά το γεγονός ότι πολύ λίγες δραστηριότητες αναμένεται να έχουν σημαντική συνεισφορά στη δημιουργία περισσότερων από 20 νέες θέσεις εργασίας (ανά δραστηριότητα) τα επόμενα πέντε έτη. Παράλληλα, το 56-57% των επιχειρηματικών εγχειρημάτων αφορά σε προϊόντα και υπηρεσίες προς καταναλωτές, πράγμα που αξιολογείται ως αρνητικό, δεδομένου ότι το είδος αυτό της επιχειρηματικότητας έχει περιορισμένο δυναμικό μεγέθυνσης.

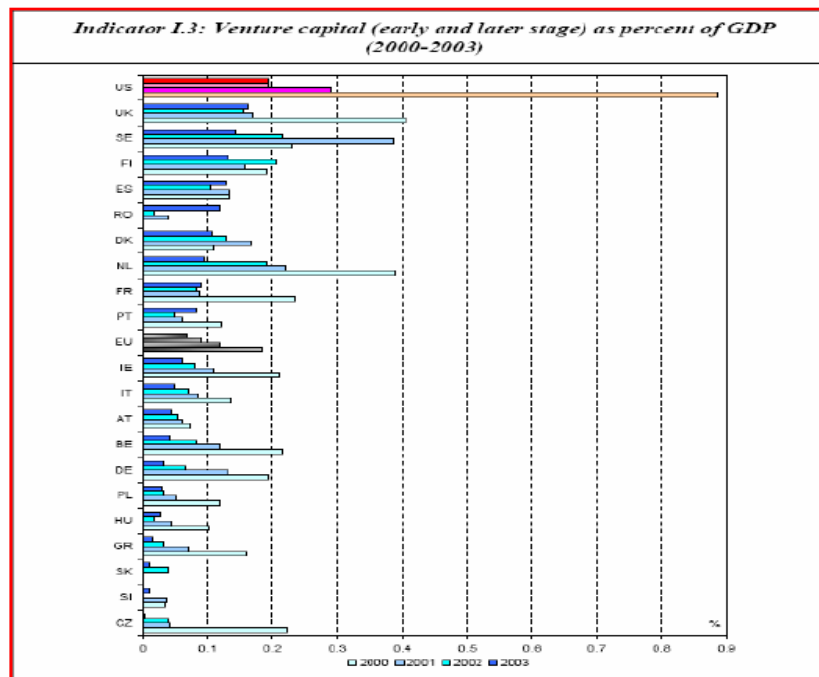
2. Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Η κυριαρχία της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην Ελλάδα δεν μειώνει τη σημασία της ανάγκης για ενίσχυση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία. Η αξιοποίηση καινοτομικών θεσμών με σημαντική και πολύχρονη παρουσία σε άλλες χώρες, όπως τα Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Venture Capital), αναπτύχθηκε στην Ελλάδα πρόσφατα. Σημαντικό μέρος των χρηματοδοτικών εργαλείων που είναι διαθέσιμα στις επιχειρήσεις, προέρχονται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΚΠΣ (Τομεακά και Περιφερειακά).

⁴³ Ο Δείκτης αυτός προσπαθεί να εκτιμήσει κατά πόσο η επιχειρηματική δραστηριότητα επιδρά στην ανάπτυξη. Η επιχειρηματική δραστηριότητα που εκδηλώνεται σε μια χώρα έχει μεγαλύτερη επίπτωση στην ανάπτυξη, όσο περισσότερο (α) συμβάλλει στην επέκταση των αγορών, (β) δημιουργεί νέα απασχόληση, και (γ) εντείνει τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας.

Η ευκολία ή δυσκολία πρόσβασης σε κεφάλαια επηρεάζει την ποιότητα και το είδος της αυτοαπασχόλησης. Η εικόνα στη Ελλάδα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και δεν ακολουθεί το μοντέλο της υπόλοιπης ΕΕ. Στην Ελλάδα υπάρχει περιορισμένος αριθμός Επιχειρηματικών Κεφαλαίων, τα οποία αποτελούν σημαντικό μοχλό στην ανάπτυξη νέων υψηλού κινδύνου εταιρειών και δεν έχουν προϋστορία, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα στη 18^η θέση σε επίπεδο ΕΕ 25, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18 -Επιχειρηματικό Κεφάλαιο (Venture Capital) ως ποσοστό ΑΕΠ



Πηγή: Commission Staff Working Document, *Benchmarking Enterprise Policy: results from the 2003 Scoreboard*.

Σημείωση: Τα ποσοστά δεν συγκρίνονται διαχρονικά, επειδή άλλαξε ο τρόπος μέτρησης μεταξύ των διαφορετικών ετών.

Πρόσφατες έρευνες της GEM (Global Entrepreneurship Monitor) δείχνουν μία ισχυρή τάση, τόσο για οικονομική συνεισφορά από φίλους και οικογένεια, όσο και την ενασχόλησή τους με την επιχείρηση. Ο μέσος όρος επένδυσης από αυτές τις πηγές είναι περίπου 40.000 Ευρώ. Η υποστήριξη από τραπεζικά δάνεια αφορά υψηλότερες επενδύσεις (π.χ. της τάξεως των 90.000 Ευρώ). Το πρόβλημα χρηματοδότησης φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερο για επιχειρηματίες που αναζητούν χρηματοδότηση για ποσά άνω των 150.000 Ευρώ.

3. Επιχειρηματικότητα και ΜΜΕ

Στα προβλήματα της Ελλάδας στον τομέα της επιχειρηματικότητας εντάσσεται και η σχετική αδυναμία που παρατηρείται στον τομέα της διαχρονικής ανάπτυξης της ελληνικής επιχείρησης και της μετάβασης της από τη μικρή ή μικρομεσαία «οικογενειακή επιχείρηση» στην επιχείρηση με «επαγγελματικό management». Συνολικά εκτιμάται ότι στη χώρα μας λειτουργούν 770.000 περίπου ΜΜΕ με μέση απασχόληση 2 ατόμων περίπου ανά επιχείρηση, ενώ στην ΕΕ-15 λειτουργούν 18,7 εκατ. επιχειρήσεις με μέση απασχόληση 7 ατόμων⁴⁴. Άνω του 40% του εργατικού δυναμικού της χώρας εξακολουθεί να είναι αυτοαπασχολούμενοι σε πολύ μικρές ατομικές - οικογενειακές επιχειρηματικές μονάδες. Όπως προκύπτει από πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρομέτρου, ο αριθμός των Ελλήνων πολιτών που έχει ιδρύσει μια επιχείρηση την τελευταία τριετία πλησιάζει το 12%, ενώ στην ΕΕ-15 το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνάει το 4%. Συνολικά, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), με προσωπικό μέχρι 50 άτομα αντιπροσωπεύουν το 99% του συνόλου των μεταποιητικών επιχειρήσεων στην

⁴⁴ Observatory of European SMEs, *SMEs in Europe 2003*, vol. 7, 2003.

Ελλάδα, απασχολούν το 63,6% των εργαζομένων στη μεταποίηση και παράγουν το 27,7% του ακαθάριστου προϊόντος του τομέα αυτού.

Συγκριτικά ως προς τις λοιπές χώρες – μέλη της ΕΕ, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει, σε ό,τι αφορά τις ΜΜΕ της, σαν βασικά πεδία αδυναμίας τη διοίκηση / φορολόγηση, την καινοτομία και τη διατηρησιμότητα.⁴⁵ Οι τιμές στους εν λόγω δείκτες θα πρέπει να συσχετιστούν με τους περιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων όπως αυτοί δηλώνονται από τις ίδιες τις επιχειρήσεις, όπως η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, το κανονιστικό περιβάλλον και οι υποδομές, η υιοθέτηση νέας τεχνολογίας, ή νέων μορφών οργάνωσης.⁴⁶

Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων (αυτοαπασχόληση, παραδοσιακή οργανωτική δομή, μικρός αριθμός απασχολούμενων και χαμηλό αρχικό κεφάλαιο) συνεπάγεται:⁴⁷

- Σχετικά χαμηλή παραγωγική δυναμικότητα και δυσχέρεια λειτουργίας στη διευρυμένη «εσωτερική αγορά» της ΕΕ-25 και της Ν.Α. Ευρώπης. Περιορισμένη εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή και στην εμπορία των προϊόντων.
- Περιορισμένη δυνατότητα διενέργειας ενός υψηλού όγκου επενδύσεων σε νέο τεχνολογικό εξοπλισμό, που θα επέτρεπε την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η τεχνολογία.
- Αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων στις εγχώριες και ξένες αγορές, με συνέπεια την ελλιπή αξιοποίηση των ευκαιριών που προκύπτουν.
- Διαδικασίες πρόωθησης των προϊόντων στις αγορές που δεν ανταποκρίνονται στα σημερινά ανταγωνιστικά δεδομένα.
- Ελλείψεις στον τομέα της πληροφόρησης, καθώς και σε πολλές κατηγορίες εξειδικευμένου προσωπικού.
- Δυσκολία πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα.

Το ζητούμενο είναι η δημιουργία δυναμικών, ευέλικτων και καινοτόμων ΜΜΕ, αλλά ο ρυθμός της δημιουργίας τέτοιων επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι ακόμα χαμηλός, παρά τις αλληπάλληλες πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί προς την κατεύθυνση αυτή με παροχή σημαντικών επενδυτικών κινήτρων μέσω των αναπτυξιακών νόμων και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Η επιχειρηματική διάσταση στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος διατρέχει οριζόντια όλους τους τομείς του περιβάλλοντος και συνδέεται άμεσα με την οικονομία και την απασχόληση. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η περιβαλλοντική αγορά στην Ελλάδα κατά το έτος 1998, ανέρχονταν στο 0,3% του ΑΕΠ. Οι σημαντικότεροι τομείς της οικολογικής βιομηχανίας στην Ελλάδα περιλαμβάνουν τη διαχείριση αποβλήτων (40%), τη διαχείριση αστικών λυμάτων (39%), την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (7%), τις συμβουλευτικές υπηρεσίες στον τομέα του περιβάλλοντος (7%), την αποκατάσταση ρυπασμένων εδαφών (3%), την περιβαλλοντική παρακολούθηση (2%) και την διαχείριση ενέργειας (1%).

4. Καινοτομική επιχειρηματικότητα

Η Ελλάδα μειονεκτεί επίσης σε σχέση με το Δείκτη Εταιρικής Επιχειρηματικότητας, που αντικατοπτρίζει το βαθμό καινοτομικότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στις ΜΜΕ, δηλαδή το βαθμό, στον οποίο οι υφιστάμενες, παλαιότερες επιχειρήσεις προωθούν καινοτομίες κατατασσόμενη στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των ΕΕ25.

Πράγματι, παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, υπάρχει **σοβαρή υστέρηση στη σύνδεση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας** και στην υιοθέτηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών από τις επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η αυξανόμενη

⁴⁵ EC, A pocketbook of enterprise policy indicators, 2004

⁴⁶ Έρευνα ENSR, στο: EC, Observatory of European SMEs, Highlights 2003

⁴⁷ Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης, «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2004»

παραγωγικότητα της εργασίας να μη συμβάλλει επαρκώς σε άνοδο του ΑΕΠ. Ενώ δε η χώρα διακρίνεται για τις **αξιόλογες επιδόσεις των Ελλήνων ερευνητών στα διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα**, εν τούτοις δεν έχει αναπτύξει ή/και αξιοποιήσει επιχειρηματικά την καινοτομία.

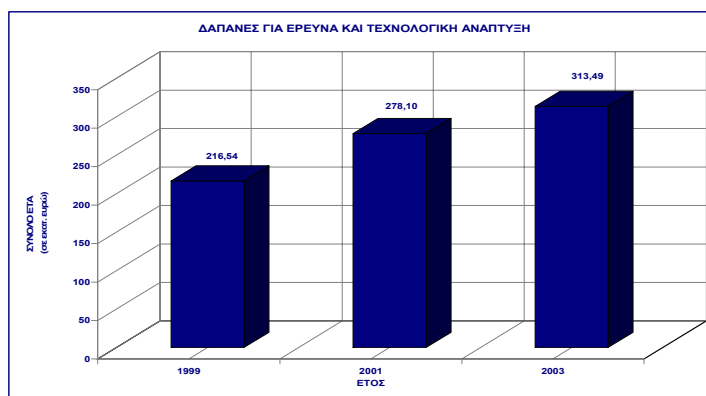
Η Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) ως % του ΑΕΠ ήταν μόλις 0,62 (2003) και 0,61 (2004) και παρουσιάζει μικρή σταθερή κάμψη από το 1999, αν και όχι σε όρους απόλυτης δαπάνης. Η συμμετοχή του παραγωγικού τομέα είναι πολύ χαμηλή (σταθεροποιείται στο 30% τα τελευταία χρόνια), με το ήμισυ της ερευνητικής δραστηριότητας να εκτελείται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τη βιομηχανία να χρηματοδοτεί μόλις το 28% της επένδυσης για έρευνα και ανάπτυξη και το δημόσιο τομέα το 70,5%.⁴⁸

Η μη ικανοποιητική κινητοποίηση των επιχειρήσεων αποτελεί το ασθενέστερο σημείο του συστήματος καινοτομίας – έρευνας και τεχνολογίας και **αντανακλά γενικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες της παραγωγικής βάσης** π.χ. μικρές επιχειρήσεις, παραδοσιακοί κλάδοι, πολύ μικρό δυναμικό σε τομείς που παράγουν τεχνολογική καινοτομία, μεταφορά έτοιμης και ώριμης τεχνολογίας και όχι ανάπτυξη της ενδοεπιχειρησιακά (in house), προσωπικό επιχειρήσεων χωρίς υψηλό επιστημονικό επίπεδο, αποφυγή κινδύνων.

Συνολικά, η θέση της Ελλάδας αναφορικά με την αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις καινοτομικών δραστηριοτήτων στις εσωτερικές τους διεργασίες, εμφανίζεται να υστερεί σημαντικά σε σχέση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες (ΕΕ 15). Σε σχέση δε με την ένταση χρήσης του διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς (e-commerce), και εδώ η Ελλάδα φαίνεται να υστερεί σημαντικά αναφορικά με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (1% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων από ηλεκτρονικό εμπόριο σε σχέση με 2,2% ΕΕ 15 για το 2004).

Πρόσφατες μετρήσεις ωστόσο δείχνουν ευνοϊκότερες τάσεις: αύξηση των Δαπανών των Επιχειρήσεων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΔΕΠΕΤΑ), σταθερή ελαφρά αυξητική συμμετοχή τους στη συνολική. Αν και το 73% των επιχειρήσεων που δήλωσαν δαπάνες για έρευνα είναι μικρές, το μεγαλύτερο ποσοστό των ενδο-επιχειρηματικών δαπανών προέρχεται από τις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις.⁴⁹

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 19 -Εξέλιξη δαπάνης ΕΤΑ ελληνικών επιχειρήσεων (1999 – 2003)



Αν και οι δείκτες ΕΤΑ παρουσιάζουν ελαφρά πτωτικές τάσεις κατά τα έτη 1999 – 2003 (ως ποσοστά του ΑΕΠ), η συμμετοχή των επιχειρήσεων εμφανίζεται σταθερή και ελαφρά αυξητική.

⁴⁸ Όλα τα ποσοτικά στοιχεία από το: ΓΓΕΤ, 2006, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΣΠΑ 2007 - 13

⁴⁹ Οι δαπάνες για ΕΤΑ εκ μέρους των επιχειρήσεων αυξήθηκαν με αποτέλεσμα από 216,54 εκ. € το 1999 και 278,10 εκ. € το 2001 (αύξηση 28,4%) να ανέλθουν σε 313,49 εκ. € το 2003 (αύξηση 16,3%). Η συνολική αύξηση μεταξύ 1999 και 2003 ανήλθε σε 44,8%

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 - Δείκτες ΕΤΑ

	ΑΕΔΕΤΑ/ΑΕΠ	ΔΕΠΕΤΑ/ΑΕΠ	ΔΕΠΕΤΑ/ΑΕΔΕΤΑ
1999	0,67%	0,18%	27,23%
2001	0,63%	0,21%	33,05%
2003	0,63%	0,20%	32,16%

Η υστέρηση έχει κυρίαρχα περιφερειακή διάσταση. Δύο από τις 13 Περιφέρειες (Αττική και Κεντρική Μακεδονία) εμφανίζουν συντριπτική υπεροχή σε όλους τους τομείς, συγκεντρώνοντας η μεν Αττική 58% της συνολικής ΑΕΔΕΤΑ (76% της δαπάνης των επιχειρήσεων, 62% των δημόσιων ερευνητικών κέντρων και 44% των ΑΕΙ) και η δε Κεντρική Μακεδονία 14,5% του συνόλου της ΑΕΔΕΤΑ (10,5% των επιχειρήσεων, 11% των δημόσιων ερευνητικών κέντρων και 19% των ΑΕΙ).

5. Ανθρώπινοι πόροι και καινοτομική επιχειρηματικότητα

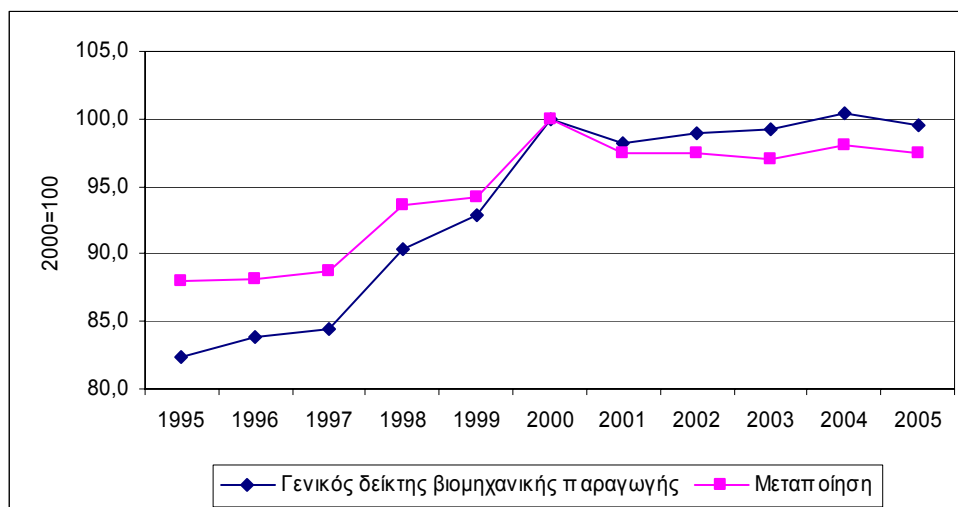
Σημαντικότερο εμφανίζεται το πρόβλημα σε ό,τι αφορά τη σύνδεση ανθρώπινων πόρων - καινοτομίας - επιχειρηματικότητας: Τόσο η στόχευση και το γνωστικό περιεχόμενο του βασικού εκπαιδευτικού συστήματος, ακόμα και στα ανώτερα επίπεδα, όσο και το τρέχον θεσμικό πλαίσιο και τα μέσα εφαρμογής των συστημάτων αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης δεν μπορούν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στη σύζευξη της ζήτησης και της προσφοράς στην αγορά εργασίας, μέσω της προσαρμογής των προσόντων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων, πολλώ δε μάλλον σε απαιτήσεις που σχετίζονται με ζητήματα, όπως η ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής, η διαχείριση της έρευνας και της καινοτομίας κλπ.

Ακόμα και εκεί όπου το σύστημα λειτουργεί ορθά, η διοικητική αποσύνδεση και έλλειψη θεσμοθετημένης συνεργασίας μεταξύ των αρχών των αρμόδιων για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και των αρμόδιων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, έχει σαν αποτέλεσμα οι ενέργειες του ενός τομέα να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται ξεχωριστά από, και με ελλιπή αναφορά σε, αυτές του άλλου τομέα, με αναπόφευκτη συνέπεια τη δραστική μείωση της αποτελεσματικότητας και των δύο.

1.5.1.4 Μεταποίηση

Ο συνολικός δείκτης παραγωγής της μεταποίησης, εμφανίζει μία στασιμότητα μετά το 2000, στο τέλος μιας περιόδου αύξησης 1995-2000. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του αναθεωρημένου δείκτη παραγωγής.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 20 -Γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής και δείκτης μεταποίησης (1995 - 2005)



Αλλά και οι περισσότεροι κλαδικοί δείκτες εμφανίζουν μικρές αλλαγές το 2004, ως ένδειξη διατήρησης είτε σταθερής είτε ελαφρά καθοδικής πορείας.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταποίησης είναι τα εξής:

- υποχωρεί στους κλάδους Κλωστοϋφαντουργικών υλών, Ειδών ενδυμασίας, Δέρματος - ειδών υποδήσεως, Ξύλου και φελλού, Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών, Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί, Μηχανών γραφείου - Ηλ. Υπολογιστών, Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών, Μεταφορικών μέσων, Συσκευών ραδιοτηλεόρασης & επικοινωνιών (10 κλάδοι)
- παραμένει σταθερή (όχι όμως ιδιαίτερα αναπτυσσόμενη ως προς το μέσο όρο) στους κλάδους Τροφίμων - ποτών, Μη μεταλλικών ορυκτών, Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού, Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κ.λ.π., Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα (5 κλάδοι)
- αναπτύσσεται στους κλάδους Καπνού, Εκτυπώσεων - εκδόσεων, Χημικών προϊόντων, Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη, Βασικών μετάλλων, Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου (4 κλάδοι).

Παράλληλα, η μεταποίηση **εμφανίζει σημαντική υστέρηση σε ό,τι αφορά τη συγκέντρωσή της σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας καθώς⁵⁰:**

- βρίσκεται στο 75% του ευρωπαϊκού μ.ο. όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και στο 154% όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας.
- από άποψη σύνθεσης, προσομοιάζει σχεδόν απολύτως με την ισπανική μεταποίηση, η οποία όμως διαθέτει το εγγενές πλεονέκτημα της μεγαλύτερης εσωτερικής αγοράς.

Το συνολικό αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση **τάσης "αποβιομηχάνισης"**, με μείωση μονάδων και, φυσικά, απασχόλησης:

⁵⁰ EC, DG Enterprise, EU Productivity and Competitiveness: an Industry Perspective, 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 - Εξέλιξη Μονάδων και Απασχόλησης Βιομηχανίας

περίοδος	πλήθος μονάδων	απασχολούμενοι
1995-2000	-13,7%	-8,4%
2000-2002	-23,8%	-1,4%
1995-2002	-34,2%	-9,7%

Πηγή: ΕΣΥΕ, στοιχεία ΕΒΕ, 2003

Η ως άνω "αποβιομηχάνιση" αντανακλά καταρχήν την επενέργεια ευρύτερων διεθνών παραμέτρων.⁵¹

Η αρνητική επίδραση των διεθνών παραγόντων ασκείται στο πρόσφορο έδαφος των ελληνικών διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα προβλήματα της ελληνικής μεταποίησης έχουν τις ρίζες τους στις συνθήκες ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας διαχρονικά: ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας υπό καθεστώς δασμολογικής προστασίας, τραπεζική χρηματοδότηση με «αρνητικά» επιτόκια, υψηλή δημόσια συμμετοχή στο κόστος της επένδυσης (επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις επιτοκίου), εξαιρετικά μικρό μέσο μέγεθος μονάδων, «οικογενειακή» διοίκηση ακόμη και των «μεγάλων» επιχειρήσεων, εγγενής ισχυρή «ανακύκλωση» των ΜΜΕ, απόπειρες για «κατευθυνόμενη» (dirigiste) ανάπτυξη κινητήριων κλάδων.

Σχεδόν μόνιμα χαρακτηριστικά της ελληνικής βιομηχανίας αποτελούν η μακροπρόθεσμη στασιμότητα, η συρρίκνωση του μεριδίου της βιομηχανίας στο ΑΕΠ, η μείωση η ή στασιμότητα της βιομηχανικής απασχόλησης, η χαμηλή προστιθέμενη αξία, ο χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας, η ένταση της εισαγωγικής διείσδυσης, η εξάρτηση από «παραδοσιακούς» κλάδους, η αδυναμία παραγωγής καινοτομίας και η ανεπαρκής υιοθέτηση / προσαρμογή εισαγόμενης, οι «σωστικού» χαρακτήρα παρεμβάσεις του δημοσίου που είχαν ως μόνο αποτέλεσμα την ανάληψη από το δημόσιο των ζημιών και την αύξηση της συνολικής δανειακής επιβάρυνσης⁵².

Η περιφερειακή διάσταση των προβλημάτων της ελληνικής μεταποίησης είναι πολύ σημαντική και απεικονίζεται στον Πίνακα 49 (βλ. Παράρτημα ΙΙ). Στην Περιφέρεια Αττικής παράγεται το 19,6% της ΑΠΑ (τιμή 2003) ενώ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας το 21,1%. Αντίστοιχα, στις τρεις περιφέρειες της νησιωτικής Ελλάδας παράγεται μόλις το 14,4% της ΑΠΑ. Η συγκέντρωση των μονάδων και των αναγκών οδηγεί σε συγκέντρωση των παρεμβάσεων και των δημοσίων ενισχύσεων, επομένως σε συγκέντρωση επενδύσεων και άρα απασχόλησης, και επομένως και νέων πιθανών προβλημάτων αποβιομηχάνισης και άρα και νέων αναγκών για ενισχύσεις.

Τέλος, σημαντικότατο χαρακτηριστικό της ελληνικής μεταποίησης είναι η χωρική της συγκέντρωση: 48% των μονάδων της, 46% της απασχόλησης και 53% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής συγκεντρώνονται στους νομούς Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας και Κορινθίας, ενώ οι τέσσερις αυτοί νομοί μαζί με το νομό Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν 63% των μονάδων, 57% της απασχόλησης και 65% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής όλης της ελληνικής μεταποίησης⁵³. Η χωρική συγκέντρωση είναι προφανής ένδειξη της εξάρτησης της ελληνικής μεταποίησης αφενός από τις υποδομές και τις οικονομίες περιβάλλοντος που εξασφαλίζουν οι δύο μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), αφετέρου από την αγορά τους. Φυσιολογικά επίσης, αναδεικνύει και την κλαδική της σύνθεση με την κυριαρχία των κλάδων παραγωγής καταναλωτικών αγαθών. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, παρά την επί εικοσιπενταετία εξαιρετικά ευνοϊκή μεταχείριση της Θράκης μέσω των αναπτυξιακών νόμων, οι τρεις νομοί της (Έβρου,

⁵¹ Το μερίδιο των ενδο-ευρωπαϊκών εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων στις χώρες της ΕΕ-15 μειώνεται συνεχώς (από περίπου 65-85% κατά χώρα το 1967 στο 55-70% το 2002), στους κλάδους της κλωστοϋφαντουργίας - ένδυσης, σιδηρουργίας, οχημάτων, ηλεκτρικών προϊόντων. Συνολικά η ΕΕ έχει χάσει 1,4% του μεριδίου αγοράς της στην περίοδο 1995-2002, ενώ η Κίνα κέρδισε 63%, η Τουρκία 32% και το Μεξικό 76%, ακριβώς λόγω της βαθμιαίας νέας παγκόσμιας εξειδίκευσης κατά κλάδο.

⁵² Βλ. αναλύσεις στα: Τ. Γιαννίσης: Η ελληνική βιομηχανία: ανάπτυξη και κρίση, 1985, Κ. Βαϊτσος, Τ. Γιαννίσης: Τεχνολογικός μετασχηματισμός και οικονομική ανάπτυξη, 1987.

⁵³ ΕΣΥΕ, ΕΒΕ 2002.

Ροδόπης και Ξάνθης) συγκεντρώνουν μόλις 2,7% των μονάδων, 3,1% της απασχόλησης και 2,6% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, γεγονός που υποδηλώνει:

- είτε ότι το βάρος των ελλείψεων σε επιχειρηματικές και γενικές υποδομές δρα καθοριστικά εις βάρος των απομακρυσμένων ή μειονεκτικών περιοχών,
- είτε ότι η δημόσια κεφαλαιακή ενίσχυση δεν προσανατολίστηκε σωστά (σε κλάδους, τμήματα της παραγωγικής διαδικασίας, externalities κ.λπ.).

1.5.1.5 Τουρισμός – Ναυτιλία

Παρά το μικρό της μέγεθος, η χώρα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών, που οφείλεται κατά βάση στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και του τουρισμού. Με βάση τα οριστικά στοιχεία του World Trade Organisation για το 2003, η Ελλάδα είναι ο 9^{ος} εξαγωγέας στις ταξιδιωτικές υπηρεσίες και ο 15^{ος} στις μεταφορικές.

Ο τουρισμός αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την Ελλάδα αυτό αντιστοιχεί σε **13 εκατομμύρια αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ετησίως** (15η χώρα παγκοσμίως στις τουριστικές αφίξεις), στοιχείο που την κατατάσσει στην **τέταρτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης** σε καθαρά έσοδα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει στο 17% του ΑΕΠ ενώ παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 **θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης** (18% της συνολικής απασχόλησης).

ΠΙΝΑΚΑΣ 24 - Συγκριτική θέση του τουρισμού

ΧΩΡΕΣ	Ο Τουρισμός ως ποσοστό του ΑΕΠ	Η τουριστική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης
Ισπανία	18,38	20,11
Πορτογαλία	15,40	16,96
ΕΛΛΑΔΑ	15,00	17,38
Αυστρία	14,85	16,77
Λουξεμβούργο	12,42	14,54
Γαλλία	12,30	13,94
Φιλανδία	11,49	12,01
Ιταλία	11,36	12,20
Ηνωμένο Βασίλειο	10,87	10,22
Βέλγιο	10,25	11,03
Γερμανία	9,88	10,78
Ολλανδία	9,81	9,65
Δανία	8,74	8,81
Ιρλανδία	8,53	7,68
Σουηδία	7,52	7,22

Πηγή: WTTTC, 2003 στο ΣΕΤΕ, Τουρισμός και Απασχόληση, 2003.

Το μέγεθος της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων στην Ελλάδα το 2004 ήταν 8.821,9 εκατ. € και αντιστοιχούσε στο 7,57% της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Σε σχέση με το παρελθόν, το μέγεθος της συμμετοχής του κλάδου στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία είναι αυξανόμενο. Το 1995 η συμμετοχή του κλάδου ήταν 6,53%, ενώ το 2000 είχε φτάσει στο 6,87%. Αντίστοιχα, στην Ε.Ε. η συμμετοχή του κλάδου στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παρουσίασε μείωση κατά την περίοδο 1995-2004 και από 2,64% το 1995 μειώθηκε σε 2,42% το 2004.

Δυναμικότητα Τουριστικού Τομέα

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Στατιστική Τουρισμού, 2005) στην Ελλάδα λειτούργησαν το 2005 9.036 ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα και 341 οργανωμένες

κατασκηνώσεις (campings). Τα περισσότερα από τα τουριστικά καταλύματα έχουν ανακαινιστεί και εκσυγχρονιστεί πρόσφατα και διαθέτουν σύγχρονες εγκαταστάσεις υψηλών προδιαγραφών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25 - Βασικά μεγέθη ξενοδοχειακής υποδομής, Ελλάδα και Ε.Ε. (εκ. €)

		Ελλάδα	ΕΕ15	ΕΕ25
1990	Μονάδες	6.713	191.469	
	Κλίνες	438.355	7.833.987	
	Μέσο Μέγεθος	65	41	
1995	Μονάδες	7.754	189.980	195.922
	Κλίνες	557.188	8.615.733	9.163.551
	Μέσο Μέγεθος	72	45	47
2000	Μονάδες	8.342	192.867	202.806
	Κλίνες	607.614	9.635.271	10.356.059
	Μέσο Μέγεθος	73	50	51
2004	Μονάδες	8.899	189.582	201.066
	Κλίνες	668.271	9.952.275	10.783.463
	Μέσο Μέγεθος	75	52	54

Πηγή: Βάση Δεδομένων Eurostat, 2006.

Μεταξύ 2000-2005 παρατηρείται αύξηση του αριθμού των ξενοδοχειακών και συναφών μονάδων κατά 8,4%, ενώ η συνολική μεταβολή για την περίοδο 1990-2005 είναι της τάξης του 25,8%. Αντίθετα, ο αριθμός των οργανωμένων κατασκηνώσεων εμφανίζεται ελαφρά μειωμένος κατά 2,6% την περίοδο 2000-2005, ενώ η συνολική μεταβολή για την 15ετία είναι θετική και ανέρχεται στο 7,9%. Σε επίπεδο ΕΕ 25 το μερίδιο της χώρας στο συνολικό αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και συναφών καταλυμάτων το 2004 ανήλθε στο 4,4% από 4,1% που ήταν το 2000.

Εξέλιξη αριθμού τουριστικών κλινών

Κατά την περίοδο 1990-2005 στην Ελλάδα αυξάνονταν συνεχώς οι υποδομές υποδοχής τουριστών. Ο αριθμός των κλινών που λειτούργησαν κατά το έτος 2005 στα πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα (πλην campings) ανήλθε σε 682.050⁵⁴. Το μέγεθος αυτό είναι αυξημένο κατά 12,36% σε σχέση με το 2000, ενώ ο καταγραφόμενος μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής της περιόδου 1990-2005 είναι της τάξης του 3%. Η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων από τη χώρα συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση του αριθμού των τουριστικών κλινών κατά την προαναφερόμενη περίοδο. Όσον αφορά στο μερίδιο της χώρας στο συνολικό ξενοδοχειακό δυναμικό των χωρών της Ε.Ε. ως προς τις τουριστικές κλίνες, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πιο πρόσφατο διαθέσιμο έτος (2004) παρατηρείται ελαφρά αύξηση της εθνικής συμμετοχής από 6,08% το 1995 σε 6,20% το 2004.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών και της ξενοδοχειακής υποδομής (σε κλίνες) στην Ελλάδα και σε βασικές ανταγωνίστριες χώρες κατά την περίοδο 1990-2000. Από την εξέτασή του ξεχωρίζει η εντυπωσιακή αύξηση των υποδομών φιλοξενίας τουριστών στην Τουρκία και στην Αίγυπτο. Ιδιαίτερα η Τουρκία πλησιάζει σε δυναμικότητα την Ελλάδα, ενώ αποτυπώνεται και η δυναμική της στον αριθμό των αφίξεων τουριστών, που ήδη από το 2004 έχουν ξεπεράσει τις αντίστοιχες στην Ελλάδα⁵⁵.

⁵⁴ ΕΣΥΕ, Στατιστική Τουρισμού, 2005.

⁵⁵ Στις Εκθέσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού εκτιμάται πως στην Ελλάδα οι αφίξεις τουριστών το 2004 ήταν περίπου 14 εκατ., ενώ για την Τουρκία ανήλθαν σε 16,8 εκατ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 - Αφίξεις - Κλίνες

ΕΤΟΣ	ΙΣΠΑΝΙΑ		ΤΟΥΡΚΙΑ		ΚΥΠΡΟΣ		ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ		ΑΙΓΥΠΤΟΣ		ΕΛΛΑΔΑ	
	Αφίξεις	Κλίνες	Αφίξεις	Κλίνες	Αφίξεις	Κλίνες	Αφίξεις	Κλίνες	Αφίξεις	Κλίνες	Αφίξεις	Κλίνες
1990	37.441	929.533	4.799	164.980	1.561	51.774	8.020	179.337	2.411	101.469	8.873	438.355
1991	38.539	972.808	5.158	192.386	1.385	56.859	8.657	188.501	2.112	105.690	8.036	459.297
1992	39.638	998.816	6.549	212.902	1.991	62.986	8.884	190.892	2.944	109.820	9.331	475.799
1993	40.085	1.009.241	5.904	228.641	1.841	67.494	8.434	198.862	2.291	116.531	9.413	486.439
1994	43.232	1.132.350	6.033	258.580	2.069	74.846	9.169	202.442	2.356	120.854	10.642	508.505
1995	34.920	1.074.017	7.083	280.463	2.100	77.259	9.511	204.051	2.871	128.957	10.130	533.812
1996	36.221	1.087.529	7.966	301.524	1.950	83.537	9.730	208.205	3.528	140.741	9.233	548.785
1997	39.553	1.102.424	9.040	313.298	2.088	83.288	10.172	211.315	3.656	150.986	10.070	561.068
1998	43.396	1.121.217	8.960	314.215	2.223	85.161	11.295	215.572	3.213	166.817	10.916	576.876
1999	46.776	1.282.013	6.893	319.313	2.434	84.173	11.632	216.828	4.490	187.284	12.164	584.973
2000	48.201	1.215.290	10.428	404.300	2.686	85.303	12.096	222.958	5.506	213.898	13.096	593.990
Δ 00/90	28,74%	30,74%	117,30%	145,06%	72,07%	64,76%	50,82%	24,32%	128,37%	110,80%	47,59%	35,50%
ΜΕΡΜ 00/90	2,56%	2,72%	8,07%	9,38%	5,58%	5,12%	4,19%	2,20%	8,61%	7,74%	3,97%	3,08%

Πηγές: Andersen (2002), ΕΣΥΕ/ΕΟΤ (2003), WTO (2002), Ένωση Ξενοδόχων Ισπανίας (2002), ΤΥΔ (2002), ΚΟΤ (2002), Γενική Διεύθυνση Τουρισμού Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΞΕΕ (2002).

Σημείωση: Οι Αφίξεις (σε .000ς) αναφέρονται στον συνολικό αριθμό αφίξεων αλλοδαπών στην χώρα.

Μέσο μέγεθος ξενοδοχειακών μονάδων

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (ΕΣΥΕ, Στατιστική Τουρισμού, 2005) το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων στην Ελλάδα ανέρχεται σε 75 κλίνες, έναντι 54 στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, στην ΕΕ, το μέσο μέγεθος των μονάδων 5 αστέρων ανέρχεται σε 367 κλίνες, των 4 αστέρων σε 183 κλίνες, των 3 αστέρων σε 93 κλίνες και των 2 αστέρων σε 52 κλίνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27 - Μέσο μέγεθος μονάδων

Κατηγορία	Μέσο μέγεθος ξενοδοχειακών μονάδων (σε αριθμό κλινών)					
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ ⁵⁶
5*	355	607	456	482	347	435
4*	318	283	239	277	301	189
3*	218	170	116	155	187	97
2*	77	86	66	108	102	52
1*	49	88	47	78	73	62 ⁵⁷
ΣΥΝΟΛΟ	156	185	146	204	217	74

Πηγές: Ένωση Ξενοδόχων Ισπανίας (2002), ΤΥΔ (2002), ΚΟΤ (2002), Γενική Διεύθυνση Τουρισμού Πορτογαλίας (2002), Ένωση Ξενοδόχων Αιγύπτου (2002), ΞΕΕ (2002).

Παρατηρείται ότι στις άμεσα ανταγωνίστριες χώρες το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό που παρουσιάζεται στον ελληνικό χώρο σε όλες τις κατηγορίες ξενοδοχείων.

⁵⁶ Η αντιστοίχιση των ξενοδοχειακών τάξεων στην Ελλάδα έγινε βάσει της αντιστοιχίας που έχει πρόσφατα υιοθετηθεί για την κατάταξη των ξενοδοχειακών μονάδων με το σύστημα των αστέρων.

⁵⁷ Περιλαμβάνονται τα ξενοδοχεία Δ' και Ε' τάξεως.

Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2005) στην Ελλάδα απασχολούνται ετησίως περί τις 304.000 άτομα στον κλάδο των ξενοδοχείων και των εστιατορίων (6,9% της συνολικής απασχόλησης της χώρας). Ο αριθμός των απασχολούμενων στον κλάδο αντιπροσωπεύει το 3,7% της συνολικής απασχόλησης του κλάδου στην ΕΕ 24 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το Λουξεμβούργο), όταν το μερίδιο του συνόλου του εργατικού δυναμικού της χώρας είναι 2,2%. Η απασχόληση στον κλάδο κατανέμεται ανάλογα με τη σχέση εργασίας ως εξής: το 58,6% εργάζονται ως μισθωτοί, το 31,2% ως αυτοαπασχολούμενοι και το υπόλοιπο 10,2% είναι μέλη της οικογένειας. Επιπλέον, το 92,8% στον κλάδο έχουν πλήρη απασχόληση και το υπόλοιπο 7,2% εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Σε συνδυασμό με τα στοιχεία της Eurostat για το 2005, μπορεί να εκτιμηθεί ότι το εργατικό δυναμικό που σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό κλάδο ανέρχεται σε 850.000 περίπου. Επειδή όμως αρκετές από αυτές τις θέσεις απασχόλησης είναι εποχικές, μπορεί να ειπωθεί πως το συνολικό μέγεθος θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης που σχετίζεται με τον τουρισμό στην Ελλάδα φτάνει τις 700.000. Σε σχέση με το 2000, ο αριθμός των απασχολούμενων του κλάδου εμφανίζεται αυξημένος κατά 11,36%, χωρίς όμως το ποσοστό που αντιστοιχεί στο σύνολο του εργατικού δυναμικού να διαφοροποιείται ουσιαστικά. Αντίθετα, σημαντική διαφορά εντοπίζεται σε σχέση με το 1993, μιας και τότε το ποσοστό που αντιστοιχούσε στην απασχόληση του κλάδου στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ήταν 5,46%. Έκτοτε παρατηρείται στροφή της απασχόλησης προς τον κλάδο, ο οποίος για τη περίοδο 1993-2005 εμφανίζει μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής ύψους 3,42%. Από την εξέταση των χαρακτηριστικών του μορφωτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου των απασχολούμενων του κλάδου προκύπτει ότι κυριαρχούν οι απόφοιτοι της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε ποσοστά που υπερβαίνουν σημαντικά τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο της οικονομίας, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχονται μόλις στο ένα τρίτο αυτού που παρατηρείται στο σύνολο της οικονομίας.

Είναι φανερό ότι στον τουριστικό κλάδο απασχολούνται άτομα με μέσο ή χαμηλό επίπεδο μόρφωσης και σαφώς όχι τόσο εξειδικευμένα, όσο στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων. Το εργατικό δυναμικό του τουρισμού με επίπεδο εκπαίδευσης ανώτερες ή ανώτατες σπουδές αντιστοιχεί μόλις στο 6,91% του συνόλου των απασχολούμενων στον κλάδο, όταν το αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εργατικού δυναμικού στην οικονομία είναι 23,57%

Τουριστική κίνηση (αφίξεις – διανυκτερεύσεις)

Κατά την περίοδο 1990-2000 διατηρήθηκαν θετικοί ρυθμοί μεταβολής της τουριστικής κίνησης. Ωστόσο, στην περίοδο 2000-04 σημειώθηκε συρρίκνωση της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 6.313.228 σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2000 της τάξης του 18,72%. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, παρατηρούνται οι ίδιες τάσεις και στην εσωτερική τουριστική κίνηση, με μικρότερη ωστόσο ένταση. Συγκεκριμένα, οι αφίξεις ημεδαπών στα ξενοδοχειακά και συναφή καταλύματα το 2004 έφτασαν τις 5.567.107, καταγράφοντας μείωση 4,62% σε σχέση με το 2000. **Έτσι, ο συνολικός αριθμός αφίξεων το 2004 ανήλθε σε 11.880.335 παρουσιάζοντας πτώση 12,67% σε σχέση με το 2000.** Κατά το ίδιο διάστημα στην Ε.Ε. ο συνολικός αριθμός των αφίξεων παρουσίασε αύξηση κατά 3,37%⁵⁸. Το μερίδιο που κατέχει η χώρα στις αφίξεις αλλοδαπών σε σχέση με το συνολικό μέγεθος της ΕΕ-24 ανέρχεται στο 3,39% των συνολικών αφίξεων αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά και ομοειδή καταλύματα.

⁵⁸ Η επίδοση αυτή αφορά 23 κράτη μέλη και δεν περιλαμβάνει τις χώρες Ιρλανδία και Μάλτα, καθότι τα στοιχεία τους δεν ήταν διαθέσιμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28 - Συγκρίσεις Ελλάδας – ΕΕ-24, 2004

	Ελλάδα	ΕΕ-24⁵⁹
Αφίξεις	6.313.228	186.320.608
Διανυκτερεύσεις	38.309.783	612.847.491
Μέση διάρκεια παραμονής	6	3

Πηγή: Βάση Δεδομένων Eurostat, 2006.

Μια σημαντική διαπίστωση που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση είναι ότι ακόμα και τη χρονιά διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων, στην Ελλάδα **ο αριθμός των αφίξεων από το εξωτερικό μειώθηκε**, παρά το ότι το 2004 ήταν συνολικά, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ), το καλύτερο τουριστικό έτος (με αύξηση της τάξης του 10% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά). Λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων σημειώθηκαν υψηλά ποσοστά πληρότητας των ξενοδοχειακών κλινών στην περιοχή της Πρωτεύουσας, και σε μικρότερο βαθμό στην Θεσσαλονίκη. Αντίθετα, στην υπόλοιπη χώρα η κατάσταση δεν ήταν ανάλογη, καθότι παρατηρήθηκε μείωση των διανυκτερεύσεων σε ποσοστό υψηλότερο του 5%, παρά το ότι οι προσφερόμενες τιμές στα καταλύματα όχι μόνο δεν αναπροσαρμόστηκαν στα μεγέθη του πληθωρισμού, αλλά παρατηρήθηκαν και μειώσεις, όπως σημειώνει το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων στην Έκθεση του Μαΐου 2005. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), το 2004 οι συνολικές συναλλαγματικές εισπράξεις για την Ελλάδα από τον τουρισμό ανήλθαν σε 10.347,8 εκατ. Ευρώ, καταγράφοντας αύξηση 9,0% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Αυτού του είδους η αντίθεση τονίζει την **ευκαιριακή προσέγγιση του τουριστικού κλάδου** στη χώρα.

Η υποχώρηση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας οφείλεται σε πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι και η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, που, λόγω της ισχυρής ισοτιμίας του Ευρώ, κατέστησε την χώρα λιγότερο ελκυστική, από ανταγωνίστριες χώρες της Μεσογείου που σχετίζονται πιο πολύ με το δολάριο (Τουρκία, χώρες της Βόρειας Αφρικής, Μάλτα). Ωστόσο, η υιοθέτηση του Ευρώ δεν αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για την απώλεια της ανταγωνιστικής ισχύος της χώρας στην τουριστική αγορά. Η Ελλάδα κατέχει τη 16^η θέση στη λίστα των πιο δημοφιλών τουριστικών προορισμών, με μερίδιο αγοράς για το 2003 ίσο με 2,03%⁶⁰. Τις 5 πρώτες θέσεις ως προς τις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών το 2004 κατέχουν η Γαλλία (9,8%), η Ισπανία (7,0%), οι Η.Π.Α. (6,0%), η Κίνα (5,5%) και η Ιταλία (4,9%). Γενικότερα, κατά την περίοδο 2000-2004 παρατηρούνται ιδιαίτερα καλές επιδόσεις για τις άμεσα ανταγωνίστριες προς την Ελλάδα χώρες, με εξαίρεση ίσως την Ιταλία.

Κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης μέχρι σήμερα αποτέλεσαν η έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, ο αυτοσχεδιασμός και η απορρύθμιση. Το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο αδιαφοροποίητος παραθεριστικός τουρισμός («ήλιος και θάλασσα»), ενώ διαφοροποιημένα συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα έχουν κάνει την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να επηρεάσουν σημαντικά το συνολικό τουριστικό προϊόν.

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός της παγκοσμιοποιημένης πλέον τουριστικής οικονομίας, τόσο από την πλευρά της προσφοράς με την εμφάνιση νέων τουριστικών προορισμών χαμηλού κόστους και παραπλήσιου προϊόντος, όσο και από την πλευρά της ζήτησης λόγω της μετεξέλιξης των καταναλωτικών προτύπων και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, έχουν μεταβάλει καθοριστικά τα συστατικά στοιχεία της τουριστικής οικονομίας. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και εστιάζεται όλο και περισσότερο μεταξύ προορισμών, ενώ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι το κλειδί για την ευημερία (των τουριστικών προορισμών).

Η Ελλάδα κατέχει **ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα και στον τομέα της ναυτιλίας**, όπου διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς ναυτιλιακής κοινότητας και αποτελεί κόμβο για τα συγκοινωνιακά και μεταφορικά

⁵⁹ Δεν περιλαμβάνεται η Ιρλανδία.

⁶⁰ Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, 2005.

δίκτυα που συνδέουν την Ε.Ε. με χώρες της Ασίας και της Αφρικής. **Ο υπό ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στον κόσμο** με βάση τη χωρητικότητά του, ενώ ο ελληνόκτητος στόλος κατατάσσεται ως η σημαντικότερη πλοιοκτητική κοινότητα του κόσμου και ελέγχει το 14,1% της παγκόσμιας χωρητικότητας (gt) και 16,5% της μεταφορικής ικανότητας (dwt). **Στην ΕΕ ο υπό Ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την πρώτη θέση** και απασχολεί περισσότερους από 25.000 Έλληνες ναυτικούς.

Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην ΕΕ ως προς τη **θαλάσσια κίνηση επιβατών**, με ποσοστό 25% του κοινοτικού συνόλου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 -Αποβιβάσεις και Επιβιβάσεις Επιβατών 2002-2003

	2002			2003		
	Αποβιβ.	Επιβιβ.	Σύνολο	Αποβιβ.	Επιβιβ.	Σύνολο
Ανά Κράτος-Μέλος						
Βέλγιο	0,6	0,6	1,1	0,4	0,4	0,7
Τσεχία	-	-	-	-	-	-
Δανία	24,1	24,1	48,2	24,5	24,3	48,8
Γερμανία	16,7	16,5	33,2	16,0	16,1	32,2
Εσθονία	2,6	2,5	5,1	2,6	2,6	5,2
Ελλάδα	50,6	50,5	101,2	51,5	51,3	102,8
Ισπανία	10,1	8,8	18,9	10,8	9,3	20,0
Γαλλία	14,6	14,5	29,1	13,7	13,7	27,4
Ιρλανδία	1,9	2,0	3,9	1,9	1,9	3,7
Ιταλία	41,4	41,3	82,7	41,3	41,3	82,6
Κύπρος	0,2	0,2	0,3	0,1	0,1	0,3
Λετονία	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Λιθουανία	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Λουξεμβούργο	-	-	-	-	-	-
Ουγγαρία	-	-	-	-	-	-
Μάλτα				0,1	0,1	
Ολλανδία	1,1	1,1	2,2	1,0	1,0	2,0
Αυστρία	-	-	-	-	-	-
Πολωνία	1,7	1,6	3,3	1,6	1,6	3,2
Πορτογαλία	0,3	0,3	0,5	0,3	0,3	0,6
Σλοβενία	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Σλοβακία	-	-	-	-	-	-
Φιλανδία	8,3	8,2	16,6	8,2	8,1	16,3
Σουηδία	16,2	15,9	32,1	16,5	16,2	32,7
Ην. Βασίλειο	17,8	17,8	35,6	16,8	16,9	33,7
ΕΕ 25	208,3	206,0	414,3	207,5	205,2	412,8
ΕΕ 15	203,7	201,6	405,4	203,0	200,7	403,7
Ποσοστό Ελλάδας						
Στην ΕΕ 25	24,3%	24,5%	24,4%	24,8%	25,0%	24,9%
Στην ΕΕ 15	24,9%	25,1%	25,0%	25,4%	25,6%	25,5%

Πηγή: ENERGY AND TRANSPORT IN FIGURES 2005, European Commission, Directorate General for Energy and Transport in Co-operation with EUROSTAT.

Ορισμένα βασικά στοιχεία της σύνθεσης της κίνησης του συνόλου των ελληνικών λιμένων κατά την περίοδο 2001-2004 παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα (μη περιλαμβανομένης της κίνησης κρουαζιέρας, σκαφών αναψυχής κ.α). Ως προς την επιβατική κίνηση, οι εσωτερικές μετακινήσεις (ακτοπλοΐα και τοπικά πορθμεία) αναλογούν στη μεγάλη πλειοψηφία του συνόλου, με την κίνηση εξωτερικού περιορισμένη (ως επί το πλείστον σε συνοδούς οχημάτων), λόγω έντονου ανταγωνισμού από τις αεροπορικές μεταφορές.

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 - Βασικά Στοιχεία Σύνθεσης της Κίνησης Ελληνικών Λιμένων 2001-2004

	2001	2002	2003	2004
Κατάπλοι Πλοίων Αριθμός ΚΚΧ (000)	278.568 333.873	484.915 453.264	513.599 512.634	546.643 575.238
Κίνηση Ακτοπλοΐας Επιβάτες (000)				
Αποβιβάσεις	13.852	13.124	14.905	17.306
Επιβιβάσεις	13.852	13.124	14.905	17.306
Σύνολο	27.704	26.248	29.810	34.612
Εμπορεύματα (000 τόννοι)				
Εκφορτώσεις	34.578	37.596	41.820	40.174
Φορτώσεις	34.578	37.596	41.820	40.174
Σύνολο	69.156	75.192	83.640	80.348
Κίνηση Εξωτερικού Επιβάτες (000)				
Αποβιβάσεις	1.514	1.505	1.471	1.236
Επιβιβάσεις	1.375	1.363	1.311	1.111
Σύνολο	2.889	2.868	2.782	2.347
Εμπορεύματα (000 τόννοι)				
Εκφορτώσεις	46.902	50.861	52.350	51.938
Φορτώσεις	22.977	21.806	26.025	24.448
Σύνολο	69.879	72.667	78.375	76.386
Τοπικά Πορθμεία Επιβάτες (000)	35.852	36.022	34.883	31.233
Τροχοφόρα (000)	10.387	10.346	10.400	9.879
Σύνολο Επιβάτες (000)	66.445	65.138	67.475	68.192
Εμπορεύματα (000 τόννοι)	139.035	147.859	162.015	156.734

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005.

Αντίθετα, **σημαντική είναι η διεθνής διακίνηση εμπορευμάτων** που το 2004 έφθασε τους 76,4 εκατομμύρια τόννους (σύνολο φορτώσεων και εκφορτώσεων). Ακόμη μεγαλύτερη είναι η εμπορευματική κίνηση της ακτοπλοΐας που έφθασε τους 80,4 εκατομμύρια τόννους το 2004. Επισημαίνεται ότι με φορτηγά αυτοκίνητα, διακινούμενα με πλοία ακτοπλοΐας, καθώς και με φορτηγά πλοία, εξασφαλίζεται η τροφοδοσία με βασικά προϊόντα, απαραίτητα για την επιβίωση των μονίμων κατοίκων και την εξυπηρέτηση των επισκεπτών / τουριστών, όλων των νησιών της χώρας.

Συνολικά, θαλάσσιο μεταφορικό έργο καταγράφεται (από την ΕΣΥΕ) σε 155 μεγάλους και μικρούς λιμένες της χώρας. **Ο λιμένας Πειραιά είναι μακράν ο σημαντικότερος της χώρας**, παρά τη μηδαμινή κίνηση τακτικών επιβατικών γραμμών εξωτερικού. Δεδομένου ότι αποτελεί το κύριο επίνειο της Αθήνας, είναι ο βασικός κόμβος σύνδεσης σχεδόν όλων των νησιών του Αιγαίου και αναλογεί (2004) στο 30% της συνολικής κίνησης ακτοπλοΐας της χώρας. Οι περισσότερες ακτοπλοϊκές γραμμές έχουν σημείο εκκίνησης-τερματισμού στο λιμένα Πειραιά, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη του γραμμικού συστήματος ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών της χώρας που σχετίζεται με έντονες πιέσεις στους λιμένες κατά τις περιόδους αιχμής, πολλές στάσεις και καθυστερήσεις κ.α. Ο λιμένας Πειραιά είναι επίσης μακράν κυρίαρχος στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων (1,6 εκατομμύρια TEU το 2003, ένας από τους σημαντικότερους λιμένες της Μεσογείου στον τομέα) και οχημάτων εμπορίου (346.000 οχήματα το 2003), με σημαντική σχετική δυναμική. Αντίθετα, η διακίνηση συμβατικού φορτίου (μη επικίνδυνου ή μοναδοποιημένου) στο λιμένα έχει περιορισθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ο λιμένας είναι πρώτος στη χώρα και στην κίνηση κρουαζιέρας, με περίπου 780.000 επιβάτες το 2003, και στην 5^η θέση μεταξύ όλων των Μεσογειακών λιμένων.

Οι λιμένες Ηγουμενίτσας και Πάτρας είναι οι κύριες πύλες σύνδεσης της χώρας με τη λοιπή Ευρώπη, με 86% περίπου της σχετικής συνολικής θαλάσσιας διακίνησης επιβατών και τροχοφόρων, περιλαμβανομένων των φορτηγών που διακινούν εξαγωγές-εισαγωγές εμπορευμάτων.

Η μεγάλη σημασία των θαλάσσιων μεταφορών για την Ελλάδα φαίνεται και από το ότι ο ελληνικός εμπορικός στόλος την 1^η Ιανουαρίου 2004 αριθμούσε 3.089 πλοία (76% με ξένη σημαία) χωρητικότητας 156 εκατομμυρίων DWT (69% με ξένη σημαία)⁶¹, με τη χώρα στην 1^η θέση στην Ε.Ε. των 25, με μερίδια 33% των πλοίων και 54% της χωρητικότητας. Η ελληνική ναυτιλία εξακολουθεί να είναι – μαζί με τον τουρισμό – η πλέον εξωστρεφής και ανταγωνιστική δραστηριότητα της χώρας, σημαντική πηγή εισροής πόρων και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

Οστόσο η ναυπηγική δραστηριότητα στην Ελλάδα έχει συρρικνωθεί, ενώ στην ίδια σχεδόν κατάσταση βρίσκεται και η ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα. Οι δύο αυτές δραστηριότητες εξαρτώνται ισχυρότατα από το κόστος, την ποιότητα και τη χρονική συνέπεια των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στο χώρο αυτό τα τελευταία χρόνια ενισχύεται συνεχώς ο ρόλος των ασιατικών χωρών.

1.5.2 Αγορά κεφαλαίων

Κύρια χαρακτηριστικά της πορείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς τα τελευταία χρόνια είναι η αύξηση της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. και η διαμόρφωσή της σε επίπεδα που πλησιάζουν το μέσο όρο των χρηματιστηριακών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντική αύξηση της συμμετοχής ξένων θεσμικών επενδυτών στην ελληνική χρηματιστηριακή αγορά, η μείωση του κόστους διενέργειας χρηματιστηριακών συναλλαγών και των εισφορών των μελών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, η βελτίωση της κερδοφορίας των περισσότερων εισηγμένων εταιρειών και η αύξηση των μερισματικών τους αποδόσεων.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρούνται ορισμένες αδυναμίες στην ελληνική κεφαλαιαγορά οι οποίες χρήζουν αντιμετώπισης και λήψης μέτρων για βελτίωση. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς διαμορφώνεται σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ημερήσιες συναλλαγές παρουσιάζουν υψηλό δείκτη συγκέντρωσης σε μικρό αριθμό μετοχών ενώ καταγράφεται περιορισμένη διασπορά μετοχικής ιδιοκτησίας σε πολλές εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Η ελληνική κεφαλαιαγορά διαθέτει, πλέον, ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο λειτουργίας το οποίο διασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία και διαφάνεια της αγοράς. Ειδικότερα, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς έχει πλήρως εκσυγχρονιστεί καθώς έχει πραγματοποιηθεί σημαντική ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου και των υποδομών εποπτείας. Λήφθηκαν νέα μέτρα που προστάτευαν την αγορά έναντι συστημικών κινδύνων και φαινομένων κερδοσκοπικής συμπεριφοράς, ενώ παράλληλα έχει ήδη προσαρμοστεί – και προσαρμόζεται άμεσα σε νέα κοινοτικά νομοθετήματα – σε όλες τις σχετικές Ευρωπαϊκές Οδηγίες που συνεπάγεται το «Σχέδιο Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες» που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάιο του 1999 με στόχο τη δημιουργία ενιαίας και ολοκληρωμένης αγοράς κεφαλαίου εντός της Ένωσης. Το σύνολο των παραπάνω ρυθμίσεων αποτελεί ουσιαστική προσπάθεια υιοθέτησης αποτελεσματικού, ολοκληρωμένου και εναρμονισμένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου λειτουργίας της εγχώριας κεφαλαιαγοράς.

Ταυτόχρονα, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ασκεί την προληπτική και κατασταλτική της εποπτεία για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς με μεγαλύτερη ευχέρεια και αυτοτέλεια καθώς με τον Ν. 3152/2003 οι (επιμέρους) εποπτικές αρμοδιότητες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και του Χρηματιστηρίου Αθηνών έχουν μεταφερθεί πλήρως στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ούτως ώστε αυτή να λειτουργεί με βάση τις προδιαγραφές των ευρωπαϊκών προτύπων και πρακτικών. Επιπλέον με τον ίδιο νόμο, ολοκληρώθηκαν και εγκρίθηκαν οι κανονισμοί λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών, του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών και της Εταιρίας Εκκαθάρισης Συναλλαγών σε παράγωγα

⁶¹ Πηγή: ENERGY AND TRANSPORT IN FIGURES 2005, European Commission, Directorate General for Energy and Transport in Co-operation with EUROSTAT, Πίνακας 3.6.13.

προϊόντα, γεγονός που ενίσχυσε τον τρόπο λειτουργίας και εποπτείας των χρηματιστηριακών αγορών και των συστημάτων εκκαθάρισης.

Τέλος, όσον αφορά το μελλοντικό σχεδιασμό δράσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς από πλευράς των ελληνικών αρχών, βρίσκεται σε εξέλιξη σχετικός σχεδιασμός ο οποίος προβλέπει, τη δημιουργία και εισαγωγή στην αγορά νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και επενδυτικών εργαλείων (όπως π.χ. τα χρηματιστηριακά διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια), η δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για είσοδο και δραστηριοποίηση στην εγχώρια αγορά των ραγδαία αναπτυσσόμενων παγκοσμίως αντισταθμιστικών επενδυτικών κεφαλαίων (Hedge Funds), η επανεξέταση του φορολογικού πλαισίου των αμοιβαίων κεφαλαίων, η αναθεώρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση των εισηγμένων εταιρειών προκειμένου αυτό να εναρμονισθεί με τις αναθεωρημένες αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του Ο.Ο.Σ.Α. (2004), η διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών ούτως ώστε αυτό να συγκλίνει πλήρως με τα αντίστοιχα των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, η δημιουργία μικρής χρηματιστηριακής αγοράς με περιορισμένες προϋποθέσεις εισαγωγής εταιρειών σε αυτήν προκειμένου να προσελκύνονται μικρές εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και κερδοσκοπικά επενδυτικά κεφάλαια, κ.α.

1.5.3 Κοινωνική συνοχή και υγεία

• Εισοδηματικές ανισότητες και δαπάνες κοινωνικής προστασίας

Η διανομή του παραγόμενου εισοδήματος επηρεάζει άμεσα το εύρος των κοινωνικών ανισοτήτων και κατά συνέπεια την κοινωνική συνοχή.

Η τάση διεύρυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων στην Ελλάδα, όπως παρατηρείται και σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, εκφράζεται με τον δείκτη ανισοκατανομής του εισοδήματος (6,6 το 2003⁶²).

Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ανήλθαν στο 26% του ΑΕΠ το 2004 (26,3% του ΑΕΠ το 2003), πλησιάζοντας το μέσο ευρωπαϊκό όρο του 27,3%. Ο κίνδυνος φτώχειας, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία⁶³, εμφανίζει μια μικρή αλλά σταθερή πτωτική τάση. Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανερχόταν το 2004 σε 20% έναντι 20,7% το 2003⁶⁴, εμφανίζοντας μια μικρή μείωση.⁶⁵

Η ποσοστιαία διαφορά του κινδύνου φτώχειας μεταξύ ανδρών-γυναικών είναι 2,4 μονάδες. Το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας είναι σημαντικά υψηλότερο στις κατηγορίες των ανέργων (31,2%) και των συνταξιούχων (25,7%), ενώ είναι σημαντικά χαμηλότερο για τους απασχολούμενους (13,2%). Επίσης υψηλό κίνδυνο φτώχειας παρουσιάζουν τα μοναχικά νοικοκυριά ηλικιωμένων (37%), τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με αρχηγό γυναίκα (35,1%), οι πολύτεκνες οικογένειες (30,5%), καθώς και τα νοικοκυριά όπου τουλάχιστον ο ένας είναι άνω των 65 (29%). Χαρακτηριστική είναι η εμμονή της φτώχειας σε νοικοκυριά όπου δεν εργάζεται κανένας: ο κίνδυνος φτώχειας σε αυτή την περίπτωση φθάνει το 52%, όταν υπάρχουν εξαρτώμενα παιδιά.

Η σημασία της απασχόλησης διαφαίνεται επίσης από το γεγονός ότι το 68% των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας δεν εργάζονται. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί η ιδιαιτερότητα της χώρας μας, αναφορικά με την ιδιοκατοίκηση. Έτσι, λόγω των υψηλών ποσοστών ιδιοκατοίκησης, ο κίνδυνος φτώχειας περιορίζεται σε 17% όταν στο εισόδημα περιληφθεί η ιδιοκατοίκηση, τα ιδιοπαραγόμενα αγαθά και τα αγαθά και υπηρεσίες που παρέχονται δωρεάν στα νοικοκυριά από τρίτους.

Υπογραμμίζεται ότι η αυξημένη βαρύτητα της φτώχειας στην ύπαιθρο δεν συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της κάλυψης που παρέχουν η οικογένεια και τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο καθώς και η ιδιο-παραγωγή και κατανάλωση.

⁶² Ο δείκτης ανισοκατανομής του εισοδήματος μετράται με το λόγο του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς εκείνο που λαμβάνει το 20% με το χαμηλότερο εισόδημα.

⁶³ Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008.

⁶⁴ Eurostat, EU-SILC 2004.

⁶⁵ Σύμφωνα με πλέον πρόσφατη έρευνα της ΕΣΥΕ (Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, έτους 2005), το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανερχόταν το 2004 σε 19,6% έναντι 19,9% το 2003. Βλ. ΕΣΥΕ, Δελτίο Τύπου, 18.1.2007.

Ωστόσο, μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις αποτελεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας: ενώ οι δαπάνες για κοινωνικά επιδόματα και παροχές στην ΕΕ-15 μειώνουν τη φτώχεια κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες, στην Ελλάδα μια σχεδόν ισοδύναμη δαπάνη (ως ποσοστό του ΑΕΠ) μειώνει τη φτώχεια κατά 3 μόνο ποσοστιαίες μονάδες⁶⁶.

• Υγεία

Η υγεία του πληθυσμού μιας χώρας αποτελεί βασικό δείκτη ανθρωπίνης ανάπτυξης και ευημερίας αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της. Η βελτίωση των δεικτών υγείας και ευεξίας αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας και επεκτείνει την περίοδο οικονομικής παραγωγικότητας του ατόμου και συνεπώς την απασχολησιμότητά του. Στην Ελλάδα οι γενικοί δείκτες υγείας του πληθυσμού αν και σε καλό επίπεδο, δεν βελτιώνονται με το ρυθμό άλλων μεσογειακών χωρών, παρουσιάζοντας υστέρηση στην πρόληψη, την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας καθώς και στη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό.

Το σύστημα υγείας της χώρας διαθέτει σχετική επάρκεια υποδομών και εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού, αλλά χαρακτηρίζεται ως νοσοκομειοκεντρικό, με αδυναμίες στην ορθολογική κατανομή υποδομών, δομών και προσωπικού, καθώς και στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του. Στον τομέα της ψυχικής υγείας γίνονται βελτιώσεις, ιδιαίτερα στην κατεύθυνση της αποασυλοποίησης, με παραμένουσες αδυναμίες στην πρόληψη και την πρωτοβάθμια περίθαλψη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η συνολική δαπάνη για την υγεία παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξητική τάση. Το 2002 η **Ελλάδα δαπάνησε περισσότερο από το 9,5% του ΑΕΠ** της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Καταγράφονται υψηλά ποσοστά ιδιωτικής δαπάνης (47% της συνολικής δαπάνης υγείας), η οποία μάλιστα αποτελεί ένδειξη ανισότητας στην πρόσβαση και στην κατανάλωση υπηρεσιών υγείας.

Παρά, όμως, τις συνολικά υψηλές δαπάνες για την υγεία μεγάλης σημασίας στοιχείο είναι η **δυσανεμία των Ελλήνων** πολιτών από το σύστημα υγείας⁶⁷ και ειδικά σε ό,τι αφορά την περιφερειακή διάσταση των παρεχομένων υπηρεσιών. Οι ανισότητες στην υγεία σε περιφερειακό επίπεδο αποτυπώνονται και κατά τη μελέτη των διαπεριφερειακών ροών, απ' όπου προκύπτει ότι οι αυτοδύναμες υγειονομικά Περιφέρειες της χώρας είναι αυτές της Πρωτεύουσας, της Κεντρικής Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη), της Ηπείρου και οριακά της Κρήτης. Η Περιφέρεια της Ηπείρου έγινε αυτοδύναμη μετά την ίδρυση του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων στο οποίο καταφεύγουν για νοσηλεία και ασθενείς από τις γύρω περιοχές και χώρες.

Η χώρα χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη γεωγραφική πολυμορφία με πλήθος κατοικημένων νησιών αλλά και ορεινών δυσπρόσιτων περιοχών με ιδιαίτερες ανάγκες στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης. Παράλληλα, η ανάπτυξη ενός ιδιαίτερα έντονου τουριστικού ρεύματος δημιουργεί την ανάγκη μεταφοράς του «κέντρου βάρους» της παροχής υπηρεσιών από τη δευτεροβάθμια στην πρωτοβάθμια φροντίδα και από το αστικά κέντρα στην περιφέρεια.

Παρά τα βήματα που έχουν γίνει προς το **λειτουργικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό των μονάδων υγείας**, υπάρχουν ακόμα **σημαντικά προβλήματα**:

- ελλιπείς, κατακερματισμένες και ασυντόνιστες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- απαξιωμένα τμήματα της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των νοσηλευτικών μονάδων.
- έλλειμμα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των μονάδων υγείας.
- Μειωμένη διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης της πληροφορίας.
- έλλειψη Επιδημιολογικού Χάρτη με αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την νοσηρότητα.

⁶⁶ Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008.

⁶⁷ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, ΕΣΑΑ, 2005, σελ.74.

Το σύστημα σήμερα δεν διαθέτει ουσιαστικούς μηχανισμούς ελέγχου του κόστους, καθώς δεν έχει μηχανογραφηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό, απαιτεί μεγαλύτερο συντονισμό με το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για τον περιορισμό της προκλητής ζήτησης, ενώ η απουσία μηχανισμών τυποποίησης δεν υποστηρίζει την κοστολόγηση.

Τα περιθώρια εξοικονόμησης πόρων και **διασφάλισης της βιωσιμότητας του συστήματος** μπορούν να εντοπισθούν στον εξορθολογισμό, στη συνταγογράφηση και κατανάλωση φαρμάκων, στον καλύτερο έλεγχο διαχείρισης του συστήματος και χρήσης της ακριβής βιοϊατρικής τεχνολογίας, στη διαφάνεια των προμηθειών, στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας του σε ένα περιβάλλον ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, σε διοικητικό και θεσμικό εκσυγχρονισμό, στον περιορισμό της προκλητής ζήτησης.

• Κοινωνική ενσωμάτωση και κοινωνική προστασία

Στην εθνική πολιτική **μακροχρόνιας φροντίδας** επιχειρήθηκε μία σταδιακή μεταστροφή των παραδοσιακών προνοιακών υπηρεσιών κλειστού τύπου σε σύγχρονες, ανοικτού τύπου υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, καθώς και η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών με στόχευση σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού. Ωστόσο, παρατηρείται μειωμένη προσβασιμότητα, συγκέντρωση των φορέων παροχής φροντίδας στα αστικά κέντρα, ελλείψεις στις ημι-αστικές και αγροτικές περιοχές, ελλείψεις εξειδικευμένων φορέων καθώς και περιορισμένη λειτουργικότητα των προγραμμάτων πρόληψης και ανοικτής φροντίδας με βάση τις δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

Παράλληλα, εντοπίζονται **αδυναμίες ως προς τη λειτουργία του Δικτύου Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας**, τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών που παρέχονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς φροντίδας, την εξασφάλιση υπηρεσιών πληροφόρησης και ενημέρωσης, την ανάπτυξη Ειδικών Προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη ομάδων – στόχων (τσιγγάνοι, πρόσφυγες, άστεγοι) που μέχρι σήμερα δεν αντιμετωπίζονταν ενιαία από τις υπηρεσίες πρόνοιας, την εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης και αξιολόγησης των κοινωνικών υπηρεσιών, την απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού και τη συμπληρωματικότητα και συνέργια των δράσεων του δημόσιου, ιδιωτικού και εθελοντικού τομέα.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, προσανατολίζεται στη συγκρότηση ενός **Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, το οποίο βασίζεται στις αρχές της Λευκής Βίβλου για τη Διακυβέρνηση, με τον εκσυγχρονισμό των δομών δημοσίων και ιδιωτικών προνοιακών φορέων, το σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής παρέμβασης σε πλουραλιστική βάση, τη δημιουργία ευέλικτων δικτύων κοινωνικής φροντίδας, την αξιοποίηση ανθρώπινων και υλικών πόρων του ιδιωτικού τομέα, την επικέντρωση στις ιδιαίτερες ανάγκες των κοινωνικών ομάδων που βιώνουν ή απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο αντιμετωπίζουν προκλήσεις που αφορούν στη διεθνοποίηση των οικονομιών και στην αύξηση του παγκόσμιου ανταγωνισμού, στη δημοσιονομική πρόκληση, στις δημογραφικές αλλαγές και στις αλλαγές στον κόσμο της εργασίας. Οι προκλήσεις αυτές δημιουργούν μια σειρά από νέους κινδύνους που σχετίζονται με την επέκταση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται συνεχώς η ζήτηση των πολιτών για κοινωνικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και συνεπώς η ανάγκη για υψηλά επίπεδα κοινωνικής προστασίας⁶⁸.

Η Ελλάδα, πέρα των προκλήσεων αυτών αντιμετωπίζει επιπλέον:

- την ανάγκη διατήρησης της δημοσιονομικής σταθερότητας και της **μακροχρόνιας οικονομικής βιωσιμότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας,**
- τη **βελτίωση της ποιότητας** των υπηρεσιών και κατά συνέπεια τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας, καθώς και
- την **εξάλειψη των περιφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων.**

Η άσκηση πολιτικής στον τομέα της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες, που εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη παραοικονομίας καθώς και υψηλών ποσοστών αυταπασχόλησης που δυσκολεύουν τον εντοπισμό των φτωχών που

⁶⁸ Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

χρήζουν βοήθειας καθώς και της εκτεταμένης γυναικείας απλήρωτης εργασίας. Παράλληλα, διαπιστώνονται οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας, καθώς και τάσεις αποθάρρυνσης της απασχόλησης ατόμων από τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Οι δημογραφικές αλλαγές θέτουν νέες προκλήσεις για τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας. Το ποσοστό δημογραφικής εξάρτησης των ηλικιωμένων (old age dependency ratio) αναμένεται να αυξηθεί στην Ελλάδα από 26% το 2003 σε 60% το 2050, ενώ ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας αναμένεται να μειωθεί στο 56,41%, με συνέπεια την **επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος και του συστήματος υγείας και την ένταση των πιέσεων αναφορικά με τη βιωσιμότητά του.** Παράλληλα, η αύξηση του γηράσκοντος πληθυσμού δημιουργεί **νέα ζήτηση για παροχή μακροχρόνιας φροντίδας** και αυξάνει το κόστος της.

Σε πολλές χώρες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, οι χαμηλοί ή αρνητικοί ρυθμοί της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού αλλά και η γήρανση αντισταθμίζονται με τη μετανάστευση. Γι' αυτό και η αποτελεσματικότερη **εργασιακή και κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών** αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και καιρία κοινωνικοοικονομικά ζητήματα. Τα τελευταία χρόνια, η εισροή στην Ελλάδα μεγάλου αριθμού μεταναστών οδήγησε σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό (6,9% με στοιχεία της απογραφής 2001).

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, ήδη από την ανάλυση της **Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008** προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η προώθηση στην απασχόληση αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για τον περιορισμό του κινδύνου του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ η εργασία και των δύο γονέων αποτελεί την καλύτερη ασπίδα απέναντι στον κίνδυνο της παιδικής φτώχειας. Γι' αυτό **θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στις δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση των ομάδων του πληθυσμού με επισφαλή θέση στην απασχόληση.** Οι προσπάθειες για την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης, μέσω των δράσεων για τη στήριξη της οικογένειας και των γυναικών, της εναρμόνισης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, της βελτίωσης της στόχευσης των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης και κατάρτισης προς τις ευάλωτες ομάδες, θα συνεισφέρει αποφασιστικά στους στόχους της Λισσαβώνας, όσο και στη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς εισοδηματικού επιπέδου για τα άτομα σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης θα αυξήσει τις εισροές προς το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, θα διασφαλίσει μακροπρόθεσμα υψηλότερες συντάξεις λόγω της μεγαλύτερης συμμετοχής στην αγορά εργασίας ατόμων που σήμερα δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό και συνεπώς θα συμβάλει στη μείωση του κινδύνου φτώχειας για την τρίτη ηλικία και για τις γυναίκες.
- Η **βελτίωση των δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης, με την καλύτερη στόχευση προς τις ευάλωτες ομάδες και σε συμφωνία με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας** θα διευκολύνει αποφασιστικά την πρόσβαση αυτών των ομάδων στην απασχόληση και την κοινωνική τους ενσωμάτωση.
- Η διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου διαβίωσης για τις ομάδες σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να συμπληρώνεται από πολιτικές για την ενίσχυση του εισοδήματος αλλά και **διευκόλυνσης της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες.**
- Οι δράσεις για την **κοινωνική και εργασιακή ένταξη των Ατόμων με Αναπηρία και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών** θα συνεισφέρουν αποφασιστικά τόσο στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής όσο και στην επίτευξη των στόχων της οικονομικής μεγέθυνσης και της απασχόλησης.
- Ο **εκσυγχρονισμός του ασφαλιστικού συστήματος** αποτελεί αποφασιστικής σημασίας δράση, τόσο για τη βιωσιμότητα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας και τη διασφάλιση της επάρκειας της κάλυψης που προσφέρει μακροπρόθεσμα, όσο και για τη μακροχρόνια δημοσιονομική σταθερότητα.
- Η επέκταση της κάλυψης του συστήματος κοινωνικής προστασίας και η ενίσχυση της ποιότητάς του θα επιτευχθεί και μέσω δράσεων **εκσυγχρονισμού των συστημάτων και εξορθολογισμού των δαπανών** (όπως η εισαγωγή ενιαίου πληροφοριακού συστήματος για το ΕΣΥ, η εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων διαχείρισης στον τομέα της υγείας, η εφαρμογή προτύπων ποιότητας, η καταπολέμηση του κατακερματισμού στο ασφαλιστικό σύστημα, η μηχανοργάνωση των ταμείων κλπ).

- Οι δράσεις διασφάλισης ενός αξιοπρεπούς κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου διαβίωσης για όλους συμπληρώνονται με την επέκταση των κοινωνικών υπηρεσιών. Η **επέκταση των δομών κοινωνικής φροντίδας, η προσπάθεια για υγειονομική κάλυψη των πιο ευπαθών ομάδων και δράσεις για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε μια σειρά από κοινωνικά αγαθά** δρουν συμπληρωματικά ως προς τον παραπάνω στόχο. Σε όλους τους τομείς της κοινωνικής προστασίας καταβάλλεται προσπάθεια για ένα ποιοτικό άλμα, με δράσεις εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων δομών, τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των επιμέρους συστημάτων, και τη διοικητική τους αναδιάρθρωση. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος κοινωνικής προστασίας και στην ανάγκη συντονισμού των εμπλεκόμενων φορέων, στη διαμόρφωση μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης των υλοποιούμενων δράσεων, στην αποκέντρωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και στη διεύρυνση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και των ενδιαφερομένων μερών στις διαδικασίες.

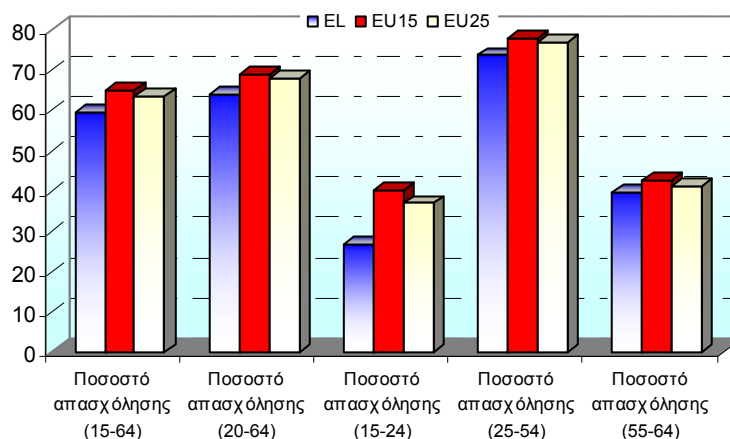
Οι παραπάνω στρατηγικές κατευθύνσεις που θα πρέπει να διατρέχουν το σύνολο της προσπάθειας για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας συναρθρώνονται με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί τόσο από την αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβώνας όσο και από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008.

1.5.4 Αγορά εργασίας -Απασχόληση – Κατάρτιση

1.5.4.1 Πρόσφατες εξελίξεις στην Απασχόληση

Το ποσοστό απασχόλησης κατά την περίοδο (1994-2005) αυξήθηκε στην Ελλάδα από 54,2% σε 60,1%, **υπολειπόμενο συστηματικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου**, ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε από 59,8% σε 65,2% και παραμένει σημαντικά κάτω από το στόχο του 70% της συνολικής απασχόλησης για το 2010 που τίθεται στο πλαίσιο της ΣτΛ. Παράλληλα διαπιστώνεται ότι η παραγωγή νέων θέσεων εργασίας στη χώρα μας είναι χαμηλή σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της ΕΕ-25. Το ποσοστό **μερικής απασχόλησης** παραμένει ακόμη ιδιαίτερα **χαμηλό και για το έτος 2005**, ανήλθε σε 4,8% έναντι 18,5% στην ΕΕ-25 για την ίδια περίοδο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 21 -Ποσοστό απασχόλησης ανά ηλικιακή ομάδα



Πηγή: Eurostat, 2005

Η σημαντική απόκλιση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο οφείλεται κυρίως στο **χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών**. Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών παρουσιάζουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια και από 41,7%

το 2001 διαμορφώνονται στο 45,2% το 2004, υπολειπόμενα όμως κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου 55,7% (ΕΕ25).⁶⁹

Πιο αναλυτικά:

A. Τάσεις στην απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Από την ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης στους ευρείς τομείς οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα μας κατά το χρονικό διάστημα 1999- 2003, προκύπτει ότι:

- Ο τομέας των υπηρεσιών απασχολεί την πλειονότητα του συνόλου των εργαζομένων. Ο τομέας της Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας προσφέρει εργασία στο ένα τέταρτο περίπου των εργαζομένων της Ελλάδας. Τέλος, ο Αγροτικός τομέας απασχολεί ένα σημαντικό μερίδιο των εργαζομένων στην Ελλάδα 16% το 2003.
- **Διαχρονικά, μειώνεται η απασχόληση στην Βιομηχανία – Βιοτεχνία και τον Αγροτικό τομέα**, ενώ αντίθετα αυξάνεται στον τομέα των υπηρεσιών. Στην Ελλάδα οι μεταβολές αυτές είναι περισσότερο έντονες και φαίνεται να συμβάλουν προς την κατεύθυνση του Ευρωπαϊκού μοντέλου ζήτησης εργασίας το οποίο κυριαρχείται από επαγγελματικές ειδικότητες του τομέα των υπηρεσιών και την περιορισμένη ζήτηση για ειδικότητες του αγροτικού τομέα.
- Η κατά φύλο κατανομή της απασχόλησης στους ευρείς τομείς οικονομικής δραστηριότητας δείχνει ότι οι **γυναίκες υπερτερούν στις Υπηρεσίες και τον Αγροτικό τομέα, ενώ οι άνδρες υπερτερούν στον τομέα της Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας**.
- Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των Υπηρεσιών κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες, η οποία προέρχεται κυρίως από την αύξηση των απασχολούμενων γυναικών κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες ενώ θετικές τάσεις παρουσιάζει η απασχόληση των ανδρών στο συγκεκριμένο τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Εξετάζοντας αναλυτικότερα τις απώλειες και τα κέρδη σε θέσεις εργασίας των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι οι απώλειες σε θέσεις εργασίας για το σύνολο των κλάδων ανήλθαν σε 186.000 θέσεις. Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 ανήλθαν σε 527.500 θέσεις. Το καθαρό αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι η αύξηση της απασχόλησης κατά 341.500 νέες θέσεις εργασίας.

Στο μέτρο που οι τάσεις δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στους ευρείς τομείς, ή τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας δεν μεταβληθούν δραματικά κατά τα επόμενα χρόνια, τότε εκτιμάται ότι η συρρίκνωση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα θα συνεχιστεί. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αποχώρηση των ηλικιωμένων αγροτών από το εργατικό δυναμικό θα σημαίνει και απώλεια θέσεων εργασίας λόγω της μη αναπλήρωσης τους από νεαρής ηλικίας εργαζόμενους για τους οποίους σπανίως ο αγροτικός τομέας αποτελεί χώρο επαγγελματικής αποκατάστασης. Παρομοίως, η διαπιστούμενη τάση απώλειας θέσεων εργασίας για τις γυναίκες στην Βιομηχανία – Βιοτεχνία δεν φαίνεται να αντιστρέφεται λόγω της συνεχιζόμενης συρρίκνωσης του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας.

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας η πλειονότητα των κλάδων παρουσιάζει δυνατότητες «παραγωγής» νέων θέσεων εργασίας με κυρίαρχους τους κλάδους της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, εμπορίου, αλλά και των κλάδων που συνδέονται άμεσα με το δημόσιο όπως είναι η Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση, και Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα. Από την άλλη μεριά, οι κλάδοι που συνδέονται με τον πρωτογενή τομέα, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φαίνεται να συρρικνώνονται σε όρους απασχόλησης με αποτέλεσμα να χάνουν θέσεις εργασίας διαχρονικά.

Από τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ⁷⁰ για το 2005 προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας αποτελούν πλέον μόλις το 13% του συνόλου, ενώ η Βιομηχανία- Βιοτεχνία διατηρεί σε γενικές γραμμές σταθερό το μερίδιό της στη συνολική απασχόληση (23%). Ο τομέας των Υπηρεσιών αύξησε εντυπωσιακά το μερίδιό του στη συνολική απασχόληση (65 % του συνόλου). Εξετάζοντας τις μεταβολές της απασχόλησης

⁶⁹ Eurostat.

⁷⁰ ΕΣΥΕ, 2005

κατά θέση στο επάγγελμα προκύπτει ότι κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα έχουν σημειωθεί σημαντικές μεταβολές στη θέση στο επάγγελμα των απασχολούμενων με προεξάρχουσα την **αύξηση του αριθμού των μισθωτών και τη σημαντική μείωση του αριθμού των απασχολούμενων υπό το καθεστώς του βοηθού.**

ΠΙΝΑΚΑΣ 31 - Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα 1999-2005 (σε χιλιάδες άτομα)

Θέση στο επάγγελμα	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	+/- 2005/1999*
Αυτοαπ/μενος με προσωπικό	305,8	326,7	336,3	315,0	310,2	346,8	352,2	46,4
Αυτοαπ/μενος χωρίς προσωπικό	991,6	998,4	954,3	996,5	1.018,5	962,5	967,5	-24,4
Μισθωτός	2.337,4	2.378,7	2.466,3	2.545,3	2.616,0	2.746,2	2.784,8	447,4
Βοηθός	405,6	394,1	346,3	333,3	341,9	274,9	277,5	-128,1
Σύνολο	4.040,4	4.097,9	4.103,2	4.190,2	4.286,6	4.330,5	4.381,9	341,5

* Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

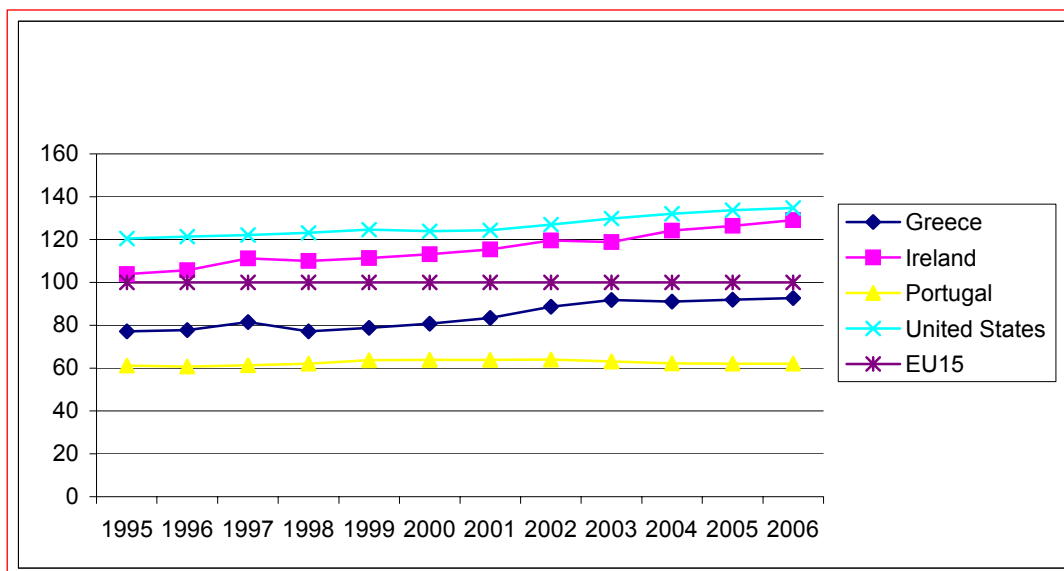
B. Εξελίξεις στην παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της ευημερίας μακροπρόθεσμα. Η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία η χώρα χρησιμοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό της, το κεφάλαιο και τους φυσικούς της πόρους.

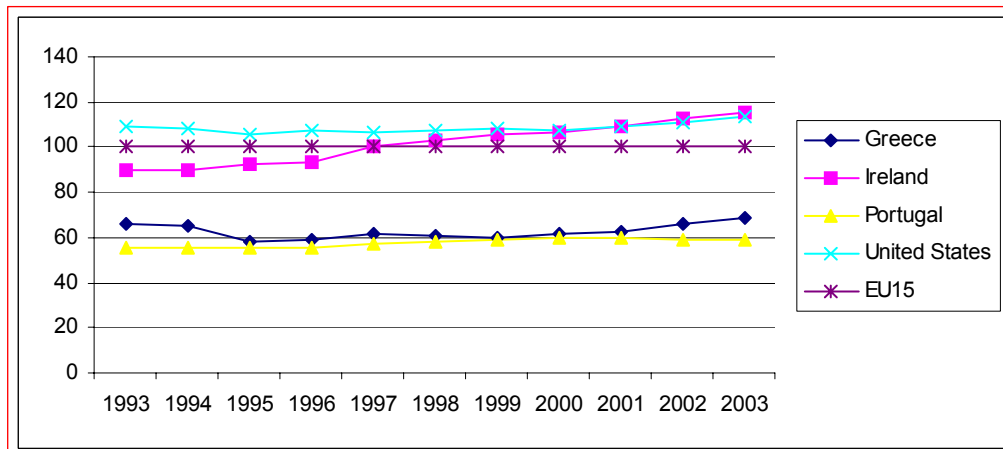
Το επίπεδο της παραγωγικότητας της εργασίας μετράται με δύο τρόπους: παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά απασχολούμενο, και παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά σύνολο εργατωρών έτους.

Η παραγωγικότητα της εργασίας, βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ότι στην ΕΕ15 και αποτελεί, μαζί με το συγκριτικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, τη βασική αιτία υστέρησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Σύμφωνα με την πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, ως πιθανές αιτίες αναφέρονται τα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), την έλλειψη ανταγωνισμού, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την υστέρηση στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

Πάντως, η παραγωγικότητα, **εκφρασμένη ως ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά απασχολούμενο σε σχέση με ΕΕ-15=100, παρουσιάζει εντυπωσιακή βελτίωση** στη χώρα. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η τιμή του σχετικού δείκτη αυξήθηκε και αναμένεται να φτάσει το 99,7 το 2007.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 22 - Παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο (ΑΕΠ σε ΜΑΔ), πηγή: Eurostat

Στην κατάταξη των χωρών της ΕΕ με βάση τον δείκτη **παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας** (ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά ώρα εργασίας σε σχέση με ΕΕ-15=100), η τιμή του δείκτη για την Ελλάδα **παραμένει χαμηλή** σε σχέση με τον Κοινοτικό μέσο όρο (74,5 το 2003). Η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6, είναι η δεύτερη πιο χαμηλή στην ΕΕ-15⁷¹.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 23 - Ωριαία παραγωγικότητα εργασίας

Γ. Μεταβολές στα χαρακτηριστικά των απασχολουμένων, 1999-2004.

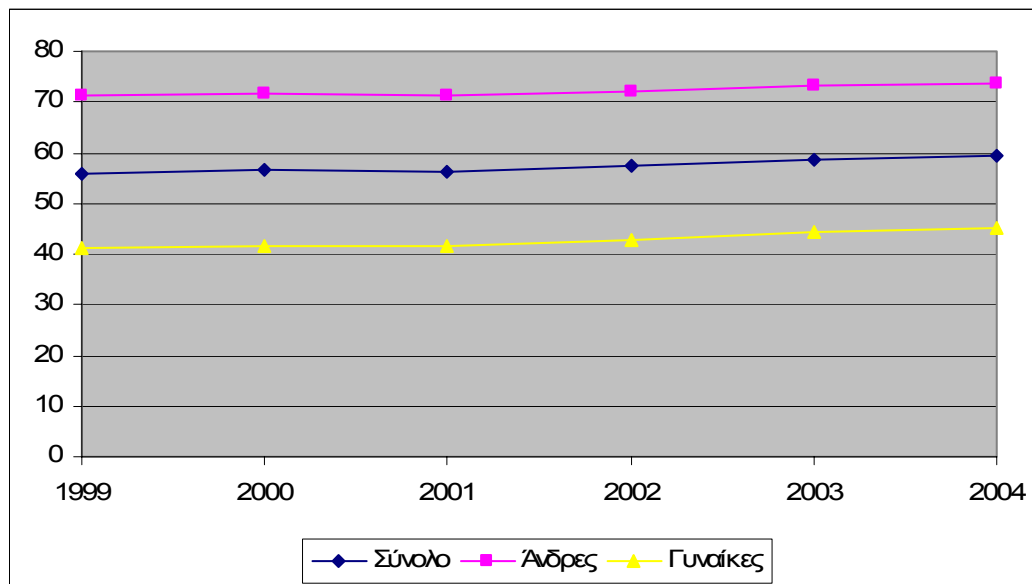
Από τα στοιχεία που εμφανίζονται στους παρακάτω πίνακες για τη διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά φύλο προκύπτει ότι:

Κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα αυξήθηκε το σχετικό μέγεθος της απασχόλησης των δύο φύλων κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών

⁷¹ Πρέπει να σημειωθεί ότι η ωριαία παραγωγικότητα απέχει από τη μέση της ΕΕ, λόγω του σχετικά υψηλότερου επιπέδου της μερικής απασχόλησης στις άλλες χώρες της ΕΕ.

υπερτερεί έναντι των ανδρών (4,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι 2,6 μονάδες για τους άνδρες).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 24 -Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 15-64 ετών κατά φύλο, 1999-2004



Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε αύξηση των θέσεων εργασίας, οι οποίες κυρίως καλύφθηκαν από γυναίκες.

Εξετάζοντας τη διαχρονική εξέλιξη της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες συνάγεται ότι στην Ελλάδα η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες βαίνει διαχρονικά μειούμενη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 32 -Χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 15-64 ετών, 1999-2004

Χώρα	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004/1999
Ελλάδα	30,1	29,8	29,9	29,3	29,1	28,5	-1,6

Πηγή: EC, 2005, Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 48.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα οι γυναίκες που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας είναι αναλογικά περισσότερες από τους άνδρες με αποτέλεσμα να αυξάνονται ταχύτερα τα ποσοστά απασχόλησής τους. Παρόλα αυτά, η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες εξακολουθεί να είναι σημαντική και αυτό σημαίνει ότι η προσέλκυση περισσότερων γυναικών στην απασχόληση θα πρέπει να αποτελεί συνεχή στόχο των πολιτικών της αγοράς εργασίας με στόχο τη μείωση της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες.

Πάντως, η μικρή και αργά αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στην απασχόληση αφενός σημαίνει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης της γυναικείας απασχόλησης στη χώρα μας αφετέρου υπονοεί ότι για να αυξηθεί η γυναικεία απασχόληση επιβάλλεται η λήψη ολοκληρωμένων ενεργητικών μέτρων για την άρση των εμποδίων, προκαταλήψεων, διακρίσεων και αλλαγής ατομικών συμπεριφορών έτσι ώστε οι γυναίκες να μπορέσουν να προωθηθούν στην απασχόληση. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα ποσοστά απασχόλησης των ανδρών βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις είναι υψηλότερα των αντιστοίχων ποσοστών απασχόλησης των ανδρών στην

ΕΕ 25, με αποτέλεσμα τα περιθώρια αύξησής τους να είναι πολύ μικρά. Σε αυτό το πλαίσιο, η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών είναι η δέουσα λύση για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Δ. Απασχόληση των ηλικιωμένων

Η απασχόληση των ηλικιωμένων (55-64 ετών) παραμένει σχεδόν σταθερή τα τελευταία χρόνια και βρίσκεται στο 39,4% για το 2004, λίγο χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (41% ΕΕ-25). Αντίστοιχα, η μέση ηλικία εξόδου από την εργασία διαμορφώνεται στα 59,5 χρόνια έναντι των 60,7 της ΕΕ-25 το 2004. Υπογραμμίζεται ότι **η απασχόληση των ατόμων 55-64 ετών απέχει πλέον των 10 ποσοστιαίων μονάδων από το στόχο του 50% για το 2010 (ΣΤΛ).**

Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα προκύπτει ότι το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων ανδρών είναι υψηλότερα από το αντίστοιχο των γυναικών και ότι η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των ανδρών ήταν 0,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών μειώθηκε κατά -0,4 ποσοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33 - Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 55-64 ετών κατά φύλο, 1999-2004

Χώρα	Κατηγορία	1999	2000	2001	2002	2003	2004	+/- 2004/ 1999
Ελλάδα	Σύνολο	39,3	39,0	38,2	39,2	41,3	39,4	0,1
	Άνδρες	55,7	55,2	55,3	55,9	58,7	56,4	0,7
	Γυναίκες	24,4	24,3	22,9	24,0	25,5	24,0	-0,4
	Χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 55-64 ετών	31,3	30,9	31,3	31,9	33,2	32,4	1,1

Πηγή: EC 2005, Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 11.

Από τα ως άνω προκύπτει και η διεύρυνση του χάσματος απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών έναντι των ανδρών στη χώρα μας.

Ανεξαρτήτως των λόγων που οδηγούν τις ηλικιωμένες γυναίκες εκτός της απασχόλησης (π.χ. ανεργία, πρόωρη συνταξιοδότηση, διάσταση ανάμεσα στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κλπ.) το συμπέρασμα είναι ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες στη χώρα μας δεν ωφελήθηκαν από την αύξηση της απασχόλησης ή αλλιώς οι δημιουργηθείσες νέες θέσεις εργασίας κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα δεν φαίνεται να προσέλκυσαν αυτή την κατηγορία των εργαζομένων.

Ε. Πρόσβαση στην εργασία για τους νέους

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, το 2005, το ποσοστό απασχόλησης των νέων 15-24 ετών διαμορφώθηκε στο 25%, υπολειπόμενο κατά 12, περίπου, ποσοστιαίες μονάδες του μέσου όρου της ΕΕ-25 (36,8%).

Το ποσοστό ανεργίας των νέων 15-24 ετών ήταν, το 2005 25,5% παρουσιάζοντας μείωση κατά σχεδόν μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2004 (26,9%) αλλά υπολείπονται σημαντικά έναντι του αντίστοιχου ποσοστού της ΕΕ-25 (18,7%)⁷²

Η δυσκολία εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας αντικατοπτρίζει τόσο τη δυσαρμονία του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της οικονομίας, όσο και την αδυναμία της οικονομίας να δημιουργήσει επαρκείς θέσεις εργασίας.

⁷² Eurostat

Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, όπου παρουσιάζονται οι εξελίξεις στα ποσοστά απασχόλησης των νέων ανδρών και νέων γυναικών για το χρονικό διάστημα 1999-2004, προκύπτει ότι υπάρχει μια ελαφρά τάση μείωσης της απασχόλησης των νέων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 34 - Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 15-24 ετών κατά φύλο, 1999-2004

Χώρα	Κατηγορία	1999	2000	2001	2002	2003	2004	+/- 2004/1999
Ελλάδα	Σύνολο	27,2	27,6	26,2	26,5	25,3	26,8	-0,4
	Άνδρες	32,4	32,7	30,7	31,5	30,9	32,3	-0,1
	Γυναίκες	21,9	22,4	21,7	21,4	19,8	21,3	-0,6

Πηγή: EC 2005, Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 65.

Η τάση καθυστέρησης ένταξης στην απασχόληση ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα της επιλογής των νεαρών ατόμων για επιμήκυνση των σπουδών τους αλλά σίγουρα οφείλεται και στο ότι οι νέοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ανεύρεσης πρώτης εργασίας με αποτέλεσμα να εντάσσονται στους ανέργους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι νέοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα εμπόδια στην προσπάθειά τους για να βρουν εργασία και **τα εμπόδια αυτά συνήθως συνδέονται με την διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα προσόντα και δεξιότητες που διαθέτουν οι νέοι και τις ζητούμενες ειδικότητες από την παραγωγή.** Η σύζευξη προσφοράς και ζήτησης ειδικοτήτων δεν μπορεί παρά να είναι μία μακροχρόνια και συνεχής συνεργασία ανάμεσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και τα συστήματα κατάρτισης επανακατάρτισης και τον παραγωγικό μηχανισμό έτσι ώστε να προσαρμόζονται τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι υποψήφιοι εργαζόμενοι στις εκάστοτε συνθήκες.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που θεωρείται ως εμπόδιο στην είσοδο των νέων στην εργασία είναι **η εκτεταμένη αδήλωτη εργασία** που λειτουργεί ως τροχοπέδη για την είσοδο των νέων στην απασχόληση με την έννοια ότι οι εργοδότες προτιμούν το «φτηνό» εργατικό δυναμικό έναντι της κανονικής πρόσληψης των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας.

1.5.4.2 Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία

Η ανεργία αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των οικονομιών της ΕΕ. Για την Ελλάδα, η ανεργία εξακολουθεί να παραμένει υψηλή, ξεπερνώντας ήδη από το 1998 το μέσο όρο της ΕΕ 15. Συγκεκριμένα, **το ποσοστό ανεργίας**, με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, διαμορφώθηκε για το έτος 2005 στα επίπεδα του 9,9%, παρουσιάζοντας μείωση 0,6 ποσοστιαίας μονάδας σε σχέση με το 2004 (10,5%) αλλά **πάντοτε άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου** (8,7% ΕΕ 25).

ΠΙΝΑΚΑΣ 35 - Βασικοί δείκτες ανεργίας Ελλάδας, ΕΕ-15 και ΕΕ-25

Βασικοί Δείκτες Απασχόλησης	Διαχρονικοί Δείκτες Ελλάδας						Συγκριτικοί Δείκτες 2004		
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ15	ΕΕ25
Ποσοστό ανεργίας	12,0	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	10,5	8,1	9,0
Άνδρες	7,9	7,5	7,3	6,8	6,2	6,6	6,6	7,1	8,1
Γυναίκες	18,1	17,2	16,2	15,6	15,0	16,2	16,2	9,3	10,2
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας									
Άνδρες	6,5	6,2	5,5	5,3	5,3	5,6	5,6	3,4	4,1
Γυναίκες	3,8	3,6	3,3	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,6

Βασικοί Δείκτες Απασχόλησης	Διαχρονικοί Δείκτες Ελλάδας						Συγκριτικοί Δείκτες 2004		
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ15	ΕΕ25
Γυναίκες	10,7	10,2	9,1	8,6	8,9	9,4	9,4	4,0	4,7
Ποσοστό ανεργίας των νέων (15-24)	12,6	11,4	10,3	9,7	9,3	9,9	9,9	7,6	8,3
Άνδρες	9,7	9,0	8,5	7,8	7,2	7,6	7,6	8,0	8,8
Γυναίκες	15,6	13,8	12,1	11,7	11,4	12,1	12,1	7,3	7,8
Ποσοστιαίο χάσμα ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών	10,2	9,7	8,9	8,8	8,8	9,6	9,6	2,2	2,1

Πηγή: Eurostat, Compendium 2005

Πολύ υψηλή θέση καταλαμβάνει η Ελλάδα και στους μακροχρόνια ανέργους. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά την τελευταία πενταετία, ενώ οι περισσότερες χώρες περιόρισαν τους μακροχρόνια ανέργους, η Ελλάδα παρουσίασε αυξητική τάση, ύστερα από διετία στασιμότητας, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλότερα επίπεδα από το 2000 (6,2%). Έτσι, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στον συνολικό ενεργό πληθυσμό ανερχόταν το έτος 2004 στο 5,6%, κατά 70% ανώτερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (3,3% ΕΕ 15).

Εξετάζοντας την κατά φύλο κατανομή της ανεργίας φαίνεται ότι αυτή **πλήττει αναλογικά περισσότερο τις γυναίκες** από ότι τους άνδρες. Πιο αναλυτικά, στη χώρα μας οι γυναίκες παρουσιάζουν μονίμως υπερδιπλάσια ποσοστά ανεργίας από ότι οι άνδρες. Διαχρονικά όμως, η μείωση της ανεργίας των γυναικών είναι εντονότερη σε σύγκριση με το ρυθμό μείωσης της ανεργίας των ανδρών με αποτέλεσμα την τάση μείωσης του χάσματος ανεργίας ανάμεσα στα δύο φύλα. Τα ποσοστά ανεργίας των γυναικών αν και μειώθηκαν την περίοδο 2004-2005 από 16,8% σε 14,9%, εμφανίζονται κατά πολύ υψηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου 9,8% (ΕΕ-25). Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το παραπάνω ποσοστό είναι υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των αντρών (6,1% για το 2005 έναντι 7,3% για το 2005)⁷³.

1.5.4.3 Ειδικές ομάδες πληθυσμού

Τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα άλλων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα που αφορούν στην πρόσβαση τόσο σε υποδομές όσο και σε αγαθά και υπηρεσίες λόγω των ιδιαιτεροτήτων που τα χαρακτηρίζουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Έκθεσης για τις *Στρατηγικές για την Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Ένταξη 2006-2008*, τα άτομα με αναπηρία βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας σε ποσοστά κατά πολύ υψηλότερα από αυτά του γενικού πληθυσμού της χώρας, καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό θέσεις εργασίας χαμηλών δεξιοτήτων και αμοιβών, ενώ το μέσο οικογενειακό εισόδημα των νοικοκυριών με μέλος Άτομο με Αναπηρία είναι αρκετά χαμηλότερο του γενικού μέσου όρου. Σύμφωνα με σχετική έρευνα της ΕΣΥΕ (2003), **το 84% των Ατόμων με Αναπηρία βρίσκεται εκτός εργατικού δυναμικού**. Επιπλέον, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα καθιστούν πολλές φορές, τόσο τα άτομα με αναπηρία όσο και άτομα άλλων κοινωνικά μειονεκτουσών ομάδων, θύματα διακρίσεων και ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με αναπηρία (8,9%) είναι μικρότερο του αντίστοιχου για το σύνολο του πληθυσμού της χώρας (9,6%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, **οι διαβιούντες στην Ελλάδα με μη Ελληνική εθνικότητα** ανέρχονταν σε περίπου 800 χιλιάδες άτομα, τα οποία **αντιστοιχούσαν στο 7,3 % του συνολικού πληθυσμού**. Με βάση τα στοιχεία από τις Έρευνες Εργατικού Δυναμικού τα άτομα με εθνικότητα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στη χώρα μας παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από τα άτομα με εθνικότητα ΕΕ, ενώ αντίθετα τα ποσοστά ανεργίας τους είναι μικρότερα. Αναφορικά με τις μεταβολές της

⁷³ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Γ.Γ. Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, Μάρτιος 2006.

απασχόλησης στην Ελλάδα, κατά την τελευταία 5ετία, περίπου οι μισές νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν οφείλονται στην απασχόληση αλλοδαπών. Την ίδια περίοδο η απασχόληση ατόμων ελληνικής υπηκοότητας αυξήθηκε κατά 3,8% ενώ των αλλοδαπών διπλασιάστηκε.

1.5.4.4 Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης

Η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Συγκεκριμένα, το 2003 στη χώρα μας δαπανήθηκε το 0,11% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων ενεργητικής απασχόλησης, ποσοστό πολύ μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (0,70% ΕΕ15).

Θετικό είναι το γεγονός ότι στο χώρο των ενεργητικών πολιτικών **ολοκληρώνεται το δίκτυο Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης** (119 Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης και Τοπικές Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ), στελεχωμένων με εκπαιδευμένους Εργασιακούς Συμβούλους, εξοπλισμένων με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και δικτυωμένων με ένα εξειδικευμένο πληροφοριακό σύστημα. Διευρύνθηκε επίσης το εύρος και βελτιώθηκε η στόχευση σε ότι αφορά τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ενώ προωθήθηκε και η καταγραφή των τάσεων και αναγκών της αγοράς εργασίας. Τέλος, ελήφθησαν μέτρα υπέρ της ισότητας των δύο φύλων και αντιμετώπισης των διακρίσεων στην αγορά εργασίας.

1.5.4.5 Δια βίου μάθηση

Η διεθνοποίηση των αγορών και των νέων τεχνολογιών καθιστούν αναγκαία τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Στην Ελλάδα η δια βίου μάθηση **δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη**. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα μοιράζεται την τελευταία θέση με την Πορτογαλία μεταξύ των ΕΕ 25 ως προς τη συμμετοχή των πολιτών ηλικίας 25-64 ετών σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης (2% το 2004 έναντι 9,9% της ΕΕ-25), αντανakλώντας την ύπαρξη περιορισμένων ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων καθώς και την ασύμμετρη κατανομή αντίστοιχων ευκαιριών για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Παρά το γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό είναι οριακά βελτιωμένο έναντι των προηγούμενων ετών (2000-2002), η Ελλάδα απέχει ακόμη σημαντικά από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ.

Κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού δεν υπήρξε συνολική στρατηγική παρά μεμονωμένες δράσεις οι οποίες στηρίχθηκαν κυρίως στις δυνατότητες χρηματοδότησης μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΛΑΕΚ. Οι αδυναμίες στο πεδίο αυτό οφείλονταν κατά κύριο λόγο στην έλλειψη συστηματικής αποτύπωσης των χαρακτηριστικών της ζήτησης εργασίας και συνακόλουθα στην αδυναμία αναγνώρισης των αναγκών κατάρτισης.

Καταγράφηκαν, ωστόσο, θετικές ενέργειες, όπως:

- Η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΣΕΕΚΑ) με την Απασχόληση καθώς και η καθιέρωση θεσμικού πλαισίου για τη Δια Βίου Μάθηση (Ν.3369/2005), με στόχο τη συστηματοποίηση της παροχής υπηρεσιών δια βίου μάθησης στο σύνολο του φάσματος των εμπλεκόμενων φορέων.
- Ο σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών πιστοποίησης δομών, εκπαιδευτών, συστημάτων συνεχούς ελέγχου, παρακολούθησης πιστοποιημένων φορέων, προγραμμάτων δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης και διαδικασιών πιστοποίησης γνώσεων - δεξιοτήτων - ικανοτήτων (μέσω του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης).
- Αναπτύχθηκε από το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε (θυγατρική εταιρεία του ΟΑΕΔ) σύστημα Διάγνωσης των Αναγκών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, το οποίο στηρίζεται στην πλήρη ανάλυση στοιχείων για την προσφορά, αλλά και για τη ζήτηση εργασίας και πρόσφατα την αποτίμηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, με τη ποσοτικοποίηση δεικτών για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητάς τους σε τοπικό επίπεδο.

Χαρακτηριστική ήταν, όμως, αφενός η έλλειψη συντονισμού των φορέων εκπαίδευσης και κατάρτισης και η καταγραφή αλληλοεπικάλυψης των δράσεων και ενεργειών τους, αφετέρου η καθυστέρηση που διαπιστώθηκε τόσο ως προς την ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου της πιστοποίησης των δομών συνεχιζόμενης με την πιστοποίηση προγραμμάτων,

εκπαιδευτών, γνώσεων και δεξιοτήτων, όσο και ως προς την ενεργοποίηση του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Κατάρτισης με την Απασχόληση.

1.5.4.6 Επιχειρηματικότητα και απασχόληση

Κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005, ο αριθμός των επιχειρηματιών (αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό) παρουσίασε αύξηση της τάξης των 22 χιλιάδων ατόμων ή 1,7 %. Η αύξηση αυτή προήλθε αποκλειστικά από τη διεύρυνση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό κατά 46,4 χιλιάδες άτομα, δεδομένου ότι η κατηγορία των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό συρρικνώθηκε κατά 24.000 άτομα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 36 -Απασχολούμενοι (15 ετών και άνω) κατά θέση στο επάγγελμα 1999-2005 (χιλιάδες άτομα)

	Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό	Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό	Σύνολο αυτοαπασχολούμενων	Σύνολο απασχολούμενων	% αυτοαπασχολούμενοι στο σύνολο των απασχολούμενων
1999	305,8	991,6	1.297,4	4.040,4	32,1
2000	326,7	998,4	1.325,1	4.097,9	32,3
2001	336,3	954,3	1.290,6	4.103,2	31,2
2002	315,0	996,5	1.311,5	4.190,2	31,3
2003	310,2	1.018,5	1.328,7	4.286,6	31,0
2004	346,8	962,5	1.309,3	4.330,5	30,2
2005	352,2	967,5	1.319,7	4.381,9	30,1
+/- 2005-1999	+ 46,4	- 24,1	+ 22,3	+ 341,5	-
% +/- 2005-1999	+15,1	- 2,4	+ 1,7	+ 8,5	-

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ο ρυθμός αύξησης του αριθμού και των δύο κατηγοριών αυτοαπασχολούμενων (1,7 %) είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του συνόλου των απασχολούμενων (8,5 %) κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μια σταθερή διαχρονική μείωση της παρουσίας των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο της απασχόλησης. Έτσι, ενώ το 1999 το 32,1 % του συνόλου των απασχολούμενων ήταν αυτοαπασχολούμενοι (με προσωπικό και χωρίς προσωπικό), το αντίστοιχο ποσοστό το 2005 διαμορφώνεται στο 30,1 %.

Διερευνώντας την έκταση της συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των δύο διακριτών ομάδων επιχειρηματιών (εργοδότες και εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό) στη χώρα, προκύπτει ότι οι **γυναίκες αποτελούν το 1/4 περίπου του συνόλου**. Είναι φανερό ότι η επιχειρηματικότητα των γυναικών υπολείπεται κατά πολύ σε σύγκριση με την επιχειρηματικότητα των ανδρών, ενώ παρουσιάζει μεγάλες διαπεριφερειακές διαφοροποιήσεις. Η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των γυναικών απαιτεί πολιτικές και μέτρα σχεδιασμένα με τρόπο που να συνεισφέρουν στην άρση των αντικειμενικών και υποκειμενικών εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στη προσπάθειά τους, αφενός να αναπτύξουν επιχειρηματικό προσανατολισμό, και αφετέρου να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τον αριθμό επιχειρήσεων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης. Σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας μας (96 %) απασχολούν 0-4 άτομα, το 2 % των επιχειρήσεων απασχολεί 5-9 άτομα, ενώ το υπόλοιπο 2% απασχολεί περισσότερα από 10 άτομα. Έχει υπολογισθεί ότι το μέσο μέγεθος απασχόλησης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι δύο εργαζόμενοι, το οποίο είναι το μικρότερο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ⁷⁴. Σημειώτεον ότι το μέσο μέγεθος

⁷⁴ EC, 2004, *Highlights from the 2003 Observatory of European SMEs 2003*, No. 8, Enterprise Publications, Brussels, Figure 1.2, σ.11 και Table 1.2, σ. 38.

απασχόλησης των επιχειρήσεων στην ΕΕ είναι έξι άτομα (το οποίο είναι μικρότερο από αυτό των επιχειρήσεων των ΗΠΑ)⁷⁵.

ΠΙΝΑΚΑΣ 37 -Αριθμός επιχειρήσεων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης

Μέγεθος απασχόλησης	2002	%
0-4	844.917	96
5-9	17.713	2,0
10-19	8.588	1,0
20-29	2.908	0,3
30-49	2.335	0,3
50-99	1.534	0,2
100+	1.323	0,2
Σύνολο επιχ.	879.318	100,00

Η συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις της χώρας το 2003 ανήλθε σε 1.785.000 άτομα, εκ των οποίων οι 1.545.000 απασχολούνταν στις ΜΜΕ, οι 239.000 στις μεγάλες επιχειρήσεις⁷⁶. Είναι φανερό ότι οι ΜΜΕ προσφέρουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας (87%). Λόγω της σπουδαιότητας των ΜΜΕ στη διατήρηση των υπαρχόντων και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, δεν είναι τυχαίο που η ανάπτυξη αυτού του είδους των επιχειρήσεων αποτελεί στόχο πρώτης προτεραιότητας τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και στη χώρα μας.

1.5.5 Κοινωνία της γνώσης

1.5.5.1 Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τη ΣΤΛ, οι στρατηγικοί στόχοι για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ομαδοποιήθηκαν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, που αφορούν:

- Τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.
- Τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά.
- Το άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο.

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (ΓΔ Εκπαίδευση, 2005) δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει επιτύχει τον στόχο της ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ βρίσκεται εγγύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ25 σε σχέση με τον στόχο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Αντίθετα, υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου στα θέματα των βασικών δεξιοτήτων και βρίσκεται εξαιρετικά χαμηλά σε ότι αφορά τη δια βίου μάθηση, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία εξέλιξης (ετήσιας μεταβολής) για την αποφοίτηση ανώτατης εκπαίδευσης σε μαθηματικά, θετικές επιστήμες και τεχνολογία.

Αμέσως παρακάτω, αναλύεται η θέση της Ελλάδας ως προς την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων:

⁷⁵ ο.π, σ.12.

⁷⁶ ο.π, πίνακας 1.3, σ. 38.

1. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.

Οι δαπάνες για την εκπαίδευση

Στην Ελλάδα οι δημόσιες δαπάνες **αποτελούν το 3.9 % του ΑΕΠ** (έτος 2003), με το μεγαλύτερο μερίδιο των δημοσίων δαπανών να κατευθύνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (περίπου 1,28% ΑΕΠ για το 2003, δηλ. ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού ποσοστού την ίδια περίοδο). Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με συγκριτικά χαμηλά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Στην Ευρώπη, το σύνολο των κρατών μελών (πλην της Κύπρου) δεν έχουν ξεπεράσει το φράγμα του 1% στις ιδιωτικές επενδύσεις εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το μέσο ποσοστό είναι 0,63% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα οι ιδιωτικές δαπάνες αποτελούν το 0,22% του ΑΕΠ. Οι ιδιωτικές δαπάνες στην Ελλάδα είναι χαμηλότερες ακόμα και από ορισμένες νεοεισερχόμενες στην ΕΕ-25 χώρες.

Στην ΕΕ25, το μέσο **ποσοστό του εργατικού κόστους** που δαπανάται στην συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση είναι 2,3% ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό **δεν ξεπερνά το 1%** (0,9%) του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων.

Η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού στην εκπαίδευση

Σε ολόκληρη την Ευρώπη παρατηρείται το φαινόμενο της υπογεννητικότητας, με αποτέλεσμα να έχουμε όλο και λιγότερους νέους. Μόνο την τελευταία πενταετία (2000-2005) στην ΕΕ15 μειώθηκε ο πληθυσμός ατόμων ηλικίας 0-19 ετών κατά 1,7 εκ.

Για την Ελλάδα σημειώνεται μια συνεχής **μείωση του ρυθμού των γεννήσεων διαχρονικά**, η οποία αντανακλάται αντίστοιχα στη σημαντική μείωση του ποσοστού συμμετοχής των δύο παραγωγικών για το εκπαιδευτικό σύστημα ηλικιακών κατηγοριών (0 έως 14 ετών και 15 έως 19 ετών) στο σύνολο του πληθυσμού. Μέσα στη δεκαετία 1991-2001, ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων έχει μειωθεί κατά 4,9% και 5,2% αντίστοιχα. Καταγράφεται επομένως ένα διαρκώς αυξανόμενο δημογραφικό έλλειμμα στην ελληνική εκπαίδευση λόγω της δραματικής μείωσης των γεννήσεων. Το έλλειμμα αυτό αντανακλάται στη μείωση των ατόμων σχολικής ηλικίας και συνακόλουθα στη μείωση των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 38 - Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά ομάδες ηλικιών

	Απογραφές			
	1971	1981	1991	2001
Σύνολο Ελλάδος	8.768.372	9.739.589	10.259.900	10.964.020
0 - 14 ετών	2.223.904	2.307.297	1.974.867	1.548.208
15 - 64 ετών	5.587.352	6.192.751	6.880.681	7.385.227
65 ετών και άνω	957.116	1.239.541	1.404.352	2.030.585
Ποσοστιαία κατανομή %				
0 - 14 ετών	25,36	23,69	19,25	14,12
15 -64 ετών	63,72	63,58	67,06	67,36
65 ετών και άνω	10,92	12,73	13,69	18,52

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού και κατοικιών 1971, 1981, 1991, 2001.

Από την άλλη πλευρά, επισημαίνεται ότι λόγω της αύξησης του αριθμού των παιδιών των μεταναστών, καταγράφεται μια σταδιακή μεταβολή όσον αφορά στη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα το ελληνικό σχολείο να προσλαμβάνει όλο και περισσότερο ένα πολυ-πολιτισμικό χαρακτήρα.

Είναι προφανές ότι τόσο το δημογραφικό έλλειμμα και η συνακόλουθη συρρίκνωση του πληθυσμού σχολικής ηλικίας, όσο και η αυξανόμενη διαφοροποίηση της σύνθεσης του μαθητικού δυναμικού προστίθενται στις νέες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει άμεσα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Η αναλογία μαθητών ανά διδακτικό προσωπικό αποτελεί δείκτη διαμόρφωσης πολιτικής της εκπαίδευσης, ενώ συχνά αντιμετωπίζεται και ως μέτρο της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, στη λογική ότι μια μικρότερη αναλογία δείχνει ότι σε κάθε εκπαιδευτικό αντιστοιχούν παραπάνω μαθητές. Η μέση ευρωπαϊκή (ΕΕ-25) αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό για την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι 13,7:1. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα συγκριτικά στοιχεία της ΕΕ η μέση αναλογία στην Ελλάδα είναι στο 10:1 (2003) μειωμένη σε σχέση με το 2000, όπου αντιστοιχούσαν 11,2 μαθητές ανά εκπαιδευτικό. Η μείωση της αναλογίας είναι αποτέλεσμα τόσο της μείωσης των μαθητών, όσο και της αύξησης των εκπαιδευτικών.

Ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Το 77,3% των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) της ΕΕ-25 ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το εν λόγω ποσοστό απέχει ακόμα πολύ από το ποσοστό στόχο ύψους 85% της ΕΕ, παρά την καλή πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ορισμένες χώρες.

Η Ελλάδα και σε αυτό τον συγκριτικό δείκτη βρίσκεται εγγύτερα σε σχέση με τον ποσοστό αναφοράς, έχοντας μεγάλο ποσοστό 84,0% (2005) του πληθυσμού της με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ελλάδα δε, όπως και σχεδόν σε όλες τις χώρες (πλην Τσεχίας) της Ευρώπης, το ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 39 - Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 22 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τον δεύτερο (ανώτερο) κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	76,4	77,3	74,6	80,0
ΕΛΛΑΔΑ	79,3	84,0	79,4	88,7

Πηγή: Eurostat, Labour Force Survey, 2006.

Αύξηση σπουδαστών θετικών και τεχνικών επιστημών

Στην Ελλάδα φοιτά το 4,2% (157,2 χιλ) των **σπουδαστών** μαθηματικών, θετικών και επιστημών τεχνολογίας (MST) της ΕΕ-25 (Eurostat, 2002), ενώ οι σπουδαστές αυτοί αποτελούν το 29,7% των συνολικών σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Eurostat, 2002). Συνολικά οι ευρωπαίοι σπουδαστές (ΕΕ-25) στις αντίστοιχες επιστήμες αποτελούν το 25,9% των συνολικών σπουδαστών της ΕΕ-25 (Eurostat, 2003).

Οι **απόφοιτοι** σε MST, ως ποσοστό όλων των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης αποτελούν το 27,3% (Eurostat, 2004), όταν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23,6% στην ΕΕ-25.

Διασφάλιση προσβασιμότητας σε ΤΠΕ

- Αριθμός μαθητών ανά Η/Υ.

Η μετά το 2000 εποχή χαρακτηρίζεται από γρήγορη μείωση της αναλογίας των μαθητών ανά Η/Υ. Μάλιστα, η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με την μεγαλύτερη πρόοδο της αναλογίας αυτής (οι άλλες είναι η Πορτογαλία, η Πολωνία και η Λετονία). Συγκεκριμένα, η αναλογία ήταν 57,9 μαθητές ανά Η/Υ το 2000, ενώ το 2003 περιορίστηκε στους 21,2 μαθητές ανά Η/Υ (OECD, PISA 2000 and 2003). Παρόλα ταύτα, η διαφορά με τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης (ειδικά των χωρών της ΕΕ των 15) παραμένει σημαντική.

- Μέσο ποσοστό Η/Υ στα σχολεία που συνδέονται με το διαδίκτυο.

Η αναλογία των μαθητών ανά υπολογιστή εμφανίζει συσχέτιση με το μέσο ποσοστό διείσδυσης μαθητών στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, οι χώρες με τη μικρότερη αναλογία μαθητών ανά Η/Υ τείνουν να έχουν υψηλότερα ποσοστά διείσδυσης στο Internet. Στην Ελλάδα το ποσοστό διείσδυσης έχει αυξηθεί (OECD, PISA 2000 and 2003) καθώς το 2000 ήταν στο 26,4%, ενώ το 2003 έφτασε στο 69,2% και τοποθετεί, συγκριτικά, την Ελλάδα σε ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

2. Διευκόλυνση της πρόσβασης στα συστήματα εκπαίδευσης

Σχολική και ανώτερη εκπαίδευση

Στην Ελλάδα, ένα στα δύο παιδιά ηλικίας τεσσάρων ετών συμμετέχει στην προσχολική αγωγή, όταν η αντίστοιχη αναλογία για την ΕΕ-25 είναι 8 στους 10 (Eurostat, 2004). Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών είναι 83,5%, καταδεικνύοντας την μέση ηλικία πρόσβασης στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.

Το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ατόμων ηλικίας 15-24 ετών αυξάνεται διαρκώς από το 2001 (52,3%) φτάνοντας το 2004 στο 61,6% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Αν και από το δείκτη δεν φαίνεται το ποσοστό επιτυχημένης ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντούτοις αποτελεί μια σαφή ένδειξη της τάσης συμμετοχής στην εκπαίδευση.

Στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, **έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην ενίσχυση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση**. Μάλιστα, όλες οι βασικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού που σπουδάζουν στην Ελλάδα (< 20, 20 έως 24, >24) ενισχύονται. Εξαιρέση αποτελεί η ηλικιακή ομάδα άνω των 30 ετών όπου η συμμετοχή μειώθηκε κατά περίπου 2.000 άτομα.

Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

Σχεδόν το 15% των νέων (18 έως 24 ετών) στην ΕΕ-25 εξακολουθεί να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, ποσοστό που αντικατοπτρίζει πολύ μικρή πρόοδο προς το ποσοστό στόχο ύψους 10% της ΕΕ για το 2010. **Στην Ελλάδα η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον περιορισμό της πρόωρης εγκατάλειψης (18,2% το 2000), είναι σημαντική**. Η Ελλάδα βρίσκεται πλησιέστερα στο ποσοστό αναφοράς της ΕΕ για το 2010, με το ποσοστό των ατόμων (18 έως 24 ετών), που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να φτάνει το 13,3 (2005). Το ποσοστό αυτό επιβαρύνεται από την πρόωρη αποχώρηση των ανδρών (17,5%) και πολύ λιγότερο από την αποχώρηση των γυναικών (9,2%). Το υψηλό ποσοστό στους άνδρες φαίνεται να είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών δομών και του κυρίαρχου ρόλου που αναλαμβάνει, αναφορικά με την επαγγελματική καταξίωση και τη βιωσιμότητα της οικογένειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 40 - Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μόνο τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που δεν βρίσκεται σε σπουδές ή σε κατάρτιση

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	17,7	14,9	17,1	12,7
ΕΛΛΑΔΑ	18,2	13,3	17,5	9,2

Πηγή: Eurostat 2006(Labour Force Survey)

3. Το άνοιγμα των συστημάτων στον έξω κόσμο

Το ποσοστό των Ελλήνων **μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μαθαίνουν έστω και μία γλώσσα είναι 99,2%**, ενώ παραπάνω από τους μισούς 59,4% μαθαίνουν δύο γλώσσες⁷⁷.

Ο μέσος αριθμός ξένων γλωσσών ανά μαθητή στην Ευρώπη είναι περίπου 1,5. Μαθητές του πρώτου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μικρότερο μέσο αριθμό ξένων γλωσσών σε σχέση με τον μέσο αριθμό μαθητών μεγαλύτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από διαφορετικό μοντέλο αναφορικά με τις ξένες γλώσσες των

⁷⁷ Eurostat, 2004

μαθητών, καθώς μαθητές του πρώτου κύκλου μαθαίνουν περισσότερες ξένες γλώσσες (1,9) από ό,τι οι μαθητές στο δεύτερο κύκλο β' βάθμιας εκπαίδευσης (1,1).

Η Ελλάδα, δέχεται μικρότερο αριθμό σπουδαστών που συμμετέχουν στο Erasmus σε σχέση με τον αριθμό των σπουδαστών που εξάγει (1.658 έναντι 2.491) (2004/2005, ΓΔ Εκπαίδευση). Σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο οι συμμετοχές των φοιτητών στο πρόγραμμα ήταν αυξημένες (η εισροή φοιτητών κατά 10,1% και η εκροή κατά 4,4%), κυρίως όσον αφορά τους φοιτητές που εισήχθησαν στα ελληνικά πανεπιστήμια μέσω του προγράμματος.

1.5.5.2 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Η επιστημονική έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία αποτελούν σημαντικά στοιχεία της οικονομίας της γνώσης, καθοριστικού παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την απασχόληση.

Επενδύσεις σε ETA

Η Ελλάδα εμφανίζει υστέρηση στους δείκτες έρευνας και τεχνολογίας. Η Ελλάδα διαθέτει το χαμηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία και εξάγει τα λιγότερα προϊόντα τεχνολογικής αξίας από τις χώρες της ΕΕ-15 (3,44% των συνολικών εξαγωγών την τελευταία δεκαετία, έναντι 4,9% της Πορτογαλίας και 34,43% της Ιρλανδίας). Η Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) βρίσκεται στο επίπεδο του **0,61 % του ΑΕΠ για το 2004** όταν ο μέσος όρος της ΕΕ πλησιάζει το 2% ενώ το πλήθος των ερευνητών ανά 1000 εργαζόμενους ανέρχεται σε 3,3 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 5,7.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Innovation Scoreboard 2004, οι περισσότεροι δείκτες που αφορούν σε δαπάνες έρευνας, τεχνολογίας, καινοτομίας και απασχόλησης προσωπικού σε ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες βρίσκονται κάτω από αυτές της ΕΕ. Ιδιαίτερα χαμηλή εμφανίζεται η επίδοση στους δείκτες που αφορούν: Ιδιωτική δαπάνη ETA, ευρυζωνική διείσδυση, απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας και κατοχύρωση με διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας ETA χρηματοδοτείται από δημόσιες δαπάνες (0,30% ΑΕΠ για το 2003). Αναλύοντας τις επιμέρους δραστηριότητες διαπιστώνεται μια συγκριτικά καλή συμμετοχή πανεπιστημίων και δημόσιων ερευνητικών κέντρων στα ευρωπαϊκά προγράμματα Ε&Α. Αντίθετα, όπως αναφέρθηκε ήδη παραπάνω, ο τομέας των επιχειρήσεων υστερεί δραματικά (0,20% ΑΕΠ για το 2003). Ενώ σε επίπεδο ΕΕ-25⁷⁸ η αναλογία ιδιωτικών προς δημόσιες δαπάνες είναι περίπου 1 προς 1, στην Ελλάδα η αναλογία είναι 1 προς 2 και στις τεχνολογικά προηγμένες χώρες, η αναλογία αυτή αντιστρέφεται.

Σχετικά ενθαρρυντικοί, πάντως, εμφανίζονται οι δείκτες:

- Ποσοστό των ΜΜΕ που αναπτύσσουν μη τεχνολογική καινοτομία ⁷⁹
- Ποσοστό των ΜΜΕ που αναπτύσσουν καινοτομία μέσω συνεργασιών.

Η ανάλυση των επιδόσεων στην έρευνα, τεχνολογία και καινοτομία αναδεικνύει το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους ως βασικό παράγοντα για την χαμηλή επένδυση του επιχειρηματικού τομέα στην έρευνα και την καινοτομία (πολλές μικρές επιχειρήσεις, κυριαρχία των παραδοσιακών κλάδων, πολύ μικρό δυναμικό σε τομείς που παράγουν τεχνολογική καινοτομία κλπ).

Από στοιχεία της ΓΓΕΤ το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρηματικών δαπανών σε ETA προέρχεται από μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις παρότι αποτελούν χαμηλό ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων. Όσον αφορά στους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας

⁷⁸ Στο πλαίσιο του υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, (European Research Area) αλλά και του στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Μάρτιος 2002), για την αύξηση, μέχρι το 2010, των συνολικών ευρωπαϊκών επενδύσεων στην έρευνα στο 3% του ΑΕΠ της Ένωσης, σε αναλογία 2/3 από τον ιδιωτικό τομέα και 1/3 από τον δημόσιο τομέα.

⁷⁹ Ο δείκτης μετρά καινοτομικές δραστηριότητες όπως, μεταβολές σε οργανωτικές δομές, τεχνικές διοίκησης και σχεδιασμό προϊόντος

περίπου 70% της δαπάνης των επιχειρήσεων παράγεται στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), των χημικών προϊόντων και των τροφίμων - ποτών. Τέλος, περίπου 40% των επιχειρήσεων που έχουν διεξαγάγει έρευνα είναι σχετικά νέες.

Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

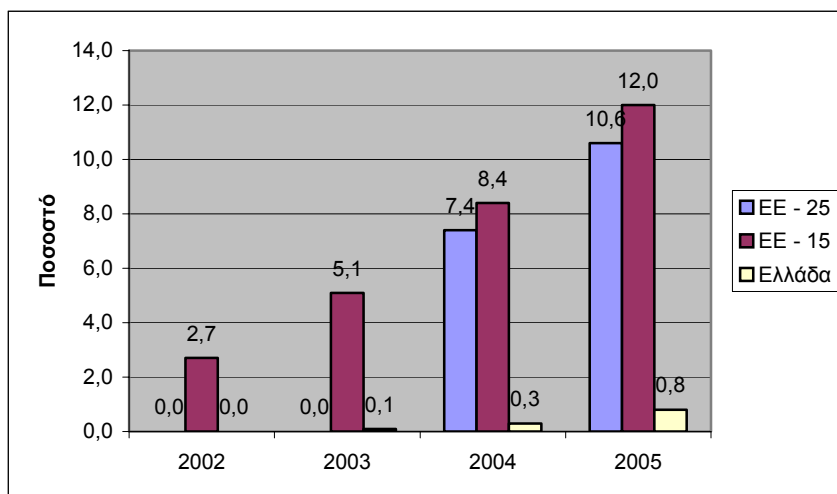
Η θέση της Ελλάδας στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, συγκρινόμενη τόσο με τις χώρες της ΕΕ-25 όσο και παγκοσμίως, **δεν είναι ικανοποιητική**. Κατά την τελευταία δεκαετία, οι νέες τεχνολογίες δεν συνέβαλαν σημαντικά στη βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Το Μάρτιο του 2004, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μέτρηση του WEF, η Ελλάδα βρέθηκε στην **42η θέση επί συνόλου 104 χωρών στο δείκτη τεχνολογικής ετοιμότητας (επιμέρους δείκτης της ολικής ανταγωνιστικότητας)**.

Συνεισφορά των ΤΠΕ στην αύξηση της παραγωγικότητας

Παρά το γεγονός ότι η αγορά των ΤΠΕ συνεχίζει να αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς (αύξηση 3,2% το 2004 σε σχέση με το 2003) η Ελλάδα παραμένει στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά στη συμμετοχή των ΤΠΕ στο ΑΕΠ συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες. Το **ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας** είναι ακόμα πολύ χαμηλό (μόλις 0,1% το 2003, 0,3% το 2004 και 0,8% το 2005) σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕ-15 (5,1% το 2003, 8,4% το 2004 και 12% το 2005) και ΕΕ-25 (7,4% το 2003, 10,6% το 2004 και 12,0% το 2005). Παρόλα αυτά, διαφαίνεται μια σημαντική αυξητική τάση στο ποσοστό διείσδυσης της ευρυζωνικότητας στην Ελλάδα, η οποία ξεπερνά την αντίστοιχη ποσοστιαία αύξηση που παρατηρείται στις ΕΕ-15 και ΕΕ-25 για τα έτη 2004 και 2005.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 25 -Ποσοστό Διείσδυσης της Ευρυζωνικότητας

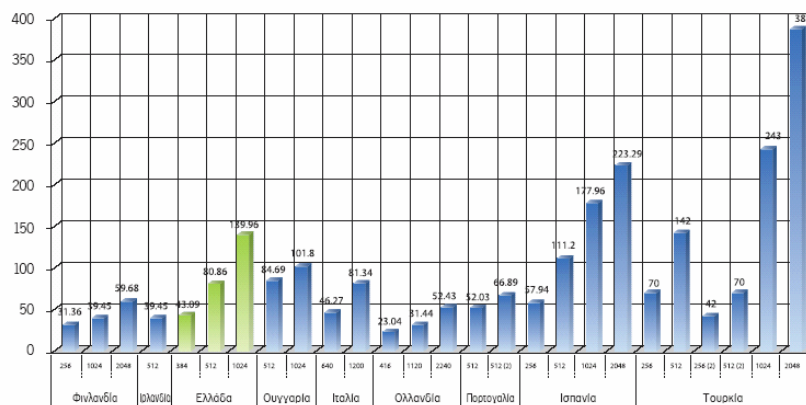


Πηγή: Eurostat, 2006.

Αναφορικά με το **κόστος πρόσβασης**, όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα, η Ελλάδα στην κατηγορία των 512 kbits/sec είναι φθηνότερη σε σχέση με την Τουρκία, την Ισπανία και την Ουγγαρία αλλά ακριβότερη σε σχέση με την Ιρλανδία και την Πορτογαλία. Στη δε υψηλή ταχύτητα των 1024 kbits/sec, η Ελλάδα είναι φθηνότερη σε σχέση με την Ισπανία και την Τουρκία αλλά ακριβότερη σε σχέση με τη Φιλανδία και την Ουγγαρία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 26 -Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων

Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων
[κόστος σύνδεσης DSL σε \$ ισοδύναμης αγοραστικής αξίας
ανά μήνα για κάθε ταχύτητα σύνδεσης (σε kbits/sec)*]

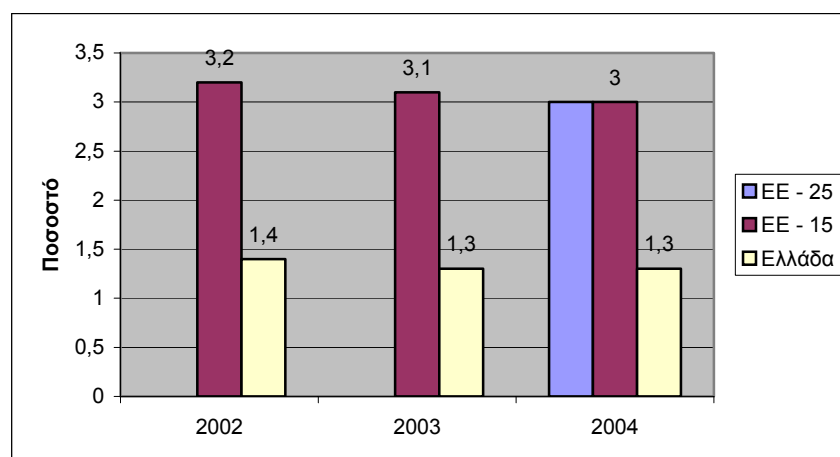


Πηγή: OECD Communications Outlook 2005

Ωστόσο, από το Σεπτέμβριο του 2005 παρατηρήθηκε **έντονη αύξηση του ανταγωνισμού** και αντίστοιχη μείωση των λιανικών τιμών για την πρόσβαση στο ευρυζωνικό Διαδίκτυο. Από την περίοδο αυτή και μετά, ο εντεινόμενος ανταγωνισμός οδηγεί τις αιτήσεις για νέες συνδέσεις ADSL σε αύξηση με υψηλούς ρυθμούς. Ειδικότερα, το Μάρτιο του 2006 ο αριθμός των συνδέσεων ADSL ανήλθε σε 223.603 αντί 160.113 που ήταν στο τέλος του 2005⁸⁰ (αύξηση 40%). Η διατήρηση της λιανικής ζήτησης στα επίπεδα αυτά θα συμβάλει σε απόλυτη αύξηση του βαθμού διείσδυσης κατά περίπου 2% μέχρι το τέλος του 2006, δηλαδή εκτιμάται ότι θα ανέλθει τουλάχιστον στο 4% του πληθυσμού.

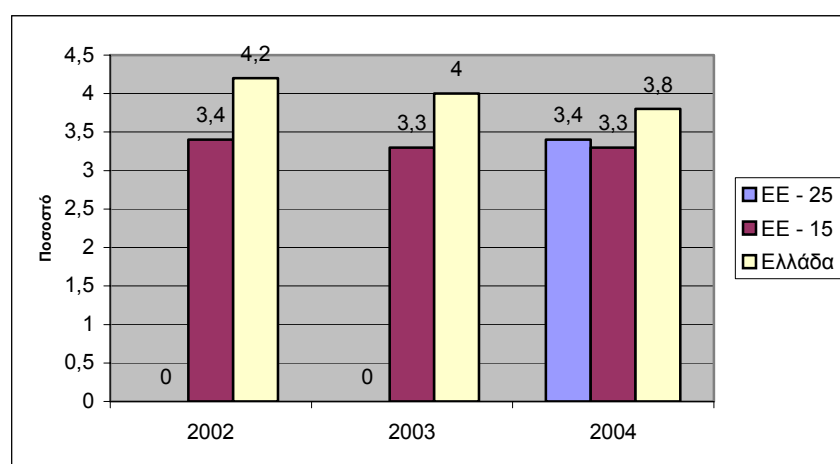
Όπως φαίνεται από το διάγραμμα που ακολουθεί, οι **δαπάνες για τεχνολογίες πληροφοριών** ως ποσοστό του ΑΕΠ σε επίπεδο ΕΕ-15 παρουσιάζουν μια ελαφριά φθίνουσα πορεία για τα έτη 2002 έως και 2004 (από 3,2% το 2002 σε 3% το 2004). Σε επίπεδο ΕΕ-25, στοιχεία είναι διαθέσιμα μόνο για το 2004 όπου οι δαπάνες για τεχνολογίες πληροφοριών ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι 3%. Η ίδια φθίνουσα τάση παρατηρείται και στην Ελλάδα για τα ίδια έτη (από 1,4% το 2002 σε 1,3% το 2003 και 2004) ενώ επιπλέον στην Ελλάδα οι δαπάνες για τεχνολογίες πληροφοριών ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι κατά πολύ μικρότερες από τις αντίστοιχες σε επίπεδο ΕΕ-15 και ΕΕ-25.

⁸⁰ Στοιχεία ΕΕΤΤ, 2006.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 27 - Δαπάνες για Τεχνολογίες Πληροφοριών ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, 2006.

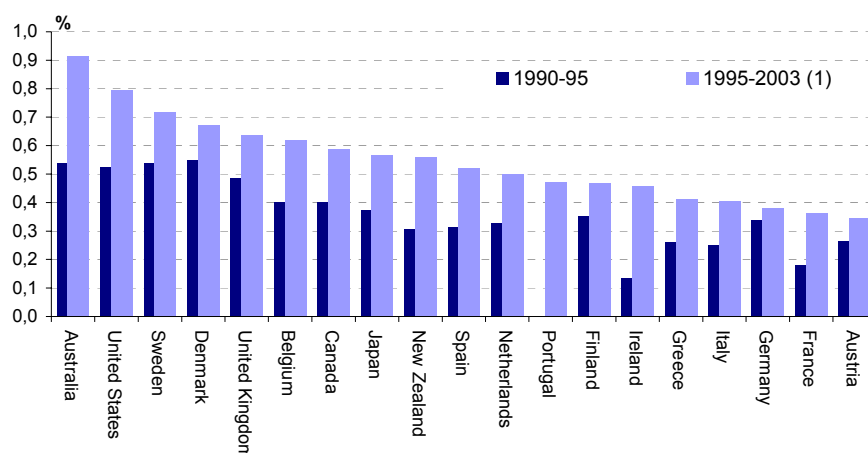
Διαφορετική είναι η κατάσταση σχετικά με τις **δαπάνες για τεχνολογίες επικοινωνιών** ως ποσοστό του ΑΕΠ, όπου η Ελλάδα ξεπερνά κατά πολύ το μέσο όρο τόσο σε επίπεδο EE-15 όσο και EE-25 σε όλα τα έτη από το 2002 έως και το 2004 (στην Ελλάδα οι δαπάνες τεχνολογίας επικοινωνιών το 2002 έφτασαν το 4,2% ως ποσοστό του ΑΕΠ ενώ σε επίπεδο EE-15 ήταν 3,4%). Ομοίως, το 2004 το ποσοστό των δαπανών σε τεχνολογίες επικοινωνιών σε επίπεδο EE-15 και EE-25 ήταν 3,3% και 3,4% αντίστοιχα ενώ στην Ελλάδα ήταν 3,8%. Γενικά, οι δαπάνες για τεχνολογίες επικοινωνιών ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα ακολούθησαν τη φθίνουσα πορεία που παρατηρείται και σε επίπεδο EE-15 και EE-25 κατά τα έτη 2002 έως και 2004.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 28 - Δαπάνες για Τεχνολογίες Επικοινωνιών ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, 2005.

Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία του OECD, παρατηρήθηκε αύξηση στη **συνεισφορά των επενδύσεων ΤΠΕ στην αύξηση του ΑΕΠ της Ελλάδας**, από 0,3% την πενταετία 1990-1995 σε 0,4% από το 1995 έως το 2003. Από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Σουηδία και η Δανία παρουσίασαν τις υψηλότερες τιμές στη συνεισφορά των επενδύσεων ΤΠΕ στην αύξηση του ΑΕΠ. Η Ελλάδα κατατάσσεται στην ίδια θέση με την Ιταλία για τα έτη 1995 - 2003, ενώ προηγείται της Γερμανίας και Γαλλίας για τα ίδια έτη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 29 - Συνεισφορά των Επενδύσεων ΤΠΕ στην Αύξηση του ΑΕΠ



(1) 1995-2002 για Αυστραλία, Γαλλία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία και Ισπανία.

Πηγή: OECD, Key ICT Indicators

Σχετικά με τις **ελληνικές επιχειρήσεις και τη χρήση των ΤΠΕ**, το 93% των επιχειρήσεων με προσωπικό περισσότερο από 10 άτομα διαθέτει πρόσβαση στο Διαδίκτυο, ενώ 56% της ίδιας κατηγορίας επιχειρήσεων διαθέτει ιστοσελίδα. Σε ό,τι αφορά όμως στο απασχολούμενο προσωπικό, μόνο 28% των υπαλλήλων χρησιμοποιεί ηλεκτρονικούς υπολογιστές συνδεδεμένους στο Διαδίκτυο για τη διεκπεραίωση των καθημερινών τους καθηκόντων⁸¹. Υπολογίζεται ότι 10% του συνολικού κύκλου εργασιών των εμπορικών επιχειρήσεων στα κράτη-μέλη της ΕΕ-15 προέρχεται από σχετικές δραστηριότητες. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά υψηλότερο στην περίπτωση των μεγάλων επιχειρήσεων (12%) από ότι στην περίπτωση των μικρομεσαίων (6%). Σε ό,τι αφορά στη δυνατότητα διεξαγωγής ηλεκτρονικών συναλλαγών, το 15% επί των συνολικών επιχειρήσεων πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις. Στην περίπτωση των μεγάλων επιχειρήσεων το προαναφερόμενο ποσοστό υπερδιπλασιάζεται (32%)⁸².

Σε αντίθεση με τις επιχειρήσεις στα κράτη-μέλη της ΕΕ-15 και παρά το γεγονός ότι **οι ελληνικές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) βελτιώνονται σταδιακά στη χρήση ΤΠΕ**, εντούτοις δεν έχουν εντάξει στη λειτουργία τους σε μεγάλο βαθμό εφαρμογές ηλεκτρονικού εμπορίου. Κατά το 2005, μόνο 0,2% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων (με προσωπικό περισσότερο από 10 άτομα) προέρχεται από ηλεκτρονικό εμπόριο. Επίσης, 12% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε ηλεκτρονικές αγορές. Αντίθετα, έχει ήδη δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα καταναλωτών που αντιστοιχεί στο 5% του πληθυσμού, οι οποίοι δηλώνουν ότι πρόσφατα αξιοποίησαν το Διαδίκτυο για την αγορά ή την παραγγελία αγαθών και υπηρεσιών⁸³.

Συνεισφορά των ΤΠΕ στην ποιότητα ζωής

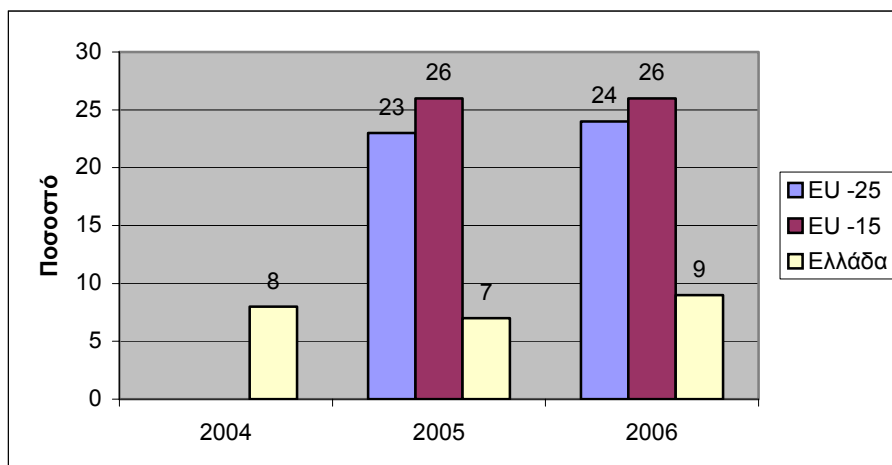
Στην Ελλάδα, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί, το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για αλληλεπίδραση με δημόσιες υπηρεσίες παραμένει χαμηλό σε σχέση με την ΕΕ-15 και ΕΕ-25 (8% του πληθυσμού τους τελευταίους τρεις μήνες του 2004, ενώ τα ποσοστά ΕΕ-15 και ΕΕ-25 για το 2005 είναι 26% και 23% ενώ για το 2006 είναι 26% και 24% αντίστοιχα). Αξιοσημειώτη βελτίωση παρατηρείται στην χώρα για τα έτη 2005 και 2006 (7% και 9% αντίστοιχα).

⁸¹ Information Society Benchmarking Report, 2005

⁸² "Web Based Survey on Electronic Public Services" CapGemini, Μάρτιος 2005

⁸³ Έρευνα Δεικτών e-Europe, Παρατηρητήριο για την «Κοινωνία της Πληροφορίας», Οκτώβριος 2005

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 30 - Ποσοστό Ατόμων που Χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο τους 3 Τελευταίους Μήνες για Αλληλεπίδραση με Δημόσιες Υπηρεσίες



Πηγή: Eurostat, 2006.

Σημαντικός δείκτης για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του πολίτη μέσω της χρήσης των ΤΠΕ είναι το ποσοστό Δημόσιων υπηρεσιών με διαθεσιμότητα ΤΠΕ. Η εξοικονόμηση χρόνου αποτελεί το βασικό λόγο για τη χρήση αυτών των υπηρεσιών τόσο στην περίπτωση των επιχειρήσεων όσο και στην περίπτωση των πολιτών. Η ικανοποίηση από τη χρήση των ηλεκτρονικά παρεχόμενων Δημοσίων υπηρεσιών κινείται σε αρκετά υψηλά επίπεδα, καθώς η συγκεκριμένη εμπειρία αξιολογείται ως πολύ ικανοποιητική σε ποσοστό 62% επί του συνολικού αριθμού των χρηστών (επιχειρήσεις και πολίτες)⁸⁴.

Γενικά, για τα έτη 2002 έως και 2005, η Ελλάδα παρουσιάζει τα μικρότερα ποσοστά δημοσίων υπηρεσιών με διαθεσιμότητα ΤΠΕ σε επίπεδο ΕΕ-15 και ΕΕ-25. Στην Ελλάδα το 2005 ήταν διαθέσιμες πλήρως ηλεκτρονικά πέντε (5) βασικές ηλεκτρονικές υπηρεσίες από σύνολο είκοσι (20) υπηρεσιών. Σε επίπεδο ΕΕ-15 και ΕΕ-25 είναι εμφανής η σταθερή τάση βελτίωσης των ποσοστών αυτών. Το 2002 το ποσοστό στην ΕΕ-15 ήταν 36% και έφτασε στο 56% το 2005. Αντίστοιχα, για την ΕΕ-25 το 2004 το ποσοστό ήταν 41% και αυξήθηκε στο 50% το 2005.

Στην Ελλάδα μόνο το **8% του συνολικού πληθυσμού χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο για συναλλαγές με το Δημόσιο**. Σημαντικά υψηλότερο είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων (με προσωπικό περισσότερο από 10 άτομα) που χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο για συναλλαγές με το Δημόσιο (81%). Μέχρι το τέλος του 2008 εκτιμάται πως τουλάχιστον επτά επιπλέον βασικές Δημόσιες υπηρεσίες (έκδοση ποινικού μητρώου, ληξιαρχείο, βασικές υπηρεσίες από τα κατά τόπους Αστυνομικά Τμήματα, στρατολογική εξυπηρέτηση πολιτών, ΟΔΔΥ, Εθνικό Δημοτολόγιο, ΑΣΕΠ) θα είναι διαθέσιμες ηλεκτρονικά, ενώ και άλλες βασικές Δημόσιες υπηρεσίες θα προσεγγίσουν το σημείο πλήρους ηλεκτρονικής διαθεσιμότητας (π.χ. δηλώσεις στα τελωνεία).⁸⁵

Παραγωγικότητα Έρευνας και Τεχνολογίας

Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας Έρευνας & Τεχνολογίας μπορούν να διακριθούν από το «προϊόν» που παράγουν σε σχέση με τον πληθυσμό: α) επιστημονικές δημοσιεύσεις, β) αναφορές στις δημοσιεύσεις αυτές, γ) πατέντες καταχωρημένες στα διεθνή γραφεία.

Ως προς τον πρώτο δείκτη (επιστημονικές δημοσιεύσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού) το ποσοστό της Ελλάδας αντιστοιχεί στο 82% του μέσου ευρωπαϊκού επιπέδου. Στον δεύτερο όμως (αριθμό αναφορών ανά επιστημονική δημοσίευση) η εικόνα είναι δυσμενέστερη: η Ελλάδα βρίσκεται στο ήμισυ περίπου των χωρών που ηγούνται στην Ευρώπη (2,76 έναντι 5,64 της Ολλανδίας).

⁸⁴ “Web Based Survey on Electronic Public Services”, Capgemini, Μάρτιος 2005

⁸⁵ Βάσει δεσμεύσεων υλοποίησης των έργων από τους επιμέρους φορείς του Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας»

Αναφορικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η Ελλάδα εμφανίζει πολύ μεγάλη απόκλιση σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (8,1 αιτήσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού έναντι 133 ΕΕ-25 για το 2002). Ο χαμηλός αριθμός πατεντών εκφράζει τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε εφαρμογές και **υιοθέτηση τεχνολογίας παρά στη δημιουργία τεχνολογίας**. Αυτό προκύπτει και από άλλους δείκτες (εμπορικών σημάτων, μη τεχνολογικών καινοτομιών) του European Innovation Scoreboard 2005 και μπορεί να αποδοθεί και στον παραδοσιακό «εμπορικό» προσανατολισμό της χώρας.⁸⁶

Τα παραπάνω δείχνουν ότι η χώρα μας κατατάσσεται πολύ χαμηλά στην παραγωγή έρευνας και τεχνολογίας. Τα θετικά όμως στοιχεία, όπως το επιστημονικό δυναμικό και οι δαπάνες για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών θα μπορούσαν να ενισχυθούν και να βελτιωθούν ώστε να δημιουργήσουν **ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και σύγκλιση**.

1.5.6 Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών

Τα στοιχεία για τις μεταφορές στην Ελλάδα σε σχέση με αυτά της ΕΕ-15, υποδεικνύουν ότι η συμμετοχή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι ισχυρότερη απ' ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στην ουσιαστική συμβολή της ανάπτυξης του τομέα των μεταφορών στη σταδιακή, κατά την τελευταία 15-ετία, άρση των σοβαρών εμποδίων προσβασιμότητας των περιοχών της χώρας, που οφείλονται στο δυσμενές γεωμορφολογικό της ανάγλυφο. Με την άρση αυτών των εγγενών εμποδίων προσβασιμότητας, εξασφαλίζεται η ευρύτερη διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης και των συνεργειών της οικονομικής δραστηριότητας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, οφείλεται και σε εξωγενείς γεωπολιτικούς παράγοντες, όπως η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δημιουργία της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου με τους Μεσογειακούς Εταίρους της Ε.Ε, που συντελεί στη διεύρυνση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας διαμέσου και του συστήματος μεταφορών. Οι παράγοντες αυτοί σε συνδυασμό με την προς τα ανατολικά μετατόπιση του «γεωπολιτικού» κέντρου βάρους της ΕΕ-25, μεγεθύνουν τη σημασία της χώρας και του ρόλου της στην περιοχή των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου. Η προοπτική αυτή αναμένεται να ενισχύσει το ρόλο του συστήματος μεταφορών της χώρας σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Η σκοπιμότητα και η ζήτηση, σε συνδυασμό με τη στρατηγική σημασία των συγκεκριμένων υποδομών, έχουν μελετηθεί και οδηγήσει στο χαρακτηρισμό των κύριων κλάδων των μετακινήσεων στη χώρα ως Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (οι κύριοι οδικό άξονες, το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο, λιμένες και αερολιμένες). Η στρατηγική σημασία των εν λόγω συνδέσεων για την ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΔΜ) αποτέλεσε τη βασική παράμετρο για το χαρακτηρισμό του βασικού σιδηροδρομικού κορμού και των αυτοκινητοδρόμων που συνδέουν τα δυτικά λιμάνια της χώρας με τα βόρεια σύνορά της, ως 'έργα προτεραιότητας' των ΔΔΜ, γεγονός που συνάδει με τη βαρύτητα των συνεχιζόμενων χρηματοδοτικών επενδύσεων σε αυτά τα Δίκτυα με σκοπό την ολοκλήρωσή τους. Επιπλέον, η ολοκλήρωση των απολήξεων του ΔΔΜ αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αύξηση της ζήτησης και των κυκλοφοριακών φόρτων, ως αποτέλεσμα της συνολικής απόδοσης του δικτύου. Η αναβάθμιση των υποδομών και σχετικών υπηρεσιών που έχει επιτευχθεί σε σχέση με τις προηγούμενες περιόδους (π.χ. νέα ολοκληρωμένα τμήματα, νέες συνδέσεις, καλύτερες επιδόσεις στις χρονοαποστάσεις, βελτιωμένες υπηρεσίες στο χρήστη), συντελεί επίσης στην αύξηση της ζήτησης. Όσον αφορά στη συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη, αυτή αποτελεί στοιχείο των ωφελειών που προκαλούνται από το εκάστοτε έργο υποδομής και έχει ληφθεί υπόψη στην αντίστοιχη μελέτη κόστους-ωφελειών.

Για την περίοδο 2007-2013 και δεδομένης της ολοκλήρωσης πλέον του βασικού σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας εντός της περιόδου αυτής, προγραμματίζεται η εκπόνηση μίας συνολικής μελέτης κόστους-ωφελειών που θα αντιμετωπίσει το δίκτυο στο σύνολό του. Για το οδικό δίκτυο αυτό είναι λιγότερο εφικτό καθώς είναι πολυπλοκότερο και με εύρος διαβαθμίσεων, αλλά και στον τομέα αυτό μελετώνται αναλύσεις φόρτων και ζήτησης που αντιμετωπίζουν ευρύτερους κλάδους (π.χ. Παρατηρητήριο ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ ΑΕ). Τέλος, ειδικά για τις οδικές παρεμβάσεις, η επένδυση σε καλύτερες υποδομές τεκμηριώνεται με ιδιαίτερη έμφαση, εκτός από τη ζήτηση, από την εθνική κοινωνική και οικονομική απαίτηση για βελτίωση της οδικής ασφάλειας και δραστική μείωση των θανατηφόρων ατυχημάτων στην άσφαλτο. Η μείωση αυτού του δείκτη που αφορά τόσο

⁸⁶ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, ΕΣΑΑ, 2005, σελ.74.

άμεσα σε ανθρώπινες ζωές αποτελεί αδιαμφισβήτητα ένα πολύ σημαντικό αποτέλεσμα αξιοποίησης των κοινοτικών και εθνικών χρηματοδοτήσεων.

Οδικές Μεταφορές - οδικά δίκτυα

Η κατάσταση του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας παραμένει στο σύνολό της μέτρια, παρά τις σημαντικές τμηματικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών. Βασική αιτία αποτελούν η εξάρτηση από μη αναβαθμισμένα σε ένα ομοιογενές επίπεδο σύγχρονων λειτουργικών προδιαγραφών οδικά τμήματα, καθώς και οι ελλείπουσες συνδέσεις. Ανεπάρκειες εντοπίζονται και στις συνδέσεις του βασικού οδικού δικτύου με τα αστικά κέντρα και τις παραγωγικές περιοχές της χώρας, καθώς επίσης και με σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους των λοιπών δικτύων μεταφορών (λιμένων, αεροδρομίων, εμπορευματικών κέντρων κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να καθυστερεί η ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών στη χώρα. Επιπλέον, σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Κύριος στόχος της χώρας είναι η ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με σύγχρονες προδιαγραφές και με προτεραιότητα στο σύστημα αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ, που εντάσσεται στα 30 έργα προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την αποφ. Αριθ. 884/2004/ΕΚ «περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών».

Παράλληλη επιδίωξη αποτελεί η συμπλήρωση/αναβάθμιση της αστικής οδικής υποδομής των μητροπολιτικών περιοχών και η βελτίωση της σύνδεσης των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών της χώρας και των κύριων αρχαιολογικών και τουριστικών προορισμών με το ΔΟΔ, καθώς και η βελτίωση της σύνδεσης με τα υπόλοιπα μεταφορικά δίκτυα της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006:

- Ολοκληρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των έργων προτεραιοτήτων του ΔΟΔ (ΠΑΘΕ-ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ), σημαντικό μέρος των κύριων αξόνων του δικτύου, λειτουργικά τμήματα σε άλλους άξονες του ΔΟΔ (κάθετοι άξονες της Εγνατίας, ΒΟΑΚ κλπ), καθώς και τμήματα του κύριου περιφερειακού οδικού δικτύου.
- Σε συνέχεια της ολοκλήρωσης σημαντικών οδικών έργων μέσω Συμβάσεων Παραχώρησης (γέφυρα Ρίου – Αντίρριου, Αττική Οδός), βρίσκονται στα αρχικά στάδια υλοποίησης με την ίδια μέθοδο τα υπολειπόμενα τμήματα του ΠΑΘΕ, της Ιόνιας Οδού, του άξονα Τρίπολη – Καλαμάτα/Σπάρτη και ο Αυτ/μος Κεντρικής Ελλάδας, η υλοποίηση των οποίων θα ολοκληρωθεί στην προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- Έγιναν περιορισμένες παρεμβάσεις στους κύριους οδικούς άξονες μεγάλων νησιών.
- Υλοποιούνται, συμπληρωματικές παρεμβάσεις στο περιφερειακό και τοπικό οδικό δίκτυο, που συμβάλλουν στην ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής.

Σημειώνεται ότι παραμένει σημαντικό αντικείμενο κατασκευής οδικών έργων προκειμένου να υλοποιηθούν οι προτεραιότητες που προαναφέρθηκαν.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις τόσο στο ΔΟΔ όσο και στο λοιπό υπεραστικό οδικό δίκτυο, έχουν συμβάλλει στην αναστροφή των αυξητικών τάσεων των οδικών ατυχημάτων και στη σταδιακή μείωσή τους, αλλά παραμένει η ανάγκη για σημαντική βελτίωση του επιπέδου οδικής ασφάλειας της χώρας για να προσεγγισθεί ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος.

Παρά τις συνεχείς σημαντικές αυξήσεις, ο αριθμός των μικρών επιβατικών οχημάτων που κυκλοφορούσαν στην Ελλάδα το 2003 ήταν περιορισμένος, σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας. Ο δείκτης οχημάτων ανά 1.000 κατοίκους, παρότι στην Αττική δεν παρουσιάζει σημαντική υστέρηση, στην Ελλάδα συνολικά ήταν κατά το έτος αυτό 348, στο επίπεδο του 70% του αντίστοιχου δείκτη της ΕΕ-15 και του 75% της ΕΕ-25, με αποτέλεσμα η χώρα να κατατάσσεται στην 15^η θέση στην ΕΕ-15 και στην 20^η θέση στην ΕΕ-25.

Η θέση της χώρας ήταν πολύ υψηλότερη ως προς τον αριθμό λεωφορείων-πούλμαν και φορτηγών αυτοκινήτων ανά 1.000 κατοίκους – με τους ελληνικούς δείκτες σημαντικά υψηλότερους από τους αντίστοιχους μέσους της Ε.Ε.

Κατ' αντιστοιχία με τα ανωτέρω, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά των μέσων δεικτών της Ε.Ε. ως προς το μεταφορικό έργο μικρών επιβατικών οχημάτων (επιβατοχιλιόμετρα ανά κάτοικο και ανά κυκλοφορούν όχημα – 15-13^η θέση στην Ε.Ε. των 15 και 18^η θέση στην Ε.Ε. των 25), αλλά υπερέρχει σημαντικά ως προς τους αντίστοιχους δείκτες για τα λεωφορεία-

πούλμαν (2^η και 7-8^η θέση). Η Ελλάδα υστερεί των μέσων δεικτών της Ε.Ε. και ως προς το εμπορευματικό μεταφορικό έργο (τοννοχιλιόμετρα ανά κάτοικο, όχημα ή τετρ. χλμ. επιφανείας), κατατασσόμενη το 2003 στη 13-15^η θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. των 15 και στην 20-23^η θέση στην Ε.Ε. των 25.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές

Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της χώρας και οι συνεχείς ορεινοί όγκοι δημιουργούν σοβαρούς περιορισμούς στην λειτουργική ανάπτυξη και του σιδηροδρομικού δικτύου.

Σε αυτό συντελεί και η χωροταξική, δημογραφική και οικονομική διάρθρωση της χώρας, καθώς και η γεωγραφική θέση της στην περιφέρεια της Ε.Ε., όπου η έλλειψη χερσαίων συνόρων οδήγησε στην υποκατάσταση των σιδηροδρομικών υποδομών με τις οδικές, αλλά και στην ανάπτυξη σημαντικών θαλάσσιων και αεροπορικών υπηρεσιών μεταφορών⁸⁷.

Στα διευρωπαϊκά σιδηροδρομικά δίκτυα εντάσσεται ο βασικός σιδηροδρομικός άξονας της χώρας, ο άξονας Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης / Προμαχώνα (Π.Α.Θ.Ε./Π.). Παρά τον εκσυγχρονισμό του βασικού αυτού άξονα, εάν εξαιρεθούν τα τμήματα που αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, (περίπου 74% του μήκους του δικτύου), η γραμμή στο υπόλοιπο δίκτυο έχει πολύ φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πεπαλαιωμένη επιδομή και υποδομή, ενώ χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία σύγχρονων τηλεπικοινωνιών και σηματοδότησης.

Σχετικά με τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για την διασφάλιση της συμβατότητας του κανονιστικού πλαισίου με τις κοινοτικές οδηγίες (σιδηροδρομικά πακέτα) και την απελευθέρωση των σιδηροδρομικών μεταφορών, η Ελλάδα, παράλληλα με τη βελτίωση των υποδομών, έχει δρομολογήσει και την αναδιάρθρωση του τομέα λειτουργίας των σιδηροδρόμων. Έχει ξεκινήσει ο διαχωρισμός της σιδηροδρομικής υποδομής από την εκμετάλλευση και οργανώνονται οι αντίστοιχες εταιρείες με στόχο την βελτίωση της επιχειρησιακής λειτουργίας και του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Η συμμετοχή του σιδηρόδρομου στις χερσαίες μεταφορές στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Το 2000 ο σιδηρόδρομος μετείχε στις χερσαίες επιβατικές μεταφορές της Ελλάδας με ποσοστό 1,8%, με τη χώρα να καταλαμβάνει την τελευταία θέση στην Ε.Ε. των 15 και την προτελευταία στην Ε.Ε. των 25. Η κατάσταση δεν έχει βελτιωθεί τα πιο πρόσφατα χρόνια, δεδομένης της στασιμότητας στο επιβατικό έργο του σιδηροδρόμου στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις σχετικές αυξήσεις που εμφανίσθηκαν σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Το ποσοστό του σιδηροδρόμου στις χερσαίες εμπορευματικές μεταφορές στην Ελλάδα είναι επίσης περιορισμένο, λίγο άνω του 2%, έναντι 8% στην Ε.Ε. το 2002. Οι προοπτικές πάντως στον τομέα αυτό αρχίζουν να διαφαίνονται θετικές, δεδομένης της αύξησης στο εμπορευματικό έργο του σιδηροδρόμου τα τελευταία χρόνια.

Συνδυασμένες Μεταφορές

Μέχρι σήμερα σημειώνονται σοβαρές καθυστερήσεις στην υλοποίηση έργων που εξυπηρετούν τις συνδυασμένες μεταφορές, με συνέπεια **η Ελλάδα να μην διαθέτει ακόμα οργανωμένο και διαλειτουργικό δίκτυο εμπορευματικών κέντρων**. Η δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων δεν υλοποιήθηκε, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης σχετικού νομικού πλαισίου, το οποίο ψηφίστηκε μόλις πρόσφατα.

Ταυτόχρονα, η **διασύνδεση** των οδικών, σιδηροδρομικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και, έτσι το ελληνικό σύστημα εμπορευματικών μεταφορών παρουσιάζει προβλήματα και ελλείψεις στην οργάνωση και λειτουργία του, στις υποδομές και αδυναμία εξυπηρέτησης των συνδυασμένων μεταφορών, με αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα προσέλκυσης διερχόμενων εμπορευματικών ροών.

Ορισμένες ζώνες δραστηριοτήτων επιτελούν στοιχειώδεις λειτουργίες της εφοδιαστικής αλυσίδας (logistics), ωστόσο, η συγκέντρωση σε ορισμένες ζώνες, εγκαταστάσεων με δραστηριότητες σχετικές με τις εμπορευματικές μεταφορές, έχει γίνει μέχρι σήμερα με τρόπο τυχαίο, χωρίς συγκεκριμένο σχεδιασμό και χωροθέτηση.

⁸⁷ Έτσι, ενώ στην Ευρώπη η μέση πυκνότητα του σιδηροδρομικού δικτύου είναι 6,7 χλμ. / 100 χλμ² και 42 χλμ. / 100.000 κατ., στην Ελλάδα είναι μόλις 1,9 χλμ. / 100 χλμ² και 25 χλμ. / 100.000 κατ. (αφού περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της επιφάνειας και αυτή των νησιών). Σήμερα στην Ελλάδα βρίσκονται σε εκμετάλλευση 2.517 χλμ. σιδηροδρομικού δικτύου εκ των οποίων το 20% είναι διπλής γραμμής και μόλις 82 χλμ. με ηλεκτροκίνητη έλξη, ενώ 678 χλμ. (26,9%) είναι μετρικού εύρους.

Ως συνολικό, πάντως, αποτέλεσμα, παρά τις ευκαιρίες που αναδεικνύονται, **το ελληνικό σύστημα συνδυασμένων μεταφορών παρουσιάζει σημαντικές δυσλειτουργίες**, με επιπτώσεις στο λειτουργικό κόστος μεταφοράς και στην ποιότητα εξυπηρέτησης.

Αστικές συγκοινωνίες και σχετικές υποδομές

Το βασικότερο πρόβλημα των αστικών συγκοινωνιών, που χρησιμοποιούν το οδικό δίκτυο στα μεγάλα αστικά κέντρα άπτεται του κυκλοφοριακού προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζει τάση επιδείνωσης, τόσο λόγω της συνεχούς αύξησης που παρατηρείται στη ζήτηση του σχετικού μεταφορικού έργου, όσο και του περιορισμένου ρυθμού αύξησης της κυκλοφοριακής ικανότητας του αστικού οδικού δικτύου σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση της κυκλοφοριακής ζήτησης.

Οι ανισότητες που είχαν διαπιστωθεί κατά το στάδιο της κατάρτισης της πολιτικής μεταφορών, στην πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου υπηρεσίες αστικών συγκοινωνιών, μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ε.Ε. **εξακολουθούν να υφίστανται**, παρά την ουσιαστική βελτίωση του συστήματος (κυρίως στην Αθήνα) με σημαντικές παρεμβάσεις που ολοκληρώθηκαν και αποδόθηκαν σε λειτουργία. Η ζήτηση και οι απαιτήσεις για ποιοτική αναβάθμιση της εξυπηρέτησης, εξακολουθούν να αυξάνουν με γρήγορους ρυθμούς, καθιστώντας απαραίτητη την σημαντική αύξηση των βελτιωτικών παρεμβάσεων. Οι ανισότητες στο σύστημα αστικών συγκοινωνιών είναι επίσης έντονες μεταξύ των κύριων αστικών κέντρων της χώρας.

Η προτεραιότητα στην ενίσχυση των ΜΜΜ στα αστικά κέντρα της χώρας, πρέπει να στηρίζεται στον ολοκληρωμένο κυκλοφοριακό και συγκοινωνιακό σχεδιασμό σε επίπεδο αστικού κέντρου. Οι πρωτοβουλίες πρέπει να στοχεύουν στην υλοποίηση μεσοπρόθεσμων πολιτικών που θα αποθαρρύνουν την ανεξέλεγκτη χρήση του Ι.Χ., ιδιαίτερα για μετακινήσεις στο κέντρο και θα ενθαρρύνουν τη χρήση εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς με κατάλληλη πολιτική στάθμευσης και ενίσχυση της συμπληρωματικότητας των δικτύων μεταφορών, καθώς και τη δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για τους πεζούς. Στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι απαραίτητη η συμπλήρωση της βασικής οδικής υποδομής με παράλληλη ενίσχυση του δικτύου μέσω σταθερής τροχιάς, ενώ για τα υπόλοιπα αστικά κέντρα είναι επιβεβλημένη η εφαρμογή κατάλληλων παρεμβάσεων για την ανάπτυξη της αστικής συγκοινωνίας με οδικά ΜΜΜ.

Στο πλαίσιο αυτό, κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 στην Αθήνα ενισχύθηκαν οι υποδομές των μέσων σταθερής τροχιάς με την ολοκλήρωση και θέση σε λειτουργία των γραμμών 2 και 3 του Μετρό, του προαστιακού σιδηρόδρομου, του συστήματος τροχιόδρομου (τραμ) της Αθήνας, της λειτουργικής και αισθητικής αναβάθμισης της γραμμής του ΗΣΑΠ, τον εκσυγχρονισμό του λεωφορειακού στόλου κλπ.

Αντίστοιχες παρεμβάσεις βρίσκονται σε εξέλιξη στην Θεσσαλονίκη, όπου έχει ξεκινήσει η υλοποίηση του Μετρό της πόλης και θα ολοκληρωθεί κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Το 2003 η Ελλάδα εξακολουθούσε να υστερεί των μέσων δεικτών ανά κάτοικο της Ε.Ε., αλλά η σχετική διαφορά μειώνεται, ιδιαίτερα από το 2000 και μετά, λόγω της ταχύτερης αύξησης του σχετικού μεταφορικού έργου στην Ελλάδα

Αεροπορικές Μεταφορές

Το ελληνικό δίκτυο αεροδρομίων είναι πολύ εκτεταμένο σε σχέση με την έκταση και τον πληθυσμό της χώρας, λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας και του ανάγλυφου της, που καθιστά την αεροπορική σύνδεση απαραίτητη για την αποτελεσματική διασύνδεση του νησιωτικού χώρου και της Περιφέρειας με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας και η περιφερειακή της θέση σε σχέση με τα δυναμικά ευρωπαϊκά κέντρα, σε συνδυασμό με την μείωση του κόστους μετακίνησης που οφείλεται στην απελευθέρωση των αερομεταφορών, οδηγεί σε μία σχεδόν απόλυτη εξάρτηση των διεθνών επιβατικών μετακινήσεων της χώρας από τις αεροπορικές μεταφορές.

Οι αεροπορικές μεταφορές της χώρας αναμένεται να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο με την διεύρυνση της Ε.Ε. και την επέκταση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Στην παρούσα περίοδο, παρά τις βελτιωτικές παρεμβάσεις που έχουν μεσολαβήσει, παραμένουν ακόμη μεγάλα περιθώρια αναβάθμισης των υποδομών των αεροδρομίων και της προσφερόμενης εξυπηρέτησης. Σημαντική, επίσης, είναι η ανάγκη εφαρμογής της τηλεματικής και της εφαρμογής των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας

(ΤΠΕ), που θα συμβάλει στην παροχή υψηλότερων επιπέδων ασφαλείας και διαχείρισης των επιχειρησιακών λειτουργιών του συστήματος.

Στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία παρατηρείται σημαντική αύξηση της συνολικής αεροπορικής επιβατικής κίνησης - 5% και 11% αύξηση στις πτήσεις εσωτερικού και εξωτερικού αντίστοιχα. Επίσης, υπολογίζεται ότι το 2004 τα αεροδρόμια της Ελλάδας εξυπηρετούσαν περίπου το 4% της επιβατικής κίνησης μεταξύ των 25 Κρατών-Μελών της Ε.Ε. Η Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2004, κατατάσσεται 6^η θέση μεταξύ των 25 Χωρών της Ε.Ε. ως προς το απόλυτο μέγεθος της επιβατικής κίνησης αερομεταφορών και στην 7^η θέση ως προς το μέγεθος αυτό κατ' αναλογία με το μόνιμο πληθυσμό (ανά 1.000 κατοίκους) με ένα μεγάλο μέρος της κίνησης να δημιουργείται από πτήσεις charter που διακινούν τουρίστες προς και από τους διάφορους τουριστικούς προορισμούς της χώρας.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Λόγω του έντονου νησιωτικού της χαρακτήρα η Ελλάδα έχει σημαντική εξάρτηση από τις θαλάσσιες μεταφορές, που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη μεγάλου αριθμού νησιωτικών λιμένων. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχουν υλοποιηθεί σημαντικές παρεμβάσεις βελτίωσης / εκσυγχρονισμού στους κύριους εμπορευματικούς και σε επιλεγμένους ακτοπλοϊκούς λιμένες. Οι παρεμβάσεις αυτές, συμβάλλουν συνολικά στην ανάπτυξη των πανευρωπαϊκών θαλάσσιων εμπορευματικών διαδρόμων και ενισχύουν την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Παρά τη σχετική πρόοδο, η διασύνδεση των οδικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων της Ε.Ε. δεν έχει πλήρως επιτευχθεί, καθώς θα πρέπει να υλοποιηθούν συμπληρωματικές υποδομές, των οποίων η ολοκλήρωση θα επιτρέψει την κεφαλαιοποίηση των ωφελειών των προηγηθεισών επενδύσεων.

Με βάση τα παραπάνω, αποτελεί κύριο στόχο η περαιτέρω ανάπτυξη της λιμενικής υποδομής διακίνησης εμπορευμάτων και εξυπηρέτησης της ακτοπλοΐας, καθώς επίσης και η διασφάλιση επαρκών διασυνδέσεων με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (οδών, σιδηροδρόμων και θαλάσσιων λεωφόρων). Επιπλέον, υπάρχουν ακόμη σημαντικές ανάγκες για την ενίσχυση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας και των λιμένων (συστήματα VTMS-Vessel Traffic Management and Information System και ISPS-International Ship and Ports Security Code), μέσα έρευνας / διάσωσης, κλπ), καθώς και ανάγκες για τη βελτίωση των διαδικασιών συλλογής, επεξεργασίας και έγκαιρης διάθεσης υψηλής αξιοπιστίας πληροφοριών και στοιχείων (στατιστικές, έρευνες, κλπ.).

Στην Ελλάδα, η αύξηση του αριθμού των κατάπλων πλοίων, της διακίνησης επιβατών ακτοπλοΐας και της διακίνησης εμπορευμάτων εσωτερικού και εξωτερικού είναι σημαντική. Αντίθετα, περιορισμένη και φθίνουσα είναι η διακίνηση επιβατών τακτικών γραμμών εξωτερικού, ενώ στασιμότητα παρουσιάζει η κίνηση των τοπικών πορθμείων.

1.5.7 Ενέργεια

Η ενεργειακή πολιτική αποτελεί έναν από τους στρατηγικούς άξονες πολιτικής της Ε.Ε. Η Ενέργεια χαρακτηρίζεται σαν ένας καθοριστικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας και οικονομικής ανάπτυξης της ΕΕ, με σημαντική συμμετοχή στις αποφάσεις της Λισσαβώνας.

Η έκκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας, στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, για επιτάχυνση του ανοίγματος των αγορών ενέργειας, έδωσε σημαντική ώθηση στο συγκεκριμένο θέμα. Τον Μάρτιο 2001, η Επιτροπή ενέκρινε μια δέσμη μέτρων με σκοπό το πλήρες άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από το 2005. Στο πνεύμα αυτό εκδόθηκαν νέες οδηγίες για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Παράλληλα υιοθετήθηκαν οδηγίες για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, τη ΣΗΘ (Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού-Θερμότητας), τα βιοκαύσιμα και προσδιορίστηκαν οι βασικές κατευθύνσεις για τα διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας στα οποία περιλαμβάνονται τα κοινού ενδιαφέροντος έργα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου.

Στην Ελλάδα, στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η ενεργειακή κατανάλωση αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς ιδιαίτερα στον κτιριακό τομέα και στις μεταφορές. Οι παραγωγικές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι ενεργειακά σπάταλες, δηλαδή δεν έχουν υιοθετηθεί επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. Παράλληλα, εμφανίζεται σε πολύ χαμηλές θέσεις και κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» και κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα, ως αποτέλεσμα της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας των κτιρίων, ο οποίος ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης, άρα και της έμμεσης εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα, μαζί με τις ρυπογόνες βιομηχανίες, απαιτούν την λήψη πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ως προς την ενεργειακή ένταση της οικονομίας, η Ελλάδα εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα (250 kgr ανά μονάδα ΑΕΠ) από το μέσο ευρωπαϊκό όρο (EE-25 210 kgr), παρουσιάζοντας όμως μικρή κάμψη.

Η τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα κατά το 2005 έφθασε συνολικά τις 51074 GWh εκ των οποίων: η βιομηχανία κατανάλωσε 15156 GWh, ο τομέας μεταφορών 199 GWh, ο εμπορικός τομέας και οι δημόσιες υπηρεσίες 16479 GWh, ο οικιακός 16875 GWh και ο αγροτικός 2932 GWh. Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής της χώρας κατά το 2005 ήταν 14023 MW εκ των οποίων, οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας είχαν 13763,71 MW και οι συμπαραγωγοί 259,785 MW. Ο λιγνίτης αποτελεί την κύρια πηγή της πρωτογενούς εγχώριας παραγωγής ενέργειας, αντιπροσωπεύοντας ποσοστό 82,95% του συνόλου. Η παραπάνω αναφορά δεν έχει κανένα νόημα αν δεν συγκριθεί με τη συνολική κατανάλωση πετρελαίου και προϊόντων του διασυνδεδεμένου και κρίνεται σκόπιμο να τροποποιηθεί ως εξής: Κατά το 2005 καταναλώθηκαν **στους θερμικούς σταθμούς** παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα 2019 χιλ. τόνοι πετρελαίου εκ των οποίων στο μη διασυνδεδεμένο και στα αυτόνομα νησιά η κατανάλωση ήταν 1144 χιλ. τόνοι (56,7% της συνολικής κατανάλωσης υγρών καυσίμων για ηλεκτροπαραγωγή). Η συνολική ακαθάριστη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2005 στη χώρα ανήλθε στις 60020 GWh οι οποίες προήλθαν κατά 59,2% από στερεά καύσιμα, 15,3% από υγρά, 13,6% από φυσικό αέριο, 9,35% από υδροηλεκτρικά, 2,1% από αιολικά και 0,37% από βιομάζα και απόβλητα. Σύμφωνα με τις προβλέψεις εκτιμάται ότι το 2010 η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας θα ανέλθει στις 71546 GWh.

Η Ελλάδα, αν και προικισμένη με φυσικούς πόρους, παρουσιάζει χαμηλό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από **Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας** και συγκεκριμένα 9,6% για το 2003 (σε σχέση με το μέσο όρο EE25 12,7%). Η Οδηγία 2001/77/ΕΕ προβλέπει για την Ελλάδα ενδεικτικό στόχο κάλυψης από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, περιλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων, σε ποσοστό της ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας κατά το έτος 2010 ίσο με 20,1%, στόχος συμβατός με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας μας βρίσκεται σε στάδιο μετεξέλιξης στο πλαίσιο της πορείας για την απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και παράλληλα της πολιτικής προώθησης των ΑΠΕ και ΣΗΘ. Η απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας εξελίχθηκε σταδιακά και όχι πάντα με τους απαιτούμενους ρυθμούς σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα της κοινοτικής οδηγίας. Το τελευταίο διάστημα, ωστόσο, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει επιταχύνει σημαντικά τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα:

- Στον τομέα του φυσικού αερίου ολοκληρώνεται το νομοθετικό πλαίσιο, που θα οδηγήσει στην απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς. Τον Δεκέμβριο του 2005, ψηφίστηκε στην Ελληνική Βουλή, ο Ν.3428/2005, με τον οποίο τίθενται οι κανόνες λειτουργίας μίας απελευθερωμένης αγοράς. Τον Μάρτιο του 2006, εκδόθηκε η Υ.Α. που καθορίζει το μηχανισμό υπολογισμού των τιμολογίων μεταφοράς και αναμένεται να εκδοθεί Υ.Α. για την Πρότυπη Σύμβαση Μεταφοράς μεταξύ των Χρηστών του Συστήματος και του Διαχειριστή του ΕΣΜΦΑ. Με αυτές τις νομοθετικές παρεμβάσεις, δίδεται η δυνατότητα σε οποιονδήποτε νέο προμηθευτή να δραστηριοποιηθεί στην Ελληνική αγορά.
- Με την ψήφιση του Ν. 3426/2005 περί επιτάχυνσης της διαδικασίας για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δημιουργείται ένα σύγχρονο πλαίσιο, ελκυστικό για επενδύσεις μεγάλης κλίμακας στην ηλεκτροπαραγωγή, με προφανή οφέλη για την απασχόληση και τους καταναλωτές. Ταυτόχρονα ενισχύεται ο ανταγωνισμός και, σταδιακά, μέχρι τον Ιούλιο του 2007, όλοι οι καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων των οικιακών, αποκτούν τη δυνατότητα επιλογής του προμηθευτή τους.
- Με το Ν. 3468/2006 θεσπίστηκε νέο πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και ολοκληρώθηκε η εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με την Οδηγία 2001/77/ΕΚ. Ο νόμος αυτός αποτελεί μια μείζονος σημασίας παρέμβαση για την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ, δεδομένου ότι απλοποιείται η αδειοδοτική διαδικασία και παρέχονται σημαντικά οικονομικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις.

Οι εθνικές δράσεις στον τομέα ενέργειας και φυσικών πόρων στην προγραμματική περίοδο 2000-2006 υλοποιήθηκαν μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και ειδικότερα του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Ανταγωνιστικότητα (ΕΠΑΝ). Στην περίοδο 2000-2006 παρουσιάστηκαν καθυστερήσεις στην έναρξη υλοποίησης έργων, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην ανάγκη προσαρμογής του ελληνικού ενεργειακού συστήματος στις νέες συνθήκες της απελευθέρωσης των αγορών.

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας, σε συνδυασμό με τις μεγάλες διεθνείς ενεργειακές πρωτοβουλίες δημιουργούν ένα νέο τοπίο στην ενέργεια. Η χώρα μας, στο σταυροδρόμι των μεγάλων διεθνών ενεργειακών δρόμων ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και πετρελαίου, διαθέτει πλέον ένα πλαίσιο ελκυστικό για την προσέλκυση επενδύσεων μεγάλης κλίμακας με στόχο τον ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αναβάθμιση της γεωστρατηγικής της θέσης.

1.5.8 Περιβάλλον

Στον τομέα της Διαχείρισης των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) χαρακτηριστικό είναι ότι το 85% των παραγόμενων αποβλήτων συλλέγεται κανονικά ενώ το υπόλοιπο 15%, που αντιστοιχεί σε απομονωμένες ορεινές & νησιωτικές περιοχές, συλλέγεται και διατίθεται πλημμελώς.

Κατά την τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στην κατασκευή υποδομών μεταφοράς και τελικής διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων και ειδικότερα στην κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, η ανά κάτοικο και έτος παραγόμενη ποσότητα στερεών αποβλήτων ανέρχεται σε 441kg, ποσότητα η οποία είναι μικρότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο των 580 kg, ωστόσο βαίνει συνεχώς αυξανόμενη (+22% κατά την 8ετία 1996 - 2003) ακολουθώντας την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την αλλαγή του τρόπου διαβίωσης.

Η ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων δεν έχει επιτευχθεί ενώ σοβαρά κενά υπάρχουν στην επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικινδυνών αποβλήτων. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο σε εγκαταλελειμμένους χώρους παρελθούσας βιομηχανικής δραστηριότητας. Η καθυστέρηση στην υλοποίηση των περιφερειακών σχεδιασμών διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων οφείλεται κυρίως στην έλλειψη κοινωνικής αποδοχής για τη χωροθέτηση των αναγκαίων υποδομών.

Η Χωριστή Συλλογή και Ανακύκλωση Αποβλήτων Συσκευασιών και άλλων ειδικών ρευμάτων υλικών (ηλεκτρικός & ηλεκτρονικός εξοπλισμός, αυτοκίνητα στο τέλος του χρόνου ζωής τους, ελαστικά αυτοκινήτων, συσσωρευτές, υλικά κατεδάφισης κλπ) βρίσκεται στα πρώτα στάδια της οργάνωσής της

Τα σχετικά ποσοστά ανακύκλωσης αστικών στερεών αποβλήτων κυμαίνονται στο επίπεδο του 8% με σημαντικές όμως προοπτικές ανόδου στα αμέσως επόμενα χρόνια.

Τα προβλήματα σε ό,τι αφορά στους εδαφικούς πόρους επεκτείνονται στην προϊούσα υποβάθμιση των εδαφικών συστημάτων λόγω διάβρωσης και υφαλμύρισης, που έχει ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφών και τον ορατό κίνδυνο υποβάθμισης της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων.

Η ποιότητα των υδατικών πόρων είναι γενικά σε αρκετά καλά επίπεδα. Ο δείκτης συνολικής κατανάλωσης ως προς τα διαθέσιμα αποθέματα κινείται γενικά σε ικανοποιητικά επίπεδα, όμως σημαντικές αποκλίσεις σημειώνονται σε ορισμένες περιοχές της χώρας (τουριστικές περιοχές, αστικά κέντρα). Οι ετήσιες απολήψεις νερού στη χώρα έχουν αυξηθεί σημαντικά στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας.

Πρόσφατα ξεκίνησαν οι προσπάθειες ουσιαστικής ενσωμάτωσης και εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων. Το 23% των επιφανειακών υδάτων της χώρας πηγάζουν από γειτονικές χώρες καθιστώντας ιδιαίτερα σημαντική την ανάγκη για προώθηση δράσεων κοινής αντιμετώπισης των προβλημάτων στην περίπτωση διασυνοριακών υδατικών πόρων. Παρατηρείται ελλιπής καταγραφή χρήσεων και χρηστών νερού και υπάρχει δυσχέρεια συντονισμού μεταξύ των αρμοδίων φορέων. Γίνονται ευκαιριακές εκμεταλλεύσεις μεμονωμένων υδατικών πόρων ενώ υπάρχει απουσία πλέγματος κινήτρων - αντικινήτρων για την εξοικονόμηση νερού, ιδιαίτερα στον γεωργικό τομέα, ο οποίος καταναλώνει άνω του 87% του πόσιμου νερού. Η υφιστάμενη χρήση των Υδατικών Πόρων κατανέμεται ως εξής: Γεωργία 87%, Ύδρευση 10%, Βιομηχανία

- Ενέργεια κλπ χρήσεις 3%. Η απόδοση της χρήσης, ιδιαίτερα για τη Γεωργία, είναι χαμηλή. Στο 92% των αρδευόμενων εκτάσεων της χώρας η άρδευση γίνεται με συστήματα & τεχνικές υψηλών απωλειών (μεγαλύτερες του 50%) και χωρίς ορθολογική τιμολόγηση με συνέπεια την υπερεκμετάλλευση των υδροφορέων.

Τα προβλήματα στη διαχείριση των υδατικών πόρων εκδηλώνονται κυρίως στις πιο ευάλωτες περιοχές από πλευράς υδατικού ισοζυγίου και περιβαλλοντικών πιέσεων δηλαδή στα νησιά, στις παράκτιες περιοχές και στις περιοχές έντονης γεωργικής ανάπτυξης.

Στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, παρουσιάζονται ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αλλά, κυρίως, σε δίκτυα αποχέτευσης. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να τονιστεί η μεγάλη πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια. Το συνολικό σχέδιο δράσης βασίζεται στις απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271 με κεντρικό στόχο την ολοκλήρωση των απαιτούμενων υποδομών για τη συλλογή, μεταφορά και επεξεργασία λυμάτων. Σημειώνεται κάλυψη του εξυπηρετούμενου πληθυσμού σε ποσοστό της τάξης του 90% από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών που υπάγονται σε Α' και Β' προτεραιότητα, όμως ο βαθμός επεξεργασίας δεν είναι πάντα ο επιβεβλημένος και συχνά η συντήρηση είναι πλημμελής με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων κατά τη λειτουργία. Όσον αφορά στους οικισμούς προτεραιότητας Γ' της Οδηγίας 91/271 υπάρχουν 204 (σε σύνολο 335) οικισμοί που δεν εξυπηρετούνται ακόμη από κατάλληλα συστήματα επεξεργασίας.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη. Επίσης, προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εμφανίζονται και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές. Σοβαρά προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης παρουσιάζονται αναφορικά με τις συγκεντρώσεις του όζοντος, των αιωρούμενων σωματιδίων PM₁₀ και του βενζολίου κάνοντας επιτακτική την ένταση της προσπάθειας σε αυτούς τους ρύπους καθώς και την ένταση των ενεργειών για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας στην πολιτική μεταφορών κυρίως.

Η ποιότητα του ακουστικού περιβάλλοντος στη χώρα μας έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια, με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σχεδόν σε όλες τις τουριστικές περιοχές της χώρας. Επίπτωση αυτής της κατάστασης είναι η επιδείνωση της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών και της ζωής του πληθυσμού. Προβλήματα υποβάθμισης έχουν παρουσιαστεί επίσης και λόγω της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης του πληθυσμού σε ακτινοβολίες κυρίως λόγω των γραμμών μεταφοράς ενέργειας και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλή βιοποικιλότητα. Το σύνολο των χερσαίων τμημάτων των περιοχών Natura καλύπτει το 19,1% της επιφάνειας της χώρας. Έχουν εκπονηθεί περίπου 100 ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες για τέτοιες περιοχές και κάποια επιμέρους σχέδια διαχείρισης, όμως το καθεστώς προστασίας και διαχείρισης των περισσότερων από τις περιοχές αυτές παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και καθυστερήσεις.

Η πολιτική προστασία αναφέρεται στην ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων για την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών που μπορούν να προέρθουν από φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους. Στον τομέα αυτό χαρακτηριστικές είναι οι ελλείψεις σε υποδομές κυρίως αντιπλημμυρικής αλλά και αντιπυρικής προστασίας. Επιπλέον βασική έλλειψη αποτελεί η καθυστέρηση στην ανάπτυξη και ολοκληρωμένη ενεργοποίηση ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης πληροφορίας και συντονισμού που αποτελεί την προϋπόθεση για έγκαιρη προειδοποίηση και επέμβαση.

1.5.9 Πολιτισμός

Για την Ελλάδα, **ο Πολιτισμός αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα**. Είναι ο τομέας που την αναδεικνύει και την καθιερώνει διεθνώς και πρέπει να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας. Ταυτόχρονα, είναι το μέσο της μεγάλης προβολής της Ελλάδας στην Ευρώπη και στον κόσμο. Οι Ολυμπιακοί και Παραολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας απέδειξαν αυτές τις δυνατότητες και προοπτικές του τομέα του Πολιτισμού, ως παράγοντα ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης.

Στον τομέα των Μουσείων έχει σημειωθεί πολύ σημαντική πρόοδος, καθώς ένα πανελλαδικό δίκτυο Μουσείων καλύπτει πλέον το σύνολο της Επικράτειας. Οι σημαντικότερες πόλεις της χώρας, και παράλληλα οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της, αποκτούν αξιόλογες και εκσυγχρονισμένες μουσειακές υποδομές, τόσο από την άποψη

της κτηριακής υποδομής, όσο και από την άποψη των νέων εκθέσεων. Τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων που ολοκληρώθηκαν είναι ήδη ορατά: το 2005 οι επισκέπτες των μουσείων ανήλθαν σε 2,7 εκατ. έναντι 2,5 εκατ. το 2004 (ποσοστό αύξησης 8%). Η τάση αυτή αναμένεται ότι θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο, δεδομένου ότι μια σειρά από σημαντικές παρεμβάσεις δεν έχουν ακόμη παραδοθεί σε χρήση (με σημαντικότερο παράδειγμα αυτό του Νέου Μουσείου Ακροπόλεως) είτε παραδόθηκαν πολύ πρόσφατα (όπως π.χ. το Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης).

Στον τομέα των μνημείων αντιμετωπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό ανάγκες στερέωσης, συντήρησης και αποκατάστασης των σημαντικότερων μνημείων της χώρας, ωστόσο οι επεμβάσεις που ολοκληρώνονται στους χώρους και τα μνημεία κατά κανόνα δεν είναι οριστικές, και το συνολικό πρόγραμμα προστασίας και ανάδειξης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων απαιτεί σημαντική περαιτέρω προσπάθεια, η οποία θα πρέπει να στηριχθεί και να ενισχυθεί. Και στον τομέα των μνημείων τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων είναι ορατά: το 2005 οι επισκέπτες των αρχαιολογικών χώρων ανήλθαν σε 6,9 εκατ. έναντι 5,8 το 2004 (αύξηση κατά 19%).

Παράλληλα, έχουν ήδη καθιερωθεί νέοι πολιτιστικοί θεσμοί (π.χ. Διεθνής Έκθεση Βιβλίου) και προωθούνται νέοι (π.χ. Biennale Εικαστικών) οι οποίοι ενισχύουν την τουριστική κίνηση και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί αναδεικνύει τη στενή σχέση του Πολιτισμού με τον τουρισμό και ιδιαίτερα με τον τουρισμό υψηλής ποιότητας. Χαρακτηριστικά, πρόσφατη έρευνα απέδειξε ότι οι περισσότερο ελκυστικοί προορισμοί για τη διοργάνωση συνεδρίων ή ταξιδιών κινήτρων είναι η Αθήνα η Κρήτη και η Ρόδος, δηλαδή ακριβώς οι προορισμοί με σημαντική ιστορία και μνημειακό πλούτο. Οι τρεις αυτές περιοχές συγκεντρώνουν το 56% των επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων και το 35% των επισκεπτών των μουσείων.

Αρκετές περιοχές της χώρας εξαρτούν την οικονομική τους ανάπτυξη σε μεγάλο βαθμό από τη λειτουργία αρχαιολογικών χώρων και μουσείων. Η συνέχιση των έργων ανάδειξης και προστασίας των μνημείων στις περιοχές αυτές θα πρέπει να συνεχιστεί. Παράλληλα, με την ανάδειξη και νέων χώρων, ή με τη λειτουργία νέων μουσείων, ο κατάλογος αυτών των περιοχών θα πρέπει να διευρυνθεί.

Σε ό,τι αφορά το σύγχρονο αστικό τοπίο, υπογραμμίζονται τα θετικά αποτελέσματα που έχει η Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων στην Αθήνα και η ανάδειξη της μεσαιωνικής πόλης στη Ρόδο. Με το σύνολο των έργων της ενοποίησης αναδείχθηκαν αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, ενώ παράλληλα αποκαταστάθηκαν κηρυγμένα κτήρια στον αστικό ιστό γύρω από αυτούς. Επίσης, δημιουργήθηκαν ελεύθεροι και κοινόχρηστοι χώροι στην περίμετρο των αρχαιολογικών χώρων, δημιουργώντας ένα περιβάλλον περιπάτου, δραστηριοτήτων σύγχρονου πολιτισμού και αναψυχής.

Τα έργα του σύγχρονου πολιτισμού έχουν συμβάλει από πολεοδομικής απόψεως είτε στην ανάπτυξη περιοχών τις οποίες η πολιτεία επιλέγει για την επέκταση των πόλεων, είτε στην ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών στον υπάρχοντα αστικό ιστό, αποτελώντας εργαλεία για την ανάπλαση των πόλεων.

Σε ό,τι αφορά **το φυσικό περιβάλλον, οι εκτεταμένες περιοχές έχουν παραμείνει περιβαλλοντικά αλώβητες** λόγω ακριβώς των ζωνών προστασίας γύρω από τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, οι οποίες έχουν κηρυχθεί από την αρχαιολογική υπηρεσία. Το πρόγραμμα των κηρύξεων και οριοθετήσεων των ζωνών αρχαιολογικής προστασίας θα πρέπει να στηριχθεί και να ενισχυθεί (π.χ. αρχείο μνημείων, αρχαιολογικό κτηματολόγιο, κλπ).

1.5.10 Στόχος 3

Η **Ευρωπαϊκή Χωρική Συνεργασία** για την Ελλάδα που γειτνιάζει με νεοεπενδύσιμες ή δυνητικά προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε., αλλά και με τρίτες χώρες του ευρύτερου χώρου της Μεσογείου συνιστά πρόκληση και ταυτόχρονα ευκαιρία για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-13.

Η περιφερειακή ενσωμάτωση και η προώθηση της πολυκεντρικότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελούν ήδη μείζονες στόχους για την ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη, την οποία επαγγέλλεται το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ).

Στην αφετηρία έναρξης της νέας περιόδου 2007-2013, υπογραμμίζονται:

- Η ενσωμάτωση του ρόλου της χωρικής συνεργασίας στο πλαίσιο του γενικότερου στόχου για την επίτευξη της Κοινωνικής και Οικονομικής συνοχής της Ε.Ε.(νέος στόχος 3).
- Η εμπεδωμένη, πολύπλευρη εμπειρία, που πρέπει να αξιοποιηθεί για τη συνέχιση και επέκταση της θεματολογίας των χωρικών συνεργασιών και την προσαρμογή της στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνίας της γνώσης.
- Το ενισχυμένο ενδιαφέρον της Ελλάδας για την επιτυχία των στόχων της χωρικής συνεργασίας, λόγω της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη Ν.Α. Ευρώπη, (που καταδεικνύεται με τη μετεγκατάσταση των αρμόδιων υπηρεσιών στη Θεσσαλονίκη, πλησιέστερα προς τις χώρες συνεργασίας), όπως και της σημασίας της γεωγραφικής της θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ειδικότερα κατά την περίοδο 2000-2006:

- Στη **Διασυνοριακή Συνεργασία**: Η εμπειρία από τα έξι διμερή προγράμματα με Αλβανία, ΠΓΔΜ, Βουλγαρία, Τουρκία, Ιταλία και Κύπρο έχει να επιδείξει αρκετά επιτυχημένα παραδείγματα όπως αυτό με τη Βουλγαρία, αλλά και συγκεκριμένα θετικά αποτελέσματα στα υπόλοιπα προγράμματα, ιδιαίτερα στους τομείς της απασχόλησης (κυρίως εποχικής), της βελτίωσης των υποδομών (μεταφορών, υγείας) και της προστασίας του περιβάλλοντος. Απαιτείται όμως από τις ενδιαφερόμενες πλευρές, προκειμένου να επεκταθεί επιτυχώς η συνεργασία στην επόμενη προγραμματική περίοδο, να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα των προγραμμάτων που παρουσίασαν υστέρηση λόγω οργανωτικών ή άλλων αιτιών.
- Στη **διακρατική συνεργασία** διαπιστώνονται επίσης θετικά αν και άνισα αποτελέσματα λόγω των εγγενών γεωγραφικών, οικονομικών, πολιτικών δυσκολιών των περιοχών παρέμβασης (CADSES, ARCHIMED, MEDOCC). Οι επιλογές της νέας περιόδου θα πρέπει να στοχεύουν στη στήριξη, στη βελτίωση και στην επέκταση των επιτυχημένων δράσεων, προσαρμόζοντας τες στη νέα πιο συνεκτική γεωγραφική κατανομή των προγραμματικών περιοχών της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου.
- Στη **διαπεριφερειακή συνεργασία**, η Ελλάδα έχει ικανοποιητική συμμετοχή που μπορεί όμως να ενισχυθεί περαιτέρω. Η ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και η διάχυση της γνώσης, τα οποία προωθούν κυρίως οι δράσεις της διαπεριφερειακής συνεργασίας, μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην καλύτερη εφαρμογή των Επιχειρησιακών προγραμμάτων (Στόχοι 1 και 2) της χώρας.

1.6 Η περιφερειακή ανάλυση

Η αναπτυξιακή κατάσταση των δεκατριών περιφερειών της χώρας σε μεγάλο βαθμό συνδέεται με μια σειρά παραγόντων όπως: το πληθυσμιακό τους μέγεθος, εκτός από την Περιφέρεια Αττικής και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η αστικοποίησή τους και ο ρόλος των αστικών κέντρων κάθε Περιφέρειας, η ιεραρχημένη δομή του αστικού συστήματος της χώρας, στο οποίο μόνο κατά τα πρόσφατα χρόνια αναδύονται στοιχεία δικτύωσης, με τη δομή του παραγωγικού προτύπου κάθε Περιφέρειας και της σημασίας που σ' αυτό καταλαμβάνει το παραγωγικό πρότυπο που συγκεντρώνεται στα αστικά της κέντρα και στις περιοχές αστικής διάχυσης, με τη θέση κάθε Περιφέρειας σε σχέση με τους υφιστάμενους και αναδυόμενους άξονες ανάπτυξης της χώρας, με την περιορισμένη δυνατότητα κάθε Περιφέρειας -με την εξαίρεση των δύο που αναφέρονται παραπάνω- να προχωρήσει στη συγκρότηση ενός δυναμικά εξελισσόμενου παραγωγικού προτύπου στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο.

Σε μεγάλα τμήματα του ελληνικού χώρου οι **προϋποθέσεις** για τη θεσμική, οργανωτική και παραγωγική υποστήριξη και ανάληψη οικονομικών και εν γένει αναπτυξιακών πρωτοβουλιών σημαντικής κλίμακας είναι ακόμη **ασθενείς**.

Με εξαίρεση τα δύο μητροπολιτικού χαρακτήρα κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ίσως και τις περιοχές εγγύτερα σε αυτά αλλά ειδικά σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα των Περιφερειών, είναι φανερό ότι **οι υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας δεν διαθέτουν την ελάχιστη κρίσιμη μάζα** σε επίπεδο χωρικού, πληθυσμιακού, παραγωγικού και τεχνολογικού δυναμικού, που είναι αναγκαία, με βάση τις συγκριτικές επιδόσεις στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων και προβλημάτων που είτε συνδέονται με τα διαρθρωτικά προβλήματα της

οικονομίας στο σύνολό της είτε αποτελούν χαρακτηριστικά προβλήματα κάθε Περιφέρειας ή ομάδας Περιφερειών είτε αναδύονται λόγω του αυξανόμενου ανταγωνισμού.

Η γενική εικόνα που προκύπτει συνίσταται στο ότι, **συνολικά, οι Περιφέρειες της χώρας συγκλίνουν** προς το σύνολο των περιφερειών της Ένωσης των 25 αλλά η σύγκλιση αυτή πραγματοποιείται αργά, καθώς, κατά την πορεία αυτή, οι Περιφέρειες της χώρας αντιμετωπίζουν κατά περιόδους διαφορετικά προβλήματα, με αποτέλεσμα οι **περιφερειακές ανισότητες να επιμένουν**, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας.

Οι περιφερειακές ανισότητες, όπως και οι αναπτυξιακές επιδόσεις κάθε Περιφέρειας της χώρας, συνδέονται και με την περιφερειακή πολιτική που έχει ασκηθεί κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Η πολιτική αυτή παρουσίασε σημαντικό έλλειμμα σε ό,τι αφορά την κινητοποίηση των ιδιωτικών και των αμέσων επενδύσεων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην άρση σημαντικών από τις διαρθρωτικές αδυναμίες στο παραγωγικό πρότυπο της χώρας και των Περιφερειών της. Τέτοιες επενδύσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αύξηση των προσφερομένων θέσεων εργασίας, ώστε να αντισταθμίζονται αυτές που χάνονται εξ αιτίας των συνεπειών της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας, και της μετεγκατάστασης σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων σε χώρες φθηνού εργατικού δυναμικού.

Από την αξιολόγηση των διαχρονικών τάσεων εξέλιξης των περιφερειακών ανισοτήτων (βλ. πίνακα 41) προκύπτει ότι η Ελλάδα είναι χώρα με σχετικά περιορισμένες περιφερειακές ανισότητες οι οποίες σε σύγκριση με τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας δεν μεγεθύνονται πλέον αλλά χαρακτηρίζονται από μια γραμμική τάση μείωσης, ενώ παράλληλα, εξακολουθούν να υφίστανται οι διαρθρωτικές αδυναμίες των Περιφερειών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 41 -Εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων

Περιφερειακές ανισότητες (τυπική απόκλιση)		
Ετος	ΕΕ15	Χώρα
1983	26,8	6,6
1984	27,1	6,9
1985	27,5	6,5
1986	27,2	6,6
1987	27	6,9
1988	26,9	6,9
1989	26,7	6,3
1990	26,9	6,2
1991	29,7	7
1992	28,8	7,3
1993	27,2	7,7
1994	27,5	7,8
1995	28,5	10,4
1996	28,4	10,2
1997	28,3	10,1
1998	28,3	10,2
1999	28,6	9,5
2000	28,9	9,6

Πηγή:

Εκθέσεις Συνοχής 1996, 2001
Ενδιάμεσες Εκθέσεις Συνοχής 2002

ΑΕΠκκ σε ΙΑΔ ως ποσοστό του αντιστοίχου μεγέθους της ΕΕ15	
Ετος	Χώρα
1986	59,2
1987	57,4
1988	58,3
1989	59,1
1990	57,4
1991	60,1
1992	61,9
1993	64,2
1994	65,2
1995	65,9
1996	66,6
1997	65,9
1998	66,9
1999	68,2
2000	67,7
2001	64,7

Πηγή:

Εκθέσεις Συνοχής 1996, 2201
Ενδιάμεσες Εκθέσεις Συνοχής 2002

Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ	
Χρονικό Διάστημα	Χώρα
1986-96	1,6
1986-91	2,2
1991-96	1
1988-98	1,9
1993-98	2,7
1995-2002	3,6

Πηγή:

Έκθεση για την κατάσταση
Εκθέσεις Συνοχής 2001
Ενδιάμεσες Εκθέσεις Συνοχής 2002

Ετος	Πραγματικός Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ			Πληθωρισμός		
	Χώρα	ΕΕ15	ΕΕ25	Χώρα	ΕΕ15	ΕΕ25
1997	3,6	2,6	2,7	5,4	1,7	2,6
1998	3,4	2,9	2,9	4,5	1,3	2,1
1999	3,4	3	3	2,1	1,2	1,6
2000	4,5	3,9	3,9	2,9	1,9	2,4
2001	5,1	1,9	2	3,7	2,2	2,5
2002	3,8	1,1	1,2	3,9	2,1	2,1
2003	4,8	1,1	1,3	3,4	2,0	1,9
2004	4,7	2,3	2,4	3,0	2,0	2,1
2005	3,7	1,5	1,7	3,5	2,1	2,2

Πηγή:

Eurostat

Μπορεί, επομένως, να συναχθεί ένα γενικό συμπέρασμα σύμφωνα με το οποίο, παρά το γεγονός ότι η χώρα αναπτύσσεται με σχετικά υψηλότερους ρυθμούς από τον κοινοτικό μέσο όρο, ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια, οι περιφερειακές ανισότητες επιμένουν και οδηγούν σε σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών της χώρας (βλ. πίνακα 46, Παράρτημα ΙΙ). Το συμπέρασμα αυτό ισχύει ανεξάρτητα από τον τρόπο προσδιορισμού των περιφερειών της χώρας, δηλ. στις 13 διοικητικές περιφέρειες της χώρας, σε επίπεδο νομού, δηλ. σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο και σε επίπεδο χωρικών ενοτήτων. Προφανώς όμως, η εικόνα που προκύπτει σε ό,τι αφορά τους συγκεκριμένους δείκτες είναι συνάρτηση του χωρικού επιπέδου θεώρησης, με αποτέλεσμα οι διαφοροποιήσεις στις τιμές των δεικτών να αμβλύνονται καθώς μεγαλώνουν τα χωρικά σύνολα αναφοράς.

Με κριτήριο τη μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) της ίδιας περιόδου 1995-2003, οι επιδόσεις των 13 περιφερειών της χώρας εμφανίζουν την εξής εικόνα:

- Η χώρα στο σύνολό της αναπτύσσεται με ρυθμούς μεγαλύτερους από το μέσο όρο της ΕΕ.
- Οι περιφέρειες της χώρας συμμετέχουν στη διαδικασία αυτή κατά διαφοροποιημένο τρόπο.
- Με ρυθμό που υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας αναπτύσσονται οι Περιφέρειες Β. Αιγαίου, Θεσσαλίας, Ν. Αιγαίου, Κρήτης. Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η Περιφέρεια Αττικής και η Περιφέρεια Δ. Μακεδονίας βρίσκονται πολύ κοντά στο μέσο ρυθμό της χώρας. Σχετική καθυστέρηση παρουσιάζουν οι Περιφέρειες Αν. Μακεδονίας – Θράκης, Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας.

Συνακόλουθα, σε συνδυασμό με την επιλεξιμότητα κάθε περιφέρειας η εικόνα διαμορφώνεται ως εξής:

Ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ Επιλεξιμότητα	κάτω του εθνικού μέσου όρου	περί τον εθνικό μέσο όρο	Άνω του εθνικού μέσου όρου
Περιφέρειες Σύγκλισης	<ul style="list-style-type: none"> • Ανατολική Μακεδονία – Θράκη • Δυτική Ελλάδα 		<ul style="list-style-type: none"> • Ήπειρος • Ιόνια Νησιά • Πελοπόννησος • Θεσσαλία • Β. Αιγαίο • Κρήτη
Περιφέρειες phasing out		<ul style="list-style-type: none"> • Δ.Μακεδονία • Αττική • Κεντρική Μακεδονία 	
Περιφέρειες phasing in	<ul style="list-style-type: none"> • Στερεά Ελλάδα 		<ul style="list-style-type: none"> • Ν. Αιγαίο

Η συνολική εικόνα για τις 13 Περιφέρειες **οδηγεί στο συμπέρασμα ότι:**

1) οι θετικές επιδόσεις της περιόδου που εξετάζεται συνδέονται με μια σχετική επισφάλεια σε ό,τι αφορά στη διαμόρφωση εμπεδωμένων σχέσεων σε κάθε Περιφέρεια, οι οποίες να επιτρέπουν το συμπέρασμα ότι έχουν αντιμετωπιστεί ταυτόχρονα και το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων της χώρας και οι διαρθρωτικές αδυναμίες των περιφερειών της.

2) η αναπτυξιακή εικόνα συνδέεται στενά με το παραγωγικό πρότυπο της κάθε περιφέρειας, τη σημασία των αστικών της κέντρων και τη δυναμική των κέντρων αυτών αλλά και με τις πολιτικές που έχουν ασκηθεί κατά τα προηγούμενα χρόνια.

Συνεπώς απαιτείται η άσκηση μιας πολιτικής που θα οδηγεί στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας, στην κινητοποίηση και τη στήριξη των επενδύσεων και στον περιορισμό των περιφερειακών ανισοτήτων. Η πολιτική αυτή πρέπει να συντίθεται από δύο

στοιχεία: ένα κοινό για το σύνολο της χώρας (μεταρρυθμίσεις, αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων, κινητοποίηση και προώθηση επενδύσεων) και ένα διαφοροποιημένο κατά περιφέρεια τόσο με κριτήριο την επιλεξιμότητά τους (ασθενές κριτήριο) όσο και τις επιδόσεις τους (ισχυρό κριτήριο) και τη διάρθρωση του παραγωγικού τους προτύπου.

Η θεώρηση των ίδιων στοιχείων σε επίπεδο χωρικών ενότητων, όπως είναι επόμενο, μια και τα υπό εξέταση χωρικά σύνολα μεγεθύνονται, οδηγεί σε άμβλυση της εικόνας που παρουσιάζουν οι περιφερειακές ανισότητες. Το ΑΕΠ κατά κεφαλή σε τρέχουσες τιμές την περίοδο που εξετάζεται 1995-2003, αυξάνεται πάνω από το μέσο όρο της χώρας στις χωρικές ενότητες της Αττικής, και Βορείου Αιγαίου Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης, και Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας, ενώ υπολείπεται αντίστοιχα στις υπόλοιπες δύο χωρικές ενότητες της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας, και Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας και Ιονίων Νησιών

Ανισότητες στον πληθυσμό

Η Ελλάδα διακρίνεται για την **έντονη ανισότητα κατανομής του πληθυσμού** στο χώρο (σχέση συγκέντρωσης πληθυσμού μεταξύ της Περιφέρειας με τη μικρότερη και τη μεγαλύτερη αναλογία πληθυσμού). Το γεγονός αυτό οφείλεται στην πολύ μεγάλη συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων στην Αττική, αλλά και την ιδιομορφία του ανάγλυφου της χώρας (ορεινές, νησιωτικές περιοχές). Ο πληθυσμός των διαφόρων Περιφερειών κινείται από τα 4.000.000 κατοίκους στην Περιφέρεια Αττικής μέχρι τις 200.000-250.000 στις νησιωτικές Περιφέρειες του Βορείου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων (στοιχεία απογραφής 2001). Οι διαφορές στην αστικότητα και στο γεωγραφικό ανάγλυφο των Περιφερειών της χώρας αποτυπώνονται και στους **δείκτες πυκνότητας ανά Περιφέρεια**. Έτσι οι Περιφέρειες χωρίς ιδιαίτερα μεγάλα αστικά κέντρα και με σημαντικούς ορεινούς όγκους, όπως οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, παρουσιάζουν πυκνότητες κάτω των 40,0 κατοίκων ανά τετρ. χιλ. σε αντίθεση με την Αττική όπου η τιμή του δείκτη ανέρχεται σε 1025,1 κατ. ανά τετρ. χιλ. (βλ. Πίνακα 47, Παράρτημα II).

Ανισότητες ως προς τις αναπτυξιακές επιδόσεις

Αν και η χώρα παρουσιάζει κατά τα τελευταία χρόνια ρυθμούς ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ σημαντικά υψηλότερα του κοινοτικού μέσου όρου η τάση αυτή διαχέεται στις Περιφέρειες κατά ανάλογο τρόπο, όπως είναι άλλωστε αναμενόμενο. (βλ. Πίνακα 46, Παράρτημα II).

Σε ό,τι αφορά στις **περιφερειακές ανισότητες** στη χώρα, οι οποίες σύμφωνα με τις ίδιες πηγές παραμένουν από τις **πιο χαμηλές στο σύνολο της ΕΕ-15**, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές ύστερα από μια περίοδο σχετικής στασιμότητας από το 1983 μέχρι το 1993, που συνδέονταν με ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλό πληθωρισμό και τάσεις αύξησης της ανεργίας στη συνέχεια παρουσίασαν αύξηση για να κινηθούν πτωτικά από το 1998 και μέχρι το 2001.

Η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία αυτά τεκμηριώνει την αναπτυξιακή δυναμική σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά επίσης και το γεγονός ότι οι περιφερειακές ανισότητες συνιστούν, σε μια χώρα με διαρθρωτικές αδυναμίες όπως η Ελλάδα, ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίζεται συνεχώς μια και έχει την τάση να αναπαράγεται, έστω και με διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά, ώσπου οι διαρθρώσεις της χώρας καταφέρουν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στο πρόβλημα των προκλήσεων της αγοράς και των αναπαραγόμενων περιφερειακών ανισοτήτων μέσα από μια διαδικασία μεταρρυθμίσεων, διαρθρωτικών αλλαγών, δημιουργίας θεσμών, κινητοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων και προσέλκυσης ξένων αμέσων επενδύσεων.

Η συμβολή των τριών τομέων της οικονομίας στην Ακαθάριστη Αξία της Παραγωγής επιβεβαιώνει την εικόνα που περιγράφεται προηγούμενα. Σύμφωνα με την εικόνα αυτή οι **αναπτυξιακές επιδόσεις στις Περιφέρειες εξελίσσονται σε μεγάλο βαθμό ομόρροπα**, ενώ οι διαφορές σε κάθε Περιφέρεια συνδέονται άμεσα με τους παράγοντες που αναφέρονται προηγούμενα (αστικότητα, θέση στη χώρα, ασκηθείσα πολιτική ως προς τις υποδομές, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κλπ). (βλ. Πίνακες 48 και 49, Παράρτημα II)

Η γενική τάση συνίσταται στη μείωση της συμβολής του πρωτογενή τομέα, σε μια σχετικά περιορισμένη μείωση της συμβολής του δευτερογενή και σε μια περιορισμένη τάση αύξησης της σχετικής συμβολής του τριτογενή τομέα σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 2000-2003. Σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή τομέα θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η σε μεγάλο βαθμό αντιστάθμιση, σε ό,τι αφορά τον δείκτη, της μείωσης της συμβολής της μεταποίησης από την αυξημένη οικοδομική δραστηριότητα, από μια δραστηριότητα δηλαδή που συνδέεται με την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη. Τέλος, σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες πρέπει να σημειωθεί ότι η αυξανόμενη συμβολή τους στο ΑΕΠ αφορά το σύνολο σχεδόν των κλάδων του τομέα.

Με εξαίρεση την Αττική μπορεί να θεωρηθεί ότι ο πρωτογενής τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, και σχετικά σημαντικός στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Κρήτης (στοιχεία 2003).

Σε ότι αφορά τον δευτερογενή τομέα η συμβολή του στο ίδιο μέγεθος είναι ιδιαίτερα σημαντική στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και Βορείου Αιγαίου. Οι τιμές του δείκτη στην κατηγορία αυτή θα πρέπει να συνεκτιμώνται με τη διάρθρωση του πρωτογενή τομέα και την μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, με την οικιστική και την τουριστική ανάπτυξη και τις κατασκευές και με ειδικά χαρακτηριστικά ορισμένων Περιφερειών.

Η συμβολή του τριτογενή τομέα στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής συνιστά ευθέως συνάρτηση της ασκικότητας και της ανάπτυξης δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον τουρισμό. Έτσι, η τιμή του σχετικού δείκτη βρίσκεται πάνω από τον εθνικό μέσο όρο στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Αττικής, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Ο δείκτης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας υπολείπεται ελαφρά του μέσου όρου, ενώ ο δείκτης όλων των λοιπών Περιφερειών, αν και είναι σχετικά υψηλός σε σχέση με τη συμβολή των άλλων δύο κλάδων, υπολείπεται του εθνικού μέσου.

Απασχόληση και ανεργία

Γενικά

Η διερεύνηση της εξέλιξης της απασχόλησης και της ανεργίας σε περιφερειακό επίπεδο, οδηγεί στο εξής συμπέρασμα: παρά τις διαφορές έντασης των σχετικών φαινομένων σε επίπεδο περιφέρειας οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αυτά χαρακτηρίζονται και από συγκεκριμένες κοινές τάσεις.

Στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας **παρατηρούνται κοινά φαινόμενα σε ότι αφορά το σχετικό υψηλό ποσοστό της ανεργίας, της ανεργίας των νέων, στις δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας αυτών που ζητούν για πρώτη φορά εργασία**. Επίσης το ποσοστό συμμετοχής στην κατηγορία είναι σχετικά χαμηλό σε σχέση με τον κοινοτικό μέσο όρο. Τέλος σε ότι αφορά τις γυναίκες, αυτές παρουσιάζουν χειρότερες συγκριτικά τιμές σε όλους τους σχετικούς δείκτες. Προφανώς η μαζική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας στη χώρα κατά τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια δεν συνοδεύτηκε με τη δημιουργία προϋποθέσεων ενσωμάτωσης των γυναικών, τουλάχιστον σε αντίστοιχους όρους με αυτούς που ενσωματώνονται οι άνδρες, αν και έχουν δημιουργήσει σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας που έχει καταληφθεί από γυναίκες.

Η διαρθρωτική αυτή εικόνα ολοκληρώνεται με την διαπίστωση ότι από το 1989 και στο εξής, στη χώρα έχει εγκατασταθεί ένας σημαντικός αριθμός οικονομικών μεταναστών, πολλοί από τους οποίους τείνουν να εγκατασταθούν με τις οικογένειες του μόνιμα σε αυτή.

Η διαρθρωτική αυτή εικόνα της απασχόλησης και της ανεργίας στην χώρα διαφοροποιείται κατά περιφέρεια. Η διαφοροποίηση αυτή προφανώς συνδέεται με το συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται κάθε Περιφέρεια δηλ. τελικά, με τους ίδιους παράγοντες, οικονομικούς, φυσικούς, και γεωγραφικούς, που προσδιορίζουν την εξέλιξη του ΑΕΠ, καθώς επίσης και με τους διαθέσιμους ανθρώπινους πόρους το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης τους και του παραδοσιακού (σε στενή σχέση με το πρότυπο απασχόλησης των ανιόντων) ή νεωτερικού (διαφοροποιημένα ως προς το πρότυπο απασχόλησης των ανιόντων) τρόπου ένταξης τους στην αγορά εργασίας.

Διάρθρωση της απασχόλησης ανά Περιφέρεια

Οι περισσότεροι απασχολούμενοι, σε σχετικές τιμές, στον τριτογενή τομέα είναι συγκεντρωμένοι, όπως είναι αναμενόμενο, στην, μακράν των άλλων, πολυπληθέστερη Περιφέρεια της Αττικής. Στο δευτερογενή τομέα, αντίστοιχα, είναι συγκεντρωμένοι στη Δυτική Μακεδονία, ενώ στον πρωτογενή τομέα οι περισσότεροι σε ποσοστό απασχολούμενοι δραστηριοποιούνται στην Πελοπόννησο (βλ. πίνακες 50 και 51, Παράρτημα ΙΙ).

Ο τριτογενής τομέας καταλαμβάνει τις πρώτες θέσεις ως προς το ειδικό βάρος τους στην απασχόληση, τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Ο δευτερογενής τομέας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στο σύνολο της χώρας, καθώς και στις Περιφέρειες της Αττικής, του Βορείου Αιγαίου, της Δυτικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου ισχύει το ίδιο. Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις από Περιφέρεια σε Περιφέρεια, συνιστώντας μόλις το 0,67% της απασχόλησης στην Αττική έως το 29,05% στην Πελοπόννησο Πρέπει πάντως να

σημειωθεί ότι οι αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην απασχόληση κατά τομέα σε κάθε Περιφέρεια πραγματοποιούνται κατά ενιαίο τρόπο χωρίς να οδηγούν σε σημαντικές διαφοροποιήσεις του κυριάρχου προτύπου μεταξύ των Περιφερειών, έτσι ώστε να μεταβάλλονται οι μεταξύ τους σχέσεις.

Ανισότητες ως προς την απασχόληση (βλ. Πίνακες 52 και 53, Παράρτημα II)

Η επίδοση στην αξιοποίηση του διαθέσιμου σε εργάσιμη ηλικία ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί ένα σημαντικό δείκτη του αναπτυξιακού δυναμισμού σε περιφερειακό επίπεδο.

Κατά το έτος 2004, το ποσοστό απασχόλησης διαμορφώθηκε σε επίπεδα άνω του 60% (έως +4.6%) σε έξι Περιφέρειες, ενώ κυμάνθηκε σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά (53,3%) σε μόνο μία (Δυτική Μακεδονία), με τις λοιπές Περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα, Βόρειο Αιγαίο) να κυμαίνονται σε επίπεδα λίγο κατώτερα (έως -4%) του εθνικού μέσου όρου (59,4%), έναντι στόχου της ΣτΛ για αύξηση του δείκτη στο 67% το 2005 και στο 70% το 2010.

Όσον αφορά στη **μερική απασχόληση**, όπως είναι γνωστό, η διάχυσή της στο σύνολο της χώρας είναι, σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης, **ιδιαίτερα περιορισμένη**. Σε απόλυτα μεγέθη, οι μισοί περίπου μερικά απασχολούμενοι της χώρας είναι συγκεντρωμένοι στις μεγάλες Περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας. Όμως, η μερική απασχόληση είναι αναλογικά περισσότερο διαδεδομένη στη Δυτική Μακεδονία και στην Κρήτη, όπου φτάνει το 7,1% και 7,0% της συνολικής απασχόλησης, αντίστοιχα και λιγότερο διαδεδομένη στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όπου δεν ξεπερνά το 3,5%. Στις μεγάλες Περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας η μερική απασχόληση είναι λίγο λιγότερο διαδεδομένη από το σύνολο της χώρας.

Βασική αιτία για τη χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στο ποσοστό απασχόλησης αποτελεί ο πολύ χαμηλός βαθμός συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, σε επίπεδα κάτω του 50%, σε όλες τις Περιφέρειες πλην της Κρήτης.

Το πρόβλημα της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας εμφανίζεται ιδιαίτερα στις Περιφέρειες: της Δυτικής Μακεδονίας, του Βορείου Αιγαίου, της Ηπείρου, της Δυτικής Ελλάδος, της Στερεάς Ελλάδος & Εύβοιας, της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και του Νοτίου Αιγαίου, όπου τα ποσοστά της ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου. Αντίθετα, οι Περιφέρειες που αντιμετωπίζουν χαμηλότερα του μέσου όρου ποσοστά ανεργίας για τις γυναίκες είναι οι Περιφέρειες Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Αττικής και Κρήτης.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η διαφοροποίηση των Περιφερειών ως προς την αυτοαπασχόληση: η Περιφέρεια με την υψηλότερη αναλογία αυτοαπασχολούμενων είναι η Πελοπόννησος (44,6%), ενώ η Αττική αποτελεί την Περιφέρεια με τη χαμηλότερη αναλογία.

Ανισότητες ως προς την ανεργία (βλ. Πίνακα 54, Παράρτημα II)

Σημαντική επίσης διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ ελληνικών Περιφερειών ως προς το ποσοστό ανεργίας, που συνιστά δείκτη δηλωτικό των δυσχερειών στην απορρόφηση της προσφοράς εργασίας εφόσον διατηρείται σε υψηλά επίπεδα.

Οι δια-περιφερειακές διαφορές των ποσοστών ανεργίας εμφανίζονται αρκετά υψηλές και το 2005 κυμαίνονται μεταξύ του 18,1% που παρουσιάζεται στη Δυτική Μακεδονία και του 7,1% που παρουσιάζεται στην Κρήτη.

Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από ποσοστό ανεργίας υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου τα έτη 2003-2005 είναι: οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (17,1%), Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (11,8%), Ηπείρου (11,5%), Κεντρικής Μακεδονίας (11,2%), Στερεάς Ελλάδος & Εύβοιας (11,1%) και Δυτικής Ελλάδος (10,8%) και Ιονίων Νήσων (10,6%). Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από ποσοστό ανεργίας χαμηλότερο του μέσου όρου είναι οι Περιφέρειες Αττικής (8,9%), Πελοποννήσου (8,7%) και Κρήτης (7,4%), ενώ στις Περιφέρειες Ν. Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Θεσσαλίας το ποσοστό ανεργίας είναι περίπου ίσο με το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο της χώρας, 9,9%, 9,2% και 9,9% αντίστοιχα.

Οι Περιφέρειες που αντιμετωπίζουν χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας του εθνικού μέσου όρου είναι οι Περιφέρειες Αττικής, Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων.

Αντίθετα το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας εμφανίζεται ιδιαίτερα οξύ στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Στερεάς Ελλάδος & Ευβοίας,

Βορείου Αιγαίου, Δυτικής Ελλάδας και Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ οι Περιφέρειες Θεσσαλίας και Πελοποννήσου κινούνται στα επίπεδα του εθνικού μέσου όρου.

Η ανεργία φαίνεται να πλήττει ιδιαίτερα συγκεκριμένες περιοχές, ιδιαίτερα εκείνες που δεν προχώρησαν σε αγροτική ή μεταποιητική αναδιάρθρωση.


Δυσκολία πρόσβασης στην εργασία για τους νέους

Ιδιαίτερο πρόβλημα πρόσβασης στην αγορά εργασίας φαίνεται ότι έχουν οι νέοι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, όπου τα ποσοστά ανεργίας πλησιάζουν το 44%, ενώ υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου εμφανίζονται και τα ποσοστά ανεργίας των νέων στις Περιφέρειες Ηπείρου, Βορείου Αιγαίου, Στερεάς Ελλάδας & Εύβοιας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτ. Ελλάδας και Πελοποννήσου. Αντίθετα, χαμηλότερα του εθνικού μέσου όρου ποσοστά παρατηρούνται στις Περιφέρειες Αττικής, Ιονίων Νήσων, Θεσσαλίας και Νοτίου Αιγαίου, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά νεανικής ανεργίας εμφανίζονται στην Κρήτη (20,4%)..

Η εικόνα της απασχόλησης και της ανεργίας για την περίοδο 2003-2005 (μέσος όρος) παρουσιάζεται στους πίνακες 43, 44 και 45.

ΠΙΝΑΚΑΣ 42 -Συγκριτικός πίνακας επιδόσεων Περιφερειών Ελλάδας

Περιφέρειες	Ποσοστό Απασχόλησης	Ποσοστό ανεργίας	Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας	Ποσοστό Ανεργίας Γυναικών	Ποσοστό Ανεργίας Νέων
Ανατολική Μακεδονία Θράκη					
Κεντρική Μακεδονία					
Δυτική Μακεδονία					
Θεσσαλία					
Ήπειρος					
Ιόνια Νησιά					
Δυτική Ελλάδα					
Στερεά Ελλάδα					
Πελοπόννησος					
Αττική					
Βόρειο Αιγαίο					
Νότιο Αιγαίο					
Κρήτη					

 Επιδόσεις, οι οποίες είναι καλύτερες από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας

 Επιδόσεις, οι οποίες είναι δυσμενέστερες από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας

ΠΙΝΑΚΑΣ 43 - ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (μέσος όρος 2003-2005)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΕΠ κατά κεφαλήν (μέσος όρος 2001-2003)	Βαθμός απασχόλησης (15-64 ετών)	Βαθμός απασχόλησης γυναικών (15-64 ετών)	Βαθμός απασχόλησης ηλικιωμένων (55-64 ετών)	% ΑΝΕΡΓΙΑΣ	% ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ (15-24)	% ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	% ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	Ποσοστό πληθυσμού εκτεθειμένο στον κίνδυνο φτώχειας *
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	59,9	59,7	46,9	44,9	11,8	28,6	18,2	54,4	32,2
Κεντρική Μακεδονία	76,2	57,5	43,1	38,6	11,2	28,7	17,7	53,6	22,7
Δυτική Μακεδονία	77,7	53,1	37,3	36,4	17,1	45	27,1	64,4	23,9
Θεσσαλία	69,1	59,8	44,3	46,2	9,9	25,1	16,9	59,7	26,00
Ήπειρος	62,7	56,8	41,6	44,8	11,5	35,1	18,5	62,6	36,2
Στερεά Ελλάδα	109,7	58,9	41,6	40	11,1	29,8	18	58,7	29,3
Δυτική Ελλάδα	59,5	56,5	40	42,3	10,8	28,2	18,3	62,4	30,3
Πελοπόννησος	73,4	62,7	47,9	50,5	8,9	28,2	14	57,7	29,0
Ιόνια Νησιά	70,9	62,2	48,5	48,6	10,6	32,1	14,9	23,7	24,5
Αττική	82,3	60,3	47,4	36,1	8,9	23,3	12,9	53,1	12,2
Βόρειο Αιγαίο	74,9	55,8	36,8	38,9	9,2	35,2	17,9	58,4	18,9
Νότιο Αιγαίο	87,2	60,4	41,7	44,4	9,9	22,1	16,2	21,5	25,7
Κρήτη	75,9	64,1	51,8	53,5	7,4	20,4	11,7	33,1	15,7
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	77,2	59,4	45,2	40,8	10	26,6	15,5	53,4	20,97

Πηγή: New Cronos.

*Πηγή: Kikilias El. and Gazon E. with the collaboration of D. Ntontis Regional Aspects of Poverty in Greece` EKKE social Cohesion Bulletin, 1/2005

ΠΙΝΑΚΑΣ 45 - Βαθμολόγηση των Περιφερειών με βάση τα μεγέθη της αγοράς εργασίας

Όλα τα κριτήρια		Κριτήρια απασχόλησης		Κριτήρια ανεργίας		Ποσοστό πληθυσμού εκτεθειμένο στον κίνδυνο φτώχειας	
Κρήτη	9	Κρήτη	3	Κρήτη	6	Αττική	1
Πελοπόννησος	25	Ιόνια Νησιά	7	Αττική	11	Κρήτη	2
Αττική	26	Πελοπόννησος	8	Νότιο Αιγαίο	14	Βόρειο Αιγαίο	3
Ιόνια Νησιά	30	Αττική	13	Πελοπόννησος	17	Κεντρική Μακεδονία	4
Νότιο Αιγαίο	34	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	17	Ιόνια Νησιά	23	Δυτική Μακεδονία	5
Θεσσαλία	43	Θεσσαλία	18	Θεσσαλία	25	Ιόνια Νησιά	6
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	52	Νότιο Αιγαίο	20	Κεντρική Μακεδονία	30	Νότιο Αιγαίο	7
Κεντρική Μακεδονία	53	Κεντρική Μακεδονία	23	Βόρειο Αιγαίο	32	Θεσσαλία	8
Στερεά Ελλάδα	62	Στερεά Ελλάδα	26	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	35	Πελοπόννησος	9
Δυτική Ελλάδα	69	Ήπειρος	29	Δυτική Ελλάδα	36	Στερεά Ελλάδα	10
Βόρειο Αιγαίο	70	Δυτική Ελλάδα	33	Στερεά Ελλάδα	36	Δυτική Ελλάδα	11
Ήπειρος	75	Δυτική Μακεδονία	37	Ήπειρος	46	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	12
Δυτική Μακεδονία	89	Βόρειο Αιγαίο	38	Δυτική Μακεδονία	52	Ήπειρος	13

Η σύγκριση του πίνακα που παρουσιάζει τις αναπτυξιακές επιδόσεις της χώρας σε συνδυασμό με την επιλεξιμότητά τους και αυτού που παρουσιάζει την κατάσταση στην αγορά εργασίας, που φαίνονται παραπάνω, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι αναπτυξιακές επιδόσεις των περιφερειών και η κατάσταση της αγοράς εργασίας και της απασχόλησης δεν συνδέονται κατά ευθέως ανάλογο τρόπο. Οι λόγοι έχουν αναφερθεί. Πρόκειται για τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, τα ίδια χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας, ενώ σημαντικά στη διαμόρφωση της εικόνας κάθε περιφέρειας συμβάλλει και το μέγεθος και η δυναμική των αστικών της κέντρων.

Από τους δύο αυτούς πίνακες προκύπτει η εξής εικόνα:

ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΕΠΙΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΤΟΧΟΣ 1	PHASING OUT	PHASING IN
ΑΝΩ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • ΚΡΗΤΗ • ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΤΤΙΚΗ 	
ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΑΝΩ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> • ΘΕΣΣΑΛΙΑ • ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ 		<ul style="list-style-type: none"> • Ν. ΑΙΓΑΙΟ
ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> • Δ. ΕΛΛΑΔΑ 		
ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΑ	<ul style="list-style-type: none"> • Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ –ΘΡΑΚΗ • ΗΠΕΙΡΟΣ • Β. ΑΙΓΑΙΟ 	<ul style="list-style-type: none"> • Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ • Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΣΤ.ΕΛΛΑΔΑ

Ανισότητες ως προς την παραγωγικότητα της εργασίας

Η απόκλιση της παραγωγικότητας της μεγάλης πλειονότητας των Περιφερειών (και της χώρας συνολικά) από το μέσο όρο της ΕΕ-25 είναι μεγαλύτερη από την απόκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, που σημαίνει ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας επιδρούν ανασχετικά στην παραγωγικότητα των εργαζομένων στη Ελλάδα.

Με βάση και τις δύο προσεγγίσεις μέτρησης της παραγωγικότητας της εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο, **ικανοποιητικές επιδόσεις σημειώνονται μόνο στην Στερεά Ελλάδα** (περίπου 115% του μέσου όρου της ΕΕ-25) και σε μικρότερο βαθμό στο Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο και την Δυτική Μακεδονία (μεταξύ 80-90%).

Η παραγωγική εξειδίκευση σε τομείς και κλάδους της οικονομίας κάθε Περιφέρειας, σε συνάρτηση με άλλες παραμέτρους όπως το μορφωτικό επίπεδο και η ένταση και ποιότητα αξιοποίησης των παραγωγικών επενδύσεων, θεωρούνται καθοριστικής σημασίας για την βελτίωση του επιπέδου της παραγωγικότητας.

Ανισότητες ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού

Με βάση στοιχεία που αναφέρονται στην αναλογία των κατοίκων των Περιφερειών (ηλικίες 25-64 ετών) που κατέχουν τίτλους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η Αττική κατέχει την υψηλότερη αναλογία (23,0%), τριπλάσια από την Περιφέρεια με τη μικρότερη αναλογία (Στερεά Ελλάδα, 7,8%).

Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν ανωτέρω προκύπτει σαφώς **σημαντική διαφοροποίηση στην αναπτυξιακή πορεία και την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών Περιφερειών.**

Σε καλύτερη θέση βρίσκονται, με κύριο προωθητικό παράγοντα τον τουρισμό, το **Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη**, καθώς και η **Αττική**, η οικονομία της οποίας λόγω της υψηλής συγκέντρωσης, κλίμακας και εμβέλειας των παραγωγικών και διοικητικών δραστηριοτήτων που παρουσιάζει, την καθιστά νευραλγικό κόμβο της Ανατολικής Μεσογείου.

Σημαντικά έχει επίσης βελτιωθεί η **θέση της Πελοποννήσου**, η οικονομία της οποίας δείχνει να μεταβάλλει χωρίς κλυδωνισμούς τον παραδοσιακό της προσανατολισμό στον πρωτογενή τομέα και να αντεπεξέρχεται στις προκλήσεις του παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού.

Η εικόνα της Στερεάς Ελλάδας και, σε μικρότερο βαθμό, της Δυτικής Μακεδονίας, δεν συνδέεται ευθέως με τον ενδογενή αναπτυξιακό δυναμισμό τους αλλά είναι απόρροια ειδικών συνθηκών (εγγύτητα στην πρωτεύουσα και δραστηριότητες της ΔΕΗ, αντίστοιχα) που εν μέρει στρεβλώνουν αυξητικά τις επιδόσεις τους στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, χωρίς όμως αντίστοιχα θετικές επενέργειες στην αγορά εργασίας.

Η Κεντρική Μακεδονία διαθέτει και αυτή τις προϋποθέσεις από πλευράς συγκέντρωσης και κλίμακας παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για να πρωταγωνιστήσει στις οικονομικές εξελίξεις με επίκεντρο ιδιαίτερα τη ΝΑ Ευρώπη, **ωστόσο οι μέτριες αναπτυξιακές επιδόσεις που παρουσιάζει, ειδικά στην αγορά εργασίας, οφείλονται στις έντονες διαταράξεις του παραγωγικού ιστού της εξαιτίας του εντεινόμενου ανταγωνισμού, καθώς και στην υστέρηση σε σύγχρονες παραγωγικές και τεχνικές υποδομές** που να αναδεικνύουν τον μητροπολιτικό ρόλο της Θεσσαλονίκης.

Οι υπόλοιπες Περιφέρειες δεν βρίσκονται όλες στο ίδιο επίπεδο αλλά εντάσσονται στην ίδια κατηγορία με την έννοια ότι σε αυτές δεν διαπιστώνεται ικανοποιητικό ενδογενές αναπτυξιακό δυναμικό. **Η Δυτική Ελλάδα, η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, τα Ιόνια Νησιά, το Βόρειο Αιγαίο και η Ήπειρος**, παρότι η τελευταία σημείωσε μεγάλα βήματα προόδου, αποτελούν τις Περιφέρειες με τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή υστέρηση στην Ελλάδα. Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι σε ορισμένες από τις Περιφέρειες αυτές, όπως το Β. Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά γίνονται όλο και περισσότερο αισθητές οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης.

Στις ανωτέρω Περιφέρειες δεν έχουν ακόμα προκύψει νέοι κλάδοι παραγωγής που θα υποκαταστήσουν όσους είναι πλέον στάσιμοι και φθίνουν εξαιτίας του ανταγωνισμού. **Ακόμα και όσοι επιχειρηματικοί πυρήνες και άλλες αναπτυξιακές νησίδες (π.χ. εκπαιδευτικά ιδρύματα) έχουν δημιουργηθεί, δεν έχουν αποκαταστήσει τις διασυνδέσεις με τον τοπικό παραγωγικό ιστό που απαιτούνται για να αξιοποιηθεί επαρκώς το ενδογενές δυναμικό και να προωθηθεί με τους επιδιωκόμενους ρυθμούς η ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο.**

1.7 Χωρική διάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων

Η γεωγραφική χωροταξική θεώρηση λειτουργεί συμπληρωματικά προς την περιφερειακή και επιτρέπει την εισαγωγή στο σχετικό με τις περιφερειακές ανισότητες -και τους λόγους που οδηγούν σε αυτές- προβληματισμό πρόσθετων σημαντικών παραγόντων, όπως των ειδικών χωρικών συνόλων τα οποία είτε χαρακτηρίζονται από έντονο αναπτυξιακό δυναμισμό, είτε από ιδιαίτερη καθυστέρηση και σημαντικά προβλήματα και πρέπει να αντιμετωπίζονται συγκεκριμένα. Τυπικό παράδειγμα της πρώτης κατηγορίας χωρικών συνόλων αποτελούν οι πόλεις και οι περιοχές αστικής διάχυσης, τα αστικά κέντρα της χώρας. Αντίστοιχα, ο ορεινός χώρος αποτελεί παράδειγμα χωρικού συνόλου που αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα ανάπτυξης. Τα νησιά, τέλος, συνιστούν μια ακόμα ιδιαίτερη κατηγορία χώρου παρά τις σημαντικές διαφορές που παρουσιάζουν ως προς το μέγεθος τους και τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις. Παρά τις διαφορές που παρουσιάζουν τα νησιά, τελικά, κατατάσσονται σε μια χωρική ενότητα η οποία παρουσιάζει, ταυτόχρονα, σημαντικές αναπτυξιακές επιδόσεις, αλλά και ειδικά προβλήματα. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται και οι αγροτικές περιοχές.

Ο συνδυασμός της χωρικής θεώρησης με την περιφερειακή εμπλουτίζει τη δεύτερη και την καθιστά περισσότερο αποτελεσματική καθώς προσφέρει πρόσθετα στοιχεία τα οποία υπηρετούν την κατανόηση της αναπτυξιακής διαδικασίας στο χώρο, την διαμόρφωση των ανισοτήτων στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας και επιτρέπει την άντληση

συμπερασμάτων από τις μέχρι σήμερα προσπάθειες των προηγούμενων περιόδων που θα καταστήσουν αποτελεσματικότερο το σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής της περιόδου 2007-2013.

Οι συγκεκριμένες τρεις κατηγορίες χωρικών συνόλων (αστικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές) εξετάζονται ως προς την αναπτυξιακή τους δυναμική ιδιαίτερα. Επιπρόσθετα εξετάζονται και οι αγροτικές περιοχές. Με τον τρόπο αυτό και σε συνδυασμό με την περιφερειακή θεώρηση της χώρας προκύπτει μια συγκεκριμένη εικόνα του χώρου και της δυναμικής του και καθίσταται δυνατή η αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων που συνδέονται στενά με την αναπτυξιακή διαδικασία ειδικά σε περιοχές οι οποίες δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς λόγω της ιδιαιτερότητας τους από τις λοιπές παρεμβάσεις που σχεδιάζονται με ευρύτερη χωρική αναφορά (χώρα, περιφέρεια)

1.7.1 Οι αστικές περιοχές

Στα αστικά κέντρα, τις πόλεις, συγκεντρώνεται η δυναμική της ανάπτυξης με την έννοια της εγκατάστασης και λειτουργίας σε αυτές του μεγαλύτερου μέρους των επιχειρήσεων, της διοίκησης, των παραγωγικών διαδικασιών, της αναψυχής και του πολιτισμού, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας.

Το αστικό σύστημα της χώρας καθορίζεται από μια ιεραρχημένη δομή σε τρία επίπεδα. Στην κορυφή της ιεραρχίας βρίσκονται **τα μητροπολιτικά κέντρα, η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη** (ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα). Ακολουθούν τα δευτερεύοντα αστικά κέντρα της χώρας ουσιαστικά **τα αστικά κέντρα άνω των 50.000 κατοίκων** στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι έδρες των 13 Περιφερειών της χώρας, ενώ στη βάση της ιεραρχίας βρίσκονται **τα επιπέδου νομού αστικά κέντρα της χώρας**. Η ιεραρχία αυτή είναι δυνατόν να επεκταθεί και στα μικρότερα αστικά κέντρα των νομών. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τα αστικά κέντρα των νομών που δεν αποτελούν τις έδρες των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων με την ενδοχώρα τους, δηλαδή την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, καθώς και τα μεταξύ 5.000-10.000 κατοίκων κέντρα της υπαίθρου.

Στον πίνακα 55, Παράρτημα ΙΙ, παρουσιάζεται η πληθυσμιακή κατάσταση των αστικών κέντρων της χώρας δηλ. των πόλεων με πληθυσμό 10000 κατοίκων και άνω και των πρωτεύουσών νομών. Ο συνολικός πληθυσμός των συγκεκριμένων διοικητικών συνόλων ανέρχεται στο 59,7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και αποτελεί το 81,75% του αστικού πληθυσμού της χώρας σε περίπτωση που αυτός προσδιορίζεται με το κυρίαρχο πρότυπο παραγωγής, διαβίωσης και κατανάλωσης. Αν και δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία προσδιορισμού του μεγέθους αυτού, ο πληθυσμός της χώρας σε κέντρα άνω των 2000 κατοίκων αποτελεί μια καλή προσέγγιση. Ο πληθυσμός αυτός ανέρχεται στο 73% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Με κριτήριο το πληθυσμιακό τους μέγεθος, τα αστικά κέντρα της χώρας που ξεπερνούν τους 40000 κατοίκους (μητροπολιτικά και δευτερεύοντα αστικά κέντρα της χώρας) είναι τα εξής: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Λάρισα, Βόλος, Αχαρνάι, Ιωάννινα, Χαλκίδα, Καβάλα, Κατερίνη, Σέρρες, Ρόδος, Χανιά, Τρίκαλα, Καλαμάτα, Αγρίνιο, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, Ξάνθη, Βέροια, Δράμα, Κέρκυρα, Κοζάνη.

Διεθνή ακτινοβολία, ασκούν η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα λόγω συγκεκριμένων εξειδικεύσεων (αναπτυξιακοί πόλοι της χώρας, συνοριακά κέντρα, αλλά και συγκεκριμένοι τουριστικοί προορισμοί).

Παρά τις μεγάλες αποκλίσεις που παρουσιάζουν ως προς το μέγεθος του πληθυσμού τους, τα αστικά κέντρα της χώρας παρουσιάζουν κοινά στοιχεία στην διαδικασία ανάπτυξής τους. Αυτά συνίστανται στο γεγονός της μαζικής κατά διαφορετικές περιόδους εισροής πληθυσμού και στην καθυστερημένη ανάπτυξη των σύγχρονων υποδομών.

Το αποτέλεσμα είναι η διαφοροποίηση περιοχών (γειτονιών) μέσα στα αστικά κέντρα και η υποβάθμιση ορισμένων από αυτά στα οποία συγκεντρώνονται ειδικές ομάδες πληθυσμού (φτωχοί, οικονομικοί μετανάστες, πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται από τη φτώχεια) με αποτέλεσμα τον αυξανόμενο διαχωρισμό στο χώρο αλλά και την αύξηση του φαινομένου του κοινωνικού διαχωρισμού.

Συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι η δυσλειτουργία των πόλεων, η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (ρύπανση, απόβλητα), και η αστική διάχυση που δημιουργούν προβλήματα τα οποία επιγραμματικά συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Ελλείψεις σε υποδομές λόγω της γρήγορης ανάπτυξης των αστικών κέντρων και του τρόπου ανάπτυξης που οδηγεί στην υπεραξιοποίηση του ιδιωτικού χώρου σε βάρος του δημοσίου.
- Δυσλειτουργίες στις μετακινήσεις και μεταφορές και έλλειψη βοηθητικών χώρων που οφείλονται στις ελλείψεις υποδομών.
- Αστική επέκταση και αστική διάχυση και «εκ των υστέρων», κατά κανόνα, σχεδιασμός.
- Εσωτερικές αναδιαρθρώσεις, στις πόλεις και τα ιστορικά τους κέντρα, του προτύπου κατοίκηση-παραγωγή-αναψυχή, που οδηγούν σε ανακατατάξεις στη λειτουργικότητα και στις τιμές γης.
- Συγκεκριμένες περιοχές σε αστικά κέντρα οι οποίες δέχονται τις επιπτώσεις της αλλαγής των καθοριστικών χρήσεων σε αυτές, υφίστανται τις συνέπειες των ενδοαστικών αλλαγών τόπου κατοικίας και την εγκατάσταση νέων οικονομικά ασθενέστερων κατοίκων και είναι εκτεθειμένες σε ιδιαίτερους κινδύνους υποβάθμισης με αποτέλεσμα να είναι αναγκαίες ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αναπλάσεων.

Παρά το σχετικά μεγάλο αριθμό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, τα αστικά κέντρα της πρώτης κατηγορίας (πρωτεύουσες νομών και πόλεις άνω των 10000 κατοίκων) συγκεντρώνουν ένα ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα που ανέρχεται (2001) στο 19,4%, ενώ οι αντίστοιχοι δείκτες στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα ανέρχονται στο 19,7% και 81,2% του συνόλου των απασχολούμενων.

Κατά περιφέρεια και χωρική ενότητα οι τιμές των συγκεκριμένων δεικτών διαφοροποιούνται σε σχέση με την αναπτυξιακή δυναμική κάθε περιφέρειας και την αστικοποίησή της. Η εξέταση της κατάστασης (2001) και της δυναμικής της, των αστικών κέντρων της ίδιας κατηγορίας οδηγεί στο συμπέρασμα της περιορισμένης εξειδίκευσης των αστικών κέντρων της χώρας και της μεγάλης σημασίας των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα σε πολλά αστικά κέντρα, ενώ η εικόνα της απασχόλησης στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα είναι η αναμενόμενη. Η ίδια κατάσταση για το 2001 επιτρέπει τη συναγωγή συμπερασμάτων στην κατεύθυνση δημιουργίας δικτύων μεταξύ γειτονικών κέντρων άλλοτε κατά ιεραρχημένο τρόπο και άλλοτε περισσότερο οριζόντια. (βλ. πίνακες 57, 58, 59, Παράρτημα ΙΙ)

Τα **αστικά κέντρα σηματοδοτούν και τους λεγόμενους άξονες ανάπτυξης** της χώρας όπως του άξονα Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Καβάλα, που έχει διαπιστωθεί στην αρχή της περιόδου ένταξης της χώρας στην τότε ΕΟΚ. Από τότε και μέχρι σήμερα έχουν διαπιστωθεί σημαντικές αλλαγές στο συγκεκριμένο πρότυπο προς τρεις κατευθύνσεις:

- Στη σχετική διαφοροποίησή της σε τρεις βαθμίδες ιεραρχίας του αστικού συστήματος προς την κατεύθυνση συγκρότησης τοπικών δικτύων.
- Στην επέκταση του άξονα ανάπτυξης με τη συμπλήρωση αναδυόμενων αξόνων ανάπτυξης σε συνδυασμό με τα μεγάλα έργα υποδομών.
- Τη διασύνδεση των διαφόρων επιπέδων αστικών κέντρων της χώρας με άλλα αντίστοιχα του εξωτερικού.

Η τάση δικτύωσης του αστικού συστήματος της χώρας, έστω και κατά περιοχές, αποτελεί σημαντικό και κρίσιμο στοιχείο για την αναπτυξιακή διαδικασία στο σύνολό της. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζει και το βαθμό ευαισθησίας της όλης αναπτυξιακής στρατηγικής προς τα αστικά κέντρα και τις εξελίξεις σε αυτά, μια και τα αστικά κέντρα ως τόποι συμπύκνωσης δραστηριοτήτων και κατοίκων αποτελούν ταυτόχρονα και αποδέκτες των αρνητικών επιπτώσεων του διεθνούς ανταγωνισμού.

Είναι προφανές ότι ο παραδοσιακός άξονας ανάπτυξης της χώρας που κινείται από την Πάτρα κατά μήκος των βόρειων ακτών της Πελοποννήσου προς την Αθήνα-Αττική και στη συνέχεια προς βορρά, προς Θεσσαλονίκη και προς Καβάλα ανατολικά, τείνει να επεκτείνεται. Η επέκταση αυτή γίνεται σε συνδυασμό με τα μεγάλα έργα υποδομής.

Σε συνδυασμό με τα μεγάλα έργα υποδομής ο παραδοσιακός αναπτυξιακός άξονας κινείται προς ανατολάς και δυτικά προς Αλεξανδρούπολη και Γιάννενα κατά μήκος της Εγνατίας οδού, προς βορρά και δυτικά κατά μήκος των κάθετων και συνοριακών συνδέσεων, ενώ στο νότο επεκτείνεται από Αθήνα προς Τρίπολη και Καλαμάτα. Δυτικά αναδύεται ένας γραμμικός άξονας ανάπτυξης: Γιάννενα, Αγρίνιο, Πάτρα, Καλαμάτα. Περιφερειακά, διαμορφώνονται στο βορρά ο δικτυακός κόμβος Καβάλα-Δράμα-Ξάνθη, το ημερήσιο

σύστημα της Θεσσαλονίκης, η γραμμική ανάπτυξη της Δ.Μακεδονίας. Στο κέντρο της χώρας αναδύεται με κέντρο τη Λάρισα και το Βόλο η δικτύωση της Θεσσαλίας. Στα νοτιότερα εξελίσσεται το ημερήσιο σύστημα της Αθήνας-Αττικής. Τέλος, στο κέντρο της χώρας αναδύεται ο αναπτυξιακός κορμός περί τον σχεδιαζόμενο οδικό άξονα Ε65. Στο νησιωτικό χώρο κόμβους αποτελούν το Ηράκλειο και τα Χανιά στην Κρήτη, η Ρόδος, η Μυτιλήνη και η Ερμούπολη στο Αιγαίο αλλά και η Κέρκυρα στο Ιόνιο.

1.7.2 Περιοχές της υπαίθρου

Ο ορισμός των περιοχών της υπαίθρου η αγροτικών περιοχών⁸⁸ έχει αποτελέσει αντικείμενο ευρύτατων συζητήσεων για την υιοθέτηση του πλέον κατάλληλου κριτηρίου, τόσο στη χώρα όσο και διεθνώς, ενώ και στην Ε.Ε υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις μεταξύ των Γενικών Διευθύνσεων.

Για λόγους ενιαίας αντιμετώπισης για το σύνολο των προγραμματικών εγγράφων (ΕΣΠΑ, ΕΣΣΑΑ) η Ελλάδα για τον ορισμό των αγροτικών περιοχών /περιοχών της υπαίθρου αποδέχεται τον ορισμό του ΟΟΣΑ, που χρησιμοποιεί ως κριτήριο προσδιορισμού του αγροτικού χαρακτήρα την πληθυσμιακή πυκνότητα⁸⁹.

Με βάση τον ορισμό αυτό το 73,9% του εδάφους της χώρας ανήκει στις κυρίαρχα αγροτικές περιοχές, το 23,2% στις σημαντικά αγροτικές ενώ το 2,9% στις κυρίαρχα αστικές περιοχές.

Κατ' αντιστοιχία, το 37,2% του πληθυσμού της χώρας κατοικεί σε κυρίως αγροτικές περιοχές, το 27,2% σε σημαντικά αγροτικές και το 35,6% σε κυρίαρχα αστικές περιοχές.

Με βάση τη διοικητική ταξινόμηση της χώρας σε επίπεδο NUTS II μόνο η Περιφέρεια Αττικής κατατάσσεται στις κυρίαρχα αστικές περιοχές, ενώ η πλειονότητα των υπόλοιπων περιφερειών με εξαίρεση συγκεκριμένους νομούς κατατάσσεται στις κυρίως αγροτικές Περιφέρειες. Συνολικά επτά νομοί επίπεδο (NUTS III) κατατάσσονται στις σημαντικά αγροτικές περιοχές και συγκεκριμένα ο Νομός Ξάνθης στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, οι νομοί Πιερίας και Θεσσαλονίκης στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ο νομός Ιωαννίνων στην Περιφέρεια Ηπείρου, οι νομοί Λάρισας και Μαγνησίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας ο νομός Αχαΐας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και οι νομοί Ηρακλείου και Χανίων στην Περιφέρεια Κρήτης.

Η ύπαρξη σημαντικών αστικών κέντρων της χώρας αλλά και η χωροθέτηση της πλειονότητας των νομών αυτών επί του αναπτυξιακού ελληνικού άξονα (αναπτυξιακό S Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη) αναδεικνύει σε μεγάλο βαθμό αλλά και εξηγεί γιατί οι υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας κατατάσσονται στις κυρίαρχα αγροτικές περιοχές με την απουσία σημαντικών αστικών κέντρων και με προεξέχοντα το ρόλο του πρωτογενή τομέα στην οικονομία των περιφερειών αυτών.

Οι αγροτικές περιοχές/περιοχές της υπαίθρου εντάσσονται στον παραπάνω προβληματισμό σύμφωνα με το κριτήριο της πληθυσμιακής πυκνότητας αλλά και με τα αμιγή γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (ορεινοί όγκοι, νησιά), που επιδρούν στην αναπτυξιακή δυναμική τους. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής (ορεινές-νησιωτικές, με βάση γεωμορφολογικά κριτήρια και αγροτικές, με βάση δημογραφικά κριτήρια) παρουσιάζονται παρακάτω.

1.7.2.1 Οι ορεινές περιοχές

Οι ορεινές περιοχές **αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του ηπειρωτικού τμήματος** ενώ χαρακτηρίζουν σε μεγάλο βαθμό και το ανάγλυφο των περισσότερων νησιών της χώρας. Η διαπίστωση αυτή αποτελεί και ένα σημαντικό στοιχείο ομοιότητας του ορεινού με το νησιωτικό χώρο. Στον ορεινό χώρο ο οποίος συγκεντρώνει μια σειρά από πολύτιμα

⁸⁸ Στην Ελληνική γλώσσα η έννοια του αγροτικού (agriculture) είναι ταυτόσημη με την έννοια της υπαίθρου (rural)

⁸⁹ Με βάση τον ορισμό αυτό οι περιοχές ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες που είναι: Κυρίαρχα αγροτικές (predominantly rural άνω του 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες δηλαδή κοινότητες με πληθυσμιακή πυκνότητα κάτω των 150 κατοίκων ανα τετρ. χλμ, σημαντικά αγροτικές (significantly rural 15% έως 50% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες) και σημαντικά αστικές (predominantly urban λιγότερο από το 15% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές κοινότητες).

περιβαλλοντικά στοιχεία, τα οποία συνδέονται άμεσα με τους φυσικούς πόρους της χώρας και το δυναμισμό τους, συντελούνται δύο διαδικασίες αντιφατικές μεταξύ τους.

Η πρώτη τάση συνίσταται στην εγκατάλειψη μεγάλων περιοχών και ως περιοχών βιώσιμης κατοίκησης και παραγωγής ή στην υποχώρηση των δραστηριοτήτων αυτών σε μεγάλο βαθμό με συνέπεια, από τη μια, τη σχετική ανάκαμψη των οικοσυστημάτων σε ορισμένες περιοχές και από την άλλη οδηγούν σε μη βιώσιμες πρακτικές αξιοποίησης σε άλλες περιοχές.

Η δεύτερη τάση συνδέεται με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, το χειμερινό τουρισμό σε ορισμένες περιοχές, την αναδυόμενη βιολογική γεωργία, την αντοχή ορισμένων παραδοσιακών προτύπων, αλλά και με την οικιστική ανάπτυξη καθώς και με τις διαδικασίες κατασκευής μεγάλων έργων, που συνδέονται με την παραγωγή και μεταφορά ενέργειας, αλλά και με την κατασκευή μεγάλων οδικών αξόνων και υποδομών σιδηροδρομικών μεταφορών στον ορεινό χώρο.

Σε μια ολοκληρωμένη θεώρηση των ορεινών περιοχών της χώρας πρέπει να συνεκτιμηθούν επίσης δυο ακόμη στοιχεία. Το πρώτο συνδέεται με τις δυνατότητες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στον ορεινό χώρο, με την κατάλληλη εκμετάλλευση των συστημάτων απορροής και των ποταμών που πηγάζουν απ' αυτούς. Το δεύτερο έχει άμεση σχέση με το γεγονός ότι οι ορεινοί όγκοι της χώρας όπως η Πίνδος και η προέκτασή της στην Πελοπόννησο, τόσο συνολικά όσο και σε επίπεδο των περισσότερων Περιφερειών της χώρας, συνιστούν σημαντικούς φραγμούς, η υπέρβαση των οποίων απαιτεί σημαντικά έργα υποδομών, η ένταξη των οποίων κατά συνετό τρόπο στο περιβάλλον οδηγεί σε σημαντική αύξηση των απαιτούμενων δαπανών.

Από τις δραστηριότητες αυτές προκύπτουν συνολικά πιέσεις οι οποίες θα πρέπει να ελεγχθούν, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο ορεινός χώρος και σταδιακά να ανασυγκροτηθούν σε αυτόν βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατοίκησης, τα οποία θα περιορίσουν και τους κινδύνους που συνεπάγεται η μη ελεγχόμενη ανάπτυξη. Οι ευκαιρίες ανάπτυξης αλλά και οι κίνδυνοι βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την ευαισθησία των συγκεκριμένων περιοχών του ορεινού χώρου, με την προσπελασιμότητά του σε σχέση με το υφιστάμενο δίκτυο εθνικής περιφερειακής και τοπικής σημασίας, και με τις χρονοαποστάσεις των διαφόρων περιοχών από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

Οι ορεινές περιοχές της χώρας μπορούν να ταξινομηθούν:

A) Στις ορεινές περιοχές που βρίσκονται σε άμεση γειννίαση με τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

B) Στις συνοριακές ορεινές περιοχές.

Γ) Στον ορεινό όγκο της Πίνδου και τις απολήξεις του στη Στερεά Ελλάδα.

Δ) Στους ορεινούς όγκους της Πελοποννήσου.

E) Στα μεμονωμένα μεγάλα βουνά (π.χ. Ολυμπος).

ΣΤ) Στις ορεινές χερσονήσους (Μάνη, Πήλιο, ανατ. Πελοπόννησος, Αθως).

Z) Στους ορεινούς όγκους των μεγάλων νησιών (Κρήτη, Εύβοια, μεσαιού μεγέθους νησιά).

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συγκεκριμένες ενότητες των ορεινών περιοχών είναι κοινά αλλά διαφοροποιούνται ως προς την έντασή τους, σε:

- Περιοχές υποχώρησης παραγωγικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων κατοίκησης.
- Περιοχές προστασίας (εθνικοί δρυμοί, περιοχές «natura 2000»).
- Περιοχές που δέχονται σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις από την ανάπτυξη μεγάλων έργων υποδομών, από την υποχώρηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, από τις ασκούμενες παραγωγικές δραστηριότητες και τον τρόπο που ασκούνται, από την αστική και τουριστική ανάπτυξη. Περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα διάβρωσης και απερίμωσης.
- Περιοχές που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα προσπελασιμότητας.
- Περιοχές που χρήζουν ειδικής προστασίας ως προς το πολιτιστικό περιβάλλον τους (μνημεία, οικισμοί, σύνολα) και ως προς την πανίδα και τη χλωρίδα τους.

- Περιοχές με έντονη εποχικότητα.

1.7.2.2 Οι νησιωτικές περιοχές

Καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης των νησιών αποτελεί η αστικότητα τους. Με εξαίρεση ορισμένα μεγάλα νησιά όπου απαντώνται περισσότερα του ενός αστικά κέντρα, σε κάθε νησί παρατηρείται ένα κέντρο αστικού τύπου το οποίο, ανεξάρτητα από το πληθυσμιακό του μέγεθος, συγκεντρώνει αστικές λειτουργίες. **Το μέγεθος των νησιών αποτελεί καθοριστικό στοιχείο** ως προς τη δυνατότητα συγκέντρωσης μιας αναπτυξιακής στρατηγικής για αυτά. Αυτή είναι αυτονόητη για τα νησιά – Περιφέρειες, όπως η Κρήτη, και για τα μεσαία μεγέθους νησιά, όπως ορισμένα από τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, τα οποία μπορούν **να γίνουν αποδέκτες ολοκληρωμένων και βιώσιμων αναπτυξιακών παρεμβάσεων** ευρέως φάσματος.

Οι **αναπτυξιακές δυνατότητες περιορίζονται** καθώς περιορίζεται το μέγεθος των νησιών για να γίνουν εντελώς συγκεκριμένες στα μεσαίου μεγέθους νησιά, και οριακές στα μικρού μεγέθους. Αντίστροφα ανάλογη του μεγέθους των νησιών είναι και η ευαισθησία των οικοσυστημάτων τους στις πιέσεις που αυτά δέχονται. Παρά την εποχικότητα των πιέσεων αυτών το περιβάλλον των περισσότερων νησιών που έχουν ενταχθεί στο κύκλωμα της τυπικής τουριστικής ανάπτυξης με δυσκολία ανακάμπτει από τη μια περίοδο στην άλλη.

Τα νησιά της χώρας λειτουργούν, άλλα αυτόνομα και άλλα σε συστάδες ή χωρικές ενότητες, σε συνάρτηση με το μέγεθός τους και τον πληθυσμό τους (πραγματικό και εποχικό) με αποτέλεσμα να **διαφοροποιείται σημαντικά η προσπελασιμότητα προς αυτά**. Αυτή μπορεί να είναι δεδομένη από ένα, ίσως και περισσότερα σημεία της ηπειρωτικής χώρας ακτοπολικά και αεροπορικά, αλλά μπορεί να διασφαλίζεται για μεγάλα χρονικά διαστήματα μόνο έμμεσα, οπότε παρατηρούνται φαινόμενα της λεγόμενης «διπλής νησιωτικότητας».

Το παραγωγικό, όπως και το πρότυπο κατοίκησης, των νησιών σε άμεση σχέση με το μέγεθος τους και τις σχέσεις τους με άλλα νησιά, αλλά και την ηπειρωτική χώρα, χαρακτηρίζεται ιστορικά από ένα περιορισμένο αγροτικό πρότυπο, τις μεταφορές και η ναυτιλία και από ορισμένες άλλες εξειδικεύσεις στην μεταποίηση ή στην σημαντική παραγωγή συγκεκριμένων γεωργικών προϊόντων (ελιές, φρούτα), αλλά και από την εξωστρέφεια μετανάστευση που συνδέεται άμεσα με τη ναυτιλία και τον ηπειρωτικό χώρο.

Σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη **το πρότυπο διαφοροποιήθηκε με περιορισμό της γεωργίας στα μεσαίου και μικρού μεγέθους νησιά**, υπέρβαση από την πλευρά της ναυτιλίας των στενών ορίων που θέτουν τα ίδια τα νησιά σε ότι αφορά επιχειρηματικότητα, διαχείριση, ανθρώπινο δυναμικό και μεταφερόμενα προϊόντα, σταδιακή αποδιάρθρωση των συστημάτων κατοίκησης στο εσωτερικό των νησιών, και στην τάση τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης, η οποία σε ορισμένα από αυτά τείνει να αποκτήσει διαστάσεις «μονοκαλλιέργειας».

Οι διαφορές που χαρακτηρίζουν τα νησιά μεταξύ τους οδήγησαν σε σημαντικές διαφοροποιήσεις ακόμα και στα ίδια τα νησιά συγκεκριμένων διοικητικών συνόλων με αποτέλεσμα τις έντονες διαπεριφερειακές ανισότητες ακόμα και γειτονικών νησιών.

Τα νησιά μπορούν να ομαδοποιηθούν ως προς το μέγεθός τους (μεγάλα, μεσαίου και μικρού μεγέθους):

- Ως προς τη διοικητική τους διάρθρωση με κριτήριο αν ανήκουν σε αμιγή νησιωτικά διοικητικά σύνολα.
- Ως προς την προσπελασιμότητα και σε σχέση με το σύστημα μεταφορών και τηλεπικοινωνιών της χώρας.

Τα προβλήματα των νησιών μπορούν να ομαδοποιηθούν στις ακόλουθες ενότητες:

- Περιβαλλοντικές πιέσεις – ευαισθησία.
- Πιέσεις από την αστική και τουριστική ανάπτυξη.
- Αποδιάρθρωση παραγωγικού προτύπου.
- Τουριστική μονοκαλλιέργεια και διαφοροποίηση παραγωγικού προτύπου.
- Προσπελασιμότητα και εσωτερική προσπελασιμότητα.

- Συνοριακά νησιά.
- Νησιά στην ημερήσια επιρροή μεγάλων πληθυσμιακών συγκεντρώσεων.
- Εποχικότητα.
- Διαχείριση υδατικών πόρων και αποβλήτων.
- Προβλήματα διάβρωσης και απερήμωσης.

1.7.2.3 Οι λοιπές αγροτικές περιοχές και περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία

Οι αγροτικές περιοχές της χώρας **χαρακτηρίζονται από το χαμηλότερο εισόδημα**, (το κατά κεφαλήν εισόδημα στις κυρίαρχα αγροτικές περιφέρειες για την τριετία 1999 – 2001 ήταν στο 68,1% της ΕΕ-25 όταν το αντίστοιχο μέγεθος στις κυρίαρχα αστικές περιοχές ήταν 77% και στις σημαντικά αγροτικές στο 72%) τη δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση (το 18,74% των κατοίκων στις κυρίαρχα αγροτικές περιοχές είναι άνω των 65 ετών, όταν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 16,7% στις σημαντικά αγροτικές και 15,9% στις κυρίαρχα αστικές).

Σημαντικές διαφορές παρατηρούνται σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο, την έλλειψη κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, τη χαμηλότερη χρήση νέων τεχνολογιών και την έλλειψη υποδομών πρόσβασης σε ευρυζωνικά δίκτυα (στις αγροτικές περιοχές σε σχέση με τις αστικές το ποσοστό συνδέσεων σε γραμμές DSL είναι υποδιπλάσιο) τη χαμηλή προσηλασιμότητα.

Οι σημαντικές εισοδηματικές μεταβιβάσεις από τον πρώτο πυλώνα της ΚΑΠ, η αθρόα εισαγωγή μεταναστών από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και η διαμόρφωση χαμηλών αμοιβών σε συνδυασμό με την υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής στους τομείς των μεταφορικών υποδομών, τη παροχή κινήτρων κυρίως για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων και η κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων αλλά και άλλων υποδομών μικρότερης κλίμακας από το ΚΠΣ συνέβαλε στο να διατηρηθούν σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τα λοιπά κράτη μέλη τόσο η απασχόληση όσο και η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) του πρωτογενή τομέα ενώ παράλληλα βοήθησαν στην αναστροφή της μεγάλης εξόδου από τις αγροτικές περιοχές προς τα αστικά κέντρα μετά το 1980.

Στην Ελλάδα το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται στο 12,6% έναντι 5,04 % στην ΕΕ-25, ενώ η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην ΑΠΑ της Εθνικής οικονομίας ανέρχεται στο 7% έναντι 2,1% στην ΕΕ-25.

Τα ποσοστά απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα είναι διαφοροποιημένα μεταξύ των Περιφερειών της χώρας με σημαντικά υψηλότερα τα ποσοστά απασχόλησης στις Περιφέρειες αμιγούς στόχου σύγκλισης 23,7%, στις Περιφέρειες στατιστικής σύγκλισης 12,44% και στις περιφέρειες σταδιακής εισόδου 14,58%.

Οι προαναφερθέντες παράγοντες διατήρησαν ένα επίπεδο εισοδημάτων στις αγροτικές περιοχές ικανοποιητικό αλλά μη διατηρήσιμο, αφού τόσο τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα όσο και οι αγροτικές περιοχές, με εξαίρεση τις περιοχές που γειτονεύουν με τα δύο μητροπολιτικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) δεν μετέβαλαν τη διάρθρωση της τοπικής οικονομίας, ενώ το υφιστάμενο παραγωγικό πρότυπο στο πρωτογενή τομέα έχει εξαντλήσει τη δυναμική του.

Η ελληνική γεωργία προσαρμόστηκε στους προσανατολισμούς της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και υιοθετήθηκε ένα παραγωγικό πρότυπο που έδινε έμφαση στον όγκο παραγωγής και σε προϊόντα που είχαν υψηλό ποσοστό ενίσχυσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στροφή προς την καλλιέργεια βαμβακιού και ο τριπλασιασμός των καλλιεργούμενων εκτάσεων με βαμβάκι μετά το 1980. Υπογραμμίζεται ότι βαθμιαία και μετά το 1990 διαμορφώνεται με διαφορετικό βαθμό ανά Περιφέρεια ένα νέο πρότυπο πολυαπασχόλησης στις αγροτικές περιοχές ενώ **σημαντικό ρόλο για το μέλλον των αγροτικών περιοχών αναμένεται να διαδραματίσει ένα πολυλειτουργικό πρότυπο** γεωργικής δραστηριότητας η διατήρηση του οποίου είναι σημαντική για την ανάπτυξη της υπαίθρου αλλά και καθοριστική για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του τοπίου.

Συμπερασματικά η ισόρροπη χωρική ανάπτυξη μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου και η μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων σε επιμέρους εδαφικές ενότητες της ελληνικής επικράτειας, όπως είναι οι ορεινές περιοχές, οι νησιωτικές περιοχές και οι παραμεθόριες περιοχές και η υιοθέτηση της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής σε πολύ μεγάλο βαθμό είναι ταυτόσημη με την αναπτυξιακή στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που συνδέονται με την αλιεία. Το 82,4% της συνολικής έκτασης της χώρας και το 54% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γής (ΧΓΕ/ΥΑΑ) με βάση τα κριτήρια του κανονισμού Ε.Ε 75/268 ανήκει στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές που λόγω γεωμορφολογικών και κλιματολογικών συνθηκών η άσκηση εντατικής μορφής και επιχειρηματικής μορφής γεωργίας παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες.

Ο **κυρίαρχος τομέας** οικονομικής δραστηριότητας στις ορεινές περιοχές είναι ο **πρωτογενής** (δασοκομία κτηνοτροφία). Σε μεγάλο αριθμό νησιών, παρά τη σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού, εξακολουθεί να απασχολείται στη γεωργία και στην αλιεία ένα σημαντικό τμήμα του τοπικού πληθυσμού, και να δημιουργείται εισόδημα, ενώ στο σύνολο των περιοχών της υπαίθρου η γεωργία αποτελεί το σημαντικότερο τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπλέον, τόσο οι παράκτιες όσο και κυρίως οι νησιωτικές περιοχές της χώρας χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού **αλιευτικών περιοχών**, δηλαδή περιοχών των οποίων η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη της αλιευτικής δραστηριότητας. Η **φθίνουσα πορεία της αλιείας** κατά τα τελευταία χρόνια συμβάλλει στην αποδιοργάνωση του παραγωγικού ιστού των περιοχών αυτών. Όμως, το γεγονός ότι μια σειρά από τις περιοχές αυτές βρίσκονται σε ζώνες έντονης τουριστικής κίνησης, σε συνδυασμό με την ύπαρξη φυσικών πόρων ιδιαίτερου κάλλους, παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - Πίνακες κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης

ΠΙΝΑΚΑΣ 46 - Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν 1995-2003 (τρέχουσες τιμές)

Περιφέρειες και νομοί	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	Ποσοστά μεταβολή								ΜΕΡΜ
Σύνολο Ελλάδος	7516	8203	9023	9762	10355	11393	12148	13050	14100	9,146%	9,990%	8,195%	6,068%	10,032%	6,625%	7,421%	8,044%	8,181%
ΧΩΡ. ΕΝ.ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡ. Κ. ΜΑΚ. Δ.ΜΑΚ	7068	8000	8883	9531	10074	11005	11633	12307	13105	13,179%	11,039%	7,298%	5,694%	9,247%	5,702%	5,794%	6,492%	8,024%
<i>Ανατ. Μακεδονία - Θράκη</i>	6117	6618	7130	7682	8191	8859	9475	10160	10842	8,179%	7,745%	7,748%	6,625%	8,149%	6,958%	7,223%	6,713%	7,416%
Έβρος	5723	6178	7815	8462	8900	9929	10251	10982	11888	7,955%	26,494%	8,283%	5,176%	11,562%	3,241%	7,135%	8,255%	9,570%
Ξάνθη	6006	6536	7173	7945	8178	8317	9603	10141	10781	8,821%	9,750%	10,761%	2,930%	1,701%	15,467%	5,603%	6,312%	7,587%
Ροδόπη	4776	5093	5939	6328	6984	7799	8780	9504	10009	6,648%	16,608%	6,551%	10,352%	11,672%	12,580%	8,250%	5,313%	9,690%
Δράμα	6422	6883	6301	6811	7115	7454	7794	8285	8686	7,179%	-8,459%	8,096%	4,471%	4,763%	4,562%	6,290%	4,850%	3,848%
Καβάλα	7454	8149	7904	8357	9175	9969	10325	11177	11995	9,328%	-3,006%	5,727%	9,782%	8,660%	3,573%	8,245%	7,320%	6,127%
Κεντρική Μακεδονία	7302	8420	9351	9995	10570	11592	12250	12828	13681	15,312%	11,049%	6,888%	5,757%	9,668%	5,676%	4,720%	6,646%	8,164%
Ημαθία	5445	5981	5908	6353	6577	6989	7301	7601	8192	9,840%	-1,223%	7,529%	3,535%	6,267%	4,456%	4,108%	7,781%	5,238%
Θεσσαλονίκη	58631	69945	78313	84767	90775	101081	107313	112897	121078	19,297%	11,963%	8,242%	7,088%	11,352%	6,165%	5,203%	7,247%	9,488%
Κιλκίς	520	570	671	714	768	831	902	966	1032	9,609%	17,575%	6,506%	7,470%	8,299%	8,512%	7,039%	6,867%	8,934%
Πέλλα	11373	12391	13272	13690	13935	14494	15678	15994	16527	8,952%	7,109%	3,147%	1,787%	4,018%	8,166%	2,013%	3,336%	4,783%
Πιερία	4949	5496	5985	6267	6701	7194	7509	7852	8241	11,039%	8,902%	4,715%	6,926%	7,357%	4,374%	4,570%	4,951%	6,581%
Σέρρες	8407	9053	10150	10736	11117	12073	12553	13004	13704	7,684%	12,113%	5,777%	3,546%	8,598%	3,981%	3,593%	5,378%	6,298%
Χαλκιδική	7276	8196	10341	10873	11328	12480	13121	14098	15556	12,645%	26,168%	5,153%	4,176%	10,172%	5,138%	7,446%	10,343%	9,964%
Δυτική Μακεδονία	7545	8189	9526	10393	10796	11693	12131	13368	14039	8,535%	16,329%	9,101%	3,874%	8,308%	3,751%	10,197%	5,014%	8,071%
Γρεβενά	5256	5825	8834	9467	10158	10697	10747	11486	12010	10,819%	51,662%	7,165%	7,295%	5,306%	0,473%	6,876%	4,565%	10,882%
Καστοριά	6680	7497	8450	9062	9407	10536	11210	12463	13426	12,226%	12,719%	7,239%	3,803%	12,005%	6,400%	11,177%	7,727%	9,118%
Κοζάνη	9031	9656	10601	11641	11900	12694	13094	14367	14995	6,919%	9,781%	9,815%	2,220%	6,678%	3,149%	9,724%	4,719%	6,543%
Φλώρινα	5582	6149	7964	8732	9425	10594	11138	12548	13129	10,170%	29,504%	9,648%	7,935%	12,404%	5,132%	12,663%	4,631%	11,284%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΘΕΣ. ΗΠ. ΣΤ. ΕΛΛ.	7964	8821	9693	10504	10848	11741	12760	13805	15007	10,768%	9,879%	8,370%	3,271%	8,233%	8,685%	8,189%	8,707%	8,243%
Θεσσαλία	6630	7275	8069	8941	9336	9743	10757	11683	12722	9,735%	10,908%	10,805%	4,418%	4,359%	10,414%	8,606%	8,896%	8,488%
Καρδίτσα	6053	6567	7327	8128	8321	8768	9406	10139	10778	8,501%	11,565%	10,932%	2,382%	5,367%	7,284%	7,790%	6,300%	7,479%
Λάρισα	6719	7386	8560	9272	9900	10211	11329	12184	13292	9,923%	15,907%	8,313%	6,778%	3,141%	10,944%	7,545%	9,099%	8,903%
Μαγνησία	7291	8025	8762	9570	9799	10247	11785	12968	14321	10,069%	9,191%	9,218%	2,391%	4,579%	15,003%	10,042%	10,434%	8,806%
Τρίκαλα	5987	6564	6669	8025	8355	8856	9175	10015	10763	9,635%	1,600%	20,325%	4,120%	5,991%	3,607%	9,147%	7,471%	7,606%
Ήπειρος	5459	5899	6976	7654	8322	9069	9729	10676	11545	8,077%	18,246%	9,718%	8,725%	8,982%	7,277%	9,733%	8,139%	9,815%
Άρτα	5069	5513	5721	6258	6940	7271	8024	8582	9427	8,756%	3,768%	9,394%	10,901%	4,763%	10,362%	6,953%	9,849%	8,064%
Θεσπρωτία	5196	5644	6387	6932	7617	8427	8981	10089	11063	8,619%	13,181%	8,526%	9,879%	10,639%	6,568%	12,338%	9,659%	9,908%
Ιωάννινα	5630	6055	7700	8512	9200	10055	10743	11796	12706	7,548%	27,173%	10,552%	8,080%	9,293%	6,844%	9,795%	7,723%	10,712%
Πρέβεζα	5692	6164	7039	7615	8183	9104	9617	10590	11218	8,297%	14,204%	8,171%	7,470%	11,252%	5,637%	10,110%	5,932%	8,852%
Στερέα Ελλάς	11232	12616	13466	14277	14362	15992	17236	18489	20116	12,326%	6,737%	6,023%	0,590%	11,355%	7,778%	7,271%	8,799%	7,557%
Βοιωτία	20918	25028	24517	25661	25774	29149	31670	33754	36639	19,647%	-2,044%	4,670%	0,438%	13,094%	8,650%	6,580%	8,547%	7,257%
Εύβοια	8586	8768	9574	10378	10476	11721	12703	13673	15089	2,126%	9,182%	8,399%	0,944%	11,885%	8,383%	7,637%	10,350%	7,302%
Ευρυτανία	7994	9053	10627	11236	12064	13805	15057	15973	17280	13,245%	17,385%	5,731%	7,363%	14,431%	9,072%	6,087%	8,178%	10,114%
Φθιώπιδα	8228	9170	10856	11526	11452	12406	13086	14155	15261	11,441%	18,396%	6,168%	-0,637%	8,329%	5,477%	8,169%	7,816%	8,028%
Φωκίδα	8306	9411	11092	11746	12160	13338	14324	15102	16023	13,308%	17,869%	5,896%	3,520%	9,691%	7,390%	5,434%	6,093%	8,560%

ΧΩΡ. ΕΝ. ΔΥΤ. ΕΛΛ. ΠΕΛ. ΙΟΝ. Ν.	6459	7070	7910	8597	8965	9821	10461	11221	12184	9,464%	11,875%	8,690%	4,287%	9,539%	6,522%	7,265%	8,579%	8,257%
Δυτική Ελλάς	6235	6842	7276	7846	8028	8656	9360	10065	10896	9,727%	6,346%	7,835%	2,319%	7,827%	8,136%	7,532%	8,256%	7,227%
Αιτωλοακαρνανία	5951	6566	7040	7627	7801	8391	9171	9834	10398	10,328%	7,223%	8,333%	2,284%	7,554%	9,303%	7,220%	5,741%	7,224%
Αχαΐα	7147	7844	8254	8841	9037	9722	10556	11421	12430	9,752%	5,221%	7,111%	2,214%	7,584%	8,579%	8,190%	8,840%	7,162%
Ηλεία	5016	5455	5881	6399	6561	7129	7497	7945	8746	8,756%	7,805%	8,813%	2,535%	8,650%	5,173%	5,970%	10,079%	7,197%
Πελοπόννησος	6761	7371	8531	9427	9951	11120	11541	12344	13464	9,016%	15,744%	10,492%	5,564%	11,748%	3,784%	6,956%	9,076%	8,991%
Αργολίδα	7113	7681	8192	8881	9385	9660	10638	11100	12035	7,980%	6,659%	8,409%	5,676%	2,931%	10,127%	4,338%	8,423%	6,794%
Αρκαδία	7083	7875	9391	10904	11173	12001	12494	13413	14267	11,183%	19,249%	16,118%	2,463%	7,414%	4,107%	7,354%	6,368%	9,148%
Κορινθία	8087	8844	11134	12901	13759	16529	16809	17881	20077	9,356%	25,895%	15,870%	6,650%	20,128%	1,696%	6,379%	12,279%	12,037%
Λακωνία	5356	5811	7180	7471	8012	8887	9063	9603	10197	8,505%	23,552%	4,058%	7,234%	10,920%	1,985%	5,958%	6,182%	8,381%
Μεσσηνία	6014	6500	6766	7023	7406	8089	8379	9230	9955	8,078%	4,092%	3,801%	5,455%	9,224%	3,576%	10,160%	7,852%	6,502%
Ιόνια Νησιά	6368	7000	8328	8820	9385	10123	11169	11992	12967	9,920%	18,977%	5,910%	6,399%	7,868%	10,328%	7,372%	8,129%	9,296%
Ζάκυνθος	5909	6465	7044	7222	7931	8652	9252	9507	10136	9,400%	8,958%	2,532%	9,812%	9,097%	6,931%	2,760%	6,610%	6,977%
Κέρκυρα	21159	23102	26287	27674	28797	30225	34264	35875	39385	9,183%	13,788%	5,276%	4,058%	4,959%	13,361%	4,702%	9,785%	8,076%
Κεφαλληνία	1904	2107	2608	2820	3080	3477	3799	3979	4249	10,641%	23,771%	8,153%	9,195%	12,917%	9,254%	4,739%	6,769%	10,552%
Λευκάδα	5287	5822	9279	9991	10681	11822	12308	16410	18061	10,108%	59,385%	7,669%	6,907%	10,689%	4,107%	33,329%	10,063%	16,597%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	8109	8511	9218	10038	10797	12052	12864	13940	15063	4,956%	8,317%	8,891%	7,561%	11,627%	6,732%	8,364%	8,063%	8,049%
ΧΩΡ. ΕΝ. Β. ΑΙΓ. ΝΟΤ. ΑΙΓ. ΚΡΗΤΗΣ	7367	8293	9239	9888	10704	11716	12360	13215	14534	12,566%	11,405%	7,032%	8,245%	9,461%	5,495%	6,918%	9,981%	8,865%
Βόρειο Αιγαίο	6249	6939	7989	8667	9574	10994	11424	12622	14110	11,035%	15,124%	8,490%	10,466%	14,831%	3,914%	10,486%	11,788%	10,716%
Λέσβος	6999	7770	8642	9385	10631	12359	12596	14267	16031	11,005%	11,221%	8,603%	13,281%	16,247%	1,918%	13,266%	12,364%	10,914%
Σάμος	5753	6334	7517	8109	8618	9353	10103	10639	11507	10,094%	18,681%	7,879%	6,277%	8,521%	8,020%	5,310%	8,155%	9,052%
Χίος	5144	5759	7056	7672	8216	9571	10122	10886	12308	11,962%	22,520%	8,726%	7,097%	16,483%	5,762%	7,548%	13,061%	11,523%
Νότιο Αιγαίο	8121	9263	10634	11292	12289	13423	14148	14695	15560	14,059%	14,802%	6,190%	8,827%	9,235%	5,397%	3,867%	5,888%	8,468%
Δωδεκάνησα	8366	9576	11061	11774	13038	14156	14747	14911	15720	14,471%	15,501%	6,448%	10,731%	8,580%	4,173%	1,110%	5,426%	8,204%
Κυκλάδες	7697	8721	9897	10462	11002	12166	13120	14324	15285	13,299%	13,491%	5,707%	5,159%	10,587%	7,836%	9,178%	6,708%	8,954%
Κρήτη	7395	8293	8985	9616	10304	11111	11784	12673	14162	12,137%	8,351%	7,018%	7,160%	7,829%	6,062%	7,544%	11,743%	8,460%
Ηράκλειο	7486	8364	8593	9157	9774	10550	11523	12421	13942	11,730%	2,735%	6,564%	6,740%	7,941%	9,221%	7,791%	12,245%	8,083%
Λασιθί	7837	8659	10342	11079	11813	12906	13725	14366	15955	10,495%	19,433%	7,125%	6,631%	9,251%	6,348%	4,668%	11,063%	9,294%
Ρέθυμνο	6653	7305	9134	9811	10453	11260	11772	12123	13529	9,810%	25,024%	7,419%	6,543%	7,723%	4,539%	2,986%	11,595%	9,278%
Χανιά	7375	8482	8983	9664	10494	11213	11315	12603	14025	15,006%	5,913%	7,581%	8,585%	6,854%	0,905%	11,386%	11,279%	8,365%

	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	Ποσοστά μεταβολή								MEPM
Σύνολο Ελλάδος	7516	8203	9023	9762	10355	11393	12148	13050	14100	9,146%	9,990%	8,195%	6,068%	10,032%	6,625%	7,421%	8,044%	8,181%
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	6117	6618	7130	7682	8191	8859	9475	10160	10842	8,179%	7,745%	7,748%	6,625%	8,149%	6,958%	7,223%	6,713%	7,416%
Κεντρική Μακεδονία	7302	8420	9351	9995	10570	11592	12250	12828	13681	15,312%	11,049%	6,888%	5,757%	9,668%	5,676%	4,720%	6,646%	8,164%
Δυτική Μακεδονία	7545	8189	9526	10393	10796	11693	12131	13368	14039	8,535%	16,329%	9,101%	3,874%	8,308%	3,751%	10,197%	5,014%	8,071%
Θεσσαλία	6630	7275	8069	8941	9336	9743	10757	11683	12722	9,735%	10,908%	10,805%	4,418%	4,359%	10,414%	8,606%	8,896%	8,488%
Ήπειρος	5459	5899	6976	7654	8322	9069	9729	10676	11545	8,077%	18,246%	9,718%	8,725%	8,982%	7,277%	9,733%	8,139%	9,815%
Στερεά Ελλάς	11232	12616	13466	14277	14362	15992	17236	18489	20116	12,326%	6,737%	6,023%	0,590%	11,355%	7,778%	7,271%	8,799%	7,557%
Δυτική Ελλάς	6235	6842	7276	7846	8028	8656	9360	10065	10896	9,727%	6,346%	7,835%	2,319%	7,827%	8,136%	7,532%	8,256%	7,227%
Πελοπόννησος	6761	7371	8531	9427	9951	11120	11541	12344	13464	9,016%	15,744%	10,492%	5,564%	11,748%	3,784%	6,956%	9,076%	8,991%
Ιόνια Νησιά	6368	7000	8328	8820	9385	10123	11169	11992	12967	9,920%	18,977%	5,910%	6,399%	7,868%	10,328%	7,372%	8,129%	9,296%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	8109	8511	9218	10038	10797	12052	12864	13940	15063	4,956%	8,317%	8,891%	7,561%	11,627%	6,732%	8,364%	8,063%	8,049%
Βόρειο Αιγαίο	6249	6939	7989	8667	9574	10994	11424	12622	14110	11,035%	15,124%	8,490%	10,466%	14,831%	3,914%	10,486%	11,788%	10,716%
Νότιο Αιγαίο	8121	9263	10634	11292	12289	13423	14148	14695	15560	14,059%	14,802%	6,190%	8,827%	9,235%	5,397%	3,867%	5,888%	8,468%
Κρήτη	7395	8293	8985	9616	10304	11111	11784	12673	14162	12,137%	8,351%	7,018%	7,160%	7,829%	6,062%	7,544%	11,743%	8,460%
ΧΩΡ. ΕΝ.ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡ. Κ. ΜΑΚ. Δ.ΜΑΚ	7068	8000	8883	9531	10074	11005	11633	12307	13105	13,179%	11,039%	7,298%	5,694%	9,247%	5,702%	5,794%	6,492%	8,024%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΘΕΣ. ΗΠ. ΣΤ. ΕΛΛ.	7964	8821	9693	10504	10848	11741	12760	13805	15007	10,768%	9,879%	8,370%	3,271%	8,233%	8,685%	8,189%	8,707%	8,243%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΔΥΤ. ΕΛΛ. ΠΕΛ. ΙΟΝ. Ν.	6459	7070	7910	8597	8965	9821	10461	11221	12184	9,464%	11,875%	8,690%	4,287%	9,539%	6,522%	7,265%	8,579%	8,257%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	8109	8511	9218	10038	10797	12052	12864	13940	15063	4,956%	8,317%	8,891%	7,561%	11,627%	6,732%	8,364%	8,063%	8,049%
ΧΩΡ. ΕΝ. Β. ΑΙΓ. ΝΟΤ. ΑΙΓ. ΚΡΗΤΗΣ	7367	8293	9239	9888	10704	11716	12360	13215	14534	12,566%	11,405%	7,032%	8,245%	9,461%	5,495%	6,918%	9,981%	8,865%

	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	Ποσοστά μεταβολή								MEPM
Σύνολο Ελλάδος	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	0,81	0,81	0,79	0,79	0,79	0,78	0,78	0,78	0,77	0,89	0,78	0,95	1,09	0,81	1,05	0,97	0,83	0,91
Κεντρική Μακεδονία	0,97	1,03	1,04	1,02	1,02	1,02	1,01	0,98	0,97	1,67	1,11	0,84	0,95	0,96	0,86	0,64	0,83	1,00
Δυτική Μακεδονία	1,00	1,00	1,06	1,06	1,04	1,03	1,00	1,02	1,00	0,93	1,63	1,11	0,64	0,83	0,57	1,37	0,62	0,99
Θεσσαλία	0,88	0,89	0,89	0,92	0,90	0,86	0,89	0,90	0,90	1,06	1,09	1,32	0,73	0,43	1,57	1,16	1,11	1,04
Ήπειρος	0,73	0,72	0,77	0,78	0,80	0,80	0,80	0,82	0,82	0,88	1,83	1,19	1,44	0,90	1,10	1,31	1,01	1,20
Στερεά Ελλάς	1,49	1,54	1,49	1,46	1,39	1,40	1,42	1,42	1,43	1,35	0,67	0,73	0,10	1,13	1,17	0,98	1,09	0,92
Δυτική Ελλάς	0,83	0,83	0,81	0,80	0,78	0,76	0,77	0,77	0,77	1,06	0,64	0,96	0,38	0,78	1,23	1,01	1,03	0,88
Πελοπόννησος	0,90	0,90	0,95	0,97	0,96	0,98	0,95	0,95	0,95	0,99	1,58	1,28	0,92	1,17	0,57	0,94	1,13	1,10
Ιόνια Νησιά	0,85	0,85	0,92	0,90	0,91	0,89	0,92	0,92	0,92	1,08	1,90	0,72	1,05	0,78	1,56	0,99	1,01	1,14
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	1,08	1,04	1,02	1,03	1,04	1,06	1,06	1,07	1,07	0,54	0,83	1,08	1,25	1,16	1,02	1,13	1,00	0,98
Βόρειο Αιγαίο	0,83	0,85	0,89	0,89	0,92	0,96	0,94	0,97	1,00	1,21	1,51	1,04	1,72	1,48	0,59	1,41	1,47	1,31
Νότιο Αιγαίο	1,08	1,13	1,18	1,16	1,19	1,18	1,16	1,13	1,10	1,54	1,48	0,76	1,45	0,92	0,81	0,52	0,73	1,04
Κρήτη	0,98	1,01	1,00	0,98	1,00	0,98	0,97	0,97	1,00	1,33	0,84	0,86	1,18	0,78	0,91	1,02	1,46	1,03
ΧΩΡ. ΕΝ.ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡ. Κ. ΜΑΚ. Δ.ΜΑΚ	0,94	0,98	0,98	0,98	0,97	0,97	0,96	0,94	0,93	1,44	1,11	0,89	0,94	0,92	0,86	0,78	0,81	0,98
ΧΩΡ. ΕΝ. ΘΕΣ. ΗΠ. ΣΤ. ΕΛΛ.	1,06	1,08	1,07	1,08	1,05	1,03	1,05	1,06	1,06	1,18	0,99	1,02	0,54	0,82	1,31	1,10	1,08	1,01
ΧΩΡ. ΕΝ. ΔΥΤ. ΕΛΛ. ΠΕΛ. ΙΟΝ. Ν.	0,86	0,86	0,88	0,88	0,87	0,86	0,86	0,86	0,86	1,03	1,19	1,06	0,71	0,95	0,98	0,98	1,07	1,01
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	1,08	1,04	1,02	1,03	1,04	1,06	1,06	1,07	1,07	0,54	0,83	1,08	1,25	1,16	1,02	1,13	1,00	0,98
ΧΩΡ. ΕΝ. Β. ΑΙΓ. ΝΟΤ. ΑΙΓ. ΚΡΗΤΗΣ	0,98	1,01	1,02	1,01	1,03	1,03	1,02	1,01	1,03	1,37	1,14	0,86	1,36	0,94	0,83	0,93	1,24	1,08

Πηγή: ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί, προσ.στοιχεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 47 - Πληθυσμός ανά περιφέρεια 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	MEPM
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.634.391	10.709.150	10.776.531	10.834.910	10.882.607	10.917.457	10.949.953	10.987.559	11.023.532	11.061.735	0,44%
ΧΩΡ. ΕΝ.ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡ. Κ. ΜΑΚ. Δ.ΜΑΚ	2.691.757	2.711.245	2.729.025	2.744.976	2.759.045	2.771.135	2.783.218	2.796.470	2.806.196	2.811.621	0,49%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	591.833	595.277	598.495	601.373	603.916	606.055	606.833	606.476	605.945	606.708	0,28%
ΕΒΡΟΣ	147.120	147.518	147.950	148.349	148.723	149.083	149.119	148.847	148.504	148.881	0,13%
ΞΑΝΘΗ	99.154	100.022	100.780	101.442	102.042	102.606	103.107	103.576	104.027	104.704	0,61%
ΡΟΔΟΠΗ	108.396	108.960	109.482	109.976	110.455	110.943	111.205	111.175	111.069	111.186	0,28%
ΔΡΑΜΑ	99.400	100.024	100.598	101.105	101.564	101.985	102.045	101.825	101.564	101.200	0,20%
ΚΑΒΑΛΑ	137.763	138.753	139.685	140.501	141.132	141.438	141.357	141.053	140.781	140.737	0,24%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.807.495	1.822.944	1.837.050	1.849.776	1.861.023	1.870.783	1.881.933	1.895.281	1.905.612	1.910.418	0,62%
ΣΕΡΡΕΣ	191.220	192.064	192.834	193.487	194.007	194.377	194.297	193.820	193.095	191.894	0,04%
ΗΜΑΘΙΑ	141.135	141.547	141.867	142.109	142.288	142.424	142.774	143.382	143.738	143.793	0,21%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	1.036.137	1.046.463	1.055.976	1.064.702	1.072.594	1.079.554	1.088.131	1.098.912	1.108.602	1.114.655	0,81%
ΚΙΛΚΙΣ	82.969	83.729	84.433	85.054	85.616	86.149	86.616	86.976	87.021	86.873	0,51%
ΠΕΛΛΑ	140.989	141.612	142.178	142.704	143.188	143.652	144.341	145.283	145.686	145.488	0,35%
ΠΙΕΡΙΑ	121.472	122.655	123.719	124.655	125.435	126.096	126.667	127.231	127.520	127.728	0,56%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ*	93.573	94.874	96.043	97.065	97.895	98.531	99.107	99.677	99.950	99.987	0,74%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	292.429	293.024	293.480	293.827	294.106	294.297	294.452	294.713	294.639	294.495	0,08%
ΓΡΕΒΕΝΑ	32.861	32.834	32.796	32.746	32.686	32.613	32.506	32.353	32.152	31.972	-0,30%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	53.658	53.713	53.729	53.749	53.766	53.736	53.675	53.662	53.624	53.695	0,01%
ΚΟΖΑΝΗ	152.450	152.829	153.153	153.406	153.639	153.855	154.061	154.280	154.342	154.365	0,14%
ΦΛΩΡΙΝΑ	53.460	53.648	53.802	53.926	54.015	54.093	54.210	54.418	54.521	54.463	0,21%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΘΕΣ. ΗΠ. ΣΤ. ΕΛΛ.	1.631.956	1.635.820	1.638.523	1.639.801	1.639.497	1.637.303	1.635.870	1.636.601	1.637.301	1.637.746	0,04%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	740.817	741.901	742.515	742.557	742.092	741.115	739.772	738.666	737.797	737.477	-0,05%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	122.456	122.185	121.915	121.565	121.162	120.684	120.027	119.298	118.630	117.975	-0,41%
ΛΑΡΙΣΑ	280.238	281.031	281.543	281.863	282.026	282.117	282.251	282.522	282.874	283.604	0,13%
ΜΑΓΝΗΣΙΑ	201.792	202.910	203.845	204.557	204.992	205.089	204.886	204.745	204.694	204.409	0,14%
ΤΡΙΚΑΛΑ	136.331	135.775	135.212	134.572	133.912	133.225	132.608	132.101	131.599	131.489	-0,40%
ΗΠΕΙΡΟΣ	333.285	334.301	335.158	335.881	336.334	336.468	336.856	337.649	339.442	341.351	0,27%
ΑΡΤΑ	75.017	74.854	74.653	74.424	74.150	73.831	73.412	72.901	72.415	72.072	-0,44%
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	42.747	42.917	43.103	43.302	43.443	43.549	43.524	43.372	43.225	43.031	0,07%
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	157.725	158.613	159.397	160.063	160.589	160.927	161.882	163.526	166.143	168.669	0,75%
ΠΡΕΒΕΖΑ	57.796	57.917	58.005	58.092	58.152	58.161	58.038	57.850	57.659	57.579	-0,04%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ	557854	559.618	560.850	561.363	561.071	559.720	559.242	560.286	560.062	558.918	0,02%
ΒΟΙΩΤΙΑ	126.396	126.422	126.271	125.935	125.424	124.644	124.560	125.350	125.679	125.670	-0,06%
ΕΥΒΟΙΑ	205.400	206.226	206.952	207.450	207.698	207.600	207.478	207.618	207.555	207.260	0,10%
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	20.058	19.974	19.848	19.745	19.632	19.542	19.489	19.459	19.340	19.566	-0,28%

ΦΘΙΩΤΙΔΑ	168.448	169.297	169.964	170.325	170.365	170.021	169.648	169.449	169.073	168.208	-0,02%
ΦΩΚΙΔΑ	37.552	37.699	37.815	37.908	37.952	37.913	38.067	38.410	38.415	38.214	0,19%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΔΥΤ. ΕΛΛ. ΠΕΛ. ΙΟΝ. Ν.	1.507.153	1.514.600	1.520.623	1.525.102	1.528.063	1.529.186	1.533.313	1.541.514	1.546.853	1.549.440	0,31%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	715.309	717.899	719.794	721.113	721.825	721.878	723.203	726.372	729.169	731.273	0,25%
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	223.249	222.764	222.174	221.497	220.732	219.815	219.577	220.226	220.383	219.453	-0,19%
ΑΧΑΪΑ	311.178	313.015	314.542	315.864	317.069	318.204	320.321	323.475	326.794	330.272	0,66%
ΗΛΕΙΑ	180.882	182.120	183.078	183.752	184.024	183.859	183.305	182.671	181.992	181.548	0,04%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	589.276	592.351	595.039	596.948	598.103	598.201	598.797	600.470	600.255	598.673	0,18%
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	99.124	100.042	100.864	101.508	102.003	102.301	102.553	102.876	102.993	102.843	0,41%
ΑΡΚΑΔΙΑ	94.289	93.890	93.478	93.022	92.514	91.861	91.397	91.240	90.868	90.035	-0,51%
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	140.233	141.582	142.678	143.541	144.135	144.442	144.942	145.726	145.989	146.097	0,46%
ΛΑΚΩΝΙΑ	91.237	91.623	92.064	92.412	92.688	92.839	93.156	93.681	93.698	93.643	0,29%
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	164.393	165.214	165.955	166.465	166.763	166.758	166.749	166.947	166.707	166.055	0,11%
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	202.568	204.350	205.790	207.041	208.135	209.107	211.313	214.672	217.429	219.494	0,90%
ΖΑΚΥΝΘΟΣ	36.403	36.946	37.416	37.832	38.235	38.623	39.157	39.814	40.113	40.053	1,07%
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ	35.607	36.126	36.585	36.990	37.355	37.653	37.943	38.288	38.372	38.187	0,78%
ΚΕΡΚΥΡΑ	109.024	109.634	110.065	110.407	110.682	110.939	112.134	114.139	116.412	118.802	0,96%
ΛΕΥΚΑΔΑ	21.534	21.644	21.724	21.812	21.863	21.892	22.079	22.431	22.532	22.452	0,46%
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	3.752.583	3.785.957	3.817.009	3.844.701	3.867.884	3.885.366	3.898.400	3.910.096	3.928.006	3.956.707	0,59%
ΧΩΡ. ΕΝ. Β. ΑΙΓ. ΝΟΤ. ΑΙΓ. ΚΡΗΤΗΣ	1.050.942	1.061.528	1.071.351	1.080.330	1.088.118	1.094.467	1.099.152	1.102.878	1.105.176	1.106.221	0,57%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	203.088	203.548	203.984	204.443	204.837	205.080	204.885	204.332	203.629	202.795	-0,02%
ΛΕΣΒΟΣ	106.787	107.034	107.294	107.573	107.845	108.098	108.168	108.086	107.859	107.355	0,06%
ΣΑΜΟΣ	43.288	43.441	43.571	43.690	43.788	43.831	43.699	43.454	43.248	43.079	-0,05%
ΧΙΟΣ	53.013	53.073	53.119	53.180	53.204	53.151	53.018	52.792	52.522	52.361	-0,14%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	280.215	284.378	288.145	291.535	294.493	296.995	299.050	300.852	302.130	302.827	0,87%
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ	177.592	180.110	182.374	184.395	186.153	187.627	188.967	190.346	191.424	192.268	0,89%
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	102.623	104.268	105.771	107.140	108.340	109.368	110.083	110.506	110.706	110.559	0,83%
ΚΡΗΤΗ	567.639	573.602	579.222	584.352	588.788	592.392	595.217	597.694	599.417	600.599	0,63%
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	280.341	282.953	285.313	287.411	289.178	290.505	291.672	293.005	294.240	295.305	0,58%
ΛΑΣΙΘΙ	72.819	73.568	74.294	74.939	75.415	75.678	75.713	75.658	75.517	75.460	0,40%
ΡΕΘΥΜΝΟ	73.962	75.076	76.185	77.190	78.028	78.662	79.105	79.365	79.549	79.827	0,85%
ΧΑΝΙΑ	140.517	142.005	143.430	144.812	146.167	147.547	148.727	149.666	150.111	150.007	0,73%

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 48 - Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Κλάδο τρέχουσες τιμές, εκατ. Ευρώ

	Πρωτογενής Τομέας				Δευτερογενής Τομέας				Τριτογενής Τομέας				Σύνολο			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Σύνολο Χώρας	7924	8204	8864	9233	23180	25874	27251	29990	77429	82172	88889	97114	108533	116250	125004	136337
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	801	805	865	895	1130	1340	1412	1525	2754	2880	3094	3343	4685	5025	5371	5763
Κεντρική Μακεδονία	1460	1525	1649	1717	4042	4477	4468	4820	13420	14145	15079	16331	18922	20147	21196	22868
Δυτική Μακεδονία	450	434	468	485	766	799	899	925	1787	1888	2067	2218	3003	3121	3434	3628
Βόρ. Ελλάς	2711	2764	2982	3097	5938	6616	6779	7270	17961	18913	20240	21892	26610	28293	30001	32259
Θεσσαλία	1058	1093	1186	1234	1342	1611	1790	2045	3901	4249	4548	4954	6301	6953	7524	8233
Ήπειρος	257	266	287	299	396	472	527	528	2009	2126	2329	2610	2662	2864	3143	3437
Στερεά Ελλάς	788	805	863	893	3241	3622	3904	4356	3781	3996	4264	4634	7810	8423	9031	9883
Κεντρική Ελλάς	2103	2164	2336	2426	4979	5705	6221	6929	9691	10371	11141	12198	16773	18240	19698	21553
Ιόνια Ν.	162	174	185	192	154	196	264	316	1531	1692	1795	1966	1847	2062	2244	2474
Δυτική Ελλάς	713	746	816	856	897	1017	1080	1164	3842	4154	4478	4949	5452	5917	6374	6969
Πελοπόννησος	858	887	959	998	1656	1705	1848	2130	3290	3447	3654	3961	5804	6039	6461	7089
Δυτική Ελλάς	1733	1807	1960	2046	2707	2918	3192	3610	8663	9293	9927	10876	13103	14018	15079	16532
Αττική	223	249	274	294	8285	9194	9395	10157	32348	34381	37849	41451	40856	43824	47518	51902
Αττική	223	249	274	294	8285	9194	9395	10157	32348	34381	37849	41451	40856	43824	47518	51902
Βόρειο Αιγαίο	256	259	271	277	413	427	537	664	1298	1360	1441	1580	1967	2046	2249	2521
Νότιο Αιγαίο	257	298	322	342	258	312	364	416	2964	3087	3169	3365	3479	3697	3855	4123
Κρήτη	637	662	719	751	602	703	763	943	4503	4766	5122	5752	5742	6131	6604	7446
Νησιωτική Ελλάς	1150	1219	1312	1370	1273	1442	1664	2023	8765	9213	9732	10697	11188	11874	12708	14090

Πηγή: Ιστοσελίδα ΕΣΥΕ, Εθνικοί Λογαριασμοί, προσωρινά στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 49 - Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Κλάδο Ποσοστιαία Σύθεση

	Πρωτογενής Τομέας				Δευτερογενής Τομέας				Τριτογενής Τομέας			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Σύνολο Χώρας	7,3%	7,1%	7,1%	6,8%	21,4%	22,3%	21,8%	22,0%	71,3%	70,7%	71,1%	71,2%
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	17,1%	16,0%	16,1%	15,5%	24,1%	26,7%	26,3%	26,5%	58,8%	57,3%	57,6%	58,0%
Κεντρική Μακεδονία	7,7%	7,6%	7,8%	7,5%	21,4%	22,2%	21,1%	21,1%	70,9%	70,2%	71,1%	71,4%
Δυτική Μακεδονία	15,0%	13,9%	13,6%	13,4%	25,5%	25,6%	26,2%	25,5%	59,5%	60,5%	60,2%	61,1%
Βόρ. Ελλάς	10,2%	9,8%	9,9%	9,6%	22,3%	23,4%	22,6%	22,5%	67,5%	66,8%	67,5%	67,9%
Θεσσαλία	16,8%	15,7%	15,8%	15,0%	21,3%	23,2%	23,8%	24,8%	61,9%	61,1%	60,4%	60,2%
Ήπειρος	9,7%	9,3%	9,1%	8,7%	14,9%	16,5%	16,8%	15,4%	75,5%	74,2%	74,1%	75,9%
Στερεά Ελλάς	10,1%	9,6%	9,6%	9,0%	41,5%	43,0%	43,2%	44,1%	48,4%	47,4%	47,2%	46,9%
Κεντρική Ελλάς	12,5%	11,9%	11,9%	11,3%	29,7%	31,3%	31,6%	32,1%	57,8%	56,9%	56,6%	56,6%
Ιόνια Ν.	8,8%	8,4%	8,2%	7,8%	8,3%	9,5%	11,8%	12,8%	82,9%	82,1%	80,0%	79,5%
Δυτική Ελλάς	13,1%	12,6%	12,8%	12,3%	16,5%	17,2%	16,9%	16,7%	70,5%	70,2%	70,3%	71,0%
Πελοπόννησος	14,8%	14,7%	14,8%	14,1%	28,5%	28,2%	28,6%	30,0%	56,7%	57,1%	56,6%	55,9%
Δυτική Ελλάς	13,2%	12,9%	13,0%	12,4%	20,7%	20,8%	21,2%	21,8%	66,1%	66,3%	65,8%	65,8%
Αττική	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	20,3%	21,0%	19,8%	19,6%	79,2%	78,5%	79,7%	79,9%
Αττική	0,5%	0,6%	0,6%	0,6%	20,3%	21,0%	19,8%	19,6%	79,2%	78,5%	79,7%	79,9%
Βόρειο Αιγαίο	13,0%	12,7%	12,0%	11,0%	21,0%	20,9%	23,9%	26,3%	66,0%	66,5%	64,1%	62,7%
Νότιο Αιγαίο	7,4%	8,1%	8,4%	8,3%	7,4%	8,4%	9,4%	10,1%	85,2%	83,5%	82,2%	81,6%
Κρήτη	11,1%	10,8%	10,9%	10,1%	10,5%	11,5%	11,6%	12,7%	78,4%	77,7%	77,6%	77,2%
Νησιωτική Ελλάς	10,3%	10,3%	10,3%	9,7%	11,4%	12,1%	13,1%	14,4%	78,3%	77,6%	76,6%	75,9%

ΠΙΝΑΚΑΣ 50 - Απασχολούμενοι κατά τομέα, 2005

	Ποσοστό απασχολουμένων				Συντελεστής Θέσης		
	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας		Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
Σύνολο Ελλάδος	12,60%	22,50%	64,90%	100%	1	1	1
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	28,04%	20,52%	51,43%	100%	2,23	0,91	0,79
Κεντρική Μακεδονία	13,69%	24,21%	62,10%	100%	1,09	1,08	0,96
Δυτική Μακεδονία	17,68%	34,18%	48,15%	100%	1,40	1,52	0,74
Θεσσαλία	24,60%	21,29%	54,11%	100%	1,95	0,95	0,83
Ήπειρος	19,01%	21,50%	59,49%	100%	1,51	0,96	0,92
Στερεά Ελλάς	17,64%	29,76%	52,60%	100%	1,40	1,32	0,81
Δυτική Ελλάς	23,86%	18,09%	58,04%	100%	1,89	0,80	0,89
Πελοπόννησος	29,05%	19,09%	51,86%	100%	2,31	0,85	0,80
Ιόνια Νησιά	15,36%	14,07%	70,58%	100%	1,22	0,63	1,09
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	0,67%	23,81%	75,52%	100%	0,05	1,06	1,16
Βόρειο Αιγαίο	16,35%	16,57%	67,08%	100%	1,30	0,74	1,03
Νότιο Αιγαίο	9,43%	20,52%	70,05%	100%	0,75	0,91	1,08
Κρήτη	20,68%	15,73%	63,59%	100%	1,64	0,70	0,98
ΧΩΡ. ΕΝ.ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡ. Κ. ΜΑΚ. Δ.ΜΑΚ	17,20%	24,37%	58,42%	100%	1,37	1,08	0,90
ΧΩΡ. ΕΝ. ΘΕΣ. ΗΠ. ΣΤ. ΕΛΛ.	21,21%	24,09%	54,70%	100%	1,68	1,07	0,84
ΧΩΡ. ΕΝ. ΔΥΤ. ΕΛΛ. ΠΕΛ. ΙΟΝ. Ν.	24,73%	17,91%	57,36%	100%	1,96	0,80	0,88
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	0,67%	23,81%	75,52%	100%	0,05	1,06	1,16
ΧΩΡ. ΕΝ. Β. ΑΙΓ. ΝΟΤ. ΑΙΓ. ΚΡΗΤΗΣ	16,96%	17,16%	65,88%	100%	1,35	0,76	1,02

ΠΙΝΑΚΑΣ 51 - Απασχολούμενοι κατά τομέα, 2002

	Ποσοστό απασχολουμένων				Συντελεστής Θέσης		
	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας		Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
Σύνολο Ελλάδος	16,1	22,5	61,5	100,1	1,00	1,00	1,00
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	35,5	20	44,5	100	2,20	0,89	0,72
Κεντρική Μακεδονία	16,2	24,9	58,9	100	1,01	1,11	0,96
Δυτική Μακεδονία	20,4	33,5	46,1	100	1,27	1,49	0,75
Θεσσαλία	29,7	16,8	51,6	98,1	1,84	0,75	0,84
Ήπειρος	25,8	21,1	53,1	100	1,60	0,94	0,86
Στερεά Ελλάς	24,8	29,9	45,3	100	1,54	1,33	0,74
Δυτική Ελλάς	32,8	17	50,2	100	2,04	0,76	0,82
Πελοπόννησος	36,5	15,7	47,8	100	2,27	0,70	0,78
Ιόνια Νησιά	23,2	12,5	64,4	100,1	1,44	0,56	1,05
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	1,2	24,5	74,3	100	0,07	1,09	1,21
Βόρειο Αιγαίο	22,4	18	59,6	100	1,39	0,80	0,97
Νότιο Αιγαίο	7,1	21,8	71,2	100,1	0,44	0,97	1,16
Κρήτη	34,9	14,7	50,4	100	2,17	0,65	0,82

ΠΙΝΑΚΑΣ 52 - Ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό κατά περιφέρειες, β' τρίμηνο: 1999-2005

Περιφέρειες	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	+/_ 2005/1999*
Α. Μακ. & Θράκη	54,7	53,9	52,5	53,1	52,7	53,5	52,1	-2,6
Κ. Μακ.	51,0	51,4	51,1	50,5	52,1	51,8	52,0	1,0
Δ. Μακ.	50,6	50,0	50,8	50,1	50,3	50,3	49,1	-1,5
Ήπειρος	49,0	50,0	47,9	48,5	49,3	49,7	48,3	-0,7
Θεσσαλία	51,7	51,9	50,9	50,2	51,0	54,2	53,4	1,7
Ι. Νήσοι	56,1	54,7	54,6	53,3	54,3	52,8	54,5	-1,6
Δ. Ελλάδα	51,6	51,6	43,9	49,8	50,3	49,7	50,4	-1,2
Στ. Ελλάδα	52,0	50,4	48,9	49,9	52,1	49,8	51,8	-0,2
Αττική	51,9	52,1	51,9	52,9	53,1	55,3	55,0	3,1
Πελοπόννησος	51,7	54,0	51,4	52,7	53,7	52,1	52,8	1,1
Β. Αιγαίο	44,7	42,8	43,1	45,3	43,8	46,0	46,7	2,0
Ν. Αιγαίο	55,4	55,5	54,7	56,5	56,4	56,2	56,7	1,3
Κρήτη	59,7	59,3	58,0	57,2	56,7	56,9	57,4	-2,3
Σύνολο	52,4	52,3	51,5	51,9	52,5	53,3	53,3	0,9

* Ίδιοι Υπολογισμοί

Πηγή: ΕΣΥΕ , www.statistics.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ 53 - Ποσοστό απασχολουμένων κατά περιφέρειες*, β' τρίμηνο: 1999-2005.

Περιφέρειες	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	+/- 2005/1999
Α. Μακ. & Θράκη	47,6	49,1	47,7	47,9	47,3	46,2	46,3	-1,3
Κ. Μακ.	45,8	45,8	45,5	45,0	46,9	45,7	46,2	0,4
Δ. Μακ.	43,3	42,5	42,5	43,1	42,2	42,0	40,1	-3,2
Ήπειρος	42,0	44,6	41,8	42,8	43,7	43,9	42,8	0,8
Θεσσαλία	44,9	45,2	44,7	44,6	45,5	48,9	48,5	3,6
Ι. Νήσοι	52,8	51,7	50,6	49,7	48,7	47,3	49,9	-2,9
Δ. Ελλάδα	45,4	46,2	48,9	44,4	45,6	43,7	44,9	-0,5
Στ. Ελλάδα	44,1	43,1	42,0	44,9	47,1	43,6	46,4	2,3
Αττική	45,4	45,7	46,5	48,0	48,5	50,3	50,3	4,9
Πελοπόννησος	47,6	48,7	46,9	48,6	49,1	47,7	48,3	0,7
Β. Αιγαίο	39,4	39,5	40,4	40,8	40,5	41,7	41,9	2,5
Ν.Αιγαίο	51,2	49,6	49,3	47,7	50,2	51,4	52,1	0,9
Κρήτη	55,1	55,1	54,4	53,4	53,7	53,5	53,9	-1,2
Σύνολο	46,1	46,4	46,1	46,8	47,6	47,8	48,1	2,0

* Ίδιοι Υπολογισμοί

Πηγή: ΕΣΥΕ , www.statistics.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ 54 - Ποσοστό ανεργίας κατά περιφέρειες, β' τρίμηνο: 1999-2005

Περιφέρειες	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	+/- 2005/1999*
Α. Μακ. & Θράκη	13,0	8,8	9,3	9,7	10,2	13,1	11,0	-2,0
Κ. Μακ.	11,8	10,9	10,9	10,9	10,0	11,6	11,1	-0,7
Δ. Μακ.	14,4	15,0	16,3	13,9	16,0	16,4	18,4	4,0
Ήπειρος	14,2	10,9	12,6	11,8	11,5	11,6	11,5	-2,7
Θεσσαλία	13,1	13,0	12,2	11,1	10,6	9,8	9,3	-3,8
Ι. Νήσοι	5,8	5,6	7,3	6,9	10,3	10,4	8,4	2,6
Δ. Ελλάδα	12,0	10,6	10,3	10,8	9,5	12,1	11,0	-1,0
Στ. Ελλάδα	15,2	14,4	14,2	10,0	9,5	12,4	10,5	-4,7
Αττική	12,6	12,3	10,4	9,3	8,7	9,1	8,6	-4,0
Πελοπ/σος	7,9	9,7	8,7	7,8	8,5	8,5	8,6	0,7
Β. Αιγαίο	11,7	7,7	6,3	9,8	7,6	7,3	10,4	-1,3
Ν.Αιγαίο	7,6	10,5	9,8	15,7	10,9	8,5	8,1	0,5
Κρήτη	7,6	7,2	6,3	6,7	5,2	5,9	6,1	-1,5
Σύνολο	11,9	11,2	10,4	9,9	9,3	10,2	9,6	-2,3

* Ίδιοι Υπολογισμοί

Πηγή: ΕΣΥΕ , www.statistics.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ 55 - Πληθυσμιακή κατάσταση αστικών κέντρων της χώρας, 2001

α/α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ 2001	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ (ΝΕΟΥ) Η ΠΣ 2001	Οικονομικός Ενεργός 2001						Δε δήλωσαν κλαδο οικονομικής δραστηριότητας
				Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας	
1	ΑΘΗΝΑ (Π.Σ.)	3.111.632	3.111.632	1.512.925	1.371.651	141.274	7.042	301.028	985.240	78.341
2	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (Π.Σ.)	816.364	816.364	361.975	319.869	42.106	3.237	83.912	215.347	17.373
3	ΠΑΤΡΑ (Π.Σ.)	185.009	185.009	79.340	66.582	12.758	1.232	13.944	47.358	4.048
4	ΗΡΑΚΛΕΙΟ (Π.Σ.)	144.642	144.642	67.309	60.047	7.262	2.240	11.517	43.268	3.022
6	ΛΑΡΙΣΑ	124.786	124.786	54.983	49.102	5.881	2.369	11.352	34.181	1.200
5	ΒΟΛΟΣ (Π.Σ.)	119.280	119.280	50.720	44.292	6.428	1.534	11.060	28.682	3.016
10	ΑΧΑΡΝΑΙ	75.341	75.341	35.279	30.700	4.579	779	10.764	16.147	3.010
8	ΙΩΑΝΝΙΝΑ (Π.Σ.)	70.315	70.315	34.325	29.969	4.356	638	5.644	22.222	1.465
9	ΧΑΛΚΙΔΑ (Π.Σ.)	67.091	67.091	28.824	25.786	3.038	1.233	7.996	15.057	1.500
11	ΚΑΒΑΛΑ	60.802	63.103	24.478	21.486	2.992	515	5.005	15.357	609
15	ΚΑΤΕΡΙΝΗ (Π.Σ.)	54.941	54.941	22.751	19.683	3.068	1.641	4.056	13.044	942
13	ΣΕΡΡΕΣ	54.666	54.666	22.604	19.459	3.145	833	3.734	13.967	925
18	ΡΟΔΟΣ	53.709	53.709	25.837	21.788	4.049	298	3.661	16.594	1.235
7	ΧΑΝΙΑ (Π.Σ.)	82.357	82.357	34.670	30.816	3.854	1.259	6.071	21.651	1.835
16	ΤΡΙΚΑΛΑ	51.862	51.862	23.542	20.925	2.617	1.486	4.417	14.599	423
14	ΚΑΛΑΜΑΤΑ (Π.Σ.)	51.660	51.660	23.800	20.895	2.905	1.369	4.387	14.119	1.020
12	ΑΓΡΙΝΙΟ (Π.Σ.)	56.458	56.458	21.727	18.919	2.808	1.824	4.142	12.494	459
23	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	49.176	49.176	20.222	18.398	1.824	829	3.869	13.219	481
22	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	46.586	46.586	18.253	16.276	1.977	1.409	3.888	10.006	973
17	ΛΑΜΙΑ	46.406	51.128	20.120	17.727	2.393	662	3.736	11.920	1.409
24	ΞΑΝΘΗ	45.118	48.688	19.503	16.699	2.804	835	4.350	10.395	1.119
20	ΒΕΡΟΙΑ	43.683	43.683	18.516	16.092	2.424	1.409	3.539	10.747	397
21	ΔΡΑΜΑ	43.485	48.887	18.063	14.890	3.173	575	3.382	10.039	894
19	ΚΕΡΚΥΡΑ (Π.Σ.)	39.048	39.048	17.819	15.355	2.464	317	2.281	11.656	1.101
26	ΚΟΖΑΝΗ	35.942	35.942	15.538	13.673	1.865	175	3.816	9.347	335
25	ΣΑΛΑΜΙΝΑ (Π.Σ.)	35.676	35.676	11.062	9.609	1.453	525	2.187	6.448	449
27	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	32.252	34.511	14.545	12.588	1.957	698	2.221	9.393	276
31	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	29.787	29.787	13.256	11.961	1.295	647	3.732	7.321	261
36	ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ	29.364	29.364	12.123	10.509	1.614	1.820	2.376	5.846	467
32	ΡΕΘΥΜΝΟ (Π.Σ.)	28.987	28.987	14.060	12.329	1.731	412	2.653	8.669	595
33	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	28.942	28.942	11.153	9.788	1.365	155	4.054	5.321	258
34	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	28.879	28.879	12.148	10.888	1.260	498	1.672	7.856	862
28	ΧΙΟΣ (Π.Σ.)	30.477	30.477	11.633	10.460	1.173	545	2.067	7.278	570
40	ΜΕΓΑΡΑ	28.195	28.195	11.044	9.753	1.291	1.740	3.095	4.314	604
49	ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	27.741	27.741	11.555	10.095	1.460	658	4.203	4.630	604
39	ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ	26.423	26.423	11.760	10.137	1.623	82	2.963	6.229	863
35	ΕΛΕΥΣΙΝΑ	25.863	25.863	11.198	9.639	1.559	97	3.284	5.206	1.052
37	ΤΡΙΠΟΛΗ	25.570	25.570	12.165	10.888	1.277	413	2.466	7.497	512
53	ΚΟΡΩΠΙ	25.325	25.325	11.063	10.156	907	774	3.499	5.151	732
38	ΑΡΓΟΣ	24.700	24.700	11.236	9.964	1.272	1.298	2.175	5.736	755
29	ΠΥΡΓΟΣ	23.791	23.791	10.086	8.420	1.666	568	1.654	5.503	695
43	ΑΡΤΑ	21.642	21.642	9.593	8.397	1.196	605	1.682	5.636	474
30	ΑΙΓΙΟ (Π.Σ.)	29.080	29.080	11.090	9.594	1.496	1.291	2.547	5.395	361
42	ΘΗΒΑ	21.211	21.211	9.797	8.580	1.217	1.159	2.535	3.940	946
44	ΛΙΒΑΔΕΙΑ	20.769	20.769	9.247	8.103	1.144	483	2.138	5.090	392
41	ΝΑΟΥΣΑ	20.176	20.176	8.292	6.918	1.374	901	2.115	3.649	253
48	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	20.030	20.030	8.406	6.757	1.649	1.192	1.214	3.556	795
56	ΚΙΛΚΙΣ	18.958	18.958	8.420	7.278	1.142	282	2.076	4.438	482
45	ΕΔΕΣΣΑ	18.832	18.832	7.528	6.511	1.017	551	1.494	4.184	282
51	ΚΩΣ	17.890	17.890	8.542	7.406	1.136	174	1.215	5.611	406
52	ΠΡΕΒΕΖΑ	17.724	17.724	7.876	7.049	827	892	1.222	4.667	268
54	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	17.194	17.194	7.295	6.469	826	794	1.140	4.189	346
63	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	16.441	16.441	5.841	4.681	1.160	716	1.049	2.630	286
50	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	16.218	16.218	7.448	5.899	1.549	278	1.921	3.569	131
47	ΣΠΑΡΤΗ (Π.Σ.)	15.828	15.828	7.820	7.360	460	1.065	1.302	4.832	161
57	ΝΕΑ ΜΑΚΡΗ	14.809	14.809	5.532	4.942	590	190	1.123	3.360	269
55	ΦΛΩΡΙΝΑ	14.555	14.555	5.950	5.353	597	126	971	4.074	182
58	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	14.370	14.370	6.034	4.967	1.067	917	1.268	2.620	162
60	ΝΑΥΠΛΙΟ	13.822	13.822	5.903	5.317	586	276	873	3.926	242
61	ΜΕΣΣΟΛΟΓΙ	13.791	13.791	5.265	4.501	764	456	868	2.914	263
62	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	12.924	12.924	5.048	4.393	655	296	1.059	2.825	213
65	ΜΑΝΔΡΑ	12.792	12.792	5.228	4.666	562	84	1.938	2.416	228
59	ΤΥΡΝΑΒΟΣ	12.451	12.451	5.156	4.576	580	1.532	871	2.078	95
46	ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ (Π.Σ.)	15.353	15.353	6.124	5.509	615	106	1.604	3.580	219
64	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	11.254	11.254	5.047	4.111	936	199	978	2.601	333
67	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	10.906	10.906	5.615	4.777	838	199	692	3.606	280
66	ΓΡΕΒΕΝΑ	10.447	10.447	5.072	4.370	702	348	932	2.935	155
69	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	9.522	9.522	4.013	3.531	482	151	805	2.429	146
70	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	9.104	9.104	4.176	3.661	515	212	607	2.734	108

ΠΙΝΑΚΑΣ 56 - Απασχόληση κατά κλάδο στα αστικά κέντρα

Αστικές Περιοχές	Οικονομικώς ενεργοί							Οικονομικώς μη ενεργοί	% Ανέργων	Σύνολο Απασχολουμέ νων	% Απασχολουμέν ων στον πρωτογενή	% Απασχολουμέν ων στον δευτερογενή	% Απασχολουμέν ων στον τριογενή
	Σύνολο	Απασχολούμενοι					Ανεργοί						
		Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογο νής Τομέας	Τριογενής Τομέας	Δε δήλωσαν							
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	4.614.499	4.102.089	591.669	892.187	2.401.168	217.065	512.410	5.245.094	11,10%	3.885.024	15,23%	22,96%	61,81%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	243.578	214.998	62.962	45.265	98.417	8.354	28.580	301.569	11,73%	206.644	30,47%	21,90%	47,63%
	87.074	75.821	6.682	18.565	46.596	3.978	11.253	106.035	12,92%	71.843	9,30%	25,84%	64,86%
	0,3575	0,3527	0,1061	0,4101	0,4735	0,4762	0,3937	0,3516	0,3575	0,3527	0,1061	0,4101	0,4735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	788.516	696.065	114.100	167.053	381.425	33.487	92.451	896.103	11,72%	662.578	17,22%	25,21%	57,57%
	484.255	425.585	17.171	107.709	278.952	21.753	58.670	529.515	12,12%	403.832	4,25%	26,67%	69,08%
	0,6141	0,6114	0,1505	0,6448	0,7313	0,6496	0,6346	0,5909	61,41%	61,14%	15,05%	64,48%	73,13%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	112.232	93.981	18.059	27.808	45.181	2.933	18.251	151.336	16,26%	91.048	19,83%	30,54%	49,62%
	53.562	46.246	2.565	14.290	28.182	1.209	7.316	67.639	13,66%	45.037	5,70%	31,73%	62,58%
	0,4772	0,4921	0,1420	0,5139	0,6238	0,4122	0,4009	0,4469	0,4772	0,4921	0,1420	0,5139	0,6238
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡ. ΕΝΟΤ.	1.144.326	1.005.044	195.121	240.126	525.023	44.774	139.282	1.349.008	12,17%	960.270	20,32%	25,01%	54,67%
	624.891	547.652	26.418	140.564	353.730	26.940	77.239	703.189	12,36%	520.712	5,07%	26,99%	67,93%
	0,5461	0,5449	0,1354	0,5854	0,6737	0,6017	0,5546	0,5213	54,61%	54,49%	13,54%	58,54%	67,37%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	298.777	266.460	74.424	51.751	132.047	8.238	32.317	366.991	10,82%	258.222	28,82%	20,04%	51,14%
	177.229	156.301	12.889	35.734	101.677	6.001	20.928	212.656	11,81%	150.300	8,58%	23,78%	67,65%
	0,5932	0,5866	0,1732	0,6905	0,7700	0,7285	0,6476	0,5795	59,32%	58,66%	17,32%	69,05%	77,00%
ΗΠΕΙΡΟΣ	130.465	114.425	25.348	22.580	60.994	5.503	16.040	175.789	12,29%	108.922	23,27%	20,73%	56,00%
	61.798	54.062	3.318	10.260	37.969	2.515	7.736	70.093	12,52%	51.547	6,44%	19,90%	73,66%
	0,4737	0,4725	0,1309	0,4544	0,6225	0,4570	0,4823	0,3987	47,37%	47,25%	13,09%	45,44%	62,25%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	222.696	198.114	46.668	49.342	89.453	12.651	24.582	282.670	11,04%	185.463	25,16%	26,60%	48,23%
	81.241	71.892	6.110	18.853	41.799	5.130	9.349	93.007	11,51%	66.762	9,15%	28,24%	62,61%
	0,3648	0,3629	0,1309	0,3821	0,4673	0,4055	0,3803	0,3290	36,48%	36,29%	13,09%	38,21%	46,73%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡ. ΕΝΟΤ.	651.938	578.999	146.440	123.673	282.494	26.392	72.939	825.450	11,19%	552.607	26,50%	22,38%	51,12%
	320.268	282.255	22.317	64.847	181.445	13.646	38.013	375.756	11,87%	268.609	8,31%	24,14%	67,55%
	0,4913	0,4875	0,1524	0,5243	0,6423	0,5171	0,5212	0,4552	49,13%	48,75%	15,24%	52,43%	64,23%

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	281.946	238.831	61.149	42.298	119.579	15.805	43.115	364.966	15,29%	223.026	27,42%	18,97%	53,62%
	178.809	151.825	14.248	31.779	97.382	8.416	26.984	219.273	15,09%	143.409	9,94%	22,16%	67,91%
	0,6342	0,6357	0,2330	0,7513	0,8144	0,5325	0,6259	0,6008	63,42%	63,57%	23,30%	75,13%	81,44%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	85.326	72.645	13.737	12.541	42.156	4.211	12.681	103.892	14,86%	68.434	20,07%	18,33%	61,60%
	35.002	30.193	1.749	5.384	21.208	1.852	4.809	38.223	13,74%	28.341	6,17%	19,00%	74,83%
	0,4102	0,4156	0,1273	0,4293	0,5031	0,4398	0,3792	0,3679			12,73%	42,93%	50,31%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	246.603	223.405	76.208	38.383	98.028	10.786	23.198	294.865	9,41%	212.619	35,84%	18,05%	46,11%
	139.106	124.524	22.203	25.345	70.108	6.868	14.582	151.483	10,48%	117.656	18,87%	21,54%	59,59%
	0,5641	0,5574	0,2913	0,6603	0,7152	0,6368	0,6286	0,5137	56,41%	55,74%	29,13%	66,03%	71,52%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡ. ΕΝΟΤ.	613.875	534.881	151.094	93.222	259.763	30.802	78.994	763.723	12,87%	504.079	29,97%	18,49%	51,53%
	352.917	306.542	38.200	62.508	188.698	17.136	46.375	408.979	13,14%	289.406	13,20%	21,60%	65,20%
	0,5749	0,5731	0,2528	0,6705	0,7264	0,5563	0,5871	0,5355	57,49%	57,31%	25,28%	67,05%	72,64%
ΑΤΤΙΚΗΣ	1.746.101	1.579.189	20.939	362.994	1.100.586	94.670	166.912	1.788.261	9,56%	1.484.519	1,41%	24,45%	74,14%
	1.606.433	1.452.819	11.847	332.727	1.021.528	86.717	153.614	1.628.655	9,56%	1.366.102	0,87%	24,36%	74,78%
	0,9200	0,9200	0,5658	0,9166	0,9282	0,9160	0,9203	0,9107	92,00%	92,00%	56,58%	91,66%	92,82%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	73.446	65.798	14.570	11.449	36.521	3.258	7.648	112.189	10,41%	62.540	23,30%	18,31%	58,40%
	49.434	44.165	3.837	7.977	29.846	2.505	5.269	75.256	10,66%	41.660	9,21%	19,15%	71,64%
	0,6731	0,6712	0,2633	0,6967	0,8172	0,7689	0,6889	0,6708	67,31%	67,12%	26,33%	69,67%	81,72%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	73.446	65.798	14.570	11.449	36.521	3.258	7.648	112.189	10,41%	62.540	23,30%	18,31%	58,40%
	38.328	32.465	1.177	6.464	23.056	1.768	5.863	39.773	15,30%	30.697	3,83%	21,06%	75,11%
	0,3047	0,3039	0,1261	0,2749	0,3379	0,3069	0,3098	0,2886	52,19%	49,34%	8,08%	56,46%	63,13%
ΚΡΗΤΗ	259.041	231.333	54.170	37.213	128.542	11.408	27.708	268.671	10,70%	219.925	24,63%	16,92%	58,45%
	202.166	179.968	12.080	33.241	124.836	9.811	22.198	193.272	10,98%	170.157	7,10%	19,54%	73,37%
	0,7804	0,7780	0,2230	0,8933	0,9712	0,8600	0,8011	0,7194	78,04%	77,80%	22,30%	89,33%	97,12%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡ. ΕΝΟΤ.	405.933	362.929	83.310	60.111	201.584	17.924	43.004	493.049	10,59%	345.005	24,15%	17,42%	58,43%
	289.928	256.598	17.094	47.682	177.738	14.084	33.330	308.301	11,50%	242.514	7,05%	19,66%	73,29%
	0,7142	0,7070	0,2052	0,7932	0,8817	0,7858	0,7750	0,6253	71,42%	70,70%	20,52%	79,32%	88,17%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	4.562.173	4.061.042	596.904	880.126	2.369.450	214.562	501.131	5.219.491	10,98%	3.846.480	15,52%	22,88%	61,60%
	3.194.437	2.845.866	115.876	648.328	1.923.139	158.523	348.571	3.424.880	10,91%	2.687.343	4,31%	24,13%	71,56%
	0,7002	0,7008	0,1941	0,7366	0,8116	0,7388	0,6956	0,6562	70,02%	70,08%	19,41%	73,66%	81,16%

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 57 - Ταξινόμηση αστικών κέντρων σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης 2001

ΚΜΜ	ΜΜΜ	ΑΜΜ
Αθήνα, Θεσσαλονίκη Πάτρα	Καβάλα,	Λάρισα , Βόλος, Κατερίνη, Χανιά Ξάνθη, Τρίκαλα, Καλαμάτα Αγρίνιο, Αλεξανδρούπολη Κομοτηνή, Λαμία, Βέροια, Δράμα Σαλαμίνα, Ρέθυμνο, Χίος, Άργος Τρίπολη, Πύργος, Άρτα, Μεσολόγγι Λιβαδειά, Έδεσσα, Νέα Μάκρη Ζάκυνθος, Γρεβενά, Αργοστόλι Άμφισσα, Λουτράκι, Ναύπακτος
ΚΚΜ	ΜΚΜ	ΑΚΜ
Ρόδος, Κέρκυρα	Ιωάννινα, Κως, Φλώρινα Σάμος, Ιαλισός	Ηράκλειο , Καρδίτσα, Μυτιλήνη Σέρρες, Πρέβεζα, Ορεσιτιάδα Σπάρτη, Ναύπλιο, Ηγουμενίτσα Πολύγυρος, Καρπενήσι Άγιος Νικόλαος, Λευκάδα
ΚΑΜ	ΜΑΚ	ΑΑΜ
Άνω Λιόσια, Κοζάνη, Ερμούπολη	Αχαρναί	Χαλκίδα, Κόρινθος, Κιλκίς Καστοριά
ΚΑΚ	ΑΜΚ	ΑΑΚ
Πτολεμαΐδα, Ελευσίνα, Μάνδρα	Γιαννισιά, Αίγιο Αλεξάνδρεια, Κάλυμνος	Μέγαρα, Ασπρόπυργος Κορωπί, Θήβα, Νάουσα
ΑΚΚ	ΚΚΑ	ΜΚΑ
Τύρναβος, Ιεράπετρα, Αμαλιάδα		

Πηγή: Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

ΠΙΝΑΚΑΣ 58 - Ταξινόμηση αστικών κέντρων σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης 1991

ΚΜΜ Αθήνα Πάτρα Κοζάνη	ΜΜΜ Καβάλα Καρπενήσι	ΑΜΜ Ηράκλειο, Λάρισα, Βόλος Σέρρες, Τρίκαλα, Καλαμάτα Ξάνθη, Αγρίνιο Κόρινθος, Λαμία, Βέροια Σαλαμίνα, Χίος Κιλκίς, Άρτα Έδεσσα, Νέα Μάκρη Πύργος Άμφισσα, Λουτράκι
ΚΚΜ Ρόδος, Κέρκυρα	ΜΚΜ Ιωάννινα Ιαλυσός, Τρίπολη	ΑΚΜ Καρδίτσα, Μυτιλήνη, Κως, Ζάκυνθος Ναύπακτος, Κομοτηνή, Χανιά, Πρέβεζα Σπάρτη, Ναύπλιο, Ηγουμενίτσα, Αλεξανδρούπολη Πολύγυρος, Ρέθυμνο Αργοστόλι Λευκάδα, Μεσολόγγι, Αμαλιάδα, Γρεβενά
ΚΑΜ Θεσσαλονίκη Ερμούπολη	ΜΑΚ Καστοριά, Μάνδρα	ΑΑΜ Χαλκίδα, Δράμα Λιβαδειά
ΚΑΚ Ελευσίνα Πτολεμαΐδα, Άνω Λίτσια	ΑΜΚ Κατερίνη, Γιαννιτσά, Αίγιο, Άργος Αλεξάνδρεια, Κάλυμνος	ΑΑΚ Αχαρναί, Μέγαρα, Ασπρόπυργος Κορωπί, Θήβα, Νάουσα
ΑΚΚ Τύρναβος, Ιεράπετρα, Ορεσιτιάδα	ΚΚΑ Σάμος	ΜΚΑ Φλώρινα, Άγιος Νικόλαος

Πηγή: Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

ΠΙΝΑΚΑΣ 59 - Ταξινόμηση αστικών κέντρων σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης 1981

ΚΜΜ	ΜΜΜ	ΑΜΜ
Αθήνα, Καβάλα Κοζάνη	Πάτρα, Νέα Μάκρη	Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Κατερίνη Ηράκλειο, Τρίκαλα, Καλαμάτα Ξάνθη, Σέρρες, Βέροια Λαμία, Δράμα, Ερμούπολη Σαλαμίνα, Κάλυμνος Κως, Άρτα, Κόρινθος Έδεσσα, Καρδίτσα Ζάκυνθος Αμφισσα, Λουτράκι, Ναύπακτος
ΚΚΜ	ΜΚΜ	ΑΚΜ
	Ιαλυσός, Χανιά Τρίπολη	Χίος, Γρεβενά Πρέβεζα, Αλεξανδρούπολη Κομοτηνή, Ρέθυμνο, Σπάρτη Πύργος, Καρπενήσι Μεσολόγγι, Κιλκίς
ΑΚΑ	ΜΑΚ	ΑΑΜ
Μυτιλήνη, Φλώρινα, Ναύπλιο, Σάμος Αργοστόλι, Λευκάδα, Ηγουμενίτσα	Αχαρναί, Πτολεμαίδα, Καστοριά	Βόλος
ΚΑΚ	ΑΜΚ	ΑΑΚ
Χαλκίδα, Ελευσίνα Άνω Λιόσια	Γιαννιτσά, Αίγιο, Άργος Αγρίνιο, Αλεξάνδρεια, Πολύγυρος	Μέγαρα, Ασπρόπυργος, Λιβαδειά Κορωπί, Θήβα, Νάουσα, Μάνδρα
ΑΚΚ	ΚΚΑ	ΜΚΑ
Τύρναβος, Ιεράπετρα, Αμαλιάδα Ορεστιάδα	Ρόδος, Ιωάννινα	Άγιος Νικόλαος, Κέρκυρα

Πηγή: Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

ΠΙΝΑΚΑΣ 60 - Πρότυπα απασχόλησης στα αστικά κέντρα

α/α	Χρονιά	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Α' γενής	Β' γενής	Γ' γενής	Δείκτης Δ1	Δείκτης Δ2	Δείκτης Δ3
1	2001	ΑΘΗΝΑ (Π.Σ.)	0,21	0,96	1,04	Κ	Μ	Μ
	1991		0,17	0,94	1,06	Κ	Μ	Μ
	1981		0,01	0,98	1,08	Κ	Μ	Μ
2	2001	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (Π.Σ.)	0,41	1,15	0,97	Κ	Μ	Μ
	1991		0,32	1,20	0,94	Κ	Α	Μ
	1981		1,48	1,11	0,89	Α	Μ	Μ
3	2001	ΠΑΤΡΑ (Π.Σ.)	0,75	0,92	1,04	Κ	Μ	Μ
	1991		0,81	1,08	0,97	Κ	Μ	Μ
	1981		1,10	1,14	0,89	Μ	Μ	Μ
4	2001	ΗΡΑΚΛΕΙΟ (Π.Σ.)	1,49	0,83	1,04	Α	Κ	Μ
	1991		1,20	0,85	1,05	Α	Μ	Μ
	1981		1,65	0,94	1,00	Α	Μ	Μ
6	2001	ΛΑΡΙΣΑ	1,88	0,98	0,98	Α	Μ	Μ
	1991		1,68	1,05	0,95	Α	Μ	Μ
	1981		1,52	1,02	0,95	Α	Μ	Μ
5	2001	ΒΟΛΟΣ (Π.Σ.)	1,41	1,11	0,95	Α	Μ	Μ
	1991		1,51	1,14	0,92	Α	Μ	Μ
	1981		1,33	1,18	0,85	Α	Α	Μ
10	2001	ΑΧΑΡΝΑΙ	1,07	1,61	0,80	Μ	Α	Κ
	1991		1,22	1,60	0,74	Α	Α	Κ
	1981		0,95	1,41	0,71	Μ	Α	Κ
8	2001	ΙΩΑΝΝΙΝΑ (Π.Σ.)	0,85	0,82	1,07	Μ	Κ	Μ
	1991		1,11	0,82	1,07	Μ	Κ	Μ
	1981		0,56	0,77	1,20	Κ	Κ	Α
9	2001	ΧΑΛΚΙΔΑ (Π.Σ.)	1,93	1,36	0,85	Α	Α	Μ
	1991		2,08	1,26	0,85	Α	Α	Μ
	1981		0,60	1,32	0,80	Κ	Α	Κ
11	2001	ΚΑΒΑΛΑ	0,94	0,99	1,01	Μ	Μ	Μ
	1991		0,99	1,07	0,97	Μ	Μ	Μ
	1981		0,65	1,08	0,97	Κ	Μ	Μ
15	2001	ΚΑΤΕΡΙΝΗ (Π.Σ.)	3,33	0,89	0,95	Α	Μ	Μ
	1991		3,85	1,11	0,84	Α	Μ	Κ
	1981		3,15	0,95	0,87	Α	Μ	Μ
13	2001	ΣΕΡΡΕΣ	1,71	0,83	1,03	Α	Κ	Μ
	1991		1,56	0,95	1,00	Α	Μ	Μ
	1981		1,47	0,94	1,01	Α	Μ	Μ
18	2001	ΡΟΔΟΣ	0,55	0,74	1,10	Κ	Κ	Μ
	1991		0,38	0,75	1,13	Κ	Κ	Μ
	1981		0,29	0,60	1,34	Κ	Κ	Α
7	2001	ΧΑΝΙΑ (Π.Σ.)	1,65	0,87	1,02	Α	Μ	Μ
	1991		1,83	0,83	1,04	Α	Κ	Μ
	1981		1,06	0,81	1,13	Μ	Κ	Μ
16	2001	ΤΡΙΚΑΛΑ	2,75	0,89	0,97	Α	Μ	Μ
	1991		3,10	0,90	0,96	Α	Μ	Μ
	1981		2,84	0,88	0,94	Α	Μ	Μ
14	2001	ΚΑΛΑΜΑΤΑ (Π.Σ.)	2,62	0,91	0,97	Α	Μ	Μ
	1991		2,43	1,13	0,89	Α	Μ	Μ
	1981		2,32	1,02	0,88	Α	Μ	Μ
12	2001	ΑΓΡΙΝΙΟ (Π.Σ.)	3,75	0,93	0,93	Α	Μ	Μ
	1991		5,64	0,91	0,85	Α	Μ	Μ
	1981		5,31	0,90	0,75	Α	Μ	Κ
23	2001	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	1,76	0,89	1,01	Α	Μ	Μ
	1991		2,28	0,73	1,06	Α	Κ	Μ
	1981		2,50	0,70	1,10	Α	Κ	Μ

22	2001	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	3,50	1,05	0,89	A	M	M
	1991		4,61	0,82	0,93	A	K	M
	1981		4,09	0,76	0,94	A	K	M
17	2001	ΛΑΜΙΑ	1,54	0,95	1,00	A	M	M
	1991		1,48	0,87	1,03	A	M	M
	1981		1,16	0,92	1,05	A	M	M
24	2001	ΞΑΝΘΗ	2,04	1,15	0,91	A	M	M
	1991		2,06	1,09	0,92	A	M	M
	1981		1,58	1,11	0,88	A	M	M
20	2001	ΒΕΡΟΙΑ	3,41	0,93	0,94	A	M	M
	1991		4,15	1,00	0,88	A	M	M
	1981		3,34	0,96	0,85	A	M	M
21	2001	ΔΡΑΜΑ	1,56	1,00	0,98	A	M	M
	1991		1,62	1,16	0,91	A	A	M
	1981		1,77	0,93	0,99	A	M	M
19	2001	ΚΕΡΚΥΡΑ (Π.Σ.)	0,84	0,66	1,12	K	K	M
	1991		0,81	0,67	1,14	K	K	M
	1981		0,90	0,57	1,31	M	K	A
26	2001	ΚΟΖΑΝΗ	0,50	1,18	0,96	K	A	M
	1991		0,42	1,14	0,96	K	M	M
	1981		0,42	1,09	0,98	K	M	M
25	2001	ΣΑΛΑΜΙΝΑ (Π.Σ.)	2,18	0,99	0,96	A	M	M
	1991		1,58	0,92	1,01	A	M	M
	1981		2,08	1,01	0,91	A	M	M
27	2001	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	2,15	0,75	1,04	A	K	M
	1991		1,78	0,73	1,08	A	K	M
	1981		2,60	0,85	0,99	A	M	M
31	2001	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	2,10	1,32	0,86	A	A	M
	1991		1,80	1,14	0,91	A	M	M
	1981		1,57	1,14	0,85	A	M	M
36	2001	ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ	6,88	0,98	0,80	A	M	K
	1991		8,32	0,98	0,72	A	M	K
	1981		7,70	0,86	0,60	A	M	K
32	2001	ΡΕΘΥΜΝΟ (Π.Σ.)	1,33	0,93	1,01	A	M	M
	1991		1,45	0,78	1,07	A	K	M
	1981		2,04	0,76	1,09	A	K	M
33	2001	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	0,62	1,76	0,76	K	A	K
	1991		0,73	1,79	0,68	K	A	K
	1981		0,90	1,53	0,63	M	A	K
34	2001	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	1,89	0,69	1,07	A	K	M
	1991		1,31	0,73	1,10	A	K	M
	1981		1,75	0,70	1,16	A	K	A
28	2001	ΧΙΟΣ (Π.Σ.)	2,09	0,86	1,01	A	M	M
	1991		1,99	0,92	0,99	A	M	M
	1981		2,43	0,73	1,08	A	K	M
40	2001	ΜΕΓΑΡΑ	7,22	1,40	0,64	A	A	K
	1991		7,05	1,31	0,63	A	A	K
	1981		4,57	1,32	0,51	A	A	K
49	2001	ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	2,63	1,83	0,67	A	A	K
	1991		6,59	1,40	0,61	A	A	K
	1981		5,05	1,44	0,38	A	A	K
39	2001	ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ	0,34	1,32	0,92	K	A	M
	1991		0,31	1,48	0,83	K	A	K
	1981		0,41	1,57	0,64	K	A	K
35	2001	ΕΛΕΥΣΙΝΑ	0,43	1,58	0,83	K	A	K
	1991		0,51	1,66	0,75	K	A	K
	1981		0,59	1,78	0,47	K	A	K

37	2001	ΤΡΙΠΟΛΗ	1,51	0,98	0,99	A	M	M
	1991		0,90	0,83	1,08	M	K	M
	1981		0,90	0,83	1,13	M	K	M
53	2001	ΚΟΡΩΠΙ	3,12	1,53	0,75	A	A	K
	1991		4,78	1,27	0,74	A	A	K
	1981		4,79	1,18	0,59	A	A	K
38	2001	ΑΡΓΟΣ	5,35	0,98	0,85	A	M	M
	1991		5,65	1,00	0,82	A	M	K
	1981		3,71	1,05	0,76	A	M	K
29	2001	ΠΥΡΓΟΣ	2,79	0,88	0,97	A	M	M
	1991		3,02	0,85	0,98	A	M	M
	1981		3,07	0,71	1,05	A	K	M
43	2001	ΑΡΤΑ	2,90	0,88	0,97	A	M	M
	1991		2,26	0,87	1,00	A	M	M
	1981		2,57	0,88	0,97	A	M	M
30	2001	ΑΙΓΙΟ (Π.Σ.)	5,31	1,14	0,80	A	M	K
	1991		6,11	0,97	0,81	A	M	K
	1981		5,76	0,95	0,68	A	M	K
42	2001	ΘΗΒΑ	5,77	1,37	0,71	A	A	K
	1991		5,03	1,23	0,75	A	A	K
	1981		3,07	1,21	0,70	A	A	K
44	2001	ΛΙΒΑΔΕΙΑ	2,38	1,15	0,90	A	M	M
	1991		1,96	1,28	0,85	A	A	M
	1981		1,95	1,23	0,77	A	A	K
41	2001	ΝΑΟΥΣΑ	5,13	1,31	0,75	A	A	K
	1991		4,94	1,52	0,63	A	A	K
	1981		3,83	1,30	0,57	A	A	K
48	2001	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	7,59	0,84	0,82	A	K	K
	1991		7,47	0,70	0,87	A	K	M
	1981		7,06	0,66	0,78	A	K	K
56	2001	ΚΙΛΚΙΣ	1,58	1,26	0,89	A	A	M
	1991		2,05	1,03	0,95	A	M	M
	1981		4,19	0,77	0,93	A	K	M
45	2001	ΕΔΕΣΣΑ	3,36	0,99	0,92	A	M	M
	1991		2,97	1,02	0,91	A	M	M
	1981		2,93	0,93	0,90	A	M	M
51	2001	ΚΩΣ	0,94	0,72	1,10	M	K	M
	1991		1,51	0,78	1,07	A	K	M
	1981		2,06	0,88	1,01	A	M	M
52	2001	ΠΡΕΒΕΖΑ	5,00	0,74	0,94	A	K	M
	1991		6,50	0,70	0,91	A	K	M
	1981		4,52	0,66	0,98	A	K	M
54	2001	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	4,92	0,77	0,94	A	K	M
	1991		8,19	0,80	0,80	A	K	K
	1981		8,09	0,80	0,61	A	K	K
63	2001	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	6,19	0,99	0,82	A	M	K
	1991		5,21	1,11	0,79	A	M	K
	1981		3,57	0,93	0,86	A	M	M
50	2001	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	1,83	1,38	0,85	A	A	M
	1991		1,07	1,95	0,61	M	A	K
	1981		1,11	1,68	0,51	M	A	K
47	2001	ΣΠΑΡΤΗ (Π.Σ.)	5,62	0,75	0,92	A	K	M
	1991		5,86	0,68	0,94	A	K	M
	1981		5,06	0,68	0,93	A	K	M
57	2001	ΝΕΑ ΜΑΚΡΗ	1,54	0,99	0,98	A	M	M
	1991		1,29	0,92	1,02	A	M	M
	1981		1,11	0,96	1,02	M	M	M

55	2001	ΦΛΩΡΙΝΑ	0,93	0,78	1,08	M	K	M
	1991		1,03	0,61	1,16	M	K	A
	1981		2,04	0,53	1,26	A	K	A
58	2001	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	7,25	1,09	0,75	A	M	K
	1991		7,97	1,11	0,68	A	M	K
	1981		6,90	0,91	0,62	A	M	K
60	2001	ΝΑΥΠΛΙΟ	2,07	0,71	1,06	A	K	M
	1991		1,53	0,67	1,12	A	K	M
	1981		1,50	0,70	1,18	A	K	A
61	2001	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	4,09	0,85	0,94	A	M	M
	1991		4,49	0,70	0,99	A	K	M
	1981		3,77	0,65	1,04	A	K	M
62	2001	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	2,69	1,05	0,92	A	M	M
	1991		3,38	0,81	0,98	A	K	M
	1981		2,97	0,90	0,92	A	M	M
65	2001	ΜΑΝΔΡΑ	0,72	1,80	0,74	K	A	K
	1991		1,09	1,90	0,63	M	A	K
	1981		1,25	1,53	0,60	A	A	K
59	2001	ΤΥΡΝΑΒΟΣ	12,98	0,80	0,63	A	K	K
	1991		13,75	0,80	0,58	A	K	K
	1981		12,00	0,53	0,51	A	K	K
46	2001	ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ (Π.Σ.)	0,76	1,25	0,93	K	A	M
	1991		0,77	1,35	0,86	K	A	M
	1981		1,48	1,07	0,91	A	M	M
64	2001	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	2,00	1,07	0,94	A	M	M
	1991		2,41	0,84	1,01	A	K	M
	1981		2,85	0,86	0,96	A	M	M
67	2001	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	1,68	0,64	1,10	A	K	M
	1991		1,01	0,54	1,19	M	K	A
	1981		0,98	0,43	1,41	M	K	A
66	2001	ΓΡΕΒΕΝΑ	3,14	0,91	0,95	A	M	M
	1991		2,22	0,72	1,07	A	K	M
	1981		3,47	0,83	0,93	A	K	M
69	2001	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	1,69	0,98	0,98	A	M	M
	1991		1,97	0,82	1,04	A	K	M
	1981		1,84	0,67	1,17	A	K	A
70	2001	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	2,27	0,71	1,05	A	K	M
	1991		2,28	0,64	1,10	A	K	M
	1981		1,25	0,66	1,22	A	K	A
71	2001	ΛΕΥΚΑΔΑ	1,96	0,73	1,06	A	K	M
	1991		2,35	0,69	1,08	A	K	M
	1981		2,74	0,47	1,25	A	K	A
68	2001	ΑΜΦΙΣΣΑ	2,65	0,91	0,97	A	M	M
	1991		2,00	1,06	0,94	A	M	M
	1981		3,62	0,88	0,89	A	M	M
72	2001	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	2,12	0,81	1,02	A	K	M
	1991		1,12	1,03	0,98	M	M	M
	1981		3,49	0,77	0,98	A	K	M
73	2001	ΣΑΜΟΣ	1,15	0,59	1,13	M	K	M
	1991		0,72	0,60	1,18	K	K	A
	1981		1,28	0,66	1,22	A	K	A
74	2001	ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ	6,54	0,75	0,88	A	K	M
	1991		5,36	0,76	0,93	A	K	M
	1981		4,35	0,88	0,83	A	M	K
75	2001	ΛΟΥΤΡΑΚΙ (ΠΕΡΑΧΩΡΑ)	2,25	1,07	0,93	A	M	M
	1991							
	1981							

76	2001	ΙΑΛΥΣΟΣ	1,07	0,76	1,08	M	K	M
	1991							
	1981							
78	2001	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	15,24	0,53	0,64	A	K	K
	1991							
	1981							

ΠΙΝΑΚΑΣ 61 -Ταξινόμηση αστικών κέντρων βάση ΜΕΡΜ 91-01σε σχέση με τον μ.ο της χώρας

α/α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ (ΠΑΛΑΙΟΥ) Η ΠΣ 1991	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ (ΝΕΟΥ) Η ΠΣ 2001	Μεταβολή 91-01 Δήμου	ΜΕΡΜ 91-01 Δήμου	ΜΕΡΜ/μ.ο της χώρας Δήμου	Αρ. Αστικών Κέντρων
Αρνητική τιμή							
29	ΠΥΡΓΟΣ	28.660	23.791	-16,99	-1,84	-2,97	5
46	ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ (Π.Σ.)	15.940	15.353	-3,68	-0,37	-0,60	
19	ΚΕΡΚΥΡΑ (Π.Σ.)	40.502	39.048	-3,59	-0,36	-0,59	
68	ΑΜΦΙΣΣΑ	7.189	6.946	-3,38	-0,34	-0,55	
41	ΝΑΟΥΣΑ	20.279	20.176	-0,51	-0,05	-0,08	
Κάτω του μ.ο της χώρας							
1	ΑΘΗΝΑ (Π.Σ.)	3.072.922	3.111.632	1,26	0,13	0,20	12
43	ΑΡΤΑ	21.286	21.642	1,67	0,17	0,27	
47	ΣΠΑΡΤΗ (Π.Σ.)	15.531	15.828	1,91	0,19	0,31	
59	ΤΥΡΝΑΒΟΣ	12.197	12.451	2,08	0,21	0,33	
5	ΒΟΛΟΣ (Π.Σ.)	116.031	119.280	2,80	0,28	0,45	
30	ΑΙΓΙΟ (Π.Σ.)	28.212	29.080	3,08	0,30	0,49	
50	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	15.710	16.218	3,23	0,32	0,51	
8	ΙΩΑΝΝΙΝΑ (Π.Σ.)	68.072	70.315	3,30	0,32	0,52	
63	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	15.842	16.441	3,78	0,37	0,60	
28	ΧΙΟΣ (Π.Σ.)	29.135	30.477	4,61	0,45	0,73	
12	ΑΓΡΙΝΙΟ (Π.Σ.)	53.945	56.458	4,66	0,46	0,74	
16	ΤΡΙΚΑΛΑ	48.962	51.862	5,92	0,58	0,93	

Άνω του μ.ο της χώρας						
45	ΕΔΕΣΣΑ	17.659	18.832	6,64	0,65	1,04
9	ΧΑΛΚΙΔΑ (Π.Σ.)	62.837	67.091	6,77	0,66	1,06
44	ΛΙΒΑΔΕΙΑ	19.295	20.769	7,64	0,74	1,19
58	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	13.319	14.370	7,89	0,76	1,23
14	ΚΑΛΑΜΑΤΑ (Π.Σ.)	47.641	51.660	8,44	0,81	1,31
13	ΣΕΡΡΕΣ	50.390	54.666	8,49	0,82	1,32
3	ΠΑΤΡΑ (Π.Σ.)	170.452	185.009	8,54	0,82	1,33
66	ΓΡΕΒΕΝΑ	9.619	10.447	8,61	0,83	1,34
31	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	27.412	29.787	8,66	0,83	1,35
42	ΘΗΒΑ	19.509	21.211	8,72	0,84	1,35
11	ΚΑΒΑΛΑ	58.025	63.103	8,75	0,84	1,36
2	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (Π.Σ.)	749.048	816.364	8,99	0,86	1,39
74	ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ	5.684	6.232	9,64	0,92	1,49
72	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	6.178	6.775	9,66	0,93	1,49
64	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	10.237	11.254	9,93	0,95	1,53
6	ΛΑΡΙΣΑ	113.090	124.786	10,34	0,99	1,59
38	ΑΡΓΟΣ	22.289	24.700	10,82	1,03	1,66
25	ΣΑΛΑΜΙΝΑ (Π.Σ.)	31.899	35.676	11,84	1,13	1,81
26	ΚΟΖΑΝΗ	32.010	35.942	12,28	1,17	1,88
71	ΛΕΥΚΑΔΑ	6.721	7.548	12,30	1,17	1,88
40	ΜΕΓΑΡΑ	25.061	28.195	12,51	1,19	1,91
7	ΧΑΝΙΑ (Π.Σ.)	73.073	82.357	12,71	1,20	1,94
65	ΜΑΝΔΡΑ	11.343	12.792	12,77	1,21	1,95
20	ΒΕΡΟΙΑ	38.713	43.683	12,84	1,22	1,96
35	ΕΛΕΥΣΙΝΑ	22.793	25.863	13,47	1,27	2,05
37	ΤΡΙΠΟΛΗ	22.463	25.570	13,83	1,30	2,10
57	ΝΕΑ ΜΑΚΡΗ	13.009	14.809	13,84	1,30	2,10
27	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	30.289	34.511	13,94	1,31	2,12
61	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	12.103	13.791	13,95	1,31	2,12
4	ΗΡΑΚΛΕΙΟ (Π.Σ.)	126.907	144.642	13,97	1,32	2,12
33	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	25.195	28.942	14,87	1,40	2,25
55	ΦΛΩΡΙΝΑ	12.622	14.555	15,31	1,44	2,31
32	ΡΕΘΥΜΝΟ (Π.Σ.)	25.135	28.987	15,33	1,44	2,32
36	ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ	25.392	29.364	15,64	1,46	2,36
34	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	24.953	28.879	15,73	1,47	2,37
17	ΛΑΜΙΑ	44.084	51.128	15,98	1,49	2,41
60	ΝΑΥΠΛΙΟ	11.897	13.822	16,18	1,51	2,44
54	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	14.783	17.194	16,31	1,52	2,45
22	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	39.927	46.586	16,68	1,55	2,51
15	ΚΑΤΕΡΙΝΗ (Π.Σ.)	47.011	54.941	16,87	1,57	2,53
52	ΠΡΕΒΕΖΑ	15.119	17.724	17,23	1,60	2,58
62	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	10.854	12.924	19,07	1,76	2,84
75	ΛΟΥΤΡΑΚΙ (ΠΕΡΑΧΩΡΑ)	11.068	13.239	19,62	1,81	2,91

Ξεπερνάει κατά πολύ τον μ.ο της χώρας							
51	ΚΩΣ	14.714	17.890	21,58	1,97	3,18	17
77	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	12.519	15.323	22,40	2,04	3,29	
10	ΑΧΑΡΝΑΙ	61.352	75.341	22,80	2,08	3,35	
18	ΡΟΔΟΣ	43.558	53.709	23,30	2,12	3,41	
39	ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ	21.397	26.423	23,49	2,13	3,44	
48	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	15.857	20.030	26,32	2,36	3,81	
21	ΔΡΑΜΑ	38.546	48.887	26,83	2,41	3,88	
67	ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	8.574	10.906	27,20	2,43	3,93	
69	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	7.402	9.522	28,64	2,55	4,11	
23	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	38.220	49.176	28,67	2,55	4,12	
70	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	7.022	9.104	29,65	2,63	4,24	
24	ΞΑΝΘΗ	37.463	48.688	29,96	2,66	4,28	
76	ΙΑΛΥΣΟΣ	7.193	10.107	40,51	3,46	5,58	
56	ΚΙΛΚΙΣ	13.128	18.958	44,41	3,74	6,03	
53	ΚΟΡΩΠΙ	16.813	25.325	50,63	4,18	6,74	
73	ΣΑΜΟΣ	5.824	9.150	57,11	4,62	7,45	
49	ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	15.715	27.741	76,53	5,85	9,43	
	ΣΥΝΟΛΟ	6.132.820	6.523.998	6,38	0,62	1,00	76

Πηγή: ΕΣΥΕ 1991-2001 Απογραφή πληθυσμού, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

ΠΙΝΑΚΑΣ 62 - Δαπάνες R&D σε % του ΑΕΠ 2002

Σύνολο Ελλάδος	0.67
Περιφέρειες	
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	0.54
Κεντρική Μακεδονία	0.61
Δυτική Μακεδονία	0.08
Θεσσαλία	0.3
Ήπειρος	0.89
Στερεά Ελλάς	0.2
Δυτική Ελλάς	0.94
Πελοπόννησος	0.44
Ιόνια Νησιά	0.12
ΧΩΡ. ΕΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	0.96
Βόρειο Αιγαίο	0.22
Νότιο Αιγαίο	0.05
Κρήτη	1.02

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - Διαρθρωτικοί δείκτες και ποσοτικοποιημένοι
στόχοι σε επίπεδο θεματικών προτεραιοτήτων**

ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΕΙΚΤΩΝ

Το σύστημα δεικτών που ακολουθεί διαμορφώθηκε με βάση τις θεματικές προτεραιότητες και τους γενικούς στόχους του ΕΣΠΑ 2007-13 και μετά από διαβούλευση με τους αρμόδιους φορείς χάραξης τομεακής και περιφερειακής πολιτικής και διατύπωσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Οι δείκτες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, διαρθρωτικούς δείκτες (Context Indicators) οι οποίοι επηρεάζονται από παράγοντες πέρα από το ΕΣΠΑ και ως εκ τούτου δεν στοχοθετούνται αλλά παρακολουθούνται και ποσοτικοποιημένους στόχους που αναμένεται να επιτευχθούν από τις παρεμβάσεις των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Ως επί το πλείστον, οι διαρθρωτικοί δείκτες (Context Indicators) συνάδουν με τους στόχους που έχουν τεθεί στη Στρατηγική της Λισσαβώνας. Συγκριτικοί δείκτες (benchmarks) τίθενται ανά τομέα εκείνοι που επηρεάζονται σημαντικά από τις δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2007-13.

Η επιλογή των ποσοτικοποιημένων στόχων έγινε με γνώμονα τη διασφάλιση της ταυτόχρονης ικανοποίησης των ακόλουθων κριτηρίων :

- να είναι κατά το δυνατό, αντιπροσωπευτικοί των κύριων στόχων και προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί, τηρώντας και την αρχή της αναλογικότητας
- να είναι μετρήσιμοι στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου αναφοράς τόσο ως τιμές βάσης όσο και ως τιμές στόχου
- οι τιμές – στόχοι τους να είναι εφικτό να επιτευχθούν με τους οικονομικούς πόρους που διατίθενται στις διάφορες προτεραιότητες μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
- να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

Ορισμένοι από τους ποσοτικοποιημένους στόχους σημαίνονται με αστερίσκο, καθώς, παρά το ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική η επίτευξή τους στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-13, αφορούν στη συνολική εθνική προσπάθεια και δεν αποτελούν αποτέλεσμα, μόνο της συμβολής των Διαρθρωτικών Ταμείων. Για την κατηγορία αυτή των στόχων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι επηρεάζονται και από την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική συγκυρία

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ : ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ (CONTEXT INDICATORS)	Αξία επιχειρηματικών επενδύσεων ως % του ΑΕΠ (Δείκτης Λισσαβώνας)	Eurostat/ 2005	20%	Ο δείκτης μετράει τη συνολική αξία των ετήσιων επενδύσεων (από εγχώριες και ξένες επιχειρήσεις) ως ποσοστό του ΑΕΠ.
	Παραγωγικότητα εργασίας ως ΑΕΠ (ΜΑΔ) / απασχολούμενο (ως % μέσου όρου της ΕΕ 25) (Δείκτης Λισσαβώνας)	Eurostat / Πρόβλεψη 2007	99,7%	Ο δείκτης μετράει την παραγωγικότητα της εργασίας (σε ετήσια βάση) εκφρασμένη σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (PPP) και την αναγάγει σε συγκριτικό μέγεθος ως προς το μέσο όρο της ΕΕ 25.
	Ετήσια αξία εξαγωγών / ετήσια αξία εισαγωγών	ΕΣΥΕ /2005	71,99%	Ο δείκτης μετράει το βαθμό κάλυψης των εισαγωγών από το εισόδημα των εξαγωγών.
	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ	Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005/ 2003	0,70%	Ο δείκτης μετράει τη συνολική αξία των ετήσιων άμεσων ξένων επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ.
	Ποσοστό επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων	Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005/2004	16,14%	Ο δείκτης αναφέρεται στο ποσοστό της επιχειρηματικότητας το οποίο αναμένεται να έχει σημαντική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη (θέσεις εργασίας και εξαγωγικές δυνατότητες της χώρας).
	Μέσος χρόνος έναρξης επιχειρήσεων	Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005/2003	45 ημέρες	Ο δείκτης αναφέρεται στον αριθμό των ημερών που απαιτούνται για την διεκπεραίωση των σχετικών διαδικασιών στην Ελλάδα.

ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
--------------------	---------	------------	------------	-------------	--------------

ΣΤΟΧΟΙ					
	Αριθμός επιχειρήσεων που θα ενισχυθούν από τα προγράμματα	Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ 2003	798.000	50.000	Η τιμή βάσης αναφέρεται σε όλες τις υφιστάμενες επιχειρήσεις. Η τιμή στόχος περιλαμβάνει όλες τις προβλεπόμενες επιχειρήσεις που θα δημιουργηθούν, εκσυγχρονιστούν / αναβαθμιστούν. Στη τιμή στόχος συμπεριλαμβάνονται οι στόχοι για αντίστοιχες δράσεις από τα ΠΕΠ, το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση».
	Αριθμός νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από την ενίσχυση των επιχειρήσεων	-	-	20.000	Η τιμή στόχος συμπεριλαμβάνει τις θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν από την υλοποίηση των δράσεων επιχειρηματικότητας από τα ΠΕΠ, το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση». (Μεικτές θέσεις απασχόλησης)
	Αριθμός νέων / υποστηριζόμενων επιχειρήσεων ένταξης γνώσης (spin-off και spin out)	ΥΠΑΝ / ΓΓΕΤ 2006	14	30	Η τιμή βάσης αναφέρεται στις επιχειρήσεις που συγχρηματοδοτήθηκαν την προγραμματική περίοδο ΚΠΣ 2000-2006 ενώ στη τιμή στόχος περιλαμβάνονται μόνο οι επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν την περίοδο 2007-13. Η τιμή στόχος προέρχεται από τις αντίστοιχες δράσεις του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και των 5 Περιφερειών μεταβατικής στήριξης.
	Αριθμός υποστηριζόμενων επιχειρήσεων από Δομές Στήριξης	ΥΠΑΝ / ΓΤΒ/2006	38.840	50.000	Η τιμή βάσης αναφέρεται αποκλειστικά σε αποτελέσματα του ΚΠΣ 2000-2006. Ο στόχος θα καλυφθεί από την αντίστοιχη δράση του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» καθώς και τα ΠΕΠ των περιφερειών μεταβατικής στήριξης και αναφέρεται στις επιχειρήσεις που θα υποστηριχθούν κατά την περίοδο 2007-13.
	Ποσοστό τουριστικών κλινών που εκσυγχρονίζονται	ΕΣΥΕ/2005	682.000	14%	Η τιμή βάσης αναφέρεται στις κλίνες όπως προκύπτουν από την ΕΣΥΕ για το 2005 και στη τιμή στόχος προσμετρούνται οι στόχοι των ΠΕΠ και του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα».
	Αριθμός επενδυτικών σχεδίων εναλλακτικών μορφών τουρισμού	ΥΠΑΝ / 2006	43	30	Ο δείκτης αναφέρεται σε μεγάλα επενδυτικά σχέδια που αφορούν στον εναλλακτικό τουρισμό (π.χ. συνεδριακά κέντρα, θαλασσοθεραπεία, χειμερινός τουρισμός κ.λ.π.) Στη τιμή βάσης περιλαμβάνεται ο αριθμός των επενδυτικών σχεδίων που χρηματοδοτήθηκαν από το ΚΠΣ 2000-2006 ενώ στη τιμή στόχος προβλέπονται τα νέα επενδυτικά σχέδια και προέρχονται από το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και ΠΕΠ των Περιφερειών Μεταβατικής Στήριξης.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΔΙΑΦΩΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ (CONTEXT INDICATORS)	Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη (Δημόσια και Ιδιωτική) για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ (Δείκτης Λισσαβώνας)	ΓΓΕΤ / 2004 (προσωρινά στοιχεία)	0,61%	Από έκθεση ΓΓΕΤ (προσωρινά στοιχεία)
	Ποσοστό της συνολική ετήσιας δαπάνης για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη που προέρχεται από επιχειρήσεις (Δείκτης Λισσαβώνας)	Eurostat/2004	28,23%	
	Συγκεντρωτικός Δείκτης Καινοτομίας (Δείκτης Λισσαβώνας)	European Innovation Scoreboard /2005	0.21	Ο δείκτης είναι συγκεντρωτικός και απεικονίζει την αποδοτικότητα της καινοτομίας στη χώρα.
	Ποσοστό επιχειρήσεων που ασκούν καινοτόμα δραστηριότητα στο σύνολο των επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ /2004	35,8%	Από έκθεση ΓΓΕΤ (προσωρινά στοιχεία)
	Ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων στη μεταποίηση που αναφέρουν συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς οργανισμούς με σκοπό την καινοτομία ως προς το σύνολο των καινοτόμων επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ /2004	21,4%	Από έκθεση ΓΓΕΤ(προσωρινά στοιχεία)
	Ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων στις υπηρεσίες που αναφέρουν συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς οργανισμούς με σκοπό την καινοτομία ως προς το σύνολο των καινοτόμων επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ /2004	30,1%	Από έκθεση ΓΓΕΤ(προσωρινά στοιχεία)
	Ποσοστό απασχολούμενων σε κλάδους έντασης γνώσης στο σύνολο του εργατικού δυναμικού	Eurostat / 2003	22,16%	
	Ποσοστό εργατικού δυναμικού που απασχολείται σε ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες	ΓΓΕΤ 2003	1,17%	Από έκθεση ΓΓΕΤ
	Ποσοστό ερευνητών που απασχολούνται στις επιχειρήσεις ως προς το σύνολο των ερευνητών	ΓΓΕΤ 2003	26,40%	Από έκθεση ΓΓΕΤ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Δημόσιες Δαπάνες για την Παιδεία ως Ποσοστό του ΑΕΠ (Δείκτης Λισσαβώνας)*	Προϋπολογισμός 2006	3,5%	5%	Με βάση τον προϋπολογισμό που κατετέθη στη Βουλή το Δεκέμβριο του 2006.(ΑΕΠ προ αναθεώρησης)
	Ποσοστό του γενικού πληθυσμού 25-64 ετών που συμμετέχει σε προγράμματα δια-βίου μάθησης (τυπικής, μη τυπικής και άτυπης) (Δείκτης Λισσαβώνας)*	Eurostat/2005/ Joint Review	1,80%	6%	
	Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 που έχει ολοκληρώσει μόνο τον υποχρεωτικό κύκλο σπουδών και δεν βρίσκεται σε σπουδές ή κατάρτιση (Δείκτης Λισσαβώνας)*	Eurostat/2005/ Joint Review	13,30%	10%	
	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών απόφοιτοι του δεύτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Λύκεια, ΤΕΕ) (Δείκτης Λισσαβώνας)*	Eurostat/2005/ Joint Review	84%	86%	
	Ποσοστό τμημάτων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης που αξιολογούνται	ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ/ 2006	0%	100%	Ο δείκτης θα υλοποιηθεί μόνο από το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια - Βίου Μάθηση» και αναφέρεται στο σύνολο των τμημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης που θα αξιολογηθούν. Το σύνολο των τμημάτων ανέρχονται στα 455 (ΑΕΙ και ΤΕΙ).
	Ποσοστό εκπαιδευτικού προσωπικού εκπαιδευμένο & πιστοποιημένο σε ΤΠΕ	ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ/ 2006	36,6%	75%	Η τιμή βάσης αναφέρεται στο ποσοστό του εκπαιδευτικού προσωπικού α' β' βαθμιας και β' βαθμιας εκπαίδευσης που έχει πιστοποιηθεί κατά την περίοδο ΚΠΣ 2000-2006 και είναι το ηγλικό των 50.000 πιστοποιημένων προς το σύνολο των εκπαιδευτικών. Η τιμή στόχος αναφέρεται στην πιστοποίηση επιπλέον 55.000 εκπαιδευτικών στο σύνολο των εκπαιδευτικών όπως είναι σήμερα (136.000). Ο δείκτης είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια - Βίου Μάθηση»
	Αριθμός προγραμμάτων σπουδών (α' βαθμιας, Β' βαθμιας,) που αναμορφώνονται	ΕΥΔ ΕΠΕΑΕΚ / 2006	325	600	Η τιμή βάσης περιλαμβάνει αυτά που έγιναν την περίοδο ΚΠΣ 2000-2006 η δε τιμή στόχος τα προγράμματα που θα αναμορφωθούν την περίοδο 2007-13. Ο δείκτης αντλείται από το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια - Βίου Μάθηση».

* Πρόκειται για πρόβλεψη / στόχο που αφορά στη συνολική εθνική προσπάθεια, δεν αποτελεί αποτέλεσμα μόνο της συνεισφοράς των Διαρθρωτικών Ταμείων και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και επηρεάζεται σημαντικά από την οικονομική και κοινωνική συγκυρία.

	Αριθμός Συμμετοχών σε δράσεις δια-βίου μάθησης	-	500.000	1.300.000	Η τιμή βάσης και τιμή στόχος προέρχονται από τα ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια - Βίου Μάθηση», «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης 2007-13» και «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (Στόχος κατά προσέγγιση 480.000, 370.000. 450.000 αντίστοιχα).
	Αριθμός επιχειρήσεων που ωφελούνται από δράσεις Έρευνας & Ανάπτυξης / Καινοτομίας	ΓΓΕΤ/2006	136	700	Η τιμή βάσης προέρχεται από τον αριθμό των επιχειρήσεων που ωφελήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου ΚΠΣ 2000-2006. Η τιμή στόχος αναφέρεται στο σύνολο των επιχειρήσεων που θα ωφεληθούν από υπηρεσίες/ενισχύσεις έρευνας και καινοτομίας την περίοδο 2007-13.
	Αριθμός Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας ΕΤΑ που δημιουργούνται	ΥΠΑΝ/ΓΓΕΤ 2006	5	4	Η τιμή βάσης προέρχεται από τον αριθμό των πόλων που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου ΚΠΣ 2000-2006, η δε τιμή στόχος αναφέρεται στον αριθμό των πόλων καινοτομίας που θα δημιουργηθούν την περίοδο 2007-13.
ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Ποσοστό Επιχειρήσεων με δυνατότητα αποδοχής ηλεκτρονικών παραγγελιών	Παρατηρητήριο ΚτΠ/2006	7,6%	10,0%	Η τιμή βάσης αποτελεί το ποσοστό επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών παραγγελιών σε εθνικό επίπεδο στο σύνολο των επιχειρήσεων. Η τιμή υπολογίσθηκε από έρευνα του Παρατηρητηρίου. Η τιμή στόχος θα καταγράφεται μέσω έρευνας που θα διενεργείται από το Παρατηρητήριο για την ΚτΠ, σε δείγμα των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται και από το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» μέσα από τη δράση για την ενίσχυση επιχειρήσεων για ενσωμάτωση ΤΠΕ στην καθημερινή τους λειτουργία. Για τον προσδιορισμό της τιμής στόχος λήφθηκε υπόψη ο μέσος Ευρωπαϊκός όρος (ΕΕ-25).
	Ποσοστό Επιχειρήσεων με δυνατότητα πωλήσεων μέσω διαδικτύου	Παρατηρητήριο ΚτΠ/2006	0,70%	1,5%	Η τιμή βάσης του δείκτη αποτελεί το ποσοστό επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών πληρωμών για πωλήσεις μέσω διαδικτύου στο σύνολο των επιχειρήσεων. Η τιμή στόχος θα καταγράφεται σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο μέσω έρευνας που θα διενεργείται από το Παρατηρητήριο για την ΚτΠ. Για τον προσδιορισμό της τιμής στόχος συνεκτιμάται ο μέσος Ευρωπαϊκός όρος (ΕΕ-25).
	Ποσοστό επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν Υπηρεσίες του Δημοσίου που είναι πλήρως διαθέσιμες ηλεκτρονικά	Παρατηρητήριο ΚτΠ/2006	81,4%	90%	Η τιμή βάσης του δείκτη ορίζεται στο 81,40% που αποτελεί το ποσοστό επιχειρήσεων, που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για συναλλαγές με τις δημόσιες αρχές στο σύνολο των επιχειρήσεων. Για τον προσδιορισμό της τιμής στόχος συνεκτιμάται ο μέσος Ευρωπαϊκός όρος (ΕΕ-25) και λαμβάνεται υπόψη ότι ο δείκτης επηρεάζεται σημαντικά από την καθιέρωση υποχρεωτικής χρήσης σχεδιαζόμενων υπηρεσιών από το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση».

	Ποσοστό πολιτών που χρησιμοποιούν Υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης που είναι πλήρως διαθέσιμες ηλεκτρονικά	Παρατηρητήριο ΚτΠ/2006	8%	15%	<p>Η τιμή βάσης του δείκτη το καταμετρημένο ποσοστό πολιτών, που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για συναλλαγές με τις δημόσιες αρχές. Για τον προσδιορισμό της τιμής στόχος συνεκτιμάται ο μέσος Ευρωπαϊκός όρος (ΕΕ-25) και λαμβάνεται υπόψη ότι ο δείκτης επηρεάζεται σημαντικά από την καθιέρωση υποχρεωτικής χρήσης σχεδιαζόμενων υπηρεσιών.</p> <p>Ο δείκτης θα καταγράφεται σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο μέσω έρευνας του Παρατηρητηρίου για την ΚτΠ.</p>
	Ποσοστό «βασικών» δημόσιων υπηρεσιών (services) που είναι πλήρως διαθέσιμες ηλεκτρονικά	Παρατηρητήριο ΚτΠ/2006	25%	60%	<p>Ο δείκτης καταγράφει το πλήθος των υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης που είναι πλήρως διαθέσιμες ηλεκτρονικά.</p> <p>Η τιμή βάσης αναφέρεται στις υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες ηλεκτρονικά σήμερα (5 από το σύνολο των 20)**. Η τιμή στόχος έχει υπολογιστεί λαμβάνοντας υπόψη 12 βασικές δημόσιες υπηρεσίες που θα είναι πλήρως διαθέσιμες ηλεκτρονικά.</p>

* *Αναφέρεται σε 20 βασικές δημόσιες υπηρεσίες που ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Φορολογία Εισοδήματος, Αναζήτηση Εργασίας, Κοινωνική Πρόνοια (Επίδομα Ανεργίας, Επίδομα Τέκνων, Ιατροφαρμακευτικές Δαπάνες, Υποτροφίες Σπουδαστών), Προσωπικά Έγγραφα (Διαβατήριο, Άδεια Οδήγησης), Τέλη Κυκλοφορίας, Οικοδομικές Άδειες, Αστυνομικές Δηλώσεις, Δημόσιες Βιβλιοθήκες, Πιστοποιητικά (Γέννησης και Οικογενειακής Κατάστασης), Εγγραφές σε ΑΕΙ, Ανακοίνωση Αλλαγής Διεύθυνσης Κατοικίας, Υπηρεσίες Υγείας, Ασφάλιση Εργαζομένων, Φορολογία Επιχειρήσεων, ΦΠΑ, Έναρξη Επιχείρησης, Υποβολή Δεδομένων σε ΕΣΥΕ, Δηλώσεις Τελωνείου, Περιβαλλοντική Αδειοδότηση, Προμήθειες Δημοσίου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	Γενικός Δείκτης Απασχόλησης (Δείκτης Λισσαβώνας)*	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	61,04%	65%	
	Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (Δείκτης Λισσαβώνας)*	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	47,60%	52%	
	Γενικός Δείκτης Ανεργίας (Δείκτης Λισσαβώνας)*	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	8,8%	6,9%	
	Ποσοστό ανεργίας γυναικών (Δείκτης Λισσαβώνας)*	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	13,4%	12,4%	
	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων ωφελουμένων από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης επί των εγγεγραμμένων μακροχρόνια ανέργων που αναζητούν εργασία.			25%	Ο δείκτης αναφέρεται στη ενεργοποίηση (activation rate) των εγγεγραμμένων μακροχρόνια ανέργων που αναζητούν εργασία.
	Ποσοστό εγγεγραμμένων ανέργων νέων 15-24 που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης			100%	Πρόκειται για τον δείκτη σύμφωνα με την Απόφαση της 12 ^{ης} Ιουλίου 2005 του Συμβουλίου για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών που ανταποκρίνεται στον εξής στόχο: σε κάθε εγγεγραμμένο νέο άνεργο που αναζητά εργασία προσφέρεται η δυνατότητα για νέο ξεκίνημα πριν συμπληρώσει 6 μήνες ανεργίας, υπό τη μορφή κατάρτισης, επανακατάρτισης, πρακτικής άσκησης στην εργασία, θέσης εργασίας ή άλλου μέτρου απασχολησιμότητας σε συνδυασμό εάν χρειαστεί με συνεχή βοήθεια στην αναζήτηση εργασίας.
	Δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ως ποσοστό του ΑΕΠ	ΠΑΕΠ/2006	0,17%	0,5%	Με βάση τον προϋπολογισμό που κατετέθη στη Βουλή το Δεκέμβριο του 2006 (ΑΕΠ προ αναθεώρησης).
	Ποσοστό πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις *	Eurostat /2004	20%	16%	

Ποσοστό απασχολούμενων (εκτός δημόσιας διοίκησης) που συμμετέχουν σε ενέργειες κατάρτισης (ενδο-επιχειρησιακή κατάρτιση)	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006	0,9%	7%	Η τιμή βάσης περιλαμβάνει τα υλοποιηθέντα στο ΚΠΣ 2000-2006 ενώ η τιμή στόχος περιλαμβάνει αυτά που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
Ποσοστό απασχολούμενων (εκτός δημόσιας διοίκησης) που έλαβαν πιστοποίηση κατόπιν συμμετοχής τους σε ενέργειες κατάρτισης, επί του συνόλου των κατάρτισθόντων	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006	-	20%	Η τιμή στόχος θα είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
Ποσοστό των ανέργων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης επί του ετήσιου μέσου όρου των εγγεγραμμένων ανέργων που αναζητούν εργασία (% κατ' έτος)	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006	4-5%	10%	Η τιμή βάσης και η τιμή στόχος αναφέρονται στο κατ' έτος ποσοστό των ωφελούμενων ανέργων ως προς το κατ' έτος σύνολο των ανέργων για το έτος αναφοράς. Η τιμή στόχος θα είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».
Ποσοστό των ανέργων ευπαθών κοινωνικά ομάδων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στο σύνολο των ωφελουμένων από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006	9%	15%	Η τιμή βάσης και η τιμή στόχος αναφέρονται στο ποσοστό των ωφελούμενων ανέργων των ευπαθών κοινωνικά ομάδων προς το σύνολο των ωφελουμένων ανέργων για τις περιόδους 2000-2006 και 2007-2013 αντίστοιχα. Η τιμή στόχος θα είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».
Αριθμός ωφελούμενων ευπαθών κοινωνικά ομάδων από ενέργειες / δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006		175.000	Ο Στόχος προσμετρά: 120.000 περίπου ωφελούμενους από το Ε.Π. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, 55.000 περίπου από το ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (εκ των οποίων περίπου 2.000 αφορούν σε δράσεις ψυχικής υγείας)
Αριθμός ωφελούμενων γυναικών από υποστηρικτικά μέτρα για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής	ΕΥΔ ΕΠΑΕΚ/2006	8.300	15.700	Η τιμή βάσης προκύπτει από τα αποτελέσματα μελέτης για τις Δομές και αναφέρεται στο σύνολο των ωφελούμενων γυναικών από Παιδικούς και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς και ΚΔΑΠ από το ΚΠΣ 2000-2006. Η τιμή στόχος αναφέρεται στον προβλεπόμενο αριθμό γυναικών από δράσεις συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής την περίοδο 2007-13. Η τιμή στόχος θα είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»
Δομές Ψυχικής Υγείας	ΥΠ. Υγείας /2006	172	126	Η τιμή βάσης αφορά δομές που θα υπάρχουν στο τέλος της προγραμματικής περιόδου ΚΠΣ 2000-2006 και η τιμή στόχος αφορά νέες δομές που θα δημιουργηθούν την περίοδο 2007-13. Η τιμή στόχος θα είναι αποτέλεσμα του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ* (CONTEXT INDICATORS)	Αποτελεσματικότητα Διακυβέρνησης	World Bank / 2005	78,5%
	Ποιότητα Ρυθμίσεων	World Bank / 2005	74,9%

ΠΟΣΟΤΙΚΟ- ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
	Ποσοστιαία αύξηση ετήσιου μέσου όρου συμμετοχών δημοσίων υπαλλήλων σε προγράμματα συνεχιζόμενης επιμόρφωσης	ΥΠΕΣΔΔΑ/2006	23.571	126%	Τιμή βάσης: Σύνολο συμμετοχών περιόδου ΚΠΣ 2000-2006: 165.000 συμμετοχές. Ετήσιος μέσος όρος συμμετοχών περιόδου ΚΠΣ 2000-2006: $165000 / 7 = 23.571$ Στόχος: Σύνολο συμμετοχών σε προγράμματα συνεχιζόμενης: 373.000 Ετήσιος μέσος όρος συμμετοχών σε προγράμματα συνεχιζόμενης $373.000 / 7 = 53.285$. Τιμή Στόχος = $53.285 / 23.571 = 126\%$
	Ποσοστό δημοσίων υπαλλήλων με πιστοποιημένη κατοχή βασικών δεξιοτήτων ΤΠΕ	ΥΠΕΣΔΔΑ/2006	350.000	50%	Στόχος = $180.000 / 350.000$ περίπου δημόσιοι υπάλληλοι
	Αριθμός δημοσίων φορέων και οριζόντιων λειτουργιών όπου εφαρμόζεται οργανωτικός και λειτουργικός ανασχεδιασμός και διοικητική ανασυγκρότηση	ΥΠΕΣΔΔΑ	-	30	Πρόκειται για νέου τύπου παρεμβάσεις και ως εκ τούτου δεν υπολογίζεται τιμή βάσης.
	Ποσοστό ενσωμάτωση των Κοινοτικών Οδηγιών στο Εθνικό Δίκαιο*	Γενική Γραμματεία Ευρωπαϊκής Επιτροπής/2006	97,9%	99,5%	Η τιμή βάσης και στόχος αναφέρονται στο σύνολο των Κοινοτικών Οδηγιών που έπρεπε να έχουν ενσωματωθεί έως το έτος αναφοράς.
	Ποσοστό γυναικών που καταλαμβάνουν υψηλές θέσεις (Διευθυντής, Γενικός Διευθυντής) στο Δημόσιο	ΥΠΕΣΔΔΑ/2006	43%	46%	Ο στόχος αναφέρεται στο ποσοστό των γυναικών που θα καταλαμβάνουν υψηλές θέσεις στο Δημόσιο στο τέλος της προγραμματικής περιόδου.
	Ποσοστό μείωσης του διοικητικού κόστους επιβάρυνσης των επιχειρήσεων που προέρχεται από την υποχρέωση συμμόρφωσής τους με το θεσμικό πλαίσιο	ΥΠΕΣΔΔΑ	-	25%	Η τιμή βάσης θα υπολογιστεί μετά από μελέτη που θα γίνει από το ΕΠ «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης 2007-13». Η τιμή στόχος θα παρακολουθείται από μεθοδολογία που θα προταθεί από την παραπάνω μελέτη.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ (CONTEXT INDICATORS)	Συνολική ετήσια διακίνηση επιβατών (αρ/έτος) από τα λιμάνια της χώρας	ΕΣΥΕ / 2004	17.306.000 επιβάτες
	Συνολική ετήσια διακίνηση ξηρού φορτίου (κtn/έτος) από τα λιμάνια της χώρας	ΕΣΥΕ / 2004	40.174 χιλ. τόνοι
	Συνολική ετήσια διακίνηση επιβατών από τα αεροδρόμια της χώρας	ΕΣΥΕ /2004	35.387.000 επιβάτες
	Μεταφορικό έργο Μετρό (αριθμός επιβατών που μεταφέρονται ετησίως)	ΕΣΥΕ/2004	169.548.030 επιβάτες
	Εμπορεύματα που διακινούνται σιδηροδρομικά ετησίως	ΕΣΥΕ/ 2004	2.968 χιλ. τον.
	Ετήσιος αριθμός θανάτων από αυτοκινητιστικά ατυχήματα ανά 1.000.000 κατοίκους	ΕΣΥΕ / 2005	146
	Ενεργειακή ένταση της οικονομίας (ΕΕ-25=100) (Δείκτης Λισσαβώνας)	Eurostat/2004	117,3
	Διείσδυση φυσικού αερίου	ΥΠΑΝ Ενεργειακό ισοζύγιο χώρας/ 2005	7,56%
	% ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας	ΥΠΑΝ/ 3 ^η Εθνική Εκθεση	12,2%
	Ποσοστό ενέργειας που προέρχεται από ορυκτά καύσιμα (fossil fuel) στην Συνολική Ακαθάριστη Εγχώρια Κατανάλωση Ενέργειας	ΥΠΑΝ Ενεργειακό ισοζύγιο χώρας/ 2005	86%
	Ποσοστό επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων που αξιοποιούνται / ανακυκλώνονται	Μελέτη ΥΠΕΧΩΔΕ/ 2006	20,06%
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Μακεδονίας – Θράκης (ΕU25=100)	Eurostat/2003	62,4
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (ΕU25=100)	Eurostat/2003	78,7
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (ΕU25=100)	Eurostat/2003	80,8
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ

ΔΕΙΚΤΕΣ (CONTEXT INDICATORS)	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Θεσσαλίας (EU25=100)	Eurostat/2003	73,2
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Ηπείρου (EU25=100)	Eurostat/2003	66,4
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (EU25=100)	Eurostat/2003	115,7
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (EU25=100)	Eurostat/2003	62,7
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Πελοποννήσου (EU25=100)	Eurostat/2003	77,5
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (EU25=100)	Eurostat/2003	74,6
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (EU25=100)	Eurostat/2003	81,2
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (EU25=100)	Eurostat/2003	89,5
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Κρήτης (EU25=100)	Eurostat/2003	81,5
	Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ Περιφέρειας Αττικής (EU25=100)	Eurostat/2003	86,7

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Κατασκευή και αποπεράτωση γραμμής μαζικών μέσων μεταφοράς σταθερής τροχιάς (Μετρό)	ΥΠΕΧΩΔΕ/2006	39,28 χλμ	61 χλμ	Η τιμή βάσης είναι η υπάρχουσα κατάσταση μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΣ 2000-2006 ενώ η τιμή στόχος αναφέρεται στα χλμ που θα υπάρχουν μετά την ολοκλήρωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 και αφορούν στο Μετρό Αθηνών και Θεσσαλονίκης (συμπεριλαμβανομένων αυτών της τιμής βάσης).
	Κατασκευή και αποπεράτωση γραμμής μαζικών μέσων μεταφοράς σταθερής τροχιάς (ΗΣΑΠ, Προαστιακός)	ΥΜΕ /2006	55 χλμ	125 χλμ	Η τιμή βάσης είναι η υπάρχουσα κατάσταση μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΣ 2000-2006 ενώ η τιμή στόχος αναφέρεται χλμ που θα υπάρχουν μετά την ολοκλήρωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 και αφορούν στον Προαστιακό και ΗΣΑΠ (συμπεριλαμβανομένων αυτών της τιμής βάσης).
	Κατασκευή και αποπεράτωση διπλής ηλεκτροκινούμενης Σιδηροδρομικής Γραμμής εντός TEN-T.	ΥΜΕ/ 2006	624χλμ	798 χλμ	Η τιμή βάσης είναι τα χλμ σιδηροδρομικής γραμμής εντός TEN-T στη χώρα ενώ η τιμή στόχος είναι τα χλμ διπλής ηλεκτροκινούμενης γραμμής στο τέλος της περιόδου 2007-13 (συμπεριλαμβανομένων αυτών της τιμής βάσης).
	Χρόνος διαδρομής Πάτρα-Αθήνα – Θεσσαλονίκη (σιδηροδρομικά)	ΥΜΕ/2006	7:35	5:50	Η τιμή βάσης είναι ο χρόνος διαδρομής που θα απαιτείται μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΣ 2000-2006 . Τιμή στόχος είναι ο χρόνος διαδρομής μετά την ολοκλήρωση της περιόδου 2007-13.
	Νέα εμπορευματικά κέντρα	ΥΜΕ / 2006	0	2	Τιμή βάσης είναι τα υπάρχοντα ολοκληρωμένα στη χώρα στο τέλος του ΚΠΣ 2000-6 και τιμή στόχος μετά το τέλος της περιόδου 2007-13.
	Κατασκευή και αποπεράτωση αυτοκινητοδρόμων εντός TEN-T.	ΥΠΕΧΩΔΕ	1573 χλμ	2385 χλμ	Η τιμή βάσης είναι τα χλμ αυτοκινητοδρόμων εντός TEN-T στη χώρα ενώ η τιμή στόχος είναι τα χλμ τα οποία θα έχουν ολοκληρωθεί και αποδοθεί στη κυκλοφορία μετά το τέλος της περιόδου 2007-13 (συμπεριλαμβανομένων αυτών της τιμής βάσης).
	Χρόνος διαδρομής Πάτρα-Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Εύζωνοι	ΥΠΕΧΩΔΕ /2006	7:25	6:27	Η τιμή βάσης είναι ο χρόνος διαδρομής που θα απαιτείται μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΣ 2000-2006. Τιμή στόχος είναι ο χρόνος

					διαδρομής μετά την ολοκλήρωση της περιόδου 2007-2013
ΠΟΣΟΤΙΚΟ-ΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Χρόνος διαδρομής Εγνατίας Κήποι – Ηγουμενίτσα	ΥΠΕΧΩΔΕ /2006	7:00	6:00	Η τιμή βάσης είναι ο χρόνος διαδρομής που θα απαιτείται μετά την ολοκλήρωση του ΚΠΣ 2000-2006. Τιμή στόχος είναι ο χρόνος διαδρομής μετά την ολοκλήρωση της περιόδου 2007-2013
	Ποσοστό ισοδύναμου πληθυσμού εξυπηρετείται από Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ)	ΥΠΕΧΩΔΕ /2006	84,8%	100%	Η τιμή βάσης είναι το ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΕΕΛ ως προς το συνολικό πληθυσμό που υποχρεούται βάση των κοινοτικών οδηγιών να συνδεθεί με ΕΕΛ (Προτεραιότητες Α, Β και Γ) στο τέλος του ΚΠΣ 2000-6 και η τιμή στόχος είναι το ποσοστό του πληθυσμού που θα εξυπηρετείται στο τέλος του ΕΣΠΑ. (Επεξεργασία στοιχείων από τη Μονάδα Τεχνικής Υποστήριξης του ΥΠΕΧΩΔΕ.)
	Ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ/ΣΜΑ	ΥΠΕΧΩΔΕ (ΜΤΥ)/ 2006	83%	100%	Η τιμή βάσης είναι το ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ και ΣΜΑ στο τέλος του ΚΠΣ 2000-6 και η τιμή στόχος είναι το ποσοστό του πληθυσμού που θα εξυπηρετείται στο τέλος του ΕΣΠΑ (Επεξεργασία στοιχείων από τη Μονάδα Τεχνικής Υποστήριξης του ΥΠΕΧΩΔΕ.).
	Ποσοστό έκτασης περιοχών NATURA 2000 σε καθεστώς προστασίας σύμφωνα με το Άρθρο 6 της Οδηγίας HABITAT	ΥΠΕΧΩΔΕ/2006	18%	50%	Η τιμή βάσης και ο στόχος αναφέρονται στις περιοχές που είναι υπό καθεστώς προστασίας σύμφωνα με το Άρθρο 6 της Οδηγίας (και ειδικότερα τις παραγράφους 6.1 και 6.2 αυτής)
	Ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από φυσικό αέριο	ΥΠΑΝ/2006	36%	43,3%	Η τιμή βάσης είναι το ποσοστό του πληθυσμού που έχει τη δυνατότητα να συνδεθεί με φυσικό αέριο στο τέλος του ΚΠΣ 2000-6 και η τιμή στόχος είναι το ποσοστό του πληθυσμού που θα έχει τη δυνατότητα σύνδεσης με φυσικό αέριο στο τέλος του ΕΣΠΑ.
	Συνολική εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (MW)	ΥΠΑΝ /2006	860	700	Η τιμή βάσης είναι η συνολική εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (MW) στο τέλος του ΚΠΣ 2000-2006 και η τιμή στόχος είναι η επιπλέον εγκατεστημένη ισχύς που θα υπάρχει συνολικά μετά την ολοκλήρωση του ΕΣΠΑ.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV -SWOT ανάλυση ανά Περιφέρεια και Χωρική
Ενότητα**

ΠΙΝΑΚΑΣ 63 - Ποσοτικά δεδομένα

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Θεσσαλία	Ήπειρος	Ιόνια Νησιά	Δυτική Ελλάδα	Πελοπόννησος	Βόρειο Αιγαίο	Κρήτη	Σύνολο Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Αττική	Σύνολο Στατιστικής Σύγκλισης	Σύνολο Περιφέρειες Στόχου 1	Στερεά Ελλάδα	Νότιο Αιγαίο	Σύνολο Σταδιακής Εισόδου	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
ΑΕΠ κατά κεφαλήν (μέσος όρος 2001-2003)	59,9	69,1	62,7	70,9	59,5	73,4	74,9	75,9	68,3	76,2	77,7	82,3	78,7	73,5	109,7	87,2	98,5	77,2
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (μέσος όρος 2003-2005)																		
Βαθμός απασχόλησης (15-64 ετών)	59,7	59,8	56,8	62,2	56,5	62,7	55,8	64,1	59,7	57,5	53,1	60,3	57,0	58,3	58,9	60,4	59,6	59,4
Βαθμός απασχόλησης γυναικών (15-64 ετών)	46,9	44,3	41,6	48,5	40,0	47,9	36,8	51,8	44,7	43,1	37,3	47,4	42,6	43,7	41,6	41,7	41,6	45,2
Βαθμός απασχόλησης ηλικιωμένων (55-64 ετών)	44,9	46,2	44,8	48,6	42,3	50,5	38,9	53,5	46,2	38,6	36,4	36,1	37,0	41,6	40,0	44,4	42,2	40,8
% ΑΝΕΡΓΙΑΣ	11,8	9,9	11,5	10,6	10,8	8,9	9,2	7,4	10,0	11,2	17,1	8,9	12,4	11,2	11,1	9,9	10,5	10,0
% ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ (15-24)	28,6	25,1	35,1	32,1	28,2	28,2	35,2	20,4	29,1	28,7	45,0	23,3	32,3	30,7	29,8	22,1	25,9	26,6
% ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	18,2	16,9	18,5	14,9	18,3	14,0	17,9	11,7	16,3	17,7	27,1	12,9	19,2	17,8	18,0	16,2	17,1	15,5
% ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	54,4	59,7	62,6	23,7	62,4	57,7	58,4	33,1	51,5	53,6	64,4	53,1	57,0	54,3	58,7	21,5	40,1	53,4

ΠΙΝΑΚΑΣ 64 - Ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Κομβική θέση της Περιοχής Προγραμματισμού (Δυτική Πύλη, θέση στον άξονα Αδριατικής – Ιονίου, γεινίαση με Βαλκανικές χώρες). • Μεγάλα έργα αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Περιοχή Προγραμματισμού (Ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου, ΠΑΘΕ) ή σε γεινιάζουσες Περιφέρειες (Παραϊόνια Οδός, Εγνατία). • Ύπαρξη Αστικών Κέντρων που μπορούν να αποτελέσουν σημεία αναπτυξιακής στρατηγικής (Πάτρα, Τρίπολη, πρωτεύουσες νομών ΠΙΝ). • Διεθνής τουριστικός προορισμός. • Τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, με κύριο συντελεστή παγκόσμιας εμβέλειας την Ολυμπία. • Ο αναπτυγμένος τουριστικός τομέας που συμβάλλει στη δημιουργία-συντήρηση θέσεων εργασίας. • Ύπαρξη μεγάλου αριθμού περιοχών ιδιαίτερης περιβαλλοντικής και αισθητικής αξίας. • Σημαντική βιοποικιλότητα με πλούσια τοπική χλωρίδα και πανίδα. • Περιβαλλοντικοί πόροι προστατευόμενοι από διεθνείς συμβάσεις (NATURA, RAMSAR). • Σημαντική λαϊκή και πολιτιστική κληρονομιά. • Ύπαρξη ικανού αριθμού τοπικών αγροτικών προϊόντων ποιότητας (ελαιόλαδο, οίνος, βρώσιμη ελιά, εσπεριδοειδή, κλπ). • Λειτουργία Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και Ερευνητικών Ινστιτούτων Διεθνούς Εμβέλειας. • Πλούσιο υδατικό δυναμικό. • Σημαντικές λιμενικές υποδομές για τη διασύνδεση με εμπορικά δίκτυα και την διακίνηση επιβατών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλό κ.κ.ΑΕΠ. • Τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της σημαντικού τμήματος της Περιοχής Προγραμματισμού (Ορεινές και Ημιορεινές Περιοχές, Νησιωτικότητα) με αποτέλεσμα την δημιουργία γεωγραφικής ασυνέχειας και τάσεις ερημοποίησης. • Ενδοπεριφερειακές και διανομαρχιακές ανισότητες, με ύπαρξη θυλάκων χαμηλής ανάπτυξης. • Ελλιπής οργάνωση των οικιστικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Χ.Ε, με αποτέλεσμα την δυσλειτουργία τους ως πόλων ανάπτυξης. • Χαμηλή ανταγωνιστικότητα προϊόντων και αγορών. • Σημαντική εξάρτηση από τον τουρισμό (κυρίως της ΠΙΝ), χωρίς πρόβλεψη αντιμετώπισης συνακόλουθων προβλημάτων (ρύπανση, υπεράντληση ύδατος, αλλαγές στο περιβάλλον, κλπ). • Χαμηλός βαθμός διαφοροποίησης τουριστικού προϊόντος, με την έλλειψη οργανωμένων χώρων και υποδομών τουριστικών δραστηριοτήτων (υποδομές αγροτουρισμού, τουριστικά αγκυροβόλια, μαρίνες, κλπ) • Έλλειψη υψηλής ποιότητας τουριστικών υποδομών και οργάνωσης του τουριστικού επιχειρηματικού ιστού. • Σταδιακή απομάκρυνση από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού. • Τάσεις αποβιομηχάνισης. • Ελλιπής διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων στην παραγωγική διαδικασία. • Χαμηλό επιχειρηματικό πνεύμα στο σύνολο του κοινωνικο-οικονομικού ιστού της Χ.Ε. • Μικρό μέγεθος «εσωτερικής» αγοράς για τις εκτός του τουρισμού

οικονομικές δραστηριότητες.

- Χαμηλού βαθμού διασύνδεση των παραγωγικών τομέων με αποτέλεσμα την αδυναμία απορρόφησης υπηρεσιών και προϊόντων (π.χ αγροτικών).
- Χαμηλός βαθμός εξοικείωσης και χρήσης ΤΠΕ.
- Διαρθρωτικά προβλήματα στην αγορά εργασίας (μακροχρόνια ανεργία, ανεργία γυναικών, κλπ).
- Υψηλά ποσοστά απασχόλησης στον αγροτικό τομέα (κυρίως στην Πελοπόννησο).
- Εποχιακά αυξημένη ανεργία, λόγω της ενασχόλησης με τον τουρισμό.
- Υψηλός δείκτης γήρανσης του πληθυσμού.
- Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού.
- Έλλειψη οργανωμένων ΧΥΤΑ και υποδομής διαχείρισης απορριμμάτων.
- Διάβρωση εδαφών / απώλεια εδαφικού καλύμματος λόγω αποδάσωσης, υπερβόσκησης.
- Μόλυνση και ρύπανση του εδάφους λόγω της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.
- Υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα της Περιοχής Προγραμματισμού, με ανεπαρκείς υποδομές συλλογής και διαχείρισης υδάτων.
- Ποιοτικές ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές (εκπαίδευση – υγεία).
- Έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου.
- Ελλείψεις ποιοτικού χαρακτήρα στις υποδομές μεταφορών (οδικό – σιδηροδρομικό – θαλάσσιο δίκτυο).
- Ελλείψεις στον χωροταξικό σχεδιασμό (τοπικού επιπέδου) και στον πολεοδομικό σχεδιασμό.
- Αυξημένα προβλήματα κυκλοφορίας και προσπέλασης κύριων αστικών κέντρων.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Άξονα, της ΠΑΘΕ (Κόρινθος - Πάτρα), και σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής. • Δημιουργία του Άξονα μεταφορών Αδριατικής – Ιονίου (έως την Κύπρο) στο πλαίσιο των TEN-T. • Υλοποίηση σημαντικής κλίμακας μεταφορικών έργων σε γειτονικές Περιφέρειες (π.χ. Εγνατία Οδός). • Αναβάθμιση του ρόλου της Πάτρας ως Δυτική πύλη της Ελλάδας προς τις χώρες της Ε.Ε. • Αξιοποίηση των ερευνητικών δομών της Περιοχής Προγραμματισμού και διάχυση των αποτελεσμάτων στον παραγωγικό ιστό. • Αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα του ειδικού / θεματικού ή εναλλακτικού Τουρισμού. • Ανάπτυξη αιολικής, υδροηλεκτρικής ενέργειας. (ενεργειακά δίκτυα). • Προσέλκυση επενδύσεων, λόγω της γειτνίασης με την Αθήνα και της διευκόλυνσης της προσβασιμότητας με την ύπαρξη επαρκούς δικτύου αυτοκινητόδρομων (Δυτική Ελλάδα – Πελοπόννησος). • Η δυνατότητα ουσιαστικών παρεμβάσεων για την αναβάθμιση της οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο • Ο Χάρτης για τις ΜΜΕ στα πλαίσια των αποφάσεων του Ε.Σ. στη Λισσαβόνα. • Αξιοποίηση δυναμικών αστικών – τουριστικών κέντρων. • Η εμπάθυνση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας σε θέματα τουρισμού. • Αλλαγή διατροφικών προτύπων και γενικότερη στροφή των καταναλωτών προς προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης. • Η ευρωπαϊκή στρατηγική του Γκέτεμποουργκ για την «αιεφόρο ανάπτυξη». • Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, ΚτΠ και αποτελεσμάτων έρευνας για την αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων (βελτίωση διοικητικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Καθυστέρηση σύνδεσης με Εγνατία και Διευρωπαϊκά Δίκτυα. • Συνεχιζόμενες ελλείψεις σε βασικές υποδομές με αποτέλεσμα, αφ' ενός συγκέντρωση δημοσίων πόρων σ' αυτές, αφ' ετέρου παρακώλυση των παραγωγικών / επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. • Έντονος ανταγωνισμός σε τομείς της παραγωγής από χώρες της Ε.Ε. μετά τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007. • Είσοδος νέων ανταγωνιστών (εκτός Ε.Ε) στην τουριστική αγορά. • Άσκηση σημαντικών πιέσεων στις χρήσεις γης και στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον από την εποχική τουριστική δραστηριότητα. • Τάσεις κυριαρχίας διάσπαρτου μοντέλου ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων και διάχυτου προτύπου οικιστικής ανάπτυξης. • Άναρχη τουριστική ανάπτυξη με κίνδυνο, σε περίοδο ύφεσης, σοβαρού κλονισμού της οικονομίας πολλών επαγγελματικών τάξεων. • Σημαντική εξάρτηση τουρισμού (κυρίως των Ιονίων) από δύο ευρωπαϊκές χώρες. • Η διεθνής ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος στηρίζεται στις χαμηλές τιμές και στο μαζικό του χαρακτήρα. • Διαρροή επιστημονικού στελεχιακού δυναμικού, λόγω έλλειψης ευκαιριών. • Εξαρτήσεις της παραγωγικής / επιχειρηματικής βάσης από τις κρατικές ενισχύσεις και τις δημόσιες επενδύσεις εν γένει. • Η απεργήμωση της υπαίθρου. • Περιβαλλοντικές πιέσεις από συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων σε θύλακες θαλάσσιας και χερσαίας τουριστικής ανάπτυξης. • Περαιτέρω υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα της Περιοχής Προγραμματισμού από υπεράντληση αρδευτικού ύδατος και έλλειψη έργων εμπλουτισμού με τη χρήση / αξιοποίηση επιφανειακών υδάτων. • Η εφαρμογή της νέας ΚΓΠ.

<p>λειτουργίας, άρση οικονομικής και κοινωνικής απομόνωσης, βελτίωση ανταγωνιστικότητας, κλπ).</p> <ul style="list-style-type: none">• Δυνατότητες που προσφέρουν οι πολιτικές της Ε.Ε. για την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού (κατάρτιση, δια βίου μάθηση).• Η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας δημιουργεί υπό προϋποθέσεις ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τη διατήρηση και αύξηση των θέσεων εργασίας.• Δυνατότητα απορρόφησης τοπικών προϊόντων από τριτογενή τομέα (ξενοδοχειακές μονάδες, μονάδες εστίασης).• Ενσωμάτωση οικονομικών μεταναστών, στοιχείο που ενισχύει το εργατικό δυναμικό.	<ul style="list-style-type: none">• Υπερβολική εξειδίκευση της παραγωγικής βάσης στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα.• Υψηλός και αυξανόμενος δείκτης γήρανσης του πληθυσμού.• Ραγδαία μείωση των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα.• Αυξανόμενη εισροή οικονομικών μεταναστών και κίνδυνος μεγέθυνσης του κοινωνικού αποκλεισμού, που δημιουργούν ανάγκες ενσωμάτωσής τους στην τοπική οικονομία και κοινωνία.• Αυξητικές τάσεις της ανεργίας κατά τα τελευταία 10-15 χρόνια, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους, τις γυναίκες και τα άτομα περιορισμένων προσόντων.
---	---

ΠΙΝΑΚΑΣ 65 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου. • Κομβική θέση Πάτρας ως Δυτική Πύλη της χώρας. • Λειτουργία Ερευνητικών Ινστιτούτων Διεθνούς Εμβέλειας. • Τουριστικοί και πολιτιστικοί πόροι, με κύριο συντελεστή παγκόσμιας εμβέλειας την Ολυμπία. • Περιβαλλοντικοί πόροι προστατευόμενοι από διεθνείς συμβάσεις (NATURA, RAMSAR). • Υψηλά ποσοστά απασχόλησης στον αγροτικό τομέα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πληθυσμιακή αποδυνάμωση της υπαίθρου. • Πολύ χαμηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας - χαμηλό κ.κ.ΑΕΠ • Χαμηλότερα σε σχέση με τον εθνικό μ.ο. των ποσοστών απασχόλησης, πλην της κατηγορίας των ηλικιωμένων • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέοι, μακροχρόνια) • Χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας • Σχετικά υψηλή συγκέντρωση κοινωνικά ευάλωτου πληθυσμού (ROM) • Ελλιπής διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων στην παραγωγική διαδικασία. • Ενδοπεριφερειακές ανισότητες σε υποδομές υψηλής τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνίας. • Δύσκολη προσπελασιμότητα ορεινών περιοχών.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Άξονα, της ΠΑΘΕ (Κόρινθος - Πάτρα), και σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής • Αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα του ειδικού ή εναλλακτικού Τουρισμού. • Ανάπτυξης αιολικής, υδροηλεκτρικής ενέργειας. • Ανάπτυξη τουρισμού και ιδιαίτερα των εναλλακτικών μορφών του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονος ανταγωνισμός σε τομείς της παραγωγής από χώρες της Ε.Ε. μετά την διεύρυνση του 2005. • Δυσμενείς ρυθμίσεις νέας ΚΑΠ. • Καθυστέρηση σύνδεσης με Εγνατία και Πανευρωπαϊκούς Άξονες. • Ραγδαία μείωση των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Δυτικής Ελλάδας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Επιτάχυνση ολοκλήρωσης συγκοινωνιακών υποδομών • Αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της περιοχής για τη δημιουργία καινοτόμων τοπικών προϊόντων • Ενίσχυση παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών σε οργανωμένους χώρους • Επενδύσεις σε ΑΠΕ 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδυασμένες μεταφορές-εμπορευματικά κέντρα • Ανάπτυξη δικτύου επιχειρήσεων – ερευνητικών κέντρων • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ποιοτικού ειδικού- εναλλακτικού τουρισμού • Εντοπισμό & προώθηση καινοτόμων αγροτικών προϊόντων • Παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας δομημένου – αστικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ, ΤΗΣ Ε&Α & ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ • Ολοκληρωμένη διαχείριση-εμπλουτισμός βοσκοτόπων και δασών • Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος και ανάπτυξη αειφορικών μεθόδων αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας

ΠΙΝΑΚΑΣ 66 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Γεωγραφική θέση με κυρίαρχο στοιχείο την άμεση γειτνίαση με την Αθήνα • Ύπαρξη μεγάλων οδικών αξόνων από και προς την Αθήνα και σύνδεση με τα διευρωπαϊκά δίκτυα • Μέτρια ικανοποιητικό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας και με έντονη παρουσία του πρωτογενή τομέα. • Επαρκές, σε μέγεθος, εργατικό δυναμικό. • Αξιόλογοι / περιώνυμοι φυσικοί και αρχαιολογικοί / πολιτιστικοί πόροι • Φυσικό περιβάλλον χωρίς ιδιαίτερες επιβαρύνσεις • Υψηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι) • Σχετικά χαμηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες) 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλό επιχειρηματικό πνεύμα στο σύνολο του κοινωνικο-οικονομικού ιστού της Περιφέρειας • Υψηλός δείκτης γήρανσης του πληθυσμού • Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης του αγροτικού εργατικού δυναμικού σε επιχειρηματικές δραστηριότητες • Έλλειψη στις υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος και βασικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στον αγροτικό χώρο • Μόλυνση και ρύπανση του εδάφους λόγω της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων • Έλλειψη υψηλής ποιότητας τουριστικών υποδομών και οργάνωσης του τουριστικού επιχειρηματικού ιστού • Ελλείψεις στις σιδηροδρομικές μεταφορές & στις λιμενικές υποδομές της Περιφέρειας • Χαμηλό επίπεδο χρήσης και εξοικείωσης με υπηρεσίες Τεχνολογιών Πληροφορικής • Ελλείψεις στον χωροταξικό σχεδιασμό (τοπικού επιπέδου) και στον πολεοδομικό σχεδιασμό • Ειδικής φύσεως διαρθρωτικά προβλήματα στην αγορά εργασίας (μακροχρόνια ανεργία, ανεργία νέων, υποαπασχόληση στο πρωτογενή τομέα) • Έξοδος εργατικού δυναμικού από τον αγροτικό τομέα χωρίς αντίστοιχες ευκαιρίες απασχόλησης στους άλλους τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη οδικών και θαλάσσιων συνδέσεων με διευρωπαϊκά δίκτυα 	<ul style="list-style-type: none"> • Περιβαλλοντικές πιέσεις από συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων σε θύλακες θαλάσσιας τουριστικής ανάπτυξης

<ul style="list-style-type: none">• Αυξανόμενη ζήτηση εναλλακτικών / θεματικών μορφών τουρισμού• Ύπαρξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για ανάπτυξη οργανωμένων χώρων υποδοχής επιχειρήσεων• Υλοποιούμενα προγράμματα πολυαπασχόλησης στον αγροτικό χώρο	<ul style="list-style-type: none">• Περαιτέρω υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα της Περιφέρειας από υπεράντληση αρδευτικού ύδατος και έλλειψη έργων εμπλουτισμού με τη χρήση / αξιοποίηση επιφανειακών υδάτων• Υψηλός και αυξανόμενος δείκτης γήρανσης του πληθυσμού• Η εφαρμογή της νέας ΚΓΠ που οδηγεί σε συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα, στον οποίο απασχολείται ή υποαπασχολείται μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας
--	--

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Πελοποννήσου

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκλήρωση βασικών οδικών αξόνων • Ανάπτυξη οικοτεχνίας βιολογικών-παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, δημιουργία δικτύων των παραγωγών και διασύνδεση με τουριστικό προϊόν • Συντήρηση και ανάδειξη ιστορικών τόπων-μνημείων – συμμετοχή σε θεματικά διακρατικά δίκτυα (ιδιαίτερα μεσογειακά) • Ιδιωτικές υποδομές ποιοτικού τουρισμού 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργασία συλλογικών αγροτικών φορέων με ερευνητικά κέντρα για ανάπτυξη καινοτόμων αγροτικών προϊόντων ή/ και καινοτομικών μεθόδων παραγωγής-διάχυση στους αγρότες • Προώθηση χρήσης των ΤΠΕ από τους πολίτες, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές, για εμπορικές συναλλαγές, υπηρεσίες δημοσίου και συμπληρωματική εκπαίδευση • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ • ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΟ ΜΗ-ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ & ΣΕ ΑΝΕΡΓΟΥΣ ΝΕΟΥΣ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση ενδοπεριφερειακών οδικών υποδομών ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών • Ενίσχυση και περαιτέρω εξάπλωση της περιβαλλοντικής φιλικής γεωργίας-αξιοποίηση ενισχύσεων ε.ε. – κοινές δομές πληροφόρησης αγροτών (συλλογικοί αγροτικοί φορείς, ινστιτούτα, επιχειρήσεις μεταποίησης αγροτικών προϊόντων) 	<ul style="list-style-type: none"> • ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΓΡΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ – ΔΟΜΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ • Αντιμετώπιση ρύπανσης από μεταποιητικές μονάδες αγροτικών προϊόντων μέσω μετεγκατάστασης σε οργανωμένους χώρους & εφαρμογή συγχρόνων τεχνολογιών επεξεργασίας αποβλήτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 67 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Κεντρική γεωγραφική θέση της Περιφέρειας στον άξονα Αδριατικής – Ιονίου. • Ισχυρός, προωθητικός και διεθνώς αναγνωρίσιμος τομέας του τουρισμού που συμβάλλει στη δημιουργία-συντήρηση υψηλών ποσοστών απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι). • Σχετικά χαμηλά ποσοστά ανεργίας γυναικών και ιδιαίτερα στη κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων. • Σημαντικές λιμενικές υποδομές για τη διασύνδεση των νησιών. • Σχετική ποσοτική επάρκεια σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο, σε βασικές υποδομές • Σημαντικά περιβαλλοντικά και πολιτισμικά αποθέματα –πόροι 	<ul style="list-style-type: none"> • Μικρό μέγεθος «εσωτερικής» αγοράς για τις πέραν του τουρισμού οικονομικές δραστηριότητες. • Εξάντληση ορίων μαζικού τουρισμού • Ποιοτικές κυρίως ελλείψεις σε βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. • Προβληματική από πλευράς χρόνου και κόστους ακτοποϊκή και χερσαία «εσωτερική» συγκοινωνιακή σύνδεση. • Τα Μικρά Νησιά της Π.Ι.Ν. αντιμετωπίζουν σε υπερθετικό βαθμό τα προβλήματα από τη νησιωτικότητα . • Σχετικά υψηλά ποσοστά ανεργίας συνολικά και στη κατηγορία των ανέργων νέων. • Σημαντική υστέρηση του επιπέδου εκπαίδευσης του τοπικού πληθυσμού σε σχέση με το εθνικό πρότυπο. • Η εποχικότητα της αγοράς εργασίας δημιουργεί εποχιακά αυξημένη ανεργία.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η εμβάθυνση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας σε θέματα αειφόρου τουρισμού • Διεθνώς αυξημένη ζήτηση για τοπικά προϊόντα ποιότητας και εναλλακτικό τουρισμό, • Η υλοποίηση σημαντικού μεγέθους μεταφορικών έργων σε γειτονικές περιφέρειες της ηπειρωτικής χώρας • Η δημιουργία του άξονα θαλάσσιων μεταφορών Αδριατικής-Ιονίου (έως την Κύπρο) • Αξιοποίηση της πλήρους λειτουργίας του Ιόνιου Πανεπιστήμιου, των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σημαντική εξάρτηση τουρισμού από δύο ευρωπαϊκές χώρες. • Πληθυσμιακή εκροή, ιδιαίτερα στα Μικρά Νησιά και την ενδοχώρα της ΠΙΝ. • Άσκηση σημαντικών πιέσεων στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον • Αυξανόμενη εισροή οικονομικών μεταναστών και κίνδυνος μεγέθυνσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Ιονίων Νήσων

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Επαναπροσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος- διασύνδεση με πολιτιστική κληρονομιά και τοπικά προϊόντα • Δικτύωση φορέων για κοινές δράσεις προβολής του τόπου • Προώθηση καινοτόμων μορφών συμπληρωματικής «παραδοσιακής» - «βιολογικής» αγροτικής δραστηριότητας • Αξιοποίηση ΤΠΕ για την διατήρηση και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ • Θαλάσσιες συνδέσεις (ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές) και υποδομές λιμένων • Ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών χρήσιμες για την καθημερινή ζωή των πολιτών σε απομακρυσμένες περιοχές • Διαχείριση & εμπλουτισμός υδατίνων πόρων - νέες τεχνολογίες (ΑΠΕ & αφαλάτωση) επεξεργασίας ύδατος
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση της ποιότητας και πιστοποίηση των παρερχομένων τουριστικών και των συνοδευτικών υπηρεσιών • Προστασία των θαλασσών από φαινόμενα εξάντλησης της πανίδας και ρύπανσης • Παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας φυσικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ • Διαχείριση αποβλήτων - αποκατάσταση περιοχών

ΠΙΝΑΚΑΣ 68 - Ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας Στερεάς Ελλάδας, Θεσσαλίας και Ηπείρου

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
Ανάπτυξη-Ανταγωνιστικότητα-Καινοτομία (ΑΑΚ)	Ερευνητικές δομές-ΑΕΙ-ΤΕΙ		Υπάρχουν ορισμένες ερευνητικές υποδομές, αλλά δεν επαρκούν για τη στήριξη μιας δυναμικής πολιτικής στην κατεύθυνση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας		
	Γεωγραφική-χωροταξική θέση	Η κεντρική θέση της Υπερπεριφέρειας στον ελληνικό χώρο την έχει ήδη καταστήσει κόμβο αναπτυξιακών αξόνων και δικτύων, κατάσταση που μπορεί να ενισχυθεί	Η Υπερπεριφέρεια αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γεωγραφικής συνοχής, που δυσκολεύουν το μετασχηματισμό της σε ενιαίο οικονομικό και λειτουργικό χώρο	Η γεωγραφική επαφή με την Αττική αποτελεί, ταυτόχρονα, εστία υπαρκτών παρενεργειών αλλά και πηγή υπαρκτών και δυνητικών πλεονεκτημάτων. Η μείωση των αρνητικών και η μεγιστοποίηση των θετικών απαιτεί μια συνειδητή στρατηγική, καθώς και διαπεριφερειακό συντονισμό	
	Ενδοπεριφερειακές ανισότητες	Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες δεν είναι πολύ έντονες, συνήθως, αλλά είναι υπαρκτές και πολλαπλού χαρακτήρα			
	Τουρισμός	Ο τουριστικός τομέας, κατά τόπους αρκετά αναπτυγμένος, χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικά προβλήματα (χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών, πιέσεις στο περιβάλλον, ανεπαρκή διαφοροποίηση)		Υπάρχουν πόροι που επιτρέπουν την έντονη ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, καθώς και την αντιμετώπιση των προβλημάτων ποιότητας και περιβαλλοντικού προφίλ	
	Εξωστρέφεια-δίκτυωση επιχειρήσεων		Η εξωστρέφεια του επιχειρηματικού τομέα παραμένει ανεπαρκής, όπως και η ελκυστικότητα της Υπερπεριφέρειας ως προς τις εξωγενείς επενδύσεις		
	Ανάπτυξη Βαλκανίων-διεύρυνση ΕΕ-Διεθνοποίηση				Τα Βαλκάνια και της ΝΑ Ευρώπης μπορούν να λειτουργήσουν ως προνομακιά ενδοχώρα για τις επιχειρήσεις της Υπερπεριφέρειας

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Ψηφιακή σύγκλιση και ΤΠΕ		Η ψηφιακή σύγκλιση παραμένει ανεπαρκής για μια σύγχρονη και καινοτομική οικονομία	Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για ψηφιακή σύγκλιση και ανάπτυξη των ΤΠΕ (που έχουν πλέον ωριμάσει ως τεχνολογία) και για την ενίσχυση μέσω αυτών της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	
	Επιχειρηματικές υποδομές		Το έλλειμμα επιχειρηματικών υποδομών και οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων παραμένει πολύ υψηλό, παρά ορισμένες εξαιρέσεις	Σημαντική ανάπτυξη των επιχειρηματικών υποδομών είναι εφικτή, από άποψη χρηματοδοτικών πόρων αλλά και άρσης προϋφιστάμενων θεσμικών εμποδίων. Θα έχει θετικές επιπτώσεις και στην ανταγωνιστικότητα και στο περιβάλλον	
	Γεωργία		Το βάρος της γεωργίας παραμένει μεγάλο, για μια σύγχρονη οικονομία	Υπάρχουν δυνατότητες διατήρησης/διαμόρφωσης μιας μικρότερης αλλά δυναμικής και βιώσιμης (οικονομικά και περιβαλλοντικά) γεωργίας (φυσικοί πόροι, ρυθμίσεις ΚΑΠ, παράδοση)	Ενδεχόμενη αδυναμία ενεργητικής προσαρμογής στα δεδομένα της ΚΑΠ μπορεί να οδηγήσει, ιδίως μετά τις αρχές της επόμενης δεκαετίας, σε γρήγορη και ανεξέλεγκτη συρρίκνωση της γεωργίας, με δυσμενείς επιπτώσεις κοινωνικού, χωροταξικού, περιβαλλοντικού και οικονομικού χαρακτήρα
	Μεταποίηση	Η υπάρχουσα βιομηχανική βάση διαθέτει ορισμένους ισχυρούς και βιώσιμους πόλους	Συνολικά, η συμμετοχή της μεταποίησης στην οικονομική βάση της Υπερπεριφέρειας είναι περιορισμένη, ενώ υπάρχουν προβλήματα ανταγωνιστικότητας και κλίμακας		Υπάρχει ενδεχόμενο μιας νέας φάσης αποβιομηχάνισης, αν δεν αντισταθμιστούν τα διαρθρωτικά προβλήματα (ανάγκη καινοτομίας και ποιότητας), κάτι που είναι υπό όρους εφικτό
	ΕΤΑ και επιχειρήσεις		Τόσο οι υποδομές ΕΤΑ όσο και η διείσδυσή της στις επιχειρήσεις παραμένουν σαφώς ανεπαρκείς	Υπάρχουν προϋποθέσεις βελτιώσεων των υποδομών ΕΤΑ και της σύνδεσης έρευνας-επιχειρηματικού τομέα, με το δεύτερο σημείο να παραμένει δυσκολότερο. Ενδεχόμενη μη αξιοποίησή τους θα έχει πολύ δυσμενείς μεσο- και μακρο- πρόθεσμες συνέπειες για την οικονομία	

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Παραγωγικότητα		Παρά ορισμένες εξαιρέσεις (γεωγραφικά και κλαδικά) η παραγωγικότητα και η αξιοποίηση των περιθωρίων που παρέχει η καινοτομία παραμένουν σαφώς χαμηλές, με δυσμενείς συνέπειες στην ανταγωνιστικότητα	Υπάρχουν χρηματοδοτικές προϋποθέσεις βελτίωσης των αδυναμιών παραγωγικότητας και επιχειρηματικότητας, αλλά μια τέτοια στρατηγική αντιμετωπίζει πραγματικές δυσκολίες (ανταγωνισμός παραδοσιακών τομέων για πόρους, μειωμένη δεκτικότητα τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα) και προϋποθέτει συστηματική προσπάθεια	
	Επιχειρηματικότητα	Η επιχειρηματικότητα, παρά κάποια βελτίωση, παραμένει χαμηλή, σε διάφορα επίπεδα (επίπεδο επενδύσεων, κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία, νοοτροπίες)			
	υπηρεσίες προς επιχειρήσεις		Οι βασικές για μια σύγχρονη εξωστρεφή ανάπτυξη υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις έχουν μικρή παρουσία στην οικονομική βάση		
	Παραδοσιακοί/κλινοτομικοί οικονομικοί τομείς				Οι παραδοσιακοί τομείς της οικονομίας θα υποστούν σοβαρές μειώσεις, για διάφορους λόγους που σε τελική ανάλυση είναι συνδεδεμένη με τη διεθνοποίηση της οικονομίας
Υποδομές Γενικού Οικονομικού Σκοπού, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών (ΥΓΣ)	Μεγάλες-υπερτοπικές υποδομές μεταφορών	Η Υπερπεριφέρεια διαθέτει πλέον σημαντικές υπερτοπικές υποδομές μεταφορών. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα πολύ σημαντικές ανάγκες: ολοκλήρωση του δικτύου μειζόνων διαπεριφερειακών δρόμων, ανεπαρκής σιδηροδρομική υποδομή, ανεπαρκής (σε πολλές περιοχές) κάλυψη από τακτικές αερομεταφορές			Τυχόν περαιτέρω καθυστέρηση στην ολοκλήρωση μεγάλων έργων μεταφορών, καθώς και ο ενδεχόμενος περιορισμός της χρηματοδότησης τέτοιων έργων στη Στερεά Ελλάδα (phasing in), αποτελούν πραγματικούς κινδύνους που πρέπει να αντιμετωπιστούν εγκαίρως
	Ψηφιακή σύγκλιση και ΤΠΕ	Η βελτίωση της υποδομής τηλεπικοινωνιών είναι υπαρκτή, αλλά όχι ακόμα επαρκής			
	Ενέργεια-ΑΠΕ	Οι βασικές ενεργειακές υποδομές είναι σχετικά αναπτυγμένες αλλά υπάρχουν ακόμα ελλείψεις (δίκτυα μεταφοράς Η/Ε, δίκτυα φυσικού αερίου) σε διάφορες περιοχές, ενώ η ανάπτυξη των ΑΠΕ είναι εξαιρετικά χαμηλή			
		Οι ενδοπεριφερειακές υποδομές μεταφορών έχουν βελτιωθεί, αλλά οι			

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
		ελλείψεις δεν έχουν καλυφθεί πλήρως (σε διαφορετικό βαθμό ανά περιοχή)			
Περιβάλλον (ΠΕΡ)	Μεγάλη/μεγάλες πόλεις-πόλοι ανάπτυξης	Το σύστημα των μεγάλων πόλεων της Υπερπεριφέρειας δεν καλύπτει ομοιογενώς το χώρο της. Η έλλειψη μεγάλων πόλεων σε τμήματά της αποτελεί συγκριτικό μειονέκτημα για αυτά, δεδομένου του κεντρικού ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων στη σύγχρονη διεθνοποιημένη και καινοτομική οικονομία		Στις περιοχές που διαθέτουν μεγάλες πόλεις είναι δυνατή η αξιοποίησή τους ως παραγόντων ανταγωνιστικότητας, ενώ υπάρχουν και δυνατότητες σοβαρής ενίσχυσης της δικτύωσης των αστικών κέντρων	
	Πολιτιστική κληρονομιά	Η Υπερπεριφέρεια διαθέτει σημαντική πολιτιστική κληρονομιά, που αποτελούν αυτοσκοπό αλλά και αξιοποιήσιμους πόρους			
	Ενσωμάτωση αειφορίας στο σχεδιασμό/ανάπτυξη			Η ενσωμάτωση της αειφορίας τόσο στο μοντέλο ανάπτυξης όλων των τομέων όσο και στις διάφορες κατηγορίες σχεδιασμού αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση της μακροχρόνιας οικονομικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Βραχυπρόθεσμα, μπορεί να οδηγήσει σε νέες δραστηριότητες και θέσεις εργασίας, αλλά επίσης να προκαλέσει σημαντικές πιέσεις σε δραστηριότητες που παραδοσιακά βασίστηκαν στην εξωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους τους	
	Φυσικοί πόροι και οικοσυστήματα	Η Υπερπεριφέρεια διαθέτει πολύ σημαντικούς και διάφορων ειδών φυσικούς πόρους και οικοσυστήματα	Το επίπεδο προστασίας/αξιοποίησης των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων είναι σαφώς χαμηλό		Η διαίωση των υφιστάμενων προβλημάτων προστασίας των φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων θα οδηγήσει σε περαιτέρω μη αντιστρεπτή υποβάθμισή τους, αλλά και σε δυσκολίες θεσμικού χαρακτήρα λόγω υφιστάμενων αντίστοιχων δεσμεύσεων (χρηματοδοτήσεις, χωροθέτησης επενδύσεων)
	Κοινωνικές υποδομές	Στο πεδίο των κοινωνικών υποδομών (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση) έχουν υπάρξει σημαντικές βελτιώσεις, αλλά υπάρχουν ακόμα ελλείψεις, κτηριακές αλλά και λειτουργικές			

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Χρήσεις γης		Ο σχεδιασμός των χρήσεων γης παραμένει εξαιρετικά περιορισμένος, και με χαμηλή αποτελεσματικότητα (με κεντρικό πρόβλημα την αυθαίρετη δόμηση), με αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, το τοπίο, στη χωροθέτηση επενδύσεων, στην ανταγωνιστικότητα ορισμένων τομέων, και στην οικιστική ανάπτυξη.		Υπάρχουν θεσμικές και, σε μικρότερο βαθμό, χρηματοδοτικές δυνατότητες για το σχεδιασμό των χρήσεων γης και την ολοκλήρωση των αναγκαίων συναφών υποδομών (όπως το Κτηματολόγιο). Καθυστέρηση σε αυτά τα πεδία θα αξύνει τις υπάρχουσες αρνητικές συνέπειες
	Στερεά απορρίμματα		Παρά τις υπαρκτές βελτιώσεις, υπάρχουν ακόμα ελλείψεις βασικών υποδομών απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), και ακόμα μεγαλύτερη ανεπάρκεια ολοκληρωμένης προσέγγισης στη διαχείριση των απορριμμάτων		
	Υγρά απόβλητα		Παρά τις υπαρκτές βελτιώσεις, υπάρχουν ακόμα ελλείψεις ΕΕΛ, ενώ παρατηρούνται και προβλήματα λειτουργίας υφισταμένων		
	Χωροταξικός σχεδιασμός		Η ύπαρξη, πλέον, περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού αποτελεί θετικό παράγοντα. Είναι ωστόσο σαφής η ανάγκη επικαιροποίησης και βελτίωσης των υφιστάμενων Περιφερειακών Πλαισίων ΧΣΑΑ		
	Οικιστικός χώρος		Τα προβλήματα του οικιστικού χώρου είναι εξαιρετικά σημαντικά: πολύ χαμηλό ποσοστό πρασίνου, προβληματική διαχείριση του δημόσιου χώρου, στάθμευση, κυκλοφορία, ηχορύπανση, αέρια ρύπανση, αισθητικές αδυναμίες. Συναντώνται, αναλογικά, σε όλες τις βαθμίδες του οικιστικού δικτύου. Έχουν αρνητικές συνέπειες στην ποιότητα ζωής αλλά και, αυξανόμενα, υπονομεύουν την άσκηση από τις πόλεις του αναπτυξιακού τους ρόλου		
	Πολεοδομικός σχεδιασμός		Ο πολεοδομικός σχεδιασμός παραμένει βαρύς, δύσκαμπτος, αργός, και αναποτελεσματικός. Ενμέρει, τα προβλήματα του οικιστικού χώρου συνδέονται με αυτές τις αδυναμίες		
Διοίκηση (Δ)	Αδυναμίες διοίκησης		Παρά τις βελτιώσεις σε ορισμένες Υπηρεσίες, συνολικά η Δημόσια Διοίκηση (κεντρική, περιφερειακή, αυτοδιοικητική) παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες υποδομών και αποτελεσματικότητας, με δυσμενείς συνέπειες και στην ανάπτυξη και την καθημερινότητα του πολίτη		

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Θεσμικό πλαίσιο για επιχειρήσεις-ΜΜΕ		Το θεσμικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις παραμένει δύσκαμπτο και πολύπλοκο, παρά ορισμένες μεταρρυθμίσεις. Οι ΜΜΕ έχουν πρόσθετες δυσκολίες προσαρμογής στις συνθήκες αυτές, αλλά και οι μεγάλες επενδύσεις αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρές δυσκολίες		
	Ψηφιακή σύγκλιση και ΤΠΕ			Η αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλει στη γρήγορη βελτίωση μέρους των αδυναμιών της Δημόσιας Διοίκησης (όχι όμως όλων, γιατί δεν έχουν μόνο τεχνική προέλευση)	
	Περιφερειακή διοίκηση-ρόλος Περιφερειών	Ο ρόλος των Περιφερειών και η συσσωρευόμενη εμπειρία τους ενισχύονται διαχρονικά			
Χωρική Συνεργασία (ΧΣ)	Αδυναμίες διοίκησης		Ο διαπεριφερειακός (και διατομεακός) συντονισμός της διοίκησης και του σχεδιασμού παραμένει ανεπαρκής		
	Γεωγραφική-χωροταξική θέση			Υπάρχουν προϋποθέσεις (γεωγραφικές, χρηματοδοτικές, θεσμικές, ενμέρει πολιτικές) για την ανάπτυξη της	

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Ανάπτυξη Βαλκανίων- διεύρυνση ΕΕ-Διεθνοποίηση			Υπάρχει βελτίωση των πολιτικών συνθηκών, που διευκολύνει τις διακρατικές συνεργασίες (σημαντικές για τη στήριξη μιας εξωστρεφούς αναπτυξιακής στρατηγικής), και επίσης την κοινή αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προβλημάτων διασυνοριακού χαρακτήρα	
Ανθρώπινο Δυναμικό (ΑΔ)	% ενεργού πληθυσμού- Γήρανση				Η γήρανση του πληθυσμού (με ειδικότερο σύμπτωμα τη μείωση του ποσοστού του ενεργού πληθυσμού) αποτελεί ήδη αδυναμία, και κυρίως εξαιρετικά σημαντική μεσο-μακροπρόθεσμη απειλή
	% ανεργίας		Το υψηλό ποσοστό ανεργίας, παρά τις ενδο - "υπερπεριφερειακές" διαφοροποιήσεις, αποτελεί σημαντική αδυναμία που διαρκεί επί αρκετά χρόνια, με συνήθως ακόμα μεγαλύτερες τιμές στις γυναίκες, τους νέους, και τους μακροχρόνια άνεργους.		
	Ενεργητικές παρεμβάσεις απασχόλησης			Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης είναι αναγκαίες. Σημειώνεται ωστόσο ότι έχουν παρουσιάσει μειωμένη αποτελεσματικότητα, στο παρελθόν	
	Κατάρτιση			Η συνέχιση των παρεμβάσεων κατάρτισης είναι απαραίτητη, με ταυτόχρονη βελτίωση ορισμένων αδυναμιών που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν (αποτελεσματικότητα, σύνδεση με τις αναπτυξιακές προτεραιότητες...)	

Τομέας	Υποτομέας	ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ (ΙΣ)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (ΑΔ)	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (ΕΥ)	ΚΙΝΔΥΝΟΙ (ΚΙ)
	Πόροι αναπτυξιακών προγραμμάτων				
	Εκπαίδευση-εξειδίκευση ανθρώπινων πόρων	Στο πεδίο της εκπαίδευσης, σε συνάρτηση με την εξειδίκευση των ανθρώπινων πόρων, έχει υπάρξει βελτίωση αλλά παρατηρούνται ακόμα σημαντικές αδυναμίες (υποδομών, περιεχομένου, ευελιξίας...)			

ΠΙΝΑΚΑΣ 69 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. • Υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας της εργασίας. • Ύπαρξη μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων στον δευτερογενή τομέα, υψηλή παραγωγικότητα • Πλούσιοι ορυκτοί πόροι • Φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, ικανοί να στηρίξουν το τουριστικό προϊόν. • Ύπαρξη πόρων για παραγωγή ηλιακής και αιολικής ενέργειας. • Χαμηλότερα έναντι του εθνικού μ.ο. ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι). • Εγγύτητα στη μεγάλη αγορά της Αττικής και πρόσβαση στις σημαντικές υποδομές της. • Σχετικά καλή κάλυψη από πρωτογενείς υποδομές για αστικά απόβλητα και απορρίμματα, ύπαρξη τεχνογνωσίας από λειτουργία εγκαταστάσεων διαχείρισης. • Πολυμορφία περιβαλλοντικών πόρων ορεινά συμπλέγματα, νησιωτικός χώρος, λίμνες • Ύπαρξη πολιτιστικών πόρων διεθνούς ενδιαφέροντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στρεβλή εικόνα ευημερίας λόγω εγκατάστασης στην Περιφέρεια παραγωγικών μονάδων που απασχολούν εργαζόμενους που κατοικούν εκτός Στερεάς Ελλάδας. • Απουσία δομών Ε&Τ, περιορισμένη παρουσία της καινοτομίας. • Έλλειψη εξειδίκευσης ανθρώπινων πόρων. • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναικών, νέων, μακροχρόνια). • Ποιότητα τουριστικού προϊόντος. Αδυναμία στην παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. • Δυσκολία προσέλασης σε ορεινές και νησιωτικές περιοχές της Περιφέρειας. • Οδικοί άξονες εντός της Περιφέρειας παρουσιάζουν συνθήκες κορεσμού. Υψηλή συχνότητα τροχαίων ατυχημάτων. • Ελλιπής αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Ελλάδα. • Δυσμενής θέση της Περιφέρειας σε ορισμένες κατηγορίες γενικών και κοινωνικών υποδομών σε σχέση με το επίπεδο παροχών διαβίωσης στην Αθήνα. • Άναρχη εξάπλωση οικονομικών και οικιστικών δραστηριοτήτων στην παράκτια ζώνη. • Μη ύπαρξη υποδομών για επαγγελματική εξειδίκευση σε τεχνολογίες αιχμής.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου καθώς και των τροφοδοτικών αξόνων του και των συνδέσεων με τις κύριες πύλες της χώρας • Αξιοποίηση των επενδυτικών ευκαιριών στην καινοτομία • Προβλεπόμενη αύξηση της ζήτησης για εναλλακτικές μορφών τουρισμού • Σύζευξη αγροτικού τομέα με δευτερο-γενή και τριτογενή σε προϊόντα προστιθέμενης αξίας • Ανάπτυξη δραστηριοτήτων που συνδέονται με την διαχείριση, λειτουργία και συντήρηση των δικτύων. • Προτεραιότητα για την χρήση ΑΠΕ από ΕΕ – επενδυτικές ευκαιρίες • Απορρόφηση κατοίκων από την πρωτεύουσα, λόγω καλύτερων συνθηκών οίκησης, εισροή εισοδήματος που παράγεται εκτός περιφέρειας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση ανταγωνιστικότητας δευτερογενή τομέα σε σχέση με νέες και υπό ένταξη χώρες – Ασία. • Εξάρτηση από ενισχύσεις, μείωση ανταγωνιστικής θέσης χώρας στον πρωτογενή τομέα. • Κίνδυνος η Στερεά να αποτελέσει "σήραγγα" του άξονα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, κίνδυνος μεγαλύτερης συσσώρευσης δραστηριοτήτων στα όρια με την Αττική. • Μείωση ανταγωνιστικότητας τομέων όπως ο τουρισμός από την υποβάθμιση και ανταγωνιστική χρήση των περιβαλλοντικών πόρων. • Αυξανόμενη υποβάθμιση και εκμετάλλευση φυσικών πόρων για την κάλυψη αναγκών της Αττικής, χωρίς ουσιαστικά ανταλλάγματα.

- | | |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none">• Συσχέτιση των ζητημάτων περιβαλλοντικής προστασίας με την ανταγωνιστικότητα, κατά τρόπο τέτοιο ώστε να προκύψουν οικονομικά βιώσιμα σχέδια διαχείρισης. | |
|---|--|

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Στερεάς Ελλάδας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδυασμένες μεταφορές – εμπορευματικά κέντρα • Κοινές δομές συλλογικών φορέων πρωτογενή και δευτερογενή τομέα για την ανάπτυξη νέων βιομηχανικών προϊόντων που θα αξιοποιούν την αγροτική παραγωγή, υποστήριξη αγροτών για αλλαγές καλλιεργειών • Ενσωμάτωση ΑΠΕ και μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας στην λειτουργία του δευτερογενή και τριτογενή τομέας • Δικτυώσεις εγκατεστημένων επιχειρήσεων για την από κοινού διαχείριση των logistics • Δικτυώσεις αναπτυξιακών ή/και τουριστικών φορέων ενδοπεριφερειακά για την δημιουργία πολυποίκιλου τουριστικού «πακέτου» 	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκλήρωση του Διευρωπαϊκού Δικτύου καθώς και των τροφοδοτικών αξόνων του και των συνδέσεων με τις κύριες πύλες της χώρας. • Δομή προώθησης στις ΜΜΕ της διεθνικής τεχνολογικής συνεργασίας και αξιοποίησης της εθνικής και διεθνούς έρευνας • ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ-ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (ΣΥΝΔΕΣΗ ΖΗΤΗΣΗΣ ΜΕ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ). • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • Βελτίωση ενδοπεριφερειακών οδικών υποδομών ιδιαίτερα των απομακρυσμένων και ορεινών περιοχών • Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος και ανάπτυξη αειφορικών μεθόδων αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία δικτύων φορέων άσκησης κοινωνικής πολιτικής και συντονισμός της δράσης τους • Αειφόρος εκμετάλλευση ορυκτών πόρων – μεγιστοποίηση τοπικής παραγομένης προστιθεμένης αξίας • Ίδρυση νέων μοναδων ΑΠΕ – ενσωμάτωση στο τουριστικό προϊόν. 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ – ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΥΤΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ - ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ-ΘΥΛΑΚΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ • Αντιμετώπιση βιομηχανικής ρύπανσης-αποκατάσταση φυσικών πόρων • Προστασία – αποκατάσταση φυσικού περιβάλλοντος από την αυθαίρετη οικιστική δραστηριότητα

ΠΙΝΑΚΑΣ 70 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Κεντροβαρική γεωγραφική θέση ως προς τον ελληνικό χώρο και διέλευση βασικού αναπτυξιακού άξονα της χώρας (Αθήνα-Θεσσαλονίκη). • Θετικό πληθυσμιακό μέγεθος και ικανοποιητικό μορφωτικό επίπεδο ενισχύει τοπική ζήτηση και παραγωγή. • Σύνδεση με μεγάλα εθνικά (διευρωπαϊκά) δίκτυα μεταφορικών υποδομών (π.χ. ΠΑΘΕ, σιδηρόδρομος) • Ύπαρξη δυνατοτήτων για άμεσες διεθνείς συνδέσεις (π.χ. αεροδρόμια Ν. Αγχιάλου, Λάρισας και Σκιάθου, Λιμάνια περιοχής) και συνδυασμένες μεταφορές. • Η ποικιλομορφία και σχετικά καλή κατάσταση του φυσικού και θαλάσσιου περιβάλλοντος και ειδικότερα στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές. • Ικανοποιητικό δομημένο περιβάλλον σε πολλές αγροτικές, ημιαστικές αλλά και αστικές περιοχές. • Η ύπαρξη πολλών θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών (π.χ. ΦΥΣΗ 2000, Θαλάσσιο Πάρκο Αλόνησου, δάση ιδιαίτερου κάλλους, βιότοποι, τοπία κ.α.). • Μεγάλο μέρος της βιομηχανίας χωροθετείται σε οργανωμένους υποδοχείς (περισσότερο στην ανατολική Θεσσαλία). • Δυνατότητες ανάπτυξης φιλικότερων προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας (π.χ. φυσικό αέριο, αιολικό δυναμικό, υδροηλεκτρικό δυναμικό, βιο-αέριο, βιο-καύσιμα). • Περίπου ίσο (συνολικά, γυναίκες) ή και μεγαλύτερο (ηλικιωμένοι) ποσοστό απασχόλησης συγκριτικά με τον εθνικό μ.ό. • Ποσοστό ανεργίας (συνολικά, νέων) εφάμιλλο με τον εθνικό μ.ο. • Ικανοποιητικές κοινωνικές υποδομές και υποδομές πρόνοιας (π.χ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ, μέτριο επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με μέσο όρο της χώρας. • Σχετικά περιορισμένη πληθυσμιακή βάση περιφερειακής ενδοχώρας περιορίζει επενδύσεις με προσανατολισμό στην τοπική αγορά. • Μη ύπαρξη αποδοτικών άμεσων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων με δυτική Ελλάδα. • Η μη έγκαιρη ολοκλήρωση του ΠΑΘΕ και ειδικά τα προβλήματα που προκαλεί το πέταλο του Μαλιακού και τα Τέμπη. • Πολύ περιορισμένες ακτοπολικές συνδέσεις (σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο). • Έλλειψη σύγχρονων εμπορευματικών κέντρων και διαμετακομιστικών υπηρεσιών • Προβλήματα προσπελασιμότητας ορεινών και νησιώτικων περιοχών • Ελλείψεις περιβαλλοντικών υποδομών σε ορισμένες αστικές αλλά και σε ευαίσθητες περιοχές (π.χ. παράκτιες, δασικές) στη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, καθώς και προβλήματα στην αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και στη διαχείριση ειδικών αποβλήτων. • Ρυπογόνος λειτουργία ορισμένων μεταποιητικών μονάδων και περιορισμένη εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης από επιχειρήσεις. • Περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις λόγω της εντατικής γεωργικής εκμετάλλευσης (π.χ. λιπάσματα, φυτοφάρμακα). • Αυξανόμενες πιέσεις της γης και στο φυσικό περιβάλλον λόγω της διεύδυσης του αστικού στον υπαίθρο χώρο, της άναρχης δόμησης και της άναρχης χωροθέτησης παραγωγικών εγκαταστάσεων, απειλές στα τοπία. • Προβλήματα διαχείρισης του υδατικού δυναμικού της Περιφέρειας (π.χ. εξάντληση υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, ποιοτική υποβάθμιση υδάτων πεδινών και παράκτιων περιοχών, επιβάρυνση θαλάσσιων υδάτων από σκάφη,

<p>εκπαίδευση, υγεία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη σημαντικών υποδομών εκπαίδευσης και κατάρτισης (π.χ. Σχολεία, Γυμνάσια και Λύκεια, Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ, ΙΕΚ, ΚΕΚ). • Ύπαρξη Κέντρων υποστήριξης της απασχόλησης καθώς και η ύπαρξη του ΟΑΕΔ και άλλων δομών στήριξης της απασχόλησης. • Σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας που στηρίζεται στη συνεταιριστική κουλτούρα της Θεσσαλίας. • Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά καθώς και σημαντικές σύγχρονες πολιτιστικές υποδομές. • Εγγύτητα των μεγάλων αστικών κέντρων (Λάρισας-Βόλου, Τρικάλων-Καρδίτσας, Τρικάλων-Λάρισας) αφήνει περιθώρια ανάπτυξης συμπληρωματικών δράσεων και οικονομιών κλίμακας (διπόλων). • Νησιωτικές, παράκτιες και ορεινές περιοχές με σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης. • Ύπαρξη σημαντικών παραγωγικών και ερευνητικών υποδομών (π.χ. ΒΙΠΕ, Τεχνολογικό Πάρκο, Πόλος Καινοτομίας, ΚΕΤΕΑΘ, Πανεπιστημιακά εργαστήρια και εργαστήρια ΤΕΙ, ΕΒΕΤΑΜ, ερευνητικά ινστιτούτα, υπό δημιουργία ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ). • Μεγάλος αριθμός βιομηχανιών επεξεργασίας αγροτικών πρώτων υλών, τροφίμων, ποτών καθώς και μεγάλων βιομηχανιών στην ανατολική Θεσσαλία. • Ύπαρξη επαρκούς επιστημονικού δυναμικού καθώς και εξειδικευμένου με σημαντική βιομηχανική και αγροτική παράδοση. • Ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων και υποδομών, δυνατότητα ανάπτυξης όλων των μορφών τουρισμού. • Παράδοση και ποικιλομορφία στην αγροτική παραγωγή, μεγάλος αριθμός προϊόντων, ύπαρξη ορεινής, ημιορεινής, πεδινής και παράκτιας γεωργίας, κτηνοτροφία, αλιεία. 	<p>ελαιοτριβεία και αστικά λύματα και έλλειψη ισχυρών φορέων διαχείρισης).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σημαντικό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας και ανεργίας των γυναικών, συνεχής μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης, χαμηλό ποσοστό ενεργού πληθυσμού – ποσοστό ανεργίας μεγαλύτερο από τον μέσο εθνικό όρο. • Περιορισμένη τομεακή και γεωγραφική κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού. • Μη πλήρης αξιοποίηση των δομών συνεχιζόμενης κατάρτισης και εκπαίδευσης, ελλιπής σύνδεση των προγραμμάτων με ανάγκες τοπικής οικονομίας. • Τάση συγκέντρωσης της απασχόλησης του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα και της κωμοπόλεις της Περιφέρειας με παράλληλη γήρανση και μείωση του πληθυσμού των υπολοίπων περιοχών. • Ύπαρξη άτυπης εργασίας, της μερικής απασχόλησης και της ευκαιριακής αξιοποίησης των προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης. • Χαμηλό επίπεδο κατάρτισης του εργατικού δυναμικού στις νέες τεχνολογίες • Ύπαρξη φαινόμενων κοινωνικού αποκλεισμού ειδικών ομάδων (ΑΜΕΑ, Τσιγγάνοι κ.λπ.) • Μη ύπαρξη τοπικού παρατηρητηρίου απασχόλησης και μελετών για αγορά εργασίας • Σημαντικές ενδο-περιφερειακές αναπτυξιακές ανισότητες (π.χ. μεταξύ ορεινών και πεδινών περιοχών, αστικών και αγροτικών). • Επιβάρυνση παράκτιων ζωνών με άναρχη, διάσπαρτη δόμηση και ορισμένων περιαστικών ζωνών με εκτός σχεδίου δόμηση / άναρχη αστική διάχυση. • Διαρθρωτικά προβλήματα στη γεωργία και στην μεταποίηση, προβλήματα στη ανάπτυξη και λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και έντονος προσανατολισμός της στην τοπική αγορά, ελλειπείς υπερτοπικές συνεργασίες, ευκαιριακές υπεργολαβίες. • Βραδύς ρυθμός εξέλιξης των ιδιωτικών επενδύσεων σε προϊόντα έντασης γνώσης και τεχνολογίας (νέα οικονομία), καθώς και περιορισμένες καινοτόμες επενδύσεις στη μεταποίηση, στον τουρισμό και στη γεωργία. • Συγκριτικά χαμηλοί δείκτες καινοτομίας, περιορισμένος βαθμός σύνδεσης έρευνας με παραγωγή.
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Διαρθρωτικές αδυναμίες στον τουριστικό κλάδο (π.χ. μικρές επιχειρήσεις, υψηλό κόστος και τιμές, μη αξιοποίηση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, έλλειψη συνεργασιών με σημαντικούς tour operators, εποχικότητα, μη εφαρμογή σχεδίων για ολοκληρωμένη αειφορική τουριστική ανάπτυξη.) • Ελλείψεις υποστηρικτικών επιχειρηματικών υπηρεσιών (π.χ. συμβουλευτικών, χρηματοπιστωτικών, τεχνολογικών) και πολύ περιορισμένη ανάπτυξη καινοτομικών υπηρεσιών). • Περιορισμένη διάδοση των υποδομών και τεχνολογιών ΤΠΕ. • Μειωμένη συμμετοχή σε εξειδικευμένα Ευρωπαϊκά δίκτυα καθώς και σε δίκτυα της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η δημιουργία πολλών μικρών λιμανιών για προσέγγιση τουριστικών και αλιευτικών σκαφών • Η δυνατότητα απευθείας σύνδεση του λιμανιού του Βόλου με λιμάνια της Τουρκίας αλλά και της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου. • Εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας και πολιτικής καθώς και των νέων περιβαλλοντικών ρυθμίσεων της νέας ΚΑΠ • Μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων, των κατοίκων και μεγαλύτερη έμφαση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση • Αύξηση ζήτησης για πολιτιστικό τουρισμό • Η ανάπτυξη νέων μορφών ζήτησης προς τομέις προς γεωργίας (π.χ. πιστοποιημένα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα, παραδοσιακά και καινοτομικά τρόφιμα), αλλά και του τουρισμού (π.χ. εναλλακτικές μορφές, βιωματικός τουρισμός, συνδυασμένος τουρισμός) • Η συνεχής τεχνολογική πρόοδος και η μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας • Η διεύρυνση προς ΕΕ προς 10 νέες χώρες καθώς και προς νέες από την περιοχή των Βαλκανίων διευρύνει προς εξαγωγικές δυνατότητες καθώς και την δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών • Η διεθνοποίηση της οικονομίας και το άνοιγμα νέων αγορών διεθνώς, 	<ul style="list-style-type: none"> • Η μη βιώσιμη αξιοποίηση ορισμένων υποδομών (π.χ. αεροδρομίων, λιμανιών) και ο αυξημένος ανταγωνισμός στη χρήση υποδομών από άλλες περιοχές της χώρας ή της αλλοδαπής • Κίνδυνοι για το παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον από τουριστική δραστηριότητα, από υπερ-αλίευση, από σκάφη, ελαιοτριβεία κ.α. • Κίνδυνοι καταστροφών λόγω δασικών πυρκαγιών, πλημμυρών και βιομηχανικών καταστροφών κ.α. • Περαιτέρω συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων σε κορεσμένες περιοχές • Αύξηση οικιστικών πιέσεων σε περιαστικές και τουριστικές περιοχές • Ο ολοένα αυξανόμενος εξωτερικός εμπορικός και επενδυτικός ανταγωνισμός λόγω της διεύρυνσης προς ΕΕ, αλλά και της περαιτέρω διεθνοποίησης της οικονομίας σε συνδυασμό με την οριστική απώλεια των συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε παραγωγές έντασης εργασίας • Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός στον τουρισμό τόσο από άλλες περιοχές της χώρας όσο και από το εξωτερικό • Η περαιτέρω ενίσχυση της τάσης συγκέντρωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων προς τους δύο πόλους ανάπτυξης της χώρας (Πόλος Αττικής, Πόλος Θεσσαλονίκης) • Μη προσαρμογή της τοπικής γεωργίας στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνει η νέα ΚΑΠ και η διαφαινόμενη περαιτέρω ελευθεροποίηση του διεθνούς

<p>καθώς και η συνεχής αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων και των επιχειρηματικών συνεργασιών</p> <ul style="list-style-type: none">• Η διαφαινόμενη τάση για δημιουργία ή εγκατάσταση μεγάλων επιχειρήσεων στη βιομηχανία, στο εμπόριο και στον τουρισμό• Βελτίωση της εικόνας της περιοχής λόγω της διοργάνωσης μεγάλων γεγονότων (π.χ. Ολυμπιακών αγώνων) με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων και επισκεπτών (με προϋπόθεση την εφαρμογή σχεδίου αξιοποίησης).	<p>εμπορίου αγροτικών προϊόντων μετά το Γύρο της Ντόχα του ΠΟΕ, κίνδυνοι για χρηματοδότηση ΚΑΠ μετά το 2013</p> <ul style="list-style-type: none">• Μη έγκαιρη αντιμετώπιση του διαδεδομένου ψηφιακού και τεχνολογικού «αναλφαριθμητισμού».•
---	---

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Θεσσαλίας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση υποδομών στο χώρο της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. • Ενίσχυση συλλογικών μορφών δράσης των αγροτών και επιχειρήσεων με στόχο τις εξαγωγές – ανάπτυξη προϊόντων επωνυμίας προέλευσης • Οργάνωση τουριστικής ανάπτυξης αναπτυγμένων και αναπτυσσομένων περιοχών με γνώμονα την αειφορία και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. • Αναδιάρθρωση καλλιεργειών – εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων – δημιουργία πειραματικών – επιδεικτικών αγρών 	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση της καινοτομίας μέσω συνεργασιών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και παραγωγικών φορέων • Ειδικά προγράμματα εξειδίκευσης & στήριξης για νεοεισερχομένους στην αγορά εργασίας & μακροχρόνια ανέργους • Πρόγραμμα ελέγχου της γεωργικής ρύπανσης • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. • ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΟ ΜΗ-ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ & ΣΕ ΑΝΕΡΓΟΥΣ ΝΕΟΥΣ. • Αξιοποίηση γεωργικών αποβλήτων για την παραγωγή βιοκαυσίμων • Αποτελεσματική αξιοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης, εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, αλλά και ενεργητικής απασχόλησης, επιχειρηματικότητας και αυτό-απασχόλησης κ.α.
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες με σκοπό τη δημιουργία ενός νέου τύπου γεωργίας βασισμένο στην ένταση γνώσης, εργασίας, τεχνολογίας και ποιότητας • Προστασία των θαλασσών από φαινόμενα εξάντλησης της 	<ul style="list-style-type: none"> • ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΓΡΟΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ – ΔΟΜΕΣ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ. • ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ – ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΥΤΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ - ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	πανίδας και ρύπανσης	ΠΕΡΙΟΧΕΣ-ΘΥΛΑΚΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ. <ul style="list-style-type: none">• ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ• Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε μειονεκτούσες περιοχές• Προγράμματα ανάπτυξης ευελιξίας της αγροτικής παραγωγής• Έλεγχος γεωτρήσεων και ορθολογική διαχείριση επιφανειακών και υπογείων υδάτων

ΠΙΝΑΚΑΣ 71 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Ηπείρου

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η φυσική θέση της Ηπείρου (Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Ε.Ε και τη Βαλκανική) και η κατασκευή των μεγάλων υπερτοπικών μεταφορικών υποδομών (Εγνατία Οδός, Δυτικός Άξονας, Λιμάνι Ηγουμενίτσας). • Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης ενός πρωτογενούς τομέα παραγωγής ποιοτικών – βιολογικών αγροτικών προϊόντων (ιδιαίτερα στον κλάδο της κτηνοτροφίας) και η ύπαρξη θετικών αλληλεξαρτήσεων με το δευτερογενή τομέα (μεταποίηση). • Η ανάπτυξη «εμβρυακών» πολιτικών στον τομέα της καινοτομίας (Regional Information Society, Entrepreneurship through innovation in Epirus). • Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης του τουρισμού, με δεδομένο το απaráμιλλο φυσικό κάλλος, το πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο που διαθέτει, την γεωγραφική της θέση και τις προοπτικές άρσης της απομόνωσης τους με τα μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών που κατασκευάζονται. • Στις περιοχές που έχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουρισμού περιλαμβάνονται η παραλιακή ζώνη του Ιονίου, η ζώνη των ορεινών όγκων της ενδοχώρας που διαθέτουν οικολογικό και πολιτιστικό πλούτο και επιδέχονται την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού. • Η ύπαρξη περιοχών γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας κυρίως στις πεδινές περιοχές του Νομού Πρέβεζας και του Νομού Άρτας. • Η δυναμική ανάπτυξη του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων (ιδιαίτερα της τομείς των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας και του τομέα της ιατρικής) που δημιουργεί τις προϋποθέσεις ανάπτυξης της πόλης των Ιωαννίνων και ευρύτερα της Περιφέρειας σε κέντρο εκπαίδευσης, καινοτομίας και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική). • Η σημαντική ανάπτυξη δικτύου κοινωνικών υποδομών (Νοσ/μεία, Κέντρα Υγείας, Δομές Κοινωνικής Μέριμνας, κλπ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Η απουσία οργανωμένων υποδομών εγκατάστασης επιχειρήσεων και διαμετακόμισης, σε συνδυασμό με την απουσία σιδηροδρομικής σύνδεσης της Περιφέρειας με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο και τις περιορισμένες δυνατότητες των αεροπορικών υποδομών της Περιφέρειας. • Η μικρή μεταποιητική δραστηριότητα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η μειωμένη παραγωγικότητα σε σχέση με τη μέση παραγωγικότητα της χώρας, ο εσωστρεφής προσανατολισμός των επιχειρήσεων. • Το χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (Ε&Τ, χρηματοπιστωτικών προϊόντων), ο μικρός βαθμός διασύνδεσης και συνεργασίας των επιχειρήσεων με Παν/μιο, ΤΕΙ, Τεχνολογικό Πάρκο, Ινστιτούτα, κλπ. • Η έλλειψη διείσδυσης των ΤΠΕ (ΜΜΕ, φορείς του Δημοσίου, φορείς υποστήριξης) και η απουσία σύνδεσης έρευνας και επιχειρηματικής εφαρμογής. • Το χαμηλό σημείο εκκίνησης για την σύγκλιση της Περιφέρειας με το επίπεδο της χώρας. • Ο προσανατολισμός του πρωτογενή τομέα προς μη ανταγωνιστικές καλλιέργειες, η ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων και η έλλειψη των αναγκαίων εγγειοβελτιωτικών υποδομών, κυρίως στη πεδιάδα της Άρτας και της Πρέβεζας. • Η ύπαρξη σαφούς τάσεως αστικοποίησης με επίκεντρο τις πρωτεύουσες των τεσσάρων νομών, με αντίστοιχη μείωση του πληθυσμού και συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας. • Οι ελλείψεις σε τουριστική υποδομή σε συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές του ορεινού χώρου. • Η αύξηση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (με κριτήριο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ).

<ul style="list-style-type: none"> • Η ύπαρξη αξιοποιήσιμου δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας • Η ύπαρξη σημαντικού σε μέγεθος και ποικιλία οικολογικού πλούτου καθώς και ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών οικοσυστημάτων. • Η εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για τέσσερις προστατευόμενες περιοχές της Περιφέρειας που είναι ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000 και η σύσταση αντίστοιχων φορέων διαχείρισης, προστασίας και ανάδειξης αυτών. • Η συνεχής τάση βελτίωσης του μορφωτικού-εκπαιδευτικού επιπέδου του εργατικού δυναμικού στην Περιφέρεια. • Η συνεχής μεγέθυνση του διακρατικού εμπορίου με τις Βαλκανικές χώρες. • Η αξιόλογη θαλάσσια σύνδεση μεταξύ της Ηπείρου και της Ιταλίας. • Η λειτουργία των 3 Μεθοριακών Σταθμών στη συνοριακή γραμμή Ηπείρου – Αλβανίας. • Σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στη Νότια Αλβανία. • Η ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών για την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων υποβάθμισης του περιβάλλοντος και την πρόληψη των κινδύνων από φυσικές καταστροφές ή ανθρώπινες δραστηριότητες • Οι πλούσιοι πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η έλλειψη από το Λιμάνι της Ηγουμενίτσας τεχνολογικής υποδομής, εγκαταστάσεων φόρτωσης, εκφόρτωσης, αποθήκευσης καθώς και θερματικών εγκαταστάσεων για την ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών. • Η ανεπάρκεια του τοπικού οδικού δικτύου και η υστέρηση στην προσπελασιμότητα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών • Η περιορισμένη μέχρι σήμερα διάχυση της τεχνογνωσίας και των υποδομών αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, της κοινωνίας της πληροφορίας και της γνώσης. • Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από περιβαλλοντικά οχλούσες παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή και πρωτογενή τομέα. • Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες), πλην των ηλικιωμένων. • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέοι, μακροχρόνια), ως επίπτωση του «αδιεξόδου» στο οποίο σταδιακά εισέρχεται η περιφερειακή παραγωγική δομή. • Το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, έναντι της χώρας (~ 9 μονάδες) και η αφθονία μη κατάλληλου – εξειδικευμένου προσωπικού, ως επίπτωση της αποδέσμευσής του από τον μη ανταγωνιστικό αγροτικό τομέα. • Το χαμηλότερο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας, έναντι αυτού της χώρας (~4 μονάδες). • Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας (υψηλό ποσοστό μακροχρόνιων ανέργων, υψηλό ποσοστό ανέργων χαμηλής εκπαίδευσης). • Η αναποτελεσματική σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας και η έλλειψη της συστήματος διάγνωσης των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης για το σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών, που θα στοχεύουν αφενός στη μείωση των αναντιστοιχιών στην αγορά εργασίας και αφετέρου στη δια βίου μάθηση. • Ο παραδοσιακός τρόπος δραστηριοποίησης των αγροτών καθώς και οι δυσκολίες στην επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού σε νέες τεχνολογίες και νέους κλάδους. • Οι σημαντικές ελλείψεις στο οδικό δίκτυο και τα προβλήματα πρόσβασης
--	---

	<p>στους Διασυνοριακούς Σταθμούς (Αλβανία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η έντονη πληθυσμιακή αποδυνάμωση των παραμεθόριων περιοχών και η συρρίκνωση της οικονομικής και παραγωγικής βάσης. • Εκτεταμένη συνοριακή γραμμή με την Αλβανία, που επιτρέπει την ανάπτυξη φαινομένων λαθρομετανάστευσης.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η διαρκώς αυξανόμενη τάση καταναλωτικής ζήτησης επώνυμων και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων η Ήπειρος διαθέτει τις βασικές προϋποθέσεις. • Η θέση της Περιφέρειας ως «Δυτική Πύλη» της Ελλάδας προς την Ε.Ε, αλλά και ως ενδιάμεσος κόμβος των μεταφορικών και άλλων Διευρωπαϊκών Δικτύων της Βαλκάνια, τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Μέση Ανατολή. • Η ένταξη του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα. • Η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση πολιτών και ομάδων σε θέματα προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος • Η υιοθέτηση της αειφόρου ανάπτυξης, της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων και της προστασίας του περιβάλλοντος ως πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης. • Η δημιουργία Περιφερειακού Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, στην Ήπειρο • Η ανάπτυξη διασυνοριακών δικτύων συνεργασίας μεταξύ φορέων (Πανεπιστήμια, Αναπτυξιακοί και Παραγωγικοί Φορείς) και Αυτοδιοικητικών Αρχών • Η διεύρυνση του ενιαίου οικονομικού χώρου προς το χώρο των Βαλκανίων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Η πολιτική και οικονομική αστάθεια που συνεχίζεται σε διάφορες χώρες της Βαλκανικής. • Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στις νέες απαιτήσεις της ΚΑΠ και ιδιαίτερα εκείνου του τμήματος που έχει μεγάλη εξάρτηση από τις επιδοτήσεις, μπορεί να οδηγήσει σε γρήγορη συρρίκνωση της γεωργίας χωρίς εναλλακτικές εξόδους. • Η αυξανόμενη δυναμικότητα των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (γεωργία, τουρισμός, υποδομές) αναμένεται να προκαλέσει περιβαλλοντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον • Η απροθυμία αλλά και η δυσκολία προσαρμογής στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (νέες δεξιότητες), ατόμων που αντιμετωπίζουν την ανεργία σε προχωρημένη ηλικία. • Ο κίνδυνος περαιτέρω περιθωριοποίησης της Αλβανίας και η δυσκολία προσαρμογής της στα πλαίσια του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, λόγω της κοινωνικοοικονομικής κρίσης και της πολιτικής αστάθειας που αντιμετωπίζει • Η ερήμωση της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών στις παραμεθόριες περιοχές με αντίστοιχη μετακίνηση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. • Η διεύρυνση της λαθραίας απασχόλησης και η σταδιακή εξάπλωση της οργανωμένης εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη διεθνή λαθρομετανάστευση.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Ηπείρου

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • ολοκλήρωση Εγνατίας οδού και ανάπτυξη συνδέσεων • υποδομές διαμεταφορικού εμπορίου • ανάπτυξη οικοτεχνίας βιολογικών-παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, δημιουργία δικτύων των παραγωγών και διασύνδεση με τουριστικό προϊόν • συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου • θεματική και χωρική δικτυωση πολιτιστικών και οικολογικών πόρων / ενέργειες διεθνούς προβολής. • ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ • ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΟ ΜΗ-ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ & ΤΩΝ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ, ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ & ΑΝΕΡΓΩΝ. 	<ul style="list-style-type: none"> • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ • οικονομική ενίσχυση και δράσεις υποστήριξης-πληροφόρησης νέων αγροτών • αντιμετώπιση ψηφιακού αναλφαριθμητισμού • δημιουργία υποδομών οικότουρισμού (πχ. δασικών χωριών) • ενεργοποίηση φορέων διαχείρισης των προστατευμένων περιοχών - εκπόνηση ειδικών περιβαλλοντικών και διαχειριστικών μελετών
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • διακρατική & διαπεριφερειακή συνεργασίας σε θέματα διαχείρισης φυσικών πόρων και πρόληψης καταστροφών • σχεδιασμός ανάπτυξης ανθρωπογενων δραστηριοτήτων με κριτήριο την διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος • ολοκληρωμένη διαχείριση βοσκοτόπων 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ • βελτίωση ενδοπεριφερειακών οδικών υποδομών ιδιαίτερα των παραμεθωρίων και ορεινών περιοχών • ανάπτυξη ασυρμάτων δικτύων και υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές

ΠΙΝΑΚΑΣ 72 - Ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας Αττικής

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η στρατηγική γεωγραφική θέση της Περιφέρειας. • Ενδείξεις βελτίωσης των αναπτυξιακών και μακρο-οικονομικών μεγεθών και τάση σύγκλισης της Περιφέρειας με την Ε.Ε • Κυρίαρχη θέση του τριτογενή τομέα της Αττικής στην εθνική οικονομία και συνεχής ανάπτυξή του, λόγω της στρατηγικής θέσης της Περιφέρειας. • Υψηλή συγκέντρωση δραστηριοτήτων Ε&Α, ερευνητικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών • Υψηλή συγκέντρωση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. • Σχετικά υψηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες) • Σχετικά χαμηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέοι) • Πολιτιστική κληρονομιά παγκόσμιας ακτινοβολίας. • Αναβαθμισμένη υποδομή υπερτοπικών μεταφορών (αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος, λιμάνι Πειραιά, σιδηρόδρομοι) • Ύπαρξη σημαντικής υποδομής μέσων σταθερής τροχιάς εντός Αττικής, ως κορμού για αστικές μεταφορές. • Σημαντική ανάπτυξη δικτύου κοινωνικών υποδομών (Νοσ/μεία, Κέντρα Υγείας, Δομές Κοινωνικής Μέριμνας, κλπ) . 	<ul style="list-style-type: none"> • Μειωμένη ελκυστικότητα της Περιφέρειας σαν τόπος για την προσέλκυση επενδύσεων. • Οδικοί άξονες σε κατάσταση κυκλοφοριακής ασφυξίας. • Έλλειψη οργανωμένων χώρων υποδοχής – λειτουργίας των βιομηχανικών μονάδων. • Ελλιπής ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως συνεδριακός, πολιτιστικός κ.α. λόγω των σοβαρών ελλείψεων σε αντίστοιχες ειδικές υποδομές. • Σημαντική υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, με ένα μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων μικρού και μέσου μεγέθους σε φθίνοντες βιομηχανικούς κλάδους. • Υστέρηση στους δείκτες καινοτομίας και ψηφιακής σύγκλισης σε σχέση με την Ε.Ε. • Οικιστικό και φυσικό περιβάλλον που δέχεται σημαντικές πιέσεις από την υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων. • Συνεχιζόμενες ελλείψεις σχολικής στέγης και υποδομών – εξοπλισμού στην εκπαίδευση. • Μικρή πρόοδος στην αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας • Σχετικά χαμηλά ποσοστά απασχόλησης ηλικιωμένων. • Ενδοαστικές (πολεοδομικές) ανισότητες και εμφάνιση φαινομένων αστικού κοινωνικού αποκλεισμού. • Υψηλή εισροή μεταναστών που δημιουργεί πρόσθετες ανάγκες σε υποδομές (εκπαίδευση, πρόνοια, υγεία κ.α.). • Σχετικά υψηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας και ανεργίας αποφοίτων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. •

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ισχυρός εθνικός ρόλος σε χωροταξικό επίπεδο και στο αστικό δίκτυο που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως προωθητική δύναμη για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την αναβάθμιση του συνόλου της χώρας, γεγονός που θα αποφορτίσει μεσοπρόθεσμα τις πιέσεις περαιτέρω αστικοποίησης στην Περιφέρεια. • Αυξανόμενη ζήτηση εναλλακτικών / θεματικών μορφών τουρισμού . • Η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση πολιτών και ομάδων σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος). • Αξιοποίηση των υποδομών και εγκαταστάσεων των Ολυμπιακών Αγώνων ως πόλων υπερτοπικής κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσαναλογία του μεγέθους της Αθήνας σε σχέση με την κλίμακα της χώρας, καθώς και διατηρούμενη πόλωση σε σχέση με το λοιπό αστικό δίκτυο πλην Θεσσαλονίκης. • Η συνέχιση της άναρχης οικιστικής ανάπτυξης προς τις περιοχές της Ανατολικής και Δυτικής Αττικής. • Επιδείνωση κοινωνικοοικονομικών τάσεων της Περιφέρειας και συνακόλουθα επιδείνωση της ελκυστικότητάς της λόγω κυκλοφοριακών συνθηκών και οργάνωσης του τομέα συγκοινωνιών. • Επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης στον αστικό χώρο, λόγω αυξημένης πληθυσμιακής πυκνότητας. • Ατμοσφαιρική ρύπανση με νέους ρύπους (όζον, αιωρούμενα σωματίδια). • Ανακοπή των επενδύσεων σε τεχνική και κοινωνική υποδομή μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Αττικής

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΦΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • αξιοποίηση των αθλητικών εγκαταστάσεων για την προσέλκυση αθλητικού, εκθεσιακού, και συνεδριακού τουρισμού • προώθηση τεχνολογικής και επιχειρηματικής καινοτομίας 	<ul style="list-style-type: none"> • εξειδίκευση τριτογενή κλάδου και ανάπτυξη καινοτομικών υπηρεσιών – προβολή ως κέντρο ανατολικής μεσογείου σε επιλεγμένους τομείς • υποδομές και προώθηση χρήσης των συνδυασμένων μεταφορών • παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας δομημένου – αστικού περιβάλλοντος • ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥΣ & ΑΝΕΡΓΟΥΣ ΑΠΟ ΦΘΙΝΟΝΤΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ • ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΓΗΡΑΝΣΗ • ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΥΛΑΚΕΣ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • διαχείριση αποβλήτων – αποκατάσταση περιοχών • μέτρα μείωσης ατμοσφαιρικής ρύπανσης • αποκέντρωση δημοσίων υπηρεσιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση –επέκταση δικτύου αστικών μεταφορών. • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ • ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 73 - Ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Βορείου Αιγαίου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1: ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ			
<ul style="list-style-type: none"> • Ευνοϊκή θέση της χωρικής Ενότητας στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου • Σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας • Επιχειρηματική κουλτούρα και παράδοση εξωστρέφειας. • Σημαντική συμμετοχή του τουριστικού τομέα στην οικονομία της χωρικής ενότητας και υψηλής σπουδαιότητας ύπαρξη τουριστικών πόρων. • Καλή ποιότητα, ευρεία ποικιλία και αναγνωρίσιμα προβεβλημένα τοπικά προϊόντα (Κρητική κουζίνα, επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου). • Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χωρική και χρονική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας και εξάρτησής της από το μοντέλο «μαζικού τουρισμού». • Χαμηλό επίπεδο τυποποίησης και απόδοσης αγροτικής παραγωγής. • Αδύναμοι μηχανισμοί εμπορίας και προβολής. • Μικρός βαθμός ανάπτυξης διατομεακών και ενδοτομεακών συνεργιών (δικτυώσεις). • Απουσία εκσυγχρονισμού στις επιχειρήσεις και αδυναμία ανάπτυξης οικονομικών κλίμακας. • Μικρός βαθμός ελκυστικότητας για ξένες επενδύσεις. • Υψηλό κόστος μεταφορών • Διαπεριφερειακή ανισοκατανομή πόρων και υποδομών • Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στις επιχειρήσεις. • Μικρή έως μηδενική διάχυση της έρευνας και χρήσης ΤΠΕ από την επιχειρηματική κοινότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπλουτισμός, διαφοροποίηση και ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος, μέσω της ενίσχυσης πολιτικών προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. • Αξιοποίηση του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος ως συγκριτικό πλεονέκτημα. • Ενσωμάτωση πρακτικών εξωστρέφειας, επιθετικού μάρκετινγκ και σύγχρονων μεθόδων παραγωγής. • Δυνατότητες διασυννοριακής συνεργασίας στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των τριών Περιφερειών. • Προώθηση προγραμμάτων / ενεργειών ενδυνάμωσης της επιχειρηματικότητας. • Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης και δυνατότητα επίτευξης συμπληρωματικότητας παραγωγικών δραστηριοτήτων διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά. • Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων με πύλες εισόδου και ζώνες υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> • Συρρίκνωση ή και εξαφάνιση παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων ή και κλάδων. • Αδυναμία διαφοροποίησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα. • Ανάδειξη νέων ανταγωνιστικών κέντρων με πιθανά χαμηλότερο κόστος προϊόντων και υπηρεσιών στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο. • Πιθανή όξυνση των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. • Έλλειψη διαθεσιμότητας κεφαλαίων. • Δυσκολία προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού στα νέα δεδομένα. • Αδυναμία διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος σε συνδυασμό με την παροχή χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών.
ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> • Ύπαρξη υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιστού με δυνατότητες ανάπτυξης 	<ul style="list-style-type: none"> • Μικρή έως μηδενική διάχυση της έρευνας & καινοτομίας στην επιχειρηματική κοινότητα 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από την επιχειρηματική κοινότητα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Απαξίωση διασύνδεσης έρευνας και παραγωγής. • Έλλειψη διαθεσιμότητας

<ul style="list-style-type: none"> και διάχυσης καινοτομιών. Λειτουργία σημαντικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πολυτεχνείο Κρήτης, ΤΕΙ Ηρακλείου) καθώς και ερευνητικών ιδρυμάτων παραγωγής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΙΤΕ, ΜΑΙΧ). Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας. Ίκανοποιητική επάρκεια κτιριακών υποδομών εκπαίδευσης. Ύπαρξη πιστοποιημένων φορέων για διεξαγωγή ενεργειών κατάρτισης. 	<ul style="list-style-type: none"> Σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα και μικρός βαθμός εξειδίκευσης των απασχολουμένων. Έλλειψη θεσμικών κινήτρων στήριξης. Μη ικανοποιητική εικόνα του εκπαιδευτικού επιπέδου του συνολικού πληθυσμού. Σημαντικές αποκλίσεις μορφωτικού επιπέδου διαπεριφερειακά. 	<ul style="list-style-type: none"> Σταδιακή εξοικείωση στη χρήση τηλεκατάρτισης, τηλεεκπαίδευσης και τηλεεργασίας. Ανάπτυξη διασυνδέσεων μεταξύ της κοινωνίας της πληροφορίας και των καινοτομιών σε εδραιωμένους τομείς της οικονομίας. Δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με νέα κράτη μέλη (Μάλτα, Κύπρος). Ευρωμεσογειακή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και του περιβάλλοντος. Αξιοποίηση των εκπαιδευτικών δομών και πιστοποιημένων δομών κατάρτισης για την αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> κεφαλαίων. Γραφειοκρατικά εμπόδια. Έλλειψη σχεδίων αξιοποίησης συστήματος E+T και εξαιρετικά μικρός αριθμός σχετικών επενδύσεων.
ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ			
<ul style="list-style-type: none"> Φυσική αύξηση πληθυσμού αλλά και προσέλκυση πληθυσμού από της περιοχές εντός και εκτός της χώρας. Τα ποσοστά ανεργίας μειώνονται διαχρονικά και της τρεις Περιφέρειες με πρωταθλήτρια την Περιφέρεια Κρήτης στην οποία σημειώνονται τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας και τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας στη χώρα. Θετική τάση για την αύξηση της απασχόλησης με διαφορετική της κατανομή ανά τομέα παραγωγής σε κάθε περιφέρεια. Υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης από το συνολικό ποσοστό στη χώρα 	<ul style="list-style-type: none"> Βαθμιαία αύξηση ποσοστών ανεργίας. Άνιση διαπεριφερειακή και ενδοπεριφερειακή κατανομή εισοδήματος και απασχόλησης. Σχετικά χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των απασχολουμένων ως προς το μέσο όρο της χώρας. Αυξημένοι δείκτες γήρανσης. Μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και δυσκολίες στην ένταξη άνεργων γυναικών στην αγορά εργασίας. Έλλειψη εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού. 	<ul style="list-style-type: none"> Βελτίωση δεξιοτήτων και αναβάθμιση των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού, πολύ-ειδίκευση, ενίσχυση για ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού δυναμικού. Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την εκπαίδευση και κατάρτιση προσαρμοσμένη της τοπικές ιδιαιτερότητες. Σταδιακή και μεθοδευμένη κοινωνική, οικονομική ενσωμάτωση οικονομικών μεταναστών. Ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας αξιοποιώντας δραστηριότητες της κοινωνικής οικονομίας. 	<ul style="list-style-type: none"> Απαξίωση δεξιοτήτων των απασχολουμένων. Ένταση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού. Τάσεις αύξησης του μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Τάσεις εγκατάλειψης των νησιών ή οικισμών από μη παραγωγικές ηλικίες. Ενίσχυση φαινομένων ανισότητας στην εργασία.

ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 4: ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ			
<ul style="list-style-type: none"> Υψηλή βιοποικιλότητα (γενετική, ειδών, οικοσυστημάτων, τοπίου) Υψηλός αριθμός προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας για ένταξη στο Δίκτυο NATURA 2000 και σημαντικός αριθμός Ζωνών Ειδικής Προστασίας. Αυξημένη κοινωνική πληροφόρηση ως προς τους κινδύνους που συνεπάγεται το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Πλούσια διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά. Δρομολογημένες διαδικασίες ολοκληρωμένου σχεδιασμού ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μέσω της δημιουργίας βασικών υποδομών περιβάλλοντος. Δημιουργία βασικών υποδομών υγείας και πρόνοιας 	<ul style="list-style-type: none"> Έντονες περιβαλλοντικές πιέσεις στις «αναπτυγμένες ζώνες» λόγω αστικής και τουριστικής ανάπτυξης – ανισομερής κατανομή ζήτησης από την κατανομή της προσφοράς στο χρόνο και στο χώρο. Μη συστηματική προσέγγιση στη διΧΕίριση και εξασφάλιση υδάτινων πόρων – συστηματική υποβάθμιση υπόγειων υδροφορέων – ύπαρξη πολλών άνυδρων ή με ελάχιστους υδατικούς πόρους νησιά της ΧΕ. Ελλιπής εξοπλισμός μετρήσεων εκπομπών αερίων του Θερμοκηπίου του γεωργικού τομέα. Υψηλός κίνδυνος μεγάλου ποσοστού διάβρωσης εδαφών. Έλλειψη κοινωνικών υποδομών σε συνδυασμό με τους υψηλούς δείκτες γήρανσης του πληθυσμού. 	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένα διΧΕιριστικά σχέδια για τα δάση, την ύδρευση, άρδευση και τα απορρίμματα. Ανάπτυξη πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης κινδύνων. Ολοκληρωμένες διχειριστικές παρεμβάσεις για προστασία-ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ευρωμεσογειακή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και του περιβάλλοντος. Ολοκλήρωση του πλέγματος υποδομών υγείας-πρόνοια 	<ul style="list-style-type: none"> Περαιτέρω περιφεροποίηση των νησιών Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά. Έλλειψη χωροταξικής οργάνωση και θεσμοθέτησή της. Εξάντληση αποθεμάτων φυσικών πόρων Φυσικές περιβαλλοντικές απειλές Υψηλά ποσοστά απειλούμενων ειδών. Ανθρωπογενείς περιβαλλοντικές απειλές Μείωση της ελκυστικότητας της περιοχής.
<ul style="list-style-type: none"> Ύπαρξη ικανοποιητικών υποδομών στις μεταφορές (αεροδρόμια, λιμένες, βασικό οδικό δίκτυο) και μερικά ικανοποιητικών υποδομών τεχνολογικής υποστήριξης. 	<ul style="list-style-type: none"> Μη καλυπτόμενες ενεργειακές ανάγκες κατά τους θερινούς μήνες, μικρή χρήση ΑΠΕ, εξάρτηση από το πετρέλαιο Συνεχόμενες ελλείψεις σε υποδομές μεταφορών με υψηλό κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης. Ελλείψεις στις κοινωνικές υποδομές. Αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές λόγω διασποράς πληθυσμού. Δυσχέρεια στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω του 	<ul style="list-style-type: none"> Διεύρυνση της χρήσης ΑΠΕ. Θεσμικό πλαίσιο και απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών Προσδιορισμός - εξειδίκευση του ρόλου των λιμανιών και μέτρα για τον θεματικό τουρισμό. Ανάδειξη πρωταθλητών στον τομέα των επικοινωνιών. Ανάπτυξη νέας οικονομίας - διάχυση τεχνογνωσίας στον τομέα περιβάλλοντος και πολιτισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της ελκυστικότητας ήδη ανεπτυγμένων περιοχών. Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού, ιστορικού περιβάλλοντος σε περιοχές όπου αλλάζουν οι όροι προσπελασιμότητας.

	νησιωτικού και απομονωμένου χαρακτήρα των περιφερειών.		
ΑΞΟΝΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 5: ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ – ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ / ΥΠΑΙΘΡΟΥ			
<ul style="list-style-type: none"> • Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. • Έντονη παρουσία και χωρική διασπορά περιοχών με σημαντικά στοιχεία ιστορικού πολιτιστικού ενδιαφέροντος. • Ύπαρξη θεσμοθετημένων Χωροταξικών Σχεδίων 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσχέρειες στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα των Περιφερειών. • Ύπαρξη σημαντικών διαπεριφερειακών, ενδοπεριφερειακών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων μεταξύ των οποίων και ανισοκατανομή ανθρώπινων και φυσικών πόρων και υποδομών. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης. • Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων και πυλών εισόδου. • Ανάδειξη τοπικών αστικών κέντρων και διασφάλιση της εταιρικής τους σχέσης με τις ζώνες υπαίθρου. • Ολοκληρωμένες διαχειριστικές παρεμβάσεις για τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. • Οργάνωση υπηρεσιών σε επίπεδο μεγάλων δήμων και μεταφορά κεντρικών αρμοδιοτήτων σε αυτούς. • Ανάπτυξη πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού δυναμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονες πιέσεις στο περιβάλλον από την υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και την τουριστική δραστηριότητα. • Ενίσχυση της περιφερειοποίησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 74 - SWOT Ανάλυση Περιφέρεια Κρήτης

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η δυναμική της οικονομίας στηρίζεται σχεδόν ισόρροπα σε 2 σημαντικές δραστηριότητες (τουρισμός και γεωργία). • Οικονομία συνάθροισης στον τομέα του τουρισμού. • Υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές υποδομές. • Καλή ποιότητα, ευρεία ποικιλία και αναγνωρίσιμα προβεβλημένα τοπικά προϊόντα (κρητική κουζίνα). • Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. • Ύπαρξη υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιστού με δυνατότητες ανάπτυξης και διάχυσης καινοτομιών. • Σημαντική υποδομή ευρέος φάσματος υψηλών τεχνολογιών διεθνώς ανταγωνιστικών, σχετικά αυτόνομη λειτουργία (20% αιτούμενη κρατική χρηματοδότηση), κινητικότητα και ανταλλαγή επιστημονικού προσωπικού στην παραγωγή και προσφορά τεχνολογίας. • Σημαντική φυσική αύξηση πληθυσμού αλλά και προσέλκυση πληθυσμού από άλλες περιοχές εντός και εκτός της χώρας. • Υψηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι) • Πολύ χαμηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέοι, μακροχρόνιοι). • Ικανοποιητικά επίπεδα κατάρτισης των ανέργων. • Ικανοποιητικοί δείκτες υγείας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάρτηση από τον τουριστικό τομέα ενώ το μοντέλο ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού διέρχεται κρίση τόσο διεθνώς όσο και σε εθνικό επίπεδο. • Χαμηλό επίπεδο τυποποίησης αγροτικής παραγωγής και αδύναμοι μηχανισμοί εμπορίας και προβολής. • Μικρός βαθμός ανάπτυξης διατομεακών και ενδοτομεακών συνεργιών (δικτυώσεις). • Σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα και μικρός βαθμός εξειδίκευσης των απασχολουμένων. • Χαμηλού βαθμού εισαγωγή καινοτομίας στον άγηνή τομέα και τον τουρισμό. • Άνιση ενδοπεριφερειακή κατανομή εισοδήματος και απασχόλησης. • Σχετικά χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των απασχολουμένων ως προς το μέσο όρο της χώρας. • Έντονη τάση συγκέντρωσης της γυναικείας απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα. • Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού και ιστορικού πολιτιστικού περιβάλλοντος σε σημαντικό τμήμα της Περιφέρειας και με σημαντική χωρική διασπορά. • Ελλείψεις στις κοινωνικές υποδομές και υψηλός δείκτης γήρανσης στις ορεινές περιοχές.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Περαιτέρω ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας του τριτογενούς τομέα, και ειδικότερα του τουρισμού. • Σταθερότητα ποιότητας, τυποποίηση και ολοκληρωμένη πολιτική προώθησης επιλεγμένων τοπικών προϊόντων. • Ενίσχυση επιχειρηματικότητας και οργάνωσης των επιχειρήσεων σε σύγχρονη βάση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδειξη ανταγωνιστικών κέντρων (Μάλτα, Κύπρος). • Επιπτώσεις από τη νέα ΚΑΠ. • Απαξίωση δεξιοτήτων των απασχολουμένων. • Ένταση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού • Αυξημένες απαιτήσεις για προστασία περιβάλλοντος λόγω ενίσχυσης της

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none">• Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης.• Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων με πύλες εισόδου και ζώνες υπαίθρου.• Ενίσχυση της ελκυστικότητας ήδη ανεπτυγμένων περιοχών.	<p>ανταγωνιστικότητας / ελκυστικότητας των ήδη ανεπτυγμένων περιοχών.</p> <ul style="list-style-type: none">• Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας από την ανάδειξη νέων περιοχών ανάπτυξης.

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Κρήτης

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • επαναπροσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος- διασύνδεση με πολιτιστική κληρονομιά και τοπικά προϊόντα • ανάπτυξη οικοτεχνίας βιολογικών-παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, • συντήρηση και ανάδειξη ιστορικών τόπων-μνημείων – συμμετοχή σε θεματικά διακρατικά δίκτυα (ιδιαίτερα μεσογειακά) • ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ, ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ. • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ & ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥΣ & ΑΝΕΡΓΟΥΣ • ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΜΗ-ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ • θαλάσσιες συνδέσεις (ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές) και υποδομές λιμένων • ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών χρήσιμες για την καθημερινή ζωή των πολιτών σε απομακρυσμένες περιοχές.
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • ενίσχυση και περαιτέρω εξάπλωση της περιβαλλοντικής φιλικής γεωργίας • ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας με τις χώρες της Κεντρικής και Νότιο-ανατολικής Μεσογείου 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ • διαχείριση & εμπλουτισμός υδατινών πόρων - νέες τεχνολογίες (ΑΠΕ & αφαλάτωση) επεξεργασίας ύδατος • βελτίωση ενδοπεριφερειακών οδικών υποδομών ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών

ΠΙΝΑΚΑΣ 75 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας • Ύπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων εθνικής και διεθνούς εμβέλειας • Συνεχής ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος σε σημαντικό αριθμό νησιών – τουριστικών πόλων • Συνεχής πληθυσμιακή αύξηση (φυσική αύξηση, προσέλκυση από άλλες περιοχές και οικονομικοί μετανάστες) • Τάση επιχειρηματικότητας του γηγενούς δυναμικού • Ευνοϊκή θέση της Περιφέρειας στον θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου • Η ιστορική παράδοση στην εξωστρέφεια • Ικανοποιητική κάλυψη σε υποδομές εκπαίδευσης στα σημαντικότερα από πλευράς πληθυσμού νησιά. • Σχετικά υψηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, ηλικιωμένοι). • Χαμηλό ποσοστό ανεργίας (συνολικά, νέοι, μακροχρόνιοι). • Εξαιρετικό φυσικό και δομημένο περιβάλλον • Σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ νησιών και ενδοχώρας και σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλες ενδοπεριφερειακές ανισότητες φυσικών πόρων και σημαντική ενδοπεριφερειακή ανισοκατανομή ανθρωπίνων πόρων και υποδομών • Υψηλό κόστος μεταφορών και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης • Χρονική και χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας • Μικρή τοπική αγορά - Αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομικών κλίμακας • Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλό ποσοστό ανεργίας γυναικών. • Έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού σε όλους τους τομείς. • Σχετικά υψηλή συγκέντρωση κοινωνικά ευάλωτου πληθυσμού (οικονομικοί μετανάστες). • Τάσεις εγκατάλειψης νησιών ή οικισμών από τις παραγωγικές ηλικίες. • Χαμηλή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πληροφορικής και νέων τεχνολογιών • Ανεπάρκεια οργάνωσης των ακτοπολιτικών και αεροπορικών συνδέσεων • Αδυναμία ανάπτυξης συνεκτικών οικιστικών δικτύων (πόλοι ανάπτυξης) και διάχυσης των θετικών αναπτυξιακών επιπτώσεων, εξ αιτίας της ασυνέχειας του χώρου • Αδυναμία ελέγχου εφαρμογής περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών στη δόμηση και στις διάφορες δραστηριότητες, εξ αιτίας της έλλειψης καθορισμού χρήσεων γης • Ελλιπής διαχείριση των περιορισμένων υδατικών πόρων • Ανεπάρκεια συστημάτων διάθεσης απορριμμάτων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση της διεθνούς ζήτησης και προοπτικές ανάπτυξης νέων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτιστικού, θαλάσσιου, οικολογικού) και σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής μικρής 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη ανταγωνιστικών περιοχών με χαμηλότερο κόστος προϊόντων και υπηρεσιών στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου • Εξάντληση υδροφόρου ορίζοντα και

<p>κλίμακας σε μη κορεσμένες περιοχές</p> <ul style="list-style-type: none">• Αξιοποίηση της ζήτησης προϊόντων με ονομασία προέλευσης και βιολογικής παραγωγής.• Δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας σε εμπόριο και τουρισμό με ενταγμένες και υπό ένταξη χώρες• Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας• Αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών και απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών	<p>υφαλμύρωση</p> <ul style="list-style-type: none">• Φυσικές περιβαλλοντικές απειλές (σεισμοί, κατολισθήσεις, πυρκαγιές, πλημμύρες, διάβρωση)
--	--

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Νοτίου Αιγαίου

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • επαναπροσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος- διασύνδεση με πολιτιστική κληρονομιά και τοπικά προϊόντα • δικτυωση φορέων για κοινές δράσεις προβολής του τόπου • ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ, ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ & ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ. • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ & ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ 	<ul style="list-style-type: none"> • φυσική και ηλεκτρονική διασύνδεση μικρών νησιών με αστικά κέντρα • ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών χρήσιμες για την καθημερινή ζωή των πολιτών σε απομακρυσμένες περιοχές • ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΜΗ-ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ • ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ • θαλάσσιες συνδέσεις (ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές) και υποδομές λιμένων • ανάπτυξη μονάδων ΑΠΕ και ενσωμάτωση ΑΠΕ και μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας στις τουριστικές μονάδες
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • ανάπτυξη διαπεριφερειακών / διασυνοριακών σχέσεων με όμορες νησιωτικές περιοχές, την εγγύς ηπειρωτική ενδοχώρα και περιοχές με κοινά, παραγωγικά χαρακτηριστικά • ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας με τις χώρες της Κεντρικής και Νότιο-ανατολικής Μεσογείου 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ • διαχείριση αποβλήτων – αποκατάσταση περιοχών • προστασία των θαλασσών από φαινόμενα εξάντλησης της πανίδας και ρύπανσης • παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας φυσικού περιβάλλοντος

ΠΙΝΑΚΑΣ 76 - SWOT Ανάλυση Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας που οφείλονται στη τουριστική ανάπτυξη. • Καλή ποιότητα και μεγάλη ποικιλία παραγόμενων τοπικών προϊόντων (πρωτογενών και μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων). • Δυνατότητα επίτευξης συμπληρωματικότητας παραγωγικών δραστηριοτήτων • Επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα • Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας • Σχετικά χαμηλό ποσοστό ανεργίας (συνολικά) • Πλούσια διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά • Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία αναλλοίωτου φυσικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολύ χαμηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι) • Πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας στις γυναίκες, νέους και μακροχρόνια ανέργους. • Περιορισμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών • Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο • Χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα • Χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού • Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες • Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικότητας στην τουριστική δραστηριότητα • Χαμηλό επίπεδο βασικών υποδομών • Έλλειψη / ανεπάρκεια ενεργειακού δυναμικού • Ενδοπεριφερειακές / ενδονησιωτικές ανισότητες • Δυσκολία στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών / παραγωγικών διασυνδέσεων • Αυξημένος δείκτης γήρανσης • Διπλή περιφερειακότητα • Απομόνωση / δυσκολίες πρόσβασης / επικοινωνίας από τα μητροπολιτικά κέντρα • Έλλειψη / ανεπάρκεια υδάτινων πόρων • Χωροταξικά άναρχα οργανωμένες περιοχές
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Εξωστρέφεια των επώνυμων αγροτικών προϊόντων • Προοπτική διεύρυνση της ΕΕ προς ανατολάς • Ανάπτυξη παραγωγικών / εμπορικών διασυνδέσεων μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας • Πύλη εισόδου / εξόδου της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες 	<ul style="list-style-type: none"> • Έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον • Περαιτέρω περιφερειοποίηση των νησιών ως η πλέον απομακρυσμένη Περιφέρεια της Ε.Ε. • Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Βορείου Αιγαίου

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ & ΤΟΥΡΙΣΜΟ • επαναπροσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος- διασύνδεση με πολιτιστική κληρονομιά και τοπικά προϊόντα • προώθηση καινοτόμων μορφών συμπληρωματικής «παραδοσιακής» - «βιολογικής» αγροτικής δραστηριότητας 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ • ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΓΗΡΑΝΣΗ • θαλάσσιες συνδέσεις (ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές) και υποδομές λιμένων • ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών χρήσιμες για την καθημερινή ζωή των πολιτών σε απομακρυσμένες περιοχές • ανάπτυξη μονάδων ΑΠΕ και ενσωμάτωση ΑΠΕ και μεθόδων εξοικονόμησης ύδατος στις τουριστικές μονάδες
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • προστασία των θαλασσών από φαινόμενα εξάντλησης της πανίδας και ρύπανσης • παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας φυσικού περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ, ΤΗΣ Ε&Α & ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ • δράσεις εξοικείωσης των πολιτών με ΤΠΕ • διαχείριση αποβλήτων – αποκατάσταση περιοχών

ΠΙΝΑΚΑΣ 77 - Ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Γεωπολιτική θέση στον ευρύτερο οικονομικό χώρο της ΝΑ Ευρώπης • Συμμετοχή στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών • Σημαντικός κόμβος μεταφοράς ενέργειας • Σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια • Ισόρροπη παραγωγική διάρθρωση με σημαντική παρουσία όλων των τομέων της οικονομίας • Ποικιλομορφία αγροτικής παραγωγής • Μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων του δευτερογενή και τριτογενή τομέα, οι οποίοι λόγω της εντατικότερης χρήσης του κεφαλαίου και της τεχνολογίας συσχετίζονται με υψηλό επίπεδο ανάπτυξης • Μεγάλες ενεργειακές και σχετικά μεγάλες βιομηχανικές μονάδες με σημαντική παρουσία κεφαλαιουχικών και ενδιάμεσων κλάδων • Σημαντικές ερευνητικές, εκπαιδευτικές και κοινωνικές υποδομές σε εθνικό επίπεδο • Σημαντικές καινοτομικές και τεχνολογικές επιδόσεις • Αξιόλογοι τουριστικοί πόροι, σημαντικά φυσικά οικοσυστήματα και πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα • Θεσσαλονίκη, δεύτερο σε μέγεθος μητροπολιτικό κέντρο της χώρας με σημαντικό ρόλο στην οικονομία της περιοχής 	<ul style="list-style-type: none"> • Γεωγραφική απόσταση από τα δυτικά ευρωπαϊκά κέντρα και ανεπαρκείς συνδέσεις. • Ανεπαρκές σε τεχνολογία σιδηροδρομικό δίκτυο • Ανεπαρκής διασύνδεση μέσων και δικτύων • Μικρή αξιοποίηση ΑΠΕ • Πληθυσμιακή αποδυνάμωση και γήρανση των παραμεθόριων και αγροτικών περιοχών με επακόλουθο τη συρρίκνωση δραστηριοτήτων και τη μείωση της παραγωγικότητας • Χαμηλότερο του μέσου εθνικού και ευρωπαϊκού (ΕΕ-25) όρου κατά κεφαλήν ΑΕΠ και διαθέσιμο εισόδημα • Κυριαρχία παραδοσιακών κλάδων έντασης εργασίας και χαμηλής εξειδίκευσης. • Καθυστέρηση του πρωτογενούς τομέα ως προς την τεχνολογία, το ανθρώπινο δυναμικό, την υποδομή μεταποίησης, εμπορίας και διακίνησης των προϊόντων και τη διοικητική και τεχνική στήριξη. • Ύφεση βιομηχανικής δραστηριότητας. • Μικρό μερίδιο μεταποιητικών δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας • Μικρή ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών, χαμηλή χρηματοδότηση και ζήτηση έρευνας και καινοτομίας από επιχειρήσεις • Χαμηλή συγκέντρωση δυναμικών κλάδων του τριτογενή τομέα. • Υποβαθμισμένο τουριστικό προϊόν και μικρή αποτελεσματικότητα στη διαφοροποίησή του • Χαμηλός βαθμός απασχόλησης και υψηλά ποσοστά ανεργίας, που πλήττουν κυρίως τις γυναίκες, τους νέους και τους μακροχρόνια άνεργους • Χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού • Σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές περιβαλλοντικής προστασίας και μειωμένη δράση σε ενέργειες πρόληψης, παρακολούθησης και προστασίας

	<p>οικολογικών πόρων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πολεοδομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα στα αστικά κέντρα • Ανεξέλικτη αστική διάχυση
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Εγγύτητα σε Βαλκάνια και Παρευξείνια ζώνη- ζώνη μεγάλων αλλαγών και προοπτικών. • Αναβάθμιση των αγορών στη Βαλκανική ενδοχώρα μετά την διεύρυνση του 2007. • Βελτιωμένα επίπεδα διασυνοριακών και διακρατικών σχέσεων στη ΝΑ Ευρώπη - εφαρμογή πολιτικών ενίσχυσης της διακρατικής / διαπεριφερειακής συνεργασίας • Αύξηση διεθνούς ενδιαφέροντος για την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων • Ολοκλήρωση των νέων ενεργειακών δικτύων (εθνικών και διεθνών). • Προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την απελευθέρωση αγορών. • Αυξημένα κίνητρα για επενδύσεις βάσει του νέου Αναπτυξιακού Νόμου και σε συνδυασμό με τη δυνατότητα δημιουργίας ΣΔΙΤ • Ενίσχυση πολιτικών ένταξης της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία • Διαρκής τεχνολογική εξέλιξη σε ψηφιακά μέσα. • Αύξηση ενδιαφέροντος για την πολιτική για την απασχόληση (Στρατηγική Λισσαβόνας) • Ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών • Άνοδος βιοτικού επιπέδου και αυξανόμενη ζήτηση διεθνώς για ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες. • Αυξανόμενη ζήτηση εναλλακτικών / θεματικών μορφών τουρισμού. • Αυξανόμενη χρήση οικονομικών εργαλείων για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». • Ολοκλήρωση και εξειδίκευση θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό σχεδιασμό. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνισμός στα πλαίσια της σταδιακής άμβλυνσης των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο και της διεύρυνσης της Ε.Ε • Μετακίνηση παραγωγικών μονάδων έντασης εργασίας σε όμορες χώρες και περιφέρειες • Οι αλλαγές στο παραγωγικό περιβάλλον του πρωτογενούς τομέα λόγω της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. • Συνεχιζόμενη μείωση της ανταγωνιστικότητας στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της Β. Ελλάδας • Καθυστέρηση στην υλοποίηση ενεργειακών συμφωνιών και στην υιοθέτηση πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο. • Αύξηση της διαρροής επιστημονικού δυναμικού υψηλού επιπέδου στο εξωτερικό. • Δημογραφική γήρανση και επιβάρυνση του ασφαλιστικού συστήματος. • (Παράνομη) εισροή μεταναστών που δημιουργεί πιέσεις στην αγορά εργασίας ενώ ενέχει τον κίνδυνο περιθωριοποίησης της συγκεκριμένης ομάδας. • Δυναμική είσοδος νέων ανταγωνιστών στο χώρο του τουρισμού. • Η συνέχιση μη περιβαλλοντικά βιώσιμων πρακτικών και η μη κάλυψη ανελαστικών περιβαλλοντικών υποχρεώσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 78 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας περίπου εφάμιλλο με το μ.ο. της χώρας. • Γεωπολιτική θέση της ΠΚΜ στον ευρύτερο οικονομικό χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. • Θεσσαλονίκη, έδρα διεθνών οργανισμών περιφερειακής συνεργασίας. • Μεγέθυνση διακρατικών εμπορικών συναλλαγών με Βαλκανικές χώρες. • Η σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια. • Σημαντικός κόμβος μεταφοράς ενέργειας (ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο) σε ελληνικό και βαλκανικό επίπεδο. • Διαθεσιμότητα αξιοποιήσιμου δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. • Πληθυσμιακή ενίσχυση μικρότερων αστικών κέντρων • Συγκέντρωση σημαντικών οικονομικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών. • Δυναμικός παραγωγικός πόλος και κέντρο παραγωγής βασικών αγροτικών προϊόντων με ισχυρές τοπικές αγροτικές εξειδικεύσεις. • Ύπαρξη ισχυρής μεταποιητικής βάσης με μεγάλη χωρική εξειδίκευση. • Αξιόλογοι τουριστικοί πόροι (πολιτισμός, ιστορία, φυσικοί πόροι, κλπ) • Σημαντικές ερευνητικές και εκπαιδευτικές υποδομές σε εθνικό επίπεδο. • Ύπαρξη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. • Σημαντικοί φυσικοί, εδαφικοί και υδάτινοι πόροι. • Η ύπαρξη ενός συνεκτικού δικτύου αστικών κέντρων μεσαίου μεγέθους που μπορούν να δράσουν συμπληρωματικά με το μητροπολιτικό ρόλο (προϋποθέσεις πολυκεντρικής ανάπτυξης). 	<ul style="list-style-type: none"> • Γεωγραφική απόσταση από τα δυτικά ευρωπαϊκά κέντρα και ανεπαρκείς συνδέσεις. • Χαμηλή επιχειρηματικότητα «υψηλών προσδοκιών» • Μικρή αξιοποίηση ενεργειακού δυναμικού. • Πληθυσμιακή αποδυνάμωση και γήρανση των παραμεθόριων και αγροτικών περιοχών • Κυριαρχία παραδοσιακών κλάδων έντασης εργασίας και χαμηλής εξειδίκευσης. • Καθυστέρηση του πρωτογενούς τομέα ως προς την τεχνολογία, το ανθρώπινο δυναμικό, την υποδομή μεταποίησης, εμπορίας και διακίνησης των προϊόντων και τη διοικητική και τεχνική στήριξη. • Ύφεση βιομηχανικής δραστηριότητας. • Χαμηλή συγκέντρωση δυναμικών κλάδων του τριτογενή τομέα. • Υποβαθμισμένο τουριστικό προϊόν, κυρίως λόγω χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών και συγκρούσεων χρήσεων γης. • Μικρή ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών, χαμηλή χρηματοδότηση και ζήτηση έρευνας και καινοτομίας από επιχειρήσεις. • Χαμηλή αναλογία ερευνητικού προσωπικού ως προς το σύνολο των απασχολουμένων. • Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης (συνολικά, γυναικών, ηλικιωμένων) • Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναικών, νέων, μακροχρόνιας). • Παρουσία θυλάκων ιδιαίτερα υψηλής ανεργίας, με χωρικά ή/και θεματικά χαρακτηριστικά (π.χ.: Θεσσαλονίκη, Νάουσα). • Σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές περιβαλλοντικής προστασίας (ΣΤΕΛ, ΧΥΤΑ κ.ο.κ.) και μειωμένη δράση σε ενέργειες πρόληψης, παρακολούθησης και προστασίας οικολογικών πόρων (προστατευόμενες περιοχές και διαχείριση υδάτων).

	<ul style="list-style-type: none"> • Ιδιαίτερα υψηλή ατμοσφαιρική ρύπανση στη Θεσσαλονίκη. • Σημαντικές αδυναμίες στην εσωτερική πολεοδομική οργάνωση και κυκλοφορία, στις αστικές υποδομές και στο περιβάλλον της μητροπολιτικής περιοχής της Θεσσαλονίκης – αναπαραγωγή των πολεοδομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων στα μεγάλα αστικά κέντρα της ΠΚΜ.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Η διεύρυνση της ΕΕ προς ανατολάς και η συνεπακόλουθη αναβάθμιση των αγορών στη βαλκανική ενδοχώρα. • Ανάδειξη Περιφέρειας σε κέντρο παροχής υπηρεσιών γνώσης και τεχνολογίας για την ΝΑ Ευρώπη. • Ανάπτυξη της δια-τροπικότητας με την ολοκλήρωση του βασικού μεταφορικού δικτύου ως το 2008. • Άνοδος του βιοτικού επιπέδου και αυξανόμενη ζήτηση σε παγκόσμιο επίπεδο για ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες. • Αυξανόμενη ζήτηση για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κλπ). • Διαρκής τεχνολογική εξέλιξη σε ψηφιακά μέσα. • Ενσωμάτωση των μεταναστευτικών ρευμάτων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. • Ολοκλήρωση των νέων ενεργειακών δικτύων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. • Αυξανόμενη χρήση οικονομικών εργαλείων για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανταγωνισμός στα πλαίσια της σταδιακής άμβλυνσης των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο και της διεύρυνσης της Ε.Ε. • Μετακίνηση παραγωγικών μονάδων έντασης εργασίας σε όμορες χώρες και περιφέρειες και η πιθανή αδυναμία αναδιάρθρωσης της παραγωγικής βάσης του τομέα προς κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας. • Δημογραφική γήρανση και επιβάρυνση του ασφαλιστικού συστήματος. • (Παράνομη) εισροή μεταναστών που δημιουργεί πιέσεις στην αγορά εργασίας ενώ ενέχει τον κίνδυνο περιθωριοποίησης της συγκεκριμένης ομάδας. • Η συνέχιση μη περιβαλλοντικά βιώσιμων πρακτικών και η μη κάλυψη ανελαστικών περιβαλλοντικών υποχρεώσεων. • Η «ευμετάβλητη» τουριστική αγορά και ο «σκληρός» διεθνής ανταγωνισμός των περιοχών – προορισμών παραθαλάσσιου και παραθεριστικού τουρισμού. • Αύξηση της διαρροής επιστημονικού δυναμικού υψηλού επιπέδου στο εξωτερικό

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Κεντρικής Μακεδονίας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> ανάπτυξη και βελτίωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών προώθηση τεχνολογικής και επιχειρηματικής καινοτομίας ενίσχυση παροχής υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας (πχ. logistics, χρηματοπιστωτικά) διάχυση του ερευνητικού προϊόντος στην παραγωγή – δικτύωση ερευνητικών υποδομών με επιχειρήσεις – φορολογικά μέτρα για την «παραγωγική» αξιοποίηση της έρευνας ανάπτυξη δικτύου επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών με προσανατολισμό την ΝΑ Ευρώπη ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ & ΑΝΕΡΓΩΝ 	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκλήρωση έργων μεθοριακών σταθμών και βελτίωσης των διασυνοριακών διευκολύνσεων παρεμβάσεις βελτίωσης και προστασίας δομημένου – αστικού περιβάλλοντος διαχείριση αποβλήτων – αποκατάσταση περιοχών παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες με σκοπό τη δημιουργία ενός νέου τύπου γεωργίας βασισμένο στην ένταση γνώσης, εργασίας, τεχνολογίας και ποιότητας ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΓΗΡΑΝΣΗ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> προώθηση μέτρων στήριξης της κοινωνικής ένταξης ενίσχυση εξωστρέφειας και διεθνών συνεργασιών των επιχειρήσεων – δημιουργία δικτύων επιχειρήσεων στην ΝΑ Ευρώπη διακρατική συνεργασία για τη διαχείριση και προστασία ποταμών και λιμνών εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης από δημοσίους και ιδιωτικούς φορείς 	<ul style="list-style-type: none"> προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης στις μειονεκτικές περιοχές δράσεις καθοδήγησης για μερική μετακίνηση των παραγωγικών μονάδων ευάλωτων σε διεθνή ανταγωνισμό-διατήρηση τμημάτων υψηλής προστιθέμενης αξίας ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 79 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Συγκριτικά υψηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με το μ.ο. της χώρας. • Η θέση της Περιφέρειας ως προς τους αναπτυξιακούς άξονες και τα διευρωπαϊκά δίκτυα. • Ενεργειακό Κέντρο της χώρας λόγω της ύπαρξης σημαντικών ορυκτών πόρων και πλούσιου υδάτινου δυναμικού. • Ύπαρξη αξιόλογων τουριστικών πόρων, σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων και πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος. • Ιστορική παράδοση στην εμπορική δραστηριότητα, ιδίως στο γειτονικό βαλκανικό χώρο. • Μέσος ρυθμός ανάπτυξης μεγαλύτερος του αντίστοιχου της ΕΕ-25. 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης στην Ελλάδα (συνολικά, γυναικών, ηλικιωμένων). • Υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα (συνολικά, γυναικών, νέων, μακροχρόνια). • Το περιορισμένο εύρος κλαδικής εξειδίκευσης και το μικρό μερίδιο προϊόντων τεχνολογικής έντασης ή έντασης γνώσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας. • Η υστέρηση (ή και αδυναμία) δημιουργίας παραγωγικών δικτύων σε συνδυασμό με την φθίνουσα πορεία της βιομηχανικής δραστηριότητας. • Η υψηλή μακροχρόνια ανεργία που επιτείνει τις τάσεις φυγής του ενεργού πληθυσμού. • Η ελλιπής διασύνδεση με την Κεντρική και νότια Ελλάδα και επομένως με το κέντρο του Ελληνικού Οικονομικού χώρου. • Περιορισμένη δυνατότητα για ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών λόγω του ελλιπούς σιδηροδρομικού δικτύου και της εξαιρετικά περιορισμένης δυνατότητας των αερομεταφορών. • Επιβάρυνση του αέρα, των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και των εδαφών από την βιομηχανική και δευτερευόντως από την γεωργική δραστηριότητα. • Χαμηλή εκπαίδευση και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού με εξαίρεση στους τομείς της ενέργειας και της γούνας.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Το ευνοϊκό περιβάλλον και η συστηματική προσπάθεια ενίσχυσης της εξωστρέφειας της οικονομίας σε συνδυασμό με την σταδιακή πολιτική σταθεροποίηση και οικονομική ανάπτυξη του βαλκανικού χώρου. • Η διαρκής αύξηση της διεθνούς ζήτησης τουριστικού προϊόντος ποιότητας με βάση το φυσικό περιβάλλον και τον πολιτισμό. • Η ενίσχυση πολιτικών ένταξης της 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός λόγω της σταδιακής άρσης των περιορισμών στο διεθνές εμπόριο και οι αλλαγές στο παραγωγικό περιβάλλον του πρωτογενούς τομέα λόγω της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. • Αλλαγές στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον και ιδιαίτερα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη στον τομέα της παραγωγής ενέργειας.

<p>καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία.</p> <ul style="list-style-type: none">• Οι προοπτικές στον τομέα της ενέργειας και η δυνατότητα προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων.• Η άρση της γεωγραφικής απομόνωσης σε συνδυασμό με την ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων.	<ul style="list-style-type: none">• Υπερβολική αξιοποίηση των φυσικών πόρων με ενδεχόμενη υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας του χώρου.• Οι εξαρτήσεις σε κρίσιμους τομείς (οικονομική δραστηριότητα, υγεία, παιδεία) από την μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης.
---	--

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Δυτικής Μακεδονίας

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> ανάπτυξη ισχυρών δεσμών συνεργασίας με τις τοπικές «υποστηρικτές-δορυφορικές» προς τη ΔΕΗ επιχειρήσεις δομές υποστήριξης και ανάπτυξης της ενιαίας αγοράς ηλεκτρισμού στην ΝΑ Ευρώπη συμμετοχή σε διεθνή, ευρωπαϊκά και βαλκανικά θεματικά δίκτυα διεύρυνση και θεματική διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με κριτήριο την περιβαλλοντική προστασία ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ & ΑΝΕΡΓΩΝ. 	<ul style="list-style-type: none"> αξιοποίηση των αναπτυξιακών κινήτρων για τη δημιουργία νέων και βιώσιμων μικρών επιχειρήσεων ενίσχυση επιχειρηματικών συσπειρώσεων σε κλάδους τοπικής κλαδικής εξειδίκευσης ανάπτυξη και αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνεργασία με τα τοπικά εκπαιδευτικά κέντρα και τους παραγωγικούς φορείς ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΕΝΤΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΠΟΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΨΗΛΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΓΗΡΑΝΣΗ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΝΕΩΝ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> σύνδεση της αγροτικής με την μεταποιητική παραγωγή με έμφαση στην παραγωγή ποιοτικών, πιστοποιημένων προϊόντων κυρίως του αγρό-διατροφικού τομέα τουριστική αξιοποίηση της ενεργειακής βιομηχανίας 	<ul style="list-style-type: none"> ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ αντιμετώπιση ατμοσφαιρικής ρύπανσης αποκατάσταση των εγκαταλελειμμένων παλαιών ορυχείων και αξιοποίηση από την τοπική κοινωνία

ΠΙΝΑΚΑΣ 80 - SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Παραγωγική βάση σε διαδικασία μετασχηματισμού λόγω συρρίκνωσης του πρωτογενή τομέα που είναι ιδιαίτερα χαμηλής παραγωγικότητας εργασίας και απελευθέρωσης παραγωγικών δυνάμεων προς άλλους, πλέον αποδοτικούς τομείς. • Ποσοστά απασχόλησης εφάμιλλα με τον μ.ο. της χώρας (συνολικά, γυναίκες, ηλικιωμένοι). • Σχετική οικονομική εξωστρέφεια • Ικανοποιητικής στάθμης και ισόρροπα αναπτυσσόμενες εθνικές υποδομές μεταφορών (οδικές, λιμενικές, αερολιμενικές) • Ταχύς εκσυγχρονισμός υποδομών τηλεπικοινωνιών • Ικανοποιητικής στάθμης και ισόρροπα αναπτυγμένες υποδομές βιομηχανικής συγκέντρωσης (ΒΙΠΕ) • Επαρκώς αναπτυγμένες κεντροαστικές υποδομές (ύδρευση – αποχέτευση – διαχείριση απορριμμάτων) και μονάδες υγείας νομαρχιακού και περιφερειακού επιπέδου • Διαπολιτισμικότητα • Ευρείας διαφοροποίησης και πλούσιοι αναπτυξιακοί πόροι. 	<ul style="list-style-type: none"> • Από τις φτωχότερες περιφέρειες της χώρας και με χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης από το μέσο εθνικό • Ιδιαίτερα υψηλή παραμένουσα εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα (απασχόληση, προϊόν) • Υψηλή και αυξανόμενη ανεργία (συνολικά, γυναίκες, νέοι, μακροχρόνια). • Χαμηλή επιχειρηματικότητα • Χαμηλότερη παραγωγικότητα εργασίας στη χώρα • Υψηλός ρυθμός αστικοποίησης-εγκατάλειψης της υπαίθρου • Υστέρηση στην κατάλληλη διασύνδεση των εθνικών υποδομών μεταφορών, στη σύνδεσή τους με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα και στην περιφερειακή ολοκλήρωσή τους • Απουσία θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων και Τεχνολογικού Πάρκου • Ατελής ανάπτυξη αποκεντρωμένων περιβαλλοντικών υποδομών • Ατελής ανάπτυξη πρωτοβάθμιων υγειονομικών υποδομών και υποδομών φροντίδας παιδιών • Ανεπάρκεια σχολικής στέγης στις αστικές περιοχές και ανεπαρκής ένταση επενδύσεων στις υποδομές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης • Μορφωτική και πολιτισμική ανισότητα του πληθυσμού
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία νέου περιφερειακού πόλου ανάπτυξης με πύλη την ΑΜΘ στο πλαίσιο της εισόδου Βουλγαρίας και Ρουμανίας στην Ε.Ε. και άνοιγμα των περιφερειακών – εθνικών εξωτερικών συνόρων σε Κοινοτική επικράτεια (Βουλγαρία). • Αναβάθμιση της γεωπολιτικής θέσης της περιφέρειας και προσέλκυσης διεθνούς επιχειρηματικού ενδιαφέροντος για επενδύσεις στο πλαίσιο αύξησης του διεθνούς ενδιαφέροντος για την εναλλακτική προς τη θαλάσσια, δια του Βοσπόρου, ηπειρωτική πετρελαϊκή διασύνδεση Μαύρης Θάλασσας και Αιγαίου (πετρελαιοαγωγός Μπουργκάς – 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση της έντασης του ανταγωνισμού στην υφιστάμενη βιομηχανική βάση Ελλάδος – Βουλγαρίας – Ρουμανίας ή εκ μέρους νέων πιθανών πόλων ενδιαφέροντος (στον τουρισμό, πολιτισμό, υγεία), • Ενδεχόμενη καθυστέρηση κατά την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της όμορης περιοχής (προστασία περιβάλλοντος, πρόσβαση σε και κινητοποίηση ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, πρόσβαση σε καινοτόμους καταναλωτές/αγορές, εργατικό κόστος κ.ά), • Απώλεια εισαγωγικών ερεισμάτων και

<p>Αλεξανδρούπολης).</p> <ul style="list-style-type: none">• Ανάπτυξη συνολικής περιφερειακής αξίας με συνδυασμό του συνολικού διαθέσιμου φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, πλέον ως «ολοκληρωμένο προϊόν», στο πλαίσιο της αύξησης εθνικού / παγκόσμιου ενδιαφέροντος για εξασφάλιση συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης και ποιότητας ζωής.	<p>ισχυρής θέσης εισόδου στον αναδυόμενο κάθετο αναπτυξιακό άξονα στο πλαίσιο της αύξησης του διεθνούς ενδιαφέροντος για την ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών (διευρωπαϊκός οδικός και σιδηροδρομικός άξονας IV).</p>
--	--

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • αειφόρος διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος • ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων • προσέλκυση ξένων αμέσων επενδύσεων που στοχεύουν στις νέες γειτονικές αγορές • ολοκλήρωση καθέτων αξόνων - βελτίωση διαπεριφερειακών μεταφορικών υποδομών • ανάπτυξη συμπληρωματικών υπηρεσιών • αξιοποίηση εναλλακτικών μορφών ενεργείας • ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ • ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ & ΑΝΕΡΓΩΝ. 	<ul style="list-style-type: none"> • σύνδεση τουρισμού με την τοπική οικονομία και τον τοπικό πολιτισμό • συμμετοχή των επιχειρήσεων στο ηλεκτρονικό επιχειρείς • ενεργοποίηση φορέων διαχείρισης των περιοχών του δικτύου «φύση 2000» και των άλλων προστατευμένων περιοχών – εκπόνηση ειδικών περιβαλλοντικών και διαχειριστικών μελετών • συντήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου • ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ & ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ, ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ & ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • ενθάρρυνση ανάπτυξης εξωγεωργικών δραστηριοτήτων στον υπαίθρο χώρο στους τομείς της μεταποίησης και της παροχής υπηρεσιών. • διακρατική συνεργασία για τη διαχείριση και προστασία ποταμών και λιμνών 	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΟΜΩΝ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ • ανάπτυξη ασυρμάτων δικτύων και υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές για την δραστική αύξηση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων • επανακαθορισμός τοπικών αγροτικών προϊόντων • ενέργειες ταμίευσης επιφανειακών υδάτων και εμπλουτισμού υπογείων υδροφορέων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V - Πίνακας Earmarking

Στον παρακάτω πίνακα δίνεται σε εποπτική μορφή και ανά στόχο η εκτιμώμενη **ενδεικτική κατανομή της κοινοτικής συνδρομής** στις κατηγορίες παρέμβασης που συμβάλλουν στην ΣΤΛ, σύμφωνα με το Παράρτημα IV του Κανονισμού 1083/2006. Επισημαίνεται ότι ο πίνακας θα προσαρμοστεί ανάλογα με την εξέλιξη της διαπραγμάτευσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Στον ίδιο πίνακα απεικονίζεται και η ποσοστιαία συμβολή κάθε κωδικού στη διαμόρφωση του συνολικού ποσού που προσμετράται στο "earmarking". Σημειώνεται ότι, τα ποσά που εμφανίζονται στις ευρύτερες ομάδες κατηγοριών παρέμβασης (π.χ. «Κοινωνία της Πληροφορίας») αφορούν το άθροισμα μόνο των κωδικών «earmarking», οι οποίοι και εμφανίζονται στον πίνακα, δηλαδή δεν περιλαμβάνουν ποσά κωδικών που δεν συμβάλλουν στη ΣΤΛ και δεν εμφανίζονται στον πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 81 -Πίνακας Earmarking

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ (ΚΩΔΙΚΟΙ "EARMARKING")	ΕΣΠΑ 2007 - 2013			
		ΣΤΟΧΟΣ «ΣΥΓΚΛΙΣΗ»		ΣΤΟΧΟΣ «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»	
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING
	Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα.	1751	14,6%	105,5	24,8%
1	Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Κέντρα ερευνών.	41	0,3%	4	0,9%
2	Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.	95	0,8%	5	1,2%
3	Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις στα δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με πανεπιστήμια, εγκαταστάσεις ανωτέρας/ ανωτάτης εκπαίδευσης όλων των ειδών, περιφερειακές αρχές, ερευνητικά κέντρα και επιστημονικούς και τεχνολογικούς πόλους (επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, πόλοι τεχνολογίας κ.λ.π.)	87	0,7%	9	2,1%
4	Συνδρομή στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβάνοντας πρόσβαση σε υπηρεσίες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στα ερευνητικά κέντρα)	87	0,7%	10	2,3%
5	Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων	156	1,3%	7	1,6%
6	Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις)	34	0,3%	7	1,6%
7	Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κ.λ.π.)	208	1,7%	12	2,8%
8	Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις	862	7,2%	42,5	10,0%
9	Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	181	1,5%	9	2,1%
	Κοινωνία της πληροφορίας	1506	12,5%	63	14,8%
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)	207	1,7%	11	2,6%
11	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κ.λ.π.)	100	0,8%	9	2,1%
12	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)	57	0,5%	6	1,4%

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ (ΚΩΔΙΚΟΙ "EARMARKING")	ΕΣΠΑ 2007 - 2013			
		ΣΤΟΧΟΣ «ΣΥΓΚΛΙΣΗ»		ΣΤΟΧΟΣ «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»	
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING
13	Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση , κ.λ.π.)	696	5,8%	12	2,8%
14	Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κ.λ.π.)	197	1,6%	13	3,1%
15	Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.	250	2,1%	12	2,8%
	Μεταφορές	3608	30,0%	21	4,9%
16	Σιδηρόδρομοι	205	1,7%	0	0,0%
17	Σιδηρόδρομοι (TEN-T)	792	6,6%	0	0,0%
20	Αυτοκινητόδρομοι	329	2,7%	0	0,0%
21	Αυτοκινητόδρομοι (TEN-T)	1728	14,4%	0	0,0%
26	Πολύτροπες μεταφορές.	15	0,1%	2	0,5%
27	Πολύτροπες μεταφορές (TEN-T)	28	0,2%	0	0,0%
28	Έξυπνα Μεταφορικά συστήματα.	41	0,3%	1	0,2%
29	Αερολιμένες	194	1,6%	2	0,5%
30	Λιμένες	277	2,3%	16	3,8%
32	Επίγειες θαλάσσιες οδοί (TEN-T)	0	0,0%	0	0,0%
	Ενέργεια	408	3,4%	43	10,1%
34	Ηλεκτρισμός (TEN-E)	0	0,0%	2	0,5%
36	Φυσικό αέριο (TEN-E)	66	0,5%	2	0,5%
38	Πετρελαϊκά προϊόντα (TEN-E)	0	0,0%	1	0,2%
39	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: άνεμος	92	0,8%	12	2,8%
40	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή	21	0,2%	6	1,4%
41	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: βιομάζα	35	0,3%	4	0,9%
42	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: υδροηλεκτρική, γεωθερμική και άλλες	129	1,1%	14	3,3%
43	Ενεργειακή αποδοτικότητα, αναγέννηση, διαχείριση ενέργειας	65	0,5%	2,1	0,5%
	Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων	91	0,8%	1	0,2%
52	Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	91	0,8%	1	0,2%
	Πρωθώντας την προσαρμοστικότητα εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών.	659	5,5%	12	2,8%
62	Ανάπτυξη στρατηγικών και συστημάτων δια βίου εκμάθησης στις επιχειρήσεις, εκπαίδευση και παροχή υπηρεσιών στους απασχολούμενους και τους προϊσταμένους, για την επιτάχυνση της προσαρμοστικότητας τους στις αλλαγές. Προώθηση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.	333	2,8%	5	1,2%
63	Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και περισσότερο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας.	249	2,1%	6,5	1,5%
64	Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την παροχή υποστήριξης, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες.	77	0,6%	0,5	0,1%

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ (ΚΩΔΙΚΟΙ "EARMARKING")	ΕΣΠΑ 2007 - 2013			
		ΣΤΟΧΟΣ «ΣΥΓΚΛΙΣΗ»		ΣΤΟΧΟΣ «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»	
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING
	Βελτιώνοντας την πρόσβαση στην απασχόληση και την διατήρηση των θέσεων εργασίας.	1271	10,6%	36,4	8,6%
65	Εκσυγχρονισμός και ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας	64	0,5%	1	0,2%
66	Εφαρμογή ενεργητικών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας.	983	8,2%	11	2,6%
67	Μέτρα ενθάρρυνσης της ενεργού γήρανσης και παράτασης εργασιακής ζωής.	11	0,1%	0,5	0,1%
68	Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.	2	0,0%	11,4	2,7%
69	Μέτρα για την βελτίωση της προσβασιμότητας στην εργασία και την ενδυνάμωση της βιώσιμης εργασιακής συμμετοχής και εξέλιξης της γυναίκας, ώστε να μειωθούν οι διακρίσεις φύλου στην αγορά εργασίας, και να εναρμονισθεί η εργασιακή με την ιδιωτική ζωή, όπως οι διευκολύνσεις παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων.	183	1,5%	11,5	2,7%
70	Ειδικές δράσεις για την αύξηση του μεριδίου συμμετοχής των μεταναστών στην απασχόληση και διαμέσου αυτών, την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους	28	0,2%	1	0,2%
	Βελτιώνοντας την κοινωνική ενσωμάτωση των μειονεκτούντων προσώπων.	371	3,1%	21	4,9%
71	Παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση και την είσοδο στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν στην εργασιακή συμμετοχή και εξέλιξη και να προωθηθεί η απόδοχή της διαφορετικότητας τους στον χώρο εργασίας.	371	3,1%	21	4,9%
	Βελτιώνοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο.	1616	13,4%	53,6	12,6%
72	Σχεδιασμός, εισαγωγή και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να αυξηθεί η απασχολησιμότητα, να βελτιωθεί η συνάφεια της υποχρεωτικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης προς την αγορά εργασίας, και να προσαρμοστούν οι δεξιότητες του εκπαιδευμένου προσωπικού σε μία καινοτόμο αντίληψη και σε μια οικονομία βασισμένη στην κοινωνία της γνώσης.	684	5,7%	22,9	5,4%
73	Μέτρα για την αύξηση της δια βίου συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση συμπεριλαμβάνοντας δράσεις για μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης από το σχολείο, του διαχωρισμού στα γνωστικά αντικείμενα με διακρίσεις φύλου, και για διεύρυνση της πρόσβασης στα αντικείμενα και στην ποιότητα της υποχρεωτικής/ επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης	653	5,4%	20,8	4,9%
74	Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο πεδίο έρευνας και καινοτομίας, ιδιαίτερα μέσω μεταπτυχιακών σπουδών και εκπαίδευσης ερευνητών και μέσω δικτύωσης των δραστηριοτήτων ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις.	279	2,3%	9,9	2,3%
	Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές.	741	6,2%	69	16,2%
75 (*)	Υποδομές εκπαίδευσης.	741	6,2%	69	16,2%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΣΕ ΚΩΔΙΚΟΥΣ "EARMARKING"		12021	100%	426	100%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΝΑ ΣΤΟΧΟ		19416		635	
ΠΟΣΟΣΤΟ EARMARKING			61,9%		67,0%

(*) Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 9.3 του Γενικού Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο:

*‘...Με σκοπό να διασφαλισθεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι **ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες**, καθώς και οι **προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης**, η Επιτροπή και έκαστο των ενδιαφερομένων κρατών μελών δύνανται να αποφασίζει τη συμπλήρωση, με ενδεδειγμένο τρόπο, τον κατάλογο των κατηγοριών του παραρτήματος IV’,*

προτείνεται στις κατηγορίες δαπανών του Παραρτήματος IV του Γενικού Κανονισμού να συνοπολογισθεί για την περίπτωση της Ελλάδος (στους Στόχους 1 και 2) και η ακόλουθη :

Κωδικός 75 «Υποδομές εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων, των εξοπλισμών εργαστηρίων-βιβλιοθηκών και του λοιπού εξοπλισμού)»